

కవిచక్రవర్తి కంబకవి

శ్రీరామ.

విజ్ఞప్తి.

ప్రథమ సంపుటము ముద్రణ మంత శ్రమ యొసఁగలేదు. కాలము సుభిక్షమై జనుల హృదయములు విశాలములై యుండెను. మిత్రుల సాయమున నది సులభముగ నెఱవేఱెను. తరువాతి కాలము తాఱుమాఱైనది. వానలు లేవు. బావులును త్రవ్వ కొలఁదిని చిత్రముగా మఱిమఱి నీరడుగంటుచుండెను. చిత్తూరుజిల్లా ప్రజలు పొంద రాని హృదయ విదారక దశను పొందిరి. తినఁగూడు త్రాగనీరు కఱవయ్యె. పల్లెటూళ్లలో ముప్పాతిక మువ్వీసము జనము గంజికేంద్రములవలన ప్రాణములు నిలుపుకొనఁగలిగెను. ఇట్టి స్థితిలో ద్వితీయ సంపుటము ముద్రణము తలపెట్టుటయు నపచారమగునని యూరకుండితి. ఇట్లుండ, ఎన్నఁడో కోరియుండిన కాగితములు కలకత్తానుండి వచ్చి దిగినవి. పైస చేతలేని యేను వేయిమ్మున్నూట యేఁబదిరూపాయ లెటనుండి తేత్తు? వలదని వదలుట యెట్లు? అని డోలాందోళిత మనస్కుఁడనై యుండ నా ప్రాంతశిష్యుఁడును గురుభక్తి యుక్తుఁడును ఆప్తుడునై యున్న శ్రీ L. G. వెంకటమునినాయఁడు తన కెన్నియో చిక్కులుండినను ధైర్యవాక్కులాడి ధనసాహాయ్యముచేసి కాగితములను దించుకొనెను.

అట్టియెడ నెల్లూరఁ బ్రతి వత్సరము జరపు తిక్కన వర్ధంతికి శ్రీ శ్రీ తిక్కవరపు రామిరెడ్డిగారు నన్ను (7—3—53) పిలిపించి నూటపదునాఱు లొసఁగి సమ్మానించిరి. శ్రీ బెజవాడ గోపాలరెడ్డిగారు మఱునాఁడు కంబరామాయణము నందలి కొన్ని ఘట్టములు చదువఁగోరిరి. విన్నవారందఱు సంతసించి రెండవభాగముకూడ త్వరలో నచ్చుగుట మేలని యభిప్రాయము లొసంగిరి. అచ్చటి న్యాయవాదులును సరసులు నగు శ్రీ ఎం. సుబ్బరావుగారు (బి. ఏ., బి. ఎల్., అడ్వొకేటు) ఇట్టి సద్గ్రంథముల కెన్నింటికో సాయపడిన శ్రీ తి. రామిరెడ్డిగారే దీనికిని పూనుకొనఁగలరని యాశించుచుంటిమనిరి. దానికి శ్రీ రెడ్డిగారొక చిఱునవ్వు కటాక్షించిరి. అది అంగీకార సూచకమో మఱియేమో అప్పటి నామంద బుద్ధికందలేదు.

ఇయ్యది జరగిన మఱి పదిదినములలో మదరాసున, కారైకుడివాసులు కంబకవిభక్తులు నగు శ్రీ. సా. గణేశన్‌గారు శ్రీ బెజవాడ గోపాలరెడ్డిగారిని సంధించిన తఱిఁ దామేఁటేట నడపుచున్న కంబన్ తిరునాళ్లకు ఆహ్వానింపఁగా 'నన్ను పిలుచు

కంటె కంబరామాయణము నాంధ్రీకరించియున్న మా శ్రీరాములురెడ్డిగారిని పిలుచుట అన్నివిధముల ప్రయోజనకరము కదా ?’ యనుడు నాతఁడపరిమిత మోదమందె నాఁడే పెద్దయుత్తరమొండు వ్రాయుచు తంతులపై నన్నువారి తిరునాళ్లకు పిలిపించి యతిథి సత్కారములతోఁడ నామహాసభలో (28—12—53) ‘మహాదాతలు’ ‘కుబేరులు’ అని విఖ్యాతి గడించిన శ్రీ డాక్టరు అళగప్పసెట్టిగారి హస్తముల మీఁదుగా నాకొక్క కనకాంబర మొసఁగి సత్కరించె. ఆసభకు దక్షిణదేశమంతంతట నుండియు మహానాయకులు పండితులు కవులు నాలుగైదు వందలకు పైఁగా వచ్చియుండిరి. ఆ యందఱితో నాకు పరిచయ భాగ్యము లభించినది. వేలకొలఁది నిండిన ఆ సభ జరగిన నాలుగు దినములు నన్ను స్వర్గ సభావాసు ననిపించినవి.

ఇంతటి సన్మానమునకు కారకులు శ్రీ బెజవాడ గోపాలరెడ్డిగారే కద! యని వారికొక కృతజ్ఞతా లేఖ వ్రాయుచు కంబరామాయణము ద్వితీయ సంపుట ముద్రణ మొండు రెండు వారములలో నారంభింప యత్నించుచున్నాఁడనని సూచించితి. ఆయుత్తరమును వారి మామగారగు శ్రీ తి. రామిరెడ్డిగారు తిలకించి రెండువేల రూపికలు (Draft) పంపుచు ‘దీని నందుకొని ముద్రణ మారంభింపుఁడు. కొఱవడినది మరల నంపెద’ మని వ్రాసిన లేకను గాంచి యాశ్చర్యచకితుఁడనై ‘లోకము కోరకున్నను ఉపకరించుచుండుట ఘనుల లక్షణము కదా!’ యని నన్ను నేన సమాధాన పఱచుకొని యీ ముద్రణము వ్యయశ్రమము నుంతేని లేక నెఱవేర్పఁగలిగితి. కారైక్కుడి సన్మాన వృత్తాంతము అన్ని ఆంగ్ల పత్రికలును ఛాయాచిత్రములతోఁడ అన్ని అఱవ పత్రికలును వెల్లడించినవి. అది కాంచి తిరువాన్మూరు రెడ్డియార్ ఐక్య సంఘమువారు నా పరిశ్రమము శ్లాఘించుచు నూటయొక్క రూపికలు కానుకగా నంపిరి. అంతకు మున్నగనే చెన్నరాష్ట్ర ప్రధానామాత్యులుగా నుండిన మాననీయులు శ్రీ ఓమందూరు పెద రామస్వామిరెడ్డిగారొక నూటపదునాఱు రూపాయలంపిరి. ప్రథమ సంపుట ముద్రణానంతరము నూట పదునాఱులు పంపిన రాజపోషకులు.

శ్రీమతి ఇనుకుర్తి జానకమ్మగారు, పరమేశ్వర మంగళము.
శ్రీ T. N. విశ్వనాథరెడ్డిగారు, (M. P.) మదనపల్లె.

ఏఁబది రూపికలంపిన పోషకులు.

శ్రీ L. G. వెంకటమునినాయఁడుగారు, చిత్తూరు.
,, G. బాలగురప్పనాయఁడుగారు, చిత్తూరు.
,, D. రామలింగారెడ్డిగారు, విజయకుమార అయిల్ మిల్స్, తిరుత్తని.

విద్యాపోషకులు

శ్రీశ్రీ తిక్కవరపు రామిరెడ్డిగారు

నెల్లూరు.

ఇరువది యైదు రూపికలంపిన ప్రోత్సాహకులు.

శ్రీ క. సుబ్రహ్మణ్యపిళ్లగారు, పట్రపల్లి.
,, క. నాగరత్నపిళ్లగారు, పట్రపల్లి.
,, క. నాగరత్నపిళ్లగారు, పుత్తూరు.
,, పెద్దబ్బనాయఁడుగారు, మోదుగలపల్లి.
,, S. నరసింహారెడ్డిగారు, సంతపల్లి.
,, మణియం శ్రీరాములురెడ్డిగారు, పుణ్యసముద్రం.
,, క. సుబ్రహ్మణ్యపిళ్లగారు, పుణ్యసముద్రం.
,, వెంకటసామిరెడ్డిగారు, ద్వారకాపురం.
,, దొరసామిరెడ్డిగారు, ద్వారకాపురం.
,, అగరం రఘునాథరెడ్డిగారు, అగరంపల్లి.
,, ఎ. కృష్ణమనాయఁడుగారు, అగరంపల్లి.
,, గాం. గోవిందశెట్టిగారు, కాణిపాకు.
,, క. సుబ్రహ్మణ్యపిళ్లగారు, కాణిపాకు.
,, జి. శ్రీనివాసులునాయఁడుగారు, కాకర్లవారిపల్లి.
,, జి. నల్లచెంగమనాయఁడుగారు, కాకర్లవారిపల్లి.
శ్రీ గ. చిన్నయ్యనాయఁడుగారు, తిమ్మోజిపల్లి, (కాణిపాకు).
,, మణియం. నారాయణసామిరెడ్డిగారు, చినకాంపల్లి.
,, కరింరెడ్డిగారు, చినకాంపల్లి.
,, రా. చంద్రయ్యనాయఁడుగారు, మారేడుపల్లి.
,, మొ. చిన్నచిన్నమరెడ్డిగారు, పుత్తూరు.
,, మణియం. మొ. జయరామరెడ్డిగారు, పుత్తూరు.
,, నడిపి. కృష్ణారెడ్డిగారు, పుత్తూరు.
,, కరణం. గంగాధరపిళ్లగారు, రేగల్లు.
,, చ. చెంగమనాయఁడుగారు, గారంపల్లి.

ఏఁబది రూపికలంపిన పోషకులు

శ్రీ ఎత్తేపల్లి. దొరసామిరెడ్డిగారు, చినకాంపల్లి.
,, P. మునిరెడ్డిగారు, పులికల్లు.
,, K. మణ్ముగంగారు, బెంగళూరు.

శ్రీ C. రాజగోపాలపిళ్లగారు, మైసూరు.

,, దేవరాజులురెడ్డిగారు, వెణ్ణంపల్లి మిట్టూరు.

,, D. కృష్ణమూర్తిరావుగారు, బి. ఏ. బి. ఎల్. అడ్వొకేటు, చిత్తూరు.

ఇరువదియైదు రూపికలంపిన ప్రోత్సాహకులు.

శ్రీ టి. నరసింహారెడ్డి, మట్టిపాడు, వాయల్పాడు తాలూకా

,, టి. సి. మల్‌రెడ్డి, మట్టిపాడు, ,,

శ్రీ శేషయ్యానాయఁడుగారు, కుండీ, చిత్తూరు.

,, P. తులసిరెడ్డిగారు, వెణ్ణంపల్లి మిట్టూరు.

,, మణియం తిరుమలప్పనాయఁడుగారు, పద్రాంపల్లి.

,, R. శంకరరావుగారు, బి ఏ. బి. ఎల్. అడ్వొకేటు, చిత్తూరు.

,, G. శ్రీరామరెడ్డిగారు, చింతపర్తి.

,, P. రామనాథరెడ్డిగారు, సింహరాజపురము, రామకృష్ణరాజుపేట.

శ్రీ అప్పిరెడ్డిగారు, నాగేంద్రపురము.

,, నటకల రామనాథంశెట్టిగారు, జవిళి వ్యాపారులు, చిత్తూరు.

,, T. K. T. వీరాచారిగారు, బి. ఏ. బి. ఎల్. అడ్వొకేటు, చిత్తూరు.

,, K. సదాశివశెట్టిగారు, జవిళి, చిత్తూరు.

,, బీరం రామారెడ్డిగారు, పర్లపాడు.

,, గోవిందరాజులునాయఁడుగారు, సంతపేట, చిత్తూరు.

,, వాటంబాటి వెంకటరమణయ్యశెట్టిగారు, చిత్తూరు.

,, అ. చిన్నసామినాయఁడుగారు, పరమేశ్వరమంగలము.

,, K. చిరంజీవులుగారు, కాగితములవ్యాపారి, 4. బందరువీథి, మదరాసు.

,, G. రఘునాథరెడ్డిగారు, గుండ్లపల్లి.

,, G. V. గోవిందసామినాయఁడుగారు, Mg. Agent, S. V. Mills Ltd., ఉడుమలపేట, కోయంబుత్తూరుజిల్లా.

,, N. రామచంద్రశెట్టిగారు, జవిళివ్యాపారులు, చిత్తూరు

,, మిట్టా కృష్ణయ్యశెట్టిగారు, బి. ఎ, అండు బ్రదర్సు, చిత్తూరు.

వీరి యపారాదరమును శ్లాఘించుచు వీరి కీర్త్యభివృద్ధి కాయురారోగ్య భాగ్యాదికములొసంగుఁ గాత మని శ్రీరామచంద్రుని బ్రార్థించుచున్నాఁడను.

మదీయ హితైషులు ఆప్తబంధువులునగు శ్రీ డాక్టరు కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారు నన్నత్యంత ప్రేమతో మైసూరికిఁ బిలిపించికొని కంబరామాయణమునకు పీఠిక వ్రాసియిచ్చిరి. వారు రెండవ భాగ ముద్రణ ప్రతిని చూడకయే పరమపద మలంకరించినందులకు మిక్కిలి చింత గలిగెను. కాలము నడ్డుకొన నెవరి వశము? వారి యాత్మ పరమ పదమున నున్నతశాంతి సౌఖ్యమునందుఁ గాతమనుట కంటె చేయఁగల దేమి కలదు?

మహాభారతమును భాసమహాకవి నాటకములను అధ్యాత్మ రామాయణమును కంబకవి చక్కఁగా ననుసరించెననుటకుఁ గొన్ని యుదాహరణములు కలవు.

భగదత్తుని ఏనుఁగునుచూచి యుద్ధకాండమున ఉన్మత్తుని ఏనుఁగును పిశాచుని గుఱ్ఱమును కల్పించె ననఁదగియున్నది. భాసుని అభిషేకనాటకమున నొకచో వాలి సముద్రమును మథించెనని కలదు. కంబకవి వాలి పౌరుషము నభివర్ణించు పట్టులందా విషయము నుటంకించి యున్నాఁడు.

పటలములకడ వ్రాయఁబడిన యంకె లా పటలము నందున్న అటువ పద్యముల సంఖ్యలు.

ప్రథమ సంపుట మందొండు రెండు మార్పులు కావింపఁబడినవి. అవి, ౨౧ పుట ౧౬౨ పద్యమున మొదటి రెండవ పాదములు.

> అధికమై యుప్పొంగు • నర్థిపాథోరాశి
> నీవియర్థ తెప్పచే • నీఁదినాఁడు
> జ్ఞానార్ణవంబు ననంఖ్యాక సద్గ్రంథ
> తతియును నొకచే • దాఁటినాఁడు

అనియు, 333 పుట, ౯౩౧ పద్యము మొదటిపాదమును

> నరవిన్నెమ్మది నూరకుండఁ జనదో • సాధింపఁగా రానిచో

అనియు, నాల్గవపాదమును

> కృశించి కందితిలలో నీర్ష్యాళువుల్ గెల్తురే?

అనియు మార్చుకొననగును.

ప్రథమ సంపుటమందే మఱికొన్ని అచ్చు తప్పులు, నాతప్పులును.

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
(9)	(దక్షిణ) 7	రాలు	రాల్చు
(14)	,, 22	లక్షణమమ	లక్షణమను
(16)	,, 8	సంచెపకా	సంచెపెూ
౧౦౩	౨	దయణి	దయణీ
౨౯౬	౧౨	బల్కుచుక	బల్కుచు
౩౦౬	౧౯	ద్ర	ద
౩౨౮	౧	బాగుగా	బాగుగ
౩౫౧	౨౪	ససమూ	సమూ
౩౬౬	౭	దెలియం	దెలియఁ
౩౭౪	౩	లందుడి	లందుండి
౩౭౯	౨౨	మింగ	మ్రింగ

శుద్ధా శుద్ధ పత్రికలో మఱికొన్ని

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
xvii	౨౯	శారదా	భారతీ
xviii	౨౧	మాంధ్ర	ఆంధ్ర
౬౪	౭	చెడ	బెడ
౭౯	౨౧	కతవ	కతన
౭౯	౨౭	వచ్చిస	వచ్చిన
౮౯	౨౮	సత్త్వదై	సత్త్వతై
౧౦౪	౩౨	పఁగా	ప గా
౧౧౪	౨	లఘిం	లంఘిం
౧౧౮	౨౧	మలయు	మలయ
౧౨౫	౧౪	నమ్మాన్య	సమ్మాన్య
౧౭౭	౨౯	తోరఁపు	తోరపుఁ
౨౦౬	౧౧	దుష్కృధా	దుష్క్రిధా
౨౧౦	౭	చనుడెం	చనుదెం
౨౧౩	౨	నంసారి	సంసారి
౩౦౩	౧౯	యిద్ర	యింద్ర
౩౨౬	౨౪	దోరంవు	దోరంపు
౩౯౯	౨	పోయఁగి	పోయు కి
౪౧౭	౭	యువయుం	యువయువం
౪౫౪	౩౦	ఖగేద్ర	ఖగేంద్ర
౪౬౨	౨౭	విభుండు	మృగేంద్ర! నీవు
		తామరణమం	మృతి•నం

౨౪౬ పుటలో క్రింది పద్యమిట్లు మార్చుకొనుఁడు.

చ॥ అని మఱిచేరఁదీసి ప్రియ ♦ మారఁగ బిగ్గఁ గవుంగిలించి మైఁ
బుణుకుచుఁ దేవ తేపలుగ ♦ బొంగెడు ప్రాఁతిని బాష్పపూర్ణ వీ
క్షణములఁ జూచిచూచి పెలు ♦ చం దెగ నేఁటికి సోదరత్వ మి
ట్లని పనవంగఁ దమ్ముఁ డడ ♦ లాఁపఁగ నేరక ప్రాలె నవ్వపై. ౧౨౩౫

కొందురుగాక.

పండిత శ్రేష్ఠుల యభిప్రాయములు తెప్పించి ముద్రించు కోరిక నాకు లేదు. అట్లయ్యు నొండు రెండు తప్పని సరిగ వేయవలసివచ్చె. నాకెల్ల విధముల నిట్లు తోడుపాటు చూపి గౌరవించి ప్రోత్సహించిన పూజ్యులకు నా హృదయపూర్వక కృతజ్ఞతాభి వందనము లర్పించుచున్నాఁడ. వారికి జగద్రక్షకుఁడగు శ్రీరామ చంద్రమూర్తి ఇతోధిక చిరాయురున్నతు లొసఁగుఁగాత.

ఇట్లు

బుధీ విధేయుఁడు,

పూతలపట్టు శ్రీరాములు రెడ్డి.

డాక్టరు కట్టమంచి రామలింగా రెడ్డిగారు.

శ్రీరామ.

పీఠిక.

జాతిచేత తెనుఁగువారును అఱవవారును ఒక్కరయని శాస్త్రజ్ఞుల సిద్ధాంతము. వీరిరువురకును ఎన్నియో తరముల క్రిందట సామాన్యమైన తెగ ఒక్కటి యుండెడిది. ఆయాదిమకాలములో దానిపేరెద్దియో అది యెంత విస్తీర్ణముగ మన దేశమందు వ్యాపించియుండెనో నిర్ధారణముగ నిప్పు డెఱుంగఁజాలము. సింధునదీ తీరమున మూడునాలుగువేల యేండ్ల క్రిందట ప్రసిద్ధిగ నుండినట్లు మొహెంజో దారో ఇత్యాదిస్థలముల నిప్పుడు బహిరంగ పఱుపఁబడిన పురాతనవస్తు సామగ్రులు ఇత్యాది చిహ్నములచే ఇది దేశమంతట వ్యాపించియుండిన జాతియని యేర్పడియెడిని. దాక్షిణాత్యము మాత్రము కాదు. ఈ జనము నిప్పటివారు ద్రావిడులని పేర్కొనుచున్నారు. ఈ మహా వృక్షముయొక్క శాఖలో అనేకములు. ఎన్నియని, ఎంతదూరము ఎన్ని దిక్కుల వ్యాపించినవని, యిప్పుడు నిర్ధారణచేయ వీలులేదు. అయిన, ఒక్కటి మాత్రము నిస్సంశయముగ నిజము. అనఁగా తెనుగువారు అఱవవారు నీశాఖలోని వారని.

ఇట్లు జాతిచేత అఱవవారితో ఐక్యము నెక్కువచెందిన వారయ్యును ఆంధ్రులకు విద్యాది నాగరకతా సంపర్కము ఆర్యులతోనే యధికము. ఆర్యుల అమోఘమైన నాగరకతను గుఱించి విస్తరించి యిటఁ జెప్పవలయుట అనావశ్యకము. వారిభాష, వారివేదములు, ఉపనిషత్తులు, భారత రామాయణాది వీరకావ్యములు, భాసకాళిదాస భవభూతి శూద్రకాది మహాకవుల నాటకములు, వారిసంఘ నిర్మాణము, ధర్మశాస్త్రములు మనదేశము నందితర నాగరకతల నంతర్ధానమందునట్లు నిజప్రకాశప్రభావములచే చేసినవి. ఇందున ఆశ్చర్యముగాని విషాదముగాని మనము చెందఁబనిలేదు. సంస్కృత భాషామాహాత్మ్యము దానియందుద్భవించిన మాగధి మొదలగు భాషల మహనీయత లోకమంతయు నాకర్షించియున్నది. ఆర్యులయు వారియందుండి యుద్భవించి నూతన మార్గముల లోకప్రసిద్ధిని వ్యాప్తిని చెందిన బౌద్ధులయు జైనులయు వాఙ్మయము, నాగరకత, వర్ణము మతము మొదలైన భేదములచే అన్యజాతులనఁబడు పాశ్చాత్యులలో సైతము గౌరవాదరణములకు పాత్రములై యున్నవి. ఇంక సమీపస్థులమైన మనవిషయము చెప్పనేల? ఆర్యులలో

సాయుజ్యమందిన జాతులలో ఆంధ్రులొక్కరు. మన దేశములో ఒక్క తమిళులు మాత్రమే తమ విశిష్టతను సంపూర్ణముగా కోలుపోక ఇంకను నిలుపుకొనియున్నారు.

ఆంధ్ర వాఙ్మయములోని రచనలలో ముక్కాలు మువ్వీసము సంస్కృతానుకరణములు, అనువాదములు. భారతము భాగవతము ప్రబంధము లనఁబడు మనువసుచరిత్రాదులు ఇతి వృత్తమునందు సంస్కృతము ననుకరణములు. స్వతంత్రించి వ్రాయఁబడిన గ్రంథములు మనలో చాల తక్కువ. ఒక్క గ్రంథముతే కావు. తత్త్వములును ఆధ్యాత్మికాది విచారములును స్వయంభవములైనవి లేవు. ఈ మాటకు అపవర్గములైనవారు నాకుఁదెలిసి యిరువురు మాత్రమ. వేమన్న, పింగళి సూరనార్యుఁడు. అనగా వేమనపద్యములు, కళాపూర్ణోదయము తప్ప తక్కిన మన కృతులన్నియు ప్రతిబింబములు ప్రతిధ్వనులే. వేఱుకావు.

తమిళులు తమ విశిష్టతను అనేకవిధముల నమోఘముగఁ బ్రదర్శించి యున్నారు. కావ్యసృష్టిలో వారు అద్వితీయులైన ప్రతిభావంతులు. తత్త్వశాస్త్రమున శైవసిద్ధాంతమును ప్రతిష్ఠించిన ఆధ్యాత్మిక ప్రభావులు. నీతి బోధనమందు శ్రీవళ్లువరు వ్రాసిన కుఱళను గ్రంథమునకు మించినది ప్రపంచమున నెద్దియులేదని చెప్పవచ్చును. పైవీనికి నిదర్శనముగా కొన్నింటిని స్థాలీపులాక న్యాయముగా పేర్కొనియెదను.

కావ్యములలో శిలప్పదికారము, మణిమేఖల అను వీనికి మించినవి ఉండుట అరిది. తెనుఁగున వానికి సమానమైనవియు లేవు. శతాంశమైనను పోలునవి లేవని మొగమోటము లేక పలికినను సత్యవికల్పము కలుగనేరదు. శైవ సిద్ధాంత గ్రంథములలో ముఖ్యములైనవి తేవారములు. నేను చిత్తూరు హైస్కూలులో చదువుచున్నప్పుడు శ్రీరంగసామప్ప అను తమిళ విద్వాంసుని మొట్టమొదటి ద్రావిడోపాధ్యాయునిగా నియమించిరి. వారికి మాతండ్రిగారు కట్టమంచిలో మాయిండ్లలో నొకదాని నివాసమున కిచ్చిరి. బాడుగ పుచ్చుకొనలేదు గాని వారివల్ల మాకుఁ గలిగిన ప్రయోజన మింతింత యని చెప్పఁజాలము. వారు తేవారములు, శ్రీ ఆండాళమ్మ పాశురములు, పెరియ పురాణము మొదలగు గ్రంథములనుండి అప్పుడప్పుడు మాకు చదివి వినిపించెడు వారు. అదియ మొట్టమొదట నాకు తమిళుల విశిష్టతను ఔన్నత్యమును గుర్తించుటకుఁ గలిగిన అవకాశము. పిమ్మట కనకసభాపతిచే వ్రాయఁబడిన వేయేండ్లక్రిందటి తమిళుల చరిత్రము, కృష్ణస్వామయ్యంగారు, మాధవయ్య, దీక్షితులు మొదలగువారు పరివర్తించి తెలిపిన మణిమేఖల, శిలప్పదికారము మున్నగు గ్రంథములవలన తమిళుల భావగాంభీర్యమును కొంతకు కొంత తెలిసికొనువాఁడనైతిని. తంజావూరు పుస్తక భాండాగారములోనున్న ముద్దుపళనిచే తెనిఁగింపఁబడిన ఆండాళమ్మ పాశురములను కొన్నిటిని చదివి ఆనంద తన్మయత్వము

చెంది ఆపాశురములన్నింటిని తెనిఁగింపవలయునని శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి గారిని ప్రార్థింపఁగా వారు అట్లే యొనర్చి ఆంధ్రులకు మహోపకారముతో మహానంద సిద్ధిని గలిగించిరి.

ఆంధ్రుల చరిత్రములను విమర్శించి చూచినచో ఒక్క వైపరీత్యము గోచరింపకపోదు. సంస్కృతమునుండి ఆర్యమత గ్రంథములను కావ్యములను నాటకములను అట్లు తెనిఁగించినవారు ద్రావిడ వాఙ్మయమునేల మనకు ప్రదర్శింపక పోయిరో కారణము మృగ్యము. సంస్కృతమునుండి తెనిఁగించుటే కాదు. తెనిఁగించిన వానిని పునః పునః తెనిఁగించుట. రామాయణమునకు శాకుంతలమునకు తర్జుమాలెన్నియున్నవో యోచింపుఁడు. ఇంకను ఎన్ని కానున్నవో! అఱవమునుండి ఏల యీరీతిని తుదకు ఆ జగన్మోహన మూర్తియైన మణిమేఖలనైన తెనిఁగించి ప్రత్యక్ష పఱుపక పోయిరో! రుచిలేకయా? స్పర్శలేక పోవుటచేతనా?

సంస్కృతమునుండి అట్లాంధ్రీకరించిన వారు పాళీ మున్నగు ప్రాకృతములనుండి బౌద్ధమత గ్రంథములను తెనిఁగింపరైరి. తుదకు కాళిదాసునకు మార్గదర్శకుఁడైన అశ్వఘోషుని బుద్ధచరిత్రమును గూడ మనవారికి తెనుఁగుచేసి తెలుపరైరి. కారణమేమియై యుండవచ్చును ఇట్టి నిరోధములకు?

నాకుంజూడ మతభేదమని తోఁచెడిని. ఇది తప్పుగాదు. దోషముగాదు. పాపమునుగాదు. మతి సహజమును. ఒకేవిధముగఁ జూచిన సద్ధర్మము నైనయది. హిందువులలో దృష్టిని బట్టి మతమేర్పడుటకంటె మతమును బట్టి దృష్టిపోవుట ఎక్కువగ వ్యాప్తము. మతమును బట్టి దృష్టిపోవుట మనలోను అఱవలోను ఎక్కువ అలవాటు. దృష్టినిబట్టి మతము పోవుట తక్కువ. మొత్తము మీఁద ఆంధ్ర వాఙ్మయము మంత్రము లట్లు బ్రాహ్మణాధీనము. అందు వలననేగదా వీరశైవ కవులైన నన్నెచోడుఁడు పాలుకురికి సోమనాథుఁడు మొదలగువారికి మనయందు వ్యాప్తి లేకపోవుట. ఇటువంటిదే యేమో ద్రావిడ వాఙ్మయమును మనము అస్పృశ్యమని తలంపక పోయినను స్పృశింపకుండుటకు హేతువు. హేతువెట్లున్ననేమి? మనకుఁ గలిగిన విఫలత్వము చాల విషాదకరము. తమిళులనుండి అన్నదమ్ములట్లు మనము హక్కుమై దాయభాగముగ ననుభవింప వలసిన శైవ సిద్ధాంతము ఆళ్వారుల చరిత్రములు పెద్దపురాణము ఇత్యాది జ్ఞానభక్తిరసములను పోఁగొట్టుకొంటిమి. మఱియు వీనికంటె ముఖ్యమైనది ఆనందము. అనగా సాహిత్యానందము. ఆ యానందము నమేయముగఁ బ్రసాదింపఁగల మణిమేఖలాది మహోత్కృష్ట సాహిత్యానందము ననుభవింప నేరమైతిమి. ఇయ్యది మన దురదృష్టము. తమిళులియ్యకపోవుటచేఁగాదు. మనము గ్రహింపక పోవుటచే.

సాహిత్యమునందు తెనుఁగుభాష ఇతర భాషలతోఁ బోల్చి చూచిన యెడల చాల వెనుకఁబడినదని చెప్పక తప్పదు. ఈలోటు సంగీతమునందు నష్టపరిహారము సంపూర్ణముగా చెందియున్నది. భాషావేత్తల నిర్ణయ ప్రకారము సంగీతమునకు ప్రశస్తముగ ఎత్తిన భాషలు రెండే. అందొక్కటి తెనుఁగు. రెండవది ఇటాలియన్. ఈ ఫలసిద్ధికి హేతువులు నాలుగు.

మొదటిది మనయందు సరళము లెక్కువగ నుండుట. రెండవది అచ్చు లెక్కువగా నుండుట. మూడవది సంస్కృతమునకు నించుమించు సమానముగా ఏవోకొన్ని అపురూపములగు స్వరములకుఁ దక్కఁ దక్కిన స్వరముల కన్నింటికిని విస్పష్టముగ సూచింపఁగల సంజ్ఞలుండుట. సంజ్ఞాపరిచ్ఛేదమునందు సంస్కృతమునకు రెండవది తెనుఁగు. అఱవ మధ్యానము. నాల్గవది గురులఘువులకుండు భేదమును వ్రాయునప్పుడే విదితపఱచుట. ఇంగ్లీషునందు చెప్పి నేర్చుకొనవలయునేగాని చూచి యుచ్చరించుట అసాధ్యము. ఈ నాలుగు హేతువులవలనఁ గలిగిన ఫలము శ్రవణానందము. దానినుండి కలుగునట్టిది ప్రాణసుఖము.

తమిళ గ్రంథములు తెనిఁగించి మన విద్యావికాసమునకు దోహద మొనర్చిన వారిలో కాలక్రమమునుబట్టి చూచిన ఈ కంబరామాయణము ననువదించిన నామిత్రులు బంధువులునైన పూతలపట్టు శ్రీరాములురెడ్డి ప్రథముఁడుకాఁడు. పూర్వులున్నారు. అనఁగా ఇందు సంతతి పారంపర్యము కలదని కాదు నా యభిప్రాయము. కొన్నియేండ్ల క్రిందటను విశాల దృష్టి విశాల హృదయముగల ఆంధ్రులు కొందఱు తమిళ భాషావిశారదులు కొద్ది తమిళ గ్రంథములు తెనుఁగునకు పరివర్తించి ప్రకటించియున్నారు. మనదోషమో దురదృష్టమో వానికి మనయందు అర్హతకొలఁది ప్రాధాన్యము ప్రాబల్యము కుదురలేదు. ఇఁకముందైన మనము సంస్కృతముతోఁగూడ తమిళమును ఆక్రమించుకొని భాషా పరాక్రమశక్తిని ప్రకటింతముగాక.

ఇఁక ప్రకృతమునకు వత్తము. పూతలపట్టు శ్రీరాములురెడ్డిలోని విశిష్టత యేమన, ఒకటి వీరనేక ద్రవిడ గ్రంథములను తెనిఁగించియుండుట. వీరికి అఱవముతోడి సంధి బహుళము. వీరాంధ్రులకు మనఃపుష్టికై యొసఁగిన అఱవ నైవేద్యము లివ్వి.

1. శ్రీవల్లువరుగారి 'కుఱళ్' అను నీతిబోధక గ్రంథములలో లోకఖ్యాతి గడించి ప్రాథమిక వర్గమునకుఁ జెందిన మహోత్కృష్ట సద్బోధక కావ్యము.

2 నాలడియార్ (చతుష్పది) అను పేరెన్నిక గన్న కుఱళును పోలిన నీతి మాల. ఇది వ్రాతలోనున్నది కాని యింకను అచ్చుపడ లేదు.

3. నన్నెఱి (సన్మార్గప్రబోధిని) ముఖ్యముగా బాలకుల కత్యంతోపయుక్తమైన పాఠ్యగ్రంథము.

4. కొన్ఱైవేందన్. ఇందలి యితిహాస మేమన శివుఁడు తన జటాజూటమున చాల ప్రీతితో ధరించుకొను పూలఁట యివ్వి! విషయము నీతిబోధ. ఈ అఱవ వారికి, మనకు శృంగారమెట్లో, నీతిబోధ అట్లున్నదని తోఁచెడిని. దౌర్భాగ్యులు! లోక సుఖమునందు మనకుండుఆసక్తిలేని వారు. పరధ్యానము లోకధ్యానము ఎక్కువ. ఇదే కారణమేమో కొంతవఱకు వారు పొరుగువారైన ఆంధ్రులచే జయింపఁబడుటకును మనవారు తంజావూరు మధుర మొదలగు స్థలములందు వారినేలియుండుటకును.

5, కంబరామాయణము. ఈ మహోన్నత గ్రంథము నఱవమున రచించిన కవి కంబుఁడు. ఈయన వ్రాసిన గ్రంథము విషయమునందు లోకారాధ్యము. శైలియందు లోకానందము. అట్లుండియు శ్రీరంగములోని వైష్ణవోత్తములు దీని నంగీకరించుటకు సమ్మతింపలేదఁట! అప్పుడు వారిదాక్షిణ్యము సంపాదింపఁ గొన్ని వైష్ణవ గ్రంథము లితఁడు వ్రాసెనఁట! దానిపై వారు దీని నంగీకరించి కంబుని గారవించిరని జనవదంతి. ఇది ఎంతమాత్రము నిజమో చెప్పలేము. ఇట్టి కతలు అనేకుల గుఱించికట్టుట మన ఆగమ సంప్రదాయము. సూత్ర మొకటి; మొడలు మెండు.

చిత్తూరుజిల్లాయందు కంబరామాయణము సామెత కెక్కినది. "ఏమిరా! కంబరామాయణము మాట్లాడుచున్నావు" అని పరిహాసము చేసినచో దానియర్థ మిది. విపరీతములైన దీర్ఘవర్ణనలు చేయుచున్నావేల? అందును అసంబద్ధములు కథాప్రవాహమున కడ్డులైనవానిని. అనఁగా కంబమహాకవి కొన్ని కొన్నిచోట్ల విషయమునకంటె వర్ణనకే యెక్కువ ప్రాధాన్యమిచ్చినట్లు తోఁపఁజేయు ఘట్టములు మితము మీఱి యున్నవని ఆరోపణ. ఇదియెంతమాత్రము విమర్శకులు సమర్థింతురో చెప్పలేను. నాకును ఈయారోపణలో కొంతసత్యమున్నట్లు తోఁచెడిని. ఇది నా పొరపాటు కావచ్చును. నా విభ్రాంతి కాఁబోలు! తమిళులకేమో ప్రతి పద్యము ప్రతివాక్యము ఆనందమొసఁగుట నేను ప్రత్యక్షముగఁ జూచియున్నాను. నేను క్రిస్టియన్ కాలేజిలో చదువునప్పుడు రెండవ స్టూడెంటు హాస్టలులో నానివాసము. నా సహవాసులలో ననేకులు ద్రావిడులు. అందొక్కరుఁడు కంబరామాయణ పారాయణ పరాయణుఁడు. నాకర్థముకాదు వదలిపెట్టుమని బతిమాలినను విడువక 'మీ తెనుఁగునకు మించినది మా అఱవము' అని నాకు నిరూపించుటకై బలాత్కరించి కంబరామాయణము చదివి ఇంగ్లీషున వివరించెడివాఁడు. ఆవర్ణనా ఘట్టములు నాకెంతవిసుగో వానికంత సుఖము మహానందము. "లోకోభిన్నరుచిః భిన్నభావః"

కంబుఁడు వ్రాసినది అఱవలకు. ఆంధ్రులకుఁగాదు. వారికి సంపూర్ణముగ నచ్చినప్పుడు మనకేమి హక్కున్నది ఆక్షేపించుటకు? తమిళుల కంబరామాయణ మనఁగా సాహిత్యచక్రవర్తిత్వమునంది కిరీటము దాల్చిన మహత్తు.

శ్రీ రాములురెడ్డి పరివర్తనము సంస్కృతమునుండి కావింపఁబడు పరివర్తనముకంటె చాల కష్టమైనది. సంస్కృతమునకు తెనుఁగు పురాకృతముతో సరిసమాన మనదఁగు సమీప సంబంధముగల భాష. జాతిచే మనము ద్రావిడుల మయ్యును విద్యాది సంపర్కములచే అఱవలకంటె ఆర్యులకు సమీపస్థులము. కొన్ని గీతములు అక్కరలు సీసములు తక్కఁదక్కిన మనఛందస్సులన్నియు తత్సమములు. ఇఁక భాషయన్ననో అమేయముగా సంస్కృత ప్రతి బింబము. సంస్కృత వృత్తములును, అందలి పదములను మార్పులేకయు కొంత మార్పుచేసియు మన సాహిత్యమునందు కవులు ప్రవేశ పెట్టుట సులభమైనపని. 'గమికర్మీకృతనైక నీవృతుఁడనై' ఇందు 'డనై' మాత్రమేగదా తెనుఁగు!

“అశ్రాంత శ్రుతి పాఠపూత రసనా విఖ్యాత భూరిస్తవా
జిహ్మ బ్రహ్మముఖౌఘవిఘ్నిత నవస్వర్గక్రియా కేళినా”

అను దానిని,

వేదాభ్యాస విశేషపూత రసనా విఖ్యాత భూరిస్తవా
సాద బ్రహ్మ ముఖౌఘ విఘ్నిత నవ స్వర్గక్రియాకేళిచే

అని తెనిఁగించుటలో కవిచేసినది యతి ప్రాసముల కొఱకైన యలంతి మార్పే గదా!

ఆదిని తెనుఁగునకును అఱవమునకును సన్నిహిత సంబంధమెక్కువగ నుండి యుండక తప్పదు. కాలక్రమమున మనజీవితముతో సాహిత్యమును ఉత్తర వాహినిగా మాఱినది. దక్షిణవాహినిగను ఉండి యుండిన రెండు విధములను లాభముచెందిన వారమై యుందుము. గతమునకు వగవనేల? అటుకాకపోయె. అఱవములో ఛందఃపద్ధతి భిన్నము. వారి సాహిత్యములోని భాషయు ప్రకృతి ప్రత్యయ సంబంధములును వేఱు. అట్లే ఎరవలితెచ్చి పెట్టుకొనుటకు సాధ్యము కాదు. మనస్త్రీల కమ్మలు మలయాళస్త్రీల చెవులకువలె! ఇక్కడ నిజమైన పరివర్తన క్రియ ఆవశ్యకము. అట్లట్లే మార్పులేక వినియోగింపఁజాలము. కాఁబట్టి ఇది నిజమైన భాషాంతరీకరణము. సుగమమైనపనికాదు. దుర్గమము దుస్తరము.

ఇట్టి యీ క్లిష్టకళను ఎంత చక్కగా అనాయాసమని తోఁపించునట్లు శ్రీరాములురెడ్డి చేసియున్నాఁడు ! అది ఉభయ భాషావేత్తలకుఁగాక యితరులకు సంపూర్ణముగా విదితము కాదు.

సాహిత్యములోను సంగీతమునందుంబలె మనకు వలసిన పరమార్థము సౌఖ్యము, ఆనందము. యాథార్థ్యమంతగఁగాదు. ఈ తత్త్వము ప్రకారము చూచిన యెడల మా శ్రీరాములురెడ్డి కంబరామాయణము స్వతంత్రముగ రచించిన కృతి యట్లు ఐక్యమును వహించి ఏకధారగాఁ బ్రవహించి పాఠకులకు సంతతాహ్లాదకారి యై యున్నది. కంబుని స్మరణలేకయే దీనిని చదివి ఆనందింపవచ్చును. బింబమునకు ప్రతి బింబమాయను విచారణ కవకాశమీయనట్టి ఆనందకరమైన కళ. దీనిని చదివి నపుడు చూచినపుడు హృదయమిందే నిమగ్నమై లీనమై యుండుటయ దీని మాహాత్మ్యము. ఇదియే కవితా కళయొక్క సిద్ధియు పరిపూర్ణత్వమును.

శ్రీరాముఁడు సేతువును గట్టి లంకకు మనకు యాన సౌకర్యము గల్పించి నాఁడు గాని యది సంహారక్రియకై. ఈ శ్రీరాముఁడు ఈ భాషాసేతువును గట్టి తమిళులకు మనకు పరస్పర విద్యాజ్ఞాన వికాసములకై సౌకర్యము గల్గించి యున్నాఁడు. ఆ సేతువును సముద్రము ముంచి మ్రింగివైచినది. ఈ వాఙ్మయసేతువు ఆచంద్రార్కము శాశ్వతముగ నిలిచి అఱవలకు నాంధ్రులకు నాగరకతా సాంగత్య మును పెంపొందింపఁగలదు.

పద్మప్రభాస,
చిత్తూరు,
2—2—1951.

ఇట్లు,
క. రామలింగారెడ్డి

శ్రీరస్తు.

ఉదార ప్రశంస.

సీ॥ భువినెఱ జాణాల ♦ పుట్టినిల్లను పేరు
పొందిన నెల్లూరు ♦ పుట్టినిల్లు
సార్థకాఖ్యంబయి ♦ సౌధరాజంబు 'సు
దర్శన మహా' లనఁ ♦ దనరుచుండు
పారాయణము సదా ♦ భారతమ్ము గురుండు
తెలుఁగు తామరచాలి ♦ తిక్కయజ్వ
ప్రతి వత్సరము తిక్క ♦ వర్థంతి పండిత
సమ్మాన కార్యముల్ ♦ సమ్మతములు
తే॥ ఎంతటి కృతార్థజీవి మ ♦ తెంత సుకృతి
తిక్కవర వంశవన లస ♦ ద్వీథి మొలచి
పండ్లతో నిండి పొలుపారు ♦ పారిజాత
వృక్షమయ్యారె శ్రీ రామ ♦ నృపవరుండు.

సీ॥ కరముల వేఁడిమిఁ ♦ గడఁకఁజూపి ధరణి
యలయఁ దపింపఁజే ♦ యని యినుండు
ఇంద్రు వాకిట నిల్చి ♦ యిచ్చమైఁ గొలువంగ
నిచ్ఛగింపని ధనా ♦ ధీశ్వరుండు
అలఘు జీవనదాన ♦ మమరంగఁ జేయుచో
నడరి గర్జిల్లని ♦ యట్టి ఘనుఁడు
కలఁకయు హెచ్చుత ♦ గ్గులు ప్రదోషమూన ను
దయము గాంచని కువ ♦ లయ హితుండు
తే॥ కావ్య చాతుర్య విముఖత ♦ గనని బుధుఁడు
ఆకులత నొందని గుణ ర ♦ త్నాకరుండు
విషమదృష్టి యొప్పని రాజు ♦ విమలపాళి
ప్రథితయశుఁడు తిక్కవరకు ♦ రామవిభుఁడు.

సీ॥ అతఁడు కవిస్తుత్యు ♦ డితఁడు కవిస్తుత్యు
డన్నవైన లోకహి ♦ తానురక్తి

నతఁడు భాస్వద్వంశ్యుఁ ♦ డితఁడు భాస్వద్వంశ్యుఁ
డరుదైన విభవ జ ♦ న్మాదికముల
నతఁడు వర్ధిత ధర్ముఁ ♦ డితఁడు వర్ధితధర్ముఁ
డతిశయ సాధు హి ♦ తాదరముల
నతఁడు ఖండిత ఖరుం♦డితఁడు ఖండిత ఖరుం
డక్షి పర్వాదికా♦పేక్షగతులఁ

తే॥ గాన శ్రీరామ విభుఁడా యీ ♦ కలియుగమున
రామ విభుఁడయి నెల్లూరఁ ♦ బ్రభవమంది
యుండఁగాఁబోలు లేకున్న ♦ నుర్విఁగలదె?
యిట్టి గుణము లిట్టి కలిమి ♦ యిట్టి యీవి.

సీ॥ గర్వంబునకు మూల♦కారణంబులు దండి
గానున్న గర్వ సం ♦ గతుఁడుగాఁడు
విషయ భోగంబులు ♦ వివిధంబులుగ నున్న
నింద్రియ లోలత ♦ నెనయఁబోఁడు
భవ్యవైభవములు ♦ బహుళంబుగా నున్న
దాంభికవృత్తులఁ ♦ దలఁపు గొనఁడు
పనులు సొంతంబులౌ ♦ పైపయి నలమిన
విద్యావినోదముల్ ♦ విడువఁబోఁడు

తే॥ జీవితంబు తెనుఁగు ♦ సేవకై యందును
తిక్కయజ్వ పూజ ♦ తివిరి సేయ
నర్పణంబు సేసి ♦ నట్టి గుణాఢ్యుండు
ప్రథిత తిక్కవరపు ♦ రామనృపతి.

సీ॥ కోరి యర్థించినఁ ♦ గూర్మి మాటలతోడ
విసుగెత్తు దాఁకఁ ద్రి ♦ ప్పించువారు
రమ్మని పల్కి గృ ♦ హమ్మున నుండక
కనుచాటగుచుఁ దప్పి ♦ కొనెడివారు
తమ పని నెఱవేఱు ♦ దనుక నాసాసలఁ
గొసరి యూవల రొప్పి ♦ కసరు వారు
పేరచ్చు పడఁగోరి ♦ పేరాసతో వచ్చి
యిచ్చెదమని వెన్క ♦ నీనివారు

తే॥ కలుగు నీ కలికాలానఁ ♦ గవుల కష్ట
మరసి వేఁడకున్నను తఱి ♦ యెఱిఁగి యొసఁగు
రసిక దాతలు భూమి నా ♦ రసిన దొరకు
టరిది తిక్కవరాన్వయ ♦ వర సదృశులు.

సీ॥ పార్టీలు బలియు టీ ♦ పార్టీలు పెట్టింప
వేలకొలఁది కర్చు ♦ పెట్టువారు
గౌరవ పదవుల ♦ కై ప్రాఁకు లాడుచు
నప్పుచేసి వ్యయింప ♦ నడరువారు
తమ వారు పస్తులఁ ♦ దాఁటంగఁ బరదేశ
ములకు సాయపడంగ ♦ మొనయువారు
తన కుటుంబము దిద్దు ♦ కొన లేక యున్నను
దేశంబు దిద్దంగఁ ♦ దివురు వారు

తే॥ కలుగు నీ కలికాలానఁ ♦ గవుల కష్ట
మెఱిఁగి భాషోద్ధరణ మెవ్వ ♦ రెంతురయ్య ?
కృతయుగం బిప్పుడే యుద ♦ యింపఁబోలు
ఘనుఁడవై యుంటి కవి చాత ♦ కముల కీవు.

సీ॥ కాల మెయ్యెన్ని వం ♦ కరలఁ బోయినఁ గాని
ధర్మమార్గంబును ♦ తలఁచువారు
నీచులకే మేల్మి ♦ నెగడుచుండినఁ గాని
తప్పు త్రోవలఁబోక ♦ తలఁగువారు
సుస్థిర ధర్మంబు ♦ నుడిసి నట్లగపడ
నుడియదంచు దృఢత ♦ నడచువారు
అల్ప సుఖంబుల ♦ కాసించి శాశ్వత
విజ్ఞాన సుఖముల ♦ విడనివారు

తే॥ కలరు కోటి కొక్కరు ♦ కలికాలమందు
కోరకున్నను తఱిగాంచి ♦ కోరి సాయ
పడెడి పుణ్యులు కలరె యీ ♦ పుడమియందు
వెలయు తిక్కవరవు రామ ♦ విభు సదృశులు.

ఉ॥ శ్రీయును దాతృతం బెలఁగు ♦ శిష్టుఁడు నే రచియించు కంబ రా
మాయణ పూర్వభాగమును ♦ మక్కువతోఁ బఠియించి నిత్య భ

ద్రాయత బుద్ధి తీక్ష్ణన జ ♦ యంతికి నన్ బిలిపించి సత్కృతుల్
హాయిగఁజల్పి ద్రోవది గు♦ణావలి వీనుల విందుగా వినన్. ౯

చ॥ విని కడు మోదమంది పెను ♦ వేడుక నా మఱునాఁడు నిల్పి కం
బని కవితావిశేషములఁ♦బ్రాఁతిగ నెమ్మది నాలకించి ప్రే
మను మఱి సాగనంపి యొక ♦ మాటయుఁ జెప్పక పంపె వెన్క డ
బ్బును ఘను నీవి యెప్పుడును ♦ మున్న యెఱుంగఁగ రాద యేరికిన్, ౧౦

తే॥ అచ్చు వేయఁబూనుట తాన♦యరసి రెండు
వేల రూపిక లంపుచు ♦ పిదపఁ గడమ
పడున దనిపెద ననుచుఁ బ్రే ♦ ముడిని తెలిపె
నరయఁ గృష్ణత్వముం గూడ ♦ నెఱుకపడఁగ. ౧౧

ఉ॥ భూమిజ భోగ భాగ్యములఁ♦బొందిన రాముఁడు తన్ను పోలు నీ
రామవిభుం డితోధిక త ♦ రస్ఫుట సౌఖ్యములుం జిరాయువున్
శ్రీమహిళా సరస్వతుల ♦ సేవయు శాశ్వత కీర్తి రాజతే
జో మహిమంబు లెచ్చిరిలఁ ♦ జూచుత మెప్పుఁ గటాక్ష దృష్టులన్. ౧౨

శ్రీః.

శ్రీరామచంద్రాయ నమః

శ్రీ కంబరామాయణాంధ్రీ కర్త్రభినందనము.

శ్రీ కవిచక్రవర్తి, శతావధాని, విద్వాన్, దోమా వేంకటస్వామి గుప్తగారు.

శా॥ శ్రీమత్పూతలపట్టు వంశమునకున్ ♦ శీతాంశు బింబంబు శ్రీ
రాముల్ రెడ్డి మహానుభూతి మెయి ది ♦ గ్రంగద్యశోవైభవ
ప్రామాణ్యంబుగ ద్రావిడోక్తిఁగల స ♦ ద్గ్రంథంబు శ్రీకంబు శ్రీ
రామోదార కథన్ యథార్థగతి నాం♦ధ్రంబున్ రహిం దెల్పి యీ
భూమిన్ సర్వదిగంత కీర్తిగనఁగాఁ ♦ బొందెన్ సుపాత్రత్వమున్.

తే॥ కంబరామాయణంబనఁ♦గాఁదుది మొద, లుండనట్టి "బాతాఖాని"♦కొనరుపేరు
గాథలోక్తిగాఁ దెలుఁగునఁ♦గలదునాను, డియలనుడిలోని నిజము క♦డింది తేట
తెల్లముగఁ దెలియంజేసి♦యెల్లలిఁ గవి, చక్రవర్తి కంబరు ద్రావి♦డ క్రమమున
వెలిఁగె నలవాఙ్మయ విధులఁ♦దెలుఁగువారి, కింతొతివిరి పూతలపట్టు♦హృద్యవంశ
రాజమూర్తి శ్రీరాములు♦రడ్డి సుకవి,మౌళి ద్రమిళాంధ్ర వాఙ్మయ♦మహితుఁడయ్యె
శారదా తదధీశులా♦భవ్యమూర్తి, నెల్లవితముల నరసి ర♦క్షించుతు గాత.

మ॥ అల మాఘుండు వణిక్కుఁడయ్యె బహు తం ♦ త్రానీకముం బూని య
య్యలఘుం డగ్రజుఁడంచు నగ్రజులు ప్రా ♦ యంబొల్చు నందందు శ్రీ
లలియఁగా చూడికొండుత్త దేవికత యు ♦ ల్లాసయ్యె నిర్మించి రా
యల పేరుంచె నటందు రమ్మోయిని యే ♦ తాన్నో దినాల్పోవఁ బూ
తల పట్టెడ్డి ధరామరుండనియె ఏ ♦ ధాత్రీ సురుండో యొన
ర్చి లసద్దక్షిణఁ గొంచు రెడ్డికృతిగా ♦ శ్రీరామగాథాది ని
య్యల రాజిల్లఁగఁ జేసె నంద్రో? కవి కా ♦ లాత్యద్భుతం బెట్లొకో?

చ॥ తెలిసిన వార మేముగద ♦ తీర్పుగఁ జిత్తురునందు నోలి నీ
వాలయుఁగఁ బండితుండవయి ♦ యుండిన సూక్తులు చెలంగు నీకు న
త్యలఘుతరాపదల్ గొలిపి ♦ నట్టి రెనంగుదు రివ్వియెల్ల సా
త్త్వులు నిరతంబునై భవ ద ♦ కుంఠిత కీర్తిని జాటునయ్య పూ
తలపటు వంశ వారినిధి ♦ ధన్యమణి ప్రభ! సత్కవీశ్వరా!

చ॥ అఱవల కాంధ్రమందుఁ గత ♦ మబ్బని వైరముఁ జేసి యాంధ్రమం
దొరసినపాటఁ బాడమని ♦ యొక్కరె వల్లొ వచింత్రుగాత నీ
తెఱఁగున నాంధ్రపుం జవిని ♦ దీర్చి యొసంగిన మేటి కెంతయుం
"గరకుడి" యందు గారవ మ ♦ ఖండముగా నొనరించి ఆంధ్ర వ
స్తు రుచిర భక్తిఁ జూపి రిది ♦ చొక్కము నీవల త్యాగరాజు వి
ద్వరు నటు ద్రావి డాంధ్ర జన ♦ వర్గము లాదరముల్ వహింప సు
స్థిరతర కీర్తి నొందితివి ♦ చెన్నుగఁ బూతలపట్టు వంశజా!

శ్లో॥ శ్రీరామ సూరీశ్వర మౌళిరత్నం, పాయాత్సదా పూతలపట్టు వంశ్యం
నానా మహాగ్రంథ నిబంధనాఢ్యం, శ్రీరామ మాంధ్ర ద్రమిళోక్తి విజ్ఞమ్.

దోమా వేంకటస్వామిగుప్త.

బెజవాడ,
12—6—53.

అఱవము, తెనుగు, మలయాళము, కన్నడములందు పండితులై వెలసి
మదరాసు యూనివర్సిటీ ద్రావిడోపన్యాసకులుగా నుండిన
శ్రీ. వే. వేంకటరాజులురెడ్డిగారు ఇట్లు వ్రాసిరి.

మహాకవివర్యులు శ్రీరాములురెడ్డిగారి దివ్యసమ్ముఖమునకు నమస్కార పూర్వకముగాఁజేయు విజ్ఞాపనము. తాము పరమ కృపతోఁ బంపిన కంబ రామాయణము చేరినది. తమ రామాయణము అఱవ కంబరామాయణము కంటె మిక్కిలి మనోహరముగా నున్నది. సరళమైన శైలియును ప్రసాద గుణమును మీగ్రంథమందు విశేషముగానున్నది. విహారపటలమున మూఁడవ పద్యమందు 'కాంతలార' మున్నగు సంబోధనములు మూలముకంటె మిక్కిలి మనోరమ్యములుగా నున్నవి. మూలగ్రంథమునను్న యభిప్రాయముల నెంత మాత్రమును విడువక యీలాగున పరివర్తనము చేసినవారు నేనెఱిఁగినవఱకు వేఱెవరును లేరు. "முல்லையைக் குறிஞ்சியாக்கி" అనెడి పద్యము మాత్రము తెలుఁగున నిట్టి భూవిభాగములు లేనందువలన మూలగ్రంథాభిప్రాయమునకు సరిగాలేదు. కొన్ని స్థలములందు మూలముకంటె లెస్సగా నున్నది.

ఆంధ్రులును ద్రావిడులును దేవర వారిని కొనియాడవలయును. అట్లు చేయని యెడల వారు తమ కర్తవ్యమును చేయఁదప్పిన వారగుదురు. తామొనర్చి యున్న మహత్తరమైన కార్యము నెప్పుడైన నెఱిఁగి కొనియాడఁ గలరు.

నమస్కారములు.

మదరాసు,
7—9—52.

దాసుఁడు
వే. వెంకటరాజులు.

కర్నూలు ఉస్మానియా కళాశాల యందలి
హిందీ తెలుఁగు ఉపన్యాసకులు
జనాబ్ షేక్ దావూద్‌సాహెబుగారు ఇట్లు వ్రాసిరి.

నివేదన.

తమిళ దిగంతములను దన మాధురీ విలసనముచేఁ దన్మయత్వమున ముంచి, యచటి మానవులను భక్తి భాజనులఁ గావించి, ఆత్మోల్బణ రస ప్రవిష్టతచేఁ బరిసర ప్రాంత రస పిపాసుల మనస్సులందు కాంక్షా పల్లవములను జేకెత్తించి యువ్విళులూరఁ జేయుచున్న యీ కంబరామాయణ మను కావేరీ స్రవంతికిఁ గాల్వలు దీర్చి మనయాంధ్ర పండిత దివ్యకర్షకుఁడు ఎడతెగని కృషితో నిజవాఙ్మయ క్షేత్రమునకుఁ బాఱించి యద్భుతమగు నొక యధునాతన కావ్యసస్యమును పండించినాఁడు. సోదర మానవులకు దాని రుచిఁజూప సమారాధన గావింప మహత్తర యత్నము గావించు శ్రీ పూతలపట్టు శ్రీరాములురెడ్డిగారు భావివర్తమాన లోకమునఁ బసిఁడి పూలతో నభిమాన గంధముతోఁ బ్రఖ్యాతియనెడు ధూప దీపములతో సౌహార్ద మనెడు నైవేద్యముతో నారాధింపఁదగిన ప్రణయ స్వరూపులు.

అయ్యది కావేరీతోయము. నవరస పరిపూర్ణ కుల్యలతో మన క్షేత్రమునకుఁ బ్రవహించి యెఱుఁగదు. మన యుర్వరయాంధ్ర క్షేత్రము. అట్లయ్యు నయ్యది భాషా భావరూపమున గీర్వాణమును, శబ్ద ధ్వని రూపమున ద్రావిడమును, సంగీతాది స్వరవిశిష్టతా రూపమున నన్యదేశ పదార్థములను సేకరించు కొన్నది. మొత్తముగఁ గాని యఖండ రూపముగఁగాని యనువదించు కొనలేదు అన్యభాషా కావ్యములను. ఇది తనలోనికిఁ గేవల సంస్కృతమునుండియే కావ్యాది శాస్త్రముల గ్రహింప నను వదింప ననుకరింపఁగడఁగినది. గీర్వాణమునకు నాంధ్రమునకు వాసనా ప్రాబల్యమున నవినాభావ సంబంధ మున్నది. దీన నేమున్నను అది మాతృభాషా సంస్కృతియే యగును. ఇంచు మించు తెనుఁగున సంస్కృతమందు లేని క్రొత్తది కానరాదు. ఆశ్లేదేనియున్న రామరాజ భూషణుని కవితా సాధనమే; కథగాదు.

ద్రవిడభాషలలో ముఖ్యముగఁ దమిళమున కొక ప్రత్యేకత యున్నది. గీర్వాణ భాషా గంధము నది తనకుఁ బట్టించుకొనక అభినవాభిజాత్యముతోఁ

పురాతనాత్మాభిమానముతో సముచిత స్వతంత్ర ప్రతిభతోఁ దన సంస్కారమును విలక్షణముగ నెలకొల్పినదిట్టి. ప్రకృత మాంధ్ర వాఙ్మయము అన్య సంస్కృతుల నవగాహన మొనర్చుకొనుటకు వివిధ భాషలనుండి జాతీయములను నానుడులను లోకోక్తులను సామెతలను న్యాయములను గేయములను అనివార్యములగు శబ్ద జాలములను సంగ్రహించుకొని శ్రావ్యసౌభాగ్య సంగీత ధ్వని సౌకుమార్యముల నన్నింటిని ప్రోగొనర్చికొని " ఎల్ల బాసలందు ఎఱుఁగవే బాసాడి-దేశ భాషలందు తెలుఁగు లెస్స" అని తన సహజ గర్వమును విశిష్ట దర్పమును దశ దిశల నెఱపి పలుకుం దీయందనమున, నుచ్చారణ పటుత్వమున, గమన గాంభీర్యమున, శైలీ సౌలభ్యమున, శ్రుతి మాధుర్యమున, సర్వజన శ్లాఘాపాత్రతచే నెఱ జాణయై మనల నానందాబ్ధి నోలలాడించినది. శ్రీ రాములు రెడ్డిగారీ యుభయ భిన్న సంస్కృతులకు సమన్వయమును సాధించి, ద్రావిడ సంపత్తిని పరిసర ప్రాంతీయు లనుభవించు స్వత్వము గలదని నిరూపింప భగీరథ ప్రయత్న మొనర్చి నేటికి అనువాద రూపమున మనభాగమును మనకుఁ బంచిపెట్టి - తామాంధ్రజాతి సంస్కృతికి దోహద మొనర్చిరి. అక్కటతన నిత్యగౌరవమును, భావ్యున్నత స్థానము నలంకరించిరి. ఏతన్మాత్న కృషియందు సఫలతను భజించిన యీ రామచంద్రునకుఁ గావ్య జగద్యాత్రికులగు రస పిపాసువులు, ముఖ్యముగఁ బశ్చిమాంధ్రులు ముత్యాల నివాళు లర్పింపకున్న కృతఘ్నులగుదురు. తమ ప్రాంతీయ పురాతన గౌరవమును గోల్పోదురు. అన్యభాషల నున్న యీ యభినవ సారస్వతమును దాని విలక్షణ వైభవమును దమ సాహితీ భండారమునఁ జేర్చుకొన్ననాఁడే గదా మానవ విజ్ఞాన సంపత్తి పెరిఁగి - సంకుచితతా దైన్యమును గోలుపోయి - మనోబలమును ప్రబల మొనర్చుకొను చేతనతా కిరణముల స్పర్శ నందఁగలదు.

సంస్కృతానువాదములు నేఁటిదనుక నధ్యయన మొనర్చుచున్న రసిక సమాజము మాతృకకున్న గౌరవము తెనుఁగున కొసఁగునది కాదు. భాషా సంస్కృతుల విషయమున తల్లి బిడ్డలుగ నున్న యీ యనువాద మాతృకలకే యంతటి విభిన్నత లున్నచో నికఁ దన ప్రత్యేకతనే నిలఁబెట్టుకొన నుబలాట పడునట్టి తమిళ భాషనుండి తెలుఁగునకు దిగు సీకృతి తీరుతీయములు చెప్పవలయునా ? హాస్యాస్పదము సుమా. అని ప్రప్రథమమున నేనీ గ్రంథనామమును విన్నతోడనే యూహాకల్పన మొనర్చితిని. అయ్యది బహుశః మానవ మనో దౌర్బల్యము కావచ్చును. కాని సంప్రదాయముగా వచ్చు నాయాచారమును దాని కలవాటు పడిన నేను కాదనఁ గలనా! కవినైనను కాదనఁ గలఁడా! ఇంటఁ బుట్టినది. కాని యీ సతత ప్రథకు అపవాదము కూర్చినవారి పూతలపట్టు శ్రీ రాములు రెడ్డిగారు మాత్రమె. దువ్వూరి రామిరెడ్డిగారు సైత మసదృశ ప్రతిభతోఁ బారసీక కావ్యము

ననువదించిరి గాని యది ప్రశంసకు మించని కావ్యము పానశాల; వీరొక మహాకావ్యమునే యనువదించి యసమ ప్రతిభ చూపిరి.

సర్వసాధారణముగ గీర్వాణవాఙ్మయ మనెడు మున్నీటినుండి యనువాద కుల్యలద్వారా ఆంధ్ర కేదారములకు రసములను పాఱించునపుడు అనివార్యముగ యతిప్రాస విశ్రాంతులనెడు మునుములలో విపరీతమగు (ధరణి - వానిరి - నలలిత - అరయఁగ - నరవి - విలసిల్లు - ఇల - కడఁక - పృథివి - ధరాతలము - నరస) వ్యర్థపదములను దుబ్బుగడ్డి పెఱిగి కావ్య సస్యశోభకు వీలగునంత నష్టమ్మునుగూర్చి యానందమను పంటను చెడఁగొట్టెడిది. ఈ కృషికుఁడు గడిదేఱి యనుభవమును సంపాదించి, నన్నుబోలు కృషికులనే యనంతముగా నిర్మింపఁగన్న మేధాబలసంపన్నుఁడు గాన మెలఁకువతో నాకలుపు మొలకలనే పెరుఁగనీయక, పాదములను మునుములను చెదరనీయక, వ్యాకరణచ్ఛందోమార్గ సాధన విశేషముల కాపువెట్టి యఖండమగు రామాయణ రాజనములను చక్కఁగ బండించినాఁడు. మచ్చునకని పరికించినను ఈ కాఁపు కళ్ళమునందూఁక గన్పట్టదు. ఇంతటి జాగరూకతకుఁ గారణమేమాయని గాఢముగ నాలోచించితిని. ఆచంద్రతారార్కము నిలుచునట్టి మహాకావ్య సృష్టియం దలఁతి యలంతి దోసము లుంట గని రసిక పాఠకలోకము తన్ను మధుర హాస్యము పాల్గావించునని వెఱిఁగిరి. కావున వీరు ప్రతిభా పారంగతులు.

శ్రీరాములురెడ్డి శిష్యకోటియె వ్యాకరణచ్ఛందోలంకారములకుఁ జక్కని వ్యాఖ్యానములు రచించి సమర్థులని ప్రసిద్ధివహించియుండ నిఁక వీరి పాండిత్యమును గూర్చి వేఱుగా నడుగనేల? ఇదియొక యధునాతన తపస్సు. నూతనకృషి. ప్రాచీన సంస్కారము - సాంప్రదాయిక వ్యుత్పత్తి - మానసిక ప్రతిభ - కాకున్నచో నిక్కాలమున నింతటి యఖండ గ్రంథము సిద్ధమై యాంధ్రజన సమక్షమునకు వచ్చుట సామాన్యముగాదు. నేఁటిదనుక నింతటి పెద్దపని నెవరును ఈ రూపమునఁ దలపెట్ట లేదు. ఇఁకఁ గవిత్వమునుగూర్చి కొంత చర్చింప వలసియున్నది.

అనువాదముల కవిత సలక్షణముగనుండునుగాని చెవికి నింపు గూర్పదు. శాస్త్రములను పట్టించియుందురుగాని మనసునకుఁ బట్టదు. అర్థపల్లి భావతాత్పర్య సౌరభ్యములు రాజమార్గమున వ్యాపింపవు. చదువుచున్న వికారమేదో మనోపీథిం ప్రవేశించినట్లుండును. ఇది కొందఱియనువాదములలోని విలక్షణత. ఇక్కారణముననే యనువాదమును పరిత్యజించి కొంద అనుకరణమును బూనిరి. ఏమయినను బిఱ్ఱుగ నీలుగుకొని మూన్నాళ్ళనాఁడు చచ్చిన పీనుఁగువలె నీరసమై నిర్జీవమై భీభత్సశోభతోఁ

బ్రత్యక్షమగుట మనము చూచినది. కొన్నియెడల యనువాదకుఁడు దిగివచ్చునంత వఱకు దాని యర్థము తెమలదు.

ప్రకృత కంబరామాయణ కవిత ధారాపాతము నిర్దుష్టము. దానికంటె సారళ్యమెక్కువ. అంతకంటె రసస్ఫోరకతలో నద్వయానంద ప్రదము. అర్థగాంభీర్య సహితయయ్యు మధుర మధురస స్రవంతిక - పండితుల కలభ్యమగు విశిష్టశైలి యిక్కవి కయాచితముగ నలవడినది. ఇది సంపాద్యముకాదు. సంస్కారజన్యము. అట నట తమంతట తాము దొరలిన శబ్దాలంకారములు - రసము కొఱకై అప్రయత్న ముగఁ గుదిరిన తెలుగు నుడికారములు, ప్రతిభాసాధ్యములగు గీర్వాణ సమస్తపద గర్జనలు - వింతవింత కూర్పులు ప్రమదావన సౌభాగ్యముం జాటుచున్నవి.

ఇస్లామీయుఁడనగుట నాకుఁ గథయందును రామాయణ కావ్యము నందును విశ్వాసముగల్గి గాదుకాని అనువాదముపట్ల నుభయ సంస్కృతుల సమన్వయముపట్ల నిక్కవి యెంతటి కృషిసల్పి వ్యుత్పత్తి ప్రతిభలను చాటినాఁడాయని గట్టిగఁ బరికించితిని. హనుమంతునియెదుట కుప్పిగంతులు సాగవనుకొంటిని. ఎచ్చటను జాతీయతను జాఱనీయక సంస్కృతిని మాఱనీయక యధునాతనయుగమునకొక నూతనాదర్శముం జూప నీ గ్రంథము ననువదించినాఁడు. ఈ కవి యసమాన ప్రతిభ దాఁగియుండి యొక్కమాఱు వెలి కుబికినది. కావుననే మా యాంధ్ర సారస్వతము చిరకాలమునుండి మనోలోకము మథనపడుచున్న కొఱంత దీర్చుకొన్నది.

తెలుఁగున వివిధ రామాయణములు పుట్టినవి. భాస్కర - రంగనాథ రామాయణములుతప్ప మిగిలినవి చర్విత చర్వణములు. పౌనరుక్త్యములు. పిష్ట పేషణ సదృశములు-ఒకే ప్రవాహమునుండి యిన్ని కాల్వలు, పిల్లకాల్వలు, గుంటలు, త్రవ్వితీయంబని లేదు అనుట నా మనోభిప్రాయము. కాని తరములనుండి కొనియాడఁ బడుచున్న యీ తమిళ కంబరామాయణము మహిమాకందళము, బీజాక్షర ఘటితము, ఆంధ్రులకొక ప్రత్యేక సౌభాగ్యమును సమకూర్చినది. ప్రస్తుత యుగ సారస్వతమున వాంఛనీయరసవృష్టి. దీన నామహాకవికావ్యరసాస్వాదన కుతూహలురు మిక్కిలి యానందించి తత్సాహిత్యగత వైశిష్ట్యమును గ్రహించి రసాదిక మార్దవ ప్రకృతుల నవలోకించి హర్షించి గర్వింపఁగలరు. ఇది యావశ్యకకృషి - అన్యభాషా సహజ సంస్కారమును మన సాంప్రదాయిక సంస్కృతితో సరిపోల్చిచూచి యౌచి తిని గాని యనౌచితిని దిగవిడిచి, దానిని మనదానినిగఁ జేసికొన్న యపుడేగదా జాతికి జాతీయవిజ్ఞానము పెరుఁగును. అభినవ భావసౌరభము గుబాళించును. అన్య భాషావిశిష్టత సాకారతను భజించి మనవాఙ్మయ మందిరమున శోభించును. అట్టిదే

యారాధ్యము. ఇంతటి విశ్వగౌరవ ప్రయత్నమున సఫలుఁడగు నిక్కవికి నేను హస్తములు మోడ్తును.

ప్రతి ప్రకృతిక విషయమునఁ గవిగారి నిర్ణయము శాస్త్ర సహజము. అజంతమగుతటి దానికి ప్రతత్వనామముండిన నుండుంగాక. దానిమీది పరుషములు సరళములగుట వింతగనేయున్నది. భాష్యకారులుసైత మీవిషయమున నిదమిత్థ మని నిర్ణయముచూపమి ప్రాచీనతా విస్మృతియనక తప్పదు. నేనీ విషయమున శ్రీరాములు రెడ్డిగారితో మనస్ఫూర్తిగ నేకీభవించుచున్నాను. వారి యభిప్రాయము నాహృద్గత ధ్వనియే.

అనన్యసామాన్య ప్రతిభతో నిరంతర నిష్ఠాపూర్వక కృషితో నిర్నిద్ర ప్రవచన సౌభాగ్యముతో నీకావ్యము ననువదించి యాంధ్రుల మన్ననల గ్రహించు శ్రీయుత - పూతలపట్టు శ్రీరాములు రెడ్డిగారు నేటియుగమున నద్వితీయులు. ఆకాశ గంగ వడువున ఘుమంఘుమ ధ్వనులతో నాంధ్రభూమికి దుముకుచున్న వీరి కవితలో ధారావాహికయేగాక శాస్త్రమర్యాదలు సంస్కృతి భూషలు సంస్కృత మర్యాదలు త్రిలిఙ్గ పద వివేక విశేషములు తఱచు తమ యునికిని ప్రతిబింబింపఁ జేయుచు నాకర్షించుచున్నవి. ఈ కవిగారి సిద్ధహస్తతకు నోపికకు మనోవైశాల్య విజ్ఞానములకు వేయిమార్లు నేను కృతజ్ఞత లర్పింతును.

ఇట్లు,

షేక్. దావూద్ సాహెబ్

హిందీ, & తెలుఁగుపండితుఁడు

ఉస్మానియా కళాశాల

కర్నూలు.

1. డాక్టరు అళగప్పశెట్టిగారు సన్మానప్రదాత. 2. పూతలపట్టు శ్రీరాములురెడ్డి ఆంధ్ర కంబరామాయణ కర్త. 3. కున్నక్కుడి స్వాములవారు సన్మాన సభాధ్యక్షులు. 4. సా. గణేశన్ గారు కంబకవి వర్ధంతి కార్యనిర్వాహకులు.

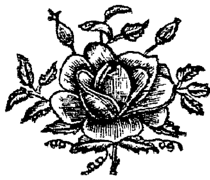

విషయసూచిక.

సుందరకాండము.

యుద్ధ కాండము :: పూర్వ భాగము.

యుద్ధ కాండము :: ఉత్తర భాగము.

శ్రీ రస్తు.

కంబ రామాయణము.

సుందర కాండము.

—: ౧ సముద్ర లంఘన పటలము :— (౯-౫)

మ॥ క్రలఁకం జీఁకటి రజ్జువే భుజగమై ♦ కన్పట్టు చందాన నీ
యిల మాయం జనియించు మోహ నిచయం ♦ బీఁగున్ సమస్తంబు నే
విలసత్తేజముఁ గన్న నట్టి పరుఁడే ♦ విల్లంది లంకాపురిన్
గలనన్ గెల్పు వహించె నండ్రు విబుధుల్ ♦ గణ్య ప్రమాణంబులన్ ౧

ఉ॥ అత్తఱి వీరరత్నము మ ♦ హాబలపుత్రుఁడు దేవలోకమున్
జిత్తము రంజిలంగఁ దన ♦ చేరువఁ గాంచి యిదేమి లంకయా?
మత్తిలినాఁడనే? యనుచు ♦ మాన్యులు వొందెడు నాకమిద్ది రా
జోత్తము దేవి యిందరయ ♦ నుండద యంచు మరల్చె భావమున్. ౨

శా॥ లంకాద్వీప వనంబులున్ గనక ♦ మాలా విస్ఫురద్ద్వారముల్
పొంకంబౌ మణిసౌధవీథులును పెం ♦ పుం గాంచు దుర్గంబులున్
శంకాతంకము లేక గాంచుచు జగ ♦ త్సందోహముల్ దిక్కులున్
సంకోచించి వడంక బాహువుల నా ♦ స్ఫాలించె క్ష్వేడించుచున్. 3

మ॥ విమలాత్మం డట నూది త్రొక్క గిరియున్ ♦ వ్రేకుంగి గర్భంబు చీ
లి మహిన్ వ్రాలిన వ్రేవులంబలె గుహా ♦ లిన్ దుర్విష జ్వాలికా
సముదగ్ర స్ఫుట దంష్ట్రికా భయద దు ♦ ష్ట వ్యాళ సంఘంబు క్ష్వే
ళములం గ్రక్కుచు దొర్లుచున్ వెలువడెన్ ♦ లావేది దుర్భితిమై. ౪

ఉ॥ నెమ్మదిఁ గందరంబులను ♦ నిద్ర యొనర్చు మృగేంద్రపాళి ర
క్తమ్ములు గ్రక్కుచచ్చుటనె ♦ క్రందడఁగ న్నశియించెఁ బక్షి సం
ఘమ్ములు సాగరంపు లయ ♦ కాల విఘోషము సిగ్గిలంగ శ
బ్దమ్ము లొనర్చుచుం బఱచె ♦ భానుని కాంతి మఱుంగుపుచ్చుచున్.

చ॥ కరిణులు తోఁకలన్ ముడిచి ♦ గాత్రములన్ గుదియించి కర్ణముల్
పరపగు వెన్నుదాఁక వడిఁ ♦ బ్రాణభయంబునఁ గంపమంద త
మ్మొరయుచు వెంటనంటఁ గరి ♦ యూథము తొండముతోడఁ బాదపో
త్కరములఁ గెల్లగించికొని ♦ దవ్వుల కేగెను గీఁకవెట్టుచున్. ౬

తే॥ అమ్మహేంద్రాన మించునా♦నతిశయిల్లు, కొమ్ములుం బొడిగా మిడుఁ♦గుఱులు చెదర
వెన్ను లగలంగ బెబ్బులుల్♦బెదరి పాఱె, కనులు విప్పని కొదమలఁ♦గవ్వికొనుచు

ఉ॥ భూధరరాజ మప్డు తన ♦ పొల్పు చెడంగ వడంకి క్రుంగ వి
ద్యాధరులెల్లఁ గేల నడి ♦ దంబులతోడను డాల్లతోడ భూ
మీధరమందునుండి వడి ♦ మీఁదికి లేచుట చూడ నొప్పె నా
యోధనమందు కాలి యడు ♦ పుజ్జగిలం బయికేగు వైఖరిన్ ౮

చ॥ శరదము లర్కచంద్రు లుడు ♦ సంతతి నిల్కడ దప్పఁ గ్రుంగి యు
ర్వర దిగఁబడ్డ పర్వతము ♦ వాఁడి నఖంబులు లావు బాహువుల్
మురువుగ నొప్పు వాయుజుఁడు♦మూఁపునఁ గంబమువోలె నుండఁగా
శరధి మునుంగు నోడయను ♦ జానునఁ దోఁచెను చూడ్కి కబ్రమై. ౯

ఉ॥ గైరిక మింగిలీకమును ♦ గంధము పుష్పాడి చెందిరంబు నిం
డారఁగఁ బూసికొంచు నచ ♦ లాపగలెల్ల ధరిత్రిపై వడిం
గాఱుట చూడ నొప్పె గిరి ♦ గర్భము వ్రీలఁగఁద్రొక్క రక్తముల్
ధారణిఁ జింది వెల్లువయి ♦ తర్లిన విన్నను వొంది యత్తఱిన్. ౧౦

చ॥ శరనిధిఁ ద్రచ్చు మందరము ♦ చాడ్పున నగ్గిరి రాజ మప్డు ది
ర్దిరఁ దిరుగంగ నందలి య ♦ తిప్రవరుల్ తపముల్ ముగించి చె
చ్చెర విలయంబొకో యనుచుఁ ♦ జింత వహించుచు దేహబంధముల్
విరియక మున్నె తామెగిరి ♦ వెళ్లిరి మోక్షము చేరు వైఖరిన్. ౧౧

ఉ॥ భానుని పోలు కాంతిగల ♦ పర్వత ముబ్బి పటాలుమంచు బీఁ
టూనఁగ సుందరుల్ వడఁకి ♦ యొక్కటఁ గౌఁగిలిఁ జేర ఖేచరుల్
మానుగ వెండికొండ దశ ♦ మస్తకుఁ డెత్తుడు నల్లలాడ శ
ర్వాణి పరిష్వజింపఁ గను ♦ పట్టిన శంభుని పోలి రయ్యెడన్. ౧౨

చ॥ ఒడలిని చేరు మాధవక ♦ మోరిమితోఁ దెలివిన్ వదల్పఁ గిం
కడరిన వేల్పు టింతులు భ ♦ యంపడి యల్కల వీడి యూఱటం
బడసి నిజేశులం గలిసి ♦ పైకి వడిం జనుచుండి విస్మృతిన్
విడిచిన కీరపోతములఁ ♦ బిల్చుచు సంకట మంది రత్తఱిన్. ౧౩

తే॥ నాకులును తాపసులుఁ దక్క♦లోక పతులు, జ్ఞానులును వచ్చి వరుసలై♦పూని నిలిచి
పూవులం జల్లి పావనీ! పోయిరమ్ము, యనుడు హనుమయు వేగిర♦మందె నెడఁద.

మ॥ విజయప్రాభవశీల! శైలనిభహం ♦ వీరా! పొనుంగైన కుం
భజుఁడే త్రావిన వారిరాశి యన నే ♦ మాత్రంబు నాకిద్ది య
క్కజమే దాఁటఁగ నంచు నెంచుచు నల - క్ష్యస్ఫూర్తిమై దాఁటి భూ
మిజ నాలంకను కాంచి రమ్మనుచుఁ ద - న్మిత్రుల్ ప్రశంసింపఁగన్. ౧౪

ఉ॥ పావని తాల్చినట్టి ఘన ♦ బంధుర రూపము లంక దాఁటనే ?
యావలికేని పోవఁ దగి ♦ నట్టిది యంచు మహాద్భుతంబునన్
దేవతలెల్లఁ జూడఁ గపి ♦ ధీరుఁడు మున్నుగ వంగి పాదముల్
లావున నూని త్రొక్కి విపు ♦ లన్ దిగఁబాఱె మహేంద్ర మయ్యెడన్.

ఉ॥ వాలము పైకి నెత్తి బలు ♦ పాదములం గుదియించి వక్షముం
బోలఁగఁ గ్రుంచి యంసములు ♦ పొంగఁగఁ గంఠము వంచి బాహువుల్
వాలిక ముందు చాఁచి తల ♦ బ్రహ్మపదంబును ముట్టఁ బెంచి నే
త్రా లల లంకపై నిగుడ ♦ దర్పముతో వెస దాఁటె మింటికిన్. ౧౮

తే॥ హనుమ యారీతి నెగయంగ ♦ నతనితోడ, విభుని కార్యంబుకై పోవు ♦ విధము దోఁపఁ
దరువులును పెనుశిలలును ♦ ద్విరదములును, తక్కు ఘన వస్తువులు వియ ♦ త్స్థలికి నెగసె.

ఉ॥ మారుతవేగుఁడైన హను - మంతుఁడు నింగికి నట్లు దాఁటగా
బోరున వెంటలేచు విట ♦ పుల్ పెనుగుండ్లును తక్కు ప్రాణులున్
వారక దక్షిణం బరిగి ♦ వైళమ లంకను చేరు శక్తి పెం
పారమిఁ ద్రోవఁబడ్డ క్రియ ♦ నంబుధిలోఁ బడియెన్ గుభాలునన్. ౧౯

చ॥ గగనమునన్ వడిం బఱచు ♦ గాడుపు పట్టి మహాశుగోద్ధతిన్
మృగములు మ్రాఁకులున్ లతలు ♦ మిక్కిలి సంద్రము పొంగునట్లుగా
దిగఁబడి యెల్లెడం బరవి ♦ ధీరుఁడు రాముఁడు కిన్క నూను ముం
దుగనె పయోధి యందయిన ♦ తోరపు సేతువు వోలె నేర్పడెన్. ౨౦

చ॥ ఉరవడిచేత భేదిలె మ ♦ హోదధి క్రిందటి నాగలోకమున్
విరివిగఁ గానవచ్చె మణి ♦ బృందము కన్నుల మిట్టిపాటుగా
మెఱసెఁ దదున్నతిం గని స ♦ మీరణ పుత్త్రకుఁ డేను నాగరా
డ్వరభువనంబు గాంచఁ దగు ♦ భాగ్యము గాంచితి నంచు మోదిలెన్.

ఉ॥ ఱెక్కలతో మహార్ణవము ♦ వ్రీలఁగ నేగి సురామృతంబు పే
రుక్కునఁ దెచ్చినట్టి విహ ♦ గోత్తము సత్త్వము నెల్లవేళలన్
మిక్కిలి పల్కుచుండెడు స ♦ మీరణ భోజులు వెండి తార్క్ష్యుఁడే
యిక్కడ కేగుదెంచె నని ♦ యెక్కువ భీతిలి పాఱి రెల్లెడన్. ౨౨

మ॥ లయకాలానలుపోల్కి నేగు కపిజా ♦ ల వ్యాఘ్రము వేగోన్నతిన్
సయిఁపన్ లేక చలించి తూలు తిమి మ ♦ త్స్య గ్రాహ పాఠీన సం
చయముల్ తెట్టెలు దేల నంబుధి మహా ♦ సంక్షోభముం బొందఁ ద
ద్రయ వీచీ నికరంబు మున్నుగనె మోఁ ♦ దం జొచ్చె లంకాపురిన్.

చ॥ సకల చరాచరంబుల ద ♦ శల్ వచియింపఁగ నేల? దిక్కరుల్
కకవికలయ్యెఁ బంతమున ♦ గాడుపు మేరువు నూఁపువేళ నా

సికరము పెల్లగిల్లి కడు ♦ శీఘ్రగతిన్ జలరాశిమీఁదఁ గం
దుకగతిఁ జిఱ్ఱునం జరుగు ♦ తోయము దోఁచెఁ గపీంద్రుఁ డేగుచోన్.

ఉ॥ మండలధార నేగు వెలి ♦ మావుపయిం జను వజ్రి కంటికి
న్నిండుగ భారమై పరఁగు ♦ నెవ్వడిఁ గొండలు వారిరాశి భూ
మండల మొక్కయంజగొను ♦ మాత్రముగాఁ గనుపట్టుచుండ బ్ర
హ్మాండములెల్ల నొక్కటగు ♦ నట్లుగ నేగెను పుష్పకంబు నాన్. ౨౯

తే॥ వేల్పులు నుతింప మునులు దీ♦వింప జనులు, మ్రొక్క మారుతి పగమది♦మును గొనంగ
దానవుని కసిదీఱ మ♦ర్దనము సేయ, శివుని విడి చను కైలాస♦శిఖరిఁ బోలె.

తే॥ బ్రహ్మకంటె విజ్ఞాని యా♦బ్రహ్మచారి, ధర్మవర్తనుఁ డేగుచోఁ♦దడవునుండి
యెడసియున్న త్రికూటమన్♦కొడుకుఁజూడ, మేరు వాశుగగతి నేగు♦తీరుదోఁచె.

చ॥ పలపల బ్రుంగఁదారకలు ♦ స్వర్గము క్రుంగఁ బయోధి పొంగ ది
క్కులు వడి గ్రుంగఁ బెన్గుహలు ♦ కొండలు పాదగలంగ మేరువున్
వెలవెల చెంగ రాఘవుని ♦ విశ్రుత సాయక మట్లు లేగు క
ర్వాలి కొడుకొప్పెఁ గల్పమునఁ ♦ బర్వు ప్రచండ సమీరణుం డనన్.

తే॥ పంక్తికంఠుఁ డింద్రియములఁ♦బడిల పఱచి, తివిరిచేయు తపంబు పూ♦ర్తిగ నశించె
ననెడు సూచన నుత్తర♦మున జనించి,దక్షిణము వోవు భాను చం♦దమ్ము దోఁచె.

తే॥ క్రూరులు వసించు లంకను♦చేర జంకి, యితర పురముల నుండంగ♦నిచ్చ లేక
రాము శరణంబు నొంది మ♦రల వసింప, నరుగు ధర్మ నాజ్ఞాచక్ర♦మనఁగ నొప్పె.

తే॥ ఒడలికాంతి పెంజీఁకటి♦నెడలఁ దోలఁ, గనకగిరి సిగ్గిలంగ నా♦కసము నంటు
దీర్ఘభుజుఁ డంతవేళ ను♦దీచి దిశను, వికటముగఁ బుట్టి వచ్చెడు♦విధుని పోలె.

తే॥ వెన్ను నాజ్ఞచే లావు చూ♦పింపఁ గోరి, గిరులు వెన్నంట మొగుళులు♦కెరలి తూల
జలధులు గలంగ దైత్యుల♦ తెలివి చెడఁగ, వడిగ నెగసెడు గరుడుని♦పగిదిఁదోఁచె

చ॥ సురుచిర పుణ్యు లొందుటకు - నూటిగఁ బేర్పుగ నొప్ప, నొక్కచే
చరణమునన్ ముకుందుఁడు వ ♦ శంపడఁ గొల్చిన లోకజాలముల్-
బెరయుచు దాఁటి యెల్లరును ♦ బెగ్గడిలంగ మరుత్సుతుండు తా
నురవడిఁ గాలపాశమన ♦ నొప్పిన వాలునఁ గొల్చె నత్తఱిన్. ౩౩

ఉ॥ క్ష్వేళితముం బొనర్చి వడిఁ ♦ గ్రీడగ నంబుధి దాఁటు వీరు లాం
గూలము చూడ నొప్పె శ్రుతి ♦ గోచరు రాము దయాబలంబుచేఁ
జాలిన యాంజనేయుఁడను ♦ చక్కటిఁ దోడుగఁ గొంచు గర్వ దై
త్యాలికి జంకి వెంటఁ జను ♦ నంతకు పాశముఁ బోలి యయ్యెడన్. ౩౪

తే॥ శౌరి యాజ్ఞచే గరుడుండు ♦ చేరినంత, కనకగిరిఁ జుట్టి గట్టిగాఁ ♦ గవ్వికొన్న

చిలువఱేఁడు చలించి కుండలము వీడి, యవలి కేగు బాగున నొప్పెనమమ వాలు.

క॥ హనుమఁడు వెడలెడు వేగం, బునఁ బుట్టిన గాలివీవఁ బోలుపఱి యొండొం
టిని తాఁకి విఱిగి పడి జడ, ధిని మునిఁగె విమాన చయము దివ్యులు బెగడన్.

క॥ పడి నేగు మారుతిం గని, చిడిముడి పడి విబుధు లితని చింతన మేదో ?
బెడిదులు గల పురిదాఁకనె, నడచునొ కడచునొ యటంచు నడిఁకి రెడఁదలన్.

తే॥ హనుమ మేనివాయువున దిశాంతములకు, నడరు కడలియుఁ గలగుండు వడి చెడంగఁ
బొడవువని గ్రంథములఁ జెప్పఁబడుచునుండు, తిమి తిమింగిలములు చచ్చి తెప్ప దేలె.

తే॥ అసదృశాత్ముఁ డట్లేగుచో నలవు వేగ, మొసఁగు నిశ్చల దీర్ఘ బాహువులు రామ
లక్ష్మణులు కరుణాఘువుల్కడఁక ముందు, పోవు పోలిక గనిపించె పాలుపు మీఱ

—: కడలినుండి మైనాకుఁడు లేచుట :—

తే॥ మదకరీంద్రముఁ బోలిన మారుతి యటఁ, బవనుపలె నేగ మైనాక పర్వతంబు
నడుమ లేచెను కలశాబ్ధి నడుమ నుండి, త్రచ్చుతఱి లేచు నైరావతంబు కరణి.

తే॥ వేయి బంగరు శిఖరముల్ ♦ వెలయ సతము, పాఱు సెలయేళ్లు తెలి వల్లె ♦ వాటుగాఁగ
నసుర బాధల నడఁగింప ♦ నబ్ధి నిద్ర, వీడి వెసలేచి వచ్చిన ♦ వెన్నుఁ డనఁగ ౪౧

చ॥ నెఱిఁ జదువంగ లేక విన-నేరక యింద్రియలోలుఁడైన వే
దుఱు మెడ నిక్కకై వడిని - తోరపు భారముచేఁ బయోనిధిన్
విఱిగి మునుంగుచుండు తఱి - వెన్నుఁడు కచ్ఛపమై వహింపఁగా
నురవడిఁ బైకి లేచిన మ-హోన్నత మందర శైల వైఖరిన్ ౪౨

తే॥ నెగయ ననువుగా ఱెక్కలు-నెగడుచుండఁ, గ్రమకాంతితో గంభీర ♦ కంధిఁ జీల్చి
కొనుచుఁ జని సుధ నాగుల ♦ కొనరనిచ్చి, లేచునట్టి సుపర్ణుని ♦ లీల యనఁగ.

తే మొదలు తుది యెఱుంగఁగ రాక ♦ మొనయు విష్ణు, కరుణ చేఁ దొల్త జలమందు ♦ గలిగి సకల
జగములను సృష్టి సేయంగఁ-జాలినట్టి, యజుని కన్నట్టి యాహిర ♦ ణ్యాండ మనఁగ

తే॥ తన్నుమును నీటఁ గాంచిన ♦ తండ్రిఁ గనక, సత్కృతులఁ జేయలేనని ♦ స్రష్ట తలఁచి
యంద మునిఁగి మహాతపం ♦ బాచరించి, పూర్తి గావించికొని లేచు-పొలుపు దోఁప

ఉ॥ తానిడుమూల లెక్కిడని ♦ తప్పున కోర్వఁగలేని మాని కో
పానఁ బయోనిధిం బడిన ♦ భాగ్యము లెల్లను వెండి యీయ శ్రీ
శానుఁడు పూనునాఁడు కెల ♦ సంబున దివ్యులు దైత్యులున్ వడిన్
జానుగఁ జిల్కఁ బొల్కడలిఁ ♦ జయ్యనఁ దోఁచిన చంద్రుఁడో యనన్.

సీ॥ ఒకవంక నెఱుపు వే ♦ ఱొకవంక నలుపునౌ, ఘన శరీరచ్ఛాయ ♦ గడలు కొనఁగ
పవడంపుఁ దీవల ♦ పఱపు గాత్రముతోడ, కమనీయ ఘనశిఖ ♦ రములు వెలయ

గుహాల నక్రములు మే♦ల్కొని నిశ్వసింపంగ, ముత్తెంపుఁ బుర్వులు♦ మొనసి మొరయ
పటిక బండల మీఁది ♦ పండు మౌక్తికములు, తివిరి చందురు డాలు♦దీలు సేయ

తే॥ రత్నరాశి వెలుఁగు శిఖ♦రములు హస్తముల విధంబునఁ గానరా♦జలధి మునిఁగి
మణుల మొత్తముల్ చే వారి♦కొనుచుఁ బైకి, లేచి వచ్చెడు మానిసి♦లీలఁదోఁప.

తే॥ సౌధములమీఁద వెలయు ధ్వ♦జంబులట్లు, నిర్ఝరశ్రేణి తెల్లనై ♦నెఱసి పఱవఁ
బనిగ వనధివలన వెలి♦వడిన కతనఁ, ద్రుళ్లి దొనలలోఁ బెను మీలు♦త్రొక్కటపడ.

తే॥ శత్రు పట్కంబు ముప్పగ♦సమయఁజేయు, జ్ఞాన మొప్పార శంకలు♦మాను వారి
కరణి సర్పముల్ గుహాలలోఁ గష్ట మొంది, బయల సప్పు డూర్చుచు హాయి♦వడసి నిలువ.

చ॥ అతులిత ధీరుఁడౌ హనుమ♦యద్దముపై నొక యుద్దిగింజ యొ
క్కతడవ దొర్లులోపల న ♦ కాశమునన్ గగనంబు నంటి ది
క్తతులకుఁ బర్వి నిల్చిన యు ♦ దగ్ర మహీధ్రము నక్కజంబుతోఁ
గొతుకుచుఁ గాంచి యేమిది యొ♦కో యని యించుక చర్చ సేయుచున్.

ఉ॥ ఇయ్యది వార్ధినుండి పయి♦కెక్కి నిలంబడెఁ గారణంబు లే
కియ్యెడఁ బాద మూన్చుటయు-నెగ్గగు నంచెద నిశ్చయించి దా
నయ్యవనీధరం బెగసి-యవ్వల డొల్లఁగ ఱొమ్ముతో వెనన్
ద్రయ్యఁగఁ దాఁకి యవ్వల ది♦వంబును దాఁకఁగ దాఁటె మింటికిన్. ౫౧

తే॥ జలధినుండి లేచిన గిరి-వరుఁడు తలరి, యురలి చలియించి చింతించి♦మరల లేచి
మనుజరూపంబుతో నిల్చి♦మానసీయ! విన్నపం బొండు వినుమని - వినిచె నిట్లు.

సీ॥ పగవాఁడనుచు మది♦భావింప వలదయ్య, తొల్లి కొండలు ఱెక్క♦లుల్ల సిల్ల
భువనంబులకుఁ గీడు♦పొనరించు చుండ నింద్రుఁడు వాని ఱెఱకలు♦తుంట్లుగాఁగఁ
ద్రెంచిన తఱి వాయు♦దేవుండు ప్రేమతో, నీచోట నను చేర్చి♦కాచినాఁడు
మిత్ర పుత్త్రుఁడవను♦మెల్మి ప్రేరేఁప నా, వలన వేఱగు మేలు♦కలదె యనుచు

తే॥ నరసి యిట వచ్చినాఁడ మ♦హాత్మ! నీవు, రమ్యకాంచనమయ శిఖ♦రంబులందు
కొంత విశ్రాంతి గొని పొమ్ము-కూర్మి మీఱ, నేనుధన్యుఁడ నౌదు నీ♦హితమువలన.

తే॥ నీతినిధి రామునాజ్ఞఁ బూ♦నిన కపీంద్రుఁ, డమరులు సుఖింప జానకి♦నరయ వచ్చె
మంచియదను నీ భాగ్యము♦మాఁగె ననుచు, వాహినీపతి సెలవిచ్చి♦పంపినాఁడు.

తే॥ తల్లికంటె మేలని నన్ను♦దలఁచి యిందు, కొంతశ్రమ దీర్చికొని విందు♦గొందుగాక
యింటి కేగుదెంచినపుడె♦హితుల సత్క, రింపకున్న వేఱొండేది♦యింపు నింపు.

క॥ అను నాతని నయ వాక్కుల, విని పావని యితఁడు హితుఁడు♦విమలుఁ డనుచు నె
మ్మనమునఁ దలఁచి స్మితుండయి, తను చూడఁగ నెదుట నిలిచి♦తద్గిరివరుతో.

చ॥ శ్రమ యొక యింత లేదు రఘు ♦ రామ పదాంబుజ చింతనంబుచే

నమల మనస్కా! నాయకుని ʃ యానతి నాదగు కోర్కి తృప్తిగా
నమరక మున్నె యోగిరము ʃ నాదటఁ గైకొనఁజాల నీదు ప్రే
మమె నను తృప్తుఁ జేసె విను-మాన్యత నన్నియుఁ గొన్న యట్లెకా?

ఉ॥ వేఁడక మున్నె పిల్చి యిడు - వీరుల, వేఁడిన నిచ్చువారలన్
బోఁడిమి సంస్తుతింప నిడు - పూరుషులందు గుణంబె ముఖ్య మీ
పాడగు దేహమం దిడెడు - పాటికి నెమ్మికకంటె నున్నదే ?
ఊడిగ ముందునేమి మఱి - యుర్విని మక్కువకంటె హెచ్చుగన్? ౫౯

తే॥ వడిగ నేగి త్రికూటాద్రి ʃ పైని లంకఁ, జేరి యేలిక పని పూర్తిʃచెందునేని
మరలి వచ్చుచో నీ విందుʃపెరిమఁ గొందు, ననుచు సత్యప్రతిజ్ఞుఁడాʃహనుమ వెడలె.

చ॥ గగనమునందు ప్రొద్దు నెద ʃ గందును రిక్కలు స్వర్విమానముల్
మొగుళులు నొక్కచోఁ గలిసి ʃ ముద్దగఁజేరఁగనయ్యె వేఱు వే
ఱుగఁ గల వస్తుజాలములు ʃ ఱువ్వున వీచెడు గాలిచేత నొ
క్క గమిగఁ జేరు నప్పగిది ʃ గాడుపుపట్టి గమించు నుర్వడిన్. ౬౦

చ॥ జడనిధి నుద్ధతిం జను ప్ర ʃ జాహితు వేగముఁ గాంచి భాస్కరుం
డడుగిడలేని శైశవము ʃ నందె మదీయ రథంబు మీఁదికిన్
దుడుకున దూఁకె నేరి పయి ʃ దూఁకఁగ నిప్పుడు నిశ్చయించె నీ
జడియని దిట్టయంచు మది ʃ జంకు వహించుచు నుండె నయ్యెడన్. ౬౧

ఉ॥ కత్తినిబోలు వాఁడి పలుʃకాంతి నభోమణిచెంత వెల్గఁ బై
కెత్తిన తోఁకతోడ విరి ʃ యించిన మేను నభంబుఁ గప్పఁగా
నత్తఱి రాహుఁబోలె నతఁ ʃ డడ్డునఁ జీఁకటి పైని కాంతి రే
కొత్త మహోపరాగ దిన ʃ మో యన నొప్పె జగంబు చూడఁగన్.

—: సురస హనుమ నడ్డగించుట :—

తే॥ ముజ్జగంబుల కష్టంబుʃలుజ్జగింప, నమ్మతించి వచ్చిన కపిʃచంద్రు సత్త్వ
మెంత కొలఁదిదో యెఱిఁగి రʃమ్మో యనంగ, సురల యనుమతి నెదుటికిʃసురస వచ్చె.

తే॥ బాకి నోరు రక్కసి రూపుʃపడసి వచ్చి, కాల భీకర మూర్తి శాʃఖామృగంబ!
నాకు నామిషంబై వచ్చిʃనాఁడ వింక, నెచటి కేగెద వని యెట్టʃయెదుట నిలిచె.

క॥ అడరుచు మండెడు నాఁకలి, నడఁపగ మత్కుటిల దంష్ట్రిʃకాకీర్ణంబై
బెడిదమగు కడుపుఁ జొరుమా, విడివడ నొక త్రోవ లేదుʃవినుమా యనుడున్.

తే॥ ఆఁడుదాన వాఁకలి బాధʃనలసి తీవు, దేవదేవు నాజ్ఞను తీర్చిʃతిరిగివచ్చి
నీకు నాహుతి యయ్యెదʃనిజము విడువు, మనుచు మారుతి నవ్వినʃయంత నామె.

మ॥ భువనంబుల్ గనుఁగొంచు నుండఁగనె నీ పొంగార్చి భక్షించెదం
జవు లూఱంగ నటంచుఁ బల్కెఁ గపి వంశ శ్రేష్ఠుఁ డుద్దండుఁడై
నవుచుల్ నీ యుదరంబు చొచ్చెదను వి న్నాణంబుమై నీవు జా
ణవ యేని గ్రసియింపుమా యనుడుఁ గిన్కం బొంది యన్నారియున్.

సీ॥ పెక్కండములఁ బట్టి పుక్కిలి గొనఁజాలు, విరివియౌ వదనంబు విరిసి నిలువ
నదిగని యవ్వీరుఁ డన్ని దిశలఁ బర్వ, నామె నోరే చిన్న దనఁగఁ బెరిఁగె
సురసయు మఱిమఱి విరియుచు నుండ నా,తఁడు తటాలున సూక్ష్మ తనుఁడు గాఁగఁ
గుదిసి కడుపుఁ జొచ్చి కుఱుచ యూపిరి విడు,నంతలోఁ గుప్పించి యవల దాఁటె

తే॥ వేలుపులు మెచ్చి కురిసిరి విరుల వాన, కార్యదీక్షు ననుమ వోవఁ గడఁగ నామె
స్వస్వరూపంబుతో మెచ్చి చనవుతోడ, ముచ్చటించి దీవనలిచ్చి పుచ్చె నతని.

క॥ పాడిరి పాటలు కిన్నరు, లాడిరి రంభాదు లుబ్బి యభినయములతోఁ
గూడిరి పొగడుచు విబుధులు, వీడిరి దీవించి మునులు వేదోక్తులతో. ౧౯

క॥ మందార కుసుమ వాసన, చిందించుచు వీచె గాలి ♦ చెమ్మట వీడన్
జందముగా విద్యాధర, సుందరులును వాదనమునఁ ♦ జొక్కించి రొగిన్. ౨౦

—: అంగారధార హనుమంతుని మ్రింగుట :—

సీ॥ హాలాహలముఁబోలు ♦ నంగారధారయన్, రక్కసి యొక జల ♦ రాశి ముంప
వేఱొక్క జలరాశి ♦ విరిసిన తెఱఁగున, లేచి యెవ్వరు నను ♦ లీల దాఁటు
వారంచు గర్జించి ♦ పాదాంగదమ్ములు, మున్నీరు పొంగిన♦మొగిని మొరయ
వేదవేద్యుని త్రోప♦వెదకి యుదధినుండి, పొడచూపు మధుకైట♦భులను పోలి

తే॥ క్రొన్నెల బెడంగు చిందించు♦కోఱలొప్ప, నభవు చందాన గజచర్మ♦మమరఁగప్పి
బ్రహ్మగోళంబునకుఁ జను♦ద్వారమనఁగఁ, దెఱపి వదనంబు విప్పి యా♦ తెఱవ నిలిచె.

తే॥ జలధి పాదముల్ గడుగ శీ♦ర్షంబు మింటి, సోఁడుముట్టంగఁ బెరిఁగిన♦చొప్పు గాంచి
యధిక మేధావి మారుతి♦యాత్మఁ దలఁచె, దయయు ధర్మంబు మ్రింగిన♦దైత్య యనుచు

ఆ॥ దాని నోటఁ జొరక♦తప్పించుకొని పోవు, దారి గనక చింతఁ♦దవిలి తేఱి
గుహనుపోలు కడుపుఁ♦గ్రొచ్చి యవ్వలి కేగు, టుచితమంచుఁ దలఁచి♦యొయ్యఁ బలికె

శా॥ ఛాయా గ్రాహక శక్తి నొందిన గతిన్♦సాధించుచున్నావు న
న్నీయీ చందములన్ గ్రహించియు బలం ♦ బింతేఁ గనన్ లేవు నో
రే యాకాశముఁ బోలఁ గవ్వికొని దా ♦ రిం బట్టి బంధించి తి
ట్లే యేరీతిఁ జరింతు వెవ్వతవు నీ ♦ వెందుండు తెల్పంగదే?

చ॥ అనవుడు దైత్య యిట్లనియె ♦ నాఁడుది యన్న తలంపు వీడు చూ
సిన యవి జీవముల్ గొనుచుఁ♦జెల్లఁగఁజాలవు కాలుఁడైన నేఁ

దినఁ దలకొన్న ప్రాణులను ♦ తేఁకువతో విడిపింపలేఁ డహో
వనచర! నీవనంగ నొక ♦ పాటియె నాకని నోరు విప్పచున్ ౭౫

చ॥ గుటుకున మ్రింగ మారుతియుఁ ♦ గోరికతోడనె దైత్యగర్భమున్
దటుకునఁ జేరి వేలుపులు ♦ ధర్మువు చాలఁ దపించుచుండఁగాఁ
బుటుకున వెల్వడెన్ నృహరి ♦ భూరి భయంకర మూర్తి పోలికన్
బటుకున దాని గర్భమును ♦ వ్రచ్చిన చేతుల నాంత్రరాజితో. ౭౬

చ॥ మదవతియైన దైత్య యటు ♦ మాసెను ఱోలుచుఁ ద్రేవులెల్లఁ ద
త్పదములఁ జేతులం బెనఁగఁ ♦ బావని మింటికి నెక్కి ముండ్లతోఁ
బొదలు పొద ల్గలట్టి గుహఁ ♦ బూనికఁ జొచ్చి మహోరగంబులన్
బొడిచి నడిం బయల్పడిన ♦ ప్రోద్ధత వక్షుని తార్క్ష్యు కైవడిన్. ౭౭

తే॥ ప్రేవులంగొని నైశంబ♦వింటి కెగురు, హనుమ ఘన చిరంజీవుల-యందు మేటి
వాలపాశమ్ము తోడ నం-బరమునందు, దిరుగు గాలిపడగఁ బోలి♦ తేజరిల్లె. ౭౮

క॥ దురపిల్లిరి దైతేయులు, సురలు ప్రహర్షించి యార్చి ♦ సొటసొట విరులం
గురిసి రజుఁడు మెచ్చెను శం, కరుఁ డచ్చెరువందె మునులు ♦ గని రగ్గలికన్.

తే॥ చెడుగు నోటిని కడుపును ♦ చీల్చివైచె, దనుజ గూలె నభంబున♦హనుమ యేగె
మేరువును మీఱి పెరుఁగు సా♦మీరి వడియు, నెడఁద వడికంబె హెచ్చని♦నుడివె రవియు

తే॥ కవుల యూహలమించి యీ♦కడలియొప్పె,విఘ్నముల వెన్ని యొదవిన♦వీఁగఁ కేగఁ
జేరుదును లంక, చేరిన♦సిద్ధి యొదవు, ననుచు మారుతి చింతించె♦మనమునందు.

చ॥ తిరమగు ధర్మముం గొనక ♦ తెక్కలి దైత్యులు చేయు పాపముల్
భరమయి లోకముల్ బహుళ ♦ బాధల నొందుచునుండెఁ దీఱు చొ
ప్పరయగ వేఱు లేదు సక ♦ లాపదలం దొలఁగించు లోక సుం
దరుఁడగు రామచంద్రు శుభ ♦ తారక నామము దక్క నీ భువిన్.

—: ఆంజనేయుఁడు ప్రవాళగిరిం జేరి లంకనుగాంచుట :—

ఉ॥ ఊటలు పాఱు తేనియల ♦ నొప్పగు కల్పక వాటి దేవతా
వాటము డాసి మింటఁ జను ♦ వాయుతనూజుఁడు ధర్మకూటహా
కోటలు పేఁటలుం గనక ♦ కోరిక లంకకు నేగ కిన్వలన్
దోఁటలు దోర్వలున్ విరిసి ♦ తోఁచు ప్రవాళగిరిన్ వెసన్ దిగెన్.

ఉ॥ అంబర వీథినుండి వడి ♦ నాశుగ సూనుఁడు డిగ్గ నగ్గిరిం
ద్రంబు చలించి పట్టుడిగి ♦ తద్దయు నుఱ్ఱటలూఁగె వస్తుజా
లంబులు నిండఁగల్గి విపు ♦ లంబగు నబ్ధిని గాలివాన చై
దంబున వస్తువుల్ దొరలఁ ♦ దాళక యూఁగెడి నావ కైవడిన్.

చ॥ ఇల యడుగున్న యంతకు వ ♦ హించి పునాదిని మేలి పై జగం
బులవఱకుం బెరింగిన య ♦ భూత విచిత్రిత లంక ముందటన్
గల గిరిమీఁద నిల్చి యటఁ ♦ గన్నుల మేరకుఁ దేటి చూచె స్వ
ర్గలన ముఖంబుఁ గాంచు ముకు ♦ రంబన నొప్పిన యమ్మహాపురిన్.

చ॥ ప్రియముగఁ గాంచి ముక్కుపయి ♦ వ్రేలిడి యింద్ర పురంబు దీనికొ
ప్పయినది యంచుఁ బల్క మతి ♦ హైన్యము బెల్పు జగంబు లెల్ల వే
జయము గడించి యెల్ల సుఖ ♦ సంపదలం గొని యేలునట్టి దు
ర్జయుఁడగు రావణుం డిచట ♦ రాజిలుచుండఁగఁ దీక్ష్ణభావుఁడై. ౧౬

చ॥ అమరపురంబు భోగముల ♦ కాలయమంట యథార్థవార్త కా
దమరిక నెల్ల భోగముల ♦ నంతములై తమ కోరినంత దూ
రము తగనొందుచున్ నిలువ ♦ రంబయి వేసరకుండు టెందు గం
డు మెు యదియే దివంబగు ప్రశాంతిలో వచియించెడు నర్థ మద్దియే. ౧౭

చ॥ పఱపగు లంక రెండయిదు ♦ వందల యోజన విస్తృతంబుచే
నుఱవగునందు రిందు భువ ♦ నోన్నత వస్తువులెల్లనుండుఁ గీ
లెఱిఁగిన సూక్ష్మబుద్ధులు న ♦ హీనతఁ గాంచఁగఁ గోరినంత పె
ద్దఱికము నొందునే కనులు ? ♦ దండడి వింతలు మేర నొందునే ? ౧౮

—: ౨. పురాన్వేషణ పటలము :— (౨౩౪)

చ॥ మొగుళుల దాఁటి చంద్రముని ♦ ముట్టెడు మేడలు పైఁడి మేడలో ?
సాగసగు రత్న సౌధములో? ♦ చూడఁగఁ జాలని మించు తివ్వలో ?
తొగల విరోధి దీధితుల ♦ తో ఘటియించినవో ? మతేవియో ?
తగ నెఱుఁగంగఁజాలని వి ♦ ధంబున నున్నవి నా యెడందకున్. ౧౯

క॥ అమరావతి మేడలతో, నమరిన దిందొక్క భాగ♦మనఁదగి మిగులం
గొమరారు సౌధములు మల, య మారుతము వచ్చు మాడ్కి♦నడరుచునుండెన్.

ఉ॥ తీయని పల్కులం జెలఁగు ♦ దివ్య మృగాక్షులు మించు తీఁగలన్
బాయక పట్టి పట్టి.యొక ♦ పాటిగఁ జీఁపురు గట్టె మేడలన్
మాయఁగఁ జేయు గండవాఁడి ♦ మాటికిఁ జిమ్మి తొలంచి స్వర్ణదీ
తోయము ముంచి తెచ్చి యటఁ ♦ దోఁగఁ గలాఁపి విదుల్తురెప్పుడున్.

ఉ॥ నృత్యముఁ వేళఁ దాళము గ ♦ ణించెడు గజ్జెలచేత లక్కచే
స్తుత్యములైన కాళ్ల సొగ ♦ సుం గొను వ్రేళ్లు ప్రవాళకాంతులన్
నిత్యము వీవ నెఱ్ఱనయి ♦ నీరదముల్ తమ దేహ సామ్య సాం
గత్యము వీడి యాచెలుల కై శిక ♦ సామ్యము నొందు నయ్యెడన్. ౯౨

ఉ॥ కస్తురి తావి వీచు నవ ♦ కల్ప పరీమళ పుష్పగుచ్ఛ వి
స్రస్త మరంద పాని భ్రమ ♦ రంబు లతృప్తిని పొంది వేగ వి
న్యస్త వినూతన ప్రియము ♦ లై సురలోకము లీలఁ జేరుచుఀ
నిస్తుల చంద్రశాలలను ♦ నెమ్మదినై విహరించుచుండెడిఀ. ౬౩

చ॥ నిరుపమ మాధురిం జెలఁగు ♦ నీటు మృదూక్తులు కీర శాబకో
త్కరములకు న్నయంబున ము ♦ దంబున నేర్పుచునుండు కాంతలఀ
విరివిగ రత్న దీధితులు ♦ విచ్చిన కుడ్యములందు దోఁచు నా
తరుణుల నీడలం దెలిసి ♦ తథ్యముగా వచియింప శక్యమే? ౬౪

ఉ॥ డంబుగ నింద్రుఁ డుండఁగ నె ♦ డంబుగఁ గట్టిన వైజయంత సౌ
ధంబును పోలు నియ్యవస ♦ థంబు లనం గొఱయే యగుం జుమీ
యింబుగ నాపచస్సు సరి ♦ యే యన దైత్యుల భోగ భాగ్య సం
ఘంబుల కొక్క మేరయును ♦ కల్గును పోలికయుం బొసంగెడిఀ. ౬౫

తే॥ ఎట్టి మేటి రత్నములైన ♦ నీడ్యమైన, కౌస్తుభంబునకుఀ సాటి ♦ గాంచనిక్రియ
విశ్వకర్మఁడే స్వయముగా ♦ వేడ్కతోడఁ, దీర్చి కట్టు సౌధములకు ♦ దీటు నున్నె?

తే॥ ఎల్ల ప్రాణులు చొచ్చి ల ♦ యింపఁ దగిన, భువననాయకు నుదరంబుఁ ♦ బోలు లంక
అర్క తేజులు దక్క న ♦ జాండమందు, తనరు హరులెల్ల నిందున్న ♦ వనఁగఁదగును.

తే॥ తరువు లెల్లను కల్పక ♦ తరువులె యగు, మేడ లెల్లను బంగరు ♦ మేడలె యగు
దాసదాసీ గణంబు త్రి ♦ దశ గణంబ; పరుల కరుదిద్ది బహు తపః ♦ ఫలము యగును.

చ॥ దురమున నోడఁగాఁ దోలఁగఁ ♦ ద్రోయుటచే దవుదవ్వు దిక్కులం
జరుగుచు నిల్చినట్టి వగు ♦ సామజముల్ తగ నైదు హస్తముల్
పరఁగు వినాయకుండును వి ♦ భావసుఁ డెక్కెడు నొంటికంటి పె
న్నరదము నన్న యివ్వి పుర ♦ మందునఁ జేరనివై యెడంపడుఀ. ౬౬

తే॥ అమరవరులం దేవండు లం ♦ కాధిపునకు, సేవసేయక తప్పిన ♦ తీవికాఁడు
ముగురు మూర్తుల మించియు ♦ నెగడు నితఁడు, చేయు తప మెట్టిపాటిదో ♦ చెప్పవశమె?

తే॥ ద్విరదముల ఘీంకృతులు దుందు ♦ భి స్వనములు, శరధిఘోషంబు మార్కొని ♦ మొరయుచుండు
మధురవాణుల నూపుర ♦ మంద్ర విరవ, మన్ని రవముల నడఁగించి ♦ యడరుచుండు.

తే॥ రత్నమయు రథశాలలు ♦ రవియు బిడియ, మొందు కాంతులతో వెల్గు ♦ చుంటచేత
దీనిముందర మేటియౌ ♦ త్రిదివ జగము, నరకలోకంబువలెనె గా ♦ నంగఁబడును.

ఉ॥ అందముఁ ద్రావు చందమున ♦ నారసి యట్టె గుటుక్కుమంచు ద్రిం
గం దమి గొల్పు నంగమునఁ ♦ గ్రాలెడు నిప్పురి నిండుకాంతు లిం
పొందఁగ వీచు ద్వేషగుణ ♦ భూషులు దైత్యులు మేనిరంగు నీఁ

గం దరినేగు చందురుఁడు ♦ కందును నీఁగఁ బయోధి పైఁడిగాఁ. ౧౦౩

చ॥ నగర నిశాంతకాంతి కిర ♦ ణంబులు చీఁకటి మ్రింగుచేఁతకుఁ
జగములనిండు సంధ్య తమ ♦ సం బడఁగించు దినేశు చేఁతకుఁ
దగ నుపమింపరా దటులు ♦ తప్పి వచించుట న్యూనతఁ గనుఁ
దొగల విరోధి ముందఱ మి ♦ ణుంగుఱు లట్టుల నుండు నిద్యోతఁ.

తే॥ గందమును తేనె కస్తురి ♦ కల్పతరుల, క్రొవ్విరులు కరిమదమును♦కూడి పాఱి
కడలిఁ గలియుటచే నందు♦గలుగు మీలు, పరవు కౌచు వాసన వీడి♦పరిమళించు.

క॥ పొగడుదమ విశ్వకర్మను, బొగడుదమా పంక్తి కంఠు♦పూజ్య తపంబుఁ
బొగడుదమ యజుని వరములఁ, బొగడ వలంతులమె బ్రమయు♦ములుచల మెదియుఁ.

చ॥ అడవులు తోఁటలుఁ మణుల♦హాటకమందు ఖచించి చిత్రకా
రుఁడు తగ నిల్ప నయ్యవి యు ♦ రుస్థితిఁ బూవులు పండులిచ్చు గా
రడము క్రియఁ విచిత్రగతి ♦ రంజిలు నిచ్చటి సోయగంబు వెం
గడమగుఁగాక పొందుటయుఁ ♦ గల్గునె స్వర్గము నీ ధరిత్రియుఁ.

తే॥ అవని జలమగ్ని గాలియు♦నాకసంబు, తమ మహోన్నతిచే గొప్ప♦తనము గనవు
గోవు రౌన్నత్యమును కనఁ♦గొనియె నేని, పొన్నుమల యెంత లజ్జించి♦ఫుల్లసిలునొ?

చ॥ తిరమగు వప్ర కుడ్యముల ♦ దీధితులే మిఱుమిట్లు గొల్పఁగాఁ
దరణి కనుంగవ న్మొగిచి ♦ తద్దయు సిగ్గిలి యిప్పురంబుపై
నరుగమి నేరకే జనము ♦ లంచురు క్రూరగుణుండు పంక్తికం
ధరుఁ డలుకఁ వహించునని ♦ దద్దఱి పోవఁడ యన్న యూహమై.

తే॥ జన్మవైరులై సత మెగ్గు ♦ సలుపువారు, నిర్జరులెయంచు వారల ♦ నిలువరింప
దానవేంద్రుఁడు కట్టించె ♦ దారికడ్డు, గోడయన నొప్పుచున్నది ♦ కోట పొడవు.

ఉ॥ పోవదు కోటదాఁటి జగ ♦ ముం జడిపించెడు చుట్టుగాలియుఁ
బోవవు భాను దీధితులు ♦ పోవదు కాలుని దార్ఢ్యబుద్ధియుఁ
బోవదు ధర్మదేవతయు ♦ భూజనులిచ్చెడు యాగభుక్తి కా
పోవక వేచు వేలుపులు ♦ పోవుదురంటయు వ్యర్థవాక్యగుఁ. ౧౧౧

చ॥ అసదృశ భంగ సంగత మ ♦ హాంబుధి మధ్యమునందునిల్చి యా
కస మొరయంగ మేర యిడఁ ♦ గానక యున్నతమై పెఱింగి యొ
ప్పెనఁగు విమాన సుందరత ♦ హెచ్చిన లంక సనాతనుండు నా
భి సరసిజంబునుండి తగ ♦ వీడిన యండముఁబోలి వెల్గెడుఁ. ౧౧౨

క॥ పాడెడు వారలు పెక్కుం, డ్రాడెడు వా రంతకంటె ♦ నధికులు చెఱలఁ
వీడిన వేల్పుల నాటక, మాడించుచు వేడ్క గనుదు ♦ రచ్చటి యసురల్,

ఉ॥ హార్వ్యగా నటింతు రచట ♦ నమరకాంత లెప్పుడు గం
ధర్వవనిత లంతకంటెఁ ♦ దరముగా నటింత్రు పై
మర్వ్యగా నటింత్రు దైత్య ♦ ముగ్ధలందు వారలన్
బర్వి చూచువారు తక్కు ♦ వడఁతులెల్ల వేడుకన్. ౧౧౪

చ॥ నవనిధు లెప్పుడు న్నిలిది ♦ నాఁడెపు భూషణ వస్త్రమాల్య సాం
కవ మృగనాభికాదుల ర ♦ కంబుగ నిచ్చుచు నూడికేంద్ర కం
దువము వహించి కొల్చుననఁ ♦ ద్రొక్కుట నొందు నుతింప నాల్కయున్
దవిలి తలంపఁగా మదికిఁ ♦ దట్టము పూనిన దోసమే యగున్ ౧౧౫

చ॥ తలఁచిన యట్లు నల్వయు ము ♦ దంబున సమ్ముఖమందు నిల్పి తా
వలచిన రీతిఁ బద్ధతులు ♦ పాటిగఁ దెల్పుచునుండ, వేలుపుల్
తెలచి నుతించు మేరువునఁ ♦ దేర్చిన మిన్నుల వాం తెచ్చి తా
మలచిన యట్లు చల్లి పురి ♦ మానుగ శిల్పి ఘటించె నాఁడగున్. ౧౧౬

తే॥ వాద్య గంభీర రవముల♦వార్ధి రావ, మడఁగెఁ బరమేష్ఠి తనకేలఁ ♦ దడవఁదగిన
పొడవు శిఖర సౌధంబులఁ♦బోలఁతు లెగచు, నగుకు పొగచేత మొగిళుల♦పొగకు లడఁగె

చ॥ స్ఫటిక శిలాహమ్యంబులగు ♦ సౌధములందును కల్పకాది రా
ష్ట్రటపులు గల్గు తోఁటలను ♦ వేఱగు తక్కిన చోటులందు ను
త్కటముగఁ గల్గువాని క్రమ ♦ దప్రద మత్తత నాడువారె గా
కిటనెటఁ గానరారు మది ♦ నించుక చింత గలార లొక్కరున్. ౧౧౮

చ॥ అసురమృగాక్షులం గలిసి ♦ యువ్వనులందు విహారలీలలన్
విసువక సల్పుచున్ మధువు ♦ వేడుకఁ ద్రావుచుఁ బాడుచుండ సం
తసమున విన్చు మోవిగొని ♦ తన్పుచు సొక్కుచుఁ గిన్కనూనియు
న్న సకులు తేఱ మ్రొక్కి దయ ♦ నల్వఁగ గాంచెదు వారలే చుమీ.

తే॥ స్తనగిరులపై నిర్వాయు చి♦త్రంబులంట, నలుపు మేనుల నలముచుఁ♦ బొలయువారు
అలుగు పడఁతుల పారాణి♦యంటియున్న, కేశములను రాక్షసవరుల్ ♦కీలుకువారు.

తే॥ చిన్ని పెదవుల విద్రుమ ♦ శ్రేణిఁబోలె, వాడి చూపుల గములఁగ♦ల్వలనుపోలె
వదన వితతిచేఁ జెందమ్మి వనముఁ బోలెఁ♦జెలువుమీఱినయాలంక♦చెలులవలన

చ॥ అతిశయ చిత్రమయ్యె ద్రుహి ♦ ణాండము మొత్తము నేఁటిదాఁక నొ
. క్కతలమె భారమెల్లఁ బడి ♦ క్రిందుగఁ ద్రొక్కఁగఁ జీలకుండ, నే
వితథముగా శ్రమించి మితి ♦ వెట్టుట యెట్లగు? నెల్లప్రాణు లీ
దితిజుల సంచయంబు గను ♦ తింపఁగ నల్గకుఁ జాల వెన్నఁడున్. ౧౨౨

సీ॥ ఒడలిచే నున్నతి ♦ నొందినవారువీ, ర్యంబున మితిమీఱి ♦ యలరువారు
జగము లయమునకు ♦ సంసిద్ధులగువారు, పరబలంబున సాటి ♦ వడనివారు

మాయావులైన దై ♦ తేయులు వసియించు, లంకకు మేర ప ♦ ల్కఁగవశమె ?
కాళుల మణిపీఠ ♦ కటకాంగదంబులు, హస్తంబులందు క్రూ ♦ రాయుధములు
తే॥ కనుల నెఱ్ఱఁదనంబును ♦ కలుగకుండు, వారలే లేరు; వారలఁ ♦ బదరి మెదలఁ
దలల లత్తుక దగులంగఁ ♦ దన్నకుండు, మత్తకాశినుల్ దొరకరు ♦ మందునకును.
సీ॥ ఆసక్తిమైఁ దేఁటు ♦ లలమ నొప్పెడు నవి, యొడలి నీచడరంగ ♦ వెడలునవియు
వెల్లదంతంబులు ♦ నల్లని మేనులు, నెఱ్ఱని శిరములు ♦ నెసఁగునవియు
మత్తిల్లి కొండల ♦ మాడ్కి నుండునవైన, వేదండ తండముల్ ♦ వీఁక తోడఁ
దేనియ గాఱ వ ♦ ర్ధిల్లిన యెఱ్ఱని, వెంద్రుకల్ గల దైత్య ♦ వితతిఁబోలు ;
తే॥ స్త్రీలుపురుషులు విసుగుచేఁ♦జెదరవీచు,హారములు కుండలములుమా♦ల్యమ్ములెల్లఁ
గరుల మదజలమును తుర♦గముల నురుగు, నదులగుచుఁ గొనిపోవఁగ♦నుదధి నడఁగు
తే॥ మధువు సేవించి మొగమున♦మందహాస,మమర నసురకాంతలు వాచి♦కాంగికములఁ
గతులు దప్పక చూప దే♦వతల సతులు, సిగ్గుపడి మదిసోల వీ♦క్షించుచుండ్రు
తే॥ నాశపఱచు టటుండనీ♦నగచరేంద్ర, బలము లిట వచ్చుటయు నల♦వడునుగాక
భూరి భీకర దైతేయ ♦ వీరరక్ష, యడరు నిప్పోట వారడు ♦ గిడఁగ వశమె ?
చ॥ మరలి దినాధినాథ కుల ♦ మండనుతో వివరించుచో ధను
ర్ధరులబలంబె యన్నిట వ ♦ రంబగునందునో ? ఖడ్గి వారమే
యురవగునందునో ? బరచి ♦ యొప్పిన సేనయె దొడ్డదందునో ?
బిరుదు వజీర్ల కూట మది ♦ పెద్దది యందునో ? యేమి యందునో !

—: సూర్యాస్తమయము :—

తే॥ లంకఁ గూఱిచి యిట్లు ద♦లంచి హనుమ, మత్తు లిచటికి వచ్చిన♦ వత్తు రనుచు
మేను గ్రుంగించికొని గిరి♦మీఁదనుండె, భానుఁడును గ్రుంకె నప్పుడు♦పశ్చిమాబ్ధి
సీ॥ మనసు పోయిన పోక♦లను పోయి జనుల హిం, సించి విత్తమ్ముఁనా♦ర్జించువాఁడు
తలఁపు విచక్షణ ♦ త్వము వివేచనము మా, నినవాఁడు సూక్తుల ♦వినని వాఁడు
కాఁగల చెడుగు లె♦క్కగొనని వాఁడు వా, స్తవహీనుఁడగు నొక్క♦జనుని కలుచ
విరిసిన పోల్కి ♦ ననురకూటములమాడ్కి, ఋషులు వేలిమి నుండి ♦ రేఁచి పంపు
తే॥ కుంభి చర్మంబుఁ త్రిపురాంత♦కుండు తీసి, లోకముల కొక హావడి♦లేక నేయఁ
గప్పియుంచిన కైవడి♦నొప్పి యంధ, కార మబ్జాండ కుహరంబుఁ ♦ గమ్మిరించె.
తే॥ చిరముగా వేయి నోళులఁ♦జిలువ తేఁడు, విడుచు విషము జగంబులఁ♦గడి గొనంగ
నెగడి తనవంటి నిప్పుతోఁ♦బొగలతోడ, నెదురులేకే చెనన నొప్పె♦నిరుల గములు.
తే॥ సముదుదారుఁడౌ రవికుల♦స్వామిదేవి, మాననీయ గ్రొత్తడి యగు♦జానకిఁ గొని
దోర్బలుఁడు రావణుఁడు కారఁ♦ద్రోచుకతనఁ, జెడ్డకీర్తి వ్యాపించెనాఁ♦జెలఁగెఁ దమము

తే॥ అట్లు చీఁకట్లు పరవనై ♦ త్త్యాళి యెల్ల, మంచిపద్ధతిఁ బడసిన ♦ మంత్రబలము
వలన దశదిశల్ జరుగంగ ♦ వలఁతులయ్యెఁ, దమము విరిసిన వేళనే ♦ తరలినారు.

క॥ సహజక్రూరులు రాక్షసు, లహమహమిక నమర నగరి ♦ కరిగెడువారు
త్సహనమున విధుజగమునకు, నహః పతి తనూజు పురికి ♦ నరిగెడి వారల్.

క॥ సురరిపు సేవకు విద్యా, ధర పన్నగ యక్ష సిద్ధ ♦ తరుణులు బలు తోం
దరపడి మెఱుపుల గము లం, బరమున బఱతెంచు లీల ♦ వచ్చిరి సొరిదిన్. ౧౩౪

క॥ సురనాగ యక్ష విద్యా, ధర కిన్నర భుజగ సిద్ధ ♦ దానవులు వడిన్
వరుసలుగా నేతెంచిరి, పురుహూత విరోధి సేవ ♦ పోఁడిమిఁ జేయన్. ౧౩౫

క॥ ప్రతిమలవలెఁ జేరిన దే, వత లింతగఁ దామసించి ♦ వచ్చితిమి కదే!
దితిజేశుఁడు కినియునె యని, కొతుకుచుఁ బరుగిడిరి కొనిన ♦ కోలము లురలన్.

—: చంద్రోదయము :—

క॥ తనకం దగని యఘౌఘము, తనకి దహింపంగ నల్లఁ ♦ దనమును గొని మాఁ
డిన ధర్మబీజము హనుమ, యను వానను మొలచుపోల్కి ♦ నబ్జుఁడు పొడమెన్.

క॥ తోతెంచిన శశి రాముని, దూత యరుగుదెంచె దొసఁగు ♦ తొలఁగిన దంచున్
జేతము తనిసిన ప్రాగ్ది, క్స్త్రీతరుణీవదన మనఁగఁ ♦ జెలఁగెను రుచులన్. ౧౩౮

క॥ జలనిధి వీచులు వింజా, మరలవలెం జుట్టి పడఁగ ♦ మా పగకొలమే
పొలిసెనని లేచు నింద్రుని, వెలి గొడుగనఁ దూర్పుదెసను ♦ విధుఁ డుల్లసిలెన్.

తే॥ అంబరంబను వాఁడు హి ♦ మాంశుఁడనెడి, ఖండికుండను గొని పాల ♦ వెల్లి ముంచి
తెచ్చి పోసెననఁగ జ్యోత్స్న ♦ దిశల వెలసెఁ, జుక్క లాపాల చుక్కల ♦ చొప్పు దోఁచె.

తే॥ గగనమనుసురభియుదయ ♦ నగమనియెడు, పొదుఁగునంజంద్రుఁడనుచనుల్ ♦ వదలినట్టి
వెన్నెలను క్షీరధారలు ♦ వెలయ జ్యోత్స్న, తృశ్యమపుడు పాలంబోలి ♦ పృథివిఁబరవె.

తే॥ హనుమపై సురల్ చల్లిన ♦ యలరులెల్ల, రావణునకుఁ దలంకి ధా ♦ రణిని పడక
దాఁగకయు జోతిరూపముల్ ♦ దాల్చిమింట, మెఱసెననఁజుక్కలెల్లెడ ♦ మీఱి వెలసె.

తే॥ మల్లికలమీఁద మధుపముల్ ♦ మలయుచుండఁ, గౌముదీప్రకరంబు చీఁ ♦ కట్ల గములు
జన్మవైరంబుగొని పర ♦ స్పరము దాఁకి, పోరు సలిపెడు చందంబుఁ ♦ బోలియుండె.

తే॥ గ్రథిత రత్న ఖచిత వప్ర ♦ వలయితంబు, వీగ రక్షితంబగు పుట ♦ భేదనమున
కొఱగఁ దెల్లనివలువ మూ ♦ యుటనుపోలి, హిమమయూఖుని కరము లె ♦ ల్లెడలఁబరవె.

ఉ॥ రామ ధనుర్విముక్త శర ♦ రాజమువోలె మరుత్సుతుండు శ్రీ
రామునిదూత నిర్భయత ♦ రావణ పాలిత లంకఁజేర, నా
రామునికీర్తి కందకము ♦ రాజిలదాఁటి యుదగ్రసాల ము
ద్దామ నిరూఢి దాఁటె ననఁ ♦ దత్పురిఁ బర్వె నఖర్వ చంద్రికల్. ౧౪౫

తే॥ అంత హనుమంతుఁ డెంతయుఁ♦జింత సేసి, చొరఁగరాని యాలంకను♦చొరఁగ నొక్క
నిశ్చయం బొనరించి యా♦నెఱిఁ జనంగ, నమరులు నుతింప నుద్యుక్తుఁ♦డయ్యె నపుడు.

—: హనుమ లంకాప్రాకారమును సమీపించుట :—

తే॥ కంధి సహజ సిద్ధమగు న♦గర్తగాఁగ, దివ్యలోకము లేడింటిఁ దీడి ♦ పెరిఁగి
విలయమందును చెడకుండు♦లలిఁదనర్చు, పెద్ద ప్రాకారమును సమీ♦పించి నిలిచె.
తే॥ నిలుకడగ మింట వెల్లు గా♦ములు దశాస్యు, నకు భయంపడి లంకపై ♦నడవవనుట
తగదు వక్షంబు దాఁటుస♦త్త్వంబులేమిఁ, దొలఁగి చనుచున్నవని కపి♦తలఁచి మెచ్చె.
తే॥ పగ అసంఖ్యాకు లిటనిల్వఁ♦దగిన దనుట, యంతకాదిది బ్రహ్మాండ♦మంత వెలువు
నంతకంటెను పొడవునై ♦యడరుఁగోట, యహహా! లంకేశ్వరుం డెంత♦యధికుఁడౌర!
తే॥ సింగమును మదగజమును♦సిగ్గుపడఁగ, నెక్కటీఁ డయి నడచు క♦పీశ్వరుండు
అలవిలేని సేనలు గల్గి♦యమ్మని నోటిఁ, బోలు గోపురద్వారంబు♦ముందు గాంచె.
తే॥ కనకగిరిఁ దెచ్చి తొలిచి మా♦ర్గంబుచేసి, నిలిపిరో? సురపురి కేగు నిచ్చెనయొకొ?
సప్తలోకాశ్రయంబగు♦స్తంభ మొక్కొ? కడలి నీరొత్తఁ గట్టిన♦కలుజొ? యేమొ?
తే॥ ఏడులోకంబు లొక్కపై♦యెదిరెనేని, పొరిదిగాఁ దక్క లోనికిఁ♦జొరఁగరాదు
అరుల వాడుక తెరువిది♦యందమన్న, సైన్య జలధి సప్తక మిందు♦సాగునేమి?
తే॥ వీరవరులు మాయావులు♦ధీరగుణులు, కత్తులును కోఱ లిటుగడఁ♦గలయ మెఱయు
రెండు పందల వాహినుల్♦క్షేపలందు, గాచి నిల్చుట పావని♦గాంచె నెదుట.
తే॥ ముసల తోమర కుంత కా♦ర్ముక నిషంగ, వక్ర దండ కులిశ చక్ర♦భల్ల భింది
పాల కంటక ముద్గర ♦ శూల ఖడ్గ, ధారులగు క్రూర రాక్షస ♦ వీరవరులు.
తే॥ గుదియలును పాశములు బరి♦గోల లొడిసె, లలును తళ తళ మెఱయఁ జే♦తులధరించి
రక్తరోములు రోష సం♦యుక్తులగుచు, పూచినట్టి మోదుగులట్లు♦పొలిచినారు
తే॥ గణనకందని దివియల♦కాంతు లిరుల, క్రమ్మఁగ యముఁడును బెగ డొంది♦మిడుకునట్టి
గోపురద్వారమున వడి♦క్రుంగకడరు, జడధి వడువునఁ గల సైన్య♦చయముఁ గనియె
తే॥ ఔర! కలకలమూర నీ♦ద్వారమందు, చొరసమర్థుఁ డొక్కఁడు సురా♦సురులయందు
గలఁడె? కాకుత్స్థ వర్యుండు♦కపివరులును, పోరొనర్ప నేకై వడి♦మునిగియు నొక్కొ!
తే॥ కడలిదాటు టరిదిగాదు ♦ కావలియును, కడలిదాఁటుటె యరిది నా ♦ కర్జమందు
పొరపడిన దుర్ఘటంబగుఁ♦బూర్తి సేయఁ, దడవుపట్టును సమర మే♦తొడరునేని.

ఉ॥ ద్వారమునందె వెళ్లెదు వి ♦ ధంబది దుస్తరమై బయల్పడున్
శూరులు చేసి యుంచు దరిఁ ♦ జొచ్చుట నాఁకెమికాదు గావునన్
నూర మయూఖముల్ చొరని ♦ చొప్పగు వప్రము దాఁటి యేగెదన్
ధీరత నంచు నా విమల♦ తేజుఁడు వోయె మఱొక్క ప్రక్కకున్. ౧౫౯

—: లంకాధిదేవత హనుమంతు నడ్డగించుట :—

చ॥ చిరముగఁ గావలిం గలిగి ♦ చెన్నగు తత్పుర జీవితంబు నాఁ
డరుగుటచే బలిష్ఠుఁడగు ♦ నానుగ సూనుని గాంచి సూర్య్య మే
దురముగ మ్రింగవచ్చెడు వి♦ధుంతుదుపోల్కిఁ బురాధిదైవ ము
ద్ధురగతి లంకపేరుగల ♦ తొయ్యలి నిల్చి యదల్చె సన్నిధిన్ ౧౬౦

సీ॥ భుజము లొక్కెనిమిది♦మోములు నాలుగు, నేడులోకంబుల ♦ కెగయుకాంతి
తిరుగుడు కన్నుగుడ్లు♦త్రిజగముల్ దాఁకిన, మొదలితోఁ గట్టి యం♦బుధిని గలుగు
సత్త్వం బమర్ష మ♦క్షమమును బెడిదంపు, టలికిడి గలుగు పా♦దాంగదములు
చెంది పల్వురు దప్పు♦నం దోడువత్తురో, యని పాఱఁజూచుచు♦నరుగుదెంచి
తే॥ కారుమొగులునా గర్జించి♦ఖడ్గశూల, పాశకుంత గదాదులఁ♦బట్టి మొగము
పొగలుగ్రక్కఁ గోఱలు పొడ♦వగుచు వెలుఁగ, జముఁడు దిగులూన నడగొండ♦
సరణి నొప్పి ౧౬౧

తే॥ పంచవన్నె వస్త్రంబు ధ♦రించి నాఁగ, భయదుఁడగు గరుఁడునివంటి♦పరువుతోడఁ
గ్రొన్నెలంబోలు వంకర♦కోఱలొప్పఁ, గడలి ముత్యాలహారముల్♦కాంతులీన.
తే॥ గండమలఁది తారస్థాయి♦కంఠరవము, పొసర భ్రమరముల్ గాంధార♦మునను పాడి
తనివినొందు మందారంపు♦దండ లడరు, ఘనకిరీటమ్ము శిరమునఁ♦గలది యగుచు.
తే॥ వనధివేష్టిత లంకను♦నెనరుతోడఁ, గాచు దేవత యొఱపొలెఁ♦గాచుకనులు
గలది భయదరావంబుతో♦నిలునిలుమని, యదలుచుచువచ్చెఁ గపియు ర♦మ్మనియెఁ
ద్వరను. ౧౬౪

తే॥ వెడఁగుపని చేసితేల వి♦వేకహీన!, ప్రాణముల నొల్లవో? భయ♦పడవొ? చనవొ?
క్షుద్రమృగమవొ నీమీఁదఁ♦గోపమేల?, తొలఁగిపొమ్మని భర్జించి♦పలికె లంక.
తే॥ ఆసలేని యప్పావని ♦ రోస మడఁచి, నయవిధంబునఁ గార్యంబు ♦ నడపనెంచి
చూడఁగోరిన యీలంకఁ♦జూచునంత, నష్టమేమి నీకబ్బు న♦నంగ నదియు
పొమ్మనంబోక వాదాడఁ♦బూనితేటి? యెవ్వఁడవు నీవు? లయరుద్రు♦నెనయువార
లేని రానోడుదురు కాంచ♦నిచ్చగించి, నంత నీకు రాఁదగినదే♦యనుచు నవ్వె.

ఉ॥ నవ్విన లంకఁగాంచి కపి ♦ నాథుఁడు నవ్వఁగ నోరి నవ్వెదే?
యెవ్వరు పంపవచ్చితి; వ ♦ హింపకు సాహస మింక జీవముల్
నొవ్వగ వీడదేల? విడి ♦ నూల్కొను లాభమదేది? యింతకుం
జివ్వనఁ బాఱకే నిలిచి ♦ చెంగఁగఁ జూచెదె? యంచు గర్జిలన్. ౧౬౫

ఉ॥ చూడకపోవఁగాఁగలనె? ♦ చూచెదఁగా కనువానిఁ గాంచి హా!
వీఁడొక కోఁతికాఁడు కడు ♦ వేటకాఁడియొ? కపటాత్ముఁడో యగుణ్

వేఁడి గరంబు మ్రింగిన ఫ ♦ ణిప్రభు భూషణుఁబోలె నవ్వుచు
న్వాఁడు జముండు నక్కగని వ ♦ ణంకుఁ జలింపఁడు నిల్చె గుండునన్.
ఉ॥ చంపెద వీని నేఁ డటులు ♦ చంపఁగఁ జాలనయేని లంకయే
సంపదతో నశించుటలు ♦ సత్యమ యంచెద నిశ్చయించి యో
తెంపరి! జాణవేనియు నె ♦ దిర్చి జయింపుము పోవువాఁడ వా
పెంపగుదారిఁ బోవకిటు ♦ భీతిని చోరుని రీతి డాసితే? ౧౭౧

—: హనుమ లంకను నిగ్రహించి లోని కరుగుట :—

మ॥ అనుచుం గోపము పొంగ శూలమొగి న ♦ త్యంతోద్ధతిన్ వైచినన్
ఘన విద్యుల్లతనా మిడుంగురులు గ ♦ క్కున్వచ్చు నద్దానిఁ బా
వని సర్వంబును పట్టి చీల్చె ఖగరా ♦ డ్వీర్యంబలెం ద్రుంచెఁ గ్ర
క్కున లంకాహృదయంబు ఝల్లనఁగ లే ♦ ఖుల్ మోదముం బొందఁగన్.
తే॥ శూల మట్టులు నుగ్గయి ♦ క్షోణిఁ బడఁగ, నగ్నివలె మండి లంక ది ♦ వ్యాయుధములఁ
గొనుచుఁ బోరఁగఁ దొడఁగ నా ♦ హనుమ చూచి, నింద కెడమని విఱిచె నన్నింటిఁ
గొనుచు.
తే॥ కైదువులు లేని యాలంక ♦ కనలి యుఱిమి, నగము లచ్చనగాయల ♦ పగిది నాడు
కేలు పైకెత్తి ముష్టి వా ♦ తూలసుతుని, పొడువ నుంకించునంత నా ♦ తఁడును కినిసి
తే॥ చేతు లన్నింటి నొకచేతఁ ♦ జేర్చిపట్టి, వనిత యిది చంప నాఱడి ♦ వచ్చునంచుఁ
బిడికిటం బట్టి వక్షంబుఁ ♦ బొడువ లంక, పిడుగు వడ్డ నాగమువలెఁ ♦ బుడమిఁ గూలె
క॥ పడి బొళుకు బొళుకుమని వె, ల్వడ నెత్తురు గ్రక్కి నలువ ♦ వచన మెడందం
గడు తెలివి గూర్పఁ గరువలి, కొడుకున కాలంక మ్రొక్కి ♦ గురుతరభక్తిన్
తే॥ కమలజుని యాజ్ఞ నీలంక ♦ గాచు దానఁ, గాన నీరీతి నీచయిఁ ♦ గడఁగవలసెఁ
గరుణ మన్నింపు చంపకు ♦ కలదొకండు, విన్నవింపంగఁ దగు వా ర్త ♦ వినుతచరిత!
క॥ ఈపురము నెంతకాలము, కాపాడుదు ననఁగ నలువ ♦ కపి యొక్కఁడు ని
న్నేఁపుతఱి రమ్ము విడి లం, కాపురి కానాఁటినుండి ♦ క్షయమగు ననియెన్.
తే॥ బ్రహ్మయన్నట్టియయ్యె ధ ♦ ర్మము జయించుఁ, బాపము నశించుఁ ననుట న ♦
వ్యంపుఁబలుకె?
తలఁచినది యెల్లఁ గొనసాగుఁ ♦ దప్పదయ్య, యేగుమని మ్రొక్కి సెలవంది ♦ యేగె లంక.
ఉ॥ మారుతి సంతసించి ఋజు ♦ మార్గమె ధన్యత గాంచునంచు సీ
తారమణీ హృదీశ పద ♦ తామరసంబు లెడఁద నిల్పి ప్రా
కారము దాఁటి లోనెడమ ♦ కాలిడె మున్నుగ నిర్భయాత్ముఁడై
క్షీరపయోధిలోన నొక ♦ చీమిరి చుక్క పరివేశమందెనాన్. ౧౭౨

ఉ॥ అంబర చుంబితంబులగు ♦ హాటక మందిర పాళి రత్నసం
ఘంబుల కాంతి జాలములు ♦ గాఢ తమంబును పాఱఁదోలి రే
యింబవ లొక్కరీతి వహి ♦ యించిన సొగసుగాంచి దిగ్భ్రమం
బుం బొరసెన్ మరుత్సుతుఁడు ♦ పొద్దుదయించెనకాఁ దలంచుచున్.

చ॥ అరుదగు రత్నసౌధమయ ♦ మై యలరారిన యాపురమ్ము పె
న్నిరులను గ్రింగుచుండుట ది ♦ నేశుఁడు గాంచిన సిగ్గు నొందఁడే?
మెరమెరచెంది యా ప్రహరి ♦ మీఱఁగఁ జాలక తొంగి చూచి తా
నరిగెను పోలు నెందులకు ♦ నచ్చటికేసని యెంచి లజ్జమై ౧౫౧

ఉ॥ ఇందలివారు శేలఁ జరి ♦ యింతురు గావున సంతతంబు వె
ల్గొందు స్వభావముంగల న ♦ మున్నత మేరువుఁబంటి సాలమం
దందములైన రత్నవివ ♦ యంబులచేత వెలుంగు సౌధముల్
చెందిన లంక యెన్నఁడును ♦ చీఁకటులేవొ యెఱుంగలేని దే. ౧౫౨

చ॥ అమృతము దేవతావళికి ♦ నర్మిలి నిచ్చిన మందరంబుఁబో
లి మనుకులాధినాథు నమ ♦ లీమన కీర్తిని పోలి వెల్గు కి
శమణి యిటుల్ దలంచుచు వి ♦ శంకటవృత్తిని వీథులందు తా
గమనము సేత యొప్పదని ♦ కైకొనె నన్నువరూపు నత్తఱిన్. ౧౫౩

తే॥ స్యందనాశ్వగజాదిక♦శాలలందు, పసులకొట్టము లంగళ్ల♦వాడలందు
కడలిదాఁటిన కాళ్లతోఁ♦గడచి విరుల, వ్రాలు భ్రమరంబుపోలిక♦వ్రాలిచూచె.

మానిని॥ రిక్కలరోచులు రెక్కొను పెక్కగు♦రీతుల సన్మణి భిత్తికలున్
గ్రక్కిన కాంతులఁ గర్వలిబిడ్డఁడు ♦ కానఁగవచ్చుచుఁ గానకయున్
నక్కుచు నిక్కుచు నెజ్జిన తెల్లన ♦ నల్లనయై హృదయ స్థితుఁడౌ
నక్కఱి వేలుపుఁబోలి వెలింగె న ♦ హా! సులభుండయి దుర్లభుఁడై.

—: స్త్రీల సమూహములో హనుమ సీత నన్వేషించుట :—

ఉ॥ కాంచెను వానరోత్తముఁడు ♦ కమ్మని తేనియగాఱు తోఁటలన్
మించులఁబోలు వేలుపుల ♦ మొత్తలు స్వర్నదినుండి నీరమున్
గొంచు వహించి తెచ్చి వడిఁ ♦ గుంకుమ పంకమువోవ నార్వఁగా
నంచలు కేకు లట్టు లసు ♦ రాంగన లంబువు లాడుచుండుటల్. ౧౫౪

తే॥ తపముచేఁగాక వేఱుప♦ద్ధతిని గాంచు, సత్ఫలములేమి దీనిచేఁ♦జాఱె బమ్మ
చూడుఁ డాడించువారలు♦సురవనితలు, స్నానమాడువారలు దైత్య♦చంద్రముఖులు.

చ॥ క్రమగతిఁ దంత్రులం దిగిచి ♦ కమ్ర కరాంగుళి పల్లవాగ్రముల్
కమలఁగఁ దాళసంగతులఁ ♦ గాచుచు వీణలఁ బల్కరించు న

బ్జముఖుల పాటలన్ విని న ♦ భంబు రవంబని సంభ్రమించి సౌ
ధములపయిం దనర్చు జల ♦ దమ్ముల నోళులు మూయు తొత్తులన్.

ఉ॥ హర్మ్యగఁ గాంచువారు శ్రమ ♦ దాతి శయంబునఁ జాళమేయ గం
ధర్వవిలాసినుల్ జన ను ♦ తంబుగ నాట్యము సేయ దేవతా
పర్వమణి ప్రభన్ విరుల ♦ పందిరి నంచలతెక్కు పాన్పుపై
మూర్వగఁ బవ్వళించి కని ♦ మోదిలు పార్వణ చంద్రబింబులన్.

తే॥ స్ఫటిక వేదికలందు భా♦వములఁ దెలుపు, వాలుగనులతో నెడఁ బాటు♦వలనఁ బెరుఁగు
కామసస్యంబునకు నీరు♦గట్టు కరణి, మధువు నానెడు దై తేయు♦మానినులను.

చ॥ కలువలఁబోలు నేత్రములు ♦ కాంతుల కన్నుల నై జసంపదన్
దెలుపఁగ నోష్ఠబింబములు ♦ తెల్లఁదనంబు భజింపఁ బ్రీతిమై
చెలువలు కాంతులం గలిసి ♦ చిందెడు ప్రేమముఁబట్టి త్రావు జో
కలఁగొని మార్చిమార్చి చష♦కంబుల పాలలఁ ద్రావువారలన్. ౧౯౧

క॥ సురతరువు లొసఁగు లత్తుక, యరుణచరణములను తడవి ♦ యంజనమును సాం
పారయఁ గనులనిడి కస్తురి, పరిమళములలంది నగలఁ ♦ బట్టిన వారిన్.

చ॥ పులులను పట్టి చీల్పఁగల ♦ పూరుషవర్యుల క్రొత్తనేరముల్
తలఁనుల మొద్దనొంప నమృ ♦ తంబును పోలిననోట ఘ్వేడముల్
వెలువడ నూర్చి కొనులు చ ♦ లింపఁగ నందెలు క్రందుసేయఁ గా
ళులఁ దలఁ దన్నునప్పుడు క ♦ లుక్కునఁ బుల్కుల నొందు దైత్యులన్.

ఆ॥ కనులు కైపువలనఁ♦గడు నరుణములుగా, మొగము వెల్లగాఁగ♦బొమలు ముడిచి
చెమటవాఱ మోము♦చెన్నద్దమునఁగని, ప్రియులకొఱకు వగచు♦బింబముఖుల.

తే॥ చెఱకుగానుగలందు కం♦దరములందు, విరులవనముల మ్లేచ్ఛుల♦వేశ్మములను
కల్లుపాకలఁ బాలేటఁ♦గాంచరాని, జోట్ల యధరామృతము నాని♦చొక్కువారి.

తే॥ మగలపై నల్గి కుచకుంకు♦మంబు చిటిలి, పెటుల విరిదమ్మిపై నోరు♦విడని మొగ్గ
పూచుకరణిఁ గేల్దామర♦మోముదమ్మి, నూని యూఁగుప్రాణములతో♦నుండువారి

తే॥ అల్కఁగొని సుమతల్పంబు♦లందు పొరలి, వలపుకాఁక రేపగఁ జూపు♦వాకిలిపయి
నుంచి దూతిక చిఱునవ్వు♦గాంచి యసుఱు, పడయుక్రియ లేచి తత్తఱ♦పడెడువారి

తే॥ పెక్కువాద్యముల్ మొరయంగ♦వేల్పుచెలులు, భవ్యగీతముల్ పాడంగఁ♦బైటతోడ
రశన లింతజాఱఁగ నూపు♦రములు మ్రోయ, నింటివేల్పుల రహి భజి♦యించుచెలుల.

ఉత్సాహ. కుండలములఁ దాఁకు కనులు ♦ కోడెకాంద్రఁ గ్రువ్వఁగా
మెండునగల కాంతు లిరుల ♦ మీఁట మేటి వాద్యముల్
నిండ నీరదములవెంట ♦ నెమ్మిగములపోల్కి వే
తండములుగ భవ్యవస్తు ♦ తతులు దెచ్చువారలన్. ౧౯౯

తే॥ పొలయలుక వీడి ప్రియులతోఁ ♦ గలయఁబూని, చెప్పులను నొంటులను దీసి ♦ కప్పులనెడి
నేయిపూసి కాంతియు మాయ ♦ నెగడుకన్నులనెడి కత్తులదూయుదై ♦ త్యాంగనలను

చ॥ కినుక వహించుచుం బ్రియులఁ ♦ గేటునఁబుచ్చి మనంబు తెల్వి త
క్కినయవి వారితో జరుగఁ ♦ గీడ్పడి దూపిలి మించుకై పడిన్
దనువులు సంచలింపఁగ ము ♦ దంబుజి యంచలఁబోలి మెల్లనం
జెనసి కవాటముల్ మొగుచు ♦ చిత్ర నిభాంగ వికాసినీ తతిన్. ౨౦౧

సీ॥ కిన్నరకామినుల్ ♦ గీతముల్ పఠియింప, నాగకన్యకలు మం ♦ గళము చదువ
శారదాబ్దముల నే ♦ పారు సౌదామినీ, తతులన నొప్పి ము ♦ త్యాల శిబిక
లెక్కి చెల్వలు గొల్వ ♦ నింపుగా నూత్నగృ, హప్రవేశమ్ముల ♦ సందువారి
మంగళరవము చె ♦ లంగ సురాళి ను, తింప సన్మునులు దీ ♦ వింప మునుల
తే॥ తరుణు లారతులెత్త వి ♦ ద్యాధరాలి, విజయగీతము లాడ స్వ ♦ ర్వేశ్యలాడఁ
జుట్టపక్కాలతోడను ♦ సొంపుగాఁగఁ, గ్రొత్తపెండ్లిండ్లు నెఱవేర్చు ♦ కొనెడువారి.

—: హనుమ కుంభకర్ణుని గనుట :—

తే॥ యక్షరాక్షస నాగవి ♦ ద్యాధరాది, కాంతల కళంకులేని మొ ♦ గంబులెల్ల
శంకదీఱఁ గాంచుచు నేగి ♦ శైలమట్లు, కలఁకలేక నిద్రిలు కుంభ ♦ కర్ణుఁగనియె.
సీ॥ పెనుపుగా నేడు యో ♦ జనముల విస్తీర్ణ, మై బిడౌజుని వైజ ♦ యంతమట్లు
తనరిన మంటపం ♦ బు నడుమ నొకతల్ప, మున నాగరాజన ♦ వనధి యనఁగ
నిరులకుప్పయనఁగ ♦ వెరవునఁ దలఁపంగఁ, గానికర్మంబులు ♦ కరువు గట్టి
పురుషస్వరూపంబుఁ ♦ బొందె ననఁగనొప్పి, కుంభకర్ణుండటఁ ♦ గూరుచుండ
ఆ॥ వనధి మునిఁగి లేచి ♦ తనకుఁ దగిన మూఁడు, వగల నడలతోడఁ ♦ బ్రసవరజము
పరవు కల్పవనిని ♦ పడిలేచివచ్చిన, మలయపవనుఁ డతనిఁ ♦ గలయ నొరయు.
తే॥ నాకినులు పాదసంవాహ ♦ నంబు సేయ, వారి పూర్ణేందుఁబోలిన ♦ వదనములను
గాంచి యచ్చటి చలువజా ♦ ల్గరఁగి చెలుల, యొడలిపై నీటితుంపురు ♦ లురలిపడును.

ఉ॥ ఆతని నాసికాంతరము ♦ లందు బయల్వడి వచ్చు నమ్మహా
వాతము వాయుపుత్త్రకుని ♦ వాఁకిటికిం గొనిపోయి యంతటన్
లోఁతగు ముక్కులోపలికి ♦ లాంగఁగఁదీయఁగఁ బోవ రోయుచున్
జేతులు వీఁగ నూఁదికొని ♦ చెచ్చెర నాతఁడు దాఁటె నవ్వలన్ ౨౦౨

ఉ॥ ధూళిచయంబు పైదెనకుఁ ♦ దోడన లేవఁగ బైటికేగుచున్
దాళక వ్రటిలం దిరుగఁ ♦ దార్చెడు తోరపుటూర్పు లోకహృ
ద్వేళ నెసంగు మారుతము ♦ తేఁకువ నప్పటిదాఁక పీనిహృ
ద్గోళమునందు నెక్కొనిన ♦ తోయము దోఁచుఁ దలంచి చూచినన్.

క॥ పగవాఁడని కోపాకరుఁ, డెగఁజీలిచి నోటఁగవ్వు ♦ తీరున దోఁగనై
పొగ లెగయు నూర్పుతో నవు, దగులని మొగమందు వజ్ర ♦ దంష్ట్రలు వెలయున్.
తే॥ మంత్ర బద్ధమైన భుజంగ♦మంబుఁబోలెఁ, గల్పవేళ నిరీక్షించు♦కంధివోలె
నడుమ మెలఁకువలేని వి♦న్ననవు నిద్ర, గాంచుచున్నట్టి యాకుంభ♦కర్ణుఁగాంచి.
తే॥ అతఁడు లోకకంటకుఁడగు♦నసురవిభుఁడ,టంచు ముమ్మూర్తులందొకఁ♦డనఁగనొప్పు
నాంజనేయుండు కరుణామ♦యంబులైన, కనులనుండి రాలిచె వహ్ని♦కణము లపుడు
క॥ పదితల లిరువది చేతులు, పొదలవు రావణుఁడు కాఁడు♦పొరపాటున నే
బదరితి నని కోపాగ్నిని, వదలిచి చల్లార్చె జ్ఞాన♦వార్ధి జలముచే. ౨౧౧
మ॥ శ్రవణానందముగూర్చు రాఘవుని వి ♦ శ్వస్తుత్య సుశ్లోక మె
క్కువ వర్ధిల్లఁగఁ జేయు పావని జ్వాల ♦ తోఁకపంబు చల్లార్చి వీఁ
డెవఁడో నేమి యటంచు ముష్టిగొని మా ♦ యింపంగ లోనెంచి మ
క్కువ నిద్రించెడి నాయువున్నదని యా ♦ కూటంబు వీడెన్ వడిన్.
ఉ॥ రామునికీర్తి రూపముగ ♦ రాజిలు మారుతి పుష్ప వాటికల్
హేమ వినూత్న సౌధము ల ♦ హీన గృహంబులు పాఠశాలలున్
రామల గాన నృత్యముల ♦ రంగగు సాలలు దేవళంబులున్
స్వామిహితాగ్రగణ్యుఁడు వె ♦ సన్ వెదకెన్ బహు సూక్ష్మబుద్ధియై.
చ॥ మణిమయ చిత్రదేహళుల ♦ ద్రమ్మఁగు గవాక్షములన్ సుమంబులన్
ద్రుణములఁ బూలకాఁడలను ♦ తేఁకువ ధూమముపోల్కి వాయు వ
ట్లణఁగుచు సూక్ష్మరూపుఁడయి ♦ యంతట నిక్కుచు స్థూల రూపుఁడై
యణువున మేరువందు హరి ♦ యట్లు చొరంగ సమర్థుఁడై చనెన్.
చ॥ ఇదియది యంచునెంచ కట ♦ నెల్ల తలంబుల కేగి శ్రద్ధమై
మదవతులన్ మనోజ్ఞ సుష ♦ మాయుతలన్ బరికించి బుద్ధి సం
పదగల నాగ యక్ష సుర ♦ పార్థివ మాని జనార్థ్య జన్మమై
పొదలిన యవ్విభీషణుని ♦ పుణ్యగృహంబునఁ జొచ్చె నంతటన్. ౨౧౫
తే॥ స్ఫటిక వేదికన్ విపులచ♦త్వరముక్రింద, గట్టివారిలోఁ దెలిరూపు♦గాంచఁదగని
దంచు నల్లనిరూపంబు♦నవధరించి, దాఁగి తిరుగు ధర్మంబు నాఁ♦డనరువాని.
తే॥ దాసి యతని సుశీలతఁ♦దన సుశీల, తను గ్రహించి నిష్కల్మషుఁ♦డనుచుఁ గినుక
నూన కనిల సూనుండు వే♦ఱొక్కప్రక్కఁ, జొచ్చియొక కోటిమేడలఁ♦జూచెఁద్రుటిని.

—: హనుమ ఇంద్రజిత్తు గృహమును గాంచుట :—

తే॥ శశిముఖుల సుధాధరల న♦చ్చటులఁగాంచి, హృదయవేగంబుకంటె ముం♦
దరమపావని పావని♦జరగి జరగి, బలవిరోధి చెఱంబడ్డ♦తలము చేరె. [దేగుచుండు

తే॥ క్రూరదంష్ట్రులు సాయుధుల్ ♦ క్రోధమూర్తు, లురు రణోత్సాహయుతులు లో ♦ కోక్తులు విడి
కథలఁ జెప్పికొనుచునుండు ♦ కావలింద్రఁ, దగ నసంఖ్యాకులగు వారి ♦ దాఁటి చనియె.

మ॥ పొగయుం దూఱఁగలేని తానములకున్ ♦ బోవంగఁ జాల్జాణఁ డా
శుగసూనుం డటఁ గాంచె లీలఁ గరిభి ♦ త్సూనుండు పంచాస్యముల్
నగ సంకాశ భుజార్గళీదశకమున్ ♦ మైదాఁచి యొప్పారు న
ప్పగిదిం జెన్నరు మేఘనాదు బహుళ ♦ స్వర్గాంగనా సంయుతున్.

చ॥ బిలమున నిద్రసెందు నతి ♦ భీషణ కేసరివంటి వీఁడు సోఁ
కుల యొడయండు రావణుని ♦ కూరిమిపట్టియొ? శంభుసూనుఁడో?
తెలియఁగరాదు క్లేశమున ♦ దెవ్వరమా పెనుపోరు వీనితోఁ
గలుగఁగవచ్చు రేపు మన ♦ కార్ముకవీరుల కంచు నెంచుచున్. ౨౨౧

ఉ॥ ఇమ్మగవాని బాసటగ ♦ నేర్తెఱ నొందిన రావణుండు లో
కమ్ముల గెల్చెనంటయు నొ ♦ కానొక చోద్యమె? శర్వ మాధవుల్
బమ్మయుఁ దక్కఁ దక్కుజన ♦ పాళులు సీతని కీడుగల్గ సం
చిమ్మగఁ బక్కువాని వెడఁ ♦ గే యని చెప్పఁగవచ్చు గట్టిగన్. ౨౨౨

క॥ అని ముక్కుమీఁద వ్రేలిడి, కొని కాలము నిచటఁ గడపఁ ♦ గొఱలు ఫలంబే
మని హనుమఁ డాస్థలము విడి, చని సెమకెను వేలకొలఁది ♦ సౌధము లవలన్.

సీ॥ అక్షకుమారుని ♦ హార్మ్యంబు పరికించి, యతికాయు భవనంబు ♦ నందు వెదకి
యోధవరుల సౌధ ♦ వీధు లన్వేషించి, మంత్రుల మేడల ♦ మలసి కాంచి
రాజబంధుల మంది ♦ రంబులు శోధించి, తక్కువారలయిండ్లు ♦ తరిచి చూచి
దానవనాథు నం ♦ తర్మందిరముగనఁ, దలపోసి మూఁడుకో ♦ టలకు నడుమ
తే॥ నున్న పరిఖ వీక్షించి వా ♦ యుజుఁడు తాను, జలధిదాఁటిన యవమతి ♦ సైఁపకిట్లు
సప్తవారిధు లొక్కటై ♦ చలము మీఱ, వచ్చి చేరెనో యని యబ్బ ♦ పడియె లోన.

—: అంతర్మందిర పరిఖ నాంజనేయుఁడు దాఁటుట :—

చ॥ పొడవును గాతమున్ వెలుపు ♦ పొందిన కందక మిద్ది యంచనం
గడఁగుదురేని పల్వురు యు ♦ గప్రళయంబు ఘటించు దాఁక నీ
పుడమిని మొల్లఁ గ్రొచ్చినను ♦ ప్రోవడి సేయఁగలేరు తేనికిన్
జడిసి పయోధు లేడిటులు ♦ జానుగ నూల్కొని నిల్చెఁ గావలెన్.

తే॥ అంచితముగ రాముని కీర్తి ♦ యలము చోట్ల, నెల్ల వ్యాపించి నాతఁడి ♦ కైన్ని దీని
జలధి దాఁటుటకంటె ని ♦ మ్మడుగు వడిని, దాఁటినను దాఁట రాదంచుఁ ♦ దలఁచె మదిని.

తే॥ నాల్గువగల యాగడపల ♦ నాజ్ఞముగను, పిలువఁ దలలెత్తినట్లున్న ♦ యలల తోడి

నీరుగలిగి రావణుసేన ♦ తీరుదాల్చు, నగడితఁ నుతింప వాక్కున ♦ కలవి యగునె?

తే॥ కరుల మదము హరుల నోటి ♦ నురుగు వేల్పు, చెలుల కుంకుమపంకంబు ♦ పొలసుదిండ్ల
సకుల కస్తూరి తేనెయుఁ ♦ జందనంబు, గంధవాడిగల తావులు ♦ కడల వీచు.

తే॥ చక్ర బక హంస టిట్టిభ ♦ సారసములు, నీరుకోళ్లు నుల్లంకులు ♦ నారణములు
కలియఁబలికెడి పలుచని ♦ కలకలంబు, వీనులకు సత మచ్చట ♦ వినఁగవచ్చు.

తే॥ కస్తురియు లత్తుకయుఁ దావి ♦ గంధమగురు, చేరుకతన మునింగెడి ♦ వారణముల
తోడి కలయిక తమిగొల్పు ♦ తోయమొదవఁ, బిడులకయ్యగడితఁ దూటి ♦ విధముదోఁచు,

ఉ॥ కమ్మని తావి తేనియ ను ♦ ఖమ్ముగ నిమ్ముగఁ గ్రమ్ము తమ్మిమొ
త్తమ్ములు నెమ్మొగమ్ముల ము ♦ దమ్ము తొలంగి మొగిడ్చె నెమ్మి సీ
తమ్మ ముఖమ్ము తీరున న ♦ యమ్ము సమమ్ము గణించుచుండు చెం
దమ్ములు రామ తీరఁగని ♦ తామును మోముల మోడ్చుకుండునే? ౨౩౧

తే॥ పటికకండలు మలిచి సో ♦ పానములుగఁ, దీర్పఁ దీరమ్ము నీరమ్ము ♦ నేర్పరింప
రాకయుండెను; జడులు వి ♦ వేకులసభఁ, జేర సులభమ్ముగా వేఱు ♦ సేయనగునె?

తే॥ మీఁదగ్రిందను శర్క సీ ♦ లాదికములు, వేఱువేఱు కాంతుల నీన ♦ క్షీరవారిఁ
దొట్టి పాథోనిధులు వాత ♦ ధూతగతుల, నొక్కటై తోఁచుకైవడి ♦ నుల్లసిల్లె.

తే॥ అంతహనుమంతుఁ డెంతయు ♦ సంతసమునఁ, దొలిసముద్రంబు దాఁటిన ♦ తోయమునని
ప్రహరి వెనుకఁబడంగ నా ♦ పరిఖ దాఁటి, యరిదికాఁపగు నంతర్గృ ♦ హమ్ము చేరె.

—: నిద్రితులగు రక్కసుల హనుమ కాంచుట :—

క॥ యముఁడును దిగులునఁ బాఱ భ, యముఁ గొల్పు సురారివరుల ♦ కరయఁబడని తో
యమున నెన్నమకెను మారుతి, తమి ద్వాదశయోజనములు ♦ తనరిన వీథుల్.

క॥ అడఁగె మధుసేవనమ్ములు, మడఁగెఁ గడలి పగిది నడరు ♦ మాటల రవళుల్
ముడిఁగెను తూర్యత్రయరవ, ముడిగెను కార్మికుల చెయువు ♦ లొనరె నిదురయుఁ

క॥ వారువములు గూరికెఁ బ్రా, కారమ్ములఁ గాచువారి ♦ కటు ఘోషణముల్
మీఱెను కాంతలు కాంతులు, తొరపు బడలికను కూర్కు ♦ దొడఁగి రపశతన్.

క॥ పొలయలుక విడిన పొలఁతులఁ, గలిసి యువకు లనఁగి పెనఁగి ♦ క్లమమగు నవలన్
గలయిక నలయిక వెలువడఁ, జెలువల వక్షముల వ్రాలి ♦ చెందిరి నిదురన్.

ఉ॥ ఇంపగు హాలఁ ద్రావి కయి ♦ పెక్కినవారును ధూప వాసనల్
నింపిన పూలసెజ్జలను ♦ నీటుగ గ్రుక్కడి కామ సౌఖ్యమున్
మంపు రసంబునాని తలి ♦ మంబులఁ దృప్తిని పొందువారునై
పెంపులు దక్కి కూలఁబడి ♦ పెచ్చగు నిద్దురఁ బూని రక్తతన్. ౨౩౯

మత్త॥ త్రాగి యాడెడి పెక్కురీతుల ♦ దైత్యపర్వ్యాల యాటలున్
మూఁగి పాడెడి హెచ్చుతీరుల ♦ ముద్దు గుల్కెడి పాటలున్
మ్రోఁగి కూడెడి వాద్యరావము ♦ మ్రొగ్గి తగ్గను దీటులన్
వీఁగి వేఁడెడి కోడెకాంద్రుర ♦ వేడ్క గ్రుంగెను మాటలన్.

మృగమదంబుచందనమును♦మేఁగియున్న, ఱొమ్ములందునమలయమా♦రుతముసోఁక
విరహిణుల ఖండితల కనుల్♦విడిచె జలము, మనసులెల్లఁ దాపంబుచే♦మాఁడి క్రందె

ఉత్సా. వైరి క్రుంగినప్పుడడంచు ♦ వారిపోల్కి దివెల నా
ధారమైన నేయితగ్గు ♦ తఱిఁచి తీర్చె వాయువుల్
వారిజాస్య లొడలికాంతి ♦ వార్ధిఁ గొలువఁ దివురకే
కోరి దెసలఁ గొలువఁబోయి ♦ కూల్చె నిరుల గుంపులన్. ౨౮౨

తే॥ నిత్యకర్మానుసారులై♦నిర్మలులగు, జ్ఞానులును యోగులు సుషుప్తి♦నూనినారు
మదగజములు నిద్రించె సు♦న్మాదులెల్ల, గునికిరనఁ దక్కువారలఁ♦గొసర నేల ?

తే॥ ద్వంద్వములను నిర్జించిన ♦ దండిమగఁడు, రాజవీథిని చని దైత్య ♦ రాజ నగరి
చెంగలి యగడ్తతోఁ గోటఁ♦జెంగలించి, దాఁటి లోనికిఁ జనియె ను♦దాత్తదృష్టి.

—: హనుమ రావణుని మేడఁ జేరుట :—

సీ॥ సమరశీలుండగు ♦ నమరారి బంగారు, మేడ రాకాచంద్రు ♦ జాడనొప్ప
రిక్కలగములునాఁ ♦ గ్రిక్కిఱిసి వెలుంగు, నీరజాక్షులయిండ్లఁ ♦ దారసించి
కందునొందకయుండు ♦ కలువరాబింబంబు, డీలుపడఁగఁజాలు ♦ డాలునేలు
మోములతో యక్ష♦రామా లలామలు, వసియించు నొకవాడ♦వాంఛఁ జేరి

తే॥ కాంతు లీనెడు వజ్రాల♦గడియలున్న, కడలనూలికంతెను గాలి♦కంతె సూక్ష్మ
రూపముధరించితూఱెమ♦రుత్కుమారుఁ, డాసగొలుపు దుష్కర్మముల్♦గోసినతఁడు.

క॥ కొందఱు దశకంధరుపై, డెంద మునిచి మోముపంచి ♦ దిగులున నూర్పుల్
గ్రందుగఁ బుచ్చుచు తెప్పల, చిందార్పక యుండి రచటఁ ♦ జిత్రములక్రియన్.

క॥ కొందఱు కలగనుకొఱకో, కందర్పున కడలియో యొ♦కం డదియేమో
కందుమనరాదు కనులన్, చెందమ్ములు ముడ్చి యుఱక♦చెలఁగిరి సెజ్జన్.

క॥ కొందఱు మరుశరముల పో, టొందిన కుచకుట్మలాంగు♦లూఁగెడి శ్వాసం
బంది వగచి చేయునదే, మందురు చిత్తరువు వ్రాయ♦నగునే యనుచున్.

క॥ కొందఱు కన్నీరొలుకుచు, సుందరు రమ్మనవు పోవు♦చొప్పరయవు నీ
కిందలి పని యేమని చెవి, విందుగఁ బలుకుదురు గోర♦పిట్టల తోడన్. ౨౮౫

క॥ కొందఱు మందానిలమునఁ, గండి వలుంద్రైన చనులఁ♦గని తము పీడిం
పం దొడరు దనుజవరు భుజ, మందము నెదఁ దలఁచి తలఁచి♦యలయుదురు వగన్.

క॥ కొందఱు పెనుమానికములు, చిందిన నిచ్చలపు డాలు♦సెజ్జలఁ జొరఁ జా
లం దినములు నిర్విణ్ణత, వందురి కనఁబడిరి సంజ♦వఱలు శశివలెన్. ౨౫౧

క॥ కొందఱు తమ భుజములవలెఁ, జిందిలు మంచముల నిద్ర♦సెంపెడుచో భీ
తిం దార్చు వీణరవమను, పెందే లటఁ జెవులఁ గుట్ట♦బెగ్గిలు వారల్. ౨౫౨

క॥ కొందఱు కనకాద్రి ధనువు, నందగ్ని శరంబు గూర్చు♦నభవుని మల నె
త్తందనరు భుజము లలఁదిన, చందనము కుచంబులంటు♦చాఱలవారల్. ౨౫౩

క॥ కొందఱు జలధి యుబుక నా, నంద నటన సేయు భవు గు♦ణంబులఁ గైనా
రిం దంతిగ బహురాగము, లొందఁ బొగడువాని వినుతి♦యొనరుచు వారల్.

క॥ పలుతెఱఁగుల జక్కని లిటు, వెలయు వసతు లెల్లఁగాంచి♦వృక్షచర లస
త్తిలకము లంకానాథుని, కులపాలిక లున్నయిండ్లఁ♦గోరికఁ జేరెన్. ౨౫౫

చ॥ హరువుగఁ జీఁకటిన్ దఱిమి ♦ యాఱక వెల్గెడు కెంపు దీపముల్
మురువుగ నొప్పు నోవరుల ♦ ముగ్ధలు సల్పెడు నూడిగంబులన్
బరువుగ వీడఁగా నసుర ♦ పాటలగంధులు కాంతు మున్నగాఁ
దరువుగ నేగఁ దల్పములఁ ♦ దాఱి రెడందలతోఁ బెనంగుచున్.

తే॥ అగ్నికీలపై మృగనాభి♦యలఁదినట్టు, లలరు జడలలోఁ బొగవలె♦నళులు ముసరఁ
గ్రొవ్విరుల పానుపులను వై♦రులుగ నెంచి,పటిక బండల నారట♦పడెడువారు.

తే॥ తనువు మిన్నగా ముత్యాల♦దండ బుతు, ములుగ జడలు మోదుగురంగు♦మొగులుగాఁగ
నడుము మెఱుముగాఁ గన్నులు♦జడిగ నొసలు,క్రొన్నెలగ సంజవిన్ననాఁ♦గొఱలువారు.

తే॥ పొడవుమేడల వెన్నెల♦ముంగిళులను,చేటికలఁ గూడి కన్నుల♦నీటుగ్రాల
నెఱికురులు వ్రీల రిక్కల♦నెఱిగఁగొనుచు, హావణిలంగ నచ్చనగాయ♦లాడువారు.

తే॥ దేవకాంతలు స్వర్నదిం♦దెచ్చినట్టి, జలము చల్లగా లేదని♦యలిగి మేడ
లలఁత నెక్కి మొగుళ్లను♦తొలిచి కాఱు, నంబువులయందు జలకంబు♦లాడువారు.

ఉ॥ శేష ఫణామణుల్ బలిమి ♦ జీవితనాథుఁడు తెచ్చియిచ్చె సం
తోషమెలర్ప మేమె తగు ♦ తోయలులంచు వచించుకొంచు వి
ద్వేషుల గెల్చి కైకొనిన ♦ దివ్య కిరీట లలంతికాది స
ద్భూషలఁ బన్నిదంబులిడి ♦ పోఁడిమి జూదము లాడువారలున్. ౨౬౧

చ॥ కుసుమ వనంబులం బసిఁడి ♦ కూటములందున ముత్తెపందిరిన్
బసగను సిద్ధకన్యకలు ♦ పాడ మృదంగము నాగకన్య లిం
పెసఁగ వహింప నప్సరస ♦ లీడ్యగతి న్నటియించుచుండ సం
తసమునఁ బూలపందిళులఁ ♦ దార్కొని వేడుక గాంచువారలున్.

చ॥ ఇనుప సలాకవోలె నెద ♦ కెక్కిన మోహ మలంగఁజేయఁ గ
న్గొన లల కొండవాఁగులను ♦ కోఁదగి నిద్రనువీడ నిండ్ల ప్రాం
గణముల వీణియల్ గొనుచుఁ ♦ గంఠముతోడ లయింపఁగా సుధా
కణములు చింద శ్రావ్యముగ ♦ గానము సేయుచునుండువారలున్.

తే॥ ఇంచు నఱచట్టవలువ చ♦లించి తొలఁగఁ, గుండలమ్ములు గదలికఁ♦గొరడు లీనఁ
గల్లుద్రావంగ సుడివడు♦కనులతోడ, మేనెఱుంగని నృత్యాల♦ మెలయువారు.

తే॥ విసమువంటి మద్యము రక్త♦మెసఁగఁ ద్రావి, గుజరి పద్ధతిఁ గంఠంబు♦గూర్చి వదరి
ఝర్ఝరీ వాద్యసరణి హ♦స్తములు దట్టి, యందమే చెడ వెఱ్ఱిగా♦నాడువారు.

తే॥ పెరుఁగు రంగైన కల్లు త♦బ్బిబ్బుసేయ, బొబ్బలిడుచు నిట్టూర్పులు♦పుచ్చి కురులు
విరియ నొడలెల్ల వడఁకించి♦వేల్పుసోకె, ననుచు నిచ్చవచ్చిన యట్టు♦లఱచువారు.

తే॥ ఇట్టి పెక్కుతీరులనొప్పు♦నిగురుఁబోండ్ల, యిండ్లు వీథులు గనిదాఁటి ♦ యేగిసిద్ధ
సాధ్యవనిత లున్నట్టి వే♦శ్మములఁ గడచి, చేరె విద్యాధరాంగనల్♦చెలఁగువాడ.

—: హనుమంతుఁడు విద్యాధరాంగనలఁ గాంచుట :—

సీ॥ చోఱమీనురూపొంది♦మెఱయు సీసకము ధ, రించిన సోఁకుల♦ తేఁడు రామి
కధికమోహమున మ♦ధ్యాంబుకంపెను మనం, బులు చలింపఁగ జీవ♦ములును వాడ
గాయనుల్ దగ జంత్ర ♦ గాత్ర లయలుగల్పి, పాడిన గీతముల్ ♦ పాములట్లు
చెవిఁజొరఁ గలఁగిన ♦ చెలువలు కొందఱు; వాని కోపాగ్నికి ♦ వడఁకి సురలు

తే॥ మునులు బుధులును దిక్కెడి♦ మొనసి యార్వఁ, బగవహించి చంద్రుఁడు దైత్య♦వర్యునందు
ప్రేమగలవారనుచుఁ జాల♦వేఁడి వెలుఁగు, లీన నెడఁదలఁ దపియించు♦నిగురుఁబోండ్లు.

సీ॥ అల్పకాలము కల్ప ♦ మట్లుగ మదిదోఁప, నుడుకుచు మరుబారి ♦ కడలు హారు
మును కౌఁగిలింగొన్న ♦ చనులపైఁ జందన, మంటిన యదిగని ♦ యులయువారు
చెక్కిళ్ల వ్రాసిన ♦ చిత్రముల్ ప్రాణంబు, లం జీల్చుచుండఁ గ ♦ లంగువారు
కన్నులెఱ్ఱగఁజేసి ♦ కాంతు నింక నిటకు, రానిత్తుమే యని ♦ రగులువారు

తే॥ నైన విద్యాధరాంగన ♦ లలఁగుచున్న, వీధులంగని త్రిభువన ♦ వీరుమేడ
వ్రాలి చందురునొప్పిన♦వదనమలరు, మయునికూఁతురు వసియించు♦మాళిగఁ గనె.

ఉ॥ కాంచి యెలర్చి కార్యమును ♦ కాఁదగుఁబూఁటిటియిందు చిత్రమొ
క్కించుక కద్దు మత్ప్రభువ ♦ కెక్కటి ప్రాణమయైన దేవి నిం
దుంచినవాఁడు రావణుఁడు ♦ ప్రోన్నతజాతి మహాశ్మసంతతిన్
మించిన కౌస్తుభంబువలె ♦ మేటి గృహంబిది యంచు నెంచుచున్ ౨౭౦

సీ॥ రంభాది జంభారి ♦ బంభరవేణులు, మృదులపాదముల మె ♦ ల్మెల్లనొత్త

మణిరాజ భూషలు ♦ ఫణిరాజయోషలు, వింజామరము లల్ల ♦ విసరుచుండఁ
జెలికురసంబును ♦ చేదనిపించి గం, ధర్వసుందరులు గీ ♦ తములఁ బాడ
బంధముల్ నీఁగిన ♦ పావనులయ్యు ద, క్కువ వారి కినుకకు ♦ గుఱియరైనఁ
తే॥ బొందు పెగ్గొలగ్గో యని♦పొడము శంక, మలయపవనుండు చేటులు♦పిలువనేగి
యాజ్ఞగొని వచ్చుఁబోవు న♦య్యాలపగిది, చన వెఱైన సరుదు మీాఱి♦చనరు బుధులు.

—: హనుమంతుఁడు మందోదరింగని సీతయని భ్రమయుట :—

చ॥ వెలిఁగెడు రత్నదీపికల♦వెల్గుచెడం దన మేనికాంతి ది
క్కులఁ జరియింప నిద్రిలు చ♦కోరపయోధరఁగాంచి యా యన
ర్గళ చరణుండు సీతయని ♦ గట్టిగ శంక యొనర్చి పొంగు పే
రలుక శరీర జీవ హృద ♦ యంబుల మాడ్పఁగ నెంచె నీగతిన్. ౧౭౧
చ॥ ఎముకపయిన్ రహించు నొడ ♦ లెత్తు ఫలంబు వహింపనైతి నా
తమకటులుండనీ; స్వకుల ♦ ధర్మము ప్రేమలతన్ విదిర్చి న
ద్విమల సతీత్వ మగ్గిసెగఁ ♦ బ్రేల్చిన జానకి యీమె యన్నచో
నమరిన రాముకీర్తి యమ ♦ రారులు లంకయు నేనుఁ గూలమే?
ఉ॥ ఆయమ సుందరాంగి మను ♦ జాధిపకన్యక, చెప్పఁ బూనుచో
నీయలివేణి యక్షిణియొ? యాసురియో?యగు మీానసేత్ర లా
నాయకు మేనియందము మ ♦ నంబున నొక్కపరిన్ గణింపఁ బం
చాయుధునైన లెక్కిడుదు ♦ రా? మతిమాలి యిటుల్దలంచితిన్
చ॥ అమల సతీత్వలక్షణము ♦ లారయఁ గొండొక యున్న యీమె దే
హమె యొక యంగదం బొదువ ♦ నందిక నున్నదియంచుఁ దెల్పెడిన్
సుమయుతవేణి వీడినది ♦ చొప్పలు పల్కులఁ గల్వరించు ని
య్యమపతి వేగ తీఱు క్షయ ♦ మందును లంకయు నిశ్చయంబుగన్
తే॥ అనుచు నూహించి నాసంది♦యంబు నింత, తోడశాంతిలుఁగాకని♦తొలఁగిపోయి
మేరువును చిన్నదనదగు♦మేడఁ జొచ్చె, నసుర యెత్తని గిరిఁబోలి♦యలరు ఘనుఁడు.
చ॥ పుడమి చలించె శైలములు ♦ బ్రుంగె హటుడుక్కనుపోలు కౌను కై
వడి భుజముల్కనుల్బొమలు ♦ పాటలగంధుల దక్షిణాంగముల్
వడఁకె దిశల్ బెడంకెఁ బొల ♦ పంబుగ మించులులేక పల్వలన్
బిడుగులు రాలె నూరక యొ ♦ భేదిలె మంగళ పూర్ణకుంభముల్. ౧౭౭
ఉ॥ మారుతి కన్నులారఁ గని ♦ మానసమందు దలంచి యింతయున్
జేరికయయ్యె నీపురము ♦ నేగికి; నేకులమందు పుట్టి యె
వ్వారయినన్ గడించిన యు ♦ భంబో శుభంబో ఫలింపకేగునే?
కారడవిం జరించినను ♦ కర్మముకంటె బలీయముండునే?

—: హనుమంతుఁడు రావణుని గాంచుట :—

చ॥ వినుతకలా విశారదుఁడు ♦ విశ్రుత ధర్మ కుశాగ్రబుద్ధి పా
వని యట సైన్యసంతతులు ♦ వాకిటఁ గావలిగాయ క్షీరవా
ర్ధిని పెరవార్ధి పైకొనిన ♦ రీతిని తెల్లని తల్పమందు న
ల్లని జిగి నొప్పు రాక్షస ల ♦ లాముని రావణుఁ గాంచె నయ్యెడన్.

సీ॥ బాలసూర్యులు పూర్వ ♦ పర్వతాగ్రస్థులో, రాణఁ గిరీటముల్ ♦ రాజిలంగ
నొడలిపై వెలలేని♦తొడవులు లేయెండ, గాసి రేయిని పూర్తి♦గాఁగ గ్రమింగఁ
గనకకశిపుఁ జంపి♦కనకాద్రి గుహలోన, నిద్రించు బహుశీర్ష♦నృహరి యనఁగ
ధర్మమయ స్వర్గ ♦ వాసులో వేల్పుల, పడఁతులు పెక్కండ్రు ♦ బారుతీరి
తే॥ పొన్నకాఁడల చామరాల్♦పొసఁగ వీవ, నుడియు లేగాలిచేఁ గల్ప♦సుమములందు
మధుకణంబులు పడ మేను♦మఱిఁగి సీతఁ, దలఁచి నిట్టూర్చి కృశియించు♦దైత్యనాథు

ఉ॥ కంతుని క్రూర బాణములు ♦ కంతువిరోధి నగంబునెత్తు బా
హాంతర మందు గ్రుచ్చికొని ♦ యవ్వల డుయ్యుటచేత మున్ను ది
గ్దంతుల దంతముల్ నమర ♦ ధారణి నాఁటఁగనైన యాగ్రవణా
క్రాంత తదంతరంబుల ని♦ రంతరముల్ రసి గాఱుచుండఁగన్.

చ॥ కలపపుఁ బూఁతపై మృదువు ♦ గాఁ బడు చల్లని గాలి దర్పకా
నలమును భస్త్రివోలె జత ♦ నమ్మన ఘుమ్మని రెచ్చగొట్టమై
థిలపయి నంతరింద్రియ గ ♦ తి ప్రతిపత్తులు పర్వవెట్టఁ బా
ములు విడిపోవు పుట్ట యనఁ♦బోలిన యుల్లము వట్టి పాడుగాన్. ౨౮౨

తే॥ ఉత్సుకత మీఱి పైపయి నుల్లసిల్లు, నాఁడు చేసిన యుగ్ర ర♦ణంబులందు
వారివారి గ్రావఁగ మితి♦మీఱి కాఱు, సురల కీర్తినాఁ గోఱల♦సొబగువాని.
తే॥ పూలపానుపు మాఁడి ని♦ప్పుకలు రాల, మయుని బొబ్బలయట్లు చె♦మ్మటలు గ్రమ్మఁ
దేనియలు గాఱు మాలలఁ♦దివురు తేంట్లు, కలఁగ నూర్పులు పుచ్చుచు♦ మలయువాని
తే॥ చక్రివహిఁ దనమెద సీతఁ♦జక్కనిలిపి, తలిమమునఁ గల్లకూరికి♦దవులువాని
నెలఁతపైఁ గల వలపను♦నీనుపోసి, యూరుపను సన్నెఁ బ్రాణముల్♦నూఱువాని.
తే॥ కలఁత మీఱుటచే రూపు♦గానరాఁగ, నవ్వు గంభీరముఖుని మ♦నంబువోంగఁ
జెలువ ముదమునఁ దనసెజ్జఁ♦జేరె ననుచుఁ, జెలఁగి యుబ్బి గగుర్పాటు♦చెందువాని.
తే॥ బర్హిసంఘమ్ము లొక్క ప♦ర్వతమునుండి, వేఱుకొండకు గ్రమ నేగు♦విధముదోఁపఁ
బోలఁతులు బలిష్ఠజయశీల♦భుజము నొత్తి, వేఱు భుజమున కేగు న♦వ్వీతమువాని.
తే॥ కడలిపైఁ దోఁచు రవినాఁగఁ♦గాంతులొలుకు, మణిసరులు గ్రాల జగములు♦
తనియఁగాచు

హారిహరేంద్రుల చక్రశూ♦లాశనులను, వ్యర్థపఱచిన గురువక్షు♦మమరువాని.

సీ॥ మాలికాతళములు ♦ మలయు తుమ్మెదలు ది, క్కరుల మదంబుల ♦ నెరయు తేంట్లు
చెలరేఁగి లేచి ప్ర ♦ క్కలప్రక్కలం దాఁకి, రాజులఁబోలి ఘో♦రముగఁబోరఁ
గలపంబు సిందూర ♦ తిలకంబు లొండొండఁ, గదిసి నిమయవృత్తి ♦ గండరింప
నాశా గజేంద్రదం ♦ తావళి నాఁటితత్రి, వ్విన వ్రణంబులు వక్ష ♦ మొనయువాని

తే॥ హస్తములఁగల భల్లముల్ ♦ వ్యర్థములని, తలఁకి పదముల వ్రాలు శా ♦ త్రవ కిరీట
ఘర్షణములచేఁ గాయలు♦గాచియున్న, చరణయుగళంబు వెలయు రా♦క్షసవరేణ్యు.

తే॥ వామనునికంటెఁ బిన్న యా♦ వాయుసుతుఁడు,తలలు పదిచేతు లిరువది♦కలయఁజూచి
తెలియునంత మనస్సున♦తిక్రమించి, కనులు లోకముల్ దహియించు♦కరణి మెఱసె.

—: హనుమ రావణుని చంప నెంచుట :—

ఉ॥ వీని భుజాబలంబు బరు ♦ వేయగు నైన నొనర్చు నేమి? యి
వ్వాని యశంబదేమి ఫల ♦ వంతమగున్? రఘురాము గేహినిన్
బూనికఁ దెచ్చు క్రొవ్వు తల♦బొమ్మికముల్ పడఁదన్ని త్రొక్కి నే
వీని వధింపనేసి తగు ♦ బీరపు బంటగు టెట్లు స్వామికిన్? ౨౯౧

ఉ॥ వేసము పైకిఁజూపి పని ♦ వేఱుగ నెంచుట భృత్యధర్మమే?
మోసముచేసి దేవిఁ గొని ♦ పోయిన చోరుఁడు నేను గాంచియున్
దోసముమీఱ జీవితము ♦ తోడ వసించు టె? వీనిఁ జంపి నా
రోసము దీఱ మాద్తు నగ ♦ రున్ బయి మూఁడునదెల్ల మూఁడనీ.

చ॥ అని మది నుత్సహించి కన ♦ లారఁగఁ బండ్లను గీఁటి కేలు నె
ట్టన విదిలించికొంచు నక ♦ టా! రఘునాయకు నాజ్ఞ లేదు నా
పని యటు డించి వేఱొకటి ♦ పట్టుట జ్ఞానుల రీతి కాదు యో
చన యొనరింపఁ బెక్కు కలు ♦ షంబుల కియ్యది మూలమే యగున్.

చ॥ ఎఱిఁగి విసంబు ద్రావిన గి ♦ రీశుని పోలిన శక్తిగల్గు ధీ
వరు లెద నాత్మశక్తిఁ గని ♦ పర్వును గాచుకొనంగ నెంచి యే
ర్పఱుపక పూనువారె? బల ♦ వంతుఁడు నేర్పరి యయ్యు నాతఁడా
తెలిఁగున వేళ వేచి వడిఁ ♦ దేఱెఁ బయోధి యడంగు చాడ్పునన్.

శా॥ ఆలంబుం బెడ రేఁచు నీయలుక నా ♦ యం దే యడంగాఱనీ
హా! లంకాధిపు నొక్కవానరము మా ♦ యం జేసె నన్నన్ జయ
శ్రీ లక్ష్మీవరు రాము కార్ముక కలా ♦ సీమాంత విద్వత్తకే
క్రాలు న్యూన్యత గాన నాకు నిది క ♦ ర్తవ్యంబు గాదెట్టులున్.

క॥ చెలులెవ్వరు సీతనితోఁ, గలిసి నిదుర సేయువారు ♦ కారీతని మై

పాలము తపించెడి రాఘవు, కలికి సతీత్వదశ దీనఁ ♦ గానఁగనయ్యెన్. ౨౯౬

క॥ అని తలఁచి యింక నేఁ దడ, సిన ఫలితము లేదటంచుఁ ♦ జింత నవలికిం
జని యకటా! యిందెందును, జనకజఁ గననైతి ననుచు ♦ జాలిం బడియెన్.

—: హనుమ సీతం గానమికిఁ జింతిలుట :—

తే॥ క్రొత్తడి మహాభిజాత నీ ♦ క్రూర దైత్యుఁ, డొకటఁ ద్రుంచెనో భక్షించె♦నో యెఱుంగ
నేవిధమున నెఱుఁగలేని♦యేను పోయి, యేమి పలుకుదు? మడియుటే♦యిందు తగవు

చ॥ కని యరుదెంచుఁ; గాదు మఱి ♦ కాంతనె తోఁగొని తెచ్చునంచుఁ దాఁ
గను లఱచేత నుంచుకొని ♦ కాచిన రాముని మోము నేవిధం
బునఁ గననేర్తుఁ? గార్య మిటు ♦ మూఁడెఁ గపీంద్రులు చావనున్న వే
ళనె మరణింప కిప్పుడిటు ♦ లంకను వ్యర్థుఁడనై మరింతునే?

చ॥ గడువు దినాలు మున్నె కడ ♦ గాంచెను జానకిఁ గాంచనైతి నే
మడిసియు నేమి? యంగద కు ♦ మారకుఁడాది కపీంద్రపాళి న
క్కడనె నిలుండటంచు బలు ♦ కాఱులు పల్కితిఁ జేయనైతి నా
పాడుపుడివోయెఁ బూర్వమునఁ ♦ బుణ్యమె చేయనొకో జగంబునన్?

తే॥ ఏడునందల యామడల్ ♦ గోడ గలుగు, లంకలోన నేఁగాంచని ♦ లవము లేదు
రాముదేవి మాత్రము గాంచ♦నోమనైతిఁ, గడలి దాఁటియు దాఁట నీ♦యడలు కడలి.

తే॥ క్రూరుఁడగు రావణుని గట్టి♦కొట్టి నోళ్ల, నెత్తురులు గ్రక్క గ్రుద్ది కా♦న్పింపుమనుచు
జానకిని గాంతునా? లేక ♦ వానితోడ, లంకఁ జిచ్చిడి కరఁతునా ♦ లక్కపగిది.

చ॥ సురల నలంచి భూమిజను ♦ చూపుఁడి యన్నను దుష్ట భీతిచే
సురుఁగుచు సాహసింప రటు ♦ చూపరు తక్కిన వారలెట్లుఁ జె
ప్పరు మయిపోల నన్విడని ♦ ప్రాణములన్ భరియించి యిందు ధీ
విరహితుఁడైన యేను వృథ ♦ వీవరవందన నెట్లు గాంతునో? ౩౦౩

ఉ॥ కంక కులాధినాథుఁడటఁ ♦ గాంచుచునుంటిని రాముగేహినిన్
లంక నటంచుఁ బల్కె విఘ ♦ లం బదియయ్యెను; లోనె దాఁచు నీ
లంకను వార్ధిఁగల్పి తగు ♦ లన్ వడిఁగట్టెదఁ గానకున్న నే
వంకనొ వాఁగునో వెదకు ♦ వాఁడ మెయిన్ భరియింప నేర్తునే? ౩౦౪

చ॥ ధరణిజ దొంగిలించి కొని ♦ దైత్యుఁడు పోవుటఁగాంచి రిమ్మహిన్
నరులు సురల్ నిజంబిది చె ♦ నంటిగఁ జావఁగనేల? తొల్త నీ
పురి మొదలంటఁ ద్రివ్వి పరి ♦ పూర్తిగ వారిధిఁ గల్పి రావణున్
గరములు మస్తకంబు లెడ ♦ గా నుఱుమాడెద నంత మాఁడెదన్.

చ॥ సుపు గిజురంతయే నెడము ♦ నూకక నిండి స్వచిత్త కంజమున్
డవిలిన రాముఁబోలి నిర ♦ త ప్రీతిపత్తిని రోసినట్టి యా
పవనజుఁ డట్లు లోఁదలఁచి ♦ పైకటుచూచి శిలీముఖంబు లా
రవ మొనరించు నొక్క వని ♦ రాజిలఁ గాంచి రహించెఁ గాంచఁగన్.

3. సీతా సందర్శన పటలము. (౭౭)

—: సీత స్థితి :—

ఉ॥ చూచితి నెల్లచోటులను ♦ చూడఁగ లేదిది యిందు నెమ్మదిం
జూచినఁ జింత దీఱునను ♦ చొప్పు మనంబు వచించు నియ్యెడన్
జూచినమీఁదఁ జూడఁదగు ♦ నూటియుఁ గర్జములేద యిప్పుడిన్
మోచు త్రికూటమున్ బెజ్జెకి ♦ మొత్తెద నంబుధి నేను నీగ్గెదన్. 3०౭

క॥ అని రామదూత వంజుళ, వనిఁజేరెను సురలు విరుల ♦ వాన కురిసి మో
దన మొందిరి; రక్కసుచే, వనిత యచట నున్న తెఱఁగు ♦ పరికింత మిఁకన్.

తే॥ స్థూలమధ్యలు రాకాసి ♦ జోట్లు ఖడ్గ, హస్తలై జడిపింపంగ ♦ నశ్మమందు
తోఁచి యెండిన మందునాఁ♦దోఁచి సౌరు, చెడి నడుమువలె వాడి కృ♦శించి యుండె.

తే॥ నెమలి చాయయుఁ గలకంఠ♦మమరు సీత, నిద్రియని తెప్పమూయుట♦నీఁగి యెండ
మలయు దీపమువలె జిగి♦మాసి పులుల, మధ్యఁ దగులుకొన్న కురంగి♦మాడ్కినుండె.

తే॥ పడుట యేడ్చుట వడఁకుట ♦ యుడుకుటయును
మలఁగుటయు లేచుటయు మది ♦ కలఁగుటయును
కుగ్రింగుటయు నుగ్రిక్క సోలు టూ ♦ ర్పుటయు ఱోలు
టయును తక్క వేఱొక్కండు ♦ చెయిది లేదు.

తే॥ బిలమునుండి వెల్వడి కాలు♦వలుగఁ బాఱె, కుచగిరుల దాఁటి నేలను♦గుంటలు వడఁ
జాలుచాలుగాఁ గురియు భూ♦జాతకనులు, వాన కనులంట సార్థక♦పడియె నచట.

తే॥ పృథివియందు నసమంజస♦ప్రేమ గలుగు, దంపతీవియోగార్తి యే♦తనువుదాల్చె
ననఁగ నొప్పిన సీత న♦ల్లని మొగుళ్లఁ, గాటుకనుగన్నఁ గనులబ్ధి♦గాఁగ నేడ్చు

చ॥ పవడముఁ బోలు హస్త పద ♦ పద్ధతినొప్పు పయోదవర్ణు రా
ఘవుని దలంచుచో వెడఁద ♦ కన్నులు రాల్చిన నీటఁదోఁగి య
వ్యవహిత దుఃఖతాపమున ♦ వచ్చిన యూర్పుల వేఁడి నెండు చ
వ్యవసిత రీతి నొప్పెఁ గమ ♦ లాప్త కులేంద్ర కళత్ర మయ్యెడన్. 3०౮

తే॥ చావ విధిదాఁటు టరిదని♦జంకి వెగచి, కాంతుఁ డెప్పునఁ దనకుల♦గరిమనైనఁ
బ్రబ్బునైనను గమనించి♦వచ్చు వచ్చు, ననుచు దిక్కులఁ గనుచుండు♦కనులతోడ.

తే॥ ఓర్పుగలదియై చంద్రము♦నొడిసి మ్రింగి, వెలివఱచు రాహువుంబోలి♦పిడుచ గట్టి
యొక్కమైయున్న జడతోడఁ♦జెక్కిలిపయిఁ, జేయిచేర్చి విసుగులేని ♦ చింతతోఁ.

ఉ॥ మిక్కిలి ధూమమంటి కడు ♦ మేవిన పొల్పగు నొంటిచీరతో
జెక్కలువచ్చు హంసల పి ♦ ఱింది మునుంగని సన్న మేనితోఁ
జక్కెర వింటివాఁడు సుధఁ ♦ జక్కఁగ జేసిన ముద్దుబొమ్మ న
ల్పెక్కఁగ ధూమమంటిన ర ♦ హిం గనుపట్టెడి మేనిసొరుతో　　౩౧౭

—: సీత రాముని దలంచి పరితపించుట :—

చ॥ మఱఁదియుఁ జూడఁడేమొ దశ ♦ మస్తకుఁ డీడకు నన్ను దెచ్చుటల్
పఱపగు నబ్ధిమధ్యమున ♦ భాసిలు లంక నెఱుంగ రేమొకో ?
యెఱిఁగియు వచ్చుటెట్లనుచు ♦ నేడ్గడ సేయుట మానిరొక్కొ ? యం
చొఱలుచుఁ గ్రుంగి క్రుంగి యెద ♦ నొందిన దుస్సహమైన బాధతో.

చ॥ జనకుని వంటి పక్షికుల ♦ చంద్రుఁడు వారలు కాంచునంతలో
నని మరణించెనొక్కొ? విజ ♦ న స్థలి నాగతి నెవ్వరెట్లు రా
మున కెఱిఁగించువార? లిఁకఁ ♦ బొందుగ నీభవమందు రాఘవుల్
నను గనిపెట్టుటే యరిది ♦ నాదురవస్థితి యిట్లుఁ జెల్లునే ?.

ఉ॥ దూఱితి లక్ష్మణాఖ్యు నట ♦ దోసము నాక తదుక్తి వించు నీ
వేఱిఁడి బాఁగయంచుఁ బఱి ♦ పీడునొ ? నావిధి యెట్టులుండునో ?
దూఱిన పాపకర్మ మిటు ♦ దుర్దశకుం గొని తెచ్చె వట్టి యీ
కోరికలేల? యంచు నలఁ ♦ గుఁ నలఁగుఁ మలఁగుం గలంగుచుఁ　　౩౨౦

ఉ॥ వేళకు నెవ్వ రాతనికిఁ ♦ బ్రీతిగ లక్ష్మణుఁ డిచ్చు కందముల్
మూలములుఁ ఫలంబులును ♦ ముందట నుంచెడువారు ? విందుల
వ్వేళకు రాఁగ నెంత దుర ♦ పిల్లునొ ? యంచుఁ దలంచి నేలపైఁ
గాలు కదల్పకుండిన సు ♦ కాసి వహించు దురంత తాపముఁ.　　౩౨౧

ఉ॥ వంచకులుఁ దురాత్ములును ♦ పాపులు దైత్యులు సీత నిన్నినా
ళ్లుంచరు నాఁడె చంపి తిని ♦ యుందురు కర్జ మిఁకేది ? కానరా
దంచు మదాశ వీడెనొకొ ? స్వాన్వయ ధర్మమయైన యోర్పుఁ దా
నంచిత మంచుఁ బూనెనొ ? క ♦ టా! యిఁక నేమని యందు దైవమా!

తే॥ కన్నతల్లులు తమ్ములు♦క్రమ్మఱిల్లి, వచ్చి తోడ్కొనిపోయిరో ? ప్రతిన గడువు
కడవకుండఁగ నగరికే♦గఁడు నిజంబు, వనమునంద యుండు ననుచు♦వనటనొందు.

ఉ॥ వీరులు మున్ను పోరునకు ♦ వీఁకను వచ్చినరీతిఁ బిమ్మటఁ
దారుటచేత నందు బెడి ♦ దంబగు సంగరమే ఘటించెనో ?

యేరహి నెందు నాకొఱకు ♦ నెంత తపించుచునుండువారొ? యిం
దారటవొందు నాయెడఁద ♦ వ్యాధికి మందేది? యంచుఁ జింతిలున్.

తే॥ నీకు లేదు రాజ్యము తమ్ము♦నికె యటంచుఁ, గైక పల్కు ముమ్మడుఁగు మొ♦గంబు వెలయు
పురుషసింహుని యప్పటి♦పొలుపు దలఁచి, తలఁచి మదిలోన మిక్కిలి♦తాపమొందు.

తే॥ అవని పూర్తిగ నేలుమా♦యన్న యపుడు, నడవులకు నేగుమాయని♦యన్న యపుడుఁ
జిత్రమున వికసించిన♦చెందొవవలె, వెలయు నెమ్మొగంబును మదిఁ♦దలఁచి తలరు.

తే॥ తాఁకియెత్తుటయే యొక♦తడవుగాఁగ, స్వర్నదీ జటాధరుఁడు హ♦స్తమున వంచు
మేటి మేర్వంశమగు విల్లు♦మిడిసి రెండు, తుండ్లు గాఁజేయు భుజముల♦దొడ్డఁదలఁచు.

తే॥ విబుధవైరులు పదునాల్గు♦వేలమంది, కవియ మూఁడుగడెలలోనఁ♦గలను మగియ
రెండుకొనలును వంగు కో♦దండ గరిమఁ, బొగడి పొగడి దూపిల్లును♦వగలఁబొగలు.

తే॥ లోఁతునీట మందాకిని♦లోనఁ గలము, నడపు గోల యా గుహునకు♦నాయనుజుఁడు
నీకు ననుజుఁ డీ జానకి♦నీకు వదిన, యని వచించిన స్నేహకా♦ర్యంబుఁ దలఁచు.

తే॥ తండ్రి ప్రేమతోఁ దన్నిచ్చు♦తరుణమందు, తండ్రి చేనున్న తన కేల♦తండు గొనుట
దర్భవలెఁ బవిత్రంబైన♦దక్షిణ పద, మెత్తియుంచుట దలపోయుఁ♦జిత్తమందు.

తే॥ విరులసరులు తాల్పఁగఁదగు♦శిరమునందు, రత్నమకుటంబు గొనక వి♦రాగియగుచు
జడలు దాల్చు తమ్ముని గని♦జాలినొంది, పరితపించుట దలఁచి తాఁ♦బరితపించు.

తే॥ రాజ్యసంపద నీఁగి య♦రణ్యములకుఁ, దరలు నాఁడు యాచించిన♦ధరణిసురున
కాలమందల నొసఁగి పే♦రాసమేర, లేమిగని సుస్మితంబైన♦మోముఁ దలఁచు.

తే॥ నరవరుల గండ్రగొడ్డట♦నిరువదొక్క, తడవ తిరిగి వధించి ర♦క్తమునఁ దండ్రి
తర్పణము సేయు భార్గవు♦ధనువు తోడఁ, దపము బలమును గొను పేర్మిఁ♦దలఁచి తలరు.

తే॥ కాకమగు జయంతున కొక♦కన్ను పోవ, నలుఁగు నేయుట గాక కా♦కులకు నెల్ల
నొంటికన్నొనరించిన♦యుగ్ర జయము, శిరమునందాల్చి మించిన♦చింత సేయు.

తే॥ దుష్టుఁడగు విరాధుని పెను♦దోసములను, ద్రోచి ఘోరశాపమ్మును♦పాచినట్టి
ప్రాణనాథుని శ్రీరామ♦భద్రు భద్ర, గుణములఁ దలంచి యీరీతిఁ♦గుములుచుండ.

—: రాక్షసస్త్రీలు నిద్రింప సీత త్రిజటతో నిర్వేదము దెలుపుట :—

తే॥ శీలవతి ప్రియవాక్య సం♦స్కృతియుఁ గలుగు, త్రిజట తక్కఁ దక్కిన దుష్ట♦దితిజకాంత
లర్ధరాత్రంబుగా నిద్ర♦యనెడి చొక్కు, నీరు ద్రావి మత్తిల్లిరి♦నేలఁబడిరి.

తే॥ అంతఁ దల్లికంటెను ప్రియు♦రాలిఁ ద్రిజటఁ, గాంచి నీవు పవిత్ర గు♦ణాంచితవును
చెలివిఁ గావునఁ జెప్పంగఁ♦దలఁతు నీకు, విను మనుచు నిట్లుపలికె నా♦విమల చరిత.

తే॥ చెలియ! నాకును మేలొండు♦గలుగునేమి? నాదు పాపంబు లింకను♦మోఁదుచున్నె?
కనులు బొమలు మూన్నగునంగ♦కమ్ము లెడమ, ప్రక్క నదరె శుభంబేది♦వచ్చునాకు?
క॥ ప్రేమమయుఁడు కౌశికముని, తో మిథిలకు వచ్చునాఁడు♦తోడ్తో నేయే
నేమమున నెవ్వి యదరెనో, యావామాక్షిని నేఁడుగూడ♦నదరెడిఁ గంటే!
క॥ తెలుపఁగ మఱచితి నిదియును, చెలి వినుమా ధర్మమూర్తి ♦ జీవితనాథుం
డిలఁ దమ్ముఁ డొందవిడిచి వ, నుల కరిగిన నాఁడు వలను♦నొసలే యదరెన్
తే॥ గరళనిభుఁడు దశాస్యుండు♦కైతవమున, వనమునందు నాకగపడు♦దినమునందు
వలకెడనె యదరెను వాని♦ఫలము దెలిసె, నిప్పు డెడమవై పదరెడి♦నేమి కలదొ?

—: త్రిజట సీత కూఱట గఱపుట :—

క॥ అనుడుఁ ద్రిజట యిట్లను నొద, విన శకునము నీకు మేలె♦వెలయించును నా
థుని చేరఁగలవు నిక్కము, వినుమా యని ప్రియముమీఱ♦వినిచెన్ మఱియున్.
తే॥ పసిమి నీమేనువొంద జీ♦వంబులిందఁ, బొన్నవన్నియ భ్రమర మిం♦పునను వచ్చి
యించురంగుల తేనియ♦నించుపాట, నీదు చెవినూఁదిపోయెఁ గాం♦చితివె మగువ?
తే॥ కాన దీని యోచింప నీ♦కాంతుఁ డంపు, దూతవచ్చుట నిక్కంబు♦దుర్జనులకుఁ
జెడుగు తొడరుట తప్పదు♦పుడమితనయ! మఱియు విను మొక్క కలగంటి♦మంచిదద్ది.
తే॥ కలఁతచే నిద్ర లేమిని♦ కలలు రావు, నీకు; నేనొక కలగంటి ♦ నీరజాక్షి!
దుస్స్వభావమా నీపురిఁ♦దోఁచు కలలు, నిక్కలలు వినుమని పల్కె♦నిక్కువముగ.
తే॥ రావణుఁడు తలలను నూనె♦రాచికొనుచు, రాసభపిశాచములు లాగు♦రథముమీఁద
రక్తమాల్యాంబరములు గా♦త్రమున వెలుఁగ, జరిగె దక్షిణదిశకు ని♦శ్చయముగాఁగ.
క॥ తనయులు బంధులు తక్కిన, యనుచరులును దైత్యువెంట♦నరిగిరి మరలం
గనలేదు తిరిగివచ్చుట, జనకసుతా! భయము విడుము♦జరగుట వింటే. ౩౮౭
ఆ॥ అమిత శౌర్యవంతుఁ♦డగు రావణుఁడు వేల్చు, హోమకుండవహ్ని♦లొకట నాఱె
రత్న దీప వితతి♦రాజిల్లు ప్రామేడ, పిడుగు పడుటకతన♦ప్రీలి కూలె. ౩౮౮
ఆ॥ పిడులు మదముగార్చె♦భేరి వాయింపకే, పిడుగు పగిది మ్రోఁగె♦నుడువు లురలె
మెఱుపుతోడి మొగులు♦మింటను లేకయే, పిడుగు లవనిఁబడియె♦బెడిదముగను.
తే॥ ఇరులు తొలఁగ నద్దమరేయి♦యినుని బింబ, మర్ధభాగంబు కాలిన♦యట్లుదోఁచె
బలియురగు వీరులు ధరించు♦ప్రసవమాలి,కలును మాంసంపుఁ గంపును♦వెలువరించె
తే॥ మఱియు లంకయుఁ గోటలు♦నెరిసె దిశలు, తెలియగంధర్వనగరంబు♦పొలిసె నిండ్లు
విఱిగె మంగళ కుంభముల్♦తఱిఁగెఁ గలిమి, ప్రింగెఁ జీఁకట్లు దివియలఁ♦గ్రుంగెఁ దెలివి
క॥ తోరణములు తుండ్లైపడె, వారణములు పండ్లురాల ♦ వసుధం గెడసెన్
పీరణములు ప్రీలెఁ గలి, ప్రేరణమున, గలశజలము ♦ విరిసెను కల్లై.

తే॥ కలువ జేనిఁజిల్చికొనిరి♦క్కలును వెలలె, పూయరక్తముల్ గురిసెను♦ మొగులుగములు
అసి గదాది సాధనము ల♦న్యోన్యతాడ, నముల భేదిలఁ బోరె ఘోర♦ముగఁ దామె.
తే॥ ఐదువల సూత్రములు పరు♦లంటకుండఁ, దమకుఁ దామె తెగుచుఁ బయోధర తటముల
దొరలె నిట్లిప్పు డేర్పడు♦దుర్నిమిత్త, ములు మహాద్భుతములు మఱి♦కలవు వినుము
తే॥ రాజు పట్టపుదేవి శి ♦ రోజ పాశ, మెడలిపడి కీలలంటిన ♦ వడిని కమరెఁ
జేటు నిక్కవమంచు నేఁజెప్పినట్టి, కారణము లివి వింటివే? నీరజాక్షి!

—: త్రిజట తన స్వప్నమును సీతకుఁ దెలుపుట :—

తే॥ నేఁడు గాంచితి నొకకల ♦ నియతి వినుము, జంటవీడని బహుబలి ♦ స్తంబులైన
సింగముల జతె యనుపమ♦శిఖరిమీఁద, వ్యాఘ్రయూథంబుతోఁ గూడి♦శీఘ్రగతిని.
తే॥ అలవిలేనట్టి పెను మదా♦వళములుండు, వనము వేష్టించి నిలిచి పీ♦డనముచేసి
పీన్గుపెంటలు చేసె న♦వ్వేళ నందు, గల మయూర మెగిరిపోయెఁ♦గటకమునకు.
చ॥ వినుత సుభాషిణీ! వినుము ♦ వేయి దివెల్ వెలిఁగించినట్టి స
న్మణి దివియుఙ్ గరంబున న ♦ మర్చి యొకానొక సుందరాంగి రా
చనగరునుండి వెల్వడుచుఁ♦జక్క విభీషణు మేడఁజేరె నే
మనఁగల దింతయుఙ్ బహు శు♦భావళి నీకగునంచుఁ జాటెడిఙ్. ౩౭౧
తే॥ అమ్మహాత్మురాలట్లు హా♦ర్మ్యమునఁ జొచ్చు, నపుడె నను నిద్ర లేపితి♦వంతు గనదు
కలయనంగ జానకియును♦కరము మోడ్చి, కొంతయును గాన నిద్రింపు♦కోమలి! యనె.

—: హనుమ సీతను గానవచ్చుట :—

తే॥ అట్టియెడ శ్రీరఘుప్రభుఁ♦డంపినట్టి, కోడెఁబోలిన మారుతి♦కుసుమ వనముఁ
జూచు చరుదెంచు నాతఁడ ♦ చ్చోటఁజేరి, ధారణీజాత యున్నట్టి ♦ తీరుగనియె
తే॥ దనుజకాంత లప్పుడు మేలు♦కనుచు నమ్మ! తృప్తి లేని యీనిద్ర బా♦ధించె మనసు
ననుచు శూలదండాసి కుం♦తాదులైన, కైదువులఁదాల్చి గములయి♦కదిసినారు.
సీ॥ కడుపున నోళులు ♦ గలవారు నొసలిపైఁ, గన్నులు గలవారు ♦ కటుకుచూపు
గలవారు పండ్లసం ♦ దులఁ బిశాచములు నే, నికలు చొఁగంటులు ♦ నిద్ర సేయఁ
దగు బిలంబులఁబోలు ♦ తలనోళ్లు గలవారు, పదిచేతు లొకతల ♦ పరఁగువారు
తల లిరువది హస్త ♦ ములు రెండు గలవారు, వికృత వేషిణులును ♦ భీకరాంగ
తే॥ లద్రులంబోలు చనులు ♦ వ్రే♦లాడువారు, శూల ఖడ్గ చక్రాంకుశ♦చ్ఛురిక లొప్ప
విసమెరూపుగాఁ గొనియున్న♦విధమువారు, భర్గుఁడును బెగ్గడిలఁదగు♦బలమువారు.
తే॥ తురగ గజ సింహ భల్లుక ♦ శరభ ఖడ్గ, మహిష శార్దూల శునక గో ♦ మాయు కిటి పి
శాచ ముఖములవారుపృ♦ష్ఠమున నోరు, గలుగువారలు పొగనోరు♦గలుగువారు.

తే॥ డెందమున కందకుండు క ♦ డిందిబలము, నరసి లెక్కించరాని దృ ♦ శ్యములు గలిగి
యింతులయ్యును మగంటిమి ♦ నెనయువారు, తటుకునవచ్చి మైథిలిం ♦ దఱిసినారు.
తే॥ అపుడు రాముని సతి పల్కు ♦ లడంచి వారి, భీకరాస్యంబులం గని ♦ విహ్వలించె
రాముదూత యున్నత కుజా ♦ గ్రంబు సేరి, వారి కలకల మాలించి ♦ వఱపెం గనుల.
క॥ రాకాసులు పలువురు ఘో, రాకారలు సాయుధలు మ ♦ హా రభసమునన్
నూకికొని గుంపుగొను వా, రేకారణమో యనుచుం బ ♦ రీక్షించెం దగన్.

—: హనుమ సీతను గాంచి యుత్సాహవంతుం డగుట :—

ఉ॥ కారుమొగుళ్లంబోలు ఘన ♦ కాయుసి యచ్యుతు పేరురంబునన్
జేరి మదీయభక్తికిని ♦ సేవధియై జగదేకమాతయై
శ్రీరమయైన జానకిని ♦ చిత్తము రంజిలం గాంచె రాక్షసీ
నీరదముం బెకల్చికొని ♦ నిక్కిన మైథిలియన్ శశిప్రభన్. 382

ఉ॥ తాంకంగరాని రక్కసులు ♦ తార్కొని కావలికాయ నూష్మమున్
దాంకిన వాడు పూలత వి ♦ ధంబగు నీమె సముద్రమంతయై
యాకులమందు కన్నుల బ ♦ యల్పడి నిండు తటాక మధ్యమం
దాంక వహించు హంసిక్రియ ♦ నందుట మత్ప్రభు దేవియే యగున్.

ఉ॥ దమ్మను కూలలేదు వడిం ♦ దాఱి నశింపను నేను రోసి యి
య్యమ్మల దేవింగాంచితి వ ♦ హించితిం గీర్తి ముదంబు సర్వమున్
గ్రమ్మఱ నంచు వేడ్కయను ♦ కల్లు భజించి మదించి యాడి మో
దమ్మునం బాడి గంతులిడి ♦ దాంటెను కొమ్మల నీవలావలన్. 383

తే॥ లలి ననింద్యములగు రూప ♦ లక్షణములు, రాముండు వచించినట్టులీ ♦ రామ కమరె
నౌర!మాయావియైన ద ♦ శాననుండు, రాము జీవముల్ దాంచిన ♦ రాణ యిదియొ?
తే॥ మూండుజగముల ధర్మంబు ♦ మూలముట్టం, దొలంచు పాపి రాఘవు జీవ ♦ ములనుడీయ
నెంచి చేసిన దుష్కృతి ♦ యిద్ది నిక్క, మీామె లక్ష్మియే రాముండు ♦ పేంద్రుండె యగు

చ॥ మసటు వహించు రత్నము క్ర ♦ మమ్మున నున్నది సూర్యకాంతులం
బసచెడు చంద్రుంబోలినది ♦ మాసిన వేణియె దాల్చియున్న దీ
కుసుమ సుగంధి గౌరవము ♦ కోర్కెయుం దత్కృతి రక్షణంబునం
దొసంగొక యింతలేదు; భువిం ♦ దోరపు ధర్మము నాశమొందునే?

ఉ॥ శ్రీ రఘువర్యు దొడ్డవగు ♦ చేతులనో? పొగడంగందగ్గ యీా
వారిజగంధి సద్గుణ వి పాకమునో? ప్రభుయోగ్యసద్గుణో
దారు విదేహరాజు కుల ♦ ధన్యతనో? మఱిదేనినో? మనం
బార నుతించువాండ? నివి ♦ యన్నియు రూపయి యొప్పె నీమెయై.

చ. అమరులు నొక్క-కావలము♦నందరు జ్ఞానులు పాపయుక్తులై
యమరరు ధర్మముల్ జగము ♦ నందు నశింపదు మా ప్రభుండు లో
కమున నొనర్పఁదగ్గ యొక♦కార్యముగల్గునె? యన్నియుల్ భువిన్
సమకుఱు సీతగల్గ మఱి ♦ నాదగు సేవయు ధన్యమేకదా? ౩౭౪

తే॥ దీటులేని యీ దేవి స♦తీత్వమించు, కంత చెదరిన శ్రీరాము♦నలుక యనెడు
కడలి పొంగి కల్పాంతంబు♦ గానొనర్పు, ననుచు జడిసితి నీఁక లోక♦మమరుశాంతి.

చ॥ ఇలువడి యొంది శీలము మ ♦ హేడ్యతఁ బొంది మనోదృఢత్వముం
గలుగు తపంబు పేరిమి ని ♦ కంబుగ సన్నుతిసేయ శక్యమే?
యలవున నగ్నినిల్చి విష ♦ యంబుల గెల్చి జలాదు లూడ్చియుల్
జలుపు తపస్వులేని కుల ♦ సాధ్వుల ముందట నిల్వ వారలే?

చ॥ ఇలపయి నీశుభాంగి జని ♦ యించుటచేఁ దపమూనిపొందు స
త్కులజ ననంబు స్త్రీపొడుపు ♦ తోరపు ధన్యత గాంచినట్లు చె
ల్వల ధనమైన లజ్జయుఁ ద ♦ పం బొనరించి పవిత్రయయ్యె నీ
లలి నిట నీమె సత్తప మె ♦ లర్చుట రాముఁడు నోచఁ డారయన్.

తే॥ రాక్షసులు నీతిమాలిన♦రాజసాత్మ, లీమె యొకతయే సాధ్వి మ ♦ ఱెరు లేరు
స్త్రీత్వమును తపం బేకాకి♦నీత్వ మిదియ; చెలువలకె ధర్మఫలమెల్లఁ♦ జెందుఁగాక!

ఉ॥ ధర్మమె కాచుచున్నదొ? య ♦ధార్మికుఁడైన దశాస్యుచేయు దు
ష్కర్మమె కాచుచున్నదియొ? ♦ కాక మహత్త్వ సతీత్వమే తగన్
శర్మ మొసంగునో? అరుదు! శక్యమె యీగతి నోర్వ నేరికిన్?
నిర్మల నీతి నీస్థితి గ ♦ ణింపఁగ సాధ్యమె నన్నుబోఁటికిన్? ౩౭౯

ఉ॥ నెట్టన దైత్యసంపద గ ♦ ణింతమ? నిర్జర సేవితంబ యా
నట్టిది; వారి దుష్కృతము ♦ లందమ? యిట్టివి! యిందు మానముం
దొట్టి వసించుటన్నఁ గడు ♦ దుర్భర; మిట్టుల నున్న యీమె కీ
పట్టున నేది కష్టమగుఁ? బాపము పుణ్యము నే జయించునే? ౩౮౦

తే॥ ఇట్లు పలుపలు విధముల♦నెంచి వృక్ష, మధ్యమున గుబురగు చోట♦మఱుఁగునుండి
హనుమ కాంచుచునుండిన♦యంత నటకు, దాన వేంద్రుండు వచ్చుట♦గాన నయ్యె.

౪. నిందన పటలము. (౮౨)

సీ॥ కూటయుతోన్నత♦కుధరంబు లొకకొన్ని, చెలువార నొకచోటఁ♦జేరెననఁగ
వజ్రాల కుండలా♦వళి చలించుచు నుండు, వింశతి భుజములు ♦ విరిసి వెలుఁగ
సాగరోదయ భాను♦చందాన నొక్కొక్క, మకుటంబు లేయొండ♦మలసి కాయ
గంధ మాల్యాదిక♦క్రమ ఘుమం ఘుమల్, దిక్కరీంద్రంబుల ♦ ముక్కునింప

తే॥ ఖడ్గ మూర్వశి మోచి ప♦క్షమున రాఁగ, నడపమును గొని మేనక♦యందియూయఁ
బాదుకలు తిలోత్తమ చేతఁ♦బట్టి తేఁగఁ, జుట్టి కేవల రంభాది♦సుదతు లరుగ
సీ॥ ఒడళులు వెలిఁజిమ్ము ♦ తొడవుల కాంతులు, చీఁకట్ల గుంపులఁ ♦ జేర్చిమింగ
నూపురములు కింకి♦ణులు మేఖలలు పెక్కు, పక్షుల కలకల♦ధ్వనుల నెనయ
తావి నూనియ కర♦దీవియల్ ధరియించి, వడి నసంఖ్యాకలా♦వనిత లరుగ
విఘ్నంబు గలుగఁ గో♦పించి నిద్రను మానె, నాకోపమెంత ద♦వ్వరుగునొక్కొ
తే॥ ధరణిజాత వనము దాఁక♦జరుగునొ ? మఱి, యెవరి మీఁదికినేగునో♦యేమిగతియో?
యనుచు ననిమేషనయనము♦లమరవరులు, మూసికొని చూచుచుండఁగ♦ముదముతోడ
సీ॥ నీల భూధర గళ♦న్నిర్ఝరంబునుబోలి, పట్టోత్తరీయంబు♦పరిఢవిల్ల
జలధిపై బాలభా♦స్కరకాంతి పరవిన, రహిఁ హారరుచులు గా♦త్రమున వెలయ
కారుమబ్బులను వి♦దారించు కొనివచ్చు, నెఱిమించునాఁగ జ♦న్నిదము వెలుఁగ
హీరమాణిక్యకే ♦ యూర రోచులు గ్రహ, తారకౌఘంబులఁ ♦ దాఁకి పోర
తే॥ ఘర్మనూపురరుచులు భూ♦భాగమందు, పరవి పణిహారులట్లు ముం♦దరుగుచుండ
బంధు మందహాస జ్యోత్స్న♦పరిధి గట్టి, రాత్రులందును ముఖపద్మ♦రాజివిరియ.
సీ॥ ఒడలి వన్నెకు వేఱు♦పడి డాలు మీఱి మ, ధ్యమున నొప్పారు పీ♦తాంబరంబు
నల్లని పెనుగొండ ♦ నడుమఁబడిన ప్రొద్దు, పొడుపు నీరెండ నా.♦ నడరుచుండ
వ్రేళులందలి మించుఁ♦బోలు నుంగరముల, మణులవెల్గులు పూచు♦వనమునెనయ
కల్పాంతమున నిల్చు♦కనకాద్రిపైఁ బొల్చు, గ్రహముల హార తా♦రములు పోల
తే॥ మస్తకముల శీర్షకములు♦మలసి యుదయ, గిరిని పన్నిద్దఱినుల ని♦ద్దఱు తొలంగఁ
బదురు భాను లొక్కటఁదోఁచు♦పగిది వెలుఁగ, రావణుఁడువచ్చెలోకవి♦ద్రావణుండు.
సీ॥ కోఱలు విఱిగి కే♦కుల పాదములఁబోలెఁ, జందంబు చెడిన ది♦క్సామజములు
భువన భీకరుఁడయి♦పొలిచిన కనక క, శిపుని వరంబుల♦చేవ చెఱచు
నిశిత దంష్ట్రాభీల ♦ నృహరి పాదాంకముల్, తడవిన గజముల ♦ వడినిబెగడ
జక్కినుల్ నిద్దుర♦నమసిన రంభాది, గణికలును భుజంగ♦కన్యకలును
తే॥ సిద్ధ విద్యాధరాసుర ♦ స్త్రీలు వాలు, గంట్లు కువలయ నేత్రలు ♦ కంజముఖులు
కుంకుమాంకితోరస్కలు♦కోమలాంగు, లద్రిఁజుట్టిన నెమిళుల ♦ యట్లు మలయు.
సీ॥ సుషిర వాద్యంబుల ♦ సుస్వరంబుల తోడఁ, బొరలిక లేక సొం♦పుగ లయించు
చామల గాత్రముల్ ♦ శ్రావ్యంబు గాఁగఁ గి, న్నర గీతములు తాళ♦నాదములును
ఝల్లరుల్ మద్దెలల్ ♦ సొరుగా వినిపింపఁ, బొములు నమృతంబు♦బయలుపఱుప
శృంగాటకములందు♦ హేమ రత్న విభూష, లందాల్చు హరిణుల♦చందమందు
తే॥ హరిసుమధ్యలు చామర♦లాలవట్ట, ములను దాలిచి జీమూత♦ములనుగాంచి
ప్రీతి నటియించు నట్టువ ♦పిట్టల వలెఁ, దళుకు బెళుకులఁ జూపుచుఁ♦దరలిరాఁగ.

ఉ॥ వీణలు మీఁటి వైణికులు ♦ వీనుల విందొనరింపఁ బొందుగా
గాణలు శ్రావ్యరీతిఁ గల ♦ కంఠములం బలెఁ బాడఁగా సుప
ర్వాణులు మర్దళాదిక ర ♦ వమ్ములఁ గొల్వఁగ దేవతా పికీ
వాణులు శాస్త్రసమ్మతిని ♦ భావములం బ్రకటించి నర్తిలన్. ౩౭౮

ఉ॥ కాలిన పుంటిలోఁ గొరక ♦ కట్టియ చొన్పిన మాడ్కి దర్పకుం
డోలిని తమ్మిగుమ్మితిక ♦ నొమ్మిక యొమ్మునఁ గ్రుమ్మఁ గౌముదీ
జాలము వేఁడిసేయ ఘన ♦ చందనశైల సమీరణుండు కుం
దాల మరందముల్ గరఁచు ♦ తామ్ర కణంబుల పోల్కి రాల్పఁగన్.

ఉ॥ తంతువుఁబోలు మధ్యములు ♦ తప్పక భేదిలునంచుఁ దోఁపఁగా
గంతులువైచి పైకుబుకు ♦ గబ్బి చనుంగవ పైఁడి గిండ్లు నాఁ
జింతన సేయఁగప్పి చెవిఁ ♦ జేరిన కన్నులుగల్గు స్త్రీల శ్రీ
మంతములౌ కటాక్షములు ♦ మాటికి యొమ్మున బావులం బడన్.

సీ॥ కల్పకంబులు నిధుల్ ♦ గంధ మాల్యాంబర, భూషణావళిఁగొని ♦ మొనసిరాఁగ
కలశాబ్ధి వీచికల్ ♦ కాటుక కొండపై, మలసిన వనఁగఁ జా ♦ మరలు బెరయ
కందుగానని నిండు ♦ చందురుఁ బోలిన, ధవళాత పత్రము ♦ ద్ధతిని వెలయ
నడుగు లిడెడు వేళఁ ♦ గడలి చుట్టిన త్రికూ, టస్థమౌ లంక గుం ♦ ట వడి యందు

తే॥ వీచికలు పాఱిదిక్కుల ♦ విరిసి పరవ, భుజగరాజును భారంబు ♦ మోవలేక
మెడను క్రుంచఁగ వారిధి ♦ మేఖలయును, వెన్ను నెటుకున విఱిగి నో ♦ ర్విడిచి యఱవ.

ఉ॥ తాటక కంటె నిమ్నడుఁగు ♦ దార్ఢ్యముతోఁ గుధరంబునే నిరా
ఘాటముగా వహింపఁదగి ♦ గాజులు పూనిన కాంతలెట్టి జం
జాటము లేనివారు ఘన ♦ చక్రగదాసి శరాస సర్వలా
ఖేటక కుంతశూలములు ♦ కేల ధరించి బిరాన వెంటరాన్. ౩౮౨

చ॥ విరియు చివుళ్లు పూవులును ♦ వేళ్లును మొగ్గలు కాఁడ లాకులున్
హరువుగ నెల్ల యంగములు ♦ హైమములై విలసిల్లు వృక్ష సం
భరిత వనంబు మాఁడువహి ♦ శ్వాసము పుచ్చుచు సీతయున్న చో
టరసియు దోఁపు వోవు మణి ♦ నారయు పన్నగమట్లు రోయుచున్.

ఉ॥ వచ్చెడు దైత్యరాజుఁగని ♦ వాయుకుమారుఁడు చింతసేసి నేఁ
డిచ్చట వీనివంచనయు ♦ నిచ్ఛయుఁ జేష్టితముల్ బయల్పడున్
జెచ్చెర మీఁదఁ జేయఁదగు ♦ చెయ్దియు నేర్పడు నంచు రామ నా
మోచ్చరణంబు తోడనట ♦ నుండు ననోకహమందు డాఁగొనెన్. ౩౮౪

ఉ॥ అసురమృగాక్షులంత నెడ ♦ యం జన నన్నులలోన దీపమై
యొసఁగిన రాముదేవి గల ♦ యిక్కకు నిర్జరవైరి చేరన

వ్యసుమతిపుత్త్రి బెగ్గడిలి ♦ వన్నెల చాఱలు చేవ కిన్క దీ
మస మెసలారు వేఁగిఁగని ♦ మ్రాలుమెకంబు వితాన బెగ్గిలెన్. ౩౯౫

తే॥ వడఁకి జీవముల్ చలియించు ♦ వనజనయన, మోహమునఁ గ్రుంగి తపియించు ♦ మూర్ఖ దైత్యు
నను మ యొక సాక్షిగాఁ దన ♦ కనులఁగాంచి, చిత్తమొక్కనిల్కడ లేక ♦ తత్తళించె.

ఉ॥ దేవికి భద్రముల్ సకల ♦ దేవత లిత్తురుగాత! వేదముల్
తావల మొంది వర్ధిలుత! ♦ ధర్మము నిశ్చల మందుఁగాత! శ్రే
యోవిభవంబు రామునకు ♦ నొందుతమంచనె నా దినేంద్ర దో
షావర నిత్యకీర్తి సువి ♦ చార గుణుం డనుమంతుఁ డత్తఱిన్.

—: రావణుఁడు సీతను బతిమాలుట :—

తే॥ విసము నమృతంబుగఁ దలంచి ♦ వేఁడువాఁడు, పంక్తికంఠుఁడు డాసియో ♦ పద్మగంధి!
కోకిలా! యెప్డు నాయెడ ♦ గొప్పకరుణ, యమరుతువో వచింపుమ యని ♦ యణఁగిపలికె

తే॥ పురవిరోధినన్నిధినేని ♦ పరువుక్రుంచి, యించుకేని తగ్గని దిట్ట ♦ యెడఁద తలఁపు
బిడియమును తన్ను మిక్కిలి ♦ జడను పఱుప, జంకిజంకి యిట్లనియె నా ♦ జవ్వనికడ.

క॥ ఆకర్ణాయతలోచన !, వే కడచనె నిన్నినాళ్లు ♦ వెడలునొ మఱియున్
నీ కరుణ యిట్టులున్నది, నాకడ నీకేఁ గెడయు పిదప ♦ నన్నెనసెదవే?

క॥ వనితాతిలకమ ! జగముల, మునుకొని వహియించు నాయ ♦ మోఘ శ్రీపా
లనమున నీకై కలిగిన, మనసిజు ఖారొందు దక్క ♦ మఱి కొఱ గంటే! ౪౦౧

తే॥ హేమ పల్లవమా ! కీర్తి ♦ యెసఁగు కలిమి, కోరకయుపేక్షచేసితి ♦ ఘోరవనుల
నీ మగండు చావకెడరు ♦ నీఁగి యేగి, పడయునది యల్పమనుజ సం ♦ పదయెకాదె?

తే॥ పెరిమతోఁదపస్వులుశాస్త్ర ♦ విదులుపొందు, ఫలమునించుక నీమదిఁ ♦ దెలియనరయు
దేని నాయాజ్ఞ శిరసావ ♦ హించు సురలఁ ♦ జేరి వసియించుటేకదా! ♦ చిగురుఁబోఁడి.

తే॥ వస్తువులలోన మేలుగా ♦ వఱలు బిడ్డఁ, గోకిలరవంబు వీణను ♦ గోరువంక
నడఁచు మృదుభాషిణీ! నీకు ♦ వెడఁగుబ్రహ్మ, కరుణనడుముతో సృష్టింప ♦ మఱచెనెమొ?

చ॥ పరువము నాయువున్ మరలి ♦ వచ్చుట భిన్నఘటంబు నీరముల్
మరలి ఘటంబు నించునను ♦ మాటకు దీటగుఁ; గానఁగాచు చం
దిరిక వితంబునన్ వయసు ♦ తేరకుఁబోయిన సౌఖ్యమందు టె
క్కరణిని? దుఃఖమందెదె యిటు ♦ కంది కృశింతువె యోవినేకినీ! ౪౦౫

తే॥ తరుణి! బతిమాల నీమది ♦ కరఁగదేని, నిక్కవముగ నాజీవముల్ ♦ నిల్వ వవల
నీసహజ శీల సౌందర్య ♦ నియుతికేఁ దగు, సుందరుం డెవ్వఁడున్నాఁడు ♦ చూపుమబల!

తే॥ కలికితనము సందంబుఁ బ్ర♦గల్భగుణము, మొదలుగాఁ గలవన్నియుఁ♦గుదిరియుండి
నెనరు నీవి దాక్షిణ్యంబు♦జనకకులము, నందు నశియించు కారణ♦మరయరాదు.

చ॥ పలుకు శుకంబ! నీవిభుని ♦ పట్టి వధించిన యప్పు డార్తిమైఁ
బిలిచిన వానికూయివిని ♦ బిమ్మిటితో విభుఁ జూచు కోరికన్
దలఁపున నుంచితే? పిలిచి ♦ దానము సేయఁ గులంబు గోత్రముం
బలుకుమ యన్న యట్లనుట ♦ భావ్యమె యారయ నిన్నుబోఁటికిన్.

తే॥ నీవలన నాదు జీవముల్ ♦ పోవుచేని, నాసమస్త సంపదలప్డె ♦ నాశమొందు
వచ్చివగ్ధిల్లె సనుకీర్తి♦వదలి చెఱిచె, ననెడి యపవాదు నొందదే♦యబ్జవదన!

తే॥ వేలుపులు వేల్పు పడఁతులు♦కేలుమోడ్చి, నీపదాబ్జముల్ భజియింప♦నేపుమీఱు
త్రిభువనప్రాజ్యరాజ్య సు♦శ్రీ లభింపఁ, గాలఁ ద్రోచెదు నీవంటి♦బేల గలదె?

తే॥ అపయశమునకు వెఱవని♦యసురవిభుఁడు, సకలజగతీజనముల నా♦జనులుఁ గాఁగఁ
జేకొనిన నాదు సేవ నం♦గీకరింపు, మనుచుఁ గేల్మోడ్చి చాఁగిలి♦యవనిఁ బడియె.

చ॥ అనలమునందు గ్రాఁగిన శ♦రాహతిఁ బోలు కటూక్తు లేగు ముం
దునె చెవిమాఁడె డెందమును ♦ తోడనె మూర్ఛడెఁ గన్నుదోయి న
ల్లను వెలిగ్రక్కె జీవముల ♦ లక్ష్యమొనర్పక మానినీ గుణం
బును తలమీఱు కక్కసపుఁ ♦ బోటగు మాటల సీత యిట్లనెన్.

—: సీత రావణుని కటూక్తులాడుట :—

మ॥ తృణమా! విందురె నీకటూక్తులు కుల ♦ స్త్రీ లెన్నఁడే నోర్పుమై
గుణమా! సాధ్వీతనంబు కంటె మృదువుల్ ♦ కొండల్ యథార్థంబు; దు
ర్గుణముల్ కీరితిఁ దెచ్చునే? చదువుచేఁ ♦ గొన్నట్టి తెల్వింతయే?
క్షణసౌఖ్యంబునకై యశోగరిమ గం ♦ గం గల్పఁగా నెంతువే? ౮౧౩

మ॥ ములుచా! మేరువుఁ దొల్వఁగా గగనమున్ ♦ భూమిన్ విదారింపఁగాఁ
జలమారన్ బదునాల్గు లోకముల వం ♦ చాళించి కూల్పంగ న
జ్జలజాతాప్తకులేసు బాణములు పె ♦ ల్పంజాలు టూహించియున్
దల లొక్కుమ్మడిఁ ద్రుంగఁ జూచికొనదే ♦ దర్పోద్ధతిన్ బాలిశా! ౮౧౪

మ॥ అతి భీతింగద నాఁడు నీవు బలుమా ♦ యన్ జింక నంపించి నా
పతి లేనప్పుడు మాయవేషివయి బ ♦ ల్పచ్ఛెంబుతో దాఁగి వ
చ్చితి జీవింపఁ దలంచితేని విడుమా ♦ శ్రీరామచంద్రుండు దృ
గ్గతుఁడై నిల్చినఁ దేఱి చూడఁగలవే ♦ కష్టాత్మ! నీ చక్షువుల్. ౮౧౫

ఉ॥ నాఁడు ఖగేంద్రు చేతనె ఘ ♦ నంబగు మూర్ఛగడించినాఁడ వీ
నాఁడు మహాధనుర్ధరుఁ డ ♦ నల్ప పరాక్రమ లీలలం దగం

బోఁడిమిఁజూప నీదు కర♦మూర్ధము లొందఁగఁ గట్టు చిత్ర చి
త్రోడక లక్ష్యపాళులె య ♦ గుఁ నిజమన్య విధంబుఁ బోలునే? ౪౧౮

ఉ॥ పందవు నాఁడె యోడితివి ♦ పక్షికులేంద్రుచన కాల రుద్రుచే
నందిన చంద్రహాసమున ♦ నాతనిఁ జంపితి కాక యున్నచో
మందవొ? జీవితంబును వ ♦ రంబులు కాలుని చేతకే చుమీ
కొందెదు రామబాణముల ♦ కుఁ గుఱిగాక మనంగఁ గూడనా?

తే॥ వరబలము సహాయ బలంబు♦వరబలంబు, నలువవార్తలు రాముఁడు♦నారిగూర్చు
వఱకెకాని యావల ఫలిం ♦ పంగఁ గలవె?, భానునెదుటఁ జీకట్లును♦ప్రబలునేమి?

శా॥ కైలాసంబుఁ గదల్చునాఁడు మృదుప ♦ త్కంజంబుచే నీ మిడిక్
ప్రీలం జేసిన శంకరుండు పురముల్ ♦ వేకాల్చు నారాచముక్
లీలం గూర్చిన మేరు కార్ముకము ద్రి ♦ లెక్ రాఘవస్వామికిక్
గేలం బట్టఁగ నిల్వ కప్పటి ధ్వనిక్ ♦ గించిజ్ఞ! యాలింపవో? ౪౧౯

శా॥ తారాద్రిం బెకలించి దిగ్గజములక్ ♦ దాటించి జంకించు నా
కారా! యెవ్వరు సాటివారలని వ్య ♦ ర్థాలాపముల్ సేయు నీ
వారామానుజుఁడుండు వేళ నట డా ♦ యం గొంకి డాఁకొంటి వి
స్మీ! రామాచరణంబులం బడెదవో ♦ సిగ్గింత లేకియ్యెడక్. ౪౨౦

ఉ॥ నీవు కలంగి దాఁగి మన ♦ నెక్కొను చోటిది యంచెఱింగి మ
జ్జీవవిభుండు వచ్చునెడఁ ♦ జెందిన కోపదవాగ్ని యిమ్మహా
రావముతోడ వారిధిఁ బు ♦ రంబు దహించి యడంగునో? దశ
గ్రీవ!జగంబులెల్ల నుడి ♦ కించిన జీవముతో నడంగునో? ౪౨౧

చ॥ చెడుగరులైన రక్కసుల ♦ జీవములం గొనియే యడంగునో?
దుడుకొకరుండు సేయ గుణ ♦ ధూర్వహు కోపముచే నజాండమే
చెడ నగు నేమొకోయనుచుఁ ♦ జిత్తమునక్ భయమందుచుంటి నా
యెడఁదకు ధర్మముక్ శశి ది ♦ నేశులు సాక్షులు సత్యమిూ నుడుల్.

ఉ॥ అందముచెందు నీపుడమి ♦ యందలి జీవులు వేలుపుల్ భయం
బందఁ జరించు బాలిశ! దు ♦ రాత్మ! సమంచిత చేష్టవీడి యీ
దుందుడుకేల గొంటి విఁక ♦ దోరుట నిక్క మజేశ విష్ణు సం
క్రందన సన్నిభుం డనియొ ♦ రాఘవునెంచెదు నీ మనంబునక్?

చ॥ ఇనకులు మానవుండనుచు ♦ నెంచెదవేని మహాబలిష్ఠు న
ర్జును నొకమానవుండె కద ♦ రూపడఁగించెను వానిచేవయుక్
మనమున నెంతుకాదె? జన ♦ మాన్య చరిత్రుని రాము సత్త్వముక్
ఘనమగు దూరదృష్టి నెఱుఁ♦గందగు దీవును గర్వపర్వతా!

చ॥ పలువతనంబుచే ననము ♦ భాగ్యము గోల్పడనున్న మూఢ! వా
రలు నొకయిర్వురే యని ని ♦ రాకృతి సేయుదు వేని సర్వలో
క లయము వేళ నొక్కరకఱ ♦ కంఠుఁడ కాఁడె సమాప్తి సేయు నా
పలుకులలో నిజమ్ము పిద ♦ పన్ బవరాన నెఱుంగఁగా నగున్. ౪౨౭

తే॥ గుణకిణాంకిత భుజులు న♦కుంఠిత జయు,లగు హిరణ్యాక్షుఁడును హిర♦ణ్యకశిపుఁడును
పూజ్య పద్ధతుల్ వీడిన♦ప్పుడును పరుల, యాంద్రయెడ మేరదాఁటకే♦యరిగినారు.

చ॥ స్థిరులయి నిల్చువారలును♦చెట్టలుచేసి నశించువారలున్
సురలొ? నిశాటులో? తెలియఁ ♦ జూడుము సర్వ జగంబు లోఁగి నా
కురవడి సేవసేయు మహి ♦ మోన్నతి నందితి నందువేని య
ప్పరువు తపఃఫలంబొ మఱి ♦ పాపఫలంబొ? తగన్ గ్రహింపుమా.

ఉ॥ భాగ్యము నీకొసంగిన క ♦ పర్దియు సంతతమున్ భరించు స
ద్భాగ్యము సుస్థిరంబగు త ♦ పః ఫలమందుట చేతఁగాదె? త
ద్భాగ్యము నీఁగఁగా సుతులు ♦ బంధుజనంబులతోడఁగూలు దౌ
ర్భాగ్యముఁ గోరి ధర్మమును ♦ పాడొనరించితి వేల దుర్మతీ! ౪౨౮

ఉ॥ వీర్యము సర్వదా జయము ♦ వీకునఁ గల్గిన వారలేని దు
ష్కార్యము సేయువారలును ♦ కారుణికత్వము వీడువారలై
శ్వర్యము వోవ నాశిలుట ♦ సత్యము; కామముఖారి వర్గ జి
ద్వీర్యులు గాక దుఃఖముల ♦ వీడినవారు మఱేరు? దానవా! ౪౨౯

సీ॥ రాముండు దండకా♦రణ్యంబు చేరుచో, ద్రవిడభాషకుఁ బ్రోది♦తనియఁజేయు
ముని మొదలగుమహా♦త్ములు వచ్చి దుష్ట రా,క్షసులకృత్యములు దు♦స్సహము లయ్యెఁ
దపములు సాగవా♦దనుజులఁ బరిమార్చి, పాలింపు మమ్ము నీ♦వలన వారు
నీల్గుట నిక్క మ♦నిరి నేను వింటిని, తగినట్లె నీ యస♦త్కర్మ మమరె

తే॥ నీబలము జీవితంబును♦నియత బలము, నెఱిగఁ దెలిపిన పిదపనే ♦ నీచెలియలి
ముక్కుకోఁత నీతమ్ములఁ♦జక్కడుచుట, రవ్వయేని యోచింపవో♦రాముబలిమి.

చ॥ ఎఱుకువలేని మూర్ఖ! నిను ♦ హేళనసేయుచు నీకరంబులన్
విఱిచి ముఖంబులన్ రుధిర ♦ భీషణ ధారలు గ్రక్క గ్రుద్ది పైఁ
జెఱనిడు కార్తవీర్యుని వి ♦ శిష్ట భుజంబులఁ ద్రుంచు భార్గవుం
డుఱుకుచు వచ్చి రామునకు ♦ నోడుట నీవు వినంగ లేదొకో? ౪౩౧

సీ॥ కఱచి చంపెడు క్రూర♦కాలాహియైనను, మంత్రంబునకు లొంగి♦మడఁగియుండు
నిదితగు నిది తగ♦దిది పోలు నిదికూడ, దని మందలించి స♦జ్జన పథంబు
కఱపెడు వారు నీ♦కడ నెవ్వరును లేర, యున్నట్టి వారొ నీ♦వన్న దెల్ల
సరియని మోమోట♦సంస్తవనము సేయు, క్రించులై నిన్ను ము♦గించువారె

యింక నీకు ముగింపు గా♦కెవ్విధమున, ముగియు నదియునుకలదె ధ♦ర్మువు చెడంగఁ
గర్కశాత్మ! చెట్టుచెడెడు♦కాలమునకు, గుక్కమూతి పిందెలు పుట్టు♦కోపునిదియు.

మ॥ ధరణీజాత వచించు పాడి వినినఁ♦త న్నేత్రముల్ గ్రక్క నె
త్తురులన్ మించులపోల్కి వెల్గె దశవ ♦ క్త్రుం డన్నియాస్యంబులన్
గిరులుం జూర్ణముగాఁగ గర్జిల వడం ♦ కెన్ భూమియుం గోపమా
స్మర విక్రాంతిని మీఱిపోయె వివరిం ♦ పన్ శక్యమే తత్స్థితిన్ ? ౪౩౩

చ॥ నెగసిన లజ్జయున్ దెసల ♦ నెక్కొని కొల్పు భుజంబు లగ్నులన్
బొగలను గ్రక్కు కన్నులును ♦ భూరిభయంకర రీతిఁ గ్రాల నీ
మగువను జీల్చి మ్రింగెద న ♦ మాంతముగా నని నీల్గి కోపమో
హగతులు పోరు సల్పఁ గది ♦ యం జనఁ బోవును పోవఁ డొక్కటన్.

తే॥ హనుమయప్పుడుమాస్వామి♦నినిదు రాగ్ర,హాముననీచుండు తాఁకుట♦కరుగుమున్నె
నలఁచి వీనిని చంపి య♦వ్వలఁ జరింపఁ, దగిన చందము చూచుకొం♦దమని తలఁచె.

ఉ॥ ఎక్కటియైన వీని తల♦లే డ్తెఱ గ్రక్కున నూడఁద్రుంచి వే
యిక్కడలిన్ మునుంగఁ బురి ♦ నిట్టులె కాల నడంగఁ ద్రొక్కి యే
నొక్కఁడ పూతశీలను ర ♦ ఘూత్తము దారను మోచికొంచుఁ బే
రుక్కునఁ బోవుచే యుఱవు♦నొప్పని చేతులు నల్పుచుండఁగన్.

క॥ అండమ్ముల నుద్దండతఁ, దుండములుగఁ జెండఁదగిన♦ధూర్తుని కోపం
బండజయాన పయింగల, మెండు వలపుచేటు పాఱ♦మెల్లన నాఱెన్.　　　౪౩౭

చ॥ నలఁచెద నంచు నల్గితిని ♦ నల్పఁగఁజాలక యుంటిఁ దొయ్యలీ!
పలికితి కొన్నియయ్యవి సు♦బద్ధములే యగుఁగాక యిమ్మహిన్
చులుకనయంచు నొక్కటియుఁ ♦ జూడఁగ డెప్పర మంచు నొక్కఁడుం
గలదె? జయుంబు నోటమియుఁ ♦ గ్రాలె విహార విలీలలై తగన్.

చ॥ ఒక పలుకాలకింపు మిట ♦ నుగ్మలి! రాముని చంపి నిన్ను నే
నకుటిల లీలఁ దెచ్చిన ర ♦ యంబునఁ బ్రాణము వీడితేని యే
నకట! మరింతు నిక్కముగ ♦ నట్లగుటం గికురించి తెచ్చితిన్
వికచ సరోజలోచన! భు ♦ వి న్నను దాఁకెడు వాఁడుఁ గల్గునే? ౪౩౯

మ॥ హరిణంబంచుఁ దలంచి యేగిన మను♦ష్య ప్రాకృతుల్ నన్ను తా
రరయంజొచ్చిరయేని యిచ్చటికి రా ♦ నంకించి యుంకింప రా
నరులం గూరిచి కుందికుంది యెదురన్ ♦ లాభంబె? నా చేఁతకున్
సురలైనం బుయిలోటగాక తగదం ♦ చున్ వైరముం గొందురే?

చ॥ అగుదురుగాక నన్ను సమ ♦ రాంగణమందు జయించునట్టి రే
యగుదురుగాక నాశమును ♦ నందని వారలయై త్రిమూర్తులున్

జగముల నేలు నింద్రుఁ డని ♦ శం బుడిగం బొనరింప నేనె ము
జ్జగములఁ గీర్తినించితి ని ♦ జంబుగ నెవ్వరి కిట్టు లబ్బెడిన్ ? ౪౪౧

సీ॥ అలికుల వేణిరో ! యజహారి హారులయు, సురలయు బలము లు ♦ స్రుక్కినట్లు
జగముల నిండిన♦జయము వ్యర్థంబుగ, నీకొఱకై యొక ♦ నింద నొంద
నిష్ఫల వ్రతముల ♦ నియతిఁజేయుచునుండు, బలహీన నరులఁ జం ♦ పంగఁజాల
వారి నిచ్చటికి నే ♦ వారక రప్పించి, సేవలు గొందుఁ గాం ♦ చెదవు గాక

తే॥ అల్పగుణ మల్పకార్యంబు♦లల్పఫలము, గలుగు నల్పుల కడ నీకు♦గానఁబడిన
తెలివి బలము నా యెడఁజూడఁ♦దెలియరాదొ?, వారినొక కేలఁగొని తెత్తుఁ♦గోరిచూడు

చ॥ కనిసిన పక్వజన్ములగుఁ ♦ గావుత నాకిటు నిన్నొనంగు మే
ల్పని దలఁపంగఁ జంపఁదగు ♦ వారె? విలాసిని! వారి నాశమే
మనమున నెంతువేని యది♦ మానుగ నీకు శుభంబయేని నా
కనుమతి యిమ్ము చేసెద ర ♦ యంబున నయ్యది యెంత కార్యమో ?

మ॥ అవురా! యింతగ వేఁడ నమ్మతిల వ ♦ ల్పాయుష్కురాలా! యయో
ధ్య విలాతిం భరతాదులం గెడపి క ♦ ల్పాంతాగ్ని నాఁ బేర్చి కా
ల్చి విదేహంబొగి నశ్రమంబున మృగా ♦ క్షీ ! నీదుప్రాణంబులన్
జవులూరన్ వెడలించి మ్రింగఁదగు నా ♦సామర్థ్యముం గావవో ? ౪౪౨

చ॥ అని విలయాంతకాలు క్రియ ♦ నగ్గి కరాచురి వంకఁజూచి నా
కును వశమందవేని యటఁ ♦ గొందును ప్రాణము రెండు నెల్లలో
ననువెదియో మనంబున న ♦ యంబునఁ జూడుము బుద్ధిమంతు లొ
ప్పిన నెఱిఁగాంచుమంచు జడి ♦ పించి తలంచిన యట్లదల్చుచున్. ౪౪౩

తే॥ దీనిఁ దర్శించి భర్జించి♦ తెలియఁబలికి, వశపఱచి తేకయున్న మీ♦పాలి విషమ
యగుదునని గంటువడు మొగ♦మడర రక్క, సీంద్ర కసురరాజు తెల్పియ♦ఁజెప్పిమరలె.

తే॥ పంక్తిముఖుఁడేగ రాహువు♦పట్టి విడుచు, మందుదొరను వెన్వెంట నె♦మబ్బుగములు
క్రమ్ముక్రియ దైత్యకాంతలు♦క్రమ్మికొఱు, లన్ని విధములఁ దలఁచి న♦ట్లఱచినారు.

తే॥ముందునిలిచి చక్షువులని♦ప్పుకలురాలఁ, జూఱచుఱం జూచి కుంతముల్ ♦శూలములను
చూపి చంపుఁడు చంపి న♦జ్జుగను కొంది, యొల్చి తినుఁడని కొందఱ♦దల్చినారు.

సీ॥ నలువ మన్మఁడు లోక ♦ నాయకుఁడు సహస్ర, శాఖాన్వితంబగు ♦ సామవేద
పారగుఁడును మహా♦ప్రాజ్ఞుండు పాపముల్, తుదముట్టఁ ద్రోచిన♦దొడ్డవాఁడు
నీకేమి చెడుగు గా ♦న్పించెనే రావణుఁ, డంచిత ప్రేమ చూ♦పించుచుండఁ
బోఁగాలమే యిట్లు♦వుండునఁ గోలఁ జొ, న్పించి నట్టులు ప్రలా♦పించి తీవు

తే॥ అతని కోపాన లోకంబు ♦ లంతరించు, నీవు నీవార లెల్లరు ♦ నీల్గునట్టి
చెడుగు తెచ్చుకొంటి విఁకేమి♦చెప్పఁగఁలదు? సుదతి! యని కొందఱాడిరి♦మృదులఫణితి

చ॥ మెలఁతరో! పుట్టినింటికిని ♦ మెట్టిన యింటికి నింగలంబవై
పలువ తనంబు మై నిటులు ♦ పాడొనరింపఁగఁ బూని తేల? నీ
విలుగుట నిశ్చయంబు కల ♦ దెల్లను తేటపడంగ నింతగాఁ
బలికితి మిందుపై మనసు ♦ వచ్చిన రీతిఁ జరింపుమా యనన్. ౪౫౦

మ॥ వధియింపం గమకించు క్రూర దనుజ ♦ వ్యాపారముల్ దేవతా
మథనున్ దానవ చక్రవర్తి నెదిరెన్ ♦ మర్దింపుఁడీ చంపుఁడీ
కథ లింకేలని దూఱు వాక్యములు ర ♦ క్షస్త్రీల యాకారముల్
విధిపోల్ దానవు నానతిం దలఁచి న ♦ వ్వెన్ సీత నిర్విణ్ణయై.

ఉ॥ అయ్యెడ డాయుచుం ద్రిజట ♦ యమ్మరో! స్వప్నఫలంబు పూర్వమే
నెయ్యము మీఱఁ దెల్పితిని ♦ నీవిటు లంగద నొంది తేని యో
తొయ్యలి! నిస్థిరత్వమొక ♦ దోసము నొందెడి నూఱడిల్లు మం
చొయ్యనఁ బల్కునంతఁ దగ ♦ నుమ్మలికించుట మాని సీతయున్.

చ॥ ప్రభునకు జంకి యప్పగిదిఁ ♦ బల్కుచుఁ గ్రౌర్యము రూపునొందె నా
రభసము నేయువారు విన ♦ రంబుగ రాఘవపత్ని సీతకున్
శుభముల నొప్పుగాఁ ద్రిజట ♦ జోస్యమువోలె వచింపఁగాఁ గరం
బు భయము గొల్పుటల్ వదలి ♦ పూనిన కోపము మాని రంతటన్.

స్వరూప సందర్శన పటలము. (౧౧౭)

చ॥ అవనిజఁ గాంచదగ్గ సమ ♦ యం బిదె తర్జన భర్జనంబులన్
దవిలిన దైత్య కాంతలును ♦ దాయరు నిద్రకుఁ గోరినంతనే
యెవరును నిద్రవోరని క ♦ పీంద్రుఁడు మాయ ఘటించె దాన మృ
త్యువు తలదాఁకినట్లు మయి ♦ మం గొని యెల్లరు వ్రాలి రయ్యెడన్.

చ॥ చిరము తపించుచున్ వనరు ♦ సీత యొకప్పుడు నిద్రవోని యా
సుర వనితాలి నిద్రిలుట ♦ చూచి మనోవ్యథ నోర్వలేనిదై
విరియు నుపాయమున్ దలఁచి ♦ వే కనఁ జాలనిదై భయంబుచే
విరవిరవోయి క్రుంగి రఘు ♦ వీరునిపైఁ గల ప్రేమఁ జింతిలున్. ౪౫౫

మ॥ మనమా! దుర్విధి రామచంద్రు నిటకున్ ♦ మన్నించి తోడ్తెచ్చునే?
ఘన కోదండ గుణారవంబు గురు ని ♦ ర్ఘాతంబు నా వచ్చునే?
తన కొడ్డేసి విమోచనంబు గలదే? తథ్యంబు వాక్రుచ్చుమా
యనుమానింపక చూడు నావలని భా ♦ గ్యాధిక్య మెట్లున్నదో?

సీ॥ వెడఁగు నిశాకరా! వెల్లని వెన్నెలా!, వన్నెల యుడికించి ♦ నలఁచువారు
తెఱుఁగని రాతిరీ! తగ్గని చీఁకటీ!, నామీఁద నలుగుట ♦ న్యాయ మగునె?

పిరితీవలారా! చి ♦ చ్చుబ్బ వీచు వడగాలి, తోడుగా నీరితిఁ ♦ దొలుతురేల?
నీరదశ్యాముని ♦ తో రహిం విహరించు, మీదు నాస్థితి దెల్ప ♦ మేరగాదొ?
తే॥ ఎంచి రాఁడని యతని వే♦ధించువారె?, ఆమహాత్ముఁడు రాకుండఁ♦డని యుదార
కరుణఁగూర్చి యేఁబెక్కు దుః♦ఖముల కోర్చి, ప్రాణముల వీడకుంటి నీ♦వఱకుఁ దమిని.
సీ॥ వలదు వృక్షాకీర్ణ♦వనులకు రాఁ దలం, పకు కొన్ని నాళ్లలో ♦ మరలి వత్తు
నిలుమంటి నిండిన ♦ నెనరిదియేని ని, న్నెడఁబాసి దిక్కులే♦కిట్టు లలయు
ప్రాణంబులను బాధ ♦ పఱచుచు నూరకు, పేక్షించి యుండుట♦యాడ్యగుణమె?
యింతేల నీతండ్రి ♦ చింతించి చింతించి, నీకొఱకయి మఱ ♦ ణించునట్లు
తే॥ లోకమెల్లను దుఃఖంబు ♦ లోన మునిఁగి, తుది గనని త్రోవ విలపింపఁద్రోచి యేగి
కానఁ జేరు కట్టిఁడివి నగ ♦ గాతు వనుచు, విశ్వసించెడు నాకంటె♦వెడఁగు లెవరు?
ఉత్సా. మను నపేక్షఁగొన్న జీవ ♦ మా! వివేకమా! వెతఁగ
నను భజించి లజ్జలేక♦నలఁగుచున్నవారు నా
థుని మొగంబు గాంచు దనుకఁ ♦ దొలఁగ రేమి? నేను నిం
దను భరించి బ్రదుకు మీకుఁ ♦ దగవుగాని దోఁచెనే? ౮౬౨
తే॥ పలువిధంబులుగా నిట్లు♦పలవరించి, ప్రాణ మొక్కటి కలదేని♦బాము గలదు
దాని వీడిన నన్నియుఁ♦దలఁగఁగలవు, కీర్తియును నిల్చు ననుచుఁ బం♦కేజనయన.
తే॥ చూడఁగలమను నాసచే ♦సురిఁగి యోర్చి, ప్రాణముల తీపియెంచి కా♦పాడుచుంటిఁ
బలుదినంబు లిచ్చటఁ జెఱ♦వడ్డ నన్ను, ప్రేమఁ బావనుఁ డంగీక♦రించునేమి?
తే॥ పరులు వలచిన పిమ్మట♦బ్రతికియుంటి, పలువిధంబుల ప్రల్లద♦ములను వినియు
బ్రతుకు నింతకాలంబు భా♦రముగఁ గడపు, కఠిన రాక్షసుల్ నాకంటెఁ♦గలరె యొరులు?
చ॥ జనముల నోళ్లనుండి పలు ♦ చందన మొందిన నింద మోచి కుం
దొనరని యాభిజాత్య మొఁగి ♦ యోరిమి లజ్జయు నౌర! యెంత సం
తనగఁ బొసంగి యున్నయవి! తక్కటి క్రొత్తదులందు నావలెఁ
బెనిమిటి వీడి ప్రాణములఁ ♦ బ్రీతిని దాల్చిన వార లుందురే? ౮౬౩
మ॥ పరవేశ్మంబునఁ జేరుదాని మరలం ♦ బాటించి కైకొంట స
త్పురుషశ్రేష్ఠుల కర్హమే యనుచుఁ జే♦ తో నాయకుం డిట్టు లో
ప్పరికించెం గద యాతఁ డాఱడి వడఁ ♦ బన్నంబులం బొంది దు
ర్భర జీవంబుల నేను నిల్పుకొను టే ♦ భాగ్యంబు గైకొంటకో? ౮౬౪
తే॥ ఎపుడు నిందలపాలైతి♦నపుడె జీవ, ములను విడువంగఁదగు నేను♦భువి జనములు
ప్రువ్వఁదిట్ట గౌరవమును♦పొలిసి పోవ, బ్రదికియుండుట స్వర్గంబు♦పడయుకొఱకె?
ఉ॥ ప్రేమములేని వీరులఁ బ♦విత్ర చరిత్రుల రాఘవేంద్రులఁ
భూమిని గొప్ప అట్టు వడిఁ ♦ బొందినఁ బొంచెదుఁగాక దుస్తర

స్తోమములైన దుఃఖములఁ ◆ జూడని యున్నత వంశ్యనై గుణ
స్తోమము నొందు నా వనట ◆ దీర్పు నదెవ్వరు నేనుగాకిలన్ ? ౪౧౯

క॥ కపట మృగము వెంబడిఁ బ్రా, ణపతిఁ దఱిమి మఱదిఁ దిట్టి◆నాన చెడఁగ వై
త్యు పురము చేరిన మనుగడ, విపులకు బరువగుచు వెతల◆వెత గాకున్నే ?

ఉ॥ వీరలు రామలక్ష్మణులు ◆ వీకున నింద తొలంపఁగోరి యా
ర్వేరము పూని గెల్చిన న ◆ రే మరణించిరయున్ నరే భువిన్
వేరిమినొంది యిల్వెడిని ◆ వీసరచేసి మెలంగు నేను దు
ర్భారముగా వహించు నడి ◆ వారల నొందునె యెన్నఁడేనియున్ ?

తే॥ మానహాని గల్గెడుచోఁ జ◆మరి మృగంబు,వంటి గుణమబ్బు సత్పతి◆వ్రతల యెనుట
మగనిఁ బాసి మాయావుల◆నగరమందు, బ్రదికెనంచు జగము నవ్వ◆బ్రదుకఁదగునె.

మ॥ తత కల్యాణ గుణాలయుండు ఘనకో◆దండంబు చేనంది దై
త్యతతిన్ మూలముమట్టఁ ద్రుంచియును కా ◆ రాగారముక్తన్ గెలఁ
కిచె నంటం దగదన్న చో నగని సం ◆ దేహంబు వాయంగ నే
గతి మద్భూషణమా సతీత్వమును తా◆ర్కాణింతు నప్పట్టునన్ ? ౪౨౦

ఉ॥ కావునఁ జచ్చుటే తగిన ◆ కార్యము వేఱొక దారిలేదు నా
చావునకున్ నిరోధలగు ◆ చానలు మత్సుకృతంబుచేత ని
ద్రావశులైరి మంచితఱి ◆ దక్కిన దంచును మాధవీ లతా
ప్రావరణ స్థలంబునకు ◆ రామ కళత్రము పోయె మెల్లనన్. ౪౨౧

చ॥ హనుమయుఁ జూచె నామె హృద◆యంబు నెఱింగె భయంబు పైకొనన్
జెనకి నిరోధముం జలుపఁ ◆ జెందెను జంకు; జగన్నియంత రా
ముని వరవుండ సాహసము ◆ పూనకు మమ్మరో యంచు సీత వె
న్కనె చని యడ్డుగా నిలిచి ◆ కైముకుళించి వచించె నివ్విధిన్. ౪౨౨

శా॥ అమ్మా ! రాముఁడు పంప వచ్చితి ననం ◆ ఖ్యాకుల్ కపుల్ నావలెన్
నెమ్మి న్నిన్ను గనంగఁ బెక్కెడలకున్ ◆ వే పోయియున్నారు లో
కమ్ముల్ రోసెదువారు పూర్వకృత భా ◆ గ్యప్రోన్నతిం జేసి లం
కమ్మీ మ్మాపదసరోజ దర్శనమునన్ ◆ గన్యుండనైతిన్ ధరన్. ౪౨౩

శా॥ తల్లీ ! యిచ్చటి యిట్టి నీ యునికి చిం ◆ తా వ్యాకులుండైన శ్రీ
పుల్లాబ్జాక్షుఁ డెఱుంగఁడమ్మ ! నిజ మీ ◆ భూలోక దైత్యాన్వయం
బెల్లం గూఁకటివేళ్లతోఁ దునిసి పో ◆ కీమాడ్కి నిల్చుండుటే
తెల్లంబై తగుసాక్ష్యమా మఱి నిబ ◆ ద్ధింపంగ వేఱేలొకో ? ౪౨౪

శా॥ సందేహింపకుమా సతీతిలకమా ! ◆ సర్వేశ్వరుం డంపుచోఁ
జందంబారఁగ నమ్మఁ బంపిన యభి ◆ జ్ఞానంబు వార్తాళియుం

డెందం బుల్లసిలంగ నున్నయవి హా ♦ టింపంగ హస్తామృతా
స్పందప్రక్రియఁ దెల్లమౌఁ దెలియు మెం ♦ చం బోకు వేఱొండుగన్.

తే॥ ఇట్లు పలుకుచు వినతుఁడై ♦ యెదుట నిలువఁ, గరుణఁ గాంచి యీతండు ర♦క్క-
సుఁడు గాఁడు
విజితవిషయుండు శుద్ధుండు ♦ వినయపరుఁడు, వాణి సంస్కృతము మహా♦ప్రాజ్ఞ వరుఁడు.

చ॥ దనుజుఁడె యౌనుగాక మఱి ♦ దైవతమే యగుఁగాక కానిచో
వనచరుఁడౌనుగా కితని ♦ వల్ల నపాయమె వచ్చుఁగాక మే
లొనరునుగాక నాపతి మ ♦ హోన్నత నామము నుచ్చరించి నా
మనము గరంచి జీవముల ♦ మన్చె శుభోదయ మున్నె యింతకున్?

చ॥ అని తలపోసి సీత కను ♦ లారఁగఁ గాంచి కృపన్ మనంబు పొం
దిన దితఁడెన్న వంచకుల ♦ తీరగు పల్కులవాఁడు కాఁడు భా
వనములతోడి వాక్యముల ♦ బాష్పము లుర్లఁ దపించుచున్నవాఁ
డని తలపోసి నీవెవఁడ ♦ వయ్య యెఱుంగ వచింపుమా యనెన్.

శా॥ దేవీవాక్యముతోడ హస్తములు నె ♦ త్తిందాల్చి శ్రీరామ భూ
దేవేంద్రుండు వనంబులో నిను మహా ♦ ర్తిన్ రోయుచున్ వచ్చి ఛా
యావామాపతిపట్టి వానరకులా ♦ ధ్యక్షుండు నిర్దోషి సు
గ్రీవాభిఖ్యునితో నొనర్చె దృఢమై ♦ త్రిన్ ఋశ్యమూకాద్రిపై. ౪౮౯

ఉ॥ ఆతనియన్న వాలి యొక ♦ యప్పుడు రావణు చేవక్రుంగ ని
ర్భీతిని తోఁకఁ జుట్టికొని ♦ పీఁకను దిక్కులఁ జుట్టినట్టి వి
ఖ్యాత యశుండు వేలుపుల ♦ ప్రార్థన మందర మంథ దండమున్
బ్రాఁతిగఁ బాఁపత్రాడఱఁగఁ ♦ బట్టి మథించిన దోర్బలిష్ఠుఁడున్. ౪౯౦

ఉ॥ అంత బలాఢ్యు వాలి నొక ♦ యమ్మునఁ గూలఁగనేసి రామభూ
కాంతుఁడు కీశరాజ్యము వి ♦ కర్తన సూనునకుం బ్రియంబునన్
సంతసగాఁగ నిచ్చె నట ♦ శ్వానముఁ బోలిన యేను వానికిన్
మంతిరినౌదు మారుత కు ♦ మారుఁడఁ బేరున నాంజనేయుఁడన్. ౪౯౧

సీ॥ డెబ్బది వెల్లువల్ ♦ డీకొని జగములఁ, జేతుల నెత్తెడు ♦ చేవగలిగి
జడనిధి నవలీలఁ ♦ గడచు సామర్థ్యంబు, వినుదాఁకఁ బెరిఁగెడి ♦ వీకుగలిగి
శ్రీరామభద్రుండు ♦ చేయఁదలంచిన, సంజ్ఞలఁ గని యట్లు ♦ జరపువార
లేడు జలధులందు ♦ నేడు దీవులయందు, నాకంబునందును ♦ నాగమందు

ఆ॥ కలయవెదకి నిన్ను ♦ గాననిచో నండ, గోళములను దాఁటి ♦ లీలఁబోయి
నెమకి చూచి రాఁగ ♦ నెల గడువుంగొని, పోయి యున్నవారు ♦ పూతచరిత!

చ॥ నిను దశకంఠుఁ డెత్తికొని ♦ నింగిని పోయెడినాఁడు నీవు చే
లను ముడివైచి భూషణము ♦ లం బడవైచితి వాని మాకడన్
గని గుఱుతించి రాఘవుఁడు ♦ క్రచ్చఱ నన్గొని వేఱుచోటికిం
గొని కొని పల్కి యామ్యదిశ ♦ కుం జనఁబంచెఁ గుతూహలస్థితిన్.

ఉ॥ నీవట జార్చు భూషలను ♦ నీపతి చూచిన నాఁటి తద్దశన్
నే వివరింప నైతి యగు ♦ నే? మఱి నీవు గ్రహింపలేవె? య
మ్మా! వెయి యేల? నీదయిన ♦ మంగళ సూత్రము నేఁటిదాఁక సు
శ్రీవహమై రహించుటయుఁ ♦ జెల్వగు భూషణకార్యమే సుమీ.

తే॥ వాలి ప్రియపుత్త్రుఁ డుత్సాహ♦వంతుఁ డగుచు, రెండు వెల్వలతోడను♦గండు మిగిలి
యామ్యదిశ కరుదెంచి న♦న్నతఁడు లంక, వెతకఁ బంచి నాఁ డనుచు మా♦రుతి వచింప

తే॥ మేరలేని కౌతుకమున♦మీఱి సీత, మేను పూరింప జీవించు♦మితియుఁ గలదె?
యని పలికి బాష్పములు రాల్చి♦యాంజనేయ, ఆర్య చెలువ మెట్టులు గను♦దనుచు నడుగ

—: హనుమ శ్రీరాముని రూప మభివర్ణించుట :—

మ॥ ఉపమావస్తువులెల్ల నచ్చట మహా♦న్యూనత్వముం బొందవే?
యుపమాతీతము రాముమేను జననీ! ♦ యూహింతుగా కట్టులే
యుపమాన క్రమ హేతు భూతములచే ♦ నొప్పారఁగా నంచు న
య్యపవర్గాధిపుఁ బల్కి నిట్లనిలజుం ♦ డాపాద మస్తంబు దాన్. ౭౮౭

చ॥ ఉపమగ నెఱ్ఱదామరలు ♦ నుత్తమకిజ్ఞులు పల్కువార ల
య్యుపమను రామపాదముల ♦ కొప్పుగఁ గొంటిమునేని నీచమా
నుపమితి దానికంటె మఱి ♦ యుర్వర నున్నె? ప్రవాళకాంతి నీ
లపు జలజమ్ము లైవడి క ♦ లంకు వహించును వాని ముందఱన్. ౭౮౮

తే॥ పల్లవిత కల్పకలికా ప్ర♦వాళ లతల, నుపమ గొని యేమియును ఫల♦ మొందఁబోదు
బాలభాను మయూఖముల్ ♦ కాలి వ్రేళ్ల, కుపమగా నొప్పినను గొంత ♦ యొప్పవచ్చు.

తే॥ చిన్నవై పెద్దవై పొచ్చె ♦ మెన్న లేని, బంతి జాబిల్లి బిల్లికల్ ♦ వసుధ లేవు
నిలక యగు కాంతి వజ్రాలు ♦ కలవి కావు, కాన వ్రేళ్లకు సాటి జ♦గానఁ గాన.

తే॥ నేల నడవని కాలి మీఁ♦గాళ్లు లడవు, లందు దిరిగినఁ బుస్తంబు♦ ననువుసెందు
నిఖిల లోకంబులకు శర♦ణీయములగు, నతని పదముల వర్ణింప ♦ నలవి యగునె?

తే॥ కంబు చక్రకంబులం దాల్చి ♦ గాలిఁ గ్రోలు, పాఁపపడకఁ బరుండిన ♦ వాఁడెయైన
జంఘలకుఁ దూణరూపంబు ♦ నవతుచేసి, పలుకఁబూనిన నయ్యది ♦ పసగ నున్నె?

తే॥ ధర్మమూర్తియౌ తార్క్ష్య నం♦దంపు మెడను, దొరసి దిఙ్మదావళ పీన♦తుండములును
సిగ్గిలఁగ నొప్పు తొడలకుఁ జెనయికరయ, భూమియం దొక్కఁడైనను ♦ పొందు పడునె?

తే॥ తమ్మితో సర్వజగములు♦తనరు హేతు, వైన నాభికి వలమురి♦యైన గంగ
సుడులు పొగడలు సుంతయు♦సూటిగావ, యుపమ యెందుండి తెత్తు నీ♦యుర్వియందు.

క॥ అతిసుందర మరకత ప, ర్వతమును వెనుదీయ వెడఁద ♦ వక్షమ్మున ను
న్నతినుండ ఘన తపము సం, గతిఁ జేసిన లక్ష్మికంటెఁ ♦ గలరే పుణ్యుల్ ?

తే॥ బంభరములు చెందమ్మిలన్ ♦ భ్రమను ముసర, వ్రటువలయి పీనములయి♦వఱలు దీర్ఘ
బాహువులకు పేలుపుగొరు♦బలుపుచేయు, పోలు నొకకొంత వేఱొండు♦పుడమి లేదు.

ఉ॥ పచ్చని క్రింది పత్రములు ♦ భాసిల నెఱ్ఱని పంకజాతముల్
విచ్చినరీతి నొప్పు చెయి ♦ వ్రేళుల యందలి గోళ్లు దుష్ట సం
పచ్చరితున్ †సురారివిభు ♦ వజ్రశరీరము నెట్లు తుండ్లుగా
వ్రచ్చెనొ యన్న సందియముఁ ♦ బాపఁగఁజాలుఁ బతివ్రతామణీ !

ఉ॥ గట్టివికావు కాంతులును ♦ గల్గవు సంగర జైత్రలక్ష్మిఁ జే
పట్టవు మేరుకార్ముకము ♦ భగ్నముగా గొనయమ్ము నీడ్వవున్
నిట్ట యశంబు నొందవు జ ♦ నింపవు రెండు సమానరీతులన్
గట్టుల నెట్లు పోల్పఁదగుఁ ♦ గాంతుని బాహు విలాస లీలకున్ ? ౮౯౮

తే॥ శేషశయను నెడమచేతి♦చింద మొందు, పొదలఁ గడలిశంఖమ్ము లేఁ♦బోఁకమ్రాఁకుఁ
గంఠమున కుపమించు వెం♦గలుల పలుకు, లియ్యకొనఁగ మావలనఁ గా♦దింత యేని.

క॥ శ్రీరాము నెమ్మొగముతో, నీరజములఁ బోల్పమన్న ♦ నేత్రంబులకున్
వేఱుపమ దేనిఁ జూపుదు, నీరజుఁడును దఱుఁగుచుండు♦నెఱి నెలనెలకున్. ౯౦౦

చ॥ ఇనకుల వార్ధి చంద్రముని ♦ యెఱ్ఱని నోటికి నీరుద్రావి వి
చ్చిన యెఱదమ్మిఁ బోల్ప నది ♦ సిగ్గిలు దేవ సుధాభమైన చ
ల్లని నుడిలేని దంత విర ♦ శంబగు హాసములేని విద్రుమం
బును గొని పల్కుచో జగము♦ మూర్ఛిత నాపయి మోపకుండునే ? ౯౦౧

సీ॥ వెలయ మొలచు ధర్మ♦బీజాంకురంబులా !, యమృతబిందు శ్రేణి♦యా ? వచింప
సత్య భూమిజ ని♦శ్చల కోరకంబులా !, యమృతాంశు శకల సం♦ఘములు? తలఁప
ముత్తెంబులా? తక్కు♦మొల్ల మున్నగునవా ?, ఎదియని తెలుపుదు ♦ రదనపంక్తి
సుక్షేత్రమునఁ బుట్టు ♦ సురరాజమణికాంతి, మరకతమును పోలు♦మావి చిగురు

తే॥ కొసరి కొసరి వేఁడఁగఁజాలు♦కొమరుకాంతి, గలుగు రాము మైచాయకుఁ♦గలదె
నవతు ?
తొడరియింద్రగోపముఁ బట్టు♦తొండమైన, నాసికకుఁ బోల్పఁదలఁచుట♦నయముకాదు.

ఉ॥ దండకలో ఖరాదు లెడఁ ♦ దన్ వడఁకంగఁ బిశాచపంక్తి కో
దండము వేలుపుల్ మునులు ♦ ధర్మము వేదము లెల్ల విద్వివ

---

† హిరణ్యకశిపుని

త్తండము దుంపతోఁ దెగెఁ గ ♦ దా యని మోదముతో నటింపఁగాఁ
గొండొక వ్రాలు కన్బొమల ♦ కుఁ దగుపోలిక నీవుఁగాంతు వే? ౯౦౩

తే॥ అష్టమీందుండు సహజ చి♦హ్నంబు వృద్ధి, తఱుఁగుటలు పుట్టు క్రుంకుటల్ ♦ తొలఁగునేని
చీకటుఁ నిశ్చలుండయి ♦ చెలఁగునేని, రాము నెన్నొసటికి సాటి ♦ రాఁగలండు.

తే॥ పొడవులై నెఱులై నీల♦ములయి విరిసి, కొనలు వంకరలై వ్రాలి♦కుసుమములును
తావిపొగయుఁ గోరకపుట్టు♦తావిపీచు, కురులు జడలయ్యె మొగుళుల♦క్కొమరుగలవె?

ఉ॥ లచ్చియు భూమిదేవియుఁ ద ♦ లంపునఁ బొందఁగఁ దగ్గయట్లుగా
నిచ్చ నిరేడు దీవుల ♦ వహింపుమ యన్నపుడుఁ విలాతి తే
దచ్చుగఁ గానకేగుమని ♦ యన్నపుడుఁ దడఁబాటులేని యా
క్రచ్చఱు పోక గిబ్బయెడఁ ♦ గద్దన వారణ మేద్వకుండునే? ౯౦౬

తే॥ ఇట్లు పలుకు పల్కులు విని♦యింగలమున,మైన మట్టులు కరఁగుచు♦మఱుఁగుచుండు
సీతఁగని తల్లి! నీపతి♦చెప్పినట్టి, యానవాళ్లను వినుమని♦యనియె నిట్లు. ౯౦౭

చ॥ అడవుల త్రోవలందు నడ ♦ యాడుట కష్టతమంబు పట్టుగాఁ
గడపు దినంబు లింద యెస ♦ కంబుగఁ దల్లుల కెల్లసేవలఁ
నడపుచునుంకు మన్న తరు ♦ ణంబున వాడిన మేనితో నొకే
యుడిచిన చేలతోఁ గినుక ♦ యొప్పఁ గుఱంగట నిల్చు టానుమా. ౯౦౮

చ॥ ధరణిపునాజ్ఞ నొదలను ♦ దాలిచి పేరిమి సమ్మతించి రా
జ్యరమను వీడి యేగు సమ ♦ యంబున జానకి కోటవాకిటఁ
దఱియకమున్నె యింత కడు ♦ దవ్వొకొ కాన! మఱెంత దూర మం
చరుదుగఁ బ్రశ్న సేయుటయు ♦ నాదటఁ దెల్పుదుగాక మారుతీ! ౯౦౯

ఉ॥ నావిభు నూఱడింపు వచ ♦ నంబులఁ దేఱితి మానసంబు నం
దేవగనైన చింత వహి ♦ యింపను చిల్కల గోరువంకలఁ
నావలెఁ జూచు కొండనుచు ♦ నాచెలియంద్రకుఁ బ్రేమతో సుమం
త్రా! వచియింపుమంచుఁ దగ ♦ నాడిన పల్కులు జ్ఞప్తి సేయుమా.

చ॥ మఱిమఱి పల్కనేల? హను ♦ మా! యిది యిమ్ము మదీయనామ మ
చ్చెరువుగ హీరరత్నములఁ ♦ జెక్కిన యుంగర మంచు సద్గుణో
త్తరుఁడు ప్రియంబుతో నొసఁగెఁ ♦ దల్లిరొ! కైకొను మంచుఁ జూపె వా
నరవరుఁ డంత మైథిలియు ♦ నర్మిలిమైఁ గనె నంగుళీయముఁ. ౯౧౧

—: సీత యుంగరముం గని యానందించుట :

సీ॥ అర్థేందుఫాల యా ♦ యంగుళీయముఁ గాంచి, పొందిన స్థితి దేనఁ♦బోల్పనగును?
చచ్చిన వారలు ♦ జన్మ సాఫల్యంబు, గాంచిన సంతృప్తిఁ ♦ గాంచె ననియొ?

మఱచిన వారలు ♦ మఱచిన సంగతి, సభ జ్ఞప్తిగొని పొందు ♦ చంద మనియొ?
విడిచి యేగిన జీవ ♦ వితతి మరలి వచ్చి, బొందిఁ జేరిన నొందు♦నంద మనియొ!

తే॥ పీడు మణిఁగన్న సర్పంబు♦పీఁక వనియొ?, తొలఁగు నిధి నొందు మానవు♦తోయ
మనియొ ?

లేక లేక బిడ్డను గన్న♦లీల యనియొ ?, తొలఁగు నిధి నొందు మానవు♦తోయ మనియొ?

తే॥ అందికొనియెను బొమ్మన♦నలమికొనియె, నెత్తిని ధరించెఁ గన్నుల♦నొత్తికొనియె
బాహు లుబ్బెను కృశియించె ♦ బాళి గొనియెఁ, గుండె నిట్టూర్చెఁ దెలిసి వా ♦
క్రువ్వఁదరమొ? [యడరిచూచుఁ

తే॥ మూరుకొను నక్కునం జేర్చు♦మొగిని తడవు, నశ్రువులఁ దుడ్చుకొని యట్టె♦
బలుకనుంకించు నేమియుఁ♦బలుక కుండు, మేను పొంగార దానిని♦మ్రింగఁజూచు.

క॥ మించుం బోలిన యొడలునఁ, గాంచన సంకాశ రుచులు♦గాన్పించె నటన్
మించిన రాముని యుంగర, మంచితమగు స్పర్శవేధి♦యగునేమొ కదా !

తే॥ క్షుధితునకు మంచి భోజ్యంబు♦చొప్పదోఁచె, గేస్తునకు మంచి విందబ్బు ♦ క్రియఁ
దలిర్చె

మరలఁ బ్రాణంబు రప్పించు♦మందుఁ బోలెఁ, బడఁతి కారామభద్రుని♦భద్రముద్ర.

తే॥ జీవములు నెమ్మదిం జెంది♦చెలఁగుసుదతి, కన్నులముదశ్రువులుబొమ్మఁ♦గడుగుచుండఁ
బ్రాణ మొసఁగితి వుత్తమా? యనుచు మరల, ననియె నిట్టులు మృదుమధు♦రాక్షరముల

చ॥ జగముల సృష్టిసేయు నల♦స్రష్టకుఁ గారకుఁడైన రాము దూ
తగఁ జనుదెంచి జీవములఁ♦దద్దయు నిల్కడసేయు నీకుఁ బొం
దుగ నొనరించు ప్రత్యుపకృ♦తు ల్గలవే తలిదండ్రు లట్టి పు
ణ్యగుణ! కృపానిధీ! యిహప ♦ రాధిక సౌఖ్యము లిచ్చితియ్యెడన్. ౭౧౮

ఉ॥ దిక్కొకయింతలేని బలు♦దీనకు దిక్కయి దుఃఖమూడ్చి యి
క్లైక్కడు మోదమిచ్చిన క♦పీంద్ర ! చిరాయువు నొందుమయ్య ! యేఁ
జొక్కపు మానసంబు గల ♦ జోటినయేని యజాండ గోళముల్
స్రుక్కెడువేళ నేఁటివలె ♦ శోభిలుచుందువుగాక మారుతీ ! ౭౧౯

ఉ॥ ఎచ్చటనున్న వాఁ డినకు ♦ లేశుఁడు తమ్మునితోడ నిన్ను దా
నెచ్చటఁ గన్నవాఁ డరి గ♦జేంద్ర మృగేంద్రున కేరు దెల్పి రే
నిచ్చట నున్కి నాకుఁ దెఱఁ ♦ గేర్పడఁ బల్కఁగదయ్య పావనీ !
సచ్చరితాగ్రగణ్య ! యన ♦ జానకికిం గపివర్యుఁ డిట్లనున్.

శా॥ మారీచుండు దశాస్య ప్రేరణమునన్ ♦ మాయామృగాకారుఁడై
శ్రీరాము న్వడిగొంచు దూర మరుగన్ ♦ జింతించి రాముం డొకే

క్రూరాస్త్రంబున నేయ వాఁడు నిను సం ♦ క్షోభింపఁ జేయంగ నా
ర్తారావంబు చెలంగ మొఱ్ఱయిడె న ♦ ల్లమ్మా! జగత్పావనీ!　౫_౨౧

శా॥ ఆకంఠధ్వని లక్ష్మణుండు విని స ♦ త్యం బెంచి రాకుంటకై
కాకుత్థ్సుండు శరాసనోగ్రరవముం ♦ గావించె నట్లయ్యు న
స్తోకంబౌ విధియోగమే గెలిచె నెం ♦ దుం గల్ల కంఠస్వరం
బేకాకొందదొ యేమొ? త్రోవ ననుజుఁ ♦ వీక్షించెఁ దా వచ్చుచున్.

సీ॥ కాంచి లక్ష్మణు ముఖా ♦ కారచిహ్నంబుల, చే లోని తలఁ పవ ♦ లీల నెఱిఁగి
జరిగిన వృత్తంబు ♦ సౌమిత్రిచే నంత, నాలించి వడిఁ బర్ణ ♦ శాలఁ జేరి
నీసౌరుమేను గా ♦ న్పింపమి జీవముల్, చెదరిన గతి సొమ్మ ♦ సిల్లె విమల
కరుణామయుండు దుఃఖంబొంద వేఱొక్క, కత మింతకంటెను♦గలదె భువిని?

తే॥ అవల నేనును వెదకి ప్ర♦త్యక్షముగను, రమణిఁ గాంచితి నీకుభ♦ద్రమగుఁగాక
ప్రభుఁడు రాముఁడు జీవముల్ ♦ పాయలేఁడు, కారణంబును నీవును♦గాంచలేవె?

ఉ॥ నిక్కపుఁ బ్రాణమై చెలఁగు ♦ నీవు తొలంగ నసత్య జీవముల్
చెక్కినయట్లు నిల్చు రఘు ♦ శేఖరు చిత్తమునందు యిప్పుడున్
జెక్కుచెమర్ప కుంటి వికఁ♦జేటొనఁగూడుట యెట్లు? నీవు ని
ట్లెక్కడనుండ నాతఁ డట? ♦ నేగతి నేయుపి వీడు నమ్మరో!　౫_౨౪

తే॥ అట్టి రాముఁడు కొండలు♦నడవు లేళ్లు, వెదక యంత్రప్రతిమ వోలె♦వెడలి చనుచు
జగము కీర్తింపఁ దనజీవ♦సమితి వీడఁ, గాచియున్న జటాయువుఁ♦గాంచెఁ ద్రోవ

సీ॥ అతని మేనింగాంచి♦యడలుచుఁ దండ్రి! నీ, కిట్టి దుస్థితి యెట్టు♦లెనసె ననుడు
నిను రావణుఁడు దొంగ♦నియతిఁ దెచ్చుట తెల్పు, చున్నంతలో నల్క♦మిన్నుముట్ట
జగములనెల్ల మ♦చ్చరవహ్నికీలల, బూది గావింతు నం♦చూఁది నిలిచి
కోదండమును గాంచు♦కొమరు జటాయువు, వీక్షించి యొక యవి♦వేకి చెడుగు

తే॥ నేయ జగముల నాశంబు♦నేయఁదగునె?, శాంతినొందుము తొందర♦చనదు తండ్రి!
ధర్మచరితుఁడ వని సమా♦ధాన పఱుప, రామచంద్రుండు కోపభా♦రంబు వీడి.

ఉ॥ ఎచ్చట నుండువాఁడు? మఱి ♦ యేభువనంబున నిల్చువాఁడు? వాఁ
డెచ్చటి కేగినాఁడు? దను ♦ జేంద్రుడు పోయిన దారియేది? నా
కచ్చుపడంగ దెల్పు జన ♦ కా! యన నాతఁడు చెప్పబూని నో
ర్విచ్చుడుఁ బ్రాణముల్ నెగసె ♦ వీరవరేణ్యులు వంది కుందఁగన్.　౫_౨౭

తరల. తలరి మిక్కిలి రామచంద్రుఁడు ♦ తండ్రికిం దగు నంత్యక
ర్మలు సురావళియున్ భ్రమింపఁ గ్ర ♦ మంబుగా నెఱవేర్చి యా
ఖిలుని రోయుచు బర్వతంబులు ♦ కానలున్ భ్రమియించుచున్
దెలివినొందక నిన్న గానమి ♦ దీనతన్ గడియించుచున్.　౫_౨౮

తే॥ పోవు త్రోవలు కన్నీట♦బురదగాఁగ, వహ్ని మైనంబు కరఁగిన ♦ వహిని మనసు
కరఁగ రాముఁడు మతిచెడి♦కలవరించి, పలవరించుచు మిక్కిలి ♦ పనవి పనవి.

తే॥ జనులలోఁ గర్మముల దాఁటు♦జాణ లెవరు? వీరలక్ష్మి వసించెడు ♦ వినుతభుజుఁడు
మతి కలంగ సర్పంబు ను♦మ్మెతను దాల్చి, చిత్తజాతవైరివలె ను♦న్మత్తుఁడయ్యె.

ఉ॥ నీ వనమందు మాపటను ♦ నిక్కముగా మునిఁగెన్ మదీయ రా
జీవదళాక్షి కల్లయని ♦ చెప్పెదవే? మదిరాక్షి రోసి నా
కేవగనైన నీవలయు ♦ నీయక తక్కితివేని నీవు గో
దావరి! నిప్పువై మఱిఁగి ♦ తప్పక మాఁడెద వీక్షణంబునన్. ౨౩౧

ఉ॥ పర్వతరాజమా! వడిని ♦ బాలకురంగమనేత్ర నేత్ర సం
పర్వముగాఁగఁ జూపు మటు ♦ పాయక చూపవయేని నీవృథా
గర్వము సర్వముం జెడఁగఁ ♦ గాలిచి బూదియొనర్చు మన్మహో
ఖర్వ శరం బొకండె యొడి ♦ కంబుగఁ జాలుఁ జెడంగఁ జూతువే? ౨౩౨

ఉ॥ బంగరులేడి మాయలను ♦ నన్నటచే హరిణాక్షి నేఁడు నా
కుం గనరాక పోయినది ♦ క్రూరకురంగములార! నాదు త
న్వంగిని చూపరేని కఠి ♦ నాత్ముఁడనై మిము దుంపతోడఁ ద్రుం
గం గసిదీఱఁ జంపెద ను ♦ కర్మము గాకిది ఘోరకర్మమే! ౨౩౩

తే॥ డెంద మగల నీరీతిఁదాఁ ♦ గుందికుంది, రాఘవుఁడు వాడుచుండ ని ♦ ర్మలమనస్కు
తమ్ము చల్లని వాక్సుధా ♦ ధారచేతఁ, జిత్త మొక్కింత తేటయై♦చింతవీడె. ౨౩౪

తే॥ కీశకుల శేఖరుండు సు ♦ గ్రీవుఁ డుండు, ఋశ్యమూకంబు చేరిరి ♦ నృపకుమారు
లచట నెల్లప్రాణుల మనో ♦ వ్యథ తొలంగ, మిత్రకుల మిత్రపుత్రుల♦మైత్రికుదిరె.

సీ॥ శ్రుతులచే జ్ఞానవి ♦ శ్రుతులచే నిజరూప, మెఱుఁగరాకుండు లో ♦ కేశ్వరుండు
తనకుఁ గల్గిన దుఃఖ♦మునకు హేతువును మా, యొదలు పుండ్లుగఁ జెప్పి♦యుదిలగొనఁగ
సీతొడవులఁ జూప ♦ నాతండు మూర్ఛిల్లి, మావచనంబుల ♦ మరలఁ దెలిసి
యరసి సీతొడవుల ♦ నమృతంబు చల్లిన, నాఱని పెనునొవ్వి ♦ నందినాఁడు

తే॥ ఆమనోవ్యథ మున్నె తా♦నందియున్న, నపుడు మఱిమఱి క్రొత్తలై♦యడరె మేము
మది సమాశ్వాస పడఁజూప♦మఱియుఁ బెరిఁగె, నేమిచెప్పుదు రాముని♦యెడఁద వసట,

సీ॥ ఆపర్వతంబున ♦ కావలిగిరి నున్న, వాఁడు శైలనిభుండు ♦ వాలి యనెడు
కపిరాజు సీదుఃఖ ♦ తతికిఁ గారకుడఁగు, పంక్తికంఠుని దన ♦ వాలమందు
వ్రేలాడఁగాఁ జుట్టి ♦ పృథివీధరంబుల, వననిధులం డాఁటి ♦ వచ్చినతఁడు
వాని నొక్క శరాన ♦ పడఁ గూలఁగా నేసి, తన మిత్రుఁడగు మిత్ర♦తనయునకును

తే॥ రాజ్య మొసఁగి సేనలఁ గూడి♦ రాఁగఁ బనిచి, వచ్చు దాఁక నాలుగు నెలల్ ♦వానలేగ
మాల్యవంతంబునందు ల♦క్ష్మణునితోడ, జరపె నాలుగు యుగములు♦జరపులీల.

తే॥ కపిబలంబు చేరినది ది♦క్తతులు వెనుకఁ, బడఁగ వెదకంగ వారలఁ♦బంపి నన్ను
దక్షిణంబున కంపె నా♦తరలి రాక, కిదియ హేతువు జనకరా♦జేంద్రతనయ !

చ॥ చనవున నిట్లు రామ నృప ♦ చంద్రుని తీరు మరుత్సుతుండు ప
ల్కిన విని భర్తృ దుఃఖ మగ ♦ లింపఁగ డెందము నొచ్చియున్ ముదం
బును కుతుకంబు నొక్కెడసఁ ♦ బొందుచు మూలగయుం గరంగ నా
హానుమని నీ యపారమగు ♦ నంబుధి నెట్లు తరించి తీవనన్. ౫౩౯

మ॥ జననీ ! రామ పవిత్ర పాద సరసీ ♦ జాతంబు లుల్లంబునం
దనిశంబున్ జపియించు ధీవరులు మా ♦ యా సాగరంబుం దరిం
చిన చందంబున మీకృపా మహిమచేఁ ♦ జేకూరు చేవన్ దరిం
చిన వాఁడీ కపియన్న శంకయె మదిం ♦ జెందంగఁ జింతించుచున్.

చ॥ కదుకొను నాణిముత్తెముల ♦ కంటెను వెన్నెలకంటె మిన్నయా
రదనరుచుల్ చెలంగిన ధ ♦ రానుత మారుతిఁగాంచి నాయనా !
పొదఁడవు నీవు దొడ్డది స ♦ ముద్రము దాఁటఁగ నెట్టులయ్యె నె
మ్మదిని తపోబలంబుననొ ♦ మంత్రబలంబుననో వచింపుమా. ౫౪౧

—: హనుమ స్వస్వరూపముం జూపుట :—

తే॥ అనుడుఁ గేల్మోడ్చి హనుమంతుఁ ♦ డంబరంబు, దాఁకఁ బెరిఁగి మఱియుఁ బోవఁ♦
దల దగులునొ
యను భయంబున వినతుఁడై ♦తనదు రూపు, తోఁపఁ జూపె జానకి శంక♦తొలఁగి పఱవ.

తే॥ పొగడఁదగు గురుత్వము పంచ♦భూతములకుఁ
గలదొ? కపి వరేణ్యునియందు ♦ గలదొ ? యెంచ
గలదు ? నిజము నూహింపంగఁ♦గలమె? యనుచు
ద్రోపులాడంగఁ దగిన దా ♦ రూపమహిమ.

క॥ పెరిఁగిన బంగరు గిరిఁగల, తరువుల ఖద్యోత వితతి ♦ తనరె నసఁగ వా
నరవరు రోమంబులలో, గురుతరగతి మెఱసె ఋక్ష ♦ కూటము లరయన్.

క॥ కనులను జ్ఞానంబును కడ, చిన రూపము గొన్న హనుమ ♦ చెవి కుండలముల్
ఘనముగ గ్రహముల వెలిఁగెడి, దినకర శశధరుల తోడ ♦ దీకొని నిలిచెన్.

చ॥ జగములఁ గొల్చి నిల్చిన భు ♦ జంగము తల్పుఁడె యోర్పుతోడఁ గీ
డగు నొక వానరంబని య ♦ నాదరముం బొనరింపరాని య
త్నుగ శిఖరాణిఁ బోలు కపి ♦ చంద్రుని యున్నతిఁగాంచెనేని లో
కగురుత యొక్కవాసికె స్వ ♦ కంబుగఁ గాదని యెంచి సిగ్గిలున్.

తే॥ అన్నిలోకజాలములందు • నన్నిదిశల, నన్నిప్రాణులు గాంచె నా • హనుమనపుడు
పొసఁగఁ బైలోకములనున్న•పుణ్యగుణుల, నందఱను దన కన్నుల•నతఁడు గాంచె.

తే॥ పరవి పెరిఁగిన మారుతి•పాదయుగళి, నణఁపఁగా లంక సంద్రంబు•నందు మునిఁగెఁ
బొరలి ప్రబ్బెఁ దెల్లని యలల్•భూమిమీఁద, మీలు తళతళ మెఱయుచు•మిట్టఁబడియె.

చ॥ గరితలమిన్నయైన జన • క ప్రభుపుత్త్రిక వాయుపుత్త్రుఁ ద
చ్చరణ సరోజ యుగ్మమును • సైతము గానఁగలేక సోఁకు లీ
ల్గిరయని యుత్సహించి సుబ • లీ! భవదీయ మహాస్వరూప బం
ధురతను చూడఁగా జడియు • దుః వడిగా నుపసంహరింపుమా. ౯౮౯

తే॥ అయ్య! నీయనంతాకృతి•నరయఁదగిన, సత్త్వమొందదు జగ ముప•సంహరింపు
మనుచు జానకి విభు పరి•ష్వంగసౌఖ్య, సమ ముదము గాంచి పరవశ•త్వము భజించె.

తే॥ అంతఁ జిత్తమనుచు సమీ•రాత్మజుండు, వెంటనే చూడదఁగు నొక•చిన్నరూపు
దాల్చి వినతుఁడై యాయమ•దాసి నిలువ, నిట్టులను మణి దీపంబు•నెనయుసీత.

సీ॥ పవన జవన వీర! భువిఁ గులాద్రులతోడఁ, బ్రిదులక తలను ధ • రించి తన్న
లీల స్వర్గముఁ బెక•లించి యెత్తితివన్న, లోకంబు లన్నింటి • జోక మోచు
శేషుని డాపలి • చేత నీడ్చితివన్న, వనధిని నడచియే • వచ్చితన్న
భవదీయ మహిమకు • ఫలవంతమగు గొప్ప, పనికాదు లజ్జనే • పాదుకొలుపు

తే॥ నీజలధి దాఁటి వచ్చుట• యేమిగొప్ప, విభుని కరుణయు యశమున•పెక్కుకల్ప
ములు తిరంబుగ నెలకొనఁ•బూనిసేయ, నీవ యొక్కండవై యుంటి•నియతచరిత.

సీ॥ ఈలంక నీపేర్మి • కేడు మున్నిళుల, కవల నుండమియుఁ ద • క్కువయె గాదె
ఇట్టిదే విజ్ఞాన • మిట్టిదే నీమాన, మిట్టిదే శమము ని•ట్టిదియె దమము
కార్యంబు నిట్టిదే • వీర్యంబు నిట్టిదే, తెల్వి యిట్టిదె యిల్లె • తెల్విఫలము
తలఁపు నిట్టిదె నీతి • మెలపు నిట్టిదె మతి, గెలుపు నిట్టిదె యిల్లె • కీర్తిగరిమ

తే॥ ఎల్ల సుగుణముల్ నీకిట్టి•వే యటన్న, నింక లోకపాలకులయి • యెసఁగుచుండు
నజహరామరాదులు సద్గు•ణాళియందు, హీనులే యగుదురు కదా•మానసీయ!

సీ॥ మెఱుపుకోఱలు మేర•మీఱిన బలమొందు, కర్బురావళి వృద్ధిఁ • గాంచినప్పు
డమ్మహావీరున•కనుజుఁడొక్కఁడు తక్కఁ, దోడు లేదను చింతఁ • దోఁగుచుందు
వీడితి నాశంక•వీడెఁ బ్రాణాపద, కొదువలేదని తృప్తి • పొదలె నిపుడు
నీయట్టిమహిమాఢ్యు•సాయమబ్బినమీఁద, నీరక్కసులు లంక•యేమియగునొ?

తే॥ ఇంక నేమరణించిన•నెగ్గులేదు, నన్ను నలఁచిన రాక్షసా•న్వయము తూలె
నేఁడె చెఱవీడె నాథుని • నేఁడె గంటి, యశమె గాక నిందయునాకు•నబ్బునేమి!

సీ॥ అనియిట్టు లామోద•మున నాడు జానకి, పాదంబులకు మ్రొక్కి • పావనియను
[illegible]

వారలలో నొక్క ♦ వనచరుండను భవ, దాజ్ఞలఁ దలమోచు ♦ నడియఁడేను
ఏడుపదుల వెల్వ ♦ లెట్టిపో గది సము, ద్రంబందు నీరు మొ ♦ త్తమ్ము నొక్క
తే॥ చేతఁ ద్రావంగఁ జాలునే ♦ సేనకెల్ల, రాక్షసుల లంక కానంగ ♦ రాకపోవు
కతన నింతవఱకు నిల్వఁ♦గలిగెఁగాక, తెలియు పిమ్మట నింకను♦నిలుచునేమి?
సీ॥కమలాప్తపుత్త్రుఁడం♦గదుఁడు మైందుఁడు ద్వివి, దుఁడు నీలుఁడును కుము♦దుండు నలుఁడు
వృషభుండు శంఖుండు♦వినతుండు గవయుండు,శరభుండు ధూమ్రుండు♦జాంబవంతుఁ
డు గ్రుండు కుముదాక్షుఁ♦డురుబలుఁడగు శత, బలి గవయాక్షుండు♦పనస కాంబ
దధిముఖ గంధమా♦దనులు దుర్మర్షణా, దులు సైన్యనాయకుల్ ♦దుర్జయులును
తే॥ రామబాణమువలెనె కార్యంబు గొంద్రు, జగములెల్ల నొక్కటిచేయఁ♦జాలువారు
వారి లెక్కింప దానవ♦వర్గమెల్ల, సలుగకైనను జాలదు♦జనని! నిజము. ౧౧౯౭

౬. చూడామణి పటలము. (౪౯)

తే॥ దుఃఖితయు రాము ప్రాణముల్♦దొరయునదియు, శ్రీసమానయు నగుసీతఁ♦జెఱ వెడల్చి
కొంచుఁ బోవుటే తగుకర్జ♦మంచుఁ దలఁచె, నట్టి హనుమ కుపమ సెప్ప♦నైతియగునె?
తే॥ బంటువార్తను వినుము కో♦పంబు వలదు, రావణుని గెల్చు టరిది కా♦ర్యంబుగాదు
నిన్ను నీపతి కడఁజేర్చి♦నెమ్మిమీఱ, మీపదంబుల భజియింతు♦నేను గనుము.
చ॥ అతి మృదురోమముల్ గల మ♦దంసముపై వసియించి నెమ్మదిన్
వెతవిడి నిద్రపొ మ్మనిల♦వేగముతో నెడ నిల్వకేగి నీ
పతి గల మాల్యవంతమునఁ♦బన్నన ద్రావెలెద నీకు భద్ర మ
బ్బుత భవదీయ సేవకుని ♦ పోఁడిమిఁగాంచుము తల్లి! లెమ్మిఁకన్ ౧౧౯౮
ఉ॥ దైత్యులు కాంచి యడ్డుపడఁ♦దప్పును కార్యమె యందువేమొ? సం
స్తుత్య బలంబుతో నరుల ♦ దోర్బలముల్ నశియింపఁ గూల్చి నా
యత్యురుకోప మార్చికొని ♦ యప్పుడ తేటఁదనంబు గాంతు సం
ప్రత్యయ మించు మమ్మరో! భ ♦ వత్ప్రతి గాంచియు నైఁపనేర్తునే?
చ॥ పెలుచన లంకతోడఁగొని ♦ వే చనుమన్నను కెల్లగించి యేఁ
జలుకన నొక్కచేతఁ గొని ♦ చుట్టిన దైత్యుల నొక్కచేతఁ బెన్
జలమున నుగ్గుచేసి రఘు ♦ నాయకు పాదసరోజ సన్నిధిం
దొలఁకక డించువాఁడ నిది ♦ దొడ్డగు కార్యము కాదు చేయఁగన్.
చ॥ మరలుచు లోకమోహనుని ♦ మందట మీయమృతంబుఁ బోలు సుం
దరి దితిజేంద్రుఁడై చు చెఱ ♦ దప్ప నుపాయము లేక మిక్కిలిం

బరిపరి రీతులన్ మనసు ♦ మాఁడఁ దపించుచు నున్నదన్న నా
వెరవరి దాత్యమేమి యొద ♦ వించినదా? వచియింపు మమ్మరో!

ఉ॥ గాయములేని పీనభుజ ♦ కాండముతో నటకేగి శాత్రవ
స్వీయ బలంబు నేర్పుఱచి ♦ చెప్పఁగ నెట్లగుఁ? దోడికొంచునే
నాయమఁ దేరలే దకట! ప్రాణము మాత్రము గాచుకొంటి మీ
నాయికఁ గాంచి పల్క జత♦నం బొనఁ గూడద యందునా? యటన్.

ఉ॥ రక్షితసాలమైన నగ ♦ రంబును కాలిచి బూదిచేసి యీ
రాక్షసవర్గముం బద క ♦ రంబులతో నలిగాఁగఁద్రొక్కి నే
యీక్షణమందె సర్వము న ♦ దీశుని పొట్టను పెట్టి రావణుం
దక్షతఁ జంపుమన్న వడిఁ ♦ ద్రమ్మోద నాజ్ఞ యొసంగు మమ్మరో!

ఉ॥ శ్రీరఘువీరశేఖరుఁడు ♦ చెల్వఁగ నిప్పుడె నిన్నుఁగూడి మున్
గూరిన తాపమెల్ల విడి ♦ కోరికతోడఁ బ్రసన్నవిస్ఫుర
చ్ఛ్రీరమతోఁ జెలంగి మఱి ♦ చెన్నటి దానవ వంశమెల్లఁ బో
కారిచి లోకజాలముల ♦ కష్టములం దొలఁగించు టొప్పగున్. ౫౯౫

ఉ॥ ఇందుల కొక్కయడ్డు వచి ♦ యింపఁగఁ దగ్గది లేద యట్టి భా
గ్యేందిర నాకు లభ్యమగు ♦ నిమ్ముల నీవు దలంచితేని రా
ముం దగఁజేరి దుఃఖములఁ ♦ బోకడపెట్టి సుఖింతువమ్మ! న
న్నుం దయఁజూచి మూఁపుపయి♦నూల్కొన నెక్కుమ యంచు మ్రొక్కినన్.

తే॥ పూన్కి యుక్తవాక్యంబులఁ♦బొసఁగఁ బలికి, తల్లికడ నిల్చు లేఁగనాఁ♦దనరి నిలుచు
హనుమఁ గాంచి నిర్దుష్ట వా♦క్యముల మృదుల, షక్కి నిట్లనిపలికె నా♦పద్మగంధి.

శా॥ అన్నా! నీకిది దుష్కరంబగునె? యో ♦ గ్యప్రౌఢి నీశక్తికిన్
మన్నింపందగు భంగి నెంచితివి సా ♦ మర్థ్యంబు మెచ్చుయ్యె నీ
కన్నన్ దిక్కట లేరు లేరయిన ము ♦ గ్ధాత్వంబుచే నిట్టి నీ
పన్నాగం బసమంజసం బనుచుఁదె ♦ ల్పం బూనితిన్ మారుతీ! ౫౯౬

ఉ॥ అంబుధి మధ్యమందు దను ♦ జావళి క్రన్ననఁ జుట్టు ముట్టి క్రూ
రంబుగ నస్త్రశస్త్రముల ♦ రాయిడి చేసిన వారితోడ ఘో
రంబుగఁ బోరెదో? మఱియు ♦ రక్షణచేసెదొ నన్ను? రెండు నం
తంబునఁ గష్టమే యొసఁగఁ ♦ దప్పును కర్జ మొకండ వాటచే. ౫౯౭

చ॥ మఱియొకమాట రాఘవు స ♦ మంచిత కార్ముకవిద్య యాడికం
బొరయును చాప మాఱడిని ♦ పొందును పర్వపు టోగిరంబుఁ గు
ర్కురములు దొంగిలించుకొనఁ ♦ గోరిన రీతిగ నొప్పుఁ గార్యమున్
వెరవరివైన నీవును ప ♦ విత్ర మనంబున నిట్టు లెంతువే? ౫౨౦

శా॥ ఘోరాయోధనమందు రాఘవు మహా ♦ కోదండ పాండిత్య మే
పారన్ వేల్పులు చూచుచుండ, నను చౌ ♦ ర్యప్రౌఢి సాధించుచుం
గారాగారమునందు కూర్చిన మహా ♦ కష్టాత్మ కన్నుల్ సమి
ద్ధ్వారంగంబునఁ గాకముల్ పొడువ సం ♦ తోషించి వీక్షించెదన్.

ఉ॥ రాముఁడు లక్ష్మణుండును దు ♦ రంబునఁ గార్ముక హస్తులౌచు న్వ
స్థేమముఁ జూపి దైత్యుల వ ♦ ధింపఁగ ముక్కిఁడిఁ బోలి రాక్షస
స్వామినులెల్ల దైన్య విధ ♦ వాత్వము లొందిసఁగాక నాయెడన్
రామతనంబు నానయును ♦ రాజిలునే ? గురుతన్ గడించునే ?   ౫౭౨

చ॥ కనకమయ త్రికూటమునఁ ♦ గ్రాలెడు లంకయె నేను చూడ దై
త్య నికర శల్య సంచయ యు ♦ తంబుగ నిల్వదయేని జీవితం
బును సుచరిత్రముల్ గరిమ ♦ ముల్ మహిమాన్వితవహా సతీత్వముల్
జనులకు నెవ్విధిం దెలుపఁ ♦ జాలుదు నీవ వచింపు మారుతీ !   ౫౭౩

శా॥ ఈ రక్షో నిలయంబ కాదు మఱి యీ ♦ యీరేడు లోకంబులన్
శ్రీరామాస్త్రముపోలెఁ గాల్తు నివృత్తై ♦ చిందన్ సతీత్వాగ్నిచే
నారామప్రభు నేర్చినట్టి విలువి ♦ ద్యా ప్రౌఢికి న్యూనతన్
గూరంజేసిన దాన నౌదు ననియే ♦ కోపక్రియన్ మానితిన్.   ౫౭౪

తే॥ మఱి జితాక్షుమునిన్న స♦మ్మాన్యుఁడనుచు, జగము వినుతించు; రాముపర్ణాంబుదక్షుఁ
దక్కు మేను దాఁకుట నాకుఁ♦దగదు నీకు, రాముకీర్తికి భంగ మో♦ర్వంగఁదగదు.

తే॥ ఉదరి నను రావణుఁడు తాఁకి♦యుండు నేని, వాని మేన నిన్నాళులు♦ప్రాణమున్న
ప్రాణములు త్రుటిలో వీడు♦నని యెవాఁడు, నేలఁ గెల్లగించికొని వి♦స్ఫ్వది నేగ.

తే॥ తన్ను చేర నిష్టపడని♦తరుణిఁ దాఁకె, నేని శీర్షముల్ తెగి యిల♦పైని గూలు
ననుచు నలువ యిచ్చిన శాప♦మరయ నాదు, ప్రాణముల నిన్ని నాళ్లు కా♦పాడెనయ్య.

తే॥ అట్టి శాపంబు గలదని♦యరసి సత్య, వంతుఁడగు విభీషణు పుత్త్రి♦పరమసాధ్వి
ప్రేమ నాయెడఁ గలదియా♦త్రిజట చెప్పె, నాకు భయము దీర్చెడు జత♦నంబుతోడ.

క॥ అది కలుగుటచే ధర్మము, వదలదనుచు నిశ్చయించి ♦ పతి శౌర్యంబున్
మదినమ్మి నిష్కలంకత, పదిలమ్ముగఁ దెలుపనుంటిఁ ♦ ప్రాణమ్ములతోన్.   ౫౭౯

ఉ॥ అచ్చటినుండి రావణుఁ డ ♦ హమ్మతి ధాత్రిఁ బెకల్చి తెచ్చి నాఁ
డిచ్చటనుంచె లక్ష్మణుఁ డ ♦ హీన గుణుం డొనరించి నట్టి యా
పచ్చని యాకుటింటిని కృ ♦ పామతిఁ జక్షువులారఁ గాంచి నా
యొచ్చెములేని మానస మ ♦ హోన్నతి నమ్ముము నీవు పావనీ!   ౫౮౦

ఉ॥ ఇచ్చటువీడి యెచ్చటికి ♦ నేగెడు దానను కాను రాము మే
నచ్చముగాఁగఁ బోలు నమ ♦ లాంబువు లున్న సరోజసద్మమున్

జొచ్చెద వే చలించెదు న ♦ సుప్రకరంబుల నిల్వఁగోరి యు
ద్యచ్చరితుఁ రఘూత్తము ము ♦ దంబునఁ బొందెదు నాస నొక్కటఁ.

తే॥ కాన నియ్యది యుక్తంబు ♦ గాదు నీవు, వేదనాయకు నెదుటికి ♦ వేగపోవు
చెన్నఁ గార్యమనుచు సీత♦యిట్లు పలుక, విని మహామతిమంతుఁ డి♦వ్విధివచించె

తే॥ కలుగు సందేహ తాపముల్♦తొలఁగ హనుమ, రామచంద్రునకుం దగు♦రాణివైతి
తల్లి! నీ తపోనిష్ఠ చం♦దమ్ము మేలు, మేలనుచు నుత్సహించుచు♦మించి పొగడి.

ఉ॥ చింతిలకమ్మ! యిచ్చట వ ♦ సించుట నిక్కము కొంతకాలమే
సంతమసంబు రావణు వ ♦ శంబున నిండిన లోకమెల్ల ని
శ్చింతఁ బ్రసన్నతం బొదలఁ ♦ జేయును చింతిలుచున్న రామ భూ
కాంతునకుఁ వచింపఁదగు ♦ కార్యము నానతి యిమ్మనఁ వెసఁ

—: సీత రామునకుఁ బంపు సందేశము :—

మ॥ హనుమా! యింకొకమాసమే యెటులొ నేఁ ♦ బ్రాణంబుతో నుండెదఁ
వెనుకఁ రాముని యానసుమ్మి యసువుల్ ♦ నిల్వంగఁ జాలఁ నిజం
బనుమా నావచనంబు లవ్విభునకే ♦ యంగంబునం బల్కఁ దా
నెనరుం బూనునొ యాప్రకారమున వి ♦ న్పింపందగుం బావనీ!

మ॥ అతిలోకుండగు రాఘవేంద్రునకు భా ♦ ర్యారత్న మొక్కర్తె దు
ర్గతిపాలై తపియింపఁ జల్లని కృపా ♦ రంభంబు లేకున్న భూ
పతివంశస్వము క్షత్రధర్మమును గా ♦ పాడంగనైనఁ వరిం
చితిఁ బ్రార్థించితి నంచుఁ దెల్పుము కపి ♦ శ్రేష్ఠా! దయావారిధీ! ౫౭౬

తే॥ లలిత గుణ శీలుఁడైన మా♦లక్ష్మణునకుఁ, దేటపడఁగ శ్రీరాము నా♦దేశమునను
నన్ను గాచుచునుండఁగా♦నడుమఁ దొడరు, చెఱను విడిపింప విధియని♦చెప్పుమయ్య.

చ॥ ఒకనెలతోడ నేనిచట ♦ నూను వ్రతంబు సమాప్తి చెందు నం
తకు మును రాముఁ డిచ్చటికి ♦ దాత్తమతిం జనుదేరలేనిచో
నకలుషమైన గంగదరి ♦ నాతని కెందలిరాకుచేతఁ ద
ప్పక తిలతర్పణం బొనరు ♦ పం బతిమాలితి నంచుఁ బల్కుమా. ౫౭౭

మ॥ వరధర్మాధికృతుండు రాఘవుఁడు నా ♦ పైనించుకం తేనియుఁ
గరుణాభావము లేకయే మఱచినఁ ♦ నామీఁద నిండారు ప్రే
మరసాత్మల్ ముగురత్తవారలకు మీ ♦ మన్నించు వైదేహి తాఁ
జెఱిలో లంకను గ్రుమ్మందుచోఁ గరము మో ♦ డ్చెఁ భక్తినంచాడుమా.

చ॥ మిథిలకు వచ్చి నన్నచట ♦ మీఱిన ప్రేమఁ బరిగ్రహించుచో
బుధులు వచించు మార్గమునఁ ♦ బోయెద రెండవ కన్యహస్త మీ

ప్రథిత భవంబునం దొడరి ♦ పట్టను నెమ్మదినైన నెంచ నం
చధిక ముదంబుతో ననుట ♦ యార్యునకుం వినిపింపు మారుతీ! ౫౯౦

ఉ॥ చిక్కులఁబొంది యిచ్చటనె ♦ జీవములం ద్యజియింతునేని వే
ఱొక్క భవంబునందయిన ♦ నుత్తమవీరు పవిత్ర దేహముం
దక్కఁగ దాఁకు నిమ్ము లుమి ♦ తంపు వరంబును కేలుమోడ్పుతో
మిక్కిలి కోరుదాన నని ♦ మేదిని భర్తకు విన్నవింపుమా. ౫౯౧

చ॥ నలువుగ రాజ్యపాలన మొ♦నర్ప ననర్ఘమణుల్ ఖచించు తా
వళములఁ దాల్చు భద్రమద ♦ వారణ రాజముపై రహించి వీ
థులఁ దగనేగు వేడుక కు ♦ తూహలినై కన నోచకుండు నే
నెలసి వృథా వచించి ఫల ♦ మేమి? పురాకృత మిట్టులుండఁగన్. ౫౯౨

తే॥ తన్ను గూర్చి జనంబులు ♦ తలరుచుంట, తల్లిచింతయు భరతుండు ♦ తనకుఁగాఁగ
ననుభవించు నొవ్వియు నెంచి♦యచటి కేగుఁ, గాని యిచటికి నెట్లు రాఁ♦గలుగు నతఁడు.

తే॥ తల్లిదండ్రులకును బంధు♦తతికి నాదు, కేలుమోడ్పు లందింపు సు♦గ్రీవుతోడ
రాముతో నయోధ్యకుఁ జని♦ రాణ చెడిన, పురికిఁ బట్టము గట్టఁగ నై ♦ మొగిచెననుము.

—: హనుమంతుడు సీతకు ధైర్య వాక్కులాడుట :—

తే॥ వెగడుపడి యిట్లు పలుకు పృ♦థ్వీజఁ గాంచి, తల్లి యింకను దుఃఖానఁ♦దలరె దేల?
యనుచు మృదు మధురములు స♦మంజసములు, నైన గంభీర వాక్కుల♦ననియె హనుమ.

క॥ స్రుక్కెదు నీవీలంకనె, స్రుక్కఁగ రాముండు బ్రతికి♦చొచ్చు నయోధ్యన్
జక్కని మకుటము దాలుచు, నెక్కడి మాటలివి! చింత ♦ యేటికిఁ దల్లీ!

చ॥ విడివడి పోవ మానవులు ♦ వేడ్క వహించెదు కారయందె క్రో
త్తడితన మించుకేనియును ♦ తాఁఅని నిన్ను గలంచు పంక్తికం
ఠుఁడు తనశీర్షముల్ భువిని ♦ డుల్లక కాచికొనున్ రఘూత్తముల్
వడి ననినుండి పాఱుదురు ♦ పాతక మిట్లును సిద్ధిఁ బొందునే? ౫౯౩

ఉ॥ అన్నుల మిన్న! యెల్లరము ♦ నక్కటికం బిసుమంత లేక నిన్
బన్నము నొంద జేయు బలు ♦పాపులఁ గూల్పక మాశరీరముల్
మన్ననఁ గాచికొంచు నృప ♦ మాన్యుని ముందటి కేగ నాతఁడున్
గ్రన్నన వింటితోఁ దన పు ♦ రమ్మునకున్ మరలం దలంచునే?

క॥ భరియింపరాని వెతలం, బరితాపము నొందనీక♦ప్రాభవమును మా
కిరవుగ నొసఁగిన నృపతికి, మరల న్నినొ్నసఁగకున్న ♦ మహితులమె కదా!

చ॥ వ్రతులగు మానివర్యులను ♦ వ్రచ్చి భుజించెదు దైత్యపాళి శో
ణితశ పంఙ్లాంత్రరాసుల గు ♦ ణించి పిశాచ సగాల గ్రధ సం

తతులు గ్రసింపఁ జంపక వృ ♦ థా విలుపూని యయోధ్య కేగఁగన్
ప్రతిన యొనర్చు వానికొక ♦ పాటియె యీఁపని? రాజనందినీ! ౬౦౦

క॥ అడఁగని పగవారి చెఱం, బడు నిను గైకొనక వదలి ♦ మరలితి మేనిన్
జడులును పెద్దలు పిన్నలు, నడరి హసింపరొకో? తల్లి! యదియొక బ్రతుకే?

క॥ క్రొత్తడియగు గృహిణి మదో, న్మత్తులు తాఁకుటకు మున్నె ♦ నాశిలె నంచుం
జిత్తము మదిమది మరలిన, యుత్తము విక్రమ మదెంత♦యొప్పారునొకో?

క॥ జెడితిం జెడితి నసువులం, చెడఁబాసితివేని నిశిత ♦ విశిఖమ్ములచేఁ
దొడిఁబడ సకల జగమ్ములఁ, బొడిపొడి సేసినను కొడిమె♦పోవునె తల్లీ? ౬౦౩

క॥ మునుపే ముజ్జగములఁ గల, దనుజులఁ బరిమార్తు ననుచుఁ ♦ దలపడు సతేఁడో
జనకజ! నీస్థితి యెఱిఁగిన, వెనుకను నెమ్మది వహించి♦నిఁగునె? తల్లీ! ౬౦౪

క॥ ఊరక రాని యమర్షము, క్రూరుల జీవములమాత్ర ♦ గొని శాంతిలుచో
వేరేది దాని కాహుతి?, ధారణియుం దివియుఁ గ్రుంగి ♦ తాఱె సమయదే?

క॥ లయకాల వహ్నివోలెన్, రయమున భువనముల సాగ ♦ రముల నివుఱు చే
సియె పిడుఁగాక యడఁగునె? నియమిత రామాస్త్ర వితతి♦నీస్థితి విన్నన్. ౬౦౬

క॥ దేవారాతులఁ ద్రుంచెను, కావలముల మాన్చె సుజన ♦ గణములఁ గాచెన్
ధీవరుల కొనఁగె సద్గతి, శ్రీవరలక్ష్మి యను కీర్తి♦చెలఁగఁ దలఁపవో? ౬౦౭

ఉ॥ నీవలనన్ జగంబులు వి ♦ నిశ్చల వృద్ధి భజించునమ్మ! శో
కావలినే గ్రహించి శ్రమ ♦ లంది యొకించుక కాల మిట్టులే
త్రోపుము లోక మంగళము ♦ తూకొని చేసెడు వారె పెక్కులా
హోవడు లొందువారు భువి ♦ హాయికి నోర్చుట భావ్యమేకదా!

తే॥ రోయఁదగు లోక కంటక♦రుధిర పూర, మునను ప్రేతభూతాదులు♦మునిఁగి క్రీడ
సేయ దాఁగిన సురలు హా♦ర్షించి పొంగు, సత్కృతిని నీవు చూడంగఁ♦జాలవేమి?

మ॥ ప్రళయాంభోద తటిన్మహోరుచుల ని ♦ ర్ఘాతంబులం బోలె రా
మ లసద్భీకర బాణరాజి దనుజ ♦ క్ష్మాపాల సైన్యంబులన్
దొలువం గాఱెడు న్రసపూరము పయో ♦ ధు ల్నిండి ఘోషింప వీ
నుల విందారఁగ నుత్సహింపుము విన♦న్గొన్నాళ్లలోఁ దల్లిరో! ౬౧౦

చ॥ కరువులు జాఱు నట్లసుర ♦ కాంతలు కన్నుల మోఁదికొంచు వం
దురుచును దుఃఖబాష్పములఁ ♦ దోఁగుచుఁ ద్రెంచిన తాలికూటువల్
గిరులయి మింటి నంటె వడి ♦ ఖేచర లోకవిమానముల్ చనన్
దెరువున కడ్డమై నిలువఁ ♦ దేఁకువఁ జూడఁగ నుత్సహింపుమా. ౬౧౧

తే॥ నింగి కానఁబడక కప్పి♦నిండు భూత, ములును కంకగృధ్రము లస్ర♦జలధి మునిఁగి
దైత్యవనితల బాష్ప స♦దంబులందు, స్నానమాడుట గాంచ ను♦త్సాహముంచు

ఉ॥ వీణల మించి గాత్రములు ♦ వెల్వడ మర్దళముల్ ధ్వనింపఁగా
జాణలు వేల్పుసానులు ప ♦ సందుగ నాట్యము సేయుచోటులన్
బ్రీణన ముల్లసిల్లఁ గపి ♦ వీరులు వీరరవంబు సేయుచున్
శ్రేణిగ మోదనృత్యమున ♦ కేఁగుటఁ జూడఁగ నుత్సహింపుమా. ౬౧౩

చ॥ కొడిమలు మీఱ నైచ్యములు ♦ గూరిన క్రూరుల మేలు ప్రేలఁగా
వెడలెడు రక్తవాహినులు ♦ వే కొని పోయెడు కొండలట్టి పె
న్బడుగుల కుప్పతిప్పలు సు ♦ పర్వులు వెక్కసమంది చూడఁగాఁ
గడలిని నిండి పొర్లుటను ♦ కాంచఁగ నీమది నుత్సహింపుమా. ౬౧౪

తే॥ అవనిజా వహ్ని రామ శ♦రానిలమున, నల త్రికూటమన్ కుంపటి ♦ యందు పేఁగి
క్రూర దానవు లనెడి బొ♦గ్గులను కాల్ప, లంకయను పైఁడి కరఁగుట♦లక్ష్మి! కనుము

తే॥ భువన కంటకుఁడగు దశ♦ముఖుని తలల, వ్రాలి పుణ్యఫలముఁ బోలి♦పావన మగు
నీశరీరంబుఁ గాంచిన ♦ నేత్రపంక్తి, నొలిచి కాకులు దినఁ జూడ♦నుత్సహింపు.

చ॥ మును సురవైరి కోడి బిడె ♦ ముంగొని మాఱు మొగంబుగొన్న ది
గ్ఘన గజ వాల సన్నిధి ది♦గాలు మనంబడ రాఘవాంక మా
ర్గణములు పంక్తికంఠుని శి ♦ రంబులఁ ద్రెంచి తొలంగఁద్రోవఁగా
గుణవతివైన యోజనని! కోరికఁ గాంచఁగ నుత్సహింపుమా. ౬౧౭

ఉ॥ ఖంబు చెమర్చెనేమొ యని ♦ గాదిలి నష్టపు డల్ల వీచు శ్వే
తాంబరముం బలెన్ వెలయు ♦ నట్టి ధ్వజావళి యొప్పు లంకలో
నంబుల వర్షముం గురియ ♦ నల్లరి సేయుచు లేచు ఘాతముల్
పంబిన ధూళిలో వికృత ♦ భంగుల నాడుట గాంచు మమ్మరో!

ఉ॥ నల్లని రేయి ద్రిమ్మరుల ♦ నల్లల వెల్లువ లెల్ల వార్ధి జొ
బ్బిల్లి తలంబు లేమి నటు ♦ వెన్కకు మళ్లుటయున్ సమస్తమున్
ద్రెళ్లు యుగాంత వేళలను ♦ తృప్తి వహింపని మృత్యు మూర్తియున్
గొల్లగ మెక్కి క్రక్కుటయుఁ ♦ గూరిమిఁ గాంచెదు గాక తల్లిరో!

ఉ॥ వేలుపుబోట్లవంటి యలి ♦ వేణులతో ననురాళి క్రీడలం
దేలు సుగంధ కల్పవన ♦ దీర్ఘికలన్ గపిమూఁక వక్త్ర ఘాం
గూలము లొండొకళ్ల వడిఁ ♦ గూరిచికొంచు వినోద లీలలం
బోల మునుంగుచుండుటలు ♦ పోఁడిమిఁ గాంచెదుగాక తల్లిరో! ౫౨౦

ఉ॥ పెక్కులు పల్కనేల? రఘు ♦ వీరుని దివ్య శరాళి లంకలో
నెక్కొను దైత్యకాయముల♦నిల్వక యవ్వల దుస్సి సోఁకు లె
వ్వెక్కడ నుందు రయ్యచటి♦ కేపున నేగఁ ద్రిలోకవాసులా
రక్కసి మూఁక లెల్ల సమ♦రంబునఁ గూలుటఁ గాంతు వమ్మరో! ౬౨౧

చ॥ ఒకనెల తీఱు లోపల నె♦ యుమ్మలికంబు రవంత యేని పొం
దక సుఖియింతు వమ్మ త్వరి ♦ తంబున నేఁ జని రాముఁ గాంచుటే
యొక తడ వంత మీఁద నిట ♦ కొందఁగ రాఁ దరితీపు గల్గునే?
యొక క్షణమేని భూరమణుఁ ♦ డోప్పరికించునె యింకఁ దల్లిరో! ౬౨౭

తే॥ ప్రాణ మున్నదని వచించు♦నంతెకాని, తన శరీరము తాఁకి మాఁ♦డని సుమవములు
చివుళులును లేవు పేలాలు♦ చెదరకుండు, తరువులును లేవు వల్లు లం♦తకును లేవు.

తే॥ తెలివి తేటలుండినఁ గదా♦తివురు వంత, మొగులు పిడుగులతోడఁ బైఁ♦దగులుచున్నఁ
నై దుతలల సర్పము ఱొమ్ము♦నంటి కఱచు, చున్న నెఱుకగల్గదు రాఘు♦వోర్విపతికి.

తే॥ చిలుకఁబడు దధికై వడిఁ♦గలఁతనొంది, యెడను తడఁబడు ప్రాణంబు♦లింద్రియములు
గందనగు పైత్యమును వియో♦గంపు వంత, యెంత కలదొ లెక్కగ వచి♦యింపనగునె?

తే॥ ఇట్టి శోచనీయస్థితి♦నెనయు రాముఁ, డుండె సుఖముగ ననుమాట♦యొప్పకాదు
పలుకునవి యెల్లఁ గరతలా♦మలకముగను, చూపెదను చూచెదవు గాక♦సుగుణచరిత!

శా॥ తల్లీ! నిర్మలుఁడైన దాశరథి యు ♦ ద్దండుండు సుగ్రీవుఁడున్
దెల్లం బారఁగ నీదువార్త విని తృ ♦ ప్తిం జెందు మున్నె కపుల్
ప్రోల్లాసంబున వార్ధిదాఁటి నగరం ♦ బుం జుట్టి హుంకారముల్
మొల్లంబొప్ప నొనర్చుచుంట విని స ♦ మ్మోదింతు నిక్కంబుగన్ ౬౨౮

శా॥ దేవీ! లెక్కిడరాని వానరులు ప్రో ♦ద్దీప్తిన్ దగన్ రేపె లం
కావాటిన్ వడిఁజేర మధ్యమున నా ♦ కాశంబునం దార్క్ష్యపై
శ్రీవిష్ణుంబలె నా భుజంబులపయిం ♦ జెన్నారు రామప్రభున్
నీవింపారఁగఁ గాంతుగాక కను లు ♦ న్మేషస్థితిం జెందఁగన్. ౬౨౯

ఉ॥ అంగదు మూఁపుమీఁద నుద ♦ యాద్రిపయిం గనుపట్టు బాల భా
నుం గనులీల లక్ష్మణుఁ గ ♦ నుంగొని మోదము నొందెదమ్మ! పో
రుం గొన వానరేంద్ర నికు ♦ రుంబము నాయితమై చెలంగు నీ
యంగదయుం దొలంగు నురి ♦ యాటయు నీఁగు వియోగముం జెదున్.

ఉ॥ ఈమెయి నీవు పల్కు గడు ♦ విచ్చిన మాసములోనె వచ్చి శ్రీ
రాముఁడు నీచెఱన్ విడుగ ♦ రం బొనరింపఁడయేని నిందచే
రాముఁడె రావణుండగును ♦ రావణుఁడున్ మఱి రాముఁడే యగున్
శ్రీమహిళామతల్లి! కొద ♦ చెందెదవేల? వహింవు నెమ్మదిన్. ౬౩౦

తే॥ తొడరి మోదకరములు ని♦ర్దుష్టములును, పౌరుషోచితములు నగు♦పలుకు లాంజ
నేయుఁడాఁడఁగ నువ్పొంగి♦నెమ్మది గొని, యుర్వితనయ యిట్లని పల్కె♦నుత్సుకతను

—: సీత యానవాళ్లు తెలుపుట :—

శా॥ అయ్యా! యేగెదుగాక వైళముగ శ్రే♦యఃపాళి నిన్నొందఁగా
కయ్యెవ్విఘ్నములం దరించెదవుగా ♦ కార్యంబు శ్రీరాముతో
నెయ్యంబారఁగ నానవాళ్లడరు వా ♦ నిం బ్రీతి వాక్రుచ్చు మా
యియ్యాదం దొలఁగించు భారమది నీ ♦ దే కాదె ప్రాభంజనీ! ౯౩౨

ఉ॥ ముందటఁ జిత్రకూటమున ♦ ముక్కడికాకము వాఁడి ముక్కుతో
డం దగ నాయురమ్మునఁ గ ♦ డంగి పుటుక్కునఁ గాటు సేయ నేఁ
గుందఁగఁ జూచి నెత్తుగని ♦ కూర్మివిభుం డొకపూరిఁ గొంచుఁ బ్రేఁ
పొందఁగ బ్రహ్మమంత్రమున ♦ నుగ్రత సేయుడుఁ గాకి భీతిమై. ౯౩౩

చ॥ కొదుకుచు సత్యలోకమున ♦ కుం జని ధాతయు రొప్పి త్రోలనా
ప్రదరము వెంటనంట వడిఁ ♦ బాఱుచు శంభుని డాసి యాతఁడుం
బదరఁగ మళ్లి దిక్పతుల♦వల్లను రక్షణ మొందలేక యె
య్యదియును దోఁప కేడ్చు నెడ ♦ నాత్మల వేల్పులు పిచ్చలించుచుః.

ఉ॥ ఇంద్రసుతా! జయంత! యిటు ♦ లేల చరించితి నీతిమాలి ని
న్నింద్రుఁడె కాఁడు సర్వభువ♦నేంద్రులు చేరియుఁ గావనేర్తురే?
రుంద్ర యశస్వి శ్రీరఘువ♦రుః శరణంబని చేరు మా దయా
సాంద్రుఁడె కాచు నిన్ను రభ ♦ సంబునఁ బొమ్మని పల్కనాతఁడున్.

చ॥ భయమునఁ బాఱివచ్చి రఘు♦వర్య! భవత్పద పంకజంబులే
దయగల వంచు నే నభయ ♦ దానము వేఁడితి నన్న సత్కృపా
శ్రయుఁడు క్షమించి వానిదగు♦చక్షు వొకండు గ్రహించి యస్త్రమా
పయి నుపసంహరించుటలు ♦ పావని! నాథునకుః వచింపుమా.

తే॥ నీ చరణములే శరణముల్ ♦ నిఖిలనాథ!, యనఁగ దొసఁగు మన్నించితి♦నవనియందు
కాకి రెండుకన్నుల కొక్క♦కంటిపాప, యుండు నీవల్ల ననుటయు♦నొగి వచింపు.

తే॥ మ్రొక్కి సెలవంది కాకంబు♦పోయె దివికి, సురలు పువ్వుల వానలు♦కురిసినారు
దీని సౌమిత్రి సుంతయుఁ♦దెలియఁడయ్య, యింపు పలుకులతో వచి♦యింపు మిదియు.

ఉ॥ ప్రేముడిఁ బెంచు నాచిలుక ♦ పిల్లకు నెవ్వరిపేరు పెట్టుదుః
శ్రీ మహితా! యన న్మిగులఁ ♦ జిర్నగవార మదీయమాత స
త్ప్రేమమయాత్మయా కయిక ♦ పేరిడుమా యని నాఁడు పల్కు నా
యామెత గూర్చు వాక్యముల ♦ యాదరముః వినిపింపు మారుతీ!

ఉ॥ ఇన్నియుఁ బల్కుమీఁద వచి ♦ యింపఁగఁ దగ్గది యొండు లేద యుం
చెన్ని ధరించు వస్త్రమున ♦ నింపుగఁ గట్టిన మానికంబు పై

నున్న జగంబు క్రింది జగ ♦ మొప్పుగఁ గల్గిన కాంతి సంతతిన్
గ్రన్న జయించు దాని నటఁ♦గైకొనె మారుతియున్ భ్రమింపఁగన్.
తే॥ హనుమ యచ్చెరు పాటొంది♦యరయసాగె, సప్తలోకంబుల తమంబు♦సమసిపోయె
రవియు భయపడ కీనగ♦రంబు చేరె, నేమి? యని దైత్యులును శంక♦నెనసినారు.
ఉ॥ శోకమునొందు జక్కవలు ♦ స్రుక్కుట వీడె ముడింగియున్న ప
ద్మాకరమందు పంకజము♦లన్ని యెలర్చెను సూర్యకాంతముల్
తాఁకొని నిప్పు లుమ్మినవి ♦ దుఃఖముతో ముకుళించెఁ గల్వలున్
వే కనుపట్టె నయ్యెడ ర ♦ విప్రభఁ దోఁచెడు చిన్నె లన్నియున్.
చ॥ మృదువగు కేశపాశమును ♦ మేఘముపై గ్రహరాజుఁబోలి య
మ్ముదిత మనోజ్ఞసంహనన ♦ ముంబలె రాగమునొంది రాగ సం
పదగల రామపాదముల ♦ బాగున వెల్గు శిరోమణిం గునా
స్పదయగు సీత చూపెఁ గనె ♦ వాయుసుతుండు ప్రమోదమందుచున్.
చ॥ వెదకుచు వచ్చి జీవముల ♦ విందుగ నిచ్చిన పుణ్యమూర్తి! నా
కిది యొక కంటిపాపవలె ♦ నింబుగ నుంచుఁ జిరంబు వల్వలో
విడుఁక చుట్టియుంచితి న ♦ భిజ్ఞగఁ గైకొను మంచు సత్యవా
క్పదయగు సీతయిచ్చెఁ గడు ♦ భక్తిని గాడుపుపట్టి చేకొనెన్.
ఉ॥ కైకొని వస్త్రమందు దుసి ♦ క్రమ్మక యుండఁగ ముడ్చి వీడికోల్
కైకొని మ్రొక్కి మ్రుమ్మఱు వ ♦ లంగొని చాఁగిలి లేచి దీవనల్
కైకొని ధీరవాక్యములు ♦ క్రమ్మఱఁ బల్కి మఱిన్ మఱిన్ నుతుల్
కైకొని యుబ్బి గంతులిడి ♦ గంధవహాత్మజుఁ డట్లు క్రమ్మఱెన్. ౬౪౫

౭. వనభంగ పటలము. (౬౦).

చ॥ వనమును గూర్చి యుత్తరపు ♦ వైపునకుం జననెంచి దొడ్డ రూ
పును ధరియించినట్టి కపి ♦ ముఖ్యుఁడు స్వల్పకృతిం బొనర్చి యేఁ
జనుట వివేకలక్షణమె? చయ్యన నచ్చటికేగి రాఘవుం
డును ముదలించు వాని కొకఁ ♦ డున్ సరి పల్కమి దూత లక్షమే?
ఉ॥ ఏపునఁ గాలు సేతులనె ♦ యెల్లర నీచులఁ ద్రొక్కి చంపి లం
కాపురి వార్ధి నూఁకి జన ♦ కప్రభు పుత్త్రిని గొంచు రాఘవ
శ్రీపదపద్మ సన్నిధిని ♦ చేర్చనయేని తలంప నెవ్విధిన్
లోపములేని యుత్తమ గు ♦ ణుండగు దూతుఁడ నౌదు నిద్ధరన్.
ఉ॥ పంచశుఁడైన రావణుని ♦ వాలముచే దశ మస్తకంబులున్
మించిన చేతు లిర్వదియు ♦ మిడ్కఁగ నుక్కఁగఁ గట్టి కారలో

నుంచిన వాఁడఁగాను గడు ♦ నుద్ధతిఁ దాఁకి జయింపలేదు మూ
ర్ధాంచిత రామ భానుజ ప ♦ రస్పరమైత్రి ఫలించు టెట్లుగున్? ౧౪౮

చ॥ బలయుతమైన యీ యసుర ♦ వర్గముఁ గాడ్పడఁజేసి కూల్చి దో
ర్బలు దశకంఠుఁ బట్టికొని ♦ క్రొవ్వుగ మోఁది యతండు కన్నులం
బులుకునఁ జూచుచుండ మయ ♦ పుత్రి శిరోజములం గదించి వె
ల్వెలగొన నీడ్చితెచ్చి చెఱ ♦ వేయుట దోసముఁ గూర్చుకార్యమే?

ఉ॥ వీరల హింస చేసి పృథి ♦ వీభరమున్ రఘువీరు భారమున్
దీఱ సడల్చి దూతకృతి ♦ తీరుగఁ బూర్తి యొనర్చుటే తగం
గారియ మంచు భావమున ♦ గట్టి యొనర్చి దితి ప్రజాతతిన్
బోరొనరింప రేఁపు విధ ♦ ముం దలపోసె మనంబు లోపలన్. ౧౫౦

తే॥ కడఁగి యిప్పుడే యివ్వని♦గాశుపఱుతుఁ, బఱచు పెనుదొని చెవిఁబడఁ♦బలలభుజులు
కోపులై యెదిరింపంగఁ గూల్చువాఁడ, నిదియ తగిన యుక్తి యనుచు♦నెంచె మదిని.

చ॥ పొదివిన దైత్యులన్ మరలి ♦ పోవఁగ నీయక కూల్తుఁ గూలి కే
నెదురఁగ రావణాసురుఁడు ♦ నేపున దుస్సహ సైన్యయుక్తుఁడై
కదలును వచ్చెనేని కడు ♦ కావరముం జెడ మస్తకంబులన్
జిదురలు చేసి నాకసి న ♦ శింపఁగ నెమ్మదినుంది మళ్లెదన్. ౧౫౨

చ॥ అని తలపోసి శేవగలి ♦ కార్యులు త్రిమ్మరు మేరుశైలమున్
జెనయు భుజార్గళుండు మును ♦ చెన్నుగఁ గొమ్మన భూమినెత్తు నా
ఘనకిటిఁ బోలి దొడ్డ యడ ♦ గైకొని వేలకువేలు కావలిన్
గనిన యశోకికా వని న ♦ గంబులఁ గాళులఁ ద్రొక్కి ప్రీలఁగన్.

తే॥ విఱిగెఁ జీలెను వ్రాలెను♦పెల్లగిల్లె, నడఁగెఁ బొడియయ్యె మడఁగెఁ బె♦ల్లవిసె నెగసెఁ
జెదరె మండెను మాఁడెను♦ప్రిదిలెఁ ప్రేలె, బొగ్గులగుచు ఛిన్నాభిన్న♦ములుగ రాలె.

తే॥ కొన్ని వేళ్లతో లేచెను♦కొన్ని కాలెఁ, గొన్ని మొగుళులలోఁ జేరెఁ♦గొన్ని చీలె
కొన్ని మున్నీటఁబడిపోయెఁ♦గొన్ని తేలెఁ, గొన్ని దేవలోకముఁదాఁకెఁ♦గొన్ని తూలె.

తే॥ చుట్టి విసరిన మబ్బుల♦సుడిసి కొన్ని, దిక్కరుల కాకు మేఁతగా♦దిగువ వ్రాలె
నడుగు పట్టి వీచిన కొన్ని♦యాకసంబు, దాఁటి యింద్రు నందనమును♦త్రెమ్ము చేసె.

తే॥ వాలి యలలచే జలధి క♦ల్లోల మయ్యె, దైత్యుల విశాల సౌధముల్♦ధరణిఁ గూలెఁ
గులగిరులు తుముర య్యెను♦కుసుమచయము, పట్టు దప్పి దిక్కులతోడఁ♦బడి యడంగె.

చ॥ పొడవగు వేళ్లతో నడరు ♦ భూజములన్ వడిఁ బెల్లగించి త్రొ
క్కుడుపడి లోకముల్ ప్రిదుల ♦ గోఁటున వైచిన కొన్ని దిక్కరుల్
పిడులకు నందియీయఁ దమ ♦ బెట్టిదమౌ రదనాంతరంబునన్
బెడఁకుచు వ్రేలు తుండముల ♦ వీఁక ధరించిన రీతి భాసిలెన్. ౧౫౮

ఉ॥ క్రూరుని పంక్తికంధరుని ♦ కోమల వృక్ష వనంబులోనివౌ
సౌరభ పుష్పసంచయము ♦ జక్కల పర్వతమందు దేవతా
వారములుండు స్వర్గమునఁ ♦ బద్మదళాక్షులు మూఁగి వచ్చి యిం
పారఁగ నొల్లునిండఁ జిదు ♦ మాడిరి యొండొరు మించి వేడుకన్.

తే॥ కనకరత్నమయంబులై ♦ క్రాలు తరులు, దిక్కులకు మించులంబోలెఁ ♦ దిరుగుచుండెఁ
గొన్ని సూర్యకాంతులఁ బోలెఁ ♦ గొన్ని నడుమఁ, దాఁకి రాలురిక్కలవలె ♦ ధరణిఁ గూలె

తే॥ పక్షులును జంటియీఁగలు-భ్రమరములును, మొగ్గలుఁ జివుళ్లుఁ దేనెయుఁ-బూలుపండ్లు
కడలిఁబడ మీలు మ్రింగుచు ♦ మిడిసియాడెఁ, బచ్చి చెట్లంతలోఁ బడఁ ♦ బచ్చడయ్యె.

క॥ చెదరిన పూవులఁ దాలిచి, సదమల గంధంబు వీచి ♦ జలధులు వేల్పుల్
సుదతులతోఁ గ్రీడించు ప్ర, మదావన సరోవరముల ♦ మాడికి నొప్పెన్.

మ॥ హనుమంతుండు పెకల్చి వైచు మణిహే ♦ మాంచత్ప్రభా వేదులున్
ఘన భూజ వ్రజముం బొదళ్లు పెనుపె ♦ క్కంజొచ్చి నిండారుటన్
జనముల్ దాఁటియె పోవఁగాఁదగు వనం ♦ జాల్సాంద్ర మవ్వేళఁ గా
లి నడన్ దాఁటఁగఁ దగ్గదయ్యె వనఁ జా ♦ లెన్ జూడ్కి కస్త్రంబుగన్.

తే॥ గ్రీష్మభానుని పోలి య ♦ గ్రిమమరీచు, లడర మింటి కెగసి యుర ♦ వడిని మరలు
తరులవలన దానవుల సౌ ♦ ధములు తునురు,లయ్యె నశనిచేఁ గుధరంబు ♦ లవియునట్లు.

తే॥ హనుమ పెకలించి వైచిన ♦ యగచయంబు, క్రిక్కిఱిసి మబ్బువలెఁ దోఁపఁ ♦ గినుకచేత
రావణుని వనమెల్ల స్వ ♦ ర్గంబుచేరఁ, బంపు క్రియదోఁచె నప్పటి ♦ యతని చెయిది

ఉ॥ తేనియ తుంపురుల్ చెదర ♦ దిక్కఱి పక్షులు రంపు సేయఁగా
సూనచయంబు నిండుకొన ♦ శోభిలు రత్నమయావనీజముల్
మానుగ మింటఁ గ్రిక్కిఱిసి ♦ మంజుల కాంతులు కత్తులట్లు సిం
గాణులరీతిఁ గ్రాలి వడి ♦ గాఁ జనె మేటి విమానపంక్తినాన్. ౬౬౬

ఉ॥ వారణరాజముం బెనయు ♦ వాయుకుమారుఁడు చుట్టివైచు భూ
మీరుహముల్ సుడింబడుచు ♦ మింటను నిల్వక క్రమ్మఱిల్లి పెన్
వారిధి వ్రాలుచుండుటలు ♦ వజ్రిలి తోయదముల్ పయోధిలో
నీరము నానఁగా దొడఁగి ♦ నిండుగ వ్రాలిన లీలఁ గన్పడెన్. ౬౬౭

ఉ॥ పాపముచేసి మధ్యమ భు ♦ వంబున జన్మముఁ గాంచి జ్ఞానులై
తాపములన్ జయించి విను ♦ తంబగు ముక్తిని పొందు వారి య
శ్లేపున నూడ్చి పైకెగుర ♦ నేసిన కల్పకజాల మప్డు స్వ
ర్గోపరి భాగమేగి మఱి ♦ యొందెను మున్నటి స్వస్థలంబులన్. ౬౬౮

తే॥ గుఱిగ మణికుట్టిమంబులఁ ♦ గూలఁ దన్ని, చదిపి చవికలు దీర్ఘికల్ ♦ చదునుచేసి
కుడ్యములను క్రీడాద్రులఁ ♦ గుదియ ♦ ద్రొక్కి, చేయ దుస్సాధములనెల్లఁ ♦ జేసివైచె

తే॥ సాల సర్జకాదులఁ ద్రోచి♦పూలతోడఁ, జంపకశ్రేణి గెలఁకి ప♦జ్జను గలట్టి
చూత సాలంబు లూడ్చియ♦చ్చోటఁ జెలఁగు, ఫలతరూత్కరం బెల్లను♦పాడుచేసె.

ఉ॥ కంతు వసంతు మోములవి ♦ కానము లెల్లఁ గృశింప నా హనూ
మంతుని పాదముల్ దగుల ♦ మంజుల పుష్పవనంబు తారు మా
ఱెంతయు నొందఁ జందన మ ♦ హీజము లింధనభంగిఁ గాల న
య్యంతర భాగమెల్లఁ బొగ ♦ యై నివృత్తె కనెఁ గాడు పోలికన్. ౬౨౧

క॥ రొదసేయుచు భ్రమరంబులు, చెదరఁగ భూజములు గలసెఁ♦జేడ్పడి మంటన్
మదవతుల నృత్యశాలలు, కదిసిన విరి లతలతోడఁ♦గాలెఁ బదడుగాన్. ౬౨౨

చ॥ తలరెడు పూలకొమ్మలు ల ♦ తావితతుల్ పికముల్ రహించు క్రొం
దలిరులు గల్గు మావులును ♦ తావులఁ జిమ్ముచు నల్లిబిల్లిగా
నలమిన తీఁగలం జెలఁగి ♦ యందము చింద నమర్చు ద్వారముల్
పులుగులతోడ గుల్మముల ♦ పుంజములున్ జెడె నుగ్గు నూచమై. ౬౨౩

ఉ వైచు ప్రవాళ వల్లరులు ♦ వారిదపంక్తిని మించు లట్లు చు
ట్టేచిన కొండలంబడి ర ♦ హించె మహీధ్రము వంటి యేనుఁగుల్
మోచిన మోము పట్టములఁ ♦ బోలి హిరణ్మయ చూత శాఖికల్
వేచని యందు దంతులకు ♦ వేడుక యోగిరమయ్యె నయ్యెడన్. ౬౨౪

తే॥ పిట్ట లఱచు శబ్దంబులు ♦ వృక్షచయము,విఱుగు సవ్వడి మారుతి♦పెలుచఁ జేయు
సింహనాదంబు పెనురొద ♦ సిం దరించి, యండగోళంబులం దాఁటి♦యవలికేగె.

క॥ కూలెను పాటల కుజములు, ప్రీలెను వర గోఁగులును ద్వి ♦ రేఫ రవంబుల్
మాలెను విహగ రుతంబులు, గ్రాలెను రోదనముగాఁగఁ♦గడలిం బడుచున్. ౬౨౬

క॥ అడఁగెం బొడవగు మేడలు, మడఁగెం బందిళ్ల లతలు♦మఱి వృక్షంబుల్
పడియెం గావేరీనదిఁ, జెడియెం గంగాజలంబు ♦ చేరఁగఁ డేఁకుల్. ౬౨౭

క॥ అందము చిందెడు కొలఁకులు, చందనముం గలిపినట్లు ♦ చెడెఁ బంకముగాఁ
బెందరువులు కూలిన యా, సందర మొక పూలతోట♦చందంబయ్యెన్ ౬౨౮

ఉత్సా. సిందువార వారమేగి ♦ చెదరి చేరె వారిధిన్
చందనములు ఱివ్వుమంచు జరగి♦దైత్య సౌధముల్
పొందు మేల్కవాటములను ♦ పొడిచి విఱిచె నుగ్గుగా
నందు రక్క సీంద్రు జడిసి ♦ యఱచి పఱచి యేద్వఁగన్. ౬౨౯

ఉ॥ ఆకసమందు మించి వెలుఁ ♦ గారెడు రిక్కలఁ బోలి నందన
ప్రాకట వృక్ష పుష్పములు ♦ పైఁబఱపై విలసిల్లెఁ దింత్రిణుల్
ప్రేకనఁ జుట్టి చుట్టి కడ ♦ లిం దిగబాఁదఁగ శంఖ కీటముల్
వ్యాకులమంది ముత్తెముల ♦ నయ్యెడ రాల్చుచుఁ బాఱె భీతిమై

తే॥ ఆకసమునకు వీచిన యందమైన, కొమ్మలం గల్గు మణిమయ ♦ కుజము లచటఁ
దివిరి దైత్య వినాశ దు♦ర్దిన నిమిత్త, మైన యింద్రధనువు వోలెఁ♦గానఁబడియె

మ॥ చతురంభోధులలోఁ బడన్ విసరు నా♦చాంపేయ వల్లీ తతుల్
చితుకంబాఱుచు రాలుచుండుటలు వీ ♦ క్షింపన్ దిగం జొచ్చుచున్
సిత జీమూత వితానముల్ జలములన్ ♦ సేవించు వారాశి నా
తతరీతిం బ్రసరించు భానుకర సం ♦ తానంబునా భాసిలెన్. ౬౮౨

తే॥ ప్రాఁకులం ద్రిప్పివైవఁ బు♦రంబునందు, లాయములు రథశాల లా♦లాన శాల
లాటపట్టులు పానశా ♦ లాదికములు, నేలమట్టంబులై పేరు ♦ మాలికూలె

తే॥ ప్రాఁకులును కొండలును తారు♦మాఱుఁగాఁగ, వైచుటంజేసి బంగారు♦ప్రహరులెల్ల
జీలిపడ మేడలగ్గిచేఁ♦జిటిలి పెటిలి, యతల కుతలమై పురమెల్ల♦నడలు గుడిచె.

చ॥ అవనిజకై వగం బొగుల ♦ నట్లుడికించితి విష్ణు నాకు శా
త్రవులగు వారు నవ్వఁ బ్రమ ♦ దావన నాశము సేయుచుండ గా
రవమునఁ గాంచుచుంటివని ♦ క్రాఁగి చిరాకు గడించునంచు దా
నవపతి కల్కి డాఁకొని న ♦ నన్ హరిణాంకుఁడు డాఁగెఁ బైదెసన్.

చ॥ కనకము రత్నరాజి రవి♦కాంతములున్ శశికాంతముల్ మణుల్
మునుకొని వెల్గు ప్రాఁకులుగఁ ♦ బొల్చిన యావనవృక్ష సంతతుల్
హనుమఁడు పెల్లగించి కకు ♦ బంతర దేశములం బడంగ వై
చిన కతనన్ జగంబు విల ♦ సిల్లెను పట్టపగంటి చాడ్పునన్. ౬౮౬

చ॥ మెకములు భీతిమైఁ జెదరి ♦ మిక్కిలి భ్రాంతి వహించి యార్చుచున్
గకవికచెంది ప్రాలె నెఱ ♦ కల్ గల పక్షులు కొన్ని పాఱెఁ గొ
న్ని కడలిఁ జెట్లతో నడఁగె ♦ నిచ్చలు పాఱిన వెల్లఁ గొంత మే
రకుఁ జని తత్తఱిల్లి ధర ♦ వ్రాలెను పక్షములన్ విదుర్చుచున్. ౬౮౭

ఉ॥ పువ్వులతోడ భాసిలిన ♦ భూజములన్ హనుమంతుఁ డుగ్రుఁడై
ఱివ్వన వీవ నత్తరుల ♦ వ్రేలెడు గూఁడులతో విహంగముల్
త్రెవ్వక కొన్ని చేరినవి ♦ దివ్యపదంబు నతం డనుగ్రహం
బువ్వన నూనెనేని మఱి ♦ యున్ దగనెట్టి ఫలంబు గూర్చునో! ౬౮౮

తే॥ రాక్షసులు కాచుచున్న యా♦రామమందు, శ్రమల నొంది తపించు భూ♦జాతయున్న
వృక్ష మొండు మాత్రము నిల్చె♦విలయవేళ, విష్ణుఁడు పరుండు వట వృక్ష♦విధము దోఁప.

ఉ॥ మిక్కిలి కాంతిగల్గు నొక ♦ మేటి శిరోమణి భూమిజాత తా
నిక్కడ నానవాలుగఁ బ్రి ♦ యేశున కొందఁగ నిచ్చి పంచె నిం
కొక్కటియేని భూషణము ♦ నొందద యంచుఁ దలంచి సాగరుం
డక్కటికంబుతోఁ బనిచె ♦ నన్నవిధంబునఁ దోఁచె భానుఁడున్. ౬౯౦

చ॥ ననిచిన యవ్వనం బటులు ♦ నాశముచేసి మగుత్పుతుండు పొ
ల్పున విలసిల్లె నొక్కఁడయిఁ ♦ పోఁడిగ లోకములెల్ల గొల్చి ని
ల్చిన జగదీశు పోలికను ♦ క్షీర మహోదధి మధ్యనొప్పు మం
థన నగముం బలెం బ్రళయు♦దాహ రుషానల నేత్రు కైవడిక్. ౬౯౧

శా॥ ఈలీలన్ వనమెల్లఁ గూల్చి హనుమం ♦ డేపారు నవ్వేళ దై
త్యాలోలాక్షులు లేచి హా యనుచు న ♦ త్యంతంబుగా నుల్లముల్
వ్రీలన్ మేరువువోలె నిల్చు నతనిన్ ♦ వీక్షించి వీఁడెవ్వఁడే?
బేలా! కాంచితి వేమి? యన్నఁ గని పృ ♦ ద్వీజాత దానిట్లనున్.

చ॥ కొడిమెలు సేయు రక్కసులు ♦ కూడని మాయలు చేయుచుండ నా
చెడుగరులే యెఱుంగ మఱి ♦ చెప్ప సమర్థులు గాక యన్యులున్
నుడువ సమర్థులే? మునుపు ♦ నూల్కొని దైత్యుఁడు జింకయై కనం
బడ వలదంచు లక్ష్మణుఁడు ♦ పల్కిన సత్యము యంచుఁ గొరెతిన్. ౬౯౩

చ॥ అని జనకాత్మజాత పలు ♦ కాడఁగ ఱొమ్ములు మోఁదికొంచు న
వ్వనితలు నేలయుం జదలు ♦ వారిధులున్ వడఁకొందఁ బొఱఁగా
హనుమయుఁ జెంత స్వర్ణమయ ♦ మై పొలుపారెడు హోమ మండపం
బును గని దీనిఁ గూల్తునని ♦ పూనికఁ జేతులు సాఁచి పట్టుచున్. ౬౯౪

సీ॥ కనులఁ జూడను గాదు ♦ కాలువెట్టనుగాదు, స్తంభముల్ లెక్కింపఁ♦దరముగాదు
నిసులందు జీఁకటుల్ ♦ నెఱయవు ధరణియుఁ, గడఁగి మోయుటయన్నఁ♦గానిపనియె
యాకాశమంటు హే♦మాద్రియు సిగ్గిలి, మదినొచ్చి పుండగు♦మాడ్కిఁ బెరిఁగి
క్రమముగా వర్ధిల్లి♦కళల సంపాదించి, దుగ్ధంబుఁబోలు కాం♦తులను కురియు
తే॥ శీతకరుఁ డాఁకు కందను ♦ చీఁకటులను, వారి తినునట్లు వింశతి♦బాహునాజ్ఞ
బ్రహ్మదేవుండె స్వయముగా ♦ బంగరు గొని, మానుగాఁ గట్టినట్టిదా♦మండపంబు.

సీ॥ స్తంభంబులెల్ల ర♦త్నమయంబులగుఁ జుట్టు, ప్రక్కలు మొత్తమ్ము♦స్వర్ణతార
మయములు వెనుక సం ♦ ప్రథిత మహోపల, మయములు రవికిని♦మండనములు
దశకంధరుఁడు మున్ను♦తారాద్రి నెత్తుట, విన్న మారుతి యది♦వెలితి పఱుప
మేరువునే తోఁడి♦మీఁదికెత్తినయట్లు, దీర్ఘబాహులతోడఁ♦దివిరి యెత్తి
తే॥ లంకపై వైచె మేడలు♦క్రుంకె నిప్పు, మిడుఁగుఱులు లేచి కొన్నింటి♦నడరి కాల్పెఁ
బూఁడి ప్రగ్గిరి కొందఱు♦పొలసుదిండ్లు, చెడుగరులకు వచ్చెడునవి♦చెడుగులెకద!

సీ॥ అయ్యశోక వనంబు♦నరసి కాపాడెడు, పద్మతుదైవతములు♦సాస్రుపూర్ణ
ముఖపద్మములవస్త్ర♦ములతోఁ దుడిచికొంచు,దుఃఖాగ్ని♦మనసులఁ♦ద్రొక్కి కాల్ప
వ్రీలి నెత్తురుకాఱు♦పెను దేహములతోడఁ, దడఁబడి పెనఁగు పా♦దములతోడఁ
బురమెల్ల గగ్గోలు♦పొరయ రోదించుచుఁ, బరుగున రావణా♦సురుని దఱిసి

తే॥ చరణములఁ బడి దానవ♦సార్వభౌమ! వనము నేఁడు కావఁగలేని♦వారమైతి
మొక్క పెనుకోఁతియారామ♦మూడ్చి విఱువ, నగ్గిఁబడువ(స్త్ర)ముంబోలె♦నవి సెఁద్రుటెని.

కవిరాజ. పలుకఁగఁ దేలికయౌ పని గాదిది ♦ పాద కరంబులతోఁ గసవుగ
నలుసులు దూసియులే కఱునట్టు లొ ♦ సర్చి మహా క్రతు మండపముగ
బెలుచ నగల్చి వెసగ విసరెం బుర ♦ వీధుల మేడలు కొన్నియ పో
నిలువ సమస్తము నాశమొనర్చె వ ♦ నేచర మక్కట! యిక్కరణిగ.

చ॥ అనవిని రావణుండు పరి ♦ హాసముతో నొకకోఁతి చొచ్చి యా
కనక తరూత్కరంబుఁ గడఁ ♦ కగ విదళించి మఖాగ్నిశాల భూ
మిని పడఁద్రోచి గొప్ప కడి ♦ మి న్నగరంబును కాడు సేసెనే?
దనుజుల పేర్మి మెచ్చఁదగుఁ! దప్పి వెడంగులు నిట్టు లందురే? ౬౯౯

చ॥ అనవుడు వారలిట్లనిరి ♦ యయ్యరో! యాప్లవగంబు మేను మో
చిన ధరణి న్నుతింపఁదగు ♦ శిష్ట గణార్చితులౌ త్రిమూర్తులం
దున నొకఁ డీతఁడన్న నది ♦ తోఁచును న్యూనతగాఁగ నక్కపీం
ద్రుని కడిమిగ గణింప నెవ ♦ రుం బనియేమిఁకఁ గాంచ నేర్పడుగ.

ఉ॥ ధారణి చీలి యానెఱియ ♦ దండడిఁ గంధి జలంబు నిండ ది
గ్వారణముల్ సురాసురులు ♦ కక్కిరిబిక్కిరిగాఁగ దైత్యనా
రీ రమణీయ గర్భములు ♦ వ్రీలఁగ రోదసి బూరటిల్ల న
మ్మారుతి హుంకరించె దశ ♦ మస్తకుతో నటు వారు పల్కు చో.

౬ కింకరవధ పటలము. (౬౧)

చ॥ కులగిరి గహ్వరంబున న ♦ ఘోర మహాశని పాత ఘోషముగ
జలనిధి ఘోషణంబు శివ ♦ చాప విదారణ భీషణారవం
బిల సరిపోలు నారుతి స ♦ మిద్ధ మణీమయ శీర్షక స్ఫుటా
కలిత దశాస్య మస్త దశ ♦ కం బదరగ వడిఁ జొచ్చె వీనులగ. ౭౦౧

మ॥ చిఱునవ్వించుక యోర్వలేమి యలమం ♦ జింతించి యాకోఁతి యం
బరవీథిగ మఱి యెట్టులుం జనని తే ♦ వగ జుట్టుముట్టాడి దు
ర్భరమౌ పోరొనరించి యేని త్వరగా ♦ బంధించి తోతెండు పొం
డురవౌ సేనలతోడ నంచు సుభటు ♦ వ్యూహంబులం బంపఁగగ. ౭౦౩

తే॥ శూల కుంత తోమర భిందివా♦పాల ముసల, పరశు పట్టిసాదులఁ దాల్చి♦కఱకుసోఁకు
మూఁక లయకాలమున వార్ధి♦పొంగి లేచు, కరణి నడరి బయలుదేఱెఁ♦గపిని పట్ట

సీ॥ ఆలంబుపేరు వి ♦న్నంత మద్యముకంటె, నతిశయోత్సాహంబు♦నందువారు
అడవికంటెను పరపైన వారలు పెను, ఘోషచే జడధికి♦గొప్పవారు

గిరికంటె నున్నత♦వర దృఢ దేహులు, యశమున నాకస♦మందువారు
దేవదానవకీర్తి ♦ దీధితులను తమ, హుంకృతిచేతనే ♦ యూదువారు
తే॥ స్వల్పవైరంబు నిర్లక్ష్య ♦ సరణి విడుట, యాపదలకు మూలంబని ♦ యరసి దాని
కోఁతివలనఁ దీర్పుకొనఁగఁ♦గుందిసిగ్గు, పడినహృదయంబు గలవారు♦ బాహుబలులు.
సీ॥ శిత్తులు గలవారు ♦ కవచముల్ గలవారు, వీరచిహ్నంబుల ♦ వెలయువారు
వసుధ నడఁగ ద్రొక్కు ♦ పదములు గలవారు, కడలనంటెడు కేలు♦గలుగువారు
గగనమంటెడు మస్త ♦ కంబులు గలవారు, కాళ్లతో నులలను ♦ గడపువారు
పిడుగులకంటెను ♦ పెడబొబ్బ గలవారు, వారి కరుల మ్రింగు ♦ నోరివారు
తే॥ క్రొన్నెలంబోలు కోఱలఁ ♦ గొఱలువారు, గుణకిణాంకిత భుజులు మా♦ర్గణ నివిద్ధ
పాద పాణి వక్షఃస్థల ♦ భాగులైన, వారు దివ్యభూషణముల ♦ నఱలువారు.

ఉ॥ కేల గదాది సాధన వి ♦ కీర్ణ మయూఖము లెండగాయఁగా
లీలగఁ బోవలేమి నద ♦ లించుచు బొండని త్రోవ ముందు వా
రేలొకో సాగరంచు బయ ♦ లీదుచు నూకుచుఁ ద్రుళ్లి నేలకుఁ
వ్రాలుచు నల్లు వ్రాలుటకు ♦ వైనము లేక శ్రమంబు నొందుచున్.

ఉ॥ సాధనముల్ తటిత్తులుగఁ ♦ జాపము లింద్ర శరాసనాలుగాఁ
గ్రోధముతోడి యూరుపులె ♦ ఘోరమరుత్తుగ మేనులెల్ల ధా
రాధర పంక్తిగా నడరి ♦ రక్కసి మూఁక యుగాంతకాల వా
థోధరపాళి తారసిలు ♦ తోయమునం జనుదెంచె నత్తఱిన్ 20౮

చ॥ సురుచిర భూజయుక్తమయి ♦ శోభిలు నివ్వని నెల్లఁగూల్చి భా
స్వర మఖ మండపంబు నొగిఁ ♦ బగ్గము పాడుగఁ జేసినట్టి దొం
టరియగు కోఁతియట్టె! విక ♦ టంబుగ నున్నది నిర్జరారి వి
స్ఫురదురు శౌర్యముల్ మన య ♦ శోవిభవంబులు గాల్పనే యికన్?

మ॥ అని యంపిల్లుచు నాయుధ ధ్వనులు శిం ♦ జారావముల్ సింహ గ
ర్జనముల్ దంతుల ఘీంకృతుల్ తురగహే ♦ షల్ గూడి పెన్ మ్రోఁతయె
తనరన్ దర్జన భర్జనంబులఁ గపిం ♦ దట్టుండు కొట్టుండు చం
పినఁ జంపుండని యార్చి రయ్యమర వి ♦ ద్వేషుల్ వడిం బోవుచున్

సీ॥ వీథులలోఁ జన♦వెరవింతగానక, యెగసి మింటనె పోవ♦నెగడువారు
బొమలు విండులు నొక్క♦పోలికగా వంచి, పొగయు నిట్టూర్పులు♦పుచ్చువారు
ఒకరి నొండొకరు త్రో♦చికొని ముందేగుట, గని వీరుఁడే! యని♦కనలువారు
లంకలోఁ దమకుఁ బో♦లఁగఁ జాలినంత తా, వమర దే యని పెద్ద♦యుఱుచువారు
తే॥ తూణములనుండియమ్ములు♦దూయువారు,నొఱలనుండికత్తులనూడఁ♦బెఱుకువారు
నెఱసి చోటెంతలేక క్రి♦క్కిఱియువారు, కుటిలదంతముల్ పటపట♦గొఱుకువారు.

సీ॥ అల్పతపస్వులౌ ♦ నహుషులు ♦ పోరఁగ లేక, పాఱుచో నవ్విన ♦ వారువీరు
ధనదుని కీర్తి పౌఁ ♦ తఱవేయ నలకను, పాడొనరించిన ♦ వారు వీరు
దురము సేయుట లేక ♦ దురద పుట్టిన కేలఁ, బోరుగోరి తిరుగు♦వారు వీరు
పూర్వయుద్ధంబుల♦ముక్కాఁకలం దీఱి, వీరమద్దెలఁ గొన్న♦వారువీరు
తే॥ కొండలం బలెఁ జలియింప♦కుండువారు, సమరదోహలులు కృతాస్త్రు♦లమరవరులఁ
బెక్కుసారులు గెల్చిన♦వీరవరులు, పుడమి నడుము విఱుగునట్లు♦నడచినారు.

ఉ॥ కొండలఁ ద్రోయుఁ డన్న వడి♦గుంభిని గూలఁగ ద్రొక్కుఁడన్న మా
ర్తాండుని నేల కీడ్వుఁడన♦నబ్ధములన్ వెసఁ బిండుఁడన్న నొ
క్కండొకఁడే సమర్థుఁడయి♦క్రాలు మరుత్సమ వేగవంతు లు
ద్దండబలుల్ రణక్రమ వి ♦ దగ్ధులు సాహస శౌర్యధుర్యులున్ ౭౧౩

ఉ॥ పాదరజమ్ము స్వర్గపుర ♦ వాసుల కన్నులుగప్ప శౌర్యమే
మోదము తోడ రూపమును ♦ పొందిన చందము దోఁప మత్త నా
గాదన సంఘముం బలెను ♦ వ్యాఘ్ర కదంబముఁబోలె నీల మే
ఘోదయ మట్లు దైత్యులు మ ♦ హోద్ధతి నేగిరి బాణవేగులై. ౭౧౪

చ॥ మిడుఁగులు కన్నులం దురల ♦ మిక్కిలి యూర్పుల ధూమమొప్పఁగాఁ
దొడిబడు నాయుధంబుల ద్యు ♦ తుల్ మిఱుమిట్లు గడింప రక్కసుల్
పిడుగులఁ బోలె నార్చుచును ♦ వీఁకున నుబ్బుచు గంతులేయుచున్
సుడిసిరి చూచి పాడగు న ♦ శోక వనంబు మనంబు కాడ్పడన్. ౭౧౫

ఉ॥ భానుఁడు పూర్వచర్య మదిఁ ♦ బాఱఁగ భీతిలి మింటఁదాఁగఁగా
మానుగ నేఁగి వర్ధిలిన ♦ మారుతి కాహళ తూర్య శంఖ భే
రీ నినదంబు ప్రమోఁగ విని ♦ రేఁగి నిశాచరు లాజి సేయఁగాఁ
బూనిక వచ్చుచుండుటలు ♦ పోలునటంచుఁ దలంచి మోదిలెన్.

చ॥ వనమును గూల్చుటే తగిన ♦ పద్ధతియంచుఁ దలంచె మున్నె యా
పని యనుకూల మార్గమును ♦ పట్టుటచేఁ బెనుపోరు గల్గె నీ
దనుజుల తోడ నియ్యదియె ♦ తాఁ దలపోసిన వైనమౌట నె
మ్మనమున మోదమంది హను ♦ మంతుఁడు వారలఁ గాంచెఁ దేఁకువన్.

చ॥ పగటనె రాత్రి తోఁచు చెలు ♦ వంబగు నల్లని సోఁకుమూఁక యా
పగతుఁడు వీఁడె వీఁడె వెసఁ ♦ బట్టుఁడు కొట్టుఁడు కట్టుఁడంచుఁ దెం
పుగ నటుచొచ్చి వాఁడిమియుఁ ♦ బోఁడిమి వెల్వడ నార్చిరెల్ల భూ
గగన ధరాధరంబులును ♦ కంధియు లంకయు బిట్టు కంపిలన్. ౭౧౮

సీ॥ జలనిధి బెడిదంపు ♦ టులివు కీడ్పడ శంఖ, భేరీరవములు గా ♦ వించువారు
గుహలఁబోలిన నోళ్లు♦రహిఁ దెఱచినవారు, పొగ రేఁగు చూపుల♦ నెగడువారు

భుజగేంద్రు మెడయును♦భుజము లొక్కటిగాఁగ, నడఁగంగఁ బుడమిపై ♦నడచువారు
బహువిధాయుధ మహా♦ప్రభలు వంశాటవి, నలమినగతి వెల్గ♦నడకువారుఁ
తే॥ గసిమసంగి యాలము సేయఁ♦గడఁగినంతఁ, బావనియు నొక పెనుపాద♦పంబు మిత్రు
పగిదిఁగని కేలఁదాలిచి♦వాలి కడలి, నడిమి మందరమన వారి♦నడుమ నిల్చె.

ఉ॥ కొండల వ్రీల్చునట్టి పిడు♦గుల్ సహితంబు వడంకు పోటు దో
ర్దండ బలంబునం దరువ ♦ రంబున రక్కసి పిండుఁ దాఁపఁగాఁ
గొండలు వాఁగులం బలెనె ♦ కొండలఁబోలు భుజాలు వ్రచ్చి యం
దుండి మహాస్ర ధార లిల ♦ నోడిగిలం బడి చచ్చి రుక్కఱన్. ౨౧౦

తే॥ కొందఱతనిపైఁ గైదువుల్♦గూర విసరి, పొట్టలవియఁ బండ్లునుపోవ♦ మొగము లగలఁ
ద్రొక్కఁబడి రక్తమాంసముల్♦దుక్కిగాఁగఁ, జదసి రూపఱఁ జచ్చి రా♦స్థలమునంద

చ॥ ఒరపిడిచేత రాఁజిన మ♦హోజ్జ్వల వహ్ని యొసంగి వెంద్రుకల్
చుఱచుఱఁ జూఁడఁ గంతములు ♦ స్రుక్కఁగ గన్నులువోవ మూఁపులున్
విరవిరవోవ వీఁపులును ♦ వ్రీలఁగ నిట్టటు వోవలేక దు
ర్భరమగు తాపముం బొరసి ♦ పాసిరి కొందఱు జీవితంబులన్. ౨౧౧

క॥ అక్కునఁ దన్నఁగ నెత్తురు, గ్రక్కుచు ఱొమ్ములును పగుల♦బాహులు విఱుగన్
స్రుక్కుచు విలవిల వోవుచు, ముక్కుచుఁ గొందఱు నలంగి ♦ ముగిసిరి సోఁకుల్.

ఉ॥ పొందుగఁ జెంతఁ గానఁబడు ♦ భూధ్రము మీఁదికి వైవ నందుచేఁ
గొందఱు నాకలోకమునఁ♦గొందఱు గుహ్యక పట్టనంబునన్
గొందఱు వ్యోమమందు మఱి ♦ కొందఱు సందరమందుచేరి యే
చందమునన్ నివర్తిలఁగఁ♦జాలక యీల్గిరి పోవు త్రోవలన్. ౨౧౨

తే॥ కాళ్లుచేతులు విఱిచి య♦క్కడనె వైవ♦ఱెక్కలూడిన కొండల♦రీతిఁబడిరి
తివిరి వాలంబునం జుట్టి♦త్రిప్పివిడువ, గిరగిరం దిర్గిఁ యుర్విఁ బొం♦గరములట్లు.

ఉ॥ కొందఱు ఖడ్గముల్ విఱిగెఁ ♦ గొందఱు చాపగదాదు లుక్కఱన్
గొందఱు బాహువుల్ తెగియెఁ♦గొందఱు మోములు నల్గి రూపఱన్
గొందఱు పండ్లురాలె మఱి ♦ కొందఱు కాళులువోయె మధ్యముల్
కొందఱు కుక్కె నెమ్ముకలు ♦ కొందఱకుం బొడియయ్యె నయ్యెడన్.

ఉ॥ కొందఱు చర్మముల్ చినిఁగెఁ ♦ గొందఱు వర్మము శీర్ణమయ్యె వే
కొందఱు మేలు చీలె మఱి ♦ కొందఱు దేహము లయ్యె నజ్జుగాఁ
గొందఱు మస్తముల్ చిదిసెఁ♦గొందఱు కాయము లయ్యె బజ్జిగాఁ
గొందఱు గాత్రముల్ మునిఁగెఁ ♦ గ్రొత్తగ నొత్తిలి పాఱు నెత్తురన్.

సీ॥ కాలఁ గొందఱు రాఁచి♦కేలఁ గొందఱఁ దాఁచి, వాలుతోఁ గొందఱ♦వైచి వైచి
చూపులఁ గొందఱఁ♦దాఁపులఁ గొందఱు, రాపులఁ గొందఱ♦వ్రాల్చి వ్రాల్చి

లాగి కొందఱఁబట్టి♦మేఁగి కొందఱఁ జుట్టి, సాఁగి కొందఱఁ గిట్టి♦చదిపి చదిపి
తరువులఁ గొందఱఁ♦ఖురువులఁ గొందఱ, బరువుల గొందఱ♦నుఱిచి నుఱిచి
తే॥ వారి యాయుధముల తోడ♦వ్రచ్చివ్రచ్చి, పేర్చి యొకనిపై నొక్కని♦వ్రేసివ్రేసి
కఱచి విఱిచి నులిమి యక్కి♦చఱచి చెఱచి, తిరిగి పఱచి రాకాసులఁ♦దివిరి చంపె.

ఉ॥ తాఁకినవారిఁ దాఁకుచును♦దాసిన సోఁకులఁ మూఁక దాయుచున్
నూఁకిన వారి నూఁకుచును ♦ నూర్చిన వారలఁబట్టి నూర్చుచున్
దూఁకిన మీఁద దూఁకుచును♦తూల్చిన దైత్యులఁ గొట్టి తూల్చుచున్.
గాఁక నెదుర్చు వారలను ♦ గాఁక నెదుర్చుచుఁ గూలఁద్రోయుచున్.

చ॥ మఱిఁగినఁ జంపు దాఁకినను ♦ మానక చంపుఁ దలంపఁ జంపుఁ గ
న్నుఱిమినఁ జంపుఁ బైకెగుర ♦ నుప్పరమందును చంపుఁ బాఱినన్
దొలఁగినఁ జంపుఁ దూకొనిన ♦ తోడన చంపు వియత్పథంబునన్
దఱిమినఁ జంపుఁ దార్కొని యు ♦ దగ్ర మహోగ్రహ భీషణాకృతిన్.

చ॥ మెదడును క్రొవ్వు మాంసము స ♦ మిద్ధర రక్తముతోడఁ బంకమై
నదులుగఁ బాఱె యెల్లెడఁ గ ♦ నంబడ లంకయె వాయుసూను బె
ట్టిదమగు పోటుచే వెతఘు ♦ టింపఁగ రక్తము బొళ్కు బొళ్కు మం
చదవద గ్రక్కుచున్నదన ♦ నయ్యె రణస్థితియే యఘోరమై. ౨౩౧

చ॥ కరములఁబట్టి వాలమునఁ ♦ గట్టి పదంబులఁ దన్ని నెవ్వడిన్
దరువుల పైకి వ్రేయఁబడి ♦ దైత్యులు గానుగ లోని యించు పై
ఖరిని నలంగి పాలవలెఁ♦గాఱిన రక్తము పాఱె సంభ్రమన్
గరగను నించి చుట్టు నధి ♦ కంబుగఁ బొంగె సురాళి మోదిలన్.

చ॥ అసురుల దేహముల్ విసర ♦ నంబరవీథిని పోయి ఱెక్కముల్
కొసరి చలించు మేడలును ♦ గోపురముల్ వర మండపంబులున్
వసుమతిఁ గూలఁజేసినవి ♦ వారణరాజములన్ నలంచె ర
క్కసులను మోఁదె గుఱ్ఱముల ♦ గాత్రములన్ ధరఁజేర్చె నజ్జగన్.

ఉ॥ కొందఱు వారియిండ్లఁ బడఁ ♦ గూల్చెను వారల మేను దూదిగాఁ
గొందఱు వైచె వారి యెల ♦ కూనల వారి నరాజి త్రుంపగాఁ
గొందఱునిచ్చె భార్యలకుఁ ♦ గ్రొత్తగఁ బెండిలియైన వారికిన్
గొందఱునిచ్చె దారకులు ♦ గోరిన వారికి వారి తండ్రులన్ ౨౩౪

చ॥ అరుగులమీఁద నిండ్లపయి ♦ నంగడి వీథులయందు దొడ్లలో
దొరువులయందు వాడల చ ♦ తుష్కములన్ నడుత్రోవలందు నం
బరమున నూతులన్ దిగుడు ♦ బావులఁ బెద్ద జలాశయంబులన్
శరనిధియందు నిండె శవ ♦ సంచయ మా హనుమందు నైవఁగన్.

ఉ॥ వాలి మరుత్సుతుం డొకఁడె ♦ వారక దైత్యులఁ గూల్చుచుండఁగాఁ
గాలుఁడు వాని కింకరులు ♦ కాళులు నొవ్వఁగ మోచు ప్రాణముల్
నేలను వాయు మేఘ రజ ♦ నీకర భాస్కర మండలంబులం
దోలిని నిండె వ్యోమచరు ♦ లోరకు నోర కొదుంగుచుండఁగన్. ౭౩౬

తే॥ బవర మిట్లుసాఁగఁగ మతి♦భ్రష్టులైన, వారివై ఖరిఁ గోపించి♦వారిదముల
భాతిఁబర్విన రాక్షస♦వరుల నడుమ, మారుతసుతుండు మార్తండు♦మూర్తి నుండె.

తే॥ వ్యాపనముఘూర్ణనంబురా-వంబునల్లఁ,దనముతో మీలఁబోలుకుం-తములు మెఱయు
కతనఁ గర్బురుల్ సంద్రంబు♦కరణినుండ, నడుమ మందరమట్లు వా♦నరుఁడు తిరిగె.

తే॥ దండఁజేరి చచ్చిన సోఁకు♦పిండు నడుమ, నమృతముంగొనివచ్చు చో♦నహులు వెంట
నంట నడుమనుండిన విహ♦గాధినాథుఁ, బోలియుండె నభస్వ త్పు♦పుత్త్రుఁ డచట.

క॥ దనుజ సముదయము లిభముల, యనువున వర్తిల్లి నడువ♦నాతఁడు తద్వా
రణ మస్తక మస్తిష్కం, బును గొను కేసరి కిశోర♦ముఖ్యత నొప్పెన్. ౭౪౦

సీ॥ వైచుటచేతను ♦ వీచుటచేతను, కొట్టుటచేతను ♦ కోఁతచేతఁ
గ్రుచ్చుటచేతను ♦ వ్రచ్చుటచేతను, పొడుచుట కతమున ♦ విడుచుకతన
నఱుముట వలనను ♦ తఱుముట వలనను, తోలుచుటవలన మే ♦ లొలుచువలనఁ
జీల్చుటం జేసియు ♦ వ్రాల్చుటంజేసియుఁ, బట్టుకతమ్మున ♦ నెట్టుకతనఁ

తే॥ గలిగినట్టి హనుమ మేని♦గాయములకుఁ, గొలతయిడరాదు లెక్కింప♦నలవికాదు
రాక్షసులు సేయు భీకరా♦రవముకంటెఁ,బొగడు వేల్పుల రవముఁ లె♦మిగుల నెగడె.

తే॥ ఆయుధంబులు పెక్కుకో♦ల్లైనవాని, వలనఁ గల్గిన పెనుగాయ♦ములును వేలు
పులునుతతాఁంతలునుచల్లు♦పుష్పములును,భేద మెనయనియనువున♦వెలయుచుండె.

క॥ తిరుగుటచే నెగయుటచే, నఱకుటచే దూఁకుకతన ♦ నసురులు పొలివో
యిరిగాని హనుమ శ్రమలం, బెరసియుఁ జెమరుపఁడు నూర్పు♦విడువఁడు పెలుచన్.

ఉ॥ రాక్షసరాజు పంపఁగ గ♦రాదుల పోలికఁ బోరికేగు వా
రీక్షణ సేయుచుండ నశి ♦ యించుట గానము నిన్నదాఁక నా
దక్షులు చచ్చి స్వర్గము ము ♦ దంబునఁ జెందిరి కాని యోడ రా
నీక్షితి వారిఁబోలు మగ ♦ లెవ్వరు కల్గరు కల్గరారయన్ ౭౪౪

మ॥ అనికిన్ వచ్చినవార లీల్గుట వనా ♦ ధ్యక్షుల్ పరీక్షించి ముం
దునకుం జంకెనకాళ్లు వెన్కకు దడం ♦ ద్రోవంగ నీడ్వంగఁ గ్ర
న్నన రక్షఃకుణపాళిఁ ద్రొక్కికొనుచున్ ♦ జన్నెంచి దైత్యేశ్వరుం
గని భీతిం బలుకాడకే వణఁకునన్ ♦ గైసన్నతోఁ దెల్పఁగన్. ౭౪౫

శా॥ వారల్ పొందిన భీతియే తనకుఁదె ♦ ల్పన్ సర్వవృత్తాంతమున్
ఘోరప్రేక్షణుఁడై కనుంగవల న ♦ గ్నుల్ గ్రక్క దైత్యేంద్రుఁ డా

పోరం గింకరవర్గముల్ మడిసెనా? ♦ పోరాటముల్ మానెనా?
పాఱంజొచ్చెన? యేమి యయ్యె? ననుచుం♦ బ్రశ్నింప నవ్వారలుల్. ౭౮౯
తే॥ వారు బెగ్గిలి పాఱిన♦వారుగారు, ప్లవగ మని యలక్ష్యంబున ♦ వదలలేదు
తెలిసి కల్లసాక్ష్యంబిచ్చు♦ములుచకొలము, మాడ్కిఁ గోఁతిచే వారలు♦మాఁడిరనుడు.
మ॥ తనయాజ్ఞల్ దరిఁజేరి సేవ లను వాం ♦ దం జేయు దిక్పాలురం
గని లజ్జించుచు రావణుండు వన ర ♦ క్షాదక్షులం గాంచి కూ
రిన చందం బిది యంచెఱుంగక విచా ♦ రింపంగఁ బ్రాల్మాలి నో
రను వెల్వడ్డదియెల్లఁ బేలెదరె దు♦ర్వాభిరింతాత్ములై ముంగలన్. ౭౮౮
తే॥ అనుడు వా రడలున నేమి♦యనఁగలేక, వడఁకుచు న్నిల్వ కోఁతి యీ♦పగిదిచేతఁ
మీారు విన్నదా? కన్నదా? నీరునమల, కంతయును దెల్పఁగొలెద♦ననఁగ వారు.
ఉ॥ ప్రక్క గొదింగి నిల్చి భయ ♦ భావమునం దనువుల్ కుదించి నేఁ
డక్కట! నేమిసెప్ప దను ♦ జాధిప! కోఁతియొకండె కింకరుల్
క్రిక్కనకుండఁ జావ నొక ♦ వృక్షముకై కొని త్రిప్పి త్రిప్పి య
మ్మక్క! సమస్తముం జదిపి♦యచ్చట నున్నది పాఱ దెయ్యెడన్. ౭౫౦

—: జంబుమాలి వధ పటలము :—

మ॥ వనపాలోక్త విధానము న్వినిన దే ♦ వద్వేషి కోపించి క్ర
న్నన బిట్టార్చుచు జంబుమాలిఁ గని సై ♦ న్యశ్రేణితో నేగి కో
తిని గర్వం బడఁగించి పట్టుకొని వే ♦ తెమ్మిట్లు నాప్రేమాలకున్
ఘనమోదంబును నాకుఁ గూర్పు మిది నీ ♦ కార్యంబనన్ దైత్యుఁడున్
ఆ॥ మ్రొక్కి లెక్కలేని♦మూఁకలో నన్ను నీ, పనికిఁ దేర్చిపంపు♦భాగ్యమొదవె
ధన్యుఁడైతి ననుచు♦దైత్యు కోపంబెరూ, పొందెననఁగ నేగె♦యుద్ధమునకు
మ॥ తనసైన్యంబులతోడఁ బంక్తిముఖుఁ డొం ♦ దం బంపు సైన్యంబుతో
జనకుండంపిన సేనతోడను సుహృ ♦ త్సైన్యంబుతో నేగి నేఁ
డని సేయంగల భాగ్యమబ్బె నను న ♦ త్యానందవృత్తిం బ్రహ
స్తుని పుత్రుండగు జంబుమాలి నడచెన్♦దోషాటు లగ్గింపఁగన్ ౭౫౩
సీ॥ పిడుగుల మొగుళులఁ♦బెనచి ప్రాణమువోసి, నిలిపెనా నొప్పు న♦నేకపములు
ఉఱుములు మెఱుములు♦నొక్కటిగాఁ జేయఁ, బరఁగిన వననొప్పు♦నరదములును
గాలిని నాలుగు♦కాళ్లుగా నొనరించి, ధరనిల్పె నన నొప్పు♦హరి చయములు
వజ్రంబు వినుము వ్రా♦ద్వపువులు గాఁగొని, క్రాలిన వననొప్పు♦కాల్బలములు
తే॥ గుహలనుండి పులులు వచ్చు♦కోపుదోఁప, ఖడ్గ శర శరాసన తూణ♦ఘనగదాది
సాధనంబులు మెఱయంగ♦జంబుమాలి, సైన్యములు సాగె మేదినీ♦చక్రమదర.

తే॥ చిఱుకటారు లీఁటియలును♦సిడము లంబు, దంబు నోరయంగనైన రం♦ధ్రములనుండి
కాఱు జలములు రజముతోఁ♦గలిసి స్రవణము, లందు గాఱు రక్తంబునా♦నతిశయిల్లె.

తే॥ నేమిరవములు శంఖధ్వ♦నియుఁ దురంగ, హేషణములు వివిధ వాద్య♦ఘోషణములు
కింకిణుల విండ్లరుతులు ఘీం♦కృతులు మిగులఁ, గలిసి వేల్పుల పలుకులఁ♦గలఁతపఱిచె.

తే॥ కనకమయమైనలంకాన♦గరము ప్రిదిలి, యెగురు ధూళిపైఁబడఁ గొండ♦లెల్ల స్వర్ణ
గిరిని పోలెను తక్కిన ♦ పురవరములు, నాక లోకంబు బోలి వి ♦ న్నాణమొందె

తే॥ రక్కసుల సేనఁ బదివేల♦రథములుండె, వాని కినుమడియై యుండె♦వారణములు
వానికిమ్మడియై యొప్పె♦వారువములు, వానికిబ్బడి యయ్యె గా♦ల్బలము లెన్న.

ఉ॥ అందఱు నాఁటితేఁటిన మ ♦ హాహవ యోధులు మాయలందు పే
రందినవారు నేత్రముల ♦ యందు మహోగ్రత చూపువారు చే
వం దనరారువారు తత ♦ వక్షములం గవచంబు దాల్చినా
రెందును సాటిలేని విజ ♦ యేందిరఁ జేకొనినారు నిచ్చలున్. ౨౫౯

తే॥ వారణారోహణక్రియా ♦ ప్రథితు లస్త్ర, శస్త్రవిద్యాప్రవీణులు ♦ చతురమతులు
వ్యూహనిర్మాణచతురులు♦సాహసులును, నిరృతివంశ్యులు తరణి స♦న్నిభులు వాఱు

తే॥ రథగజాధిరోహకులశి♦రంబులపయి, నెగిరిపోవు మనోవేగ♦మెనయువార
లాశ్వికులు వారిగుఱ్ఱమ్ము♦లట్టివయగు, వివిధగతుల నెఱింగిన♦జవనహరులు. ౨౬౧

చ॥ అరయఁగ జంబుమాలి చతు♦రంగబలంబులు చుట్టిరాఁగ ని
ర్జరులు భయంపడం గనులు ♦ చంద్ర మిఱుంగుఱు లట్లు వెల్గఁ బె
న్నరదము మీఁదఁ గొండవలె ♦ నాతఁడు గ్రాలఁగఁ గంకటంబు పే
రురమునఁ గారుచిచ్చువలె ♦ నుజ్జ్వలమై వెలయన్ వెసం జనెన్. ౨౬౨

చ॥ రణమొనరింప రక్కసులు ♦ రారొకొ? యేలొకొ తామసంబు ప
ట్టణమున నున్న వీరుల కి ♦ డంక నశించెనొ యింతకం చవా
రణగతి మారుతాత్మజుఁడు ♦ క్రన్న నశోక వన ప్రధాన తో
రణ ముఖసీమ దానవుల ♦ రాకఁ బ్రతీక్షణ సేయఁగాఁ జనెన్. ౨౬౩

చ॥ స్ఫటిక శిలా హిరణ్మయ వి ♦ భాసుర సౌధ విశేషకాంతి చీఁ
కటులఁ జెదర్పఁగాఁ జకచ ♦ కల్ గల రత్న మయూఖ జాలకం
బటనట వన్నెచిన్నె లెస ♦ లారఁగ మారుతి యందుఁ దోఁచెఁ జొ
క్కటమగు వేవెలుంగు నడు ♦ కంధిని భాసిలఁ దోఁచు రీతిగన్. ౨౬౪

చ॥ పిడుగులతోడ మేఘములు ♦ ప్రీలఁగ సంద్రము క్రొందలింప ము
ప్పిడరిన దంచు పర్వత గు ♦ హాంతర సీమల సర్పముల్ విసం
బెడలఁగఁ గ్రక్క రక్కసు ల ♦ హీనభయంబు భజింప వేల్పు పిం
డడలఁగ నాంజనేయుఁడు మ ♦ హారవముం బొనరించె నయ్యెడన్. ౨౬౫

తే॥ దిగ్గజములు విశ్రాంతిఁ బొం♦దెను జముండు, దద్దఱిల్లె ఋక్షంబులు♦ధరణిరాలెఁ
బర్వతంబులు భూమియు♦బ్రద్దలయ్యె, నలఁగెఁ గడలియు హనుమ బా♦హాస్ఫళింప.

తే॥ అంతదైత్యులు కదలి పె♦ల్లార్చి పీన్గు, పెంటలును రక్తవాహినుల్♦పెరిఁగివారి
నాఁకపెట్టుటవలన నా♦హనుమఁజేర, ననువుదోఁపక మిక్కిలి♦యడిచిపడిరి. ౭౬౭

తే॥ జంబుమాలి సైన్యము విభ♦జనముచేసి, రెండుప్రక్కలఁబంపి యా♦దండ తాను
రథికుఁడై దాయ హనుమ వా♦రలనుగాంచి, సంతసింపఁ బూరించె భు♦జంబులంత

చ॥ అమలిన దీప్త దీపశిఖ♦యందమునొంది వెలుంగు నూర్ధ్వ పుం
డ్రముగల ఫాలమే మొదటి ♦ రాణువగా నఖరాజి నిట్ట రో
మములు చెలంగు బాహువులె♦మధ్యమసేనగ వాలు వెన్కసై
న్యముగఁ బొసంగఁ బావనియు♦నాయితమయ్యె రణంబుసేయఁగన్.

ఉ॥ కాహళముల్ చెలంగ నెస ♦ కంబుగ వాద్య విరావమొప్ప మా
యాహవ దోహలుల్ బహు వి ♦ ధాయుధ వర్గము నాంజనేయుపై
నోహరిసాహరిన్ వయిచి ♦ రుద్ధతి నాతఁడు చూచి లోక వి
ద్రోహులు కుందఁ దూల్చె నొక ♦ దోరణగంబముతోడ నన్నిటిన్.

ఉ॥ దోరణగంబమున్ సమర ♦ దోహలుఁడై కొని తాను దిగ్గుటల్
పోరుట గానలేక వెఱఁ ♦ బొందుచు గుంపులు గూడుచున్ విడం
బాఱుచుఁ దాఱుచున్ మరలి ♦ పైకొనుచున్ దిరుగాడు విద్విష
ద్వీరులఁ గాలసద్మమున ♦ విందులుగాఁ జనునట్లు మోఁదుచున్. ౭౭౧

తే॥ ఏయునవి క్రుమ్మునవి యగు♦నాయుధముల, నెడమచేత నలంచుచుఁ♦గుడికరమున
పోరు సాగింప నంజనీ♦పుత్త్రకుండు, దొరలె రథములు గజములు♦తురగములును

తే॥ మోఁదుదిన్న యేనుంగులు♦మీఁదికెక్కె, ములనుదంతములనుతొండ♦ములనుచెవులఁ
గాళ్ల మద జలంబులను ఘీం♦కారములను, కినుకలెల్లను పోఁగొట్టు♦కొనియె నపుడు

తే॥ వీరు లెక్కివచ్చిన రథ♦వితతి నొగలు, ప్రక్కలును శిఖరములు చ♦క్రములు కింకి
ణులునుధ్వజములు వారువ♦ములునునలఁగి, మహిని చెదరిపడియె హనూ♦మంతుచేత.

ఉ॥ కొన్నిటి కుత్తుకల్ దెగియెఁ ♦ గొన్నిటి పొట్టలు ప్రీలెఁ బ్రేవులున్
గొన్నిటి కీఁగెఁ గొన్నిటి య ♦ కుంఠితవేగము క్రుంగెఁ గాళ్లు వోఁ
గొన్నిటి ముచ్చ్ఛలే విఱిఁగెఁ ♦ గొన్నిటి మొమ్ములు వ్రస్సె నుగ్గుగాఁ
గొన్ని నశించెఁ గొన్ని వడెఁ ♦ గొన్ని యడంగెఁ దురంగబృందముల్

ఉ॥ కొందఱు విహ్వలించుచును ♦ కొందఱు కుందుచుఁ గొంద ఱేడ్చుచుం
గొందఱు దిగ్భ్రమంగొనుచుఁ ♦ గొందఱు పోరుచుఁ గొంద ఱార్చుచుం
గొందఱు పాఱుచుం బొరలి ♦ కుప్పలు గూలుచుఁ జచ్చుచుండఁగాఁ
గొందఱు దవ్వునుండి కని ♦ కొంకుచుఁ బాఱిరి తిర్గిచూచుచున్ ౭౭౬

ఆ॥ కరులచేతఁ గరుల ◆ హరులచే హరులను, కాల్బలములతోడఁ ◆ గాల్బలముల
స్యందనములతోడ ◆ స్యందనంబులఁ గూల్చెఁ, గదనమందు హనుమ ◆ కసిమసంగి.

ఆ॥ కాళ్లు తలలు తునిఁగెఁ◆గంధరంబులు తెగె, భుజము లూడిపడియె◆బురదయయ్యె
మెదడు నెత్తు రురలి◆మదగజావళులందు, మునుక వేసి యల్లె◆మునిఁగిపోయె.

తే॥ దనుజవరులను వక్రదం ◆ తములతోడఁ, గరులతో విండ్లతోడ ఖ ◆ డ్గములతోడఁ
గడిమితో గర్జనలతోడఁ◆గళుకుతోడ, నలఁగఁద్రొక్కి చంపెను మరు◆న్నందనుండు.

చ॥ మిడుఁగులు ముందుగాఁ జెదరి ◆ మేఁగ జరించెడు వాయుపుత్త్రుఁ డా
సిడములచెంత నేనుఁగులఁ ◆ జెంత రథంబులచెంత గుఱ్ఱపుం
దడములచెంత ఁబర్గ సము ◆ దాయముచెంత మఱేడఁ జూడ న
క్కడఁ గనవచ్చె నచ్చెరువు ◆ గాఁ గనువారల కుగ్రవేగుఁడై. ౭౮౦

సీ॥ కరుల తలలపై వీరవ◆క్షములమీఁద, వారువముల వీఁపులపయిఁ ◆ దేరులపయి
విలయకాలాశనియొ నాఁగ◆వెలసి దుమికె. హనుమ నజ్జునజ్జుగ నవి◆నవసిపోవ.

మ॥ జగతిన్ నిశ్చలరీతి వర్తిలు నృపా ◆ జ్ఞాచక్రముం బోలె ము
జ్జగముల్ పొంపిరివోవు సజ్జనుల వి ◆ జ్ఞానప్రభంబోలె బా
డిగకున్ దేహము నొప్పగించు ధనచే ◆ ష్టీ చిత్తముం బోలె నా
శుగపుత్త్రుం డెటఁ జూడఁ దానయయి సం ◆ శోభిల్లె రంగస్థలిన్. ౭౮౨

మ॥ భగవద్భక్తులు సర్వదా హరిని సం ◆ భావించి సారూప్య మొ
ప్పుగ సాధించెదరన్న యర్థమును సం ◆ పూర్ణంబుగాఁ జూపుచున్
గగనంబందున ధాత్రియందునను ది ◆ గ్భాగంబులన్ ముందరన్
దగ డెందంబునఁ గానిపించెను మరు ◆ త్సంజాతుఁ డయ్యెయెడన్. ౭౮౩

మ॥ ధ్వజరాజద్రథపంక్తి రథ్యములతో ◆ దాచేత మత్తద్విప
వ్రజమున్ వేటొకచేత గుఱ్ఱముల ను ◆ గ్రక్రోధులై పోరు పు
ణ్యాజనాళిం బద సంప్రఘాతముల భ ◆ గ్న ధ్వంసముల్ చేసి య
క్కుజుఁడై పేర్చె యుగాంతకాల లయరే ◆ ఖం బొల్చు రుద్రుండనన్.

తే॥ చక్రఖడ్గతోమర పర ◆ శ్వథరథాశ్వ, గజ లసచ్ఛత్ర కేతన ◆ కాండమెల్లఁ
గుప్పలై కూలి నెత్తుటఁ ◆ దెప్పదేలె, పూచి విలసిల్లు పెను జల ◆ పూరమట్లు.

తే॥ దొరకు నాయుధములఁ గొని◆తొడరి యేయఁ, దెగిన తలలును కొండలఁ◆బగులుతలలు
నెగురుతలలు నొండొంటికిఁ◆దగులు తలలు, తటపటాయించె సంగర◆స్థలమునందు.

తే॥ జమునికరణి విజృంభించి ◆జంబుమాలి, కుపితసింహంబు కరిఘటం◆గూల్చుత్రోయ
మిగిలియున్న యూథపమట్లు◆మెఱసి తేనె, వంటి కన్నుల నిప్పుకల్◆వఱలఁ దాఁకె

ఉ॥ పీనుఁగు లడ్డదిడ్డముగఁ ◆ బెంటగఁ గూలిన సంగరస్థలిన్
జానుగ స్యందనం బరుగఁ ◆ జాలని తీరు నెఱింగి వేఱుగాఁ

బో నెడలేక యుండియును ♦ పోరునకుం ద్వరసేసెఁ బావ మా
డానవవీరు దుస్థితిని వి ♦ ధంబది యొప్పెను శోచనీయమై ౨౮౮

ఉ॥ పూచిన కింశుకాకృతిని ♦ పొల్చిన పావని జంబుమాలితోఁ
జూచిన స్యందనమ్మొకటి ♦ సొమ్ముగ నాయుధ మొక్కటయ్యె నిన్
గాచుట కేగుదెంచిన ని ♦ కాయముఁ గావక యొంటివైతి ని
న్నేఁచుట నీతిగాదు మఱి ♦ యేగుము పీడెద నన్న దైత్యుఁడున్ ౨౮౯

శా॥ కారుణ్యామృతమూర్తి పీ వదియు ని ♦ క్కంబిప్డు నాపైని దై
వారం జూపితి మేలుమేలు భళి యె ♦ వ్వాఁడంచు నన్నెంచితో
పోరాటంబున కేను జంకుదునె పో ♦ పొమ్మంచు దర్పించుచున్
ఘోరాస్త్రంబులు పెక్కులేసి యొడలం♦గ్రుచ్చెం గ్రుధామగ్నుఁడై. ౨౯౦

ఉ॥ మారుతి జంబుమాలిఁ గని ♦ మాయురె యాయుధహీనుతోడ వే
పోర వలంతి వాదనుచుఁ ♦ బూనిన దోరణ ఘుంజఁ ద్రిప్పి దే
వారి శరంబులన్ జల క ♦ ణావలి వాయువు దూల్చు లీలఁ బెం
దూరమునం బడంగ వడిఁ♦దూల్చి హసింపఁగ వాఁడు హుంకృతిన్ ౨౯౧

చ॥ అదలిచి తేరు వాయుసుతు ♦ నండకుఁ దోలఁగఁ దెర్వులేమి నం
గదగొని కిన్క వాయుజుని ♦ కాయము మొత్తము నొవ్వఁ గర్కశ
ప్రదరములేసి చేతఁ బోల ♦ పంబగు దోరణఘుంజ తున్కలై
చెదరఁగఁ గొట్టి యార్చెఁ గపి♦ శేఖరుఁ డంతట రేఁగి యుద్ధృతిన్ ౨౯౨

ఉ॥ లెక్కకుమీఱి పైఁబడు శి ♦ లీముఖముల్ గణియింపకార్చి పే
రుక్కున వాని తేరిపయి ♦ కుగ్రతరాకృతి నుద్గమించి వి
ల్లక్కనుతోడ లాగి గన ♦ యమ్మునఁ గొంతు దగిల్చి నెత్తురుల్
గ్రక్కుచుఁ గూలి చావఁగ న ♦ రాలున నీడ్చెను దోర్బలంబునన్ ౨౯౩

ఉ॥ ఆవలఁ దేరినుండి దిగి ♦ యారథమున్ రథచోదకుం దురం
గావళి నుగ్గునూచముగఁ ♦ గాళ్లనుద్రొక్కి విదిర్చి తోరణ
స్థావరగుంభ మెక్కెను స ♦ దాగతి పుత్త్రుఁడు తీఱువృత్తమున్
గావలివాండ్రు కాంచి కలఁ ♦ కం జని రంతయుఁ దెల్ప జేనికిన్. ౨౯౪

చ॥ పరుగున శోక విహ్వలత ♦ వచ్చి దువారములందు చూచు న
త్తరుణులు భర్తృదేహముల ♦ దారుణరీతిగ నీడ్చుకొంచు నె
త్తురు వఱదల్ రహింపఁగని ♦ దుఃఖము చెందిరి లంకయెల్ల దు
ర్భరమగు నాలగోడుగను ♦ బాలురగోడుగ నయ్యొ నయ్యొదన్ ౨౯౫

ఉ॥ ఏగిన కావలీంద్రుఁడు దను ♦ జేంద్రుని సన్నిధిఁజేరి తెల్పఁగా
వీఁగుచు వెక్కసంపడుచు ♦ వెక్కుచునుండఁగ భీతియేల? మీా

రేగతి గాంచినారో? యన ♦ నిట్లని పల్కిరి జంకి వారు దే
వా! గతియించి రెల్ల రొక ♦ వానరుచే మన జంబుమాలితో. ౭౯౬

ఉ॥ ఆపలు కాలకించి దను ♦ జాధిపుఁ డుల్లము మండఁ గన్నులన్
దేపకు రక్తబిందువులు ♦ దీర్ణత రాలఁగ నిట్టులయ్యెనే
నాపని? సేనవచ్చి జత ♦ నంబునఁ బట్టిదఁ గోఁతినన్న సే
నాపతు లేవు రిట్లనిరి ♦ నాయకు కోపము సుంత శాంతిలన్. ౭౯౭

౧౦. సేనాపతి పంచక వధ పటలము. (౬౭)

సీ॥ సార్వభౌమా! నీవు ♦ సాలీఁడులం దని, మనుకోఁతితోఁ బోరఁ♦జనెద వేని
పక్షహీనతచేత ♦ వనటిన సెలయేళ్లఁ, గల పర్వతంబుల ♦ కరణి నున్న
దిక్కరుల్ క్రమ్మఱఁ ♦ దివిరి సాగరదాన, సీధువు లొప్పారఁ♦జెలఁగకున్నె?
ఉరుజవ సత్త్వుండు ♦ గరుడుఁ డుద్ధతి మశ, కములపై నేగెడు ♦ కరణిఁగాదె?
తే॥ అల్ప వానరుపై నీవ♦యరిగినంత, నీభుజబలంబుఁ జింతించి ♦ నిసియుఁ బవలుఁ
గొదుకు తారాద్రి తనదు సం♦కోచవృత్తి, మాని యెప్పటి సంస్థితి ♦నూనకున్నె?
సీ॥ ఈవ యాకోఁతిపై ♦ నేగితివేని ని, న్నెదిరించి ఫలమేమి ♦ యొదవకుండ
నీపేరు వినుటకు ♦ నోపక భీతిల్లి, పాఱు త్రిమూర్తుల♦వదనములకు
మందహాస రుచులు♦కందళింపవె? దీన, ఫలము నుంతేనియుఁ ♦ గలదెనీకు?
నదిగాక నీ వన ♦ హాయుఁడవై తెంచుఁ, బరులు తలఁపఁ దగ్గ♦పని యదేల?
తే॥ మున్ను కొందఱఁ బంపితి♦మోఱకులను♦ఇప్పు డుచితంబుఁ బాటించి, యెలమినించి
మమ్ము పంపుమా యనుచు న♦మస్కరింప, లెస్సయని సమ్మతించె ని♦లింపవైరి
తే॥ అఖిల జగముల కాధిప♦త్యము వహించి, నంత సంతసమంది సే♦నాధిపతులు
వలసినంత బలముగొని♦బవరమునకు, నేఁకరినవారు రండని♦యొఱుక పఱుప.
తే॥ సంద్రముంబలెఁ దెరలెను♦సైన్యసమితి, మొగుళులంబలెదుందుభుల్♦మ్రోఁగెఁ
బెలుచ
కారుమబ్బుల మెఱపుల♦కరణిమెఱసె, నసురల కరంబులందలి♦యాయుధములు
తే॥ గగనముం దాఁకు పొడవైన♦కాల్లుగలవి, నింగి వాఁక యలలఁబోలె♦నెగడునవియు
నైన టెక్కెముల్ చచ్చిన♦యసురకీర్తు, లట్లు గాలికిఁ దటపట♦లాడుచుండె.
తే॥ పసిఁడి గుండపెండరములు♦బాణపూర్ణ, తూణ కవచాదుల ధరించి♦రాణనొప్పి
యరదములకు గుఱ్ఱాలకు♦హస్తిఘటకు, స్వేచ్ఛకొలఁది వేడుకగఁ గై♦సేసినారు.
ఉ॥ ఏఱులఁజేసె మార్గము మ♦దేభ గళన్మదధార లేఱులన్
దేరులు త్రొక్కి దమ్ముగను ♦ తీర్చెఁ దురంగ ఖుర ప్రఘాతముల్

మాటిచె దుక్కిగా మరల ♦ మావుల చొంగలు చేసె రొచ్చుగాఁ
దోరము క్రింది వారల గ ♦ తుల్ విపిధంబులు భూతలంబునన్. ౧౦౪

తే॥ స్యందనధ్వని హరుల హే♦షలును కరుల, ఘీంకృతులు తూర్యవాదన♦ఘాంకృతులును
సింహనాదమ్ములొక్కటై♦చేరి యొసఁగి, కడలిఘోషంబుకంటెను♦మ్రోడుఁగుమీఱె

క॥ ఏఁబదివేల రథంబులు, నేఁబదివే లిభచయంబు ♦ నిమ్మడి తేజుల్
ధీబలయుతమై లక్షకుఁ, బైఁబడిన పదాతిసేన ♦ బయలన్ వెడలెన్ ౧౦౬

సీ॥ సేనాపతులు చీరఁ ♦ జెచ్చెరరాఁ ద్రోవ, లేక క్రిక్కిఱిసిన ♦ మూఁకయందు
కైదువు లొఱసెడు ♦ కతన నెల్వడిన యిం, గలములు మొగుళులఁ ♦ గాల్పుచుండ
మదగజ ఘంటికా ♦ మాద్యద్విరావంబు, పిడుగుల కంటెను ♦ భీతిఁగొలుప
నిప్పులవలె నున్న ♦ నేత్రముల్ భూషామ, ణులు మబ్బువిడు రవి ♦ చెలువుదోఁప

తే॥ మద మతంగజంబులపయి♦మావులపయి, నరదములపయి వెడలు వీ♦రాళిఁగాంచి
చెలులు లోహాభిసారంబు♦సేయవచ్చి, పతులఁ గనుఁగొని యుల్లముల్♦పల్లవిలఁగ.

చ॥ వెడలిన వార లొక్కరును ♦ వెన్కకు రారు ప్లవంగవీర్యమో
బెడిదము పోవకుండనుడు ♦ వీరు లుపేక్షయొనర్పఁ జెల్వలున్
బడిబడిపోయి కీశునకె ♦ ప్రాణము నిత్తము భర్తృయోగ మె
య్యెడలను వీడకుండు నని ♦ యేగిరి కొందఱు కొందలంబునన్

సీ॥ కాలమేఘముకంటె♦ఘన దేహములవారు, పంచభూతంబులే ♦ యంచితముగ
రూపుగొన్నవి యన ♦ రూఢికెక్కినవారు, మహితసైన్యాంబుధి ♦ మధ్యగతులు
పంచ సేనాపతుల్ ♦ భాస్వద్రథము లెక్కి, పంచ భాస్కరులు నాఁ ♦ బరిఘవిల్లి
పంచేంద్రియంబుల ♦ పగిది నెల్లర కువ, ద్రవము లెల్లప్పుడుఁ ♦ దడపువారు

తే॥ వజ్రివజ్రము వరుణుని♦పాశము యమ, దండమును వ్యర్థపఱచు దో♦ర్దండు లెదుట
మొనసి పెక్కు వాద్యంబులు♦మ్రోఁగుచుండ, నారి మొరయించుచు బయలు♦దేఱినారు

తే॥ తారకుని కూల్చినట్టి కు ♦ మారు నెక్కి, రింత యీఁకలతోడ వి ♦ రించియంచ
ఱెక్కలను వేసినట్టి నూ ♦ త్రికల వీర, పట్టములను ఫాలంబులఁ ♦ గట్టినారు.

తే॥ రావణుని వక్షముం దాఁకి♦ప్రవిస్రపడిన, దిక్కరుల రదనములఁ జి♦త్రింపఁబడిన
కుండలములు గలారు ది♦క్కుంభివదన, పట్టములనె నొసళ్లకుఁ♦గట్టినారు. ౧౧౧

తే॥ నవనిధీశుని లంకాధి♦నాయకుండు, గెలిచి యలకాపురము కొల్ల♦గొలుపునాఁడు
తెచ్చిమూట గట్టుకొనిన♦దివ్యభూష, ణములఁ దాల్చి వెలుంగు నం♦గముల వారు

తే॥ అమరవిభుఁ డోడిపాఱ వె♦న్నంటి తఱిమి, వెల్లచౌదంతి వాలంబు♦వెనుక కీడ్చి
పట్టి జాణవయేని వే♦పాఱుమనుచు, నిలువఁబెట్టిన ఘన భుజ♦ బలులువారు.

తే॥ బ్రహయాజ్ఞ చే సమవర్తి♦ప్రాణములను, గొనుచు భవదాజ్ఞ దాఁటినాఁ♦డనుచు లంక
జనులు పల్క విభుని యాజ్ఞ♦శమనుఁబట్టి, కట్టి బంది నుంచిన పరా♦క్రములువారు.

తే॥ కరువలంగేరు పీసవ♦క్షములవారు, ఉదధి యలల హసించు బా♦హువులవారు
జముని మించి తత్కార్యంబు♦జరపువారు, కొలిమి సిప్పులవంటి క♦న్నులుగలారు.

మ॥ విలయోత్పాతముగాఁగ బాడబము పృ ♦ ధ్వీభాగముఁ గప్పినన్
బలువాతోద్ధతి ఘోరమై పరవినన్ ♦ వారాసు లుప్పొంగినన్
జలదశ్రేణి భువిం గలంప నడరన్ ♦ సత్త్వంబుచే వాని య
గ్గలికన్ మాన్ప సమర్థులున్ శ్లథగుణ ♦క్లాంతి వ్యథాదూరులున్. ౮౧౬

తే॥ వెడలితోరణంబునుసమీ♦పించిచుట్టి, వాహినులవ్యూహముగ నిల్పి♦పతులునిలువ
వారి పనులను కనుల నే♦పారఁగాంచి, హనుమ యొకసారి గర్జించె♦నసురు లడల.

తే॥ దళమొ యధికంబు మొనగాండ్ర♦బలమొ పెచ్చు, పావనియొ యొంటియయ్యె నే♦పగిది ముగియు
ననుచు నింద్రాదిదేవత♦లాకసమున, జంకుకొంకును పొంది రా♦సమయమందు.

తే॥ నచ్చిరీరక్కసులు జము♦వాతఁబడఁగ, ననుచు మారుతి చుట్టు సై♦న్యములఁగాంచి
తనభుజంబులఁగని మది♦వనజనేత్రుఁ, గొని మహోత్సాహమున లేచి♦కొప్పరించె.

తే॥ కోఁతియొక్కటి జరిగిన♦ఘోరసమర, మందు జయమంది వేలుపు♦లొందుకీర్తిఁ
గ్రుంగఁజేసిన రాకాసి♦కూటువల న, డంచెనే యని కుంచె న♦క్తంచరాళి.

తే॥ నందనమునుండి తెచ్చివ♦నంబునందు, రావణుండు నాటించు తో♦రణముమీఁదఁ
గొఱుకంబునఁబెరిఁగెను♦గగనమంట,భువనభీకరుఁడై వాయు♦పుత్రుఁడపుడు. ౮౨౧

తే॥ వర్ధిలిన మారుతిని కని♦భ్రమమునొంది, విమతులై బొమల్ ముడివై చి♦విండ్లువంచి
నిశిత నారాచముల నాంజ♦నేయు మీఁదఁ, బరపి రయ్యేడ శంఖరా♦వంబుప్రబల.

తే॥ తక్కురక్కసు లగ్నులు♦గ్రక్కువాఁడి, కైదువుల నేసి రవి కపి♦కాయు మంటి
దురదవోవ గీఱినగతి♦దొరయ హనుమ, కొంతసేపు కనుల్ మూసి♦కొనియొసఁగి

తే॥ మఱియుఁగొట్టవచ్చినయంత♦మారుతియును,తక్కువారలుపోరరాఁ♦దరుణమొసఁగి
యెదుటివారలవడిమడి♦యింపఁదలంచి, యందుగలయుక్కుకంబంబు♦నందికొనియె.

తే॥ కంబమును గొని వైచిన♦కైదువులను, వీరులను వారువంబుల♦వారణముల
రథచయంబుల బలు దుమా♦రంబు సేఁగఁ, జితుకఁగొట్టి క్షణంబునఁ♦జెలఁగియార్చె

తే॥ రథసమూహంబువిఱిచిచ♦క్రములఁగొంచు,దంతులఁజదిపివానిదం♦తములఁగొనుచు
నసురులం జంపి వారి క♦రాసులఁగొని, చీల్చె నశ్వచయంబు నా♦శ్వికులతోడ.

తే॥ రెండుపెద్ద తేర్ల ♦ రెండుచేతుల నెత్తి, రెండు కరులు చదిసి ♦ ప్రీలవైచె
రెండు కరుల నెత్తి♦ రెండు గుఱ్ఱంబుల, నలఁగఁగొట్టె వీర♦నాద మొనర ౮౨౭

ఆ॥ పెద్దకొండ యొండు♦పెకలించి కొని వేయి, పొడవుతేరు లడఁగఁ♦బూడ్చివైచెఁ
బెద్ద సాల మొండు♦పెకలించికొని వేయి, నాగసముదయంబు♦నలియఁ గొట్టె.

తే॥ ద్వీపముఁ దన్ని తేరులఁ♦దిరుగవైచి, తేజుల నలంచి పిడుగుల♦యోజ దుమికి
వీరవరుల శిరంబులు♦వీఁపు లగల, నలఁచి పొడిచి ఱక్కి కఱచి♦పొలియఁ జేసె.

తే॥ వేగముగఁ బాఱు రథముల ♦ నాగములను, వింటికిని దిగంతములకు♦విసరివైచె
స్వారిగుఱ్ఱంబులను వాని♦పైని మగల, బలిమి నొక్కటిగాఁజేసి♦నులిమివైచె.

చ॥ ఎగురఁగ వైవఁబడ్డ ద్విర♦దేంద్రము లంబుధిలోనఁ గూలుచున్
దగఁ దెఱచాపతో మునిఁగి♦తాఱు కలంబుల భంగిఁ దోఁచె న
ట్లెగసిన స్యందనావళులు ♦ హేమమణి ప్రభ లుల్లసిల్ల నం
దగపడె నప్పుడే పొడము ♦ నంబుజమిత్రు రథంబు కైవడిన్. ౨౩౧

ఉ॥ మారుతి మింటికిన్ విసరు ♦ మావులు రక్తము గ్రక్కుచున్ మహా
వారిధిఁగూలి వహ్ని విడు ♦ బాడబ సంఘముఁబోలె వాలుతోఁ
దీరుగ దిర్దిరం దిరుగఁ♦ద్రిప్పుచు వైవఁగఁ బడ్డ రక్కసుల్
కోరికఁ ద్రిప్పఁబడ్డ తఱి♦గొండక్రియం దిరుగాడి రంబుధిన్. ౨౩౨

తే॥ వడిగఁబాఱిన రక్తప్ర♦వాహతతులు, హనుమ విసరివైచిన ద్విర ♦ దాదికములు
కడలిఁ బడుటకు మున్నుగాఁ♦గడచిచేరె, గొప్పధ్వనితోడఁ బంతంబు♦గోరినట్లు.

సీ॥ ఘనతోరణ ద్వార♦మున కిరుప్రక్కల, నెలరేకవంటి కో♦ఱలను గుహలఁ
బోలు నోళులు రక్త♦మును నిప్పులను గ్రక్క, జంకెన చూపుల♦చక్షువులును
బొమముడి వీడని♦మొగములు పెదవులఁ, గొఱుకుచు నున్నట్టి♦కఱకు పండ్లు
గల రక్కసుల పీనుఁ♦గులు గగనంబును, దాఁకు కొండలమాడ్కి♦వీఁకఁ బెరిఁగి
తే॥ చూచు వారల చూపులు♦సురిఁగిపోవఁ, గాంచువారల మనసులు♦కరఁగిపోవ
మకర తోరణ ద్వారమ్ము♦మఱుఁగుపడఁగ, నిండిపోయెఁ బెఱలు గని♦బెండుపడఁగ

చ॥ తరువులు కంబముల్ గిరులు ♦ దండిగ నుండఁగ దండపాణియుం
దరుణము వేచి పాశియయి ♦ దండనె యుండగఁ గోపమూర్తులై
దురమునకు న్నిశాచరులు ♦ దూఁకుచు నుండగ దున్సహంపు దు
ర్మరణముగాక పల్క మఱు ♦ మాటయు వేఱొకరుండు గల్గునే? ౨౩౫

క॥ భువనకు శూలముకై వడిఁ, బవనసుతునిచేతి కొక్క♦పరిఘము దొరకన్
దవిలి కసిమసఁగి దానవ, నివహముఁ బరిమార్చె నొక్క♦నిముసములోనన్.

క॥ సేనాపతి పంచక స్సే, నా నివహంబట్లు సమసి ♦ నం దెలిసిన లం
కా నగరమెల్ల గగ్గోఁ, లూనఁగ దళపతులు కినిసి ♦ యుల్లము నొవ్వన్.

చ॥ శవములఁ ద్రోచికొంచుఁ జన ♦ సాగిన నెత్తుటిలోనఁ జక్రముల్
దవిలి నిదానమై చను ర ♦ థంబుల నేవురు డాసి యార్చుచున్
బవనజుపై ననేక శిత ♦ భల్లములేసి యలంప నిశ్చలుం
డవు హనుమంతుఁ డంత నొక ♦ స్యందన చక్రము లూడఁ దన్నుడున్.

సీ॥ రథము పాడగుడు దు♦ర్ధర్షణుఁ డాకాశ, మున కేఁగ హనుమంతు♦కినిసి యొక్క
యినుపకంబముతోడ♦నేసె వాఁడును దానిఁ, దనవింటితో నడ్డి♦తలఁగఁ జేయ
సింగిణి విఱిగెఁ గొం♦డం గొని వాఁడేయఁ, బదరక యినుప కం♦బంబుతోడఁ
జదిపి దుర్ధర్షణుఁ♦జంప నానల్వురు, కాలాగ్ని కీలల♦కరణి మండి
తే॥ కన్నులను పొగల్వెల్వడఁ♦గార్ముకముల, బాణవర్షము గురిసి పా♦వనిని పొదువ
నతఁడు పెనుబండవైవ వా♦రడఁచివైచి, వికటహాసంబుతో విజ్జ♦వీఁగినారు ౮౩౯

ఉ॥ వారల బాణముల్ హనుమ ♦ వక్షము తంగు మనంగఁ దాఁకి ని
స్సారము లౌచు వెన్కలకు ♦ స్రగ్గ మరుత్సుతుఁ డంతఁ గిన్కమైఁ
గూరఁగ డాసి యొక్కరథ ♦ కూబరముం బదలించి పట్టి యా
హారవమొప్ప దోర్బలత ♦ నంబరవీథికిఁ ద్రిప్పి వైచుడున్. ౮౪౦

ఉ॥ రాక్షసు తేరు నింగి కెగు ♦ రం గని లోపలనున్న యా విరూ
పాక్షుఁడు లాఘవంబున న ♦ హార్యముకై వడి వాయుసూనుపై
కక్షముఁడై వడిం దుముక ♦ నాతఁడు నాగముమీఁది కేఁగు హ
ర్యక్షము మాడ్కి వానిపయి ♦ కామిక దాఁటి నలంచెఁ ద్రొక్కుచున్.

చ॥ నలిగులియై యతండు మర ♦ ణంబు భజింపఁగఁ దక్క మువ్వుర
త్యలఘుతర ప్రకోపమున ♦ నార్చుచు వానర! యెందువోయె దీ
తులువతనంబు సాగదని ♦ తూపులు కోపులుగాఁగ నాట దో
ర్బలమున నేయునంతటఁ బ్ర ♦ భంజనపుత్త్రుఁడు రేఁగి హుంకృతిన్.

ఉ॥ ఆక్షణమంద డాసిన శ ♦ తాంగయుగంబును రెండుకేల ని
ర్లక్షముగాఁగఁ బట్టి యత ♦ లంబునకుం గొనిపోవుచుండ యూ
పాక్షుఁడు భాసకర్ణుఁడు త ♦ దంతరమంద తొలంగఁ గాంచి గ
ర్వాక్షయ మొంద వైచెను క ♦ రంబుల నుండిన రెండుతేరులన్. ౮౪౩

చ॥ ఖరువులు సారథుల్ నలఁగఁ ♦ గార్ముకముల్ విఱుగంగ వార లు
ద్ధురతర రోష భీషణతఁ ♦ దూకొని మల్లరణంబు సేయఁగా
నరవడి భాను మ్రింగుటకు ♦ నుద్ధతి వచ్చెడు రాహుకేతువుల్
పరిగొను వైఖరిం బాదివి ♦ పట్టుడు మారుతి వాలు పెంచుచున్. ౮౪౪

ఉ॥ కంఠములన్ బిగించి యొడి ♦ కంబున నొత్తుడు నుక్కిబిక్కియై
కుంఠిత సత్త్వుడై ధరణిఁ ♦ గూలి నశించిరి రాహుకేతు లు
త్కంఠతఁబట్టి వీడఁగ వి ♦ కర్తనుఁ డయ్యెడ వెల్గు పోలికన్
శుంఠలు చావఁగాఁ బవన ♦ సూనుఁడు శోభిలె సంగరస్థలిన్. ౮౪౫

తే॥ మిగిలియున్నట్టి ప్రఘసుఁడు ♦ మీఱిరాఁగ, ఘనతరాకృతి నూనిన♦గాలికొడుకు
కరువమీఁదికి దుముకు సిం♦గంబుమాడ్కి, వానితల నలిగులిగాఁగ♦నూనిదుమికె.

ఉ॥ వంచన దుష్కృతంబులు స్వ ♦ భావముగా జనహింససేయు న
క్తంచరు లెల్లరుఁ మడియఁ ♦ దత్ప్రతు లేవురు చావఁ జింతలం
గ్రుంచెడు దుఃఖసంతతులు ♦ ఘోరతరేంద్రియ పంచకంబు ని
శ్చంచలతఁ గుదించి చను ♦ జ్ఞానిక్రియఁ హానుమండు భాసిలెఁ. ౭౪౯

తే॥ సమరమున నొక్కరై నను♦చావుదప్పి, మిగులకుండుట దళపతుల్♦మిడికి యటుట
కన్నులారంగఁ గని భయ♦కంపితులయి, తడయఁ జంపునో యనియెంచి♦దవ్వనుండి.

సీ॥ వనపాలకులు వడి ♦ వడి నేగి రావణు, శుద్ధాంతసౌధంబు ♦ చొచ్చియచట
మైథిలిపైఁ బ్రీతి♦మమ్మ గన్నెత్తియుఁ, గాంచఁడంచు నెడందఁ ♦ గలఁతచెంది
యున్న కాంతలఁ జూచి♦యుడుకుచు దూషించు, చున్న ప్రభునిగాంచి♦యుల్ల మెరియఁ
గర్ణరంధ్రంబులు ♦ గాఁడ సేనలును సే, నాపతు లేవురు ♦ నాశమొంది

తే॥ రయ్య! యొకకోఁతిచే నది♦యడవినట్లు, గాదు లయకాలుఁడగు నను♦కంప మమ్ము
విడువ వచ్చితి మింకను ♦ పీఁకవచ్చు, వారు లేరా యనుచు నుండె ♦ బద్ధకించి.

—: అక్షువధ పటలము :—

మ॥ అను పల్కుల్విని దానవేంద్రుఁ డొడలన్ ♦ వ్యాపించు రోషంబుచే
ఘన హారంబులు మాఁడ నార్చి యటులా ♦ కానిమ్ము! తద్వానరం
బును నేనే యెదిరించి పట్టెద రథం ♦ బుం దేరఁగాఁ బల్కఁడీ
యన నక్షుండు నమస్కరించి యనియెన్ ♦ వ్యాహార గంభీరిమన్ ౭౫౦

మ॥ అది ఫాలాక్షుని నందియా? హరికి వా ♦ హంబా? భుజంగేంద్రుఁడా?
పదరన్ దిక్కరులం దొకండొకొ? మహా ♦ ల్పంబైన యాకోఁతిపైఁ
బ్రదరంబుల్గొని తేరిపైఁగడఁగి పో ♦ ర న్నీవు పోఁ జూచుటా?
ఇది నీబోఁటికి యుక్తకార్యమగునే? యీయక్షుఁడుం జచ్చెనే? ౭౫౧

మ॥ మును వృద్ధశ్రవుఁబట్టి తెచ్చుటకు నిం ♦ బున్ డంబు పెంపార మా
యనఁ బంపించి కొంత గూర్చి తది యిం ♦ ద్రైనం దొలంగింపుమా
నను శాఖాచరు మీఁదికైనఁ బనుప ♦ న్యాణంబు గాదయ్యెనే?
అనుమానింతువె? నక్క యుప్పతిలునే♦హర్యక్ష గర్భంబునన్? ౭౫౨

క॥ చిచ్చుల కంటియె మనకొక, పొచ్చెము గూర్పంగఁ బ్లవగ ♦ మూర్తిం గొని తా
వచ్చినయేనియు నేఁగొని, తెచ్చెద నీమెచ్చు గొనెద ♦ దితిజాధీశా? ౭౫౩

మ॥ అవనిం గోఱల గ్రుచ్చియెత్తిన వరా ♦ హస్వామి యాఁగాక దా
నవ సంహారముసేయఁ గంబమున జ ♦ న్మంబంది వంచించు మా
నవ సింహంబగుఁ గాక పోరిన నజాం ♦ డం బావలం దాఁటెనన్
దవులం గట్టియె తేకయుండిన ననున్ ♦ దండింపు దైత్యేశ్వరా! ౭౫౪

చ॥ అని యిటుపల్కి యాజ్ఞ యిడు ♦ మంచు నమస్కృతిసేయు పుత్త్రకుం
గని రథమెక్కియే నిలుము ♦ కార్ముకముం గొని పోరుసేయు మా
వనచరుఁ డాయఁబోకు మెటు ♦ వచ్చిన యేని నియుద్ధ పద్ధతిం
జనకుము పోయి రమ్మనుచుఁ ♦ జక్రసహోయుఁడు వాఁడు వెల్వడెన్.
చ॥ మునుపటి యుద్ధమందు సుర ♦ ముఖ్యుఁ డొసంగిన దార్ఢ్యమైన తే
రను తగ రెండువందల గు ♦ ఱ్ఱాలను గట్టిన దాన నెక్కి దీ
వన లిడి రెల్ల దానవులు ♦ వాద్యరవంబులు మిన్ను ముట్టె వా
హినులును వాహినీ పతు ల♦హీన సముద్రము వోలె నుబ్బఁగన్. ౮౫౬

సీ॥ వనధిని మకరంబు ♦ లను లెక్కవెట్టుచో, వారణంబుల లెక్క ♦ పఱుపవచ్చుఁ
గడలి మత్స్యంబులు ♦ గణనకుఁ దెచ్చుచో, స్యందనంబుల లెక్క♦సలుపవచ్చు
జలధి యిసుకరేణు ♦ వుల నెంచనైనచోఁ, గాల్బలంబుల నెంచఁ♦గడఁగవచ్చు
శరధి వీచీ సము♦త్కరమెన్నఁ దగినచో, నచటివాజుల లెక్క ♦ యరయవచ్చు
తే॥ నన నసంఖ్యాకమై యొప్పె♦నందుమఱియు, దావ కీలలఁ బోలిన♦తన యనుంగు
కాంద్రు పంద్రెండువేల ర♦క్కసులుచుట్టి, యరుగు దేరంగఁ జనియె దే♦వారిసుతుఁడు.
తే॥ ప్రగ్గడల కుమారులు దళ♦పతులసుతులు, వేల్పుపడఁతుకలకు నుద్భ ♦ వించినట్టి
రావణుని కొడుకులు చేరి♦రథములందు, నాల్గులక్షల వీరులు♦నడచివారు. ౮౫౮

చ॥ ముసల ముసుండి శూల ఘన ♦ ముద్గర తోమర చక్ర కుంత ప
ట్టిస ధనురాది సాధన ప ♦ టిష్ఠులు కై దువు లెండగాయ ధూ
ళి సముదయంబు పైకెగుర ♦ లేఖుల లోకమువోలె భూమియుం
బసిఁడి మయంబుగా వెలుఁగ ♦ బంధురవైఖరి సాగి రయ్యెడన్ ౮౫౯

సీ॥ కాకులు గ్రద్దలు ♦ ఘన పిశాచంబులు, కాలుండు సంచిత ♦ కర్మచయము
వెన్నంటిరా నన్ను ♦ మిన్నల దృష్టులు, కలువ పూసరముల ♦ కరణి నెఱయ
విధవల యేడ్పు ను ♦ దధి ఘోషమును వాద్య, సేనారవంబులు ♦ చెవుడు పఱుప
పోయిన వారలు ♦ పోవుటె కాని క్ర, మ్మఱ రంచుఁ దమ సతు ♦ లఱచుచుండ
తే॥ దర్పరణదోహలత్వముల్ ♦తఱుముచుండ, నీర్ష్యయనుకినుకతమకు ము♦న్నెగుచుండ
వాహినీరాజి బలసి రాఁ♦బంక్తివదన, తనయుఁ డయ్యెడ సంగర♦స్థలికి నడచె.

చ॥ రవి కిరణాళిఁ గప్పె బహు ♦ రత్న విభూషణ కాంతి పంక్తి కై
దువుల వెలుంగులన్ మఱిఁగెఁ ♦ దోరపు భూషలఁ గ్రాలు డాలుఁ దా
నవ ఖర దంష్ట్రికా సుషమ ♦ నాఁడెపు వాలుల యొప్పుఁ గప్పఁగాఁ
బవలును రాత్రియుం గలిసి ♦ భాసిలు చందము దోఁచె నత్తఱిన్. ౮౬౧

సీ॥ కుదిరలు రథములఁ♦గునుకుపా టొందంగ, నెడమ కన్నులు కేలు♦నెడఁ జలింప
రక్తవర్షంబు ని♦ర్జలదంబు గురియంగఁ, బిడుగులు పైనుండి♦పెటిలి పడఁగఁ

బరఁగఁ గృతాంతుండు♦భావి నాలోచింపఁ, గంక గృధ్రంబులు♦కడకుఁ దిరుగ
భూతగణంబులు♦పొంగి నాట్యముసేయ, ఖేచరుల్ మిగుల సం♦కోచ మొంద
తే॥ నొక్క వెల్లువ సేన త♦న్నొలసిరాఁగ, భువన భీకరుఁ డగుచు వై♦భవము తోడ
వచ్చు దశముఖ సుతు నక్షు♦వాయుపుత్త్రుఁ, డించుకంత దూరాన గ♦ణించికాంచి.

ఉ॥ వచ్చెడువాఁడు రావణుఁడొ ♦ వాని కుమారకుఁ డింద్రజిత్తొ కా
వచ్చు మదీయ పుణ్య ఫల ♦ భాగ్యము నేఁడు ప్రసన్నమయ్యె నీ
వచ్చు రణంబు కీర్తియును ♦ వచ్చును రాముని మెచ్చు వచ్చు నా
కచ్చుగ నంచుఁ మోదిలి భు ♦ జార్గళముల్ తగఁ గాంచి వెండియున్.

ఉ॥ శ్రీరఘు వీర శేఖరుని ♦ సీతను చిత్తమునందు నిల్పి కై
వారముచేసి నాతపము ♦ పండఁగ సిద్ధముగాఁగ నుంటి నా
చేరువఁ గాలుఁడుం బదటు ♦ సేయుచుఁ గాచియె యున్నవాఁడు నా
కారియ మిప్పుడే యదను ♦ గాంచి ముగించెద దాపురించుడున్. ౧౬౮

మ॥ పదిశీర్షంబులు లేవు గానఁ దలఁపం ♦ బౌలస్త్యుఁడా కాఁడు మా
య దల్పిరం బురుహూతుఁ గెల్చిన మను ♦ ష్యాదుండొకో కాఁడు దు
ర్మదుఁ డెవ్వాఁడొకొ సుందరుండగుఁ గుమా ♦ రస్వామియుం గాఁడు పెం
పొదవం గాటుకకొండ యట్టిఁడు మహో ♦ ద్యోగుండు వీఁడెవ్వఁడో ?

మ॥ అని సంతోషము నంది తోరణముపై ♦ నాసీనుఁడై యున్న పా
వని నక్షుండు గణించి చూచి యిదియా ♦ భంజించి యుద్యానమున్
దనుజానీకముఁ గూల్చినట్టి ప్లవగేం ♦ ద్రం బంచు నిర్లక్ష్య భా
వనతో నవ్వఁగఁ గాంచి సారథి యిటుల్ ♦ వాక్రుచ్చె నయ్యక్షుతోన్.

శా॥ ఈ లోకంబునఁ గల్గు వింతలు సదా♦వీక్షింపుచున్ నేఁటికిన్
లీలామాత్రముగాఁ దలంపఁదగ దా ♦ లింపందగున్ వాలియుం
బోలం జూచిన నొక్క కోఁతియె గదా ♦ పొంగార్చె మీతండ్రి నా
పాళంబుం దగ జ్ఞప్తి నుంచుకొని సం ♦ భావింపు మియ్యాలమున్. ౧౬౯

ఉ॥ సారథి వాక్కులన్ విని ని ♦ శాచర రాజ కుమారుఁ డిట్లనున్
వారక మాపురంబునకు ♦ వచ్చియు నూరక పోక యిట్టి వ్యా
పారము చేయు దీని నిట ♦ ప్రచ్చుటతో మదమర్ష మింత చ
ల్లాఱదు రోసి రోసి ప్లవ ♦ గావళి వంశమె రూపు మాపెదన్. ౧౭౦

శా॥ కానిండంచు స్వసైన్యముం దఱుమ లం ♦ కానాథ పుత్త్రుండు త
త్సేనల్ మారుతిఁ జుట్టుముట్టి బహు హే ♦ తివ్రాతముల్ వైవఁగా
భూనాక స్థలు లల్లలాడెను మరు ♦ త్పుత్త్రుండు తప్పించు కొం
చేనుంగుల్ రథముల్ హయంబులను మా ♦ యించెం బద క్రీడచేన్.

ఆ. ఎండు గడ్డిమీఁద♦నెరగలి పడినట్లు, లసురవరుల మీఁద♦హనుమ యడరె
వారి ప్రాణములను♦వారి కొంపోవఁ గిం, కరులు చాలఁ గలరె♦కాలునకును? ౨౭౦

ఉ॥ వచ్చుట కాయితంబయిన ♦ వారును వచ్చుచు నున్నవారు ముం
వచ్చినవారు లెక్కయిడ ♦ వైనము గామి యటుండఁ బోరిలోఁ
జచ్చినవారుఁ జచ్చుచును ♦ చచ్చియుఁ జావక కూలువారు నై
పెచ్చుగ నెమ్మిలేని మయి ♦ వీఁక నలంగిరి దైత్యులయ్యెడన్. ౨౭౧

ఉ॥ మిక్కుటమైన శోణితము ♦ మీఱి ప్రవాహముగాఁగ దానిలో
నుక్కఱి వ్రీలి కూలిన మ ♦ దోత్కట వారణముల్ తురంగముల్
మిక్కిలి పంకిలంబుగ గ ♦ మించెను మారుతి నాఁడె లంకలోఁ
గొక్కిరి మూఁకఁ గాలునకుఁ ♦ గొల్ల యొసంగిన రీతి దోఁపఁగన్. ౨౭౨

ఉ॥ కొందఱు చచ్చుచుండ మఱి ♦ కొందఱు ముందఱ కేగుచుండఁగాఁ
గొందఱు పాఱుచుండఁగను ♦ కొందఱు దవ్వుల నిల్చి చూచుచుం
గొందలమందెఁ దేరులనిఁ ♦ గూలె మదావళ రాజియంచు వే
ర్మందెఁ దురంగపాళి యని ♦ మాఁడెఁ బదాతి యటంచుఁ బల్కఁగన్.

చ॥ చిలికెడు కుండలోని దధి ♦ చెన్నున నొప్పె నిశాచరావళుల్
చిలుకుచునుండు కవ్వమను ♦ చెల్వున నొప్పె మరుత్కుమారకుం
డిలఁగల జీవసంచయము ♦ లెల్లను సోఁకులె గాఁగఁ దోఁపఁగా
విలయ సముద్ర మట్లయిరి ♦ వీఁకను మారుతి బాడబాగ్నిగాన్. ౨౭౪

ఉ॥ వచ్చెడువారు పైపయిని ♦ వచ్చుచునుండఁగ వెంటవెంటనే
చచ్చుచునుండ నొక్కరును ♦ చావక తప్పినవారు లేమిచే
హెచ్చుగ భీతినొంది యెడ ♦ యీఁగిరి పాఱిరి తక్కువారు వి
వ్వచ్చమె రూపుగొన్న క్రియ ♦ భాసిలి యక్షుఁడు తాఁకె మారుతిన్.

ఉ॥ అక్షుఁ డెదిర్చె నొక్కదిన ♦ మందె నిశాచర రాజి నుద్ధతిన్
లక్షలకొద్ది చంపిన వ ♦ లంతి యొకం డెదురయ్యె దీని మా
యక్షుల మూయరాని విధి ♦ నందిన మేము కనంగనయ్యె మా
కక్షమ మయ్యె నంచు సుర ♦ లందఱు మూసిరి కేలఁ గన్నులన్.

ఉ॥ అయ్యెడ నక్షుఁడేసె వడి ♦ నగ్నులఁ గ్రక్కు శిలీముఖంబులన్
దయ్యొక వాయుజుం డినుప ♦ దండముతో నెగఁదట్టె నుగ్రుఁడై
దయ్యముఁ బోలు నాయినుప ♦ దండము నుగ్గుగఁగొట్టె దైత్యజుం
డొయ్యనఁ గేల బాణముల ♦ నూడ్చుచుఁ బావనియేగె మందలన్.

చ॥ అరదము మీఁదికిం దుమికి ♦ యాతని సారథిఁజంపి వాజులన్
ధరఁ బడఁదన్న నక్షుఁడు ను ♦ దగ్రతరాస్త్రము లేసి కీశు పై

న్నురము భుజంబుల న్నలఁచె ♦ నుక్కున మారుతి లెక్కసేయ కు
ద్ధురతర రోష భీషణతఁ ♦ దోరపు వింటిని పట్టె గట్టిగన్. ౨౧౯

తే॥ పట్టుకొన్న వింటిని దన♦బలిమి లాగ, పెళ్లుమంచు రెండుగ నది♦విఱిగిపోయె
చిక్కటారితో నక్షుండు♦చీల్పఁ బూన, వీఁకఁ బట్టి దానిని లాగి♦విఱిచివైచె

ఉ॥ విల్లు కటారియున్ విఱుగ ♦ వీఁకున దైత్యకుమారుఁ డంతటన్
మల్ల రణంబుసేసి పరి ♦ మార్పఁగ మారుతిఁ బట్టెఁ బట్టుడున్
గొల్లగ వాఁడి రోమములు ♦ గ్రువ్వగ వాలము వెంచి వాని మే
నెల్లెడ సందులేక బిగి ♦ యించి తటాలున నెక్కె వానిపై. ౨౨౦

ఉ॥ చెంపలఁ గొట్టె దంతములు ♦ శీర్ణములైగాఁగ మెఱుంగు లట్టు లా
కంపిత దేహమందు మణి ♦ కాంచన భూషలు రాల నాంత్రముల్
జంపుగ జాఱఁ గ్రుమ్మి రభ ♦ సంబునఁ గంఠము వంచి క్రుంచి వి
ల్వంపుగ మేను వంగఁ గటి ♦ భాగము జానువు నూఁది త్రొక్కుచున్.

చ॥ సమరతలంబు సన్నికలు ♦ జాఱిన నెత్తురు నీరు గాత్రమే
యమరిన నాఁక్రొ బాలు తన ♦ హస్తమె పాత్రముగాఁగ జీవముల్
యమునకుఁ జెంద నూఱె నని ♦ లాత్మజుఁ డక్షుని మిన్నుమన్ను వా
రమర మనుష్యవర్గ మర♦యం గని విస్మృతి చెందకుండఁగన్. ౨౨౧

సీ॥ కొందఱు నెత్తురు ♦ చిందు గాయములతో, డాఁగిరి భూత భం ♦ డారములను
కొందఱు భీతిచేఁ ♦ గుంది క్రుందిరి పోవు, వెరవు దోఁపక చాల ♦ విహ్వలించి
కొందఱు సాధన ♦ బృందంబు దిగజాఱఁ, బోయిన పోకగాఁ ♦ బోయినారు
కొందఱు మీఁలై య ♦ కూపారముం జొచ్చి, రావులై కొందఱు♦త్రోవలందు

తే॥ పూరి మేయసాగిరి కంక♦వారమగుచుఁ, దిరుగసాగిరి కొందఱు ♦ ధరణిసురుల
రూపములు కొంద ఱూనిరి♦పూపచనుల, పడుచులై కొంద ఱరిగిరి♦పతులఁగనుచు.

సీ॥ కొందఱు వారలే ♦ కూడని వారలు, మేము గామనిరి సా ♦ మీరితోడ
గొందఱు సతిసుతు ♦ లొందంగ నలమిన, మేము చుట్టాలము ♦ గాము సురల
మని దూరమేగిరి ♦ మనుజుల మనిరి కొం, దఱు తేఁటులైరి మం ♦ దార వనిని
కొందఱు దిగ్భ్రిమఁ♦గొందలించిరి కొంద, ఱరసి దంష్ట్రికలను♦ విఱిచికొనుచుఁ

తే॥ వెంశ్రికలను నల్లనగఁ గా♦వించుకొనుచు, వేషముల మార్చికొనిరి దు♦ర్భీతిచేతఁ
గొంద ఱెదురగు వారిని♦గూడఁ ద్రోచి, పరుగులెత్తిరి పోవుచో♦ బెఱుఁగ రాక.

సీ॥ కుండలకర్ణలు ♦ కుంకుమపంక ప, యోధరల్ మధుర ర ♦ సాధరలును
క్రొమ్ముడుల్ వీడి ప♦దమ్ములఁ బెనఁగ ఱొ, మ్ములు మోదికొంచు నె♦మ్ములు నలంగఁ
బలవించు రోదన♦ధ్వని లంకయే గాక, భువి దివిఁ గడచుచుఁ♦దివిరి నిండ
బాలభాస్కరుఁ బోలు♦వదనంబు లొప్పారు, పతుల పాదంబుల♦పైని వ్రాలి

తే॥ తూలి సోలులోలాక్షులు తుఱుములూడి, తమయెదమ పతులయు శరీరములఁగప్పఁ
దచ్చిరోజంబులకు రక్తధారలకును, సుంతయేనియు భేదంబు చూడలేదు.
తే॥ దురమునందు చచ్చినతమ దొరలమీఁదఁ, బ్రతిమలంబోలుచెలువలు పడుచునూర్పు
పుచ్చుచును తెప్పలార్పక మొఱ్ఱ యిడిరి, తనువు వేఱగు కతనఁగా మొనయు నిద్ది?
తే॥ అసువులను రోయు దేహంబులట్లు పరుగు, లిడిరి రాణివాసము వారలెల్లఁగుణప
నివహమున వెదకిరి ప్రేమనిగుడు కతనఁ, బతులఁ జేరి రంభాదులఁబదరినారు.
క॥ తరలాక్షి గోల యొకతుక, దురమున నటియించు నట్టతోఁ దచ్చిరముగ్
సరి నిలిపి మ్రొక్కి వేఁడెను, వరుఁ జూపుము నీకుఁ బుణ్యఫలమగు ననుచున్.
క॥ చెలువ యొకర్తుక నాథుని, తల గైకొని యెగురుచుండుతనువును గని మే
నలసెను రమ్మని పిలుచుచు, నలమి బిగియఁ గవుఁగిలించె నారట పడుచున్.
ఆ॥ వెదకి పతుల మేలు సుదతులు గనిపెట్టి, కడఁకఁ బ్రాణములను విడిచినారు.
దితిజనాథుఁ జేరి ఋతు దేవతలు కడ, చనిన వృత్తమెల్ల వినిచినారు.
తే॥ మయుని తనయ మండోదరి మందగమన, తుఱుముపీడంగ బాష్పబిందువులు గనుల
జాఱఁగా వచ్చి తననాథు చక్కిఁ జేరి, కడుపు బాఁదుకొనుచు నేడ్చెఁ గళవళించి.
తే॥ లంకలో నున్న కాంత లెల్లరును వచ్చి, యేడ్చి రురలిరి దైత్యేంద్రు నెదుట; లోన
ముదము నొందియు వెలుపల గదురనీక, తెరలి చాలఁ గుందిరి ఋతు దేవతలును

౧౨. పాశ పటలము. (౬౩)

తే॥ శక్రుగెల్చిన యురు కీర్తి శాలి తమ్ము, మరణవార్తను విని మది మలఁగి మండి
కనుల నిప్పులు రాల జగంబు లడల, రోష భీషణుఁడై చలద్భ్రుకుటి యడర.
క॥ మది యెరియఁగ మిడుఁగుఱులం, జెదరుచు నిట్టూర్పు లుబ్బి చెలఁగఁ బురంబుల్
పదటునఁ గలిపిన రుద్రుని, పదురున నెఱిఁ జూడరాని పద్ధతి లేచెన్.
చ॥ అమర జగంబు పై నరుదు నంటెడు వేయి పిశాచ పంక్తు లం
దముగ నమర్చి కట్టిన రథంబు పయిన్ వెస నెక్కి వీర వా
క్యములు వచించుచున్ జన ని కాయము భీతిలి పాఱ సింహ నా
దము లొనరించుచున్ జనియె దారుణ చర్యల నాచరించుచున్.
ఆ॥ వీర మద్దియలును వీర కింకిణులును, భేరు లులిసె నశని బృంద మడల
నింద్రు నసువు లూర కెగసిపోవఁగ నని, బలిసె నని త్రిమూర్తు లలఁగి మలఁగ
ఉ॥ తమ్ము మృతిం దలంపఁగనె ధారలు ధారలు గాఁగ వేఁడి బా
ష్పమ్ములు గాఱ నొక్కయెడ వాసము లేక తరూత్కరంబులం
దిమ్ముగ గంతుచుండు నొక యెల్లిదపూ ప్లవగమ్ముచేత నా
తమ్ముఁడు గూలెనా? నమసె దానవనాథుని కీర్తియుం గదా!

చ॥ అని తలపోయుచుఀ జరుగ ♦ నాతనితోఀ జను విల్లుపీరులఀ
ఘన గదలఀ ధరించి చను ♦ కర్బురులఀ గుధరంబు రెండుగాఀ
దునుమఀగఀ జాలు దోర్బలులఀ ♦ దోరపు లెక్కలఀ దెల్పలేము స్యం
దనములు వారువంబులును ♦ దంతిఘటల్ పదిరెండు వేలగుఀ. ౮౯౮

చ॥ మఱియును సైన్యనాయకులు ♦ మానుగఀ జేరుచునుండఀ గన్నులఀ
విరివిగ బాష్పముల్ కినుక ♦ పెచ్చుగ నించిన యింద్రజిత్తు త
త్తఱమున వచ్చి చేరెఀ దన ♦ తండ్రి వసించు కన ద్వితాన సుం
దరతర సౌధముఀ గనక ♦ దండ భటాలి మహా నిరోధముఀ. ౮౯౯

ఉ॥ చేరి నిశాచరేంద్రునకుఀ ♦ జేతులు మోడ్చి యనుంగుఀ దమ్ముకై
యారటమందఁ బంక్తిముఖుఁ ♦ డాదట నాతని గౌఁగిలించి క
న్నీరొలికించెఁ జెంతఁ గల ♦ నీరజ నేత్రలు దుఃఖమొంద న
వ్వారలఁ దేర్చి యవ్వలకుఁ ♦ బంపి సురేంద్రజితుండు తండ్రితో. ౯౦౦

చ॥ ఇతరుల చేవఁగూర్చి యొక ♦ యించుకయైనఁ దలంప కిప్డు దుః
ఖితమతి వౌట యేమిటికిఁ? గీశుని చేవయు నేర్పు పెంపు సూ
చితమయి యుండియుం జనుఁడు ♦ నేయుఁడు పోరని పంపి పంపి నీ
దితిజ బలంబు నెల్లఁ గడ ♦ తేర్చిన వాఁడవు నీవ కావొకో? ౯౦౧

ఉ॥ కింకరు లాదిగాఁగఁ జని ♦ గీటడఁగం జనినార కాక యీ
వంకకుఁ గ్రమ్మఱిల్లిన దె♦వండు శరీరముతోడ నయ్యా! మీ
నాంకుని పోలు సూనుని వ ♦ నాటుని వాతను పెట్టి చూచెదే?
యింక జయింపమా? యనుట ♦ యేటికి? నయ్యది తెల్వికార్యమే?

ఉ॥ దిక్కరులఀ జయించితివి ♦ తేఁకువ నెత్తితి శంభు భూధరం
బుక్కున లోకముల్ గెలిచి ♦ తొక్క ప్లవంగముకై తపించుటల్
చక్కటియే? వహింపుము ప్ర ♦ శాంతము వానరుఁబట్టి యేనె నీ
చక్కికిఁ దెచ్చెదఀ బరవ ♦ సంబున నుండుమయంచుఁ గ్రమ్మఱెఀ.

ఉ॥ ఓడిన చీఁకటుల్ మరల ♦ నుగ్రతపం బొనరించి చేవతోఀ
గూడిన మేను లొంది రవి ♦ ఘోర కరంబులె భూషణాలిగాఀ
బోఁడిమిఁ దాల్చి శత్రు పల ♦ ముఀ రుచిచూచిన శాత ఖడ్గముల్
నాఁడెముగా ధరించిన వ ♦ నందగి వచ్చెఁ జమూ సమూహముల్. ౯౦౪

ఉ॥ మావులు తేరులుం గరులు ♦ మత్తులు చేరిన దైత్య సైనికా
రావము వార్ధిఘోషముఁ గ ♦ రంబు జయింపఁగ వీర ఘోర సే
నా వనరాశి మధ్యమున ♦ నాణెముగా వెలుఁగొందు మేరువఀ
కైవడి నొప్పె వీరవర కర్మము ♦ నూనిన మేఘనాదుఁడుఀ. ౯౦౫

చ॥ జనములు వేల్పులుఀ మునులు ♦ జంకు వహింపఁ బ్రయాణ భేరికా
నినదముతోడ లేచు రజ ♦ నీచర నాథ కుమారుఁ డప్పు డ
య్యనువునఁ బోరినట్టి యని ♦ లాత్మజు ధైర్య పరాక్రమంబులఀ
మనమున మెచ్చె శాత్రవు సు ♦ మాళము శూరులు మెత్తురే కదా?

సీ॥ శవమయమైన యీ ♦ సంగరస్థలి గొప్ప, రక్తపంకమున న ♦ రాజు లొనరఁ
గదలుచుండుటచే న♦గంబుఌ నదులు కా, ననములు గల భువ♦నంబుఁ బోలి
వెలయుచున్నదిగదా? వీరవర్యులు లోక, ములఁ జయించిన దైత్య♦కులమువారు
పెక్కండ్రు నశియించి♦రొక్క వానరుచేత, నేమి చోద్యం బిట్టు♦లెన్నఁడయ్యె?
తే॥ నింక రాముఁడే తమ్ముతో♦నిటకు రాఁగఁ, బ్రజ్ఞలం బల్కి యే వీర♦బలము గొనుచుఁ
గలన నెదిరించి విజయమ్ము♦గాంచువార, మనుచుఁ జింతించె. గొంత సే♦పసురకొడుకు.

సీ॥ కనులఁ బోలినవారు♦మనముఁ బోలినవార, లలవు బలము గల్గి♦యరయువార
లైయట నీల్గిన♦యసురవరుల నసం, ఖ్యాకులఁ గని నిల్చి♦యాడు గఱచి
కోలను వ్రణమున♦గ్రుచ్చిన క్రియ నొచ్చి, తపియించి రోషంబు♦దర్పమొంది
వనమున నత్తకు ♦ నొనరిన యవమతి, ఖరదూషణాదుల ♦ కాడుపాటు
తే॥ ప్రాణధనమైన తమ్ముని♦పఱచుపాటు, తక్కువారల మరణంబుఁ♦దలఁచి తలఁచి
నరులచే నొక్కకోఁతిచే♦జరిగె నింత, ప్రాభవం బేటికని చాలఁ♦బరితపించె. ౯౦౮

సీ॥ మరణించు దైత్యులు♦మండెడు చోటుగాఁ, గనిపించు నట నీడ్వఁ♦గాని కుణప
పర్వతంబులు నట్టు♦పఱుపంగ జరగు పు, రందరజిత్తు నూ♦ఱంగఁ బడిన
యనుజు కళేబర♦మును తన కన్నులు, కరఁచిన తామ్రంబు♦కరణి వెలుఁగఁ
గినుకతోఁ గని తార♦కుని నెత్తు రనఁదగు, వెల్లువ బీభత్స♦విధముదోఁప
తే॥ ఖర నృసింహ నఖర దంష్ట్రి♦కా విదారి, తోగ్ర కనకకశిపు తను♦వ్యత్యయంబు
కరణిఁ గనఁబడఁ దన తేరు♦నురక నిలువఁ, జేతి ధనువును జాఱ ని♦శ్చేష్టుఁడయ్యె.

ఉ॥ నీరును నిప్పు నెత్తురును ♦ నేత్రములఀ వెలివాఱ దుఃఖ దు
ర్వార మనస్కుఁడై యసుర ♦ రాజ నిదేశము మీఱి చంపఁగా
నేరఁడు కాలుఁ డీ జగము ♦ నేరదు తండ్రికి లోఁకువౌట నీ
వే రహి నెందు దాఁగితివొ ♦ యించుక నేరను కాదె తమ్ముఁడా! ౯౧౦

చ॥ అని సహియింపలేక మతి ♦ యల్లల నాడఁగఁ గుందువేళఁ గో
పన గుణమొండె కాదె పరి ♦ భావ వికారములెల్ల మాన్పు? న
య్యనువున నింద్రజిత్తు వగ ♦ యంతయుఁ బైకొను మేకు క్రింది మే
కును వడిఁ గ్రుంచు వైనమునఁ ♦ గోపముచే మఱుఁగయ్యె వ్రేల్మిడిఀ.

ఆ॥ అట్టి తరుణమంద ♦ యరదంబుపై నున్న, యింద్రజితుని గాంచె ♦ నీరసమునఁ
ద్రిపుర దాహమునకు♦దీకొని లేచిన, యుగ్రుఁబోలి హనుమ ♦ వ్యగ్రుఁడగుచు

ఉ॥ వచ్చెడువాఁడె కావలయు ♦ వాసవు గెల్చిన జోదు మున్ను నే
నచ్చుగఁ గాంచినట్టి విజ ♦ యంబు సరాలున వీనిఁదెచ్చె నేఁ
డిచ్చట గెల్చుటో యఱుటో ♦ యెన్నఁగ నొక్కటె తక్కియుండు నా
క్రచ్చును దీఱవచ్చె నిది ♦ గాదె మహోదయ వేళ నాకగున్. ౯౧౩

ఉ॥ వీఁడు నశించెనేని యది ♦ విశ్రుత రావణ నాశహేతువౌ
వీఁడును జానకిన్ విడుచు ♦ వేల్పులతేఁడు మనోవిభీతియున్
వీడును దైత్యసంఘ మవి ♦ వేకవుఁ జేష్టల లంక యిప్పుడే
వీడెను రక్ష రావణుని ♦ పేరిమి గెల్చినవాఁడ నయ్యెదన్. ౯౧౪

చ॥ అని తలపోయుచుండ దను ♦ జావళి మావులుఁ దేరులుం గరుల్
మొనయుచు మూఁడులోకముల ♦ ముమ్మఱు లోరిచి కాఁక దేఱు మే
ఘ నినదు ముంగలై భయద ♦ గర్జనముల్ పొనరింప నంజనీ
తనయుఁడు కోపగించి యొక ♦ తాలము గైకొని కొప్పరింపఁగన్.

సీ॥ తాఁచిన కరులును♦త్రోచిన కరులును, పొరలిన కరులును♦మరలు కరులు
దొరలిన కరులు పై♦నురలిన కరులును, త్రుళ్లిన కరులును♦ త్రెళ్లు కరులు
విఱిగిన తేరులు ♦ తఱిగిన తేరులు, ముడిగిన తేరులు ♦ నుడిగినవియు
చెదరిన తేరులు♦నదగిన తేరులు, పగిలిన తేరులు ♦ నగలి నవియు

తే॥ నుగ్గులై బొగ్గులై యిగ్గ ♦ ముగ్గఁ బడిన, యిరుసు లూడిన చక్రంబు♦లిలకుఁ గ్రుంగి
వాలి కూలిన యవియునై ♦ వారణములు, స్యందనంబులు నలఁగె నా♦సమరభూమి

సీ॥ తలలు నలఁగి కుత్తు♦కలు వ్రేలవైచి క, న్గ్రుడ్లు చెదరి కాళ్లు ♦ కుదియఁ గూలి
నడుములు విఱిగియుఁ♦గడుపులు తఱిగియు, నొమ్ములు పగిలియు♦నెమ్ము లగలి
కీళ్లూడి నెత్తురు ♦ బొళ్లున గ్రక్కి కు, ప్పలుగూలె బవరాన ♦ వారువములు
పట్టువడినవారు ♦ గిట్టి పడినవారు, క్రుంగఁబడినవారు ♦ మ్రంగువారు

తే॥ కఱచి వాలంబుతోఁ జుట్టి♦చఱచి తన్ని, మెడల నుల్చి తోళులనొల్చి♦కడుపు వ్రీల్చి
నడుము విఱిచి శిరము వ్రచ్చి♦నలఁచుచుండఁ, గూలినారు నక్తంచర♦కోటులెల్ల.

చ॥ గుడుసుగ విండ్ల వంచి విడు♦కోలలు తక్కిన యాయుధంబులున్
బడి హనుమాను మేనిపయి ♦ వ్యర్థములయ్యె నయశ్శలాక లు
గ్గడువుగ గ్రాఁగి డాకలిని ♦ గాల్పని తీరున నెట్టి లేచుచున్
మిడుఁగుఱు లుప్పతిల్లి ధర ♦ మీఁదఁ బడెన్ నశియించె వానితోన్.

చ॥ అదిగని యింద్రజిత్తు మది ♦ యట్లుడుకన్ జ్వలదగ్ని సంయుత
ప్రదరము లాంజనేయు పయి ♦ వైవఁగ నయ్యవి కాలి మాఁడుచుం
జెదరుట గాంచి యొంటిమెయి ♦ నిల్చిన దోర్బలశాలి నవ్వుచున్
బెదరక రమ్ము రమ్మనుచుఁ ♦ బిల్చుచు డాసె మహోగ్రమూర్తియై.

ఆ॥ పిడుగులెల్లఁ బెటిలి♦పడఁ బురందర శిర, మదర శేషు శిరము♦లటమటింప
నండ కుహర మడలి♦యల్లలనాడఁ డం, కృతి యొనర్చె గడఁక♦నింద్రజిత్తు.

ఆ॥ అండగోళమెల్ల♦నడలి బ్రద్దలువాఱఁ, గొండ లదరి దొరలఁ♦గువలయంబు
దిశలు పగులఁ దెగయుఁ♦దెగ నార్చె శ్రీరామ, దూత యప్పళించి దోర్యుగంబు.

ఆ॥ మేలుమేలు మిగుల♦మెచ్చితి నీవంటి, వీరులెవరు తెంపు పెంపునందు?
నేఁడు ముగియ వచ్చె♦నీజీవితపు మితి, యనుచు మేఘనాదుఁ♦డార్చియాడె.

చ॥ తులువల జీవితంబులకు ♦ దుష్ట విచేష్టలకుఁ గళంక దు
ష్కులములకున్ సుకార్య విని ♦ షూదన ధృష్ట మహాయుధాళికిన్
జెలఁగె ముగింపుకాల మది ♦ చేయఁగ వచ్చితిఁ జూడు నన్ను నా
బలమున కెల్లలేదు బల ♦ వైరిని గాననె నాంజనేయుఁడున్.　　౯౨౩

ఆ॥ పరఁగ వీనికున్న♦బలమందు నమ్మిక, తొలతునంచు వాఁడి♦తూపు లేసి
యురము శిరము నొంచి♦విరివిగ నెత్తురు, వఱలఁ జేసె నింద్ర♦వైరి యంత.

ఆ॥ చిన్నతల్లి పలుకు♦శిరసావహించి రా, జ్యంబు వదలి ధర్మ♦మందు నిలుచు
రాము కీర్తివోలె♦రహి నాకసము నంటఁ, బెరిఁగి నిలిచె హనుమ♦భీకరముగ.

తే॥ భూరి దశదిశా యుతములౌ♦భువనములకు, నాయకుండగు హరిహయు♦నలఁచికట్టి
నట్టి మేఘనాదుఁడు గాలి♦పట్టి రూపు, పూర్తి గనలేక దిగ్భ్రాంతిఁ♦బొంది నిలిచె.

ఆ॥ దీర్ఘభుజము చాఁచి♦దితివంశ్యుఁ డేసిన, యలుఁగు లొడిసి పట్టి ♦ యతని నేసి
వానిరథము తురగ♦పంక్తితో సారథిఁ, జావమొందె రామ♦సేవకుండు.　　౯౨౭

ఆ॥ పవన జవన వాజి♦నివహంబుఁ బూంచిన, వేఱు తేరి నెక్కి♦విదిత బలుఁడు
పవనసుతుని మీఁద♦బహువిధ చక్ర స, న్నిభ శరంబు లేసి♦నించి కప్పె.　　౯౨౮

ఉ॥ మారుతి మేనినంటి పలు ♦ మార్గణముల్ తగ వ్రేలుచుండ న
మ్మీఱిన సాయకావళుల♦మేను విదిర్చి తొలంచి ధీరతం
దేరికి దాఁటి లోకములఁ♦దేఁకువ గెల్చిన వానివిల్లు దో
స్సారముచే వడిం దిగిచి ♦ చాఁగఱలాడె నిలింపు లుబ్బఁగన్.

ఉ॥ పెళ్ళున చేతి విల్విఱుగు ♦ భీకర శబ్ద మడంగు నంతలోఁ
బ్రుళ్ళుచు నింద్రు నోర్చిన దు ♦ రుద్ధర సంగరమందు గొన్న పె
న్విల్లు ధరించి రావణియు♦నిండు తెగన్ శరరాజిఁ గూర్చి వే
వెల్లిగ నేయ మారుతియు♦వెక్కస పాటున సోలి యంతలో.　　౯౩౦

ఉ॥ లేఖులు సంతసిల్ల వడి ♦ లేచి మహోద్ధతి నార్చి యుల్లస
ద్వైఖరి నొక్కసాలము జ ♦ వంబునఁ గైకొని పేర్చి లోక జీ
వాళిల భీకరంబుగ సు ♦ రారి శిరంబును చూచి వైచెఁ ద
చ్ఛాఖలఁ జిక్కి నొచ్చి వివ ♦ శత్వము నొంది యతండు తేఱుచున్.

చ॥ పటపట పండ్లు గీటుచు సు♦పర్వులు దిగ్భ్రమ చెంది నిల్వ ను
త్కట గిరి కై వడి న్నిలుచు ♦ గాడుపు పట్టి యొడల్ చలించి లం
పటగొనఁ బుంఖపుంఖ మను ♦ బంధముగాఁ గొన రింగు రింగునన్
జటపట శబ్దముల్ పఱవ ♦ సాయక జాలము లేసి నొంపఁగన్. ౯౩౨

చ॥ శిరము నురంబు బాహువులు ♦ చివ్వన గ్రుచ్చుచు నొంప నొచ్చి యు
ద్ధురతర రోష భీషణత ♦ దూకొని శ్రీ రఘు వీర బాణ వై
ఖరిఁ జని మారుతాత్మజుఁడు ♦ కర్బురు తోడను వాని తేరి నం
బరమున కేగ మీఁటి ఘన ♦ బంధుర గర్జ యొనర్చి మించఁగన్. ౯౩౩

క॥ కనుమూసి తెఱచునంతనె, ఘనుఁ డింద్రజితుఁడు శతాంగ♦గతుఁడై మిన్నె
ల్లను గాంచి నెత్తు రొలుకుచుఁ, దనుకుచు ధరమీఁద బడెను♦తత్సమయమునన్.

తే॥ ఎక్కటకుఁ జేరు నెదిరింప♦నుక్కు లేమి, మదిని కుములుచు నప్పం క్తి♦వదనసుతుఁడు
వేఱుమార్గంబు గానమి♦మాఱులేక, చంపు బ్రహ్మాస్త్రమును బ్రయో♦గింపఁదలఁచె

—: హనుమంతుఁడు బ్రహ్మాస్త్రముచేఁ గట్టువడుట :—

మ॥ విరి పుష్పంబులు ధూప దీపములు నై ♦ వేద్యంబు ధ్యానంబుతో
స్థిరభక్తిన్ మది నర్చనల్ సలిపి దృ ♦ గ్దిగ్భ్రశ్యాది శశ్వచ్చరా
చర సృష్టిం దగఁజేయు ధాతృశరమున్ ♦ సంధించి భూనాక భీ
కర లీలన్ హనుమంతు బాహువుల ల ♦ క్ష్యం బుంచి యేసెన్ వడిన్.

ఆ॥ అమరు లడల వచ్చి ♦ యయ్యమోఘాస్త్రంబు, సర్పరాజ రూప ♦ సరణి మెఱసి
ఖగకులాధి పతియుఁ♦గదిరి దిగ్భ్రమఁ జెందఁ, బవన సుతుని కేలు♦పట్టి చుట్టె.

మ॥ బల సంపన్న శరీర మావిధమునన్ ♦ బ్రహ్మాస్త్ర బద్ధంబుగా
విలయాంతోగ్ర విధుంతుద గ్రసిత ని ♦ ర్వీర్య ప్రభాయుక్తమై
నిలకుం ద్రెళ్లిన చంద్రుఁడో యనఁగ ను♦గ్రేక్షాంశుఁ డవ్వేళ నొ
త్తిలి వెన్నంటిన ధర్మదేవతయు నా ♦ ర్తిం బొంద భూమిం బడెన్.

మ॥ వనవాటీ బహిరంగణంబున జగ ♦ త్ప్రాణ ప్రమోదుండు త
ద్ఘనపాశంబు విరించనాస్త్రమనియున్ ♦ దన్మక్తి, దా నేర్చియున్
వనజాతాసను వాక్యముం దలఁచి ని ♦ ర్బంధంబు నంగీకృతిన్
గనుల న్మూసెను డాసె నింద్రజితుఁడున్ ♦ గౌతూహల స్వాంతుఁడై.

మ॥ అసువుల్ దక్కనఁ జాలునంచు వడి మ ♦ స్నత్యంత భీతాత్ములై
దెసలం దూఱిన దైత్యు లప్పుడు మహా ♦ ధీరాత్ములై డాసి వె
క్కసమై చుట్టిన నాగపాశమును వీఁ♦కంబట్టి యీడించుచుం
గసి దీఱం గని తిట్టి రార్చిరి మహా ♦ గాంభీర్యముల్ సూపుచున్,

ఉ॥ కోఁతిబలంబు గ్రుంగె నని ♦ కూఁతలు వెట్టుచు గంతులేయుచుం
బ్రీతి వహించు లంక యొక ♦ భీకర వారిధి పొల్పుదోఁచె న
వ్వాతసుతుం గవించు నహి ♦ వాసుకిఁ బోల నిశాచరుల్ సుర
వ్రాతముఁ బోల నొప్పెనఁగె ♦ వాయుజుఁ డయ్యెడ మందరాద్రినాన్.

మత్త. నాగపాశ నిబద్ధ మారుతి ♦ నవ్య కాంచన దేహముల్
బాగుగా గమనించి చూడఁ బ్ర ♦ భంజనుండు కదల్పఁగా
భోగిరాజు కదించి చుట్టిన ♦ భూరి భూధరమో యనన్
రాగిలెన్ స్థిర చిత్తతన్ రుచి ♦ ర ప్రభా లస దంగితన్. ౯౪౩

చ॥ పురుషులు చెల్వలుం గలిసి ♦ మూఁగిరి దిక్కులు భూతలంబు నం
బరమును సందులేక వడి ♦ వాయుజుఁ గాంచిరి పొంగియార్చి ర
ప్పుర మపుడొప్పె మున్ను సుర ♦ ముఖ్యుఁడు పట్టువడంగ నైన నం
బరమును సంతసంబు నెఱ ♦ పాటును పొంది రహించు కైవడిన్.

౧౩ పాశముక్తి పటలము (౧౪౦)

సీ॥ ఏయుఁడు నఱకుఁడు ♦ వ్రేయుఁడు పొడువుఁడు, చీల్చుఁడు వ్రేవులు ♦ వేల్చుఁ డనుచుఁ
దెంపుఁడు త్రుంపుఁడు ♦ తినుఁడు మ్రింగుఁడు కొంది, పచ్చడి సేయుఁడు ♦ బ్రదికెనేని
మన జీవితంబులు ♦ మూఁడు ననుచు డాసి, పురుషులు తరుణులు ♦ మునరి కసరి
యిందాఁక నుసుఱుండ ♦ నిత్తురే యనుచును, తలను రోఁకండ్లతో ♦ దంపుఁ డనుచు
తే॥ నగ్నిలో నైచికాల్చుఁడీ ♦ యనుచునంజు, కొనుఁడియంచు నేలనురాచుఁ ♦ డనుచుతాలు
కట్టి కడలిఁ ద్రోవుండని ♦ నెట్టుఁ డనుచు, వారివారికిఁ దోఁచిన ♦ పగిది ననిరి.

క॥ నాతఁడ్రిని నాయన్నల, నాతమ్ముల నొప్పగించి ♦ నడువు మనుచు వీఁ
డీతీరు రాఁగతము స్వ, జ్ఞాతుల దీకనుచు వారిఁ ♦ జంపుం డనుచున్. ౯౪౬

ఉ॥ కొండలవంటి దార్ఢ్యము న ♦ కుంఠిత సత్త్వము గల్గు భర్తలన్
గొండొక వీడియుండ మిఁక ♦ గోడుగ నేడువనేల కోఁతి పె
న్మొండము ద్రొక్కి నిల్చి పెడ ♦ మోముల నూర్ధ్వము తాళిబొట్టులన్
ముండలమైతి మంచు వెత ♦ ముచ్చిరు చెల్వలు పల్వురయ్యెడన్. ౯౪౭

తే॥ ఈడ్చుకొని పోవువారికి ♦ నెదురు వచ్చు, లంక జనములు నేయు కో ♦ లాహలంబు
షతులు మరణింప విలపించు ♦ సతులకెల్ల, నించుకంత సమాశ్వాస ♦ మొనయఁజేసె.

ఉ॥ వీరుల గారులన్ హరులఁ ♦ బెంపగు తేరుల నెత్తివైవ బృం
దారకనాథ వజ్రహత ♦ ధాత్రిధరంబులమాడ్కిఁ బడ్డ సిం
గారము గల్గు వీథుల న ♦ గారములన్ గని సంతసిల్లుచున్
మారుతి పోవుచుండె నల ♦ మానుష భోజను లీడ్చు త్రోవలన్. ౯౪౯

ఉ॥ చీమల కూటువల్ ముసరి ♦ చెట్టును చుట్టిన యట్లు సంగర
స్థేమము నొందు బాహువులు ♦ దివ్య భుజంగ నిబద్ధపాట కాం
తామణు లారఁ గానక వి ♦ తాకున నీకపి వచ్చె నీడ క
మ్మా! మన కేది దిక్కనుచు ♦ మాసిరి చేష్టలు కొంద ఱత్తఱిన్. ౯౫౦

చ॥ పలువురు చూచి నివ్వెఱగు ♦ పాటున నేడ్చిరి విహ్వలించుచున్
పలువురు వెన్క నేమిగతి ♦ పట్టునో యంచొగిఁ బాఱి రవ్వలన్
బలువురు పాఁపత్రాళ్లు లౌర ♦ పాటిమె యంచు వచించి రొయ్యనన్
బలువురు కీరితించి రల ♦ వాయుజ వీర విహార లీలలన్. ౯౫౧

ఉ॥ కొందఱు పిచ్చలించి కని ♦ క్రూర భుజంగమ పాశ మీ మరు
న్నందను మేనఁ బూసరము ♦ నాణెముగాఁ బెనవైచినట్టు లిం
పొంద వెలుంగుచుండెను స ♦ మున్నతి నాస్యము సత్ఫలంబులన్
డెందములందు తేఱిచి ఘ ♦ టించుట మేలని యాడి రయ్యెడన్. ౯౫౨

తే॥ రాజుకడకుఁ గొంపోవుట ♦ రాణకాదు, క్రుంగి వీఁడుంట కట్టుల ♦ లొంగికాదు
వెనుక యాలోచనము వేఱు ♦ వెతలుగలుగు,ననుచు వాయుజుఁగని మ్రొక్కి ♦ యణఁగినారు.

తే॥ వైనతేయుని మించిన ♦ బాహుబలులు, దైత్యు లేఁబదివేలు గం ♦ ధవహతనయుఁ
గట్టినట్టి పాశంబును ♦ పట్టి లాగి, కొనుచుఁ బోవుచుండిరి వేడ్క ♦ కొనలుసాగ.

క॥ అంతకుఁడు బల పరాక్రమ, వంతుల దైత్యుల నడంప ♦ స్వాకృతితో రా
స్వాంతమున జడిసి యీ వహి, వింతగు రూపంబు గొని క ♦ వించెనొ యనుచున్.

చ॥ దనుజ చిరంటికల్ ఘన సు ♦ ధా ధవళంబగు సౌధ వీథులన్
మునుకొను చంద్రశాలలను ♦ ముంగిళులందున దిడ్డియందు వా
దనములు గల్గు చోటుల ము ♦ దం బలరారఁగఁ జూడవచ్చి యీ
వనచరుఁ డెందు వాఁ డితనిఁ ♦ బంపిన దెవ్వరో యంద్రు నివ్వెఱన్.

తే॥ మడఁతి సీత పాతివ్రత్య ♦ మహిమచేత, రేఁపఁగా ఖండపరశు వీ ♦ కృత్రిమంపు
రూపుగొని యందమైన లం ♦ కాపురంబు, మూలుపంబూని వచ్చెఁ గాఁ ♦ బోలుననిరి.

తే॥ అమరకాంతలు విద్యాధ ♦ రాంగనలును, భుజగకన్యలు చక్కెరఁ ♦ బోఁడులైన
సిద్ధవనితలు మత్తకా ♦ శినులు జక్కి, ణులును కలకలమని వచ్చి ♦ మొలసిచూచి.

తే॥ వారిధిని యోగనిద్ర నొ ♦ ప్పారుచక్రి, సృష్టికర్తయై వెలయు వి ♦ రించియుఁ బగ
పూని తమతమ రూపముల్ ♦ మాని యొక్క, దేహముంగొని భూమికి ♦ దిగిరొ యనిరి.

ఉ॥ దైత్యులు దైత్యకామినులు ♦ దక్కఁగఁ దక్కిన యక్ష కిన్నరా
దిత్య భుజంగ సిద్ధ సుద ♦ తీమణు లెల్లరుఁ గాంచి డెందమం
దత్యనురాగులై కనుల ♦ నశ్రులు నించిరి ధారణీ సుతా
నిత్యహితంబు గోరుటనొ? నిర్మల ధర్మము నాశ మౌటనో? ౯౬౦

క॥ వీరుఁడు మారుతి యిదియే, కారణముగ నిల్లి వేఱు ♦ గాక చనుచు లం
కా రమణుం గాంచుట నా, కారయ లగ్గనుచు నెంచి♦యటులే యరిగెన్. ౯౬౧

ఉ॥ నాజనకుండు వాయు కరు ♦ ణన్ రఘురామ పదారవింద హృ
త్పూజను తల్లి రాముసతి ♦ పూర్ణమతిన్ దయసేయు దీవనన్
జేజె లొసంగు సద్వరము ♦ చేతను వారిజగర్భు నస్త్ర మి
వ్యాజను ద్రెంచికోఁగలను ♦ బ్రోద్బల పద్ధతిఁ జేయ నియ్యెదన్. ౯౬౨

తే॥ రాక్షసేంద్రుని సంధించి ♦ రాజిత గతి, నెల్ల రెఱుఁగంగ రఘురాముఁ♦నీద్యశక్తి
సంభవించు పరిస్థితుల్♦చక్కఁ దెలుప, దిటవు చెడి జానకిని వీడఁ♦దివురవచ్చు.

ఉ॥ అంతియకాక వాని సచి ♦ వాప్త చమూబల సంపదాళియున్
సంతసగా నెఱుంగనగుఁ♦జక్కటి దెల్పఁగవచ్చు రావణ
స్వాంతము జాడయున్ దిటవు ♦ సంస్థితి గానఁగవచ్చు వాఁడు త
త్స్వాంతము దాఁచినన్ మొగము ♦ తప్పక చెప్పదె యెల్ల రీతులన్ ?

తే॥ వాలి నిధనంబు మఱి సాల♦భంజనంబు, వానర బలంబు రవిజు న♦వార్యగరిమ
తెలియఁ దెలుపఁగవచ్చును♦తెలిపినంత, మదికి నాటినఁ జెడుగులు♦మానవచ్చు.

ఉ॥ కావున నేగుటే తగిన ♦ కార్యము రామ పరాక్రమ స్థితుల్
రావణుఁ డాలకించి తగు ♦ రాణఁ జరించిన లెస్స కాదయే
నావలఁ గొంచెకొంచెముగ ♦ నబ్బిన దానవసేనఁ గూల్చి ధా
త్రీవరుఁ జేరుటే తగిన ♦ తీరని మారుతి యేగె వారితో. ౯౬౬

ఆ॥ గొప్పసేన తన్ను♦గొలిచి రా వృషభంబు, పగిదిఁ గట్టువడిన♦వాయుసుతుని
రాజ సౌధమునకు♦రాణతోఁ గొంపోయె, నెల్లవారు చూడ♦నింద్రజిత్తు. ౯౬౭

క॥ దూతలు మున్నుగ వెనఁ జని, దైతేయప్రభుని గాంచి ♦ తలిరుచు భక్తిన్
వాతూలి కట్టువడె జల, జాతాసను నస్త్రమునఁ బొ♦సంగఁగ ననుచున్. ౯౬౮

తే॥ వినిన యతఁ డుత్సహించి యు♦వ్వినుచువారి, కిచ్చె దిగ్గజ రదనంబు♦లీడ్చికొన్న
తారహారంబు తనకొమ్ము♦నూర చంద్ర, రహిత గగన స్థలంబను♦రహి వెలుంగ.

తే॥ అమిత కౌతూహలమున బా♦హాలి వొంగ, గండొవలు వికసింప లం♦కావిభుండు
సత్వరంబుగ మీఁకేగి చంపకుండఁ, గోఁతి నిటకుఁ దోడ్తేరఁ బ♦ల్కుఁడని పంపె.

క॥ వార్తాహరు లరిగి విభుని, వార్తను తనయునకుఁ దెలుపఁ♦బరవిన యది య
వ్వార్తపురమెల్ల నదివిని, యార్తిని మదిగుంది సీత♦యమిత వ్యథచే. ౯౭౧

ఉ॥ కావలిగల్గు నీవనముఁ ♦ గాడుగఁ జేసెను పట్టవచ్చు దై
త్యావళిఁ గూల్చెనంచు విని ♦ యప్పటి కప్పుడ సంతసించితిన్
బావని యిట్టి యాపదల ♦ పాలగుటం దలపోయ దుర్విధుల్
పోవవు నన్ను వీడి యని ♦ బుద్ధిఁ దలంచెద నంచుఁ గుందుచున్ ౯౭౨

ఆ॥ ఒడలుఁ ధూళిఁ గ్రుంగ ♦ నొడిదంపుఁ జిత్రంబు, పొగచు కరణి నొప్పి ♦ భూమిపుత్త్రి
చెడుగు మృగయుచేతఁ ♦ జిక్కిన పోతంబు, కొఱకు నేడ్చు హంసి ♦ కరణి వగచె.

తే॥ మింటి నంటెడి పొడవగు ♦ మేను గలిగి, సర్వ విద్యల నేర్చిన ♦ చదురు గలిగి
జలధి దాఁటిన యలవును ♦ బలువు గలిగి, యక్కటా! చిక్కితివె యొక ♦ యసురుచేత

చ॥ తగవె జయించు నిక్కమను ♦ తద్‌జ్ఞుల పల్కులు పొల్ల యయ్యె నీ
దగు బలశక్తు లిక్కరణి ♦ నాఱెనె? పాపమె గెల్పు నొందెనే?
జగతిని ధర్మమే నిలువఁ ♦ జాలక తాఁ ఱెనె? యక్కటక్కటా?
నెగుళులపై నెగుళ్లు లిటు ♦ నిల్వనఁ గాల్చునె నన్ను నిచ్చలున్? ౯౨౫

ఉ॥ ముద్రిక నిచ్చి ప్రాణములు ♦ ముచ్చట నిల్పిన నీకుఁ బ్రీతిమై
భద్రములం జిరాయువును ♦ పల్కితి నయ్యది తప్పదంచు నీ
క్షుద్రుల గీటడంప భుజ ♦ శూరతఁ జూపఁ దలంచి యిట్లు సో
పద్రవ మార్గగుండవయి ♦ ప్రబ్బ గడించితి వాయునందనా! ౯౨౬

మత్త॥ ప్రాణదాతవు నీవు నాపదు ♦ పాటు లచ్చటఁ దెల్పి నా
ప్రాణనాథుని తోడి తెత్తువు ♦ రాముఁ డాజిని రావణ
ప్రాణముల్ తొలఁగించి నాచెఱఁ ♦ బాపునే యని యో జగ
త్ప్రాణనందన! నమ్మియుండఁగఁ ♦ బాడు చేసితి వన్నియున్. [వడిన

తే॥ అనుచుఁ బలువార్త లాడుచు ♦ మనసు కరఁగఁ, బ్రాణములు చలింపఁగఁ ద్రేపు ♦ కట్టు
గోవువలెఁ దపించుచు గ్రుంగి ♦ కోమలాంగి, సీత మేదినిపై సొమ్మ ♦ సిల్లి వ్రాలె.

ఆ॥ అట మహాత్ముఁడైన ♦ యంజనీ పుత్త్రకు, నిఱియఁ గట్టినట్టి ♦ యింద్రజిత్తు
తొలి తపఃఫలమునఁ ♦ దొడరి జగంబుల, గెలిచినట్టి యసుర ♦ కొలువుచేరె. ౯౨౭

సీ॥ ముల్లోకముల వెల్గు ♦ ముద్దు చంద్రుండనఁ, గ్రుచ్చి యెత్తిన వెండి ♦ కొండ యనఁగ
ముత్యాల గొడుగు స ♦ మున్నతి వెలుఁగఁ జ, క్ర పవి శూలంబుల ♦ వ్రణ వితాన
మతివల నఖ రేఖ ♦ లలరారు వింశతి, బాహుల నంగద ♦ ప్రభలు వెలయ
నురుకోప వహ్నిచే ♦ నూర్పుల పొగలచే, వడగాలి వడవెన ♦ నడరె ననఁగ

తే॥ మరకత ద్యుతి ప్రతతితో ♦ మణుల శోభ, నరకమున కేగి దాఁగిన ♦ యిరుల గ్రమింగ
శేషుఁ డన్ని దిక్కులకును ♦ శిరము లలరఁ, ద్రిప్పి పేరోలగంబున ♦ నొప్పెననఁగ.

ఉ॥ తేర్చి ఖచించినట్టి మణి ♦ దీప్తులు కాసియ నుండి పర్వఁగాఁ
బేర్చి దివాకర ద్యుతిఁ గ ♦ వించు విభూషలు బాహుకీర్తులన్
దీర్చి వెలుంగ వారినిధి ♦ దివ్య సువర్ణ గిరీంద్ర శృంగముల్
మార్చి కిరీట పంక్తిగ న ♦ మర్చి ధరించిన చెల్వు దోఁపఁగన్.

ఉ॥ చెందిర వన్నె మీఱు కటి ♦ చేలము కచ్ఛముతో వెలుంగఁ దా
రేందు నర ప్రకర్ష మురు ♦ హీర మణి ద్యుతి నెచ్చరింపఁగా

డాంధ తమంబు సాంధ్య రవి ♦ నంతరమందు ధరించి తారకా
బృందము భూషగాఁగఁ జలి ♦ వెల్గును ఛత్రముగా ధరించెరాన్.

తే॥ సౌరునకు వేదములకు గం ♦ భీరిమకును, తావలంబగు మొగములు ♦ దశదిశలకు
దృష్టులం ద్రిప్పు నపుడెల్ల♦దిగిభ పాల, కులకు ధ్రువ శేషులకు భీతి♦గొలుపుచుండ.

సీ॥ లోకైకనాయకు♦కాకుత్స్థు దేవిని, కాంచిన పిదప నా♦గంబునుండి
సత్యమ్ముదాఁక నీ♦జగముల తరుణులు, పురుషులవలెఁ దోఁచు♦పొలుపు నిలువ
వానర హరి హర♦మానవావళి తక్కఁ, బెరవారు కేలోత్త్మోడ్చి♦బిరుదులాడ
వేణు వీణాదిక♦వినుత రవంబుతో, రంభాదు లించు న♦ర్తనము సలుప
లయకు ననుగుణంబుగ మద్దె♦లయు ధ్వనింప, హస్తములు నేత్రములు బొమల్♦
హరువుమీఱ
మునులు సైతము ముక్తిపై♦మనసు రోసి, యాడు మేనకపైఁ జూడ్కు♦లలర నిలుప

సీ॥ ఒక మోము పొలయల్క♦నూనిన సతి ముఖా, బ్జాత మరంద మా♦సక్తి నాన
ఒక మోము తనతోడ♦నొగిఁగూడి యలసిన, చెలి యధరామృత♦మొలసి యాన
ఒక మోము తనియ గీ♦తికఁ బాడు కామినీ, తారుణ్య మోహామృ♦తంబు నాన
ఒక మోము నర్తన♦మొనరించు మగువల, యభినయ రస సుధ♦నాస నాన

తే॥ ఒక మొగము వేల్పులకు నాజ్ఞ♦లొసఁగుచుండ, నొక మొగము మంత్రణంబుల♦
నొనరఁ జలుప
నొక మొగముఘోరపాపచి♦హ్నకలవెలుప,నొక మొగముజానకీరూప♦మూహసేయ.

తే॥ ధరణిజాత సతీత్వమన్♦శరధి నీఁది, దరిని చేరు టెట్లని యొక♦శిరము దలఁప
మలయజస్తనుల్ తనచుట్టు♦నిలిచిచూపు,ముకురమునఁదనసొగొక♦మొకముచూడ.

చ॥ తొఱటను తేనెకై చను మ ♦ ధువ్రతమట్లు ధరాత్మజాతపై
పరుగులు వాఱు డెందమును ♦ భావనసేసి తపించువారు చ
న్నిరులను బాష్ప బిందువులు ♦ నెట్టన రాలఁ గృశించువారు నా
తెఱవల చూపు తూపులు ప ♦ దింబది బాహులమీఁద వ్రాలఁగన్.

ఉ॥ పుష్పొడిఁ బూసికొంచు మధు ♦ వుం దగఁ ద్రావుచుఁ దమ్మిమొగ్గ ల
ట్లొప్పిన చన్నదోయి పయి ♦ నొందిన చందనమందు డిందుచున్
గుప్పున వచ్చు తెమ్మెరలు ♦ గొప్ప ప్రతిక్రియ సేయు కైవడిన్
విప్పగు పుష్పబాణ శర ♦ విద్ధ మహా వ్రణరాజిఁ దూఱఁగన్. ౯౦౮

తే॥ వాలుగంటుల యానన♦పద్మములకు, భాస్కరుంబోలు వాఁడై సు♦పర్వ వరుల
కేలుఁ దామరలకు శశిఁ♦బోలియున్న, వైశ్రవసుఁ గాంచె ముంగల♦వాయుసుతుఁడు.

ఉ॥ కాంచి భుజంగముం గను ఖ ♦ గప్రవరుం బలె నుగ్రమూర్తియై
సంచిత కర్మబంధముల ♦ జ్ఞానముచే బలె నాగపాశముం

త్రెంచి విదిర్చి మైథిలికిఁ ♦ దీఱని శోకము గూర్చినట్టి న
క్తంచర నాథుఁ ద్రుంతునని ♦ తత్తఱమందుచు వెండి యిట్లనున్ ౯౯౦

శా॥ నిద్రం బొందిన వాని యావి గొనుటల్ ♦ నింద్యంబుగా నెంచి యీ
క్షుద్రుఁ డీ డీడితి రేయి నిప్పుడొ యిటం♦గొల్చున్న వాఁ డేల యు
న్మాద్రిన్ మానుట వీనిఁ జంపి జనక ♦ క్ష్మానాథ సంజాతకున్
భద్రంబుల్ సమకూర్చి రామునకు నొ ♦ ప్పంజెప్పుటే యుక్తమా. ౯౯౧

ఉ॥ రాముని దేవిఁ గైకొని జె ♦ అం బదిలించుటఁ జూచుచున్న దై
త్యామరపాళి యిష్టు కను ♦ లారఁ గనుంగొన వీని శీర్షముల్
దామెనగట్టి యీడ్చికొని ♦ తామరసాక్షుని చెంత కేగ కి
ట్లేమని రిక్త హస్తముల ♦ నేగుదు? నేమని విన్నవించెదన్? ౯౯౨

చ॥ వెదకుచు వచ్చినట్టి యొక ♦ వీర వనేచర ముత్సహించి తా
మది గొను మానినీ మణులు ♦ మస్తములం దగ మోఁదికొంచు ది
క్పదముల కేగఁ బంక్తిముఖు ♦ బంధుర వక్త్రము లుర్విఁ గూల్చి బె
ట్టిదముగ సింహనాదము ఘు ♦ టించిన దన్న యశంబు పిన్నయే?

చ॥ ఎదుటనె కాంచి దానవ కు ♦ లేశ్వరు జీవము లుజ్జగించి ప్ర
ల్లదములు గొన్ని పల్కి మర ♦ లం జనినాఁడనయేని అవ్వయే
కుదురు; నెదిర్చి గెల్వ కిలఁ♦గూలిన యేనియుఁ గీర్తిగాక వే
ఱొదవునె? యెట్టులైనను శు ♦ భోన్నతి గల్గుట నిక్క మివ్విధిన్.

తే॥ నాగపాశంబు తెగిపడ♦నగము మీఁది, కుఱుకు మగ సింగముం బలెఁ♦గఱకు టసుర
పైకి లంఘింతునని తల♦పడుచు నుంత, తగదనుచుఁ గూడ వగచె నా♦శుగ సుతుండు.

మ॥ అమరారాతి వధింపఁదగ్గ సులభుం ♦ డౌనేమి? సాహాయ్య సై
న్యములం జూడ నలంతిఁ బోవఁ డితనిన్ ♦ నక్తంచర శ్రేణి వం
శముతోఁ ద్రెంపఁగ రాఘవుండె తగు; నెం ♦ చన్ సాహసోద్యోగి శ్రే
యము.లం గాంచునె? మించిపోవునొకో దై ♦ త్యాధీశుఁ డింతింతలో?

మ॥ గెలువన్ శక్యముగాదు వీనికె ననున్ ♦ గీర్వాణులుం దోడ్పడన్
బలవంతుండగు వీని నేనును జయిం ♦ పం గాదు డీకొన్నచోఁ
దలఁపం బెక్కు దినంబు లేగు; ధరజా ♦ ధ్యక్షుండు నారాకకై
తలఁకున్ శంకిలు నట్లు సేయుటలు స ♦ త్కార్యంబొకో దూతకున్?

చ॥ జగములు సంతసిల్ల భువి ♦ శాశ్వత ధర్మము పూని నిల్ప న
వ్వగతుని రావణాసురుని ♦ బాహులు శీర్షములెల్ల మేదినిం
దెగిపడఁ గూల్తు నేనని ప్ర ♦ తిజ్ఞ యొనర్చిన రాము వాక్యముల్
తగ విని యిట్టి సేఁతకును ♦ తారొకొను టేటి హితంబు నాకగున్?

ఉ॥ ముమ్మరమైన సంగరము ♦ పూని యొనర్చుచుఁ గాలమెల్ల వ్య
ర్థమ్ముగఁ ద్రోచుచుండిన ధ ♦ రాసుత పక్షము లొక్క రెండె ప్రా
ణమ్ములు నిల్పు దాన నని ♦ నాథుని పేరఁ బ్రతిజ్ఞ సేసె నే
నిమ్మెయినైన నాజనని ♦ యీల్గుట నిక్కము నిక్క మక్కటా! ౯౯౯

తే॥ కాన బవరంబు తగినది♦కాదు నాకు, దౌత్యమే యిందు చూడ ను♦త్తమ మటంచు
నిశ్చయించి రాఘవదూత♦నిర్భయమున, రావణుని కొల్వు లోనికి♦రాణఁ జనియె.

ఆ॥ దానవేంద్రుఁ గాంచి♦తగ నింద్రజిత్తు పా, వనిని చూపి వీఁడు♦వనచరుండు
కాఁడు హరుని వంటి♦కడిమి గలాఁడు వ, నంబుఁ జెఱిచి యక్షు♦నలఁచెననుడు.

మ॥ కన నుంకించిన నేత్ర తారకలఁ బ♦ ల్కం బూను నాస్యంబునన్
ఘన ఖద్యోతము లుప్పతిల్లి హనుమ♦ ద్గాత్రంబు గాల్పంగ నూ
ర్చిన నిట్టూర్పుల ధూమజాలము వెసం ♦ జిత్రంబుగా నూత్న బం
ధనమై క్రాల దశాననుండు పలికెన్ ♦ దర్పంబుతోఁ జూచుచున్.

చ॥ కులిశివో శూలివో హరివొ ♦ గూఢ పదాఢ్యుఁడవో యముండవో
జలజహితుండవో శిఖివొ ♦ శక్తి ధరుండవొ పొట్టి మానివో
పలువలు మాను లిప్పగిదిఁ ♦ బంపిన కృత్తివొ ధాత లంక ని
ట్లలమఁగఁ గొత్తగాఁ బడసి ♦ యంపిన యుద్భట ధైర్యమూర్తివో?

—: హనుమంతుఁడు రావణునకు నీతి గఱపుట :—

చ॥ ఎవఁడవు నీవు? వచ్చుటకు ♦ హేతు వదెయ్యది? పంపినట్టి వా
రెవరు? నిజంబు తేల వచి ♦ యింపుము నావుడు నాంజనేయుఁ డీ
పవిది వచించు నీవనిన ♦ వారల నెవ్వఁడఁ గాను రాజ పుం
గవుఁ డనమాన ధన్వి పని♦కై యిట వచ్చిన దూత రావణా! ౧౦౦౪

చ॥ అతఁ డెవఁ డందువేని యజ ♦ రాదు లజాదులు మాని బృందముల్
తత సుగుణాఢ్యులుం బహు వి ♦ ధంబులఁ జర్చ యొనర్చి సేయఁగా
జత పడకుండు నక్కజపుఁ ♦ జక్కటి దీర్పఁగ దీక్షపూని యు
ద్గతిమెయి నుద్భవించిన యు ♦ దార జగత్పరి రక్షకుండగున్. ౧౦౦౫

చ॥ బలము తపః ఫలంబు పరి ♦ వారము ధాతృవరంబులున్ యశః
కలిత గురుత్వమున్ జయము ♦ గర్వము శౌర్యము ధైర్య కార్యముల్
కలిమియు దుష్టచేష్టలు న ♦ కాండముగా నొక యమ్ముతోన యి
య్యిలఁ గలుపం గలట్టి ధను ♦ రింద్రము చేకొనినాఁడు రావణా! ౧౦౦౬

ఉ॥ కాఁడతఁ డాది తేయుఁడును ♦ కాఁడసురుండును కాఁడు దిక్కరుల్
కాఁడల వెండికొండయును ♦ కాఁడు త్రిమూర్తులు కాఁడు దిక్పతుల్

కాఁడు మునీంద్రులుర్ జడలు ♦ గాఁవుల పున్నెము శంబరాదులం
దాడన సేయు నా దశర ♦ థ క్షితిపాలుని పట్టి రావణా! ౧౦౦౭

ఉ॥ జ్ఞానము సర్వశాస్త్రములు ♦ సత్తపముల్ సకలంబు మానుగాఁ
దానెది నిశ్చయించు మదిఁ ♦ దత్ఫలమే యొసఁగుర్ జగత్త్రయిర్
మానవమాత్రుఁడా యతఁడు ♦ మైపడి ధర్మము వేద శాస్త్రముల్
పూని నుతించుచుండు పరి ♦ పూతుఁడు నిర్మల ధర్మ మూర్తియుర్.

సీ॥ వేదంబులందును ♦ వేదశిరస్సుల, యందుఁ బూర్తిగఁ జూడ ♦ నందకుండు
విజ్ఞానమునకును ♦ విజ్ఞాన మగువాఁడు, ముగురు మూర్తులకును ♦ మొదలివాఁడు
మూఁడు కాలములకు♦మూఁడు గుణములకు, మూఁడు తావులకును♦మొదలివాఁడు
గజరాజుఁ గాచిన ♦ కరుణామయుఁడు సుర, ప్రార్థనంబును విని ♦ వారికొఱకుఁ

తే॥ చక్ర శూల కమండలు ♦ సాధనముల, వదలి విలుదాల్చి ప్రాఁతవౌ ♦ వటదళంబు
వెండికొండను గమలంబు♦వీడి క్రొత్త, దగు నయోధ్యా పురంబున ♦ నవతరించె.

మ॥ తన పాదాబ్జముల న్నిరంతరము చి ♦ త్తంబందు ధ్యానించు స
జ్జన హృద్వాసుఁడు ధర్మ పద్ధతుల సం ♦ స్థాపించి తాఁబోవు తె
న్నున లోకంబు చరింప దుర్జనతతిర్ ♦ నుగ్గాడి సన్మార్గ వ
ర్తనులం గావ జనించె నాతఁడు జగ ♦ ద్రక్షామతిర్ రావణా! ౧౦౧౦

తే॥ అతని దాసుఁడ హనుమంతుఁ♦డంద్రు నన్ను, ధరణిజను రోయఁజను వారి♦ వరులయందు
వచ్చె దక్షిణదిశకు మా♦వాలిసూనుఁ, డతఁడు పంప వచ్చిన వాఁడ♦ననుడు నతఁడు

ఉ॥ వాలి సుతుండు నిన్ననుప ♦ వచ్చిన దూతవౌ నీవు? ధీరుఁడౌ
వాలికి సేమమే? ప్రభుత ♦ పద్ధతిగా నెఱవేఱుచున్నదే?
పోలఁగఁ దెల్పుమా యనుడు ♦ పూత చరిత్రుఁడు రామదూత వా
తూల సుతుండు దంతములు ♦ తోఁపఁగఁ బక్కున నవ్వి యిట్లనుర్.

ఉ॥ ఏల భయంబు రాక్షస కు ♦ లేశ్వర! డెందము నిల్వరింపు మ
వ్వాలి దివంబుచేరె రఘు ♦ వర్యుని శాత శరం బొకంట న
వ్వాలి మరించునాఁ డతని ♦ వాలును తోడనె పోయెఁ గ్రమ్మఱం
జాలదు మాకు నిప్పుడు త్వి ♦ షాంపతి పుత్త్రుఁడు రాజు నావుడుర్. ౧౦౧౩

తే॥ వాలి నొక కోలచే నేల♦కూలనేసె? రాముఁ డిపుడేడ నున్నాఁడు♦రాము దేవి
వెదక నంగదుం డరుదేరు♦విధ మదెట్లు? తెలియఁ గోరెద ననుచు దై♦తేయుఁ డడుగ.

మ॥ ధరజాన్వేషణ తత్పరత్వమునఁ గాం ♦ తారంబులర్ వచ్చు భా
స్కర వంశాధ్యుల రామలక్ష్మణుల వే ♦ డ్కంగాంచి సుగ్రీవుఁ డ
క్కఱతో స్నేహముచేసి తాఁబడిన దుః♦ఖంబుల్ ప్రసంగింపఁగాఁ
గరుణాళుండయి రాఘవుండు తునిమెం ♦ గా పేయ రాజ్యప్రభుర్. ౧౦౧౫

మ॥ రుమతో రాజ్యరమన్ రఘూత్తముఁడు కా ♦ రుణ్యంబుతో నిచ్చి మి
త్రముతో నాలుగు మాసము ల్కడపి చే ♦ రన్ వచ్చియున్నట్టి సై
న్యములం గాంచి ధరాత్మజన్ వెదక నా ♦ నాదిక్కులం బంప నే
మముతో నేమిట వచ్చినార మిదియే ♦ మాకార్యముల్ నావుడున్.

ఉ॥ మీ కులనాయకుం దునిమి ♦ మీ కపకారము చేసినట్టి ని
ర్భీకునితోడఁ గూడి కుల ♦ శీలము బూదిని గల్పికొంటి ర
స్తోక యశంబుఁ గోలుపడి ♦ తోరపు నిందను మోచినారలే
కాకయు నిట్టులౌటయు జ♦గత్థ్సితి స్త్రీత్వమె యుండెనంటకా? ౧౦౧౭

ఉ॥ అన్నను చంపఁగాఁ గొలిపి♦యట్టు లొనర్చిన వానితోడనే
మిన్నక మైత్రి చేసికొను ♦ మీప్రభు పంపున నాకుఁ దెల్పఁగా
నున్నది యేది? నీవు దను ♦ జోత్కరముం బొరిపుచ్చ నేలరా?
నిన్ను వధింప జంకకుము ♦ నిక్కము తెల్పుము వానరాధమా! ౧౦౧౮

ఆ॥ అనుడు సద్గుణాఢ్యుఁ♦డౌ హనుమంతుడు, పంక్తిముఖుఁడు పల్కు♦పల్కుల విని
యించుకంత నగచి♦యిట్లను మాధ్యస్థ, నీతి దెలుపు టుచిత♦రీతి యనుచు. ౧౦౧౯

తే॥ దూతనై వచ్చినది రవి♦సూతి హేతు, వునను యుక్తంబులును ధర్మ♦వులును నీతి
మంతములు హితములును సం♦భావ్యములును,గలుగు పలుకులు గలవు పెం♦పలరవినుము

ఉ॥ జీవితమున్ వితావితగఁ ♦ జేసితి వించుకయేని రాజ ధ
ర్మావధి గానకుండితి వ ♦ హా! పలుగాకులు సేయు నైచ్యముల్
హావిరిఁ జేసి తిప్ప దిగఁ ♦ బాటెడు వేళయు వచ్చె నైన నో
రావణ! నాదు మాటవిని ♦ రాజ్యము నేలుము కొంత కాలమున్. ౧౦౨౦

ఉ॥ మిక్కలి కష్టపెట్టినను ♦ మీఱని నిశ్చల మానినీత్వమున్
జొక్కము గాఁగఁ గల్గినది♦శుమ్మముకంటెఁ బవిత్ర జానకిన్
జిక్కులపాలు చేసితివి ♦ చిక్కని యింద్రియపాళి గెల్చి పెం
పెక్కఁ దపించి తత్ఫలము ♦ నిట్టులు నాశము సేయుటొప్పునే! ౧౦౨౧

తే॥ వఱదఁ బోయెను నీగౌర♦వంబు నేఁడె, యించుకంత శేషించిన♦నిఱియు రేపె
నిర్జరుల జయించితి నని♦నిట్టనీల్గు, గర్వ మగ్గలమాట నీ ♦ కరణి జరిగె.

ఉ॥ పాపము పుణ్యమున్ గెలిచి ♦ పైకొన లేదను నార్యవాక్యమున్
బాపమతిం దలంపక త ♦ పఃఫల సంపదలెల్ల జానకిన్
దాపము పాలుచేసి విత ♦ థం బొనరించితి వట్టి కృత్యముల్
నీపయి మాత్రమే చనునె?♦నీ యసురాన్వయమెల్లఁ గాల్పదే? ౧౦౨౨

చ॥ తగవు తొలంగినట్టి వల ♦ తాపముచే మతి పాడుగాఁగ నీ
జగతిని నిందనొంది మఱి ♦ చచ్చి యధోగతి నొందినట్టి వీ

నుఁగుల గణింపఁగాఁ దరమె? ♦ నూల్కొని యొక్కఁడు బాగుపడ్డ వా
డగవడు నేమి? లోకముల ♦ నారసినన్ బరమేష్ఠి వంశజా! ౧౦_౨౫

ఉ॥ కాంచన కాంచనాంగులెడఁ ♦ గామముగాక మహాంధకార మొ
క్కించుక వేఱు గల్గునని ♦ యెన్న రుదార దయాగుణాన్వితుల్
కాంచన కాంచనాంగులెడఁ ♦ గామము వీడుట గాక వేఱుగా
నంచితమైన తెల్విగల ♦ దంచుఁ దలంపరు తత్త్వ విద్వరుల్ ౧౦_౨౬

తే॥ మరులుగొని పరదారపై♦మనసునిల్పి, యెల్లిదంబొంది బిడియంబు♦కొల్లవిడిచి
మిసిమిమేనుకార్శ్యము నొందఁ♦బ్రబ్బునొందు, నీచ పురుషత్వమున మేల్మి♦నెగడునేమి?

చ॥ శరధి పరీత భూతలము ♦ జానుగ నేలిన రాజులందు నీ
కరణిని నీతిమంతులును ♦ కానరు వేదము లభ్యసించి య
త్త్యురుతర ధర్మముం దెలిసి ♦ యున్నతి నొందిన నీవ యిట్లు వెం
బరవలె నీతిమీఱఁ దగ ♦ వా? తలపోయుము సుంత రావణా! ౧౦_౨౭

తే॥ ప్రియములేని యొకర్తును♦వేఁడి తెగడు, వడిన పిదప జీవములతో♦బ్రతుకుకంటె
ముక్కు తెగి మనుదశయును♦మురువు గలదె, యనుచుఁ బలుకుటయును యుక్త♦
మగునె చెపుమ?

తే॥ జగములనశింపఁ జేయంగఁ♦జాలినట్టి, భుజములును శిరంబులు వేయి♦పొనఁగియున్నఁ
గావఁజాలునే యవి యూరిఁ♦గాల్ప రేఁగు, నగ్నిలోఁ బడు వలువల♦ట్లగును గాక.

తే॥ మెచ్చి త్రిపుర దాహకుఁడు నీ♦కిచ్చినట్టి, గొప్పవరములు దప్పినఁ♦దప్పఁగాక
పాడి తప్పని శ్రీరామ♦భద్రుశరము, తప్పునని మదిఁ దలఁచుట♦తప్పు తప్పు.

చ॥ చెదరఁగనీక కావఁదగు ♦ సిగ్గుచెడంగ నహీన రాజ్య సం
పదలు నశింప నీచగుణ ♦ పద్ధతి నన్య సుమాంగి నిట్లు నీ
యెద వలపింతువే మఱియు ♦ నెల్లిదపుం బనులందు చాల బె
ట్టిదుఁడయి యాఱితేఱితి క ♦ డింది యవాంత్రము లబ్బు రావణా!

ఉ॥ పుట్టినవారు పుట్టు చెడ ♦ ముక్తిని పొందినవారు వేల్పులన్
నెట్టి తరించినారలును ♦ నిర్మలబుద్ధులు నీవు తప్ప నే
కట్టెదులేని రామపద ♦ కంజయుగంబును విస్మరించు వా
రెట్టులు నెందుఁ బుట్టరిఁక ♦ నెవ్వరుఁ బుట్టనుపోరు రావణా!

ఉ॥ పంబిన రాజ్య సంపదను ♦ బంధు జనంబును జీవితంబులన్
వెంబర విత్తమై చెడఁగ ♦ వీడెద వేల? విదేహకన్య చి
త్తం బుపశాంతి నొంద విడి ♦ దాశరథిన్ శరణంబు వేఁడు వ్య
ర్థంబుగఁ జావనేల? యని♦తావక మిత్రుఁడు తెల్పె నావుడున్. ౧౦౩౪

తే॥ కొండలంబట్టి తిరుగాడు♦కోఁతి కాదె? తెలుపఁ బంపె నీ తాఁకు నీ♦తులను నాకు
మేలు మేలని వికటింపు♦లీల నవ్వె, నపజయం బెన్నఁ డెఱుఁగని♦యసురవిభుఁడు.

తే॥ కోఁతి మాటలు మనుజుల♦కురు జయంబు, తోఁకకుఁ గాక యట్లుండనీ♦దూతవగుచు
వచ్చినాఁడవు వనమును♦భంగపఱుప, నేల రక్కసులను చంప♦నేల యనుడు. ౧౦౩౬

తే॥ నిన్ను చూపు వారెవరు లే♦కున్న కతన, రాక్షసేంద్రు దర్శనము దు♦ర్లభ మటంచు
వనము పాడుజేసితిఁ జంప♦వచ్చువారి, నాత్మరక్షణార్థము చంపు♦ననువు వలసె.

తే॥ మరలఁ బాశబద్ధుఁడనై తి♦దరిసెనంబు, కొఱకు నన రావణుఁడు పండ్లు♦కొఱికి వీనిఁ
జంపుఁడన సూనరులు లేచు♦సమయమందు, వీడుఁడని యడ్డువచ్చె వి♦భీషణుండు.

ఉ॥ అన్నకుఁ గేలుమోడ్చి నయ ♦ మారఁగ నిట్లను వేదశాస్త్రసం
పన్న! తపఃఫలంబున భు ♦ వంబులు సృష్టిఁయొనర్చు ధాతయున్
మన్నన సేయఁగాఁ దగిన ♦ మార్గ మెఱింగి త్రిలోక రాజ్యమున్
గొన్న మహాయశుండ వౌర ♦ కోఁతిని దూతను చంపఁ బూనెదే?

చ॥ అవని నజాండగోళముల ♦ కావల లోపల సత్యధర్మముల్
తవిలిన యెల్ల చోటుల ను ♦ దార గుణాశయులందు చూడగా
యువతులఁ జంపినట్టి జను ♦ లుందురు గాని నిబద్ధి రాయబా
రి వధము సేయు పార్థివ వ ♦ రేణ్యుల నెందును గాన మింతకున్, ౧౦౪౦

చ॥ పగఱ పురంబు చేరి తమ ♦ పంపిన వారల వార్తఁ దెల్పి యా
పగఱకుఁ గల్గు కిన్కలకుఁ ♦ బొల్పడి సత్యము ధైర్యవాక్కులన్
సొగసుగఁ దెల్పఁ బూను మతి ♦ శూరుల నిష్కపట ప్రబుద్ధులన్
దెగఁ దలపోయ నెల్లిదము ♦ తీఁగలు వాఱదె లోకమెల్లెడన్? ౧౦౪౧

మ॥ పెరవారంపిన దూతఁ జంపునెడ వి ♦ ద్వేషంబు శాంతించునే?
పెరుగం జొచ్చునుగాక శాత్రవులకున్ ♦ వృత్తాంతముల్ సేరమిన్
సురుఁగం బాఱక శత్రుశేష మిల ని ♦ ల్చుంగాన నీతిజ్ఞు లీ
తెరువుం ద్రొక్కరు నింద్యమం చరసి దై ♦ తేయేంద్ర చూడామణీ!

ఉ॥ వీరులు నీతిమంతులు వి ♦ వేకులు ధీరులు రామలక్ష్మణుల్
వారక ముక్కుఁగోసి తమ ♦ వార్తలు దెల్పఁగఁ జుప్పనాక నీ
చేరువ కంపినా రటులు ♦ శ్రేయము నాత్మను కోరెదేనియున్
ధీరత నిన్ను దెల్పఁ జను ♦ దేరఁగ వీడుము నేఁడు మారుతిన్ ౧౦౪౩

ఉ॥ నావుడు లెస్సపల్కితివి ♦ నాశముగాఁ గపిఁ జంపరాదు నిం
దావహమంచు వాయుసుతు ♦ నారసి నీవు బిరాన నేగి యా
కావరులన్ వనేచర ని ♦ కాయము తోడను తెత్తుగాక యో
సేవకులార! రండితని ♦ చెన్నగు వాలముఁ గాల్చి యంతటన్. ౧౦౪౪

చ॥ పురము జనంబు లీ కపిని ♦ పోలఁగఁ జూడఁగఁ ద్రిప్పి త్రిప్పి యీ
నరుదుల దాఁట వీడుఁడని ♦ చయ్యన రావణుఁ డాడ నింద్రజి
త్తురవడి నాగపాశముల ♦ నూడ్చెను మోఁకులఁ దెచ్చి కింకరుల్
తరముగఁ గట్టి లాగిరి ము ♦ దంబునఁ గేకలు వెట్టు చుద్ధతిన్. ౧౧౪౮

క॥ తేరుల గౌరుల కుదిరల, దారము లుయ్యేలలఁ గట్టు ♦ దారంబులు వే
కూరిచిరి నాఁడు పురమున, దారము కఱవయ్యె వాయు♦తనయుని కతనన్

చ॥ వరములుగాఁగఁ గొన్నవి ను ♦ పర్వాలనుండియుఁ దక్కువారలన్
దురమున నోర్చి కైకొనిన ♦ తోరపుఁ బాశము లప్పనంబుగాఁ
బరఁగిన వెల్లఁ దెచ్చి ముడి ♦ వైచిరి కట్టిరి దార కంఠ బం
ధురతర సూత్రరాజములె ♦ త్రుంగక తక్కెను నాఁడు వారిచే. ౧౧౪౭

చ॥ క్రమమును మీఱి త్రెంచుకొను ♦ కష్టములేకయె నాగపాశముల్
దమకముతో విదర్చి రిఁక ♦ దైత్యుల మోదము నొక్క త్రేల్మిడిన్
జమరుదునా? యశేల! రభ ♦ సంబున వీరలు తోఁకగాల్చు ను
ద్యమమున లంకగాల్చుమను ♦ దారిని నేర్పుట గాదె యీరయన్?

చ॥ అని తలపోసి తా నదను♦కై కనుపెట్టుచు వారుగట్ట దీ
నునివలెఁ గ్రుంగి ప్రక్కలకు ♦ నొవ్వఁగ నీడ్వఁగ నోర్చి బ్రహ్మవి
ద్యను ప్రకృతిం జయించియు స ♦ తంబు జగజ్జన సంగ్రహార్థమై
యనువుగ లొంగు నుత్తము క్రి♦యన్ హనుమంతుఁడు లొంగె వారికిన్.

సీ॥ మోఁకులఁ బట్టి యా♦మ్రుక్కడుల్ ముందఱి, కీడ్వ నీడ్చినయట్టు♦లేగుచుండ
దశముఖు మందిర♦ద్వారంబు వెలుపలి, కమ్మారుతిని దెచ్చి♦యతని వాలు
నిండ బేలికలు చి♦నింగిన వలువలు, పాగాలు పెద్ద దో♦వతులు చుట్టి
చమురు నేయియుఁ బోసి♦సంపూర్తిగా ముంచి, నిప్పువెట్టి రగిల్చి♦నిగుడఁజేసి

తే॥ కోయనుచు నార్చి పెద్ద మో♦కులను పట్టి, సోఁకు లీడ్వంగ సాయుధుల్♦సూరెలందు
నడవఁ దేరు నడచు గతి♦నడచె హనుమ, చూచు వారెల్లెడల నిండి♦చూచుచుండ.

సీ॥ వనితతో మాటాడి♦వనభంగ మొనరించి, కర్బురవరులఁ జె♦క్కాడ్రఁ జంపి
మనుజుల దిటవును♦మన రాజునకుఁ దెల్ప, వచ్చిన కపి తుదిఁ♦దెచ్చుకొన్న
సిలుఁగులఁ♦గనుల వీ♦క్షింతురు రండని, ప్రతిగృహ ద్వారంబు♦పజ్జ నిలిచి
తప్పెటల్ గొట్టుచు♦దనుజులు కొందఱు, ముందుగాఁ జనుచుండ♦మూఁగె జనము

తే॥ పేర్చి రార్చిరి కొందఱు♦భీతి గొనిరి, కొందఱేగి మైథిలికి వా♦క్రుచ్చినారు
వాఁడె దపియించెఁ బలవించె♦వాలె నూర్చె, జాతవేదుని ప్రార్థించె♦జనకజాత.

ఉ॥ శ్రీరఘురాముదూత నిటు ♦ చెన్నఁటి సోఁకులు కష్టపెట్ట ని
ష్కారుణికుండవై కనుట ♦ కర్జమె నిర్మల ధర్మసాక్షివై?

ధారిణి నేఁ బతివ్రతల ♦ ధర్మము దప్పని దాననేని యీ
మారుతికిన్ హిమాంశుక్రియ ♦ మానుగ సంతుము వహ్ని! ప్రమొక్కెదన్.

తే॥ కుందరదనయా సీత యా♦చందమునను, పలుక భయమంది మనమునఁ♦బావకుండు
మేను చలిచేఁ గగుర్పా♦మీరి వాల, మెమ్ములం దాఁకఁ జల్లనై ♦యెసఁగె నపుడు.

సీ॥ పెక్కులాడఁగ నేల? ♦భీకర బడబాగ్ని, భూమియందు గల జ్వా♦లాముఖాగ్ని
అమరలోకపుఁ గరా♦ళాగ్నియు మునుల ప్రతే, తాగ్నులు రుద్రు నే♦త్రానలంబు
సరసిజగర్భుని ♦ కరతల వహ్నియు, సర్వాగ్నులును భువిఁ ♦ జల్ల నయ్యెఁ
బిడుగులు చల్లనై ♦ వెలసె జ్యోతిర్మండ, లంబు హిమంబు క్ర♦మంబునొందె

తే॥ కరువఁ గప్పిన కరణి మైఁ♦గప్పినట్టి, యగ్గి కాల్పక యెలయుట ♦ యనిలసుతుఁడు
తల్లి జానకి క్రొత్తడి♦తనమువలన, శీతలం బయ్యెనని సంత♦సించె మదిని.

చ॥ తొలుతటి రేయి తెల్విమెయిఁ ♦ దూఱని చోటులఁ జూపనెంచి కా
వలయు నొకండొకండుగనె ♦ వాడల వాడల మూఢ దానవుల్
తలకొని త్రిప్పుచుండఁ దొలు ♦ తం జను నింద్రియపాళి వెన్కలన్
మలపున నేగు బుద్ధిక్రియ ♦ మారుతి యేగుచుఁ గాంచె నన్నిటిన్. ౧౦౫౫

చ॥ కడపటి వీథిలో నిలిచి ♦ కావలులం గికురించి యేను వీ
డ్వడ నదనిద్ది యంచు మదిఁ ♦ బావని భావనచేసి గట్టిగా
వడమును పట్టుకొన్న బహు ♦ బాహులు మిన్నున ప్రేల లేచి య
చ్చెడుగరులన్ విదిర్చి వడిఁ ♦ జెట్టునఁ బండులు డుల్చుకై వడిన్. ౧౦౫౬

తే॥ విద్రువ రక్కసుల్ భుజములు♦విఱుగ నేలఁ, గూలి మాలిరి పాశ బం♦ధాలతోడ
మింటఁ గానంగ వచ్చె సా♦మీరి సర్ప, వర్గ పరివృతుండగు ఖగ♦వర్యుఁబోలి.

తే॥ పగఱ త్రిపురముల్ గాల్చిన♦భవుఁడు నతని, సాధనంబులు మిగుల ల♦జ్జను వహింప
పావులకుఁ గాఁపురంబు లం♦కాపురంబు, వహ్ని కొసఁగంగఁ దన పెను♦ వాలు విడిచె

శా॥ వాలం బప్పుడు వాలె బన్నములు స ♦ ల్పంబూను దైత్యాలితోఁ
బ్రోలిం గాల్చెద నంచు రోష కలిత ♦ ప్రోత్తుంగ కాలానలా
భీలంబైన పరశ్వథంబు గిరిశున్ ♦ వెన్నంటు చందంబునన్
జ్వాలాదీర్ఘ కరాళ మాలికలతో ♦ సర్వంకషోద్వేలమై. ౧౦౫౭

తే॥ ప్రోలి నన్ని దెసల నొక♦త్రుటిని గాల్చు, కతన వాలంబు పురములఁ♦గాల్చ మేరు
ధనువు తెగ తెగలాగి యు♦ద్ధతి మృడుండు, విడుచు వైష్ణవాస్త్రంబన♦ వెలసెనపుడు

సీ॥ కల్పాంతమందు లో♦కంబులఁ గాల్ప నె, క్కుడు కంటిమంటల♦నడర విడుచు
చెయిది నభ్యాసంబు♦ సేయుటఁబోలి య, కుంఠిత బలుఁడు కా♦కుత్థ్సదూత
గర్వితులైన రా♦క్షసుల పురము గా, ల్పఁగ నెంచి తనదు వా♦లంబు పెంచి
మణి కనకాంచిత♦మయముగ సురశిల్పి, శిల్ప చాతుర్యంబు♦నిల్పియున్న

తే॥ గొప్ప సౌధంబులను పెను♦కుధరములకు, వజ్రపాతంబుఁబోలి యా♦వాయుసుతుఁడు
వాడవాడకుఁ దిరుగుచు♦మేడమేడ, పైకి లఘించుచుఁ దగిల్చె♦వాలుచిచ్చు.

చ॥ కఱకు నిశాచరావళుల ♦ కార్యముచేఁ గ్రతువుల్ త్యజింప దు
ర్భరమగు నాఁకట న్నలఁగు ♦ పావకుఁడుౕ హనుమంతు వాల మా
దరువుగఁ జేసికొంచుఁ బురిఁ ♦ దత్తఱ మ్రింగఁ దొడంగె నుగ్రుఁ డా
దరమున విందువెట్టఁ బ్రమ ♦ దంబున లోకము మ్రింగు చాడ్పునన్.

౧౪ లంకాదహన పటలము. (౬౪)

తే॥ భీకరాగ్ని సుందర సౌధ♦వీథులందు, ధ్వజములం గాల్చి పిదప లో♦పలనుచొచ్చి
మేలుకట్ల దహించి కం♦బాల నలమి, కప్పులం దుల్చి బూడిద♦కుప్పచేసె. ౧౬౩

తే॥ రత్న తోరణ ద్వార వా♦రముల ముసరి,వస్త్ర జాలంబుఁ గాల్చ లో♦పలి జనములు
వెలికి రాలేక యావ లా♦వలకుఁ దిరిగి, యలసి సొలసి రోదనచేసి♦యడఁగి రల్లె.

తే॥మణి కనక వేశ్మ కాంతులు♦మలసి పీవ, మండుచున్న యిండులు మఱి♦మండనివని
తెలియఁ జాలక యన్నియుఁ♦ దీఁడిరించి, రగులు కొనెనని యేడ్చిరి♦మగువ లరసి.

తే॥ఫుల్ల మకరంద తుందిల♦పుష్ప కీర్ణ, సుందరోద్యాన కేకులా♦మందగమన
లెల్ల యెడలఁ బొగలు గ్రమ్మ♦నేది త్రోవ,యనుచుఁ దెలియక పలవించి♦రడలునిండ.

తే॥ స్త్రీల కొప్పులఁ బురుషుల♦సిగలయందు, మిడుఁగుఱులు చేరి చిటపట♦నడరియొడలి
మీఁద విరియఁ గేశములకు♦మిడుఁగుఱులకుఁ, దారతమ్యంబు తెలియక♦తల్లడిలిరి.

తే॥ బ్రహ్మవిద్యచేఁ బ్రకృతి సం♦బంధమూడ్చి, స్వస్వరూప విజ్ఞతనొందు♦జనుల పోల్కిఁ
దద్గృహాగ్ను లాజ్ఞప్తి బం♦ధముల వీడి, స్వస్వరూపంబులొందిన♦సరణి మండె.

క॥ ఆ పొగల గములు వామన, రూపములై యలమి యెసఁగె♦రోదోంతరముౕ
శ్రీపతి వామన రూపం, బేపున ముజ్జగము లలమ♦నెసఁగిన మాడ్కిన్. ౧౬౯

క॥ త్రెళ్లిన యేనుఁగులెల్లను, త్రుళ్లుచుఁ దమమేన నిప్పు ♦ తొట్టగిలంగం
దొళ్ల్యాడి యొఱగి యెమ్ముల, గూళ్లై యైరావతంబు♦కొమరుం దాల్చెన్. ౧౭౦

క॥ మంచువలె నడరి ధూమము, ఖించఁగ నగ్నులను తొట్ట♦మిడుకుచు నెనుముల్
ప్రాంచ న్మేఘ నికాయము, సంచున లోఁతైన కడలి♦జలములఁ జొచ్చెన్.

క॥ మిడుఁగుఱులు చిటపటించుచుఁ, బిడుగులవలె నెల్ల కడల♦విరిసి పడుటచేఁ
గడలి జల ముడికె నందుం, దొడిఁబడి జలచరము లవిసి♦తుప్పలు దూలెన్.

ఆ॥ కాఁగి కాఁగి కరఁగి♦కనక పదార్థముల్, వఱద పాఱిపాఱి♦వనధిఁ జేరి
కమసలీఁడు కరఁచి♦కడ్డీలు చేసిన, కొమరు దాల్చి మరలఁ♦గోపులయ్యె. ౧౭౩

తే॥ క్షణములో లోకములఁగాల్పఁ♦జాలిచట్టి, బెట్టిదపుఁ జిచ్చుచే రత్న♦వేశ్మసమితి
వనములం బలె బొగ్గుల♦వఱకుఁ గాలి, నిలిచెనే ? పైఁడిమయమహా♦నిలయము మండె.

తే॥ అమితముగఁ బొగ గ్రమ్మ వృ♦క్షారిజగముఁ, గటికి చీఁకటు లలమె లం♦కాపురమున
నాపతాకా రథాంతమై♦స్యందనములు, కాలి బూడిద కుప్పలై♦గాలిఁ గలసె.
తే॥ పానశాలలలో నిల్చి♦పావకుండు, ముక్కడులు ద్రావు మద్యంబు♦క్రోలె విడక
యుత్తములు దుష్టులం గూడి♦యుండి రేని, చెడుగు పనుల నభ్యాసంబు♦ సేయరొక్కొ!
ఉ॥ లంకను గ్రమింగి మండు నక♦లంక మహోజ్జ్వల వహ్ని వీవ న
ల్వంకలఁ జుట్టియున్న పెను♦వారిధి నీరము దెల్లఁ గ్రాఁగె నా
జింకవజీరు జ్వాలికలు♦జిహ్వలు చాఁపఁగ నీరదంబులన్
గంకణరాజి యత్తెసరు♦కై వడి గ్రాఁగి ధరాస్థలిం బడెన్. ౧౦౭౭
తే॥ ఒడలి నలమిన యగ్నిచే♦నుడికి నింగి, కెగసి రాక్షసస్త్రీలు ద♦వ్వేలయఁ జూచి
యడవిలోఁ బాఱు వెల్లువ♦యని తలంచి, యెండమావులకడకుఁ బ♦ర్వెత్తినారు
తే॥ మధువనంబుల నిప్పలు♦మలసి రగులఁ, బూలతోఁ గూడియుండిన♦ముసరుఁ దేఁటు
లంటుకొని వచ్చు దగ్గఱి♦మంటఁజూచి, యెఱ్ఱ దామరలని యెంచి♦యెగసిపడియె.
తే॥ నాథుఁ డొక కోఁతిచేఁగూలె♦నాణ్మైన, జీవితము చెడె వీధులఁ♦జేరరాదు
ఇంటఁ జచ్చుటే తగవని ♦ యెంచి కొంద, ఱసుర కాంత లా నిప్పున♦నడఁగినారు.
తే॥ పూలు మాఁడి పల్లవములు♦బూది యగుచు, దళము లెరిసి రెమ్మలు మండి♦ఫలము లుడికి
కొమ్మలును వలవలు వ్రేల్లు♦గూడఁ గాలి, తోఁటలయ్యెను బొగ్గుల♦కూటువలుగ.
తే॥ వనదముల ముంచుకొని లేచు♦ననల కీల, లలమి స్వర్గముం గాల్చుట♦వలనఁ గరఁగి
కాఱు బంగారు ధారల♦తీరు చూడ, స్వస్తరువు వ్రేల్లు విడిచిన ♦ చంద మొందె.
క॥ భీకర కీలలు లేవ సు, ధాకరుఁడుం గలఁగి యమృత ♦ ధారలు కార్పన్
రాకాసుల కొని మేనులు, జోకగ జీవంబు లొందెఁ♦జోద్యముగాఁగన్.
క॥ ఇనబింబము దాఁకఁగ లే, చిన యనలము వలనఁ గాల♦జీమూతంబుల్
గనగన మండెడు బొగ్గుల, యనువుగ నినుఁడొప్పెఁ గరఁగు ♦ నపరంజి యనన్.
తే॥ కాళ్ల ద్రాళ్లను గాల్చి తోఁ♦కలను గాల్చి, మూఁపులం గాల్చి తోళ్లూడ్చి♦ మొగముముట్ల
గాల్చ భద్ర లక్షణ తురం♦గమ్ము లురలి, కుప్పగూలెను నిప్పలు♦కొప్పరింప.
తే॥ జముని గ్రమింగఁ జాలిన నిశా♦చరులు నెగసి, పోవఁజాలక మితిమీఱి♦పొగలు గ్రమ్మ
నూపిరాడక గ్రమింగుచు♦ నుక్కిబిక్కి, యగుచుఁ గూలి నాశిల్లి రా♦యగ్నియందె.
చ॥ అసుర లతాంగులన్ బలిమి ♦ నంటి సువస్త్రము లూడ్చి పైఁటలం
దసుకున జార్చి పైనలమి ♦ తక్కక కొప్పులఁ బట్టుచున్ విభా
వసుఁడు భుజంగు పోల్కి నెగఁ ♦ ద్రాఁకఁగ దిగ్భ్రమనొంది చేష్టలన్
వసమఱ లోఁకువై విలయ ♦ భావము నంది కరంగి రచ్చెలుల్. ౧౦౮౭

చ॥ పొడమెను దొండపండునను ♦ ముత్తెపు బంతు లనంగ నొప్పి సొం
పడరిన విస్మితంబు గల ♦ యంగన లొందిన యల్క తీరఁగా
విడివడియుండి చేరుతఱి ♦ వెన్నెల నాఁజను చేల గాలఁగాఁ
దొడిఁబడి మోద వారినిధిఁ ♦ దూఱక తూఱిరి దుఃఖవారిధిన్. ౧౦౮

చ॥ చిలుకలు పంజరంబులనె ♦ చిక్కి తపింపఁగఁ గంటినీరు చ
న్నులపయి మిట్టిమిట్టి పడ ♦ నొచ్చుచు నాథులఁ గొంద ఱంగనల్
వలగొని కౌఁగిలించికొని ♦ వారిదమందునఁ జంచలా లతల్
వలిగిన కైవడిన్ బొగల ♦ మాటున మున్గిరి దూపటిల్లుచున్. ౧౦౯

తే॥ పెద్దమేడలు గాలఁగ♦వింటి కెగయు, మగువ లయ్యెడఁ బొగలలోఁ♦దగులుకొనుచుఁ
దెర మఱుంగునఁ దోఁచు పా♦త్రికలఁ బోలి, కానఁబడి కూలి మాలిరి♦కడఁక చెడఁగ.

తే॥ అగురు చందనాదికముల♦యందు పొడము, తావియలముకొనం బ్రమ♦దావనములు
ప్రళయ వహ్ని నుడుకు నకూ♦పారమట్టు, లుడికి బొగ్గయి మసియయి యుర్విఁ గూలె.

తే॥ లోకముల మ్రింగఁజాలిన♦భీకరాగ్ని, విస్ఫులింగ ప్రకీర్ణమై♦విరియఁ గల్ప
కములయందు కాలిన విరి♦కాలకున్న, విర్వియని యెఱుఁగంగరా♦కెనసెఁ బొగలు.

తే॥ కసిమసఁగి ముసరిన పొగల్♦కడలినీటి, నింకఁజేయ మిా లవ్వలి♦కేగ మొగులు
గములు తెలియక గిరిశిఖ♦రముల వ్రాలి, రాలు పూలునాఁ బలపల♦రాలిపడియె.

తే॥ అతిశయంబుగ ధూమంబు♦లడరుకతన, వెండికొండ నీలాద్రియై♦వెలిఁగె హంస
గములు కాకులె యయ్యెఁ బా♦ల్కడలి తక్క, కడలులం బోలె నితరంబుఁ♦దడవనేల ?

చ॥ బెడిదపుఁ జిచ్చు మేనులను♦వేఁచఁగ జర్మములూడఁ దప్పికో
డుడుకునఁ బాఱి రక్కసులు ♦ దుస్సహ తాపము దీఱ కోర్కిమైఁ
గడలిని చొచ్చి మున్గుతఱిఁ ♦ గానఁగనయ్యెను వారికేశముల్
జడలును పర్వి యెల్లెడల ♦ సంద్రమె మండుచునుండు చందమై. ౧౧౭

ఉ॥ కొండికవానిఁ జంక నిడు ♦ కొంచు మఱొక్కనిఁ జేతఁగొంచు నిం
కొండొక బాల వెంటఁబడి ♦ యుమ్మలికించుచు రాఁగఁ జుట్టముల్
గుండెలు బాఁదుకొంచుఁ గడు ♦ గోడుగఁ జుట్టును రా శిరోజముల్
చుండఁగ నుల్మికొం చసుర ♦ జోటులు వోయిరి వార్ధి దూఁకఁగన్.

తే॥ చాప ముద్గర కుంతాది♦సాధనములు, కరఁగి పాళలై ప్రమ్మఱఁ ♦ గార్మికులకు
వలయు వస్తువులకు నను♦గలముగాఁగ, నేరుపడియె మహాయుధా♦గారములను.

మ॥ మగవేన్గుల్ తమదేహముల్ కమరుచున్ ♦ మాఁడంగ నాలానముల్
నిగళంబుల్ పెకలించి త్రెంచికొనుచు ♦ న్నివ్యంద గంధంబుతో
రగులం బోలున యంచు వాలములఁ గ ♦ ర్ణద్వంద్వ మల్లార్ప కె
త్తుగఁ దొండమ్ముల నెత్తికొంచుఁ బఱచెన్ ♦ దొట్రిల్లి గీపెట్టుచున్.

మ॥ చదలం బోవఁగనీక ధూమ వితతుల్ ♦ సంధిల్లఁగాఁ బుల్గు లం
గడతోఁ దోయధిఁ గూల వాశ్చరము లా ♦ నందించి భక్షించె ది
క్కేదియుం గానక నొచ్చి వచ్చి శరణం ♦ బిమ్మన్న దీనావళిన్
మది శంకింపక చంపి సంతసిలు ధ ♦ ర్మభ్రష్టు చందంబునన్. ౧౧౯౯

మ॥ జలముం ద్రావి వసుంధరం దడవి భూ ♦ జశ్రేణులం గాల్చి కొం
డలఁ గొల్లాడుచు మ్రింగి కాంచనగిరిన్ ♦ డాకొన్న కాలానలుం
బలెఁ జండంబుగఁ బేర్చి ప్రజ్వరిలి య ♦ వ్వాల ప్రభూతాగ్ని యొ
త్తిలి యాపోవక యాక్రమించె దనుజా ♦ ధీశాను శుద్ధాంతమున్. ౧౨౦౦

ఉ॥ వేలుపుబోటులున్ బెర వి ♦ భీత మృగాక్షులు దిక్కు దోఁప కే
లీల మొగఁబువోవు నటు ♦ లే పరుగెత్తిరి సేవసేయు దే
వాలి కకావికం గలఁగి ♦ యార్తత నూడనిఁబాడె దైత్యరా
ణ్మౌలి దివంబుఁ గొల్లయిడు ♦ నాఁటి దశన్ భజియించి యత్తఱిన్.

ఉ॥ కస్తురియుం గలాపములు ♦ కల్పసుమంబులు కాలి ధూమముల్
నిస్తుల లీలఁ బర్వ మధు ♦ నిర్గత మేఘముఁ బోలు దివ్య ది
జ్మస్తక దేవతా లన ద ♦ నంత సువాసిత కేశ పాశముల్
ప్రస్తుత భంగిగా మఱియుఁ ♦ బ్రబ్బె గుమంగుమలాడు వాసనల్.

తే॥ దావ వహ్ని శైలము గ్రమ్మ ♦ శేవ దోఁప, నెవ్వరిని చేరనీయక ♦ యేస రేఁగి
కాల భయదాగ్ని యేడు లో ♦ కములఁ గాల్చు, కరణి మేడ నిలువులేదు ♦ గాల్చివైచె

శా॥ ఔన్నత్యంబు విశాలమున్ దిటవు నే ♦ డంతస్తులున్ బ్రన్ననల్
విన్నాణంబు చెలంగు రావణు లస ♦ ద్వేశ్మంబు చోక్కాటపున్
సౌన్నంబై తనరారుటన్ గరఁగి య ♦ చ్చుం బోలి హేమాద్రి యు
త్పన్నం బయ్యెనొ దక్షిణంపు దెస న ♦ వ్యస్ఫూర్తి నా రాజిలెన్.

ఆ॥ దానవేంద్రుఁ డపుడు ♦ దారలతోడఁ బు, ష్పకము నెక్కి తప్పి ♦ బ్రదుకఁ గలిగెఁ
దలఁప నార్ప ననువు ♦ దెలియని చందానఁ, బొలుపు గలుగు లంక ♦ బూదియయ్యె.

తే॥ పట్టపగలింటి వేవెల్గు ♦ పగిది మండి, యసుర వర్యుండు సోఁకుల ♦ నట్టె చూచి
విలయకాలంబు డాసెనా? వేఱు హేతు, వుండునే లంక గాలఁ దె ♦ ల్పుండి? యనుడు.

ఉ॥ అన్నలఁ దమ్ములన్ గురుల ♦ నాప్తుల బంధుల నాలు బిడ్డలన్
బ్రన్నని వస్తుసంపదలఁ ♦ బాసి యలంగుచునుండు దుఃఖ సం
పన్నులు దేవ! యీ కనలు ♦ వానర వాలముఁ గాల్చు మంటచేఁ
గ్రన్ననఁ గాల్చివైచెఁ బ్లవ ♦ గంబనఁ బంక్తిముఖుండు మండుచున్.

ఉ॥ కోఁతికి నింతశక్తి యొడఁ ♦ గూడుట యెన్నఁడు గాన మీపురిన్
బ్రాఁతిగ మ్రింగి త్రేనువులఁ ♦ గ్రక్కుచునున్నది యగ్ని! సౌధ సం

ఘాతము మండి బూదియయి ♦ గాలికిఁ బోవుచు నుండె! నిర్జర
వ్రాతము నా పరాక్రమము ♦ రట్టొనరించి యలర్చి నవ్వదే?

మేఘవిస్ఫూర్జితము॥
కాల్చిన యగ్నిని ♦ కాంచి వెదకి తే, దుల్చెదఁ బండ్లను ♦ డొక్క యొలిచెదన్
జీల్చెద దాడలఁ♦జేవ దోలఁచెదన్, వ్రేల్చెద దేహము♦వీడకుఁ డతనిన్.

అరవిందము॥
పురముం గాల్చిన♦ముక్కిడి క్రోఁతిన్, దెరలం బట్టుఁడు ♦ త్రెంపుఁడు వాలున్
సురుఁగం దంచుఁడు♦సున్నము గాఁగన్, బరఁగన్ ద్రింగుఁడు♦పంతము మీఱన్.

ఇంద్రమణి॥
అని యసుర విభుం♦డానతి యొసఁగన్, దనుజ వరులు రౌ♦ద్రస్థితి తోఁకన్
విని సెలవనుచున్ ♦ వీరవచనముల్, మొనసి నుడువుచుం♦బోయిరి పిలుచన్.

పంక్తి॥ మేర గణింపక ♦ మీఱిన యా, వీరులు తూపులు ♦ విండ్లను సం
భారముగాఁ గొని ♦ వాయుజుతోఁ, బోరొనరింపఁగఁ ♦ బోయి రటన్.

పంక్తి॥ సారథులం ద్వర ♦ సల్పుచుఁ బె, న్నీరథి పొంగిన ♦ నీటునఁ బెం
పారఁగ నేడుగు ♦ రాధ్యులు సా, మీరిని పట్ట గ ♦మించి రటన్.

దోదకము॥
నింగిని ధాత్రిని ♦ నిండిరి ప్రాఁతిన్, బొంగిరి చుట్టుచుఁ♦బోయిరి కోఁతిన్
ముంగలఁ గాంచిరి ♦ మూఁగిరి త్రిప్పన్, రంగని నారుల ♦ టంకృతు లొప్పన్.

తే॥ మిగులఁ గనలిన దనుజులు♦మిగిలి తగిలి, పట్టు పట్టుఁడు కట్టుఁడు♦కొట్టుఁడనుచుఁ
జూతు రేల యనుచు డాసి♦చుట్టినారు, కాంచెఁ జిఱునవ్వుతో వారి ♦గాడ్పుపట్టి.

తే॥ చుట్టి డాసిన వీరులు♦చుమ్మ చుట్ట, మండుచున్న లాంగూలంబు♦మలయుఁ జుట్టి
బిగియ నీడిచి పైకెత్తి♦పృథివి మీఁద, మోఁది మోఁది తదాయువుల్ ♦మూఁడఁజేసె.

క॥ మారుతి మోఁదఁగఁ జచ్చిన, వీరుల రక్తంబు చెదరి ♦ వీథులలో నే
పారిన చండానల మొక, తీరున నొకవంక నాఱెఁ ♦ దేమ యెటర్పన్. ౧౧౧౭

తే॥ కంటఁబడు వారిలోపల♦గెంటుకొనక, మిగిలియున్నట్టి మొఱికల♦పగిది నొప్పు
దనుజు లొక్కుమ్మడిం దాఁక ♦ హనుమఁ డంత, యమునికంటెఁ గ్రూరుండయి♦
యదరి చంపె

క॥ జీమూత సన్నిభులు బల, సామర్థ్యంబులు చెలంగు♦సైనికు లిలుగన్
స్థేమములు చెడఁగఁ దక్కిన, యామినిచరు లడలి పాఱి♦యడఁగిరి కడలిన్.

క॥ తడిపెను వాలము పావని, జడధియు నుడుకంగఁ మునుఁగు♦జనములు చావన్
దుడుకున నాయకు లేడ్వురు, బిడియము చేటనుచు నెదిరి♦ వేసి ఎలుఁగులన్.

క॥ విలువిద్దె నేర్పు చూపిన, బలియుర నేడుగుర నొక్క♦పాదపమునఁ గ
ర్వలి కొడుకు గొట్టె వారలు, పొలిసిరి గ్రుడ్లుఱుక నాల్క♦మొదలికిఁ దునుఁగన్.

క॥ మింటఁ జనెడి విద్యాధరు, లంటిన పెనునిప్పు లంకఁ యంతటఁ గాల్చెన్
బంటించి కాల్పదది వా, ల్గంటి ధరాజాత యున్న♦కానన మనుచున్.

హంసశ్రేణి॥
సంతోషించెన్♦శ్వసన సుతుండున్, స్వాంతం బారన్♦జనియెను గాంచన్
శాంతిం బొందెన్♦జరణ సరోజా, క్రాంతుం డయ్యెన్♦గలికి యెలర్పన్.

తే॥ కాంచె జానకి కాంచిన♦క్షణములోన, నారటిల్లిన మానస♦మూఱడిల్లఁ
జెప్పవలసిన దేమిఁక? సెలవు గొనుచు, మరలె మారుతి తలికి న♦మస్కరించి.

తే॥ పావనుండగు పావని♦ తావు విడిచి, మరలె వంచకుల్ కాంచిన♦మన్నిగొందు
రనుచుఁ గాఁబోలు నగ్నియు♦నందునుండి, చూడ్కికిం గనరాక ది♦చ్చు మొగమయ్యె.

౧౫ శ్రీపాదవందన పటలము. (౯౩)

తే॥ వడిగఁ జనవలెనని చేరు♦వం గలట్టి, పర్వతంబును భానుని ♦ పగిదిఁ జేరి
హనుమ భువనోదరుండగు హరి విధమునఁ, బెరిఁగి రాముని మదిలోన♦నెరఁగి యెగసె.

చ॥ ఎగసి హిమాద్రి పుత్త్రు నెడ♦కేగి జనించిన వార్త విన్చి యా
శుగగతి నేగుదెంచి తన ♦ చొప్పు ఫణంబుల నిక్క నెత్తు వ్యా
ళ గణము పోల్కి నెత్తి మెడ ♦ లం దిలకించుచుఁ గీశులుండు త
న్నగమును చేరి దూఁకె జత♦నంబున మారుత పుత్త్రుఁ డత్తఱిన్ ౧౧౨౮

క॥ నోరులు తడఁబడ నేగిన, కారియ మీఁదేఁత నన్న♦కౌతుకమునఁ బె
ల్లారవము సేసెఁ బోతము, లారూఢిం దల్లిఁ గన్న♦యట్లయి కోఁతుల్. ౧౧౨౯

సీ॥ కొందఱు డాసిరి♦కొందఱు మ్రొక్కిరి, కొంద ఱేడ్చిరి మేలు♦కొంద ఱనిరి
కొంద ఱాడిరి మఱి♦కొందఱు పాడిరి, కొందఱు గ్రింగెదు♦కొమరు చనిరి
కొందఱు కౌఁగిలి♦గొనిరి కొందఱు మూఁపు, పైఁగొని యిటునటు♦పరుగులిడిరి
కొందఱు నీ మోము♦కొమరు తేటఁదనంబె, తెల్లంబుగా గెల్పు♦దెల్పె ననిరి

తే॥ కనియు పండ్లును మధువును♦గందములును, దెచ్చి యిచ్చిరి కొందఱు♦తివిరి కిసల
మంజరుల వీచి యతని క్ల♦మంబు దీర్చి, రొక్క కొందఱు పాదంబు♦లొత్తినారు.

క॥ కరచరణంబుల నురమున, శిరమునఁ గరతలములందు♦చెందిన వ్రణముల్
పరికించి మనములందున, బరితాపము నొంది రశ్రు♦భరిత నయనులై ౧౧౩౦

తే॥ మొదట నంగదునకు మ్రొక్కి♦పిదప జాంబ, వంతున కెఱఁగి తక్కిన♦వారి నుచిత
రీతి మన్నించి మారుతి♦నృపుని దేవి, పంపినట్టి మంగళములఁ♦బలికి యంత. ౧౧౩౧

తే॥ లేచి కేల్మోడ్పు నందఱు♦లేచి నిలిచి, కౌతుకంబున నటియించి♦గాడ్పుపట్టి
యేగినది మొదలుగ మఱి♦యింత దనుక, జరిగినది తెల్ప వేఁడిరి♦చనవుతోడ.

మ॥ తెలిపెన్ మారుతి జానకీ హృదయ పా♦తివ్రత్య దార్ఢ్యంబు తాఁ
దెలియన్ దేవికిఁ బల్కుటాదిగ మణిం♦దీపింపఁ దానిచ్చు న
క్కాలఁదిం దెల్పె దురంబు నాగుటలు ర♦క్షో వారముం గూల్చుటల్
దెలుపండయ్యెను తన్ను దాఁ బొగడికోల్♦తీయంబు గాకుండుటన్.

చ॥ అది విని వారు నీకచట♦నల్పులు దైత్యులతోడ సంగరం
బొదవుట మేని గాయములె♦యొప్పుగఁ జెప్పెడి లంకఁ గాల్చుటల్
కదిరిన ధూమ జాలములె♦గట్టిగఁ దెల్పెను వారి బల్మియున్
ముదితను తేరకుండుటయె♦పొందికఁ దెల్పెను గాదె పావనీ! ౧౧౩౪

శా॥ కర్తవ్యం బిఁక నేదియంచు నడుగన్♦గణ్యుండు శ్రీరామ భూ
భర్తం గాంచి యయోనిజాత సుగుణ♦ప్రఖ్యాత యా సీత యే
వార్త ల్దెల్పఁగఁ బంపె నయ్యవి మహా♦భక్తిం బ్రశంసించి రా
మార్తిం దీర్చుట యుక్తమానని జగ♦త్ప్రాణ ప్రియుం డాడుడున్.

తే॥ లెస్సయని వానరావలి♦లేవ వెడలి, రామవిభు ధనుర్ముక్త శ♦రంబు రీతి
గగనవీథిని చనుచు భా♦స్కరుఁడు నడిమి, సీమఁజేర రా మధువన♦సీమ దిగిరి.

ఉ॥ ప్రాణము లింక లేవనుచు♦వాడినవాని నొసంగు నో జగ
త్ప్రాణ కుమారకా! గడువు♦దాఁటినదంచుఁ దలంచి భీతిచేఁ
ద్రాణచెడంగఁ బస్తుపడి♦తాఱితి మాఁకలి మేరమీఱె నం
త్రాణము సేయుమా యన న♦తండొగి నంగదు డాసి యిట్లనున్.

—: వానరులు మధువనమును పాడుసేయుట :—

తే॥ నీదు సేన లాఁకటఁ గ్రుంగి♦నీరసించె, వీనికిం దగు ఫలములు♦తేనె నలయు
ననుడు నతఁడును వలసిన♦యంత గొనుఁడీ, యనఁగ వనచరు లుత్సాహ♦మందియార్చి.

సీ॥ కీఁచుకీఁచని పెడ♦కేకలు వెట్టుచు, నొకరికి ముందుగా♦నొకరు చనుచు
తేనెపెరలు వ్రేలు♦తీయ మామిళ్లున్న, మధువనంబును చేరి♦మ్రాఁకులెక్కి
కొమ్మల విఱుచుచుఁ♦గూలంగఁ ద్రోచుచు మధుపంబులంబోలి♦మలసి మునరి
కడుపారఁ దేనియ♦లడరంగఁ గ్రోలి త్రేఁ, న్చుచుఁ జిఱ్ఱుమని యుమ్ము♦చును కడంగి
తే॥ చల్లుకొని వెక్కిరించుచుఁ♦గొల్లగొనుచు, నుత్సహించుచు వ్రేలుచు♦నూఁగుచును గ
దించి దాఁటుచుఁ దోఁకలె♦త్తికొనిపరుగు, లిడుచు దాఁటుచు నంటుచు♦నెలమినాడి.

సీ॥ ఒకఁడు రాల్చిన పండ్ల♦నొకఁడు కైకొను వాని, నొకఁడు లాగును వాని♦నొకఁడు మ్రింగు
నొకఁడు కైకొను తెనె♦నొక్కఁడొడిసికొను, నొకఁడందు నోరుంచు♦నొకఁడు త్రోచు

వాలుగేలును గాఁగ♦లీల వ్రేలుదురు పై, వంగఁ గూఁగుచు రోఁకి♦యాఁగవింత్రు
ఆనంద మానంద♦మని యాడుదురు కేక, లిడుదురు పదుదుర♦వడిగ లేతు
తే॥ రిట్లు కోలాహలంబుగా♦నెనఁగుచుండఁ, గావలింద్రు పరీక్షించి♦కదలి వచ్చి
యుగ్రశాసను సుగ్రీవు♦నోజ వినరొ? జీవముల నొల్లరో? దుష్ట♦చేష్ట విడరొ?.

చ॥ అని యదలించియుఁ ఫలము ♦ నయ్యెడఁ గాంచక వాఁ రెగి య
వ్వనచర చేష్టలుఁ వనము ♦ పాడొనరించుట ధిక్కరించుటల్
గొనకొని మేటియౌ దధిము ♦ ఖుం గని సర్వము పోలఁ దెల్ప వా
రి నడఁచు శక్తి యేల? యెది ♦ రించెడు చేవయు లేదు నావుడుఁ. ౧౧౭౧

తే॥ ఎవ్వ రెక్కడి వారలో? యెఱఁగి నారె?, తెలుపుఁడీ చూపుఁ డన వారు♦పలికిరిట్లు
లంగదుం డాదిగాఁగ వి♦ద్యాప్రవీణు, లైన వానర వరులె పో♦యరుగుదెంచి

ఉ॥ అంగదు నాజ్ఞచేతఁ గలి ♦ యం బడి కొమ్మలఁ ద్రుంచి పండులఁ
ద్రుంగఁగ రాల్చి తేనియలు ♦ తోట్టు పెర ల్విదిలించి పాడు చే
యం గని మేము డాసి ప్లవ♦గాధిపు నాజ్ఞను తెల్పి పొందనఁ
జెంగక మమ్ము దూఱి యఱ ♦ చేతుల మోఁదిరి దేవ వా! యనఁ.

చ॥ దధిముఖుఁ డుగ్రుఁడై తొడరి ♦ తక్కటి వారలఁ గూర్చుకొంచు న
మ్మధువనిఁ జొచ్చి వాలి మృతి ♦ మర్కట పోత మెఱుంగ దేమొ? యీ
దధిముఖు ముందునా వితథ ♦ దర్పము చూపుట? యంచుఁ ద్రోల నా
ప్రథిత బలుల్ బలీముఖులు ♦ పాఱిరి యంగదుఁ డున్నచోటికిఁ. ౧౧౭౨

ఉ॥ దేవ విభుండు వాలికి న ♦ తి ప్రియమౌర నొనంగ నెప్పుడుఁ
గావలిగాచు మేము కడఁ ♦ కం బనిసేయఁగ నిగ్రహించి సు
గ్రీవుని చండశాసనము ♦ కీడొనరించెదె? యింత ధైర్యమే?
జీవితమెల్ల నేఁటికె న ♦ శించెనె? ప్రాణము లింత చేదొకో? ౧౧౭౩

సీ॥ అని పెనుగుండు చే♦కొని దధిముఖుఁ డార్చి, వారిపై వైవంగ♦వాలి సుతుఁడు
పాషాణముం దట్టి♦వైచి వానిం బట్టి, కొని ప్రభుతోఁ జెప్పి♦కొనుమ యనుచు
మోము నెత్తురు గ్రమ్మ♦ముష్టి ఘాతం బిచ్చి, దధిముఖు పనినుండి♦తఱిమివైచి
వానివారలఁ బట్టి♦మేను లిఱియఁగట్టి, నలఁగఁ బొడిచి నెత్తు♦రొలుక విడిచి

తే॥ మీరు మీ మొనగానితోఁ♦జేరిపోయి, తెలిపికొనుఁడు దిక్కగుచోటఁ♦దేఱిచూతు
రేని మీ ప్రాణములు పోక♦మానవనుచుఁ, దఱుమ వారలువడఁకుచుఁ♦బఱచినారు.

తే॥ ప్లవగములు వసంతములాడు♦పగిదిఁ దేనెఁ, గొల్లలాడి చల్లికొనుచుఁ♦గోసినట్టి
ఫలములనునాయకులకుఁగా♦నుకలుగనిడుచు, నెండ వేఁడి తగ్గెడుదాఁక♦నుండె నచట.

తే॥ శూలికేనియు నరుదైన♦లీలయనగఁ, దోఁచు దుష్కరంబులు రామ♦దూత తీర్చి
యుచట నిటులుండ నితనికై♦యెదురుచూచు, చుండెనుత్కంఠ భాను కు♦లోద్భవుండు.

ఆ॥ రవిసుతుండు జనక♦రాజపుత్త్రిని గాంచి, యరసి రండటంచు♦హనుమదాది
వనచరాలిఁ బంపి♦మనుకులాధ్యక్షుని, డెందమలర జూఱ♦డించుచుండె. ౧౧౪౯
ఆ॥ భానుసుతుఁడు ప్రస్ర♦వణగిరియందుండి, యనునయోక్తు లెన్నొ♦యాడుచుండ
రామవిభుఁడు పెక్కు♦ప్రాణంబు లొందిన, తీరుగాఁగ సోలి♦తేఱుచుండె. ౧౧౫౦
ఆ॥ అరయ మూఁడు దెసల♦కరిగిన వానర, వరులు వచ్చి సీత ♦ దొరకదన్న
వార్త కలఁప రామ♦భద్రుఁడు పావనిం, దలఁచి సుంత జీవ♦ములను నిలిపె.
ఆ॥ వనటఁ గుంది భాను♦తనయుని గని మన, యతనమెల్ల విఫల♦మయ్యె నింద
సుస్థిరముగ నిలిచె♦సుడిసెను ప్రాణముల్, మనియు నేను వారు♦కొనునదేది ?
తే॥ గడువుపెట్టిన దినములో ♦ కడచిపోయె, నరయ నేగినవారలో ♦ మరలిరారు
చిక్కులేవేనిఘటియింపఁ♦జిక్కినారొ?మరణమొందిరో?మఱియేమి♦పొరసెనొక్కొ?.
తే॥ ధరజ మరణించె ననువార్త♦మరలివచ్చి, తెలుపుకంటెను చచ్చుటే♦ తెఱఁగటంచుఁ
జర్చచేసి ప్రాయోపవే♦శంబు చేసి, రేమొ? వెదకుచునే యుండి♦ రేమొ! తెలియ.
తే॥ రక్కసులఁ గని కోపంబు♦మిక్కిలిగొని, ముమ్మరంబుగ జగడించి♦ముగిసినారొ ?
వంచకులమాయఁజిక్కితప్పించుకొనఁగ, లేక చెఱఁజిక్కియచటఁదూ♦లిరొ?మఱేమొ?.
తే॥ గడువు దినములలోన నె♦క్రమ్మఱమికి, వగచి తనువులపై నాస♦డిగిచి తపము
సేయఁబూనిరో? మఱియేమి♦సిలుఁగు గలిగె? నేమి నీమదిఁ దోఁచు? ది♦నేంద్రతనయ
తే॥ అనుచుఁ బరితపించుచునుండు♦నవసరమున, మోము నెత్తుటితో దధి♦ముఖుఁడువచ్చి
కీశనాథుని సన్నిధిఁ♦గేలుమోడ్చి, వినయ భయ సంభ్రమంబులు♦పెనఁగొనంగ.
తే॥ దేవ! నేఁటితో మధువన♦స్థితి నశించె, ననుడు నాతని రక్తసి♦క్తాననంబుఁ
గాంచి జరిగినదేమి? కా♦వించువార, లెవరొ? తెల్పుమ యనఁగ వాఁ♦డిట్టులనియె.
సీ॥ అంగద జాంబవ♦దాంజనేయ కుముద, నీలాదు లేతెంచి♦లీలఁ బేర్చి
మన మధువనము పా♦డొనరింపఁ దొడఁగిరి, వలదని వారించు♦వారిఁ దఱిమి
వాలిసూనుఁడు మిమ్ము♦ తేలికగాఁ బల్కి, తన్నాశమునకుఁ బ్రో♦త్సాహమొసఁగఁ
నేనొక శిలగొని♦యేయ నంగదుఁ డడ్డి, తనకరమున దానిఁ♦దట్టివైచి
తే॥ దావపావకువలె మండి♦దఱిసి నన్ను, తాఁచి క్రుమ్మి నెట్టుచు నీవు♦త్వరగఁ బోయి
దిక్కుగలచోటమొఱనివే♦దించుకొనుమ,యనుచునాడవచ్చితి దేవ♦యనుడునతఁడు.
తే॥ సంతసంబున శ్రీరామ♦చంద్రుఁ గాంచి, వసుమతీజాత యుత్తమ♦వ్రతముతోడ
జీవములతోడ నున్నట్టి♦చెలువు దెలియఁ, బలుకుచున్నవి వారల♦తులువపనులు.
తే॥ శుభచరిత్రను బాగుగాఁ♦జూచినారు, వార లమ్మధువనమును♦పాడుచేసి
తేనె లానుట జనకపు♦త్త్రికను గన్న, కుతుకముననె యా నిక్కంబు♦కుందు విడుము.
తే॥ అనుడు శ్రీరామవిభుఁడించు♦కంత తనిసి, యేమి తెల్పుదురో వార♦లేగుదెంచి
యని ప్రతీక్షించె నుత్కంఠ♦నర్కసుతుఁడు, దధిముఖుని గాంచి పలికె నా♦దరము మీఱ.

సీ॥ అంగదుండు చెడుగు♦లాచరింపఁడు పావ, నియు జాంబవంతుండు♦నీచమతులు
కారు వారలు రామ♦కార్యంబు తలమోచి, భువియెల్ల ధారణీ♦పుత్త్రి వెదకి
యామెను గొనిపోవు♦నసురుల నాశంబు, గావించి వచ్చిరి♦కడఁక చెడక
కనుక వారేమిచే♦సినఁ జెల్లుబడీ యయ్యె, నదిగాక చిన్నరా♦జంగదుండు
తే॥ అతని నీవెదిరించుట♦యర్హమగునె? ముందు వెనుక లెఱుంగక♦మొనసితింక
మేలు కోరెదవేని య♦వ్వాలిసుతుని, శరణు వేఁడుమ యదె సమం♦జస మనంగ,
తే॥ ముడుఁగు మేనితో వాడిన♦యెడఁదతోడ, వదనమును మూసికొని వన♦పాలకుండు
ప్రభునకుం జాఁగి మ్రొక్కి త♦త్పరిజనముల, తోడఁ గ్రమ్మఱి మధువనిఁ♦దూఱునంత.
తే॥ అతనిఁ గని యంగదుండు క♦ట్టలుక పొంగ, మరలఁ దొడరిన చో పీసి♦మన్ని గొందు
ననుచు మనమునఁ దలపోయు♦నంత వాఁడు, శరణు శరణ మనుచుఁ బట్టెఁ♦జరణములను.
తే॥ ఎఱుకమాలి చేసిన తప్పు♦మఱచికావు, మనుచు వేఁడఁగ నంగదుఁ♦డతని నెత్తి
మిమ్ముఁ బఱిచినయదియును♦మీరు మఱవుఁ, డనుచు నోదార్చి యంతట♦హనుమఁ గాంచి.

చ॥ గడువు తొలంగె నంచు గతి♦గానని దుఃఖ పయోధి మున్గు మా
కుడుపము వోలె సాయపడి♦యోపికఁ గాచిన యట్లు రాముఁడున్
గడ గనకుంతు దుఃఖముల♦గాసిలకుండఁగఁ దేర్పు ముందుగా
నడువుమ యంచుఁ బల్కి రఘు♦నాథుని గానఁగ నేగె నాతఁడున్.

క॥ సూర్యసుతుఁ డుడిగెఁ గోపము, సూర్యుండును గ్రుంచికొనియెఁ♦జుఱుకుఁదనము నిం
కార్యుని గానఁగఁ బోవుట, కార్యంబని నడచెఁ గపి ని♦కాయంబెల్లన్.
క॥ అట రాముఁడు రవిసుతు వి, స్ఫుట ఫక్కిం గాంచి వచ్చు♦పుణ్యులు సీతన్
బటిమం జూచితి మందురొ? యెటఁ గన మందురొకో? యేమొ? యెఱుఁగంగలవే?
తే॥ అనుచు నాతనిఁ బ్రశ్నించు♦నంతలోన, హనుమ దక్షిణ భానూద♦యంబు పగిదిఁ
గానవచ్చె రాఘవుఁడు ను♦త్కంఠతోడ, నతని ముఖ బింబ మొగదిగ♦నరసి చూచె

—: మారుతి శ్రీరామునకు సీతావృత్తాంతము తెలుపుట :—

ఉ॥ మారుతి చేరఁ జేరి యల♦మాన్యపదంబుల మ్రొక్కలేదు పం
కేరుహ సద్మముం దొలఁగ♦నీఁగిన యిందిర సీత దిక్కుకై
వారము సేసి భూస్థలిని♦వ్రాలి నమస్కృతి సేసి కేలు మో
డ్పార ఘటించి పల్కె విన♦యంబున మంగళ వాక్యజాలముల్.
ఉ॥ జాడలచేత నింగితము♦చక్క నెఱింగెడి రామచంద్రుఁ డా
గాడుపు పట్టి చేష్టలను♦గాంచెను జానకి భద్రయుక్తయే
యాడిక లేక యొప్పు సతి♦నారసె సీతఁడు నిక్కవంబు నే
నోడక గెల్వఁగంటి నని♦యుత్సహనంబు భజించె నయ్యెడన్. ౧౧౭౨

తే॥ హనుమ చెయ్వులే కొలతగా♦హరువుగాఁగ, జరిగినది యెఱింగిన రామ♦చంద్రు కనుల
నీరు నిండె బాహువులుబ్బె♦నెంజిలి చనె, వలపు నిండారె; మారుతి♦పలికె నిట్లు.

మత్త॥ కాంచినాఁడ సతీత్వ భూషను ♦ గణ్యవర్తన జానకిన్
గాంచినాఁడ మదీయ దైవముఁ ♦ గన్నులారఁగ లంకలోఁ
గాంచినాఁడను శంక వీడుము ♦ కాంచుమా మది నెమ్మదిన్
గాంచితిన్ మఱి మాటలాడితిఁ♦గ్రమ్మఱిల్లితి రాఘవా!

ఆ॥ మీకుఁ దగిన దేవి♦మీ తండ్రి కోడలు, జనక రాజతనయ ♦ యనఁగఁ దగిన
గారవంబుతోడఁ ♦ గ్రాలుచు నున్నది, నీకు భూషణంబు ♦ నాకుఁదల్లి.

సీ॥ బంగారుతో సాటి ♦ బంగారమే తక్క, నన్యంబు జగతి లే♦దనఁగ నొప్పి
తన సాటివారలు♦తాఁదక్క జగముల, నరసిన లేరు లే♦రనఁగఁ దనరి
తన కన్నివిధములఁ♦దగియున్న నిను పోలు, ఘనుఁడు నీకంటె లేఁ♦డనఁగ నమరి
నన్ను పోలిన వారు♦ నాకంటె లేరను, నాణెంపుఁ గీర్తిని♦నాకొసంగె

తే॥ ధరణి జాత ప్రఘాత క్రో♦ధదుల పంట, లోక దీపంబు నిఖిల లో♦కైకమాత
భువనవంద్య క్షేమప్రద♦భూరి సుగుణ, రాశి కరుణామయాత్మక ♦ రామచంద్ర!

సీ॥ నీవు జన్మించిన♦నీకులంబును నీకుఁ, దగినదిగాఁ జేసి ♦ ధరణి తనయ
జనకుని కులమున♦కనుపమ విఖ్యాతి, నాచంద్ర తారార్క ♦ మమర నిలిపి
తన్నెడఁ బాపిన ♦ దనుజుని కులమును, మెప్పుగా సమవర్తి♦కొప్పగించి
యిల్లు వాకిలి వీడి ♦ యిక్కట్టులం బడు, వేల్పుల కొలము జీ ♦ వింపఁజేసి

తే॥ నా కులంబున నాకు మా♦న్యత నొసంగె, నింతకంటె నాయమ చేయ♦నేది గలదు?
చేయవలసిన దెల్లను♦చేసి యుంచె, దానిఁ గాపాడుకొన నీకుఁ♦దరుణ మిచ్చె.

ఉ॥ చూచితి లంకలో భువన ♦ సుందర దేవతయైన జానకిన్
శ్రీ చెలువారు జన్మ కుల ♦ శీల మహత్త్వము భూరి శాంతమున్
బూచు తపఃఫలం బనఁగఁ♦బోలిన భవ్య పతివ్రతాత్వమున్
బైచన నేచి లోకనుత ♦ పద్ధతి నుద్ధతిఁ దాండవింపఁగన్.

ఉ॥ ఆయమ కన్నులందు మన ♦ మందును వాక్కునయందు దర్పకుం
డేయఁగ నైన గాయముల ♦ నెక్కడఁ జూచిన నున్నవాఁడ వ
త్యాయతనేత్ర నిన్ను విడ♦నాడిన దంచు వచింపఁబూనుటే
న్యాయముగాఁగఁ దోఁప దది ♦ యర్యమ వంశ పయోధి చంద్రమా!

చ॥ తపమె స్వయంబుగాఁ దప ము ♦ దగ్రతఁ జేసి యపూర్వ రూప మా
తపము ఫలంబుగాఁ గొను వి ♦ ధంబున నున్నది భూమిజాత ర
క్తపుల పురమ్మునం గనక♦కల్ప మహీరుహ వాటి లక్ష్మణుం
డుపమరి కప్పియుంచిన తృ♦ణోత్కర భవ్య కుటీరమందునన్. ౧౧౮౦

చ॥ వలవని సుందరాంగులను ♦ బల్మిని దాఁకితి వేని సీతలన్
వలవల వ్రక్కలై పుడమి ♦ వ్రాలఁగఁ జచ్చెద వంచు నుగ్రతన్
జలజ భవుం డొసంగె మును ♦ శాపము గావున సీత యున్న భూ
తలమును పెల్లగించికొని ♦ తర్లె నిశాచరుఁ డార్య సన్నుతా!

ఉ॥ తోయ్యలి నాతఁడంటఁ డను ♦ స్తుత్య వచస్సు నజాండ గోళముల్
వ్రయ్యవు శేషు శీర్షములు ♦ వ్రక్కలు గావు సముద్ర నీరముల్
క్రయ్యవు సూర్యచంద్రులును ♦ గూలవు లోకము మాయదింక నీ
వొయ్యన వీనిఁ గాంచి నిజ ♦ మొప్ప నెఱింగెదు గాక రాఘవా! ౧౧౪౨

సీ॥ శోకాకులితచిత్త♦కాకుత్థ్సదేవి పా, తివ్రత్య మహిమంబు♦ తెలుకతప
బ్రహ్మాది విబుధుల♦భార్య లొప్పిదమగు, క్రొత్తడి తనమున♦గురుతగనిరి
శివుని సామేన వ♦సించు నుమాదేవి, శిరమునఁ గూడ వ♦సింపఁదగియె
పంకజాలయ విష్ణు♦వక్షమందే కాక, వేయి తలల మీఁద♦వెలయఁదగియె

తే॥ పురుషులకు గౌరవముదక్కెఁ♦బుడమియందుమానినులకును మానంబు♦మానమయ్యె
మనసు నిలుకడ యందుట♦మానినీత్వ, మహిమ యెల్ల వారలకు న♦మ్మాన్యమయ్యె

శా॥ లంకాపట్టణ మెల్లెడం దిరిగి యిం ♦ డ్లం జొచ్చి శోధించి యా
తంకం బేమియు లేక రావణుని శు♦ద్ధాంతంబు గాలించి యా
వంకం గల్గు నశోకవాటి నడుమన్ ♦ బాష్పాపగా వీచికా
పంక క్షాళిత శుష్క గాత్రిని మహా ♦ భవ్యాత్మికం గాంచితిన్. ౧౧౪౮

మ॥ అకటా! దేవి యనేక రాక్షసుల మ ♦ ధ్యంబందు భూతంబు లం
జిక నొందం గల గర్వ గర్జనముతోఁ ♦ జేకూర్చు నిబ్బంది లో
పికయే చేడియ రూపమొందె ననఁగాఁ ♦ బెంపొందు శాంతంబుతో
నొకటం డెప్పర మోర్చుచున్నయది నీ ♦ యుద్యోగ మీక్షించుచున్.

చ॥ గురు గుణముల్ స్వభావగతిఁ ♦ గూరిన యుత్తమ సాధ్వి నీపయిన్
హరువుగ నుంచు నత్యతిశ ♦ యాంచిత భావముఁ గన్నులారఁగాఁ
బురికొని కాంచఁగా జగతిఁ ♦ బుట్టుటచే నొకరుండ వీవ పో
పురుషుఁడవై జనించుటకుఁ ♦ బోలిన భాగ్యము నొంది తిమ్మహిన్.

చ॥ దనుజపురంబునం దతుల ♦ దైన్యము నొందుచు నూర్పు పుచ్చుచున్
బొనుపడి జీవ సంచయము ♦ ద్రుంగుచు నుయ్యెలలూఁగ దైత్య సే
వనములు సేయుచుండెడు సు ♦ పర్వ లతాంగులు మున్ను చూడకుం
డిన నిపు డోర్పుమైఁ దృణకు ♦ టిం గనువారలు సాధ్వి తత్త్వమున్.

ఉ॥ దేవిని గాంచఁగాఁ దగిన ♦ తేఁకువ కాలము వేచియుండఁగా
రావణుఁ డయ్యెడం దొడరి ♦ ప్రార్థనచేసి నమస్కరించి యొం

తో వడి దేవులాడియును ♦ తొయ్యలి వానిఁ దిరస్కరింప నా
పై వడి వాఁడు మైథిలిని ♦ ప్రాణము తీయఁగఁబూనె రాఘవా! ౧౧౮౮

ఉ॥ దేవి పతివ్రతాత్వమును ♦ దీటు గడింపని నీ ప్రసాదముఁ
గావలియైన ధర్మమును ♦ కావఁగ రాక్షసకాంతలన్ ప్రభూ
త్తావహ రోష భీషణత ♦ నారసి యామెకు బుద్ధిసెప్ప నా
జ్ఞా విధి సేసిపోయెఁ దద ♦ నంతర మేనును చెంది నెమ్మదిన్. ౧౧౮౯

ఉ॥ నాగసు మంత్రశక్తి కత ♦ నన్ దనుజాంగన లెల్లఁ గూర్కఁగా
మేదినిపుత్త్రి యత్తఱిని ♦ మేకొని ప్రాణము వీడఁ దీవియల్
మీఁదుగఁ గట్టి కంఠముఁ ద ♦ మిం గొని కూర్పఁగఁ బోవునంతలో
నీదు పవిత్రనామమును ♦ నే వచియింపుచు డాయఁబోయితిన్. ౧౧౯౦

చ॥ జడిగొని బాష్పముల్ గురియఁ ♦ జాల వెతంబడు భూమిజాత న
న్నొడికముతోడఁ గాంచి యిది ♦ యుత్కట రాక్షసమాయ యంచుఁ దా
నెడఁదఁ దలంచియున్ వపువు ♦ నీఁగెడు వేళను రామనామమున్
గడఁకను పల్కి యడ్డుపడి ♦ కాచితి వెవ్వఁడ వీవు తెల్పుమా. ౧౧౯౧

చ॥ అనవుడు నేను పూని యడి ♦ యాలము లెల్లను దెల్ప నామెయున్
దనుకఁగ నాలకించి తమ ♦ దాసుని చిత్త విశుద్ధిఁ గాంచి పెం
పున నడుగంగఁ బూనునెడ ♦ ముద్రిక నిచ్చితిఁ జెప్పనేల? త
న్మనమున శద్ది యాయు విడు ♦ మందుఁగ నొప్పెను జానకీశ్వరా! ౧౧౯౨

చ॥ క్షణమున రెండుఁ చూచితిని ♦ సారసలోచన యంగుళీయమున్
గొని తన ఱొమ్మునం దడఁచి ♦ కొన్నది నీయెడఁబాటుచేతఁ గ్రాఁ
గిన మది తాఁకుచేతఁ గరఁ ♦ గెన్ మఱి చేతము చల్లఁగాఁగ నం
దనుకఁ గరంగినట్టిది య ♦ థాస్థితి నొందినదయ్యా! వెంటనే ౧౧౯౩

మ॥ అపవిత్రుల్ గల పట్టనంబునకుఁ బెం ♦ పారంగ నే తేరఁగా
నపవిత్ర స్థితి నొందె నంచుఁ దన హా ♦ స్యాపూర్ణ బాష్పావలిన్
వ్యపనోదం బొనరింప నార్చె నొడలున్ ♦ వర్ధిల్లె నేత్రంబు లా
రుప కుత్కంఠను గాంచె ముద్దులిడె నూ ♦ ర్పుల్పుచ్చె సమ్మోదిలెన్.

సీ॥ పావని నిన్నెడఁ♦బాయుట మొదలుగా, జరిగిన యదియెల్ల♦సారిదిగాఁగ
నెఱిఁగించి తల్లి! నీ ♦ వెట నుండునది యెఱుఁ, గక యింతకాలంబు♦కడచిపోయె
నని నీవు పడు వెత♦లను దెల్ప నామెయు, సాంత్వన మొంది యి♦చ్చటఁ గలట్టి
స్థితిగతు లాలించి♦దేవియు నచ్చటి, తన స్థితియును నాకుఁ♦దనరఁదెలిపి

తే॥ యింక నొకనెల జీవించి♦యెట్లొ యుందు, నినకులేశుండు కరుణ వ♦హింపఁడేని
పిదపఁ దనయాన జీవము♦ల్విడుచుదాన, ననుచు నీపాదములకు వం♦దన మొనర్చె.

తే॥ ముదిత తన చేలకొంగున ♦ ముడిచియున్న
ఘన శిరోరత్న మానవా ♦ ల్గా నొసంగఁ
గన్ను లలరఁ గాంచుము యని ♦ గాడ్పుపట్టి
జానకీజాని కొసఁగె హ ♦ ర్షము తలిర్ప.

సీ॥ కాంచినయంత రో♦మాంచమయ్యెను మేను, కన్నీరు మున్నీరు♦గాఁగఁ బరవె
భుజములు వక్షంబు♦పూరించెఁ జెమరించె, నూపిరి లోపల♦నూఁజడిల్లెఁ
గామంబు మెలమెల్ల♦సోమించి వర్ధిల్లెఁ, జాపంబు దూపిల్లి♦రూపుమాసె
మోదాబ్ధి మది మున్గె♦ఖేదంబు వడి గ్రుంగెఁ, దెలుపంగఁ దరమె యా♦తీరులెల

తే॥ చేతనున్న చూడామణి ♦ ప్రాఁతచనవు
తోడఁ జూడంగ జానకి ♦ తొల్లిఁ దన్ను
ముదముతోఁ బట్టు కేలె యన్ ♦ మొగిఁదనర్చె
ధర్మ సంస్థాపకుండగు ♦ దాశరథికి.

తే॥ అప్పు డంగదాదులు వచ్చి ♦ యనఘులైన
రామలక్ష్మణులకు దిన ♦ రాజ సుతున
కెఱఁగి తమ కార్యమునఁ గృత ♦ కృత్యులగుటఁ
బూర్ణచంద్రాభ వదనులై ♦ పొలుపు గనిరి.

తే॥ అవల సుగ్రీవుఁ డలరుచు ♦ నవనిజాత
సులభురాలయ్యె మనమికఁ ♦ జూడ ననుడుఁ
గడచెఁ గాలంబు మఱియును ♦ కడపవలెనె?
యనుచు రాఘవుఁ డనఁ ద్వర ♦ గొనుచు లేచి.

చ॥ తరలఁగ వచ్చు సేన యనిఁ ♦ తప్పెటతోఁ గపివర్గమెల్లఁ ద
త్తఱపడి లేవఁ జాటిరి ము ♦ దంబుగఁ గొందఱు కీశు లంత నో
త్తరముగ వాహినుల్ గదలె ♦ దర్పముతో వనరాశి పొంగి యీ
కరణిని లేచి వచ్చెననఁ ♦ గాఁ దగి దక్షిణ దిఙ్ముఖంబుగన్. ౧౩౦౦

తే॥ తగిన రీతిని ప్రమోగఁ ప్ర ♦ స్థానభేరి
శత్రువులనుండి చెడుగులు ♦ జరుగకుండ
నడపుమా సేనలను దగు ♦ నడవ చూపి
యనుచు నీలు నాజ్ఞాపించె ♦ నర్క కులుఁడు.

చ॥ హనుమఁడు కేలుమోడ్చి యిది ♦ యల్ప వనేచరమంచు నెంచ క
త్యనఘమతిన్ మదీయ భుజ♦మందు వసింపుము మోతునంచు వం
దన మొనరించి వేడ గుణ♦ధాముఁడు రాముడు మంచిదంచు నా
తనిపయి నెక్కె మారుతి యు♦దార గుణంబుల నగ్గలింపఁగన్. ౧౩౦౧

మ॥ అకలంకాత్మక! నాభుజంబుల పయిం ♦ బ్రార్థింతుఁ గూర్చుండుమా
సుకరస్ఫూర్తి వహింతు నంచు వినతిం ♦ జూపించుచున్ వేఁడు వా
లి కుమారుం దగ నెక్కె లక్ష్మణుఁడు నో ♦ లిన్ సైన్య సందోహముల్
ప్రకటానర్గళ రీతి నేగెఁ దగు త్రో ♦ వ న్నాయకుల్ చూపఁగన్. ౧౨౦౩

తే॥ గరుడ వృషభ పృష్ఠము లెక్కు ♦ ఘనులఁబోలి
హనుమపై నంగదునిపై వి ♦ హారరీతి
రామ లక్ష్మణు లిరువురు ♦ రమణ నేగ
సురలు దీవించి చల్లిరి ♦ సుమ చయంబు. ౧౨౦౪

తే॥ ఊరి త్రోవల నడచిన ♦ నొత్తిడి యగు
నంచు రాముఁ డాజ్ఞాపింప ♦ నలరుఁ దేనె
పండ్లు కందముల్ లభియించు ♦ పర్వతముల
త్రోవ నడచెను గీశ సం ♦ దోహమెల్ల. ౧౨౦౫

తే॥ రాక్షసుల సత్త్వములను ప ♦ రాక్రమముల
వాయు సూనుండు తెలుపంగఁ ♦ బ్రీతి వినుచుఁ
జాలదూరంబు నడచెను ♦ శ్రమ మెఱుఁగక
కపి సమూహంబు రామ ల ♦ క్ష్మణులతోడ. ౧౨౦౬

తే॥ పొడవు త్రోవను భాస్కర ♦ పుత్త్రితోడ
రామలక్ష్మణుల్ ప్లవగ వ ♦ ర్గంబు తోడ
నడచి కనిరి పంద్రెండవ ♦ నాఁడు తమకు
దారి యొసఁగక నిలిపిన ♦ దక్షిణాబ్ధి. ౧౨౦౭

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీ రామ.

కంబరామాయణము.

యుద్ధకాండము :: పూర్వభాగము.

మ॥ విమలంబై యొకటన్న నొక్కటయి వై ♦ విధ్యంబనం బెక్కులై
సుమహత్తై తగునన్న నౌననుచు నె ♦ చ్చోఁగాదనం గానిదై
రమణన్ నేఁడన నేఁడెయై కలదనన్ ♦ రాజిల్ల నున్నట్టిదై
యమరంగా నెటునమ్మ యేవిధమునన్ ♦ ధ్యానంబు గావింతుమో ? ౧

౧ సముద్ర దర్శన పటలము (౧౧)

మ॥ జలనిధి తీరభూమిఁ గపి ♦ సైన్యము చేరఁగ నుత్తరంబునన్
విలయము వేళ నాశిలని ♦ పృథ్వీధరంబు పయోధి భూమియుం
జులుకన లేచి యాకసము ♦ నూటిగఁదాఁకెను దక్షిణంపు భూ
స్థలియు మహీధరంబొదిఁగి ♦ తాఁతె రసాతల మంటసిల్లఁగన్. ౨

ఉ॥ చింపము వోలు స్వచ్ఛగుణ ♦ శీల మహీజను పాయు పిమ్మటన్
బందుగులైన తామరస ♦ వర్గము కూరికి మోడ్పు నొందు వే
శం దన కన్ను మూయని ద ♦ శత్కమలాక్షుఁ డపారవాహినీ
బృందము తన్ను చుట్టి చరి ♦ యింపఁగ నయ్యెడఁగాంచె వారిధిన్. ౩

చ॥ అలల సమూహమే విభవ ♦ మైన పయోధి వియోగ మొంది చి
క్కులఁబడి స్వీయతల్పమున ♦ కూరిమిచేఁ జనుదెంచు మాయి ని
శ్చలుఁ డగునంచు బుష్పములఁ ♦ జల్లి యమర్చిన సెజ్జఁబోలె నా
తలమున ఫేన మౌక్తిక వి ♦ తానముఁ జల్లుచుచుండెఁ దెమ్మెరన్. ౪

చ॥ బలితపు దుఃఖవార్ధిఁ బడి ♦ బాష్ప జలంబులఁ దేలు సీత నె
వ్వలఁబడి వేఁగుచుంట నప ♦ వాదునకున్ స్మర శాత సాయకా
వలికిని లక్ష్యమైన రఘు ♦ వర్యుని సుందర బాహు యుగ్మమున్
గ్గాలిమిని లేచు నిప్పుకల ♦ కోపునఁ గాల్చెను వార్ధి తుంపురల్. ౫

చ॥ గుఱుతిడరాక స్రుక్కిన ర ♦ ఘుప్రభుఁగాంచి మనంబు నంతయుం
గరఁగక భేదబుద్ధిఁ గడఁ ♦ కన్ రొదసేయు మహాబ్ధి నుండి పై

విరియుచునుండు వీచికలఁ ♦ బేర్మి మునుంగుచు లేచి వచ్చు తె
మ్మెర సురపొన్న పుష్పౌఘని ♦ మేవక పోవ దొకొక్క సారియున్. ౬

చ॥ పొగడువడన్ శరాసనము ♦ పూనిన బాహులు జానకీ వియో
గ గురుత రార్తిచేఁ గృశతఁ ♦ గాంచి మహీధర సన్నిభంబులై
నెగడుచు నుండు రామ ధర ♦ ణీధవు చెంగట సీత నోటి సో
యగము వహించి కాలుని క్రి ♦ యం గనుపట్టెఁ బ్రవాళ వల్లరుల్. ౭

ఉ॥ మత్తగజేంద్రయాన జన ♦ మాన్య చరిత్ర వసించుచోటు నీ
కిత్తఱి దవ్వులేదనుచు ♦ నిచ్చ గమింపఁగ మాన వీర్యముల్
చిత్తము లాగ మిక్కిలి కృ ♦ శించెడు రాముని చంప నెంచి యో
ముత్తెమ! దైత్య సంగతిని ♦ పూనెదె? జానకి నవ్వుచూపెదే? ౮

ఉ॥ కన్నకుమార్తె శాత్రవుని ♦ కారఁ దగుల్కొని వంతఁ గుందుచున్
గన్నగచాట్లు గొన్నయది ♦ గా యని దుఃఖమునొంది మిక్కిలిన్
గన్నుల నీటి ముత్తెములు ♦ గార్చి కరళ్లను కేలనెత్తి తాఁ
బన్నుగ రామపాదములఁ ♦ బట్టిన యట్ల పయోధి గన్పడెన్. ౯

చ॥ వసుధయె సన్నెకల్లుగ ని ♦ వంబను నీరము చల్లి వార్ధిలోఁ
బొనఁగిన ద్రవ్యమున్ మెదిపి ♦ పొందిక ఫేనము పేరి గంధమున్
విసిగి తపించు సూర్యకుల ♦ వీరుని తాపమువోవఁ బూయఁగా
లన దురు వీచికా కరముఁలన్ వడి నూఱిన తీరు గన్పడెన్. ౧౦

చ॥ స్తనములు గల్గు కోకిలము ♦ చందము నొందినసీత దుఃఖమున్
బొనుపడఁ జేయఁ వేల్పులకుఁ ♦ బూర్ణసుఖంబుల నీయ హస్తమం
దున శరచాపము ల్గొనుచు ♦ దుర్దమలీలను డాడిసేయు రా
ముని గని వార్ధి సంతసము ♦ పొంగ నటించిన సౌరు గన్పడెన్. ౧౧

ఉ॥ వారిధి డాసి రాఘవుఁడు ♦ వారిధి కంటెను మించి మానమున్
గూరిమి దుఃఖముల్ మిగులఁ ♦ గూడఁగఁ జేయఁగఁ దగ్గ చెయ్దియున్
వారక చిత్తమందు తలఁ ♦ పం దొడఁగెం; బ్రదిదశారి లంకలో
మారుతి చన్నమీఁదఁ దన ♦ మంత్రులతోఁ దలపోసి యవ్వలన్. ౧౨

౨ రావణ మంత్ర పటలము. (౧౧౮)

ఉ॥ శిల్పిని మాయఁగాంచి కడు ♦ శీఘ్రమ స్రష్టను గూడి లంక మున్
బొల్పుగ నున్న తీరునకు ♦ ముమ్మడుఁగై విలసిల్ల మీఁ మనః
కల్పనము ల్బయల్పడఁ ద ♦ గన్ ఘటియింపుఁడి యన్న వారలున్
వేల్పులు భ్రాంతినొందఁ దమ ♦ నేరుపుచూపి సృజించి రత్తఱిన్. ౧౩

క॥ బంగారము మణి సంతతి, రంగారఁగ వెలుఁగు తనపు ♦ రము త్రిదివము క
న్నం గొమరగుటం గాంచి మ, దింగల కోపంబు మానె ♦ దితిజాధిపుఁడున్. ౧౪

చ॥ పరఁగఁ ద్రిమూర్తులందు తొలి ♦ వాఁడగు బ్రహ్మయె ముందు నిల్చి సుం
దరతకు మేరచూపి ఘన ♦ తం దగు శక్తియు నిచ్చె ధర్మముల్
కొఱవడ లోక జాలములఁ ♦ గూల్చుచుఁ జేయుచుఁ బెక్కుసార్లు చే
దిరిగిన వానికిన్ సొగసు ♦ దేఱని కార్యము లున్నె యిద్ధరన్? ౧౫

క॥ అరుదుగఁ గట్టిన నగరము, నరుదుగ వీక్షించి నిర్జ♦రారి యజుం బే
ర్రరుదుగ నర్చించి మయున, కరుదగు వస్తువుల నొసఁగె♦నాదరణమునన్. ౧౬

తే॥ మెఱుపువంటి యలల మిఱు♦మిట్లు గొలుపు, కెంపు టాకంబముల దీప్తి♦కెరలుచున్న
మండపమున సింహాసన♦మధ్యపీఠి, నిండుకొలువు దీరెను నాఁడు♦నిర్జరారి.

తే॥ సురపతులువైచుచుండు వీ♦చోప్రు వలనఁ, గదలు పూమాలఁదాల్చిన♦త్రిదశవైరి
సచివు లనుభవవృద్ధులు♦సైన్యపతులు, బంధువులు చుట్టియుండ రా♦వణుఁడు కాంచి.

తే॥ తలఁచు కార్యంబు తగిన ప♦ద్ధతిని తెలిపి, వృద్ధమంత్రుల తలఁపులు♦వేడ్కఁ దెలియ
వెలఁదులను పిన్నవారల♦వేలుపులను, ప్రకృతి జనముల నెల్ల న♦వ్వలికిఁ బంపె.

తే॥ ప్రాభవంబుచే నాజ్ఞచే♦బంధరముల, తోడ గాలిని సైతము♦తొలఁగఁ బంపి
యనుభవజ్ఞులు వాక్యజ్ఞు♦లైన సచివ, వరులతోడ నాలోచనా♦పరతనొప్పె.

తే॥ వీరులై బహుశ్రుతులయి♦ప్రేమచూఱ, గొన్న వారయ్యుఁ దమ్ములు♦కొడుకులట్టి
యాత్మబంధులఁదక్క వే♦త్తైన జనుల, నెల్లరను వెలికంపె స్వ♦హితము గోరి.

ఆ॥ జగములెల్ల నొక్క♦ మొగినెత్తి వచ్చిన, నలఁపఁదగిన వీర♦నాయకులను
కడలఁ దిరుగుచుండఁ♦గాపుంచె మృగపక్షి, చయము చేష్ట మానె♦జంకునొంది.

తే॥ ఒక్కకోఁతిచే గౌరవ♦మూర్విఁ గలిసెఁ, బౌలనము బలగర్వముల్♦పాడుపడియె
నింతకంటె వేఱొండేది♦యొసఁగు సిగ్గు, చేటనుచుఁ బెగ్గడల తోడఁ♦జెప్పఁదొడఁగె.

ఉ॥ అగ్గియె కొల్లపెట్టఁ గపి ♦ యక్కట! యొక్కటి నిప్పువెట్టఁగా
బొగ్గుల కాడె యయ్యెఁ బుర ♦ మున్ జయభూతి వెలార్చు టెక్కెముల్
బుగ్గిగఁ దూలె బంధులును ♦ పుత్రులు మిత్రులు గూలి నార లి
ట్లుగ్గడువయ్యె నిందగొని ♦ యుంటిని నేను శవంబు పోలికన్. ౨౪

తే॥ బావులను నిండి నెత్తురు♦పాఱుచుండె, నగ్ని యింకను బ్రోలఁ జ♦ల్లాఱలేదు
అగురు పొగవీచు మగువల♦యలకలందు, చుండు కంపు కొట్టుచునుండెఁ♦జూచినారె?

ఉ॥ ఏవొ విశేషకార్యముల ♦ నీడ్యతఁ జేయకయున్న మానె నీ
భూవలయంబునం బొడమి ♦ పుట్టనివారలలో గణింపఁ బా
లైవగఁగుంది నిందయు న ♦ పాఖ్యయుఁ గైకొనినార మాజిలోఁ
జావము వానరుం బొదివి ♦ చంప మికేమి యొనర్పనేర్తుమో? ౨౬

తే॥ అనుచు రావణుఁ డాడంగ◆నంతరంగ, మందు నొచ్చి సేనాపతి◆యపుడు లేచి
కేలుమోడ్చి నామనవిని◆గేలి గొనక, వినఁగ వేఁడెద నని యిట్లు◆విన్నవించె.

ఉ॥ దేవరవారె యుంగనివి ◆ తేటిచి చూచినలేవు ధాత్రి మా
యావిధి మాననీయుల న ◆ రాధ్యుల వంచనచేసి జానకీ
దేవిని తెచ్చు సేఁత యది ◆ ధీరులపద్ధతి గాదటంచు నాఁ
డే వివరించినాఁడ గణి ◆ యింపక తెచ్చితి రీబెడందలన్. ౨౮

చ॥ చెలియలి మోము సౌరుచెడఁ ◆ జేసి మహాబలులన్ ఖరాదులన్
గలుషముతోడఁ జంపు కడు ◆ కావరులన్ గసిదీఱ భూమికిన్
బలి యొనరించి పక్షులకుఁ◆బారణసేయక పాలనంబు దు
ర్బలమయి కూలెనంచు మది ◆ నందుట పోలునె నిన్ను బోఁటికిన్? ౨౯

ఆ॥ చంపఁదగిన చోర◆సంతతి దొరకినఁ, జంప కూరకుంట◆చనదు పతికిఁ
బగఱ గొప్పబలముఁ◆బరికించి పరిమార్ప, కొదిఁగి యుంట పౌరు◆షోచితంబె. ౩౦

తే॥ జయము బలవిక్రమములు య◆శమ్ము గురుత, వేలుపుల గెల్పు చేతనా? విక్రమంబు
వీడి యోర్పుట చేతనా? వెలసెమీకుఁ, దెలుపుఁడయ్య నిశ్చయముగఁ◆దేటపడఁగ

క॥ పగఁజంపి తృప్తిఁబొందుట, తగవుగఁ దలపోయకిట్లు ◆ తగుసౌఖ్యములం
దగిలినఁ గపి పనితో నిది, తెగునే? తోలుదుమె యెదురు◆తిరిగిన దోమన్?

ఉ॥ పోయిన కోఁతి వెంబడినె ◆ పోవుచు దానిని పంపువారి పే
రాయువులం గ్రహించి మది◆నందిన దుఃఖము తీర్ప కిప్పుడిన్
వాయిడి ప్రేలుచున్న మన ◆ వన్నెయు వాసియుఁ గ్రుంగకున్నె? పై
నేయది యుక్తమో? యెఱుఁగుఁ ◆ డీ యని యాతఁడు కూరుచుండఁగన్.

తే॥ ఒనర సభఁగాంచి పల్కె మ◆హోదరుండు, సైన్యపతి పల్కుచందంబు◆సర్వవిధులఁ
జక్కనై యుండు; నాపల్కు◆సరణి వినుము, తప్పులున్న మన్నింపుము◆దైత్యరాజ!

క॥ అడఁగిరి వేల్పులు యక్షులు, మడఁగిరి పన్నగులు వైరి◆మర్దన! విడువం
దొడఁగిరి గర్వము లోకులు, కడఁగిరి వడఁకంగ నెదుటఁ◆గన్న త్రిమూర్తుల్.

తే॥ అఖిల జీవంబులం జంపు◆యముఁడుఁ గూడఁ, దనకు నీవ యముఁడవని◆తలఁచి జంకి
నీమహాజ్ఞలఁ దలఁదాల్చి◆నెగడుచుండు, నింతకంటె గౌరవ మిఁక◆నేది కలదు? ౩౬

మ॥ భవుతోడన్ రజతాద్రి నింగి దగులన్ ◆ బాహా బలాధిక్యతల్
మివులం దాలిచి సామగానమున పే ◆ ర్మిన్ శర్వు మెప్పించు దా
నవవీరా! భవదీయ శౌర్యమహిమన్ ◆ మాతోడఁ గ్రుంగించి యె
క్కువ ప్రౌఢోక్తుల నొక్కవంది పగిదిన్ ◆ గ్రోఁతిం బ్రశంసింతువే? ౩౭

ఉ॥ కంటికిఁ గానరాక త్రిజ◆గంబులఁ దప్పి చరించువారు దు
ష్కంటకులై యజేయులయి ◆ కానఁగవచ్చిరె? దోర్బలాఢ్యులై

యొంటని వారిపట్ల వడి ♦ యోచన సేయఁగఁ దగ్గ తీరు చె
న్నంటుల పట్లఁ జేయఁ దగు ♦ నా? యిదిపోలునె నిన్నుబోఁటికిన్?

ఆ॥ సంకటమ్ము వచ్చెఁ ♦ జావేది? బ్రదుకేది? యనఁగనేల? నన్నె ♦ యంపితేసి
వనచరులను నరుల ♦ వధియించి నీపగ, రూపు మాపి వత్తు ♦ రూఢిగాఁగ. ౩౯

క॥ అనుచు మహోదరుఁ డాడఁగ, విని కన్నుల నెత్తు రొలుక ♦ వీక్షించుచు రు
ద్రనిభుండు వజ్ర దంష్ట్రుఁడు, దనుజేంద్రుని దిక్కుదిరిగి ♦ తాత్పర్యమునన్. ౪౦

చ॥ మనుజులు వానరుల్ మిగుల ♦ మాన్యత చూపఁగఁ దగ్గవారె? యో
దనుజ వరేణ్యులార! చని ♦ దర్పముతో వెసఁబట్టి మ్రింగుఁ డం
చనుమతి యిచ్చి యిచ్చటనె ♦ హాయి వహించుట మాని యిట్లు మీ
మనమునఁ జింతిలం దగునె? ♦ మాపయి నమ్మిక మీకుఁ బుట్టదో? ౪౧

ఆ॥ ఆజ్ఞ మీఱువారి ♦ నప్పుడ తెగటార్చి, లోకములను మీకు ♦ లోఁగఁ జేయు
నేను మిమ్ము మీఱి ♦ యెన్నఁడు నడచితి? నుత్తరువు నొసంగ ♦ కుండుటేల?

ఆ॥ అనుచు నుండు మనుచు ♦ నావజ్రదంతు నా, క్షేపణంబు చేసి ♦ భూపు మొగము
గాంచి దుర్ముఖుండు ♦ కడు నల్పువలె నుండ, నేల? యనుచు మఱియు ♦ నిట్టులనియె,

తే॥ దిక్కరులు దుర్బలంబులై ♦ తేజ మాసె, వేల్పు లుడిగిరి రజతాద్రి ♦ బెండువడియె
నట్టి నీకు నృపులు కపు ♦ లధికులైన, మెచ్చఁ దగినదే నీ బల్మి ♦ యిచ్చకోలఁది!

తే॥ బాగుగాఁ జూడ నీ తీరు ♦ బలవిహీను, లైన వారల తీరగు ♦ నయ్య నిజము
పగఱు బలవంతులే యైనఁ ♦ బ్రాణరక్ష, ణంబుకై వారి కడఁగి యుం ♦ డంగఁ దగునె?

క॥ మనుజులు నెలుఁగులుఁ గపులును, మన కాహారములు; వాని ♦ మాఱ్కొన దిగులుం
గొనుదుమ యేనిన్ జగమున, మనకంటె వివేకులెవరు? ♦ మగ లెవ్వారల్? ౪౨

తే॥ ఒక్కకోఁతి సంద్రము దాఁటి ♦ యూరఁజొచ్చి, నిప్పు వెట్టి పల్వురఁ జంపి ♦ నెగడి మరలె
రాక్షసులమైన మనకుఁ బు ♦ రంబు వీడి, దాడి సేయుట తగదేమి? దానవేంద్ర!

తే॥ మన పురికి వచ్చి సౌధముల్ ♦ మంటఁ గలిపి, సైన్య బల పరాక్రమములఁ ♦ సరణిఁ దెలిసి
ప్రాణములతోడ మరలిన ♦ వారలెవరు, గలరు జగమునఁ గోఁతి యొ ♦ క్కండు దక్క?

తే॥ తగవు కర్తవ్య జయములఁ ♦ దలఁచి తీరు, మానముగఁ జేయఁ దగ్గది ♦ మనుజవర్యు
లున్న కడ కేగి వారల ♦ యుసుఱు లూడ్చు, పద్ధతియె యొప్పు నన మహా ♦ పార్శ్వుఁ డనియె

తే॥ కోఁతి యొక్కటి పురి నాల ♦ గోడు వాల, గోడుగాఁ జేసి పోవఁ గ ♦ న్గొనుచునున్న
మనము పొందక నిజముగ ♦ మానియున్న, పేదతనమేది? నిలిపిన ♦ పేర్మి యేది?

తే॥ మొదటిపోరున బలహీన ♦ పురుషులొక్క, కొంద ఱా కోఁతిచేతులఁ ♦ గూలినంత
తక్కువారల చేవయుఁ ♦ దఱిఁగెనేమి? లంకతో శౌర్యమును కాలి ♦ క్రుంకెనేమి?

తే॥ పంపినారలో మనుజులు; వచ్చినదియొ, తరుచరము; చేసినది పుర♦దాహమయ్యె
దానికై దైత్యవర్యులు♦ తలరిరన్న, నింక నేమేమి తోడరునో♦యెన్నఁగునె?
తే॥ ఇచట నిలిచి మాటాడుట♦కిష్టపడను, వెంటనే యేగి వారల ♦ పేరు లేక
చేసి తనివారఁ దినుటయే♦చేయఁ దగిన, కర్జ మిఁక వేఱు యోచనల్ ♦కానివనియె.
తే॥ ప్రభువు జంకి కర్తవ్యంబు ♦ ప్రశ్నచేసె, నేగి తలకొక్క దిక్కుగా ♦ నీల్గు టింకఁ
గొదువ! యని వినుగొంది యం♦గదను మండి, చాలునెఁ బిశాచుఁడను ని♦శాచరుండు.
తే॥ ఇంతగా విభు పేర్మి శం♦కింతుమేని, కార్య మిదియేని మనకంటె♦ఘనులు వారు
మనము తక్కువ వారమే♦యనుచుఁ బలికె, నూర్య శత్రువనెడు దైత్య♦వర్యుఁడొకఁడు.
క॥ మన మాలోచించెడు నది, మనుజులఁ గూరిచియె కాన ♦ మనచేవయుఁ బా
లన శక్తి చెడియె నను వి, న్నన కిది చాలునని యజ్ఞ♦నాశకుఁ డనియెన్.
తే॥ జ్వలిత నేత్రుఁడౌ శివుపైకి♦జరుగుటన్న, నవ్వఁ దగియుండుఁ గపి పైకి♦నరులపైకి
వెడలుకంటెను వారలి♦వ్విధు నేరు, నంత కోర్చియుండమని ధూ♦మ్రాక్షుఁడనియె.
తే॥ తక్కువారలు పాము చందమున బుసలు, కొట్టి యిదియె లెస్సనుచు వాక్రుచ్చినారు
పిదప నెల్లర వారించి♦వినతి తోడ, నిలిచి కుంభ కర్ణుం డిట్లు♦పలుకఁ దొడఁగె.

—: కుంభకర్ణుఁడు హితము పలుకుట :—

తే॥ వెనుకముందారయఁగలేని ♦పిన్నలెల్లఁ, బలుకుకంటె నూరకయుంట♦పాడియగును
తమ్ముఁడని యెంతువేని హి♦తమ్ముదెలుపు, వాఁడఁ గటువేని మన్నింప♦వలతు నిన్ను
ఉ॥ పుట్టితి బ్రహ్మవంశమునఁ ♦ బోఁడిమి వేదము లభ్యసించి య
ప్పట్టున విద్యకుం దగిన ♦ ప్రజ్ఞయు శీలము నొందినాఁడ వీ
కట్టిఁడిసేఁత నీకు నవుఁ ♦ గాదననేల? విరాళి వహ్నిపైఁ
బుట్టె నీఁకింత మాత్రయును ♦ పొందకయున్నె ఫలంబు దానిచే? ౬౦
ఉ॥ అందముచిందు లంక యెరి ♦ యంగఁ బ్రభుత్వమె కూలినట్లు నీ
డెందమునం దపించితి క ♦డిందిగ రాముని దేవిఁ దెచ్చి నీ
చందము మంచిదేమి? ములు ♦ చల్ కడుపాపులు పొందఁదగ్గ యీ
నిందకు మించి రోయఁదగు ♦ నీచత ధాత్రి నొకండు గల్గునే? ౬౧
చ॥ నగరము రూపు మాసెనని ♦ నాన వహించెదు ధర్మపత్నులా
మగువలు నీపయిన్ రుచిర ♦ మందతర స్మితకాంతు లూన్ప న
న్యగరిత కాళ్లపైఁ బడుచు ♦ నోర్వక యామెయుఁ బుచ్చఁదిట్ట నో
ర్పుగొని సహించుచుండుటయు♦రూఢ యశంబు నొసంగఁ జాలునే? ౬౨
శా॥ ఏన్నాఁడిట్టు లధర్మరీతిని కృపా ♦ హీనుండవై క్రొత్తదిక్
మానంబార్పఁగ నీచపద్ధతుల నం ♦ భావించుచుం దెచ్చితో

యానాఁడే మన వన్నెవాసి తఱఁగెన్ ♦ హైన్యంబు చేకూరె లో
కానన్ దుష్కృతముల్ పొసర్చి యశముం ♦ గాంక్షింపఁగాఁ బోలునే?

చ॥ అకలుషశీలయౌ నొకని ♦ యంగనఁ దెత్తము కార నుంతముల్
ప్రకటిత కీర్తిఁ గోరుదము ♦ వాక్కుల శౌర్యము వెల్లడింతముల్
వికలత గూర్చు కామమునఁ ♦ బ్రీతి వహింతము మానవాలికిన్
గకవిక లౌదముల్ జయముఁ ♦ గాంక్ష యొనర్తము మేలుమేలుగన్. ౩౪

ఉ॥ పెద్దలు సేయు కార్యముల ♦ పీఁడితి వంశవినాశ కార్యముల్
పెద్దగఁ జేసి తా పయిద ♦ లిన్ విడిపించుట యొల్లిదంబుగా
బుద్ధికిఁదోఁచెఁ గాన నిఁక ♦ భూపకుమారులు వచ్చి కీర్తియుల్
దొద్దకుఁబోవఁ జంపినను ♦ దోసమె? నిందయు రాదు ధాత్రిపై. ౩౫

చ॥ వనమున నొక్కఁడే ప్రబల ♦ వాహినిఁగూలిచి తమ్ముఁజంపిరేఁ
పెను పెనువైర మియ్యదియు ♦ వెర్తిగనున్నది యింక ముఖ్యమా
పని సమరంబు సేయుటకు ♦ వాహిని సిద్ధముచేసి యుంచుటే
మనకు హితంబు; వేఱొకటి ♦ మాన్యత గూర్పదు చింతచేసినన్. ౩౬

తే॥ మనుజు లల్పులేయైనను ♦ వినుము వారు, వచ్చుదాఁక నోర్తమయున్న ♦ వారితోడ
నమరులును లోకములు నొక్క ♦ టైన యెడల, మనకు నాపద తప్పదు ♦ దనుజ నాథ.

తే॥ సేన మితిమీఱ వారికిఁ ♦ జేరుమున్నె, వనధిదాఁటి నేఁడే నర ♦ వానరులను
అవలికేఁగనీయక చుట్టి ♦ యవియఁజేయు, కర్జమే ముఖ్యమని కుంభ ♦ కర్ణుఁడనియె.

చ॥ అనవుడు దానవేంద్రుఁ డను ♦ జా! కడులెస్స వచించి తీవు నా
మనమున నున్నవాని నను ♦ మానములేక గ్రహించితెల్ల; వే
రనుకొను టేల? నేఁడె విజ ♦ యధ్వజ సుందర సైన్యరాజితోఁ
జని పగఱన్ వధించి పెలు ♦ చం జనుదెంచుట మేలు లెండనన్. ౩౭

—: ఇంద్రజితుని ప్రతాపోక్తులు :—

తే॥ అంత మేఘనాదుఁడు లేచి ♦ యనియెఁ దండ్రి! నీవ వైళమ దండెత్తి ♦ నీచజనులఁ
జంపఁ దగినంత స్థితి యేమి ♦ సంభవించె? మాబలంబులు కృశియించి ♦ మాఁడెనేమి!

క॥ భవుఁడును సహస్రదళ సం, భవుఁడు ప్రసాదించి యొసఁగు ♦ పాశాదికముల్
మివులఁగల దనుజు లుండిరి, తవిలి యలయుచుండు నొకఁడు ♦ దానుఁడ నుంటిన్ ౨౦

ఆ॥ మూఁడు లోకములును ♦ మొదటి వేలుపుతోడ, నెదిరినేని గెలుపు ♦ నిత్తు నీకుఁ
గాదయేని కొడుకు ♦ గాను నిజము పులి, కడుపునందు మేఁక ♦ పొడమునేమి? ౨౧

చ॥ వనచరు లాజిఁ గూలఁగఁ గ ♦ బంధము లెల్లెడ నాట్యమాడఁగా
మనుజులు చింతిలన్ జన స ♦ మాజము జాలి వహించు తీరుతో

జనకజ యేడ్చుచుండఁ గడు ♦ జాల్ములఁ రాఘవులన్ వధించి నేఁ
డనువుగ వారి శీర్షములఁ♦నర్మిలిఁ గానుక యిత్తుఁ జూడుమా. ౨౩

ఉ॥ చుండు ముఖంబు రోఁతవడఁ ♦ జూచెడు కోఁతులు మన్మహోగ్ర కో
దండ విముక్త చండ నిశి ♦ త ప్రదరంబులు ముంచి నొంచఁగాఁ
బండు లిగిల్చి దిక్కులకుఁ ♦ బాఱుట గాంచి మనంబులోపలన్
నిండుగ మోదమంది వెస ♦ నీఁగెదు నీదగు చింత చూడుమా. ౨౪

చ॥ కరిఘటలున్ రథంబులకుఁ ♦ గట్టఁ దురంగములున్ బదాతులున్
బొరపగు పూర్వజన్మ కృత ♦ పుణ్యము రాజ్యములేని శత్రులా ?
విరివిగ గూన్చలైన యట ♦ వీచర వర్గముఁ గూడి గెల్తురా ?
సరిసరి యట్టులైన దను ♦ జవ్రజ శౌర్యములేల కాల్పనే ?. ౨౫

తే॥ పాంచ భౌతికమై యొప్పు♦ప్రాణి కోటి, నెల్లఁ గూఁకుడు వేళ్లతోఁ♦గెల్లగించి
నరులు వానరులను పేరు♦ధరణిలేక, చేసి గాక క్రమ్మఱఁగ నా♦సింపఁ జుమ్ము ౨౬

తే॥ అనుచుఁబదములఁబడిలేచి♦యంజలిఁగొని, సెలవు వేఁడఁగనిఖిలదు♦ష్కృత్యములను
గెలిచి తత్త్వజ్ఞుఁడై లస♦త్కీర్తి గను వి, భీషణుం డౌడుగఱచి యి♦ట్లిట్లు వచించె

—: విభీషణ నీతి :—

చ॥ నెఱి వివరించి పల్క జత ♦ నించిన కుఱ్ఱఁడ ! మూర్ఖబుద్ధివై
నెఱిఁగిన వారిఁబోలె వచి ♦ యింపఁ దొడంగితి రాఁగలట్టి కీ
డెఱిఁగితె? ముందువెన్కలొక ♦ యించుక యారయ కిట్టు లిచ్చవై
వెఱిమొఱి పల్కులాడి యొద ♦ వింతువె కార్యము పిల్ల చేష్టలన్ ? ౨౭

ఉ॥ గ్రుడ్డి యొకండు చిత్తరువు ♦ కుంచియతో లిఖియించు తీరుగా
నెడ్డె తనంబునం బలుక ♦ నెంచితి కార్యము చంద మారయన్
దొడ్డ గుణంబులున్ తలఁపు ♦ తోరము కార్య విచక్షణత్వముల్
బిడ్డలకున్ బలంపడునె ? పెద్దల కూటమి నుండఁబోలునే ? ౨౮

చ॥ విమల గుణమ్ములన్ వెలసి ♦ విశ్రుత సత్య పథానువర్తులై
యమరిన పెద్దలేల ? యను ♦ రావళిలో గుణ శీల సంపదల్
క్రమమునఁ బొందుచేతనో ? తి ♦ రంబుగ వంచన చేతనో ? పరా
క్రమముననో ? మహత్త్వమును ♦ గాంచిరి కొందఱు నీవ చెప్పుమా?

తే॥ నిర్జరుల మాయచే గెల్చు♦నేర్పు నీకు, నిచ్చినది తపంబో? మఱి♦యేదొ? చూడు
కలుషముల నీఁగి ధర్మమా♦ర్గముననడచు, వారెనుమ్ము నీ కొసఁగిరి♦బలము నలవు.

తే॥ పాప శీలురు జగములఁ♦బరిభవిల్లి, బ్రహ్మ ముఖ్యామరులగెల్చి♦పరుసు ముదురఁ
బాపములఁ జేసి తుదిఁ గూలి♦పడిరిగాక, తిరముగా స్వర్గ మేలిన♦ధీరులెవరు ?

తే॥ పూర్వమును తరువాతను♦బుద్ధి నిలిపి, చెడుగులం ద్రోచి మోక్ష సం♦సిద్ధి గన్న
పెద్దలెందఱు గలరు భా♦వించి చూడ, వారిలో నొక్కరేఁ జెడు♦వారు గలరె?

తే॥ ఎఱుక లేని బాలుఁడ వాట♦నిట్లుపలికి, తంచు బలయుతు సుతు మంద♦లించి యవల
రావణుం గని పల్కు న♦ర్థంబు గేలి, సేయు కాలింతు వేని వ ♦ చింతు ననుచు.

ఉ॥ తల్లియు నీవె తండ్రియును ♦ దైవము నన్నయు నీవె చూడఁగా
నెల్ల సుఖంబు లీవగుదు♦నింద్రసుఖంబుల నొందుచున్న సం
పల్లలితార్థమౌ పదవి ♦ పాడఱఁ జేసెద వంచు మించి చిం
తిల్లెద దుష్కృతంబులకుఁ ♦ దీఱకయున్నె సురేంద్ర భోగముల్? ౮౫

చ॥ చదివినదానికిన్ ఫలము♦సచ్చరితంబున లేదయన్న ని
ష్ఠాదవిన కార్యమందు తగు ♦ యోచన శక్తియు లేదయన్న నొ
ప్పిదమగు కార్యనిశ్చయ వి ♦ వేచన లేకయయున్న నానుడుల్
తుదివఱ కాలకించి మఱి ♦ దోసము దోఁచినఁ గోపగింపుమా. ౮౬

క॥ జానకి యను పేరొందిన, మానవతి పతివ్రతాగ్ని ♦ మాడ్చిన యది లం
కా నగరము గాకున్న నొ, కానొక వానరము కాల్చెఁ♦గా యనఁజనునే? ౮౭

క॥ ఎవరెటు యోచించిన గా, రవమును పోఁగొట్టు కొనుట♦రమణుల వలలోఁ
దవిలి; యటుగాక యున్నను, భువికై; యివి రెండు గాక ♦ పుడమిం గలదే?

క॥ శరధిపరిఖమగు లంకా, పురి కధిపు తపః ఫలంబు♦పూర్తిగఁ జెడుటల్
నరతరుణి కొఱకె కై యని, పరులాడఁగ విని నహింపఁ♦బొల్పడ నగునే? ౮౯

క॥ ఉరుతపము చేసి యజుచే, వరములఁ గొనునాఁడు మనుజ♦వర్యులచే నో
టోరయక గెల్పొందుటకున్, వర మడుగవు పొసఁగుచెట్లు♦వారిం గెలువన్?. ౯౦

క॥ మనుజుల వలనన్ మన మొం, దిన వానిని చింతసేసి♦తెలుపఁగ వలెనే?
విను వేయికేల వానిం, జెనసి నిలువ కడఁగి తిపుడు♦చేయుట గలదే? ౯౧

చ॥ పొడవయి యంబరస్థలము ♦ ముట్టిన తారగిరిం బెకల్చు నాఁ
డడరి చతుర్భుజుండగు మ ♦ హాత్ముఁడు నంది యొసంగు శాప మి
య్యెడ ఫలియింపఁగాఁ దొడఁగె♦నింతకు హేతువు వాలిచే బలం
బెడలి కృశించునాఁడె గ్రహిం ♦ యించితిఁ బెద్దలవాక్కు తప్పునే? ౯౨

ఉ॥ నిప్పునఁగూలి ప్రాణముల ♦ నీఁగిన క్రొత్తడి యిచ్చు శాపమున్
దప్పికొనంగ నేర్తుమొకొ? దండడి దుఃఖము నీకుఁ గూర్తు నం
చప్పుడు పల్కు వేదవతి ♦ యంబుజసద్మ యయోనిజాతయై
యిప్పుడు సీతగాఁగ జని ♦ యించె నిజంబిది దానవేశ్వరా! ౯౩

క॥ దశరథుఁడను నరపతి తన, వశమున నీజగము నడవ♦వర్తించి మహా
యశుఁడయి శంబరుఁ జంపి త్రి, దశపతికిని స్వర్గమును ప♦దంపడి యొసఁగెన్. ౯౪

సీ॥ వృషభ రూపుండైన ♦ యింద్రుపైఁ జని దైత్య, కులము రూపడఁచు క ♦ కుత్స్థ నృపుఁడు
ఉర్వి గోవుగఁ జేసి ♦ యోషధుల్ పిదికించి, జనులఁ గాచిన పృథు ♦ చక్రవర్తి
జలనిధిం ద్రవ్విన ♦ సాగరులును గంగఁ, గ్రిందికిఁ దెచ్చు భ ♦ గీరథుండు
పొడమిన కులమునఁ ♦ బుట్టి జగంబున, శత్రులఁ దునిమి వి ♦ శ్రాంతి నొంది
తే॥ ధర్మముం గాచి న్యాయప ♦ థమున నిలిచి, యబల కొసఁగిన వరము లే ♦ దనఁగ లేక
సత్యమునకుఁ బ్రాణము వీడు ♦ జన శరణ్యు, దశరథుని పుత్రకులు వారు ♦ దానవేంద్ర !
క॥ వార లసామాన్యులు ముని, వీరులకును వేలుపులకు ♦ వేత్తె యెఱుఁగం
గా రాని వారు మన క, ర్మారంభముచేత సులభు ♦ లైరి మనుజులై. ౯౯
తే॥ బ్రహ్మతోడ స్పర్ధించి ప్ర ♦ పంచ మొండు, సృష్టి చేయంగఁ బూను కౌ ♦ శికుఁడు పూర్వ
మభవువలన నొందిన యమో ♦ ఘాస్త్రములను, వారికొసఁగె యజ్ఞము గాచు ♦ పట్టునందు
తే॥ దేవ దానవులకుఁ బోరు ♦ దివురునాఁడు, గరుడు నెక్కి విష్ణువుగొన్న ♦ కార్ముకమును
పుర విదాహంబు సేయు శం ♦ కరు శరమ్ముఁ, గుజ్జుఁడైన యగస్త్యుచేఁ ♦ గొన్న వాఁడు.
చ॥ అతని శరాహులో జగము ♦ లన్నిటి లేహన సేయు దిక్కులన్
జతనముతోడఁ గొల్చును వి ♦ సంబును గక్కను ఘోరదంష్ట్రికా
యుతములు తూణ భూకముల ♦ నుండు మహాత్ముల హింస సేయు దు
ర్మతులను దక్కఁ దక్కగల ♦ ప్రాణుల నాహుతి సేయ నొల్లవున్.
చ॥ ధనువులు రామలక్ష్మణులు ♦ దక్కఁ బరుల్ గదలింప లేరు శిం
జినులును చేవయుం జెడవు ♦ శ్రేష్ఠము లా మనవిండ్లు పెద్దవై
నను తమ విండులన్ విఱువ ♦ నాటఁగ లేవవి కల్పకంబులో ?
కనుపు వెదుళ్లొ? మేరువులొ? ♦ కాక కులాచల సత్త్వ మూర్తులో? ౧౦౦
తే॥ వాలి వక్షంబు పగిలె భు ♦ వంబుఁ గమ్మ, నేడు మద్దులు గూలె దై ♦ త్యేంద్రులైన
ఖర విరాధులు మడిసిరి ♦ కదనమైనఁ, బగఱు తెగి మాలుటయె కాక ♦ బ్రతుకుఁగలదె?
ఉ॥ కాంతుల కెల్ల నెల్లయగు ♦ కార్ముక వీరులు రామలక్ష్మణుల్
స్వాంతములం జలింపక వి ♦ శంకట వృత్తిని తోడు లేకయే
మంతురు లోక జాలముల ♦ మానుగ సోఁకులమూఁక దుంపతోఁ
ద్రెంతు రటంచు నమ్మియె త ♦ ఱిం గని మానులు వేఁడి రిమ్ములన్. ౧౦
చ॥ మనసునఁ జింతచేఁ గుమిలి ♦ మాఁడుచు నీయెడఁ బల్క జంకి యీ
దనుజులు కేఁబవల్ నిదుర ♦ తక్కి కృశించుచుఁ గల్వరింత్రు నె
మ్మనములఁ జింతనూని గతి ♦ మాలిన వేల్పులు సీత యన్విషం
బును గొనువారు నిశ్చయము ♦ బ్రుంగెదరంచు మదించినారలున్. ౧౦౩
ఉ॥ కీరితి మాయ నోర్పుగొని ♦ కీడ్పడి చిర్నవు మాని తేజముం
దేరకుఁ బోవఁ గాంతి చెడి ♦ దీనతఁ బ్రాణము మాత్ర మొంది చిం

తారతిఁ గుందుచుం బగటి ♦ తమ్ములదాయను పోలియున్న వా
రారయఁ బూర్ణిమా విధుని ♦ యందము నందిన వారు నిర్జరుల్. ౧౦౪

చ॥ ధరణిని దాఁటి యావలికిఁ ♦ దాఁటిన కాలుఁడు దేవ యక్ష కి
న్నర ఫణి ముఖ్యులెల్ల రఘు ♦ నాయకుదేవి విదేహపుత్రి యీ
పురిఁ జెఱ నున్న దంచు ♦ విని ♦ మోదమునొంది భయంబు వీడి చె
చ్చెర నపుడప్పు డిందలి వి♦ శేషము లారయుచుండ్రు శ్రద్ధమై. ౧౦౫

చ॥ చెడు శకునంబు లెన్నియొ వ ♦ చింపఁగరానివి కానవచ్చె నొ
క్కెడఁ బగయూని యోటువడి ♦ యేడ్చిన వేల్పులు దానవేంద్రు లిం
డెడనెడఁ గాన వత్తురు మ ♦ దేభ తురంగము లిప్పు డిండ్లలో
నెడమ పదంబు వెట్టి చరి ♦ యింపఁగ వచ్చెదు రాక్షసేశ్వరా!

చ॥ వరలెను జిహ్వికల్ దనుజ ♦ పాళికి నక్కలు సంచరించె మం
దిరములలోఁ జిరంటికల ♦ తీరగు ముంగురులందునన్ విప
త్కరముగ మిక్కిలిం గమరు ♦ కంపు బయల్పడె నింతకంటె దు
ర్భరతర సూచనల్ గనఁగ ♦ వాంఛ యొనర్తువె రాక్షసేశ్వరా! ౧౦౭

సీ॥ ఖరుఁడు దూషణుఁడు త్రి♦శిరుఁడు మారీచుండు, వాలి విరాధుండు♦కూలు తీరు
నారసి చూడంగ ♦ సారంగ పాణియుఁ, జక్రపాణియు వారి♦సములె? చెపుమ
వారితోఁ గూడిన♦వానర వరులు దే, వతలు వారలతోడ♦వైరమేల?
ఇది మంచి పని యని ♦ యెంచుట తగవె? నీ, కీర్తి భోగంబులు ♦ కీడు పడును

తే॥ ప్రాభవము ప్రమాలు నపవాదు♦పైకి వచ్చు, నెల్లిదంబగు బంధులు♦హితులు సుతులు
చెడెడి చేఁతలు తగదయ్య! సీత వీడు, మింతకంటెను మేలు నీ♦కెదియు లేదు.

ఉ॥ మేలు దలంచి తమ్ముఁడిటు ♦ మేవడి నాడిన పల్కులన్ రణా
భీలుఁడు రావణుండు విని ♦ పెద్దగఁ జేతులు దట్టి వక్ర దం
ష్ట్రాళిలి వెలుంగ నేత్రముల ♦ నగ్నికణంబులు రాలఁగా భుజా
పాళి యురంబు గ్రక్కదలఁ ♦ బక్కున నవ్వి గణింప కిట్లనున్. ౧౦౯

ఉ॥ మేదుర రీతిమై హితము ♦ మీఱ వచించెద నంచుఁ బూని యు
న్మాదుని పోల్కిఁ బల్కితివి ♦ మాయురె! నన్ను మనుష్యులంట! పెం
పేదక గెల్తురంట! విని ♦ యెవ్వరు నవ్వక యుందు వార! లీ
పేదతనంబు గల్గినది ♦ భీతినొ? ప్రేమనొ? యెందు చేతనో? ౧౧౦

తే॥ మనుజ పశువుల గెలుపొందు♦మాడ్కి యడుగ, లేదటంటి దిగ్గస్తుల♦లీల గెలుచు
నాఁడు కైలాసగిరి నెత్తు♦నాఁడు నేమి, వరము లొందితిఁ దెల్పంగ♦వలతు నిన్ను.

తే॥ ఇంచుకైన యోచింపక♦యిట్లు వ్యర్థ, వాక్కులాడితి గాక కో♦పంబు గొన్న
త్రిదశు లేమైరి తెలియవే? యిది యటుండ, నిమ్మ నీకంటె మానవు♦లెచ్చువారె?

తే॥ పలుకఁ దగిన వాక్పద్ధతి♦ దెలియవీవు, జయము నొకసారియైన ని♦ర్జరులు గొనిరె?
నింగి నెత్తంగ ధరణిఁ జీ♦ల్పంగ నేర్తు, నన్ను నరులు గెల్తు రనుట♦ నాయమగునె?

తే॥ దేవవరములచే నైన♦ తేజమందు, వేని హరి హరులను మున్ను♦ దేన గెలిచి
నాఁడఁ దెల్పుము? పిఱికి త♦నంబు లేల? నన్ను నరులు గెల్తురని యె♦న్నంగఁ దగునె?

తే॥ నందిశాపంబు గలదని♦యందువేని? కలుగు శాపంబులకు లెక్క♦గలదె? యేమి
చేసె? నింద్రాదు లిపుడు నా♦ చెడుగు గోర, కుంద్రె? పిల్లి శాపంబుల♦కుట్లు తెగునె?

తే॥ కనకసభను నర్తించెడు♦కాలకంఠు, వలన వరము నొందుట మున్నె♦ తెలియనైతిఁ
గానవాలి కోడితిని ని♦క్కంబె? యైనఁ, దక్కుకపులు గెల్తు రటంచుఁ♦దలఁచితేమి?

క॥ హరిహరులైనను వాలిని, దురమున నెదిరింప వారి ♦ దోర్బలము కపీ
శ్వరుఁ జేరు దాని నెఱిఁగియె, నరుఁడు మఱుఁగునుండి కూల్చె♦నా రాచమునన్.

చ॥ చివికిన చాపమున్ విఱిచి ♦ చేవ తొలంగి పగుల్లువాఱు సా
ల విటపవర్గముం దొలిచి ♦ లభ్యపదం బొక టాఁగయుక్తిఁ బో
వ విడిచి కానలం బడి యు ♦ పాయము పన్నఁగ నాలిఁ గోలు పో
యి వెతల డిందు మానవుని ♦ యీ వొకరుండవె మెత్తు విచ్చమై

తే॥ అనుచు నజ్ఞాని యని విభీ♦షణుని పలికి, లెండు దాడిసేయుదము రా♦ రండటంచు
నుదుటు గొను నన్నఁగని యూర♦కుండలేక, వెండి నుడివె నీరీతి వి♦భీషణుండు.

శా॥ అన్నా! రాఘవుఁ డప్రమేయుఁడు జగ ♦ ద్వ్యాప్తుండు నిర్ద్వంద్వుఁ డా
పన్నానీకశరణ్యుఁ డర్థిజన క ♦ ల్పప్రాయుఁ డాద్యుండు భ
క్తి న్నాకేశులు కోరఁగా దనుజులన్ ♦ గీడ్పాటు సేయంగఁ బు
ట్టె న్నాపైఁ గరుణించి మానుమని ప♦ట్టెం బాదముల్ ఖిన్నుఁడై ౧౨౦

మ॥ దనుజేంద్రుండు వచించు నిట్లు లనుజా! దైత్యారి లోకేశ్వరుం
డనెదా మోఱకు నెన్నిసారులో రణ ♦ వ్యామోహినై తాఁక నో
డినవాఁడై యెట డాఁగెనో యెఱుఁగరాఁ ♦ డే! వాఁడు నిర్భీతుఁడై
మనుజాకారము దాల్చి వచ్చెనొకొ? నన్ ♦ భ్రమందింపఁగా నియ్యెడన్?

మ॥ అమరేంద్రుం జెఱనుంచుచో దివముఁ గో♦ల్లాడించుచో దిగ్గజేం
ద్రములం బట్టి రదంబులం బెఱుకుచో ♦ దైత్యద్విషుం దోలుచో
సమరంబందున శత్రులం దునుముచో ♦ సాధింపఁగాలేని బా
ల్యము నందుండెనో? యేమిగాఁ దలఁచెనో ♦ యం బేదయై? తెల్పుమా.

క॥ హరిహర విరించనులు సుర, వర నర నాగులు నడంగి♦వర్తింపఁగ నేఁ
దిరముగఁ ద్రిజగము లేలుట, నరుఁ డీతఁడు పుట్టకుంట ♦ నా? తెలుపఁగదే?

మ॥ బలవంతుండగు శౌరి వేయిశిరముల్ ♦ బాహాసహస్రంబు ని
య్యలఁ గొల్వందగు పాదముల్ గలుగు రూ ♦ పెన్నంగఁ బిన్నంచు ని

చ్చలు మోచించి నిశాచరావళికి భ ♦ క్ష్యప్రాయమై యున్న దు
ర్బలమా మానవ రూపముం గొనియెనే !♦ పల్కాడవే తమ్ముఁడా ? ౧౨౮

మ॥ భవుఁడున్ విష్ణుఁడు సంగరాంగణమునన్ ♦ భ్రాంతాత్ములై పాఱుచో
నెవులుం బూనిన నందిపై గరుడుపై ♦ నే వీఁపునం బూన్చు బా
ణ విశేషంబులు హ్రాదినీ సమములై ♦ నాయొద్దనే యుండ మా
నవులా నన్ను జయించువారలు ? జగ ♦ న్మాన్యా ! భ్రమం బొందితే ?

తే॥ రావలదు నీవు మాతోడ ♦ రణము సేయ, లంక పెద్దది పెను విశా ♦ లంబు గలది
భయపడక యుండుమని పల్కి ♦ పరిజనములఁ, గాంచి యొకసక్కెముగ నవ్వఁ ♦ గనలుతోడ

తే॥ అప్పుడా విభీషణుఁడు ద ♦ శాస్యుఁ గాంచి, పలికె నీకంటె నతిశయ ♦ బలము గలుగు
వారు బంధులతో వెన్న ♦ వలన మున్న, చెడిరి వినుము వారల కథ ♦ చెప్పువాఁడ.

—: హిరణ్యకశిపు వధ పటలము :—

చ॥ అకలుషమూర్తి బ్రహ్మ శ్రుతు ♦ లన్నియు నేర్పఁ దపంబు మెచ్చి కో
రికల నొసంగె శంభుఁడు వి ♦ రించి రమేశుఁడు దొడ్డ భూత పం
చకము వహించియుండు గురు ♦ సత్త్వము లెల్లను తాల్చి యా హిర
ణ్యకశిపు దానవేంద్రుఁ డమ ♦ రాది విరోధుల గెల్చె ప్రేల్మిడిన్. ౧౨౯

చ॥ కమలజ శౌరి శంకరులు ♦ కాంచి భరించి నశింపఁజేయు నీ
కమలజ గోళ మొక్కటియె ♦ కాదు గణింపఁగరాని పెక్కు గో
ళములఁ గలట్టి ప్రాణు లవ ♦ లంబముగాఁ దననామమే సదా
విమల మనస్కులై తగ జ ♦ పింపఁగఁ బాలన సేసె బల్మిమై. ౧౩౦

తే॥ రెండు దిగ్గజములఁ గేల ♦ రెంటఁబట్టి, యీడ్చి చేరంగ విసుచు లోఁ ♦ తెన్నరాని
కడళ్ళు లేడింటి నొక యంజఁ ♦ గడచునట్లు, దాఁటిపోవుచునుండు నా ♦ దనుజ విభుఁడు.

ఉ॥ వండలి వెట్టుచుం బొరలి ♦ పాఱు తరంగిణులెల్లఁ జిన్నవం
చండకుఁబోఁడు మేఘముల ♦ యంబువు చల్లన గాదటంచు వా
డండు పయోధి యుప్పని క ♦ డంగి యజాండముఁ దూఁటుచేసి వే
ఱండములోని వారిధి ప ♦ యస్సు చొరం జలమాడు నందునన్. ౧౩౧

ఉ॥ నాగభువంబుఁ జేరి యట ♦ నాగ వరాంగుల తోడ నింపుమై
నోగిరమాని నాకమున ♦ నుండి దినంబును పుచ్చి రాత్రియం
దేగి విరించి లోకమున ♦ కిమ్ముగ నచ్చటఁ గొల్వుసేయు ను
ద్యోగి సమస్తలోక భయ ♦ దుండు నిశాచరరాజు నిత్యమున్. ౧౩౨

చ॥ ఇనుని రథంబునెక్కి యట ♦ నేడ్తెఱఁ ద్రిమ్మరుచుండు శీత భా
నుని చవికం గ్రహించుచు వి ♦ నోదముగాఁ బయనించు దిక్పతుల్

మునుకొని సేయు కార్యములు ♦ పూర్తిగఁ దానె యొనర్చు మీరు భూ
మిని గొలువుండి బ్రహ్మవలె ♦ మేకొని పాలనసేయు వీరుఁడై. ౧౩౩

తే॥ పంచభూతాధిదేవతా♦పదవులెల్లఁ, దాన కైకొని సకల భూ♦తముల కార్య
ములను మేఘుని పనుల ని♦మ్ముగ నొనర్చు, సర్వశక్తుఁడై యామినీ♦చర విభుండు.

క॥ కమలాక్షుని నామస్మర, ణము నిఖిల జగంబులందు ♦ నడపక తన నా
మమె జపియింపఁగఁ జేయుచు, నమరుల భాగము హవిస్సు♦నతఁడే కొనియెన్.

శా॥ ముమ్మూర్తుల్ తమ కార్యపాళి సతత ♦ మ్మొం జేయలే రన్న చో
నెమ్మిం దక్కిన వారి కార్యముల పూ ♦ న్కిం జెప్పఁగానేల? యో
గమ్మున్ బూనిన మానులుం బదవులం ♦ గాసిల్లి కోల్పోయి ని
త్యమ్మున్ దానవ సార్వభౌము పదముల్ ♦ దక్కొండు పూజింపరున్.

మ॥ అమరుల్ సేరిచి పల్కుచుందురు దై ♦ త్యస్వామికిన్ మేలు! ని
త్యము వేదంబులు సర్వశాస్త్రములు నే ♦ యాద్యున్ జగద్వంద్యు త
త్త్వము వాక్రుచ్చెడు నాహిరణ్యకశిపున్ ♦ దాత్పర్య మేపార స్తో
త్రములం జేయుచు మ్రొక్కుచుందుమని యు ♦ ద్యద్భక్తిమై నిచ్చలున్.

తే॥ త్రిదశు లసురులు క్షీరాంబు♦ధిని మథింపఁ, దెచ్చు మందరగిరి తన♦దీర్ఘబాహు
వులను దాల్చి తనదగు ♦ బలముచూపఁ,దగిన దండము కాదని♦తలఁచి విడిచె.

క॥ రవి యుదయాస్తాచల గిరు, లవి చూడ హిరణ్యనేత్రు ♦ నన్నకు సొబగా
జెవి పోఁగులె యగు నాతని, జవ సత్త్వము లుగ్గడింప ♦ శక్యమె? యరయన్.

ఆ॥ అప్రమత్తుఁడైన♦యాహిరణ్యకశిపుఁ, డడుగు మోపెనేని ♦ యహి వడంకు
నిలుచునేని శిరము♦నింగిని దాఁకు భూ, తాలి వెంటఁ దవులు♦నంగ లిడిన. ౧౮౦

సీ॥ స్త్రీలచేఁ బురుషుల♦చే నపుంసకులచే, బృథివిఁ జరాచర ♦ వితతిచేత
దృశ్యవస్తువుల న ♦ దృశ్య వస్తువులచే, సురలచేఁ దక్కుఖే ♦ చరులచేత
నజ హరి హరులచే♦నగ్నిని గాలిని, పుడమిని చదల నం ♦ బువుల నింట
వెలుపలఁ బ్రాణంబు♦గలవాన లేని వా, నను రేలఁ బగలఁ జా♦వొనరకుండ

తే॥ నస్త్రశస్త్రాదులను వాని♦కఱుటలేదు, మునుల తిట్టు లాదిక్కునఁ♦బోవలేవు
శమనుఁ డాదెనఁ జూపులఁ♦జూఁపలేఁడు, వాని యసువు గొనఁగఁ జాలు♦వారలెవరు?

తే॥ చావఁ డభిచారములకును♦జనకుఁడేని, యొంటరిగ వచ్చి చంపిన♦నసువుపోదు
సకలలోకంబులందున♦సాటిలేని, మేటి ప్రభువయి యతఁడొక♦పాటినుండు. ౧౮౨

సీ॥ ఆ హేమ కశిపున ♦ కరుదుగాఁ బుట్టిన, ధీరుఁడు జ్ఞానుల ♦ మేరుపూస
శ్రుతులకంటెను శాస్త్ర♦మతులకంటెను సత్య, సూక్తికంటెను పరి♦శుద్ధ గుణుఁడు
సర్వేశ సంబంధ♦సంపూర్ణ విజ్ఞాని, శీలవర్తనులలో♦మేలుబంతి
భూతదయను తల్లిఁ♦బోలిన సుగుణుండు, యుగముల దాఁటు నా♦యువు గలాఁడు

తే॥ జగములెల్లను పూజింపఁ♦దగినవాఁడు, లలిత మోహన మూర్తి ప్ర♦హ్లాదుఁడనెడు
తనయుఁ గని సంతసించి వి♦ద్యను గడింపు, మనుచు నొక దేశికుని యొద్ద♦నప్పగించె.
తే॥ అంధుపోలిక నున్నవాఁ♦డస్మదీయ, చరిత మీతనికిం దెల్పి♦చక్కఁజేసి
కన్ను దెఱపి తెమ్మని పంపఁ♦గరుణతోడ, నొజ్జగొనిపోయి నేర్పంగ♦నుత్సహించి.
సీ॥ ఓం నమో దనుజ కు♦లోదధి చంద్రాయ, హేమ కశిపవే మ♦హేశ్వరాయ
యనుమన నతఁడు ర♦యంబునఁ జెవులను, మూసి మీపద్ధతి♦వాసఁగలేదు
వినఁగఁజాల ననుచు♦వేద శిరోర్థమా, నిత్యవస్తువు పేరు♦నియతి నుడివి
చేతంబు కరఁగ ని♦శ్చేష్టుఁడై రోమ హా, ర్షణమొప్పఁ గనుల బా♦ష్పములు జాఱ
తే॥ నొడలు మఱచి నటింప నా♦బుడుతఁ గాంచి, చెనఁటి! నిను గాక నన్ను ను♦చెఱచెదేమి?
వేలుపులకును పలుకంగ♦వీలుకాని, పలుకు పలికితె యని వడ♦వడ వడంకె. ౧౭౫
సీ॥ తత్త్వ విజ్ఞాన ని ♦ ధానంబు ప్రహ్లాదుఁ, డిట్లను నన్ను నీ♦వేర్పుకొంటి
జనకు నీదేర్చితి ♦ నిను గడతేర్చితి, నెల్లలోకముల నీ ♦ వేర్చునట్టి
నారాయణుని దివ్య♦నామంబు ప్రణవంబు, తోఁ జేర్చి పలుకుట♦దోసమగునె?
నాఁగ నీతండ్రి స♦నాతనులగు సుర, లకుఁ త్రిమూర్తులకు నా♦యకుఁడుసుమ్ము
తే॥ అతని శ్రీనామమును జపమర్థిఁ జలుపు, విప్రుఁడైన నాకంతెను♦విజ్ఞుఁడగుదె?
యొనర నీపేరు మఱిమఱి♦యుచ్చరించి, నన్ను చెఱుపకుమయ్య! నా♦యన్నకాన!
తే॥ అనుచు గురుఁడు వేఁడంగఁ బ్ర♦హ్లాదుఁ డనియె, సకలలోక నాయకు పేరు♦సన్నుతింతుఁ
గాక యొండెఱుంగను నేర్వఁ♦గా నొకండు, లేదు నిక్కచ్చి పఱచిన♦లేదు ఫలము.
చ॥ శ్రుతులకు నెల్లఁగాఁ దెలియు ♦ శుద్ధ పరాత్పరుఁ డెల్లవేళ సం
గతమతి నాయెదన్నెలవు ♦ గాఁ గొని పాయకనిల్చె వేఱు సం
స్తుతమగు వాక్యముం గలదె? సూనృతముల్ సుకృతంబు సుస్థిర
స్థితిగల శ్రౌత్త వాక్యములఁ ♦ దెల్పును నేరిచికొందు భక్తిమై. ౧౭౮
తే॥ శిష్టు లేదైవమును విమ♦ర్శించి పలుకు, వార లుపనిషత్తులు దెల్పు♦వస్తువేది?
కర్మ ఫలములు నశియింప♦ఘనులు వేని, నామమును జపియింతు రా♦నందమునను?
ఉ॥ వేదము లభ్యసించి క్రతు♦బృందము లెన్నియొ యాచరించి సం
పాదిత తత్త్వ విజ్ఞతను ♦ వాంఛిత సిద్ధి భజించినట్టి వి
ద్యాదయితుల్ జపించు జగ♦దాశ్రయు నామము పల్కనాఁడ నీ
వాదట నేర్చినట్టి శ్రుతు♦లందున వేఱొక వస్తువున్నదే? ౧౮౦
చ॥ వనబిల పర్వతంబులను ♦ వాసముచేసి మృగాజినంబులన్
గొని ధరియించి యాకులను ♦ కోరికతో భుజియించి శీర్ష ముం
డన మొనరించి పెక్కులు జ♦డల్ ధరియించి శ్రమంబులోర్చి కై
కొను ఘనులొందు భాగ్యమును♦కొంటిని వేఱొక టున్నె కోరఁగన్?

తే॥ భక్తులకు సేవసేయు పా♦వనులు శాస్త్ర,విషయ మెఱుఁగక యున్నను♦వేదసార
మైన యర్థ ద్వయంబు మే♦లరసియుంద్రు, వారె కవులు తత్త్వార్థ వి♦ద్వరులునిజము.

తే॥ అవనిసుర! నాకు బ్రహ్మరు ద్రామరులకు, నరయరాని యేకైక నా♦యకుఁడు నన్ను
చేరెఁ గామిత సంసిద్ధిఁ♦జెందినాఁడ, నీవు నతని భజింపు మే♦లెనయఁగలవు.

చ॥ అనవిని విప్రుఁడేది బదు♦లాడఁగ లేక యెదం గలంగి నా
కును చెడు కాల మబ్బె నిఁకఁ♦గుఱ్ఱఁడు బాగుపడండు తామసిం
చినఁ జెడునంచుఁ బాఱి విభుఁ ♦ జేరి యనెన్ ; సమయోచితంపు వ
ర్తనము మహీసురావళుల ♦ దగ్గఱకంపెను గల్గునే భువిన్ ? ౧౫౪

తే॥ ప్రభువరా! నీ సుతుండు క♦ర్మద్వయంబుఁ, ద్రెంచు పలుకులు నాకు బో♦ధింపసాగె
నింతకైనను వినఁడు కా♦వించు బోధ, వేఱుమార్గంబు లేదని♦విన్నవింప. ౧౫౫

తే॥ మనకుఁ దగనిది క్రొత్తది♦తన తెలివికిఁ, దోఁచినట్టిది బాలుఁ డే♦తోయమునను
పలికెఁ దెలుపుమాయనవిప్ర♦వరుఁడువడఁకి, కేలు మోడ్చియిట్లని యెఱం♦కెనయలంప.

తే॥ దానవేంద్ర! నాశ్రవణరం♦ధ్రములయందు, క్రూరవిష సర్పములఁబోలెఁ♦దూఱినట్టి
వాక్యములఁ దెల్పినరకంబు♦పడయఁజాల, నాలుకయు మొట్టమొదటికే♦ వ్రీలునని యె.

తే॥ వానిఁ దోడితెండని రాజు♦భటులఁ బంప, వారు చని తోడితేరఁగా♦భక్తవరుల
జనకుఁ డగు విష్ణునామంబు♦సంస్మరించి, యొడలు మఱచు కొడుకు తండ్రి♦కడకువచ్చి

ఉ॥ మ్రొక్కిన సూను మూర్ధమును ♦ మూర్కొని మేని కలాపమంటఁగా
నక్కునఁ జిక్కఁ జేర్చి యొడి ♦ యందునఁ బ్రేముడి నుంచుకొంచు నీ
వెక్కడ నేర్చితో విన న ♦ హింపని వాక్కుల నాడితంచు నే
నక్కజమంద నీ గురు కు ♦ లాధ్యుఁడు పల్కె నదేదొ తెల్పుమా?.

తే॥ అనుడుఁ దనయుఁడిట్లను శ్రుతు♦లభ్యసించు, నెడలఁ దొలుత వచించు లో♦కేశు పేరు
జన్మ దుఃఖముల్ దొలఁగింపఁ♦జాలు పేరు, పలికినాఁడ నంతకు మేలు♦గలదె? యరయ.

తే॥ అనఁగఁ దండ్రియిట్లను, గురుఁ♦డరసి యుక్త, మే వచించు నట్లుండనీ♦యా వు పలుకు
పేరదెయ్యది తెల్పుము♦వినఁగవలతు, ననుడుఁ గొడుకు ప్రియంబున♦ననియెనిట్లు.

సీ॥ వలచిన పురుషార్థ♦ముల నిచ్చును త్రివర్గ, మును దాఁటఁ దోడ్పడి♦ముక్తి నొసఁగు
నక్షయం బాద్యంబు♦నజ హరాదులకు స, దా చింతనీయం బు♦దారతమము
సత్యలోకము దాఁక♦సకలలోకంబుల, స్థావర జంగమ♦సమితియందు
దెందంబునం గల్గు♦తెలివిచే ధ్యానింప, నలవియైయుండు న♦ష్టాక్షరముల .

తే॥ మహిమ వివరింప నరిదియా♦మఱచువారు, నిజము జీవచ్ఛవములు వి♦న్నింతుఁబూత
నామ మోంనమోనారాయ♦ణాయయగును, అసదృశంబైన మంత్రమి♦య్యదియె తండ్రి!

మ॥ భవ వారాశిని పూర్వ కర్మమను నా ♦ వర్తంబు నందుండి జం
తువులం దీరము చేర్చు నావ జిగి దొం ♦ తుల్ గూర్చు మైమర్వ స

ద్భవికంబుల్ పొసఁగించు నామము మునిం ♦ ద్ర స్తుత్యముల్ వేద శీ
ర్ష వధూ మస్తక రత్న మీా విమల మం ♦ త్రం బన్య దుస్సాధముల్.

శా॥ నీకు న్నాకు నమస్త జీవులకు గ్లా ♦ ని న్మాన్చి భవ్యంబు ల
స్తోక ప్రాభవ మొప్ప నిచ్చునదియం♦చుల్ విజ్ఞులే పల్కు వా
రేకీభావముతోడ నంచుఁ దనయుం ♦ డిమ్మాడ్కి భాషింప రా
డ్దాకారుండయి చూచి దానవకులా ♦ ధ్యక్షుండు దట్టించుచున్. ౧౬౨

శా॥ ఓరీ మోఱకు! నేఁటిదాఁక నొకడే ♦ నొక్కప్డు నా ముంగలన్
ధీరత్వంబునఁ బల్కలేఁడు పలుకన్ ♦ దీండ్రించి నాయాజ్ఞ దు
ర్వార ప్రక్రియఁ గాల్చివైచుఁగద యె ♦ వ్వారిట్లు బోధించి రె
చ్చో రూఢంబుగ నేర్చితో తెలుపుమా ♦ శుంఠా! వడి న్నిక్కమున్.

క॥ అజహర ముని దివిజాధిపు, లజస్రము మదీయ నామ♦మర్థి జపింత్రా
రజమున వారలుఁదెలుపరు, నిజముగఁ జాఁదలఁచి యెవఁడు♦నేర్పెఁ దెలుపుమా?.

క॥ కదనము సేయఁగఁ బలుమా, ఱెదిరించియు విఱిగి గరుడు♦నెక్కి యుదధి నె
ల్లిదముగఁ జేరి యివల రా, కొదిఁగిన యాపంద నామ♦మొసఁగునె మేల్మిన్?

మ॥ మన వంశంబున వారలెందఱో మహా ♦ మాయావియౌ విష్ణు వం
చనచేఁ గూలిరి నాదు తమ్ముని జగ ♦ జ్జాలంబులం గర్భమం
దునఁ దాల్పం దగువానిఁ బోత్రియయి యా ♦ దుష్టుండె చంపెన్ ధరి
త్రిని సర్వంబును మూషికం బలరు భ ♦ క్తిం గొల్వ మేలౌనొకో? ౧౬౬

చ॥ సకల చరాచరంబులకుఁ ♦ జావును పుట్టువు గూర్చువాఁడ నే
నొకరుఁడ నెందులేఁడు మఱి ♦ యొక్కఁడు కార్యముచేతఁగాక తోఁ
పికల నెఱుంగు టెక్కడి వి ♦ వేకము? నేర్పిన వాఁడెవండు? వా
నికి మఱి నీకు జీవితము ♦ నిక్కము డాసె నిఁకేల చెప్పఁగన్?. ౧౬౭

చ॥ శ్రుతిహిత కార్యముల్ సలుపు ♦ శూరులు మేల్పడుచుండువారు; దు
ర్గతులకుఁ బోవుచుంద్రు చెడు ♦ కార్యములే యొనరించువారు; ని
శ్చితము జగత్స్వభావమునఁ ♦ జెడ్డది మంచిది రాజు నాజ్ఞచే
గతులు వహించు నాది తుది ♦ గల్గదు లోకమునందు దేనికిన్. ౧౬౮

ఉ॥ గొప్ప తపంబుచే నమర ♦ కోటి త్రిమూర్తులు మేల్మినొంద నే
నొప్పుగ వారికంటెఁ దప ♦ ముత్కటరీతిగఁ జేసి మించఁగా
నిప్పుడు తాము మేల్పదవు ♦ లెల్లను ముందటఁ గోలుపోయి నా
రప్పటినుండి వారి పను ♦ లన్నియు మానిరి చుల్కనౌటచే. ౧౬౯

ఉ॥ జన్నములుం దపంబులును ♦ శత్రుల కక్షయ సౌఖ్యదంబులౌ
ట న్నెఱిసెంచి వానిని క ♦ డంక నొనర్పఁగనీక మాన్చితిన్

బన్నుగ వార లిప్పుడు త ♦ పంబు మఖంబులు లేమి సత్త్వసం
పన్నత డింది దిక్కఱిరి ♦ పాయక నిన్నెటు కావనేర్తురో? ౧౭౦

తే॥ క్రించ! సీతప్పు నిపుడు మ♦న్నించినాఁడ, వ్యర్థవాక్కుల నింకిటు♦లాడఁబోకు
గురులవాక్కులు శ్రేయంబు♦గూర్చుననుచు, నమ్మిపతియింపుమనెహిర♦ణ్యాకశిపుండు

తే॥ చదువులకునెల్లఁ జేమిరి♦చందమగుచుఁ, గ్రతువులకు శ్రుతులకుఁగట్ట♦కడపటిదగు
నెఱి యొకండు దెల్పెదను మ♦న్నించి యరయు, మనుచుఁ దెలుపంగఁదొడఁగెఁ బ♦హ్లాదుఁడిట్లు.

తే॥ విత్తులేక వృక్షము పుట్టి♦వెలయఁబోదు, భ్రాంతి గొలుపు నజ్ఞానంబు♦వదలి సత్య
మెఱుఁగఁ దలఁచినఁ దెల్పెద♦హెచ్చరికను, తెలియుమా దీనిఁగరతలా♦మలకముగను.

మ॥ తనలోనుండి సమస్తలోకముల ను ♦ ద్యల్లీల సృష్టించి యం
దున వెవ్వేఱుగఁ బెక్కురూపముల జం ♦ తుశ్రేణియై వానిలో
నన తైలంబును నువ్వులంబలెనె యు ♦ న్నాఁడైన భేదంబులం
గొనఁ డా యాద్యుని తొంటియున్కి తరమే ♦ గుర్తించి వాక్రువ్వఁగన్?

తే॥ వస్తుతత్త్వంబు విభజించి♦పలుకు సాంఖ్య, యోగములు రెండు త్రోవలా♦యునికి పూర్తి
గా నెఱింగిన వారికేఁ♦గాక యాది, పురుషు నుచ్చస్థితి నెఱుంగఁ♦దరమె? తండ్రి!

సీ॥ వేదాంతశాస్త్రముల్♦విజ్ఞానమయుఁడని, తనరఁ దెల్పెడు పర♦తత్త్వ మతఁడు
తమ్ము దా మెఱిఁగిన♦తద్జ్ఞు లీయర్థంబు, నెఱుఁగుదు రజ్ఞాను♦లెఱుఁగలేరు
తెలియనివారు ము♦క్తిని కాంచలేరు ప్ర, త్యక్షాది సుప్రమా♦ణాదులఁ గొని
కొలువంగరాని యా♦కూటస్థుఁడగువాని, మాయ నెఱుంగ నె♦మ్మాడ్కిఁగాదు

తే॥ త్రిగుణరూపుండు త్రిజగదా♦కృతి చరాచ,రాది రూపుఁ డేకాకృతి♦నందియుండి
భిన్నరీతులఁ దోఁచు న♦వ్విభుఁ డనుగ్ర,హించు కర్మముల్ చులుకన♦నెఱుఁగనగునె?

క॥ క్రియలును ఫలములు ఫలదా, తయుఁ గర్తయు భోక్తయైన♦తత్త్వంబును ని
శ్చయముగ నెఱిఁగిన చతురులె, నియతిన్ భవ జలధి దాఁట♦నేర్తురు తండ్రీ!

క॥ తపములు మంత్రములు జపము, తపఃఫలము కుడుపు నగుచు♦ద్రష్టయు దృగ్దృ
శ్య పరి జ్ఞానంబులు నగు, నపరుని మాయాబలంబు♦నగునే తెలియన్? ౧౭౮

మ॥ తొలి కర్మంబులకున్ ఫలానుభవముల్♦తోల్తం బ్రసాదించు న
వ్వలి కర్మంబులకున్ ఫలంబు నవలన్ ♦ ప్రాపింపఁగా జేయుఁ ద
త్ఫలముల్ ముందులు వెన్కలై వెడ తడం♦బాటొందుటల్ తప్పియుం
దొలఁగం బాఱుట లేదు చిత్రముగ నొం ♦ దుం గర్మ సంబంధముల్.

తే॥ పాప పుణ్య కర్మంబుల♦ఫలము లెల్లఁ, బరిమితంబులు పరమేశు♦భక్తితోడఁ
దలఁచు ఫలములు కొఱఁతలే♦కలరుచుండు, నింతకంటెను మేలేది♦యెఱుఁగఁ గలదు?

ఆ॥ యాగములను తుదిని♦యోగేశ్వరునకొక, వేల్మి వేల్పు చంద్రు♦విజ్ఞులెల్ల
నది చరాచరంబు♦లందు చేరుననుచు, శ్రుతులు దెలుపు ఫలము♦నూటి యదియ.

సీ॥ ఆ పరబ్రహ్మమే♦యానంద లీలకై, మూల ప్రకృతినుండి♦మొట్టమొదటఁ
గార్య రూపంబైన♦చర్యా ప్రపంచంబు, సృష్టి గావించె వి♦చిత్రరీతి
శాస్త్రంబులందు చ♦ర్చా ప్రసంగంబులౌ, సర్ధంబులన్నియు♦నాద్యమైన
ప్రకృతియొసంగిన♦విక్రృతులచేనైన, భేదంబులే కాని♦వేఱుకావు

తే॥ బ్రహ్మ మొదలగు నీ జీవ♦రాసులెల్ల, బంధురంబైన తన్నాభి♦పంకజమున
నతిశయంబైన బీజంబు♦నందయొక్క, భాగముననుండుఁ బూర్తియా♦బ్రహ్మకనెనే!

చ॥ అసదృశుఁ డప్రమేయుఁ డజుఁ ♦ డాద్యుఁడు మేరయె లేనివాఁడు ని
ర్వ్యసనుఁడు కన్నులం గలఁడు ♦ పక్షిన చూపులనుండు విజ్ఞ మా
నసముల నిండియుండు గగ♦నంబున భూమిని సర్వభూత హృ
ద్వసతులలోన బాహ్యమున ♦ భాసిలు సర్వ జగత్ప్రపూర్ణుఁడై. ౧౭౩

క॥ తలఁపునఁ బలుకులఁ జేఁతల, గలఁ డింద్రియములను గలఁడు♦గలఁ డోంకారో
చ్చలిత స్వర సంధులలోఁ, గలఁడు త్రికాలములఁ గలఁడు ♦ కలఁ డసురేంద్రా!

క॥ అరిషడ్వర్గము భక్తుల, దరిఁజేరఁగనీక కాచి♦దరిఁజేర్చెడు స
త్కరుణానిధి నామమె త, త్పరులకు భవ జలధి దాఁటఁ♦దరణి మహాత్మా! ౧౭౪

క॥ వటబీజ న్యాయంబున, విటతాటములేని మహిమ♦వెలసిన హరి యు
త్కటకాలము స్థానమ్మును, పటు సాధన శీలములును♦ఫలమును తండ్రీ! ౧౭౫

క॥ వీణియ సుస్వరముం బలె, నాణెయమగు శీల మడరు♦నారాయణు వి
న్నాణంపు మహిమ సర్వాం, గీణంబగు నంటకుండుఁ♦గించిత్తైనన్. ౧౭౬

సీ॥ ఏకాక్షరంబయి♦యెసఁగు నోంకారంబు, నందాద్యకారమై♦ప్రాణమైన
యక్షరార్థంబగు♦నాదిదేవుఁడు జ్ఞాన, మునకు జ్ఞానంబుగా♦నొనరువాఁడు
నిఖిల లోకములందు♦నిండారియుంటచేఁ, బొగయు నిప్పునుపోలె♦నెగడువాఁడు
నవ్యమాలా సుమ♦నస్సులఁ బోలిన, వివిధ మతములందు♦వివిధగతులఁ

తే॥ దరిచి వాదించువారలు♦తనరుకతనఁ, గలుగు పలుభేదములు గాక♦గలదె యతని
కిన్ని భేదంబు లింతేల♦యెంచిచూడ, కడలి కలలకు భిన్నత♦గలదె? తండ్రి!

తే॥ ఇట్టి యసమాన విభవు నీ♦వెల్లిదంబు, చేసి సంపదాయువులను♦క్షీణపఱచి
కొందువే యని చింతింతుఁ♦గొదవలేక, వినుతి చేసి ధన్యుఁడనైతి♦ననివచింప.

—: తండ్రి ప్రహ్లాదు వివిధోపాయముల శిక్షించుట :—

మ॥ విని దైతేయ కులేంద్రుఁ డుగ్రుఁడయి ని ♦ ర్భీతిన్ వివాదించు పు
త్త్రుని ధాత్రీస్థలి ద్రొబ్బి నేత్రముల ఖ♦ద్యోతంబు లుగ్లంగఁ జూ

చిన భూగోళము కంపిలెన్ గ్రహములుం ♦ జీకాకులయ్యెన్ గిరుల్
వణఁకెన్ సవ్వడి లేకయుండె సభయుం ♦ బంకించె బ్రహ్మాండముల్.

ఉ॥ ఇంతకు మించి నాకుఁ బగ ♦ యేదియులేదు శరీరమందె దు
ర్దాంత రుజా ప్రరోహము వి ♦ ధంబునఁ బుట్టె నెఱుంగనేల యీ
భ్రాంతుని చిత్తవృత్తి? హరి ♦ భక్తుఁడనంచు వచించువాఁడు ని
శ్చింతముగాఁ దెగం బొడిచి ♦ చీల్పుఁడు త్రుంపుడు చంపుఁ డుద్ధతిన్.

చ॥ అని దనుజేంద్రుఁ డాడ హృద ♦ యంబున నక్కటికంబు సుంతయుం
జెనయని రక్కసుల్ ప్రభుని ♦ చిన్నికుమారు మృగేంద్రు లేన్గు గు
న్నను గొనిపోవు లీల జత ♦ నంబున వాకిటి కీడ్చి తెచ్చి యొ
క్కనువున వాఁడి కత్తులు గ ♦ దావళి వీచిరి పిచ్చలించుచున్. ౧౯౩

తే॥ సదయుఁ బ్రహ్లాదు నదయులు ♦ సరగఁ జుట్టి, వైచు కైదువుల్ జగదీశ ♦ భక్తవరుని
శాత్రవులు తిట్టు తిట్టుల ♦ చందమగుచు, నిష్ఫలంబు లయ్యెను రజ ♦ నీచరేంద్ర!.

ఉ॥ కాలిచి వైచి క్రుమ్మి కడి ♦ కండలుగాఁ దెగనేసి రెండుగాఁ
జీలిచి త్రోచు కైదువులు ♦ చేడ్పడి ఛేదిలి నుగ్గునూచమై
బాలుని మేనిపై దురద ♦ పాపిన కోపున నొప్పె నాతఁడున్
దీలక సోలిపోక హరి ♦ దివ్య పదంబుల నిల్పె నాత్మలో. ౧౯౪

ఉ॥ అంతట దానవుల్ చని సు ♦ రారికి నంతయు విన్నవించి యీ
వంతయు నొవ్వఁ డాయుధము ♦ లన్నియుఁ జూర్ణములయ్యె నన్న బ
ల్వింతగ నాలకించి పడ ♦ వేయుఁడు నిప్పులగుంటలో ననన్
గంతులు వైచుచుం జనిరి ♦ కట్టిఁడి దైత్యులు సంతసంబునన్. ౧౯౫

తే॥ పెద్దగుంటలోఁ గట్టెలు ♦ పేర్చి చమురు, పోసి నిప్పు రగిల్చి యా ♦ బుడుత డాసి
పట్టి త్రోసిరా మంట శ్రీ ♦ వరుని కరుణఁ, జందనము చందమునఁ జాలఁ ♦ జల్లనయ్యె.

ఉ॥ సోఁకులు తైల వస్త్రములు ♦ చుట్టి రగుల్చ మరుత్తనూజు పెం
దోఁకకు మైథిలేంద్ర సుత ♦ దుర్దమ తీక్ష్ణ సతీత్వ వహ్నిచే
నాఁకయి వేఁడి చల్లనయి ♦ నట్టులు రక్కసి మూఁక రాల్చు నా
భీకర వహ్ని బాలునకుఁ ♦ బేరిన మంచును పోలె నయ్యెడన్. ౧౯౬

ఆ॥ అవల వారలేగి ♦ యసురేంద్రునకుఁ దెల్పఁ, మండిపడుచు జగము ♦ మాడ్చు విసము
గలుగు నహులఁ దెచ్చి ♦ కఱపింపుఁడని యాజ్ఞ, యిడఁగ దనుజ భటులు ♦ వడిగఁ జనిరి

తే॥ అష్టనాగంబు లసురేంద్రు ♦ నాజ్ఞ వచ్చి, విసము లుమియుచు హరిభక్తు ♦ వీరు మేనఁ
గోఱలూనంగఁ గఱచెఁ గు ♦ మార వరుఁడు, మదిని వెన్నుని సన్నుతి ♦ మానఁడయ్యె.

ఉ॥ డగ్గఱ నున్న వారలు వ ♦ డంకుచు నెత్తురు గ్రక్క సాంద్రమై
మ్రొగ్గిన నీరదంబునను ♦ గ్రొన్నెల చొచ్చినలీల మేనిలో

నిగ్గడి కోఱలూనికను♦నీఁగి పదింబది తుండులై ధరన్
ద్రుగ్గెను వానిలో విసము ♦ మా అమృతంబు స్రవించె వింతగన్. ౨౦౦

తే॥ దనుజు లావింత తమ ప్రభు♦వునకుఁ దెలుప, రాక్షసేంద్రుండు కనలి యై♦రావతంబుఁ
దెచ్చి త్రొక్కింపుఁ డన వారు♦త్రిదశరాజు, నడుగ నాతండు భయమున నట్టె♦
యొనఁగె.

తే॥ కాలు సేతుల ఱొమ్మునఁ గంఠమందు, నిఱియఁ బాశంబులం గట్టి♦యేన్గు నెదుట
దొరలఁ జేయఁ బ్రహ్లాదుండు♦దొడ్డబుద్ధి, నిట్లు వాక్రుచ్చెఁ జౌదంతి♦నెసఁగఁ గాంచి.

క॥ భుజగకులాధిపశయనుఁడు, భుజగారిధ్వజుఁడు భుజగ♦భూషనుతుఁడు మా
గజరాజుఁ గాచినాతఁడు, త్రిజగద్వంద్యుండు నామ♦దిం గలఁ డన్నన్ ౨౦౩

క॥ దంతి తలద్రాల్చి యాగుణ, వంతునకున్ ద్రొక్కి మరలెఁ♦బ్రభు భటు లావృ
త్తాంతముఁ దెలుపఁగ మండుచు, నంతకువలెఁ గనలి దాని♦నడుపుం డనియెన్.

క॥ రక్కసులు చంప డాయుడు, నక్కఱి ప్రహ్లాదు నురము♦నంటఁగఁ బొడిచెన్
మిక్కిలి యనంటి బోదెల, ముక్కలవలె విఱిగె మేన ♦ ముట్టిన దంష్ట్రల్.

క॥ దనుజులు వడివడిఁ జని జరి, గిన వార్తం దెలుప వేసఁ♦గిని మండెడు సూ
ర్యుని పోలె మండి జనకుఁడు, తనయుని వనరాశిఁ ద్రోవ♦దైత్యులఁ బంపెన్.

ఉ॥ ఈ దనుజేంద్రుఁ డెట్లయిన ♦ నీతని చంపక మానఁడంచుఁ బ్ర
హ్లాదుని పట్టి యొండొక య ♦ హార్యముతో జతగట్టి యుగ్రభీ
రోదధి మధ్యమందు సుగు♦ణోత్తరుఁ ద్రోచిరి భక్తవర్యుఁ డా
శ్రీదుని పాదపద్మములఁ♦జింతన సేయుచు నుండె నిచ్చలున్. ౨౦౬

క॥ జడధి యొక మడువువలె నే, ర్పడ గిరి కలమగుచుఁ దుంబి♦ఫలముపగిది నా
బుడుతను తేల్పఁగ నాతఁడు, కడలిని వటపత్రశాయి♦ కరణిని వెలసెన్.

మ॥ కరుణావారిధి! యప్రమేయ మహిమా♦ గంభీర! లోకేశ్వరా!
దురహంకారినొ? దుష్ట మానసుఁడనో? దుర్వంశ జాతుండనో?
యరయం జాలవొ? భారమో? తగఁ బరీ♦క్షార్హుండనో? మాధవా!
వరదా! దీనశరణ్య! యన్య మెఱుఁగన్♦భక్తావనా! ప్రోవవే. ౨౦౯

క॥ వంచకుల వంచకుండవు, చంచలమతినైన నన్ను ♦ సంశోధింపన్
బ్రాంచ త్పద్ధతి యగునే, పంచముఖాదులకు నెఱుఁగఁ ♦ బడవు మహేశా!

మ॥ పరమేశు న్నిను పొందఁగాఁ దగు మహో ♦ పాయంబె విజ్ఞాన మం
చరయం గల్గిన తత్త్వవేత్తలును ని ♦ న్నందంగ లేకుండి బ
మ్మెరకున్ లోఁగిరి నేనొ పాపిని మదా ♦ త్మీయుండ నై తేయుఁడన్
శరణం బంటిని దీనవత్సలత నీ ♦ స్వామ్యమ్యొ మన్నింపవే! ౨౧౧

క॥ స్థిరుఁడను నే నితరము ల, స్థిరము లహం బ్రహ్మమని వ♦చింతురు పలుకం
జొరవయగుఁ గాని పలికిన, కరణి జరగునే ప్రపంచ ♦ కర్మము లెల్లన్ ? ౨౧౨

మ॥ జగదాద్యంబగు వస్తు వున్నదనుచుం ♦ జర్చింప లేదంచు రెం
డగు రీతుల్ వచియింపుచున్ శ్రుతులు భి ♦ న్నార్థంబులై యొప్పు భూ
రి గుహాంతస్థము ధర్మ తత్త్వ మది గు♦ ర్తింపంగ దుస్సాధ మి
ట్లగునే నీకు నిగూఢ పద్ధతిని మా ♦ యా నాటకం బాడఁగన్ ? ౨౧౩

మ॥ తెలియన్నేరని నన్ను బోఁటులు విధా ♦ త్రృండంచు రుద్రుండుగాఁ
బలుకం జెల్లునె ? కాయలాకులు పువుల్ ♦ పంట్లుం గొమల్ బీజమం
దలి వైనట్టులు సర్వ దేవతలు నీ ♦ తత్త్వంబునం దోఁచు వా
రలు నీ వాదిమ బీజమై వెలయు దీ ♦ రాద్ధాంతమే నిక్కమా ౨౧౪

క॥ వెలువడి నీనుండి జగము, పలుభేదము లొందినంతఁ ♦ బరఁగునె వేఱై ?
పలు భూషలు పలు పేరులు, గలవైనను కనకమగును ♦ గాకేమి యగున్ ?

క॥ తలిదండ్రులక్రియఁ బ్రేమను, కలిగించితి వీవు వెలయఁ ♦ గల హృదయంబే
కలవాఁడను భవ దుఃఖం, బుల నొసఁగిన నీవ తీర్పఁ ♦ బోలుదు తండ్రీ !

క॥ అని వినుతించుచు నుండిన, తనయుని స్థితిఁ దెలిసిఁగి దనుజ ♦ దయితుఁడు వానిం
గొని తెమ్మని హాలాహల, మును బోలిన విసము నొసఁగె♦మున్నగఁ ద్రావన్.

క॥ విషధర శయనుని భక్తుఁడు, విషముం గొని త్రావె భవుని♦విధమున నది ని
ర్విషమై సుధ యయ్యెను ని, ర్విషయునకున్ విషము ఫలము♦వృథ గాకున్నే ?

క॥ రక్కసులు గదల మోఁదఁగ, నుక్కఱఁడును కందికుందఁ♦డుల్లంబునఁ దా
నొక్కొక ముకుంద నామము, చెక్కు చెదరకుండ నిలిచి♦చింతన చేయున్. ౨౧౯

ఆ॥ సాటిలేని మాయఁ♦జావకుండెడు నుపా, యమ్ము నైజముగనె♦యమరినాఁడు
వీని నేన చంపి♦విశ్వంబులో నప, ఖ్యాతిఁ దొలతునంచు♦నతని డాసి. ౨౨౦

మ॥ అసురేంద్రుం డదలింపఁ దండ్రికి సుతుం♦డత్యర్థిమై మ్రొక్కి నా
యసువుల్ నీయవి కావె? యైనను జగ♦ద్వ్యాప్తుండు నారాయణుం
డెనకంబారఁ దలంచినన్ జరగు గా ♦ కిల్లెన్ని చండాల నీ
రసచేఁ బూనిన నానొకో భువన సం ♦ త్రాణుండు తా నుండఁగన్ ?

శా॥ చూహం జూడఁ దలంపుఁగొన్న దనుజే ♦ శుం డంత మూఢాత్మకా !
నా పేరే జపియించుచుం బ్రదుకుచు ♦ న్నారైన మున్మూర్తులో ?.
ప్రోపుం గోల్పడినట్టి వేలుపులొ ? యా ♦ భోగీంద్రుఁడో ? మానులో ?
యేపాటిం గలవారో ? తెల్పు జగముల్ ♦ సృష్టించు నానేర్పరుల్ ?

సీ॥ అనిన తండ్రికిఁ బుత్త్రుఁ♦డను లోకములనెల్ల, సృష్టించినాఁడు లె♦క్కిడఁగరాని
ప్రాణులఁ గల్పించి♦వాని యన్నిటిలోనఁ, బూవులఁ దావి నూ♦వులను నూనె

పోఁడిమి నిండి యు♦న్నాఁడు మానాయకుఁ, డతఁడు నాకనులకు♦నరయఁదగిన
కరణి నెల్లెడలను♦కానవచ్చెడువాఁడు, చూడుమా చూచెదు♦చొప్పెఱుఁగుచు
తే॥ నమ్మకున్నావు నిజము నీ♦ తమ్ముఁడవునాఁడు, జీవములఁ గొన్న యావారి♦నీవుచూడ
దగినయంత చుల్కనయయి♦తనరువాఁడె?, సర్వజీవాంతరాత్మయా♦సత్యమూర్తి.

ఉ॥ మూఁడు గుణంబు లాతనివె ♦ మూఁడు పనుల్ మఱి మూఁడు మూర్తులున్
మూఁడగు నేత్రముల్ స్థితులు ♦ మూఁడును మూఁడు జగాలు వానివే
మూఁడగు కాలముల్ దెలియు ♦ ముఖ్యుఁ డతండె సమస్తసాక్షియా
ప్రోడ యతండె సత్యమిది ♦ ముమ్మఱు సత్య మనంగ నాతఁడున్. ౨౨౪

మ॥ వినరా మూర్ఖ! సమస్త లోకముల వె ♦ వ్వేటైన వస్తు వ్రజం
బున నొక్కండె కలం డటంచు మిగులన్ ♦ మూర్ఖించుచున్నావు నీ
వను మాటల్ నిజమైన దొంగయగు నా ♦ యజ్ఞాత్ము నీ కంబ మం
దునఁ జూపింపుము పిమ్మటన్ దగిన యు ♦ ద్యోగంబు గావింతమున్.

సీ॥ అనుడు జగన్నాథుఁ♦డణువున నున్నవాఁ, డణు శతాంశంబున♦నణఁగినాఁడు
మేరువందున్నాఁడు♦మింట నున్నాఁడు నీ, వాక్కునఁ గలఁడు స్తం♦భమునఁ గలఁడు
చూడంగ వలతేని♦చూచెదుగాకని, ప్రహ్లాదుఁ డనఁగఁ గ్ర♦వ్యాదనాథుఁ
డోరి! నీయనుకూలు♦నొప్పుగ నీస్తంభ, మందు చూపుము చూప♦కుందువేని
తే॥ కరి శిరంబును హరి చీల్చు♦కరణి మెఱసి, నిన్ను నీఖడ్గమునఁ♦ జీల్చి నెత్తురాని
మ్రింగి వైచెదనని పెను♦మేఘమట్లు, గర్జనము చేసెఁ దర్జన♦భర్జనముల. ౨౨౬

మ॥ జనకా! నాయనుసుఱంత చుల్కనగునే? సర్వేశ్వరుం డీవు కో
రిన యాతావులనెల్లఁ గానఁబడఁ డా ♦ శ్వేరంబునం డాఁగి యుం
డెనయేనిన్ బ్రదుకంగనొల్లఁ దనువు ♦ న్నేనే విసర్జించెదన్
దన దాసుండను కానటంచుఁ దుదిఁ బం ♦ తంబాడఁ బ్రహ్లాదుఁడున్.

—: నృసింహమూర్త్యావిర్భావము :—

తే॥ అసురనాథుండు మేలు మే♦లనుచు నవ్వి, హస్తమున నొక్కకంబంబు♦నంటఁజఱచెఁ
బెలుచ దిక్కులు గోళముల్♦బీఁటలెగయ, సింహగర్జన మందుండి♦చెలఁగెనపుడు.

మ॥ అరవిందాసన శంకరాదులును ది ♦ వ్యాబ్దంబు లెన్నేనియున్
స్థిరభక్తిం దపమాచరించియును వీ ♦ క్షింపంగ లేనట్టి శ్రీ
హరి నవ్వున్ విని యుబ్బి గంతులిడి ప్ర ♦ హ్లాదుండు కేల్మోడ్చి త
త్పరుఁడై పాడెను వేఁడె నేడిచె నగు ♦ ర్పాటొందెఁ జొక్కె న్నగెన్.

చ॥ పటపట పండ్లు గీఁటి సుర ♦ వైరి యదల్చుచు నవ్వినట్టి నీ
విట నెట డాఁగినాఁడవుర ♦ యీతఁడు పల్కిన కేశవుండవా?

కిటివయి తమ్ముఁ జంపితివి ♦ కీడ్పడి జంకి పయోధి దాఁగి తి
ప్పటికి మగండవైన వెలి ♦ వాఱుము రమ్మని కాలుద్రవ్వఁగన్. ౨౩౦

శా॥ స్తంభం బప్పుడు పెల్లుసం బగిలె ది ♦ గ్జాలంబు లూటాడ సం
రంభుండై హరి వెల్వడె న్మనుజ హ ♦ ర్యక్షాకృతిన్ వాని పా
దాంభోజంబులు భూమినుండఁ బయి లో ♦ కాలిన్ వెసం దాఁటి యా
యంభోజాసనుఁ డప్డె పుట్టిన విధం ♦ బందెం దదీయస్థితుల్. ౨౩౧

ఉ॥ లెక్కయిడంగరాక పొద ♦ లెన్ శిరముల్ కరముల్ సురారి కొ
క్కొక్కని కొక్క మోము కర ♦ యుగ్మము కన్నులు మూఁడు వారిధుల్
గ్రుక్కగొనంగఁజాలు పెను ♦ ఘోర ముఖంబులుఁ గల్గి యెల్లరన్
జిక్కఁగఁబట్టి నొక్కుచును ♦ జిందఱవందఱ చేసె నుగ్రతన్. ౨౩౧

తే॥ విలయకాలవహ్ని నిమిఁచి ♦ వెలిఁగెజూలు, విలయవాయువులనుమించి ♦ వలసెనూర్పు
అవ్వి రెండు నృసింహుని ♦ యందనిలిచెఁ, గాని చిత్రము జగములఁ ♦ గాల్పలేదు.

చ॥ పొదిఁగి ప్రిదిల్చి పిల్లలను ♦ పోషణ చేసెడు తల్లి కోడి యా
పద తఱి ఱెక్కలం దడఁచి ♦ పట్టుగఁ గాచెడు లీల నండముల్
కుదురుగ లోనఁదాల్చి వెలి ♦ గూర్చ వసించెడు జీవులెల్ల న
య్యదన నృసింహు నాస్యమున ♦ యంద యడంగె భయంబు డిందఁగన్.

చ॥ నలువను దొట్టి వచ్చిన స ♦ నాతన ధర్మపథంబు నుంతయున్
వలవని దుష్ట రాక్షసుల ♦ వారలఁ జేరిన వారిఁ గూల్చి సా
ధుల నుదరంబునందు యిడి ♦ దొడ్డకృపామతిఁ గాచె; సజ్జనుల్
తొలుత సిలుంగు లొందఁ దుదిఁ ♦ దూకొని సౌఖ్యము గాంతురే కదా!

సీ॥ దంష్ట్రిలఁ జీల్చి కొం ♦ దఱఁ జంపెఁ గొందఱ, నండ కటాహంబు ♦ నంటవైచె
ధరణిని రాచెఁ గొం ♦ దఱఁ గొందఱను మేరు, గిరికిఁ దాఁకఁగఁ బట్టి ♦ తిరుగవైచెఁ
గొందఱ జలరాశి ♦ యందు పాఱఁగవైచెఁ, గొందఱఁ బడబాగ్నిఁ ♦ గూల్చి కాల్చెఁ
జూఱచుఱఁజూచి కొం ♦ దఱ త్రుళ్లడంచెఁ గొం, దఱ హుంకృతిని తూలి ♦ తెరలనడఁచె

తే॥ రెండుగాఁజీల్చె శిరములు ♦ చెండెఁ జర్మ, మొలిచె నలఁచెఁ బ్రేవులఁజుట్టి ♦ మొలియనూడ్చె
కన్నుగ్రుడ్లను పెఱికెను ♦ కాళ్ల నఱకెఁ, జెలఁగి లయరుద్రుభంగి నృ ♦ సింహమూర్తి.

తే॥ దంతి రథ వాజి భటుల ను ♦ ద్ధతిని మ్రింగుఁ, దోయధిఁ జలంబు చేఁపల ♦ తోడఁ ద్రావు
మేఘములఁ బిడుగులతోడ ♦ మ్రింగివైచు, ధర్మదేవతయును చాల ♦ దద్దఱిల్ల. ౨౩౨

తే॥ కొందఱనుకులగిరులపైఁ ♦ గూలమోఁదుఁ, గొందఱనుచక్రవాళాద్రిఁ ♦ గూలమోఁదుఁ
గొందఱనుగోళకుడ్యంబు ♦ గూలమోఁదుఁ, గొందఱదిగంతములు దాఁటి ♦ కూలమోఁదు

తే॥ శిరములం గిల్లి కొందఱ ♦ దొరలఁద్రోచు, నిప్పు పుట్టంగఁ గొందఱ ♦ నేలరాచు
జలము నింగి కెగురఁబట్టి ♦ జలధి వైచుఁ, దోఁచినట్టి తెఱంగులఁ ♦ దూల వీచు.

తే॥ జగములను మూఁట నసురుల♦మిగులనీక, కడఁకఁ జంపి దైత్యాంగనా♦గర్భములను
నాశ మొనరించి యట వారి♦నలుసులేమి, యటుటి యండంబులకుఁ గేలు♦పరఁగఁజాఁచె.

క॥ నరసింగఁడు ప్రహ్లాదుని, హిరణ్యకశిపువును దక్క♦నెల్లరఁ దునుమన్
గురుకోపంబున రాక్షస, వరుఁ దుఱుముచు నతనిఁగాంచి♦వారని కడిమిన్. ౨౮౧

తే॥ వజ్ర ఖడ్గంబు నొఱనుండి♦వఱల దూసి, డాకరంబున దొడ్డ ఖే♦టకముఁదాల్చి
యమరు లులుక సంద్రంబులు♦నద్రు లదర, నార్చి పేర్చి యాడుగ జచ్చి♦యతనిడాసె.

మ॥ అమరస్తుత్య యశోభిరాముఁడగు ప్ర ♦ హ్లాదుండు తండ్రీ! జగ
ద్రమణుం గాంచియు నించుకంత హితముం ♦ దర్శింప వేమయ్యె? దెం
దమునం దప్పులఁ ద్రోచి కాచు భువనా ♦ ధ్యక్షున్ రమానాథు న్ర్మొ
క్కుము మేలొందెదు పాప జాలము తొలం♦గున్ లెమ్మనన్ రౌద్రుఁడై

ఉ॥ పిల్లను గ్రుడ్డు గేలి గొను ♦ వీఁక వచించెదు చిత్రమైన యీ
కల్ల మెకంబు చేతులను ♦ కాళ్లను త్రుంచి వధించి యంత నిన్
ద్రెళ్లఁగ జంపి యవ్వలనె ♦ తీవ్ర తరాసిని వ్రాల్తు నాయెడన్
మెల్లన వ్రాలుటల్ గలదె ♦ మెల్తుక లల్క వహించి నప్పుడున్. ౨౮౨

సీ॥ అని కాలుసేతుల♦నడిదంబున నొన్నటఁ, బొగలు నిప్పులు గ్రక్క♦నెగడి డాయ
దనుజమాయలఁ దల♦దన్నెడి మాయల, యందు నేర్పరియా ము♦కుందుఁ డంత
గణకుల కరిది ల♦క్షణములు గల కాలు, సేతులతో వానిఁ♦జేర్చిపట్టె
బెడిదుఁడై నిర్భీతిఁ♦బెనుపారిన హిరణ్య, కశిపుండు మేరు న♦గంబుఁ బోల

తే॥ ఖర నఖరముల తోడభీ♦కర విరావ, గర్జతో నృసింహుఁడు పాల♦కడలి పొంగి
బ్రహ్మలోకంబు దాఁకంగఁ♦బరవు పగిది, నొప్పి మేరువు ముంచిన♦చొప్పుదాల్చె.

మ॥ భుజముల్ ఖడ్గములుం గిరీటమును సం ♦ శోభిల్లి పైనున్న తో
యజ గర్భాండ కటాహ కుడ్య మొరయన్ ♦ వ్యాపించి జ్యోతిర్గ్రహ
వ్రజముల్ మేరువుఁ జుట్టు చందమున దీ ♦ ప్యద్రత్న భూషాలి యా
రజమై రాజిల దానవేంద్ర చరణా ♦ గ్రం బెత్తి త్రిప్పెన్ వడిన్. ౨౮౩

తే॥ వ్రేలుచుండిన పోఁగులు♦రెండు చెదరి, పడినవై యుప్పు డుదయా స్త♦పర్వతములు
గాఁగ వెలసె నందలి పద్మ♦రాగ కాంతి, యే కదా సాంధ్యరాగమై♦యొసఁగుచుండు.

ఆ॥ ఉగ్రమూర్తియైన♦వ్యగ్రు నృసింహు క, రాగ్ర ఖర నఖరము♦లానినంతఁ
గర్బురేంద్రు వజ్ర♦కఠిన వక్షమునుండి, నల్ల బయలు వెడలె♦వెల్లిగాఁగ. ౨౮౪

శా॥ మాయామేయ జగన్నియామకుఁడు దు ♦ ర్మానిన్ నిలింపద్విషున్
సాయంకాలమునన్ దదీయ నగరిన్ ♦ రత్నప్రభా దేహళిన్
మాయింపం దొడపైనఁ జేర్చికొని సే ♦ మంబుల్ జగంబొంద దై
తేయ శ్రీ కిరవైన వక్షము సము ♦ ద్భేదించి చంపెన్ వెసన్. ౨౮౫

తే॥ కనఁగరాక దాఁగిన మూఁడు♦నెనిమిదియును, వేయి కన్నులు గలవారు♦వెండి దిక్ప
తులును ఋషులును గుంపులై♦కలిసి వచ్చి, చేరి శోకంటితోఁజూచు♦వారమనుచు.
తే॥ కాంచఁ గాంచఁగ నెల్లెడఁ♦గానవచ్చు: కాలు సేతులు మోములు♦గాఁగ నిండి
మనసుచే వాక్కుచే జ్ఞాన♦మహిమచేతఁ, గడ యెఱుఁగలేని రూపంబు♦కనిరి జడిసి.
తే॥ పండ్ల సందులే దిక్కులు♦పట్టవచ్చు, ననఁగఁదగు మొగములు కోటు♦లగుచు వెలయు
నారసింహు రూపము కను♦లారఁగాంచి, బ్రహ్మ తత్కీర్తి నీరీతిఁ♦బ్రస్తుతించె.
తే॥ నిన్ను సృష్టించు కొనువాఁడు♦నీవ యనెదు, సత్య మీరూపమున నిష్ఠ♦స్పష్టమయ్యె
నిట్టులైనచో♦ బ్రాణుల♦సృష్టి సేయ, నన్ను పుట్టించు టేటికో ? నారసింహ ! ౨౫౩
తే॥ బుద్బుదంబుల కరణి నీ♦భువన వితతి, ప్రబలు నీయంద యెల్లరూ♦పములు నీవ
యిట్టి రూపంబు నొకదాని♦నీవు పూన, నాది మధ్యాంత రహితత్వ♦మమరు టెట్లు ?
తే॥ పరఁగి యేకమై నామ రూ♦పములు పెక్కు, లందుదువు నీవతొలి హేతు♦వగుచునుండ
నెవరి సృజియింతు ? కాచెద♦వెవరి ? నేరి, సంహరింతువు ? తెలియంగఁ♦జాలనయ్య !
శా॥ నీవే నన్ను సృజించినాఁడవు తొలిన్ ♦ నిన్నుండి నీ సత్కృపా
భావం బబ్బుటచే జగంబుల సృజిం ♦ పన్ గల్గినాఁడన్ జగం
బీవే కర్తవు నీవె భర్తవును నీ ♦ వే హేమ మీవాదు వం
దావిర్భావము నొందు భూషణము నే ♦ నౌదున్ జగన్నాయకా !
క॥ అని వినుతించుచు బ్రహ్మయుఁ, బినాకియును దిక్పతులును♦వేల్పులు మునులున్
వినతులయి కేలు మోడ్పఁగ, వనజాక్షుం డుగ్ర కోప♦వర్తన మానెన్ ౨౫౮
తే॥ జగము లెల్లను నేఁడె నా♦శంబు నొందు, ననుచు వడఁకెడు దివ్యులఁ♦గని ప్రసన్న
మూర్తియై నరసింహుఁడు♦పూర్ణ కరుణ, తనర హస్తమం దభయ ము♦ద్రను వహించె.
సీ॥ అందఁబులకు నెల్ల♦నాభరణంబు న, మస్త జీవులకు సం♦పదయుఁ దోడు
నీడయుఁ గారుణ్య♦నిలయ లోకజనని, యమృతంబు తోఁబుట్టు♦వమృత హస్త
పద్మాలయను హరిఁ♦పజ్జకుఁ జనుమని, ప్రార్థించి వేల్పులు♦పంప నృహరి
తావి గుబాళించు♦తలిరువంటిది యగు, కమలను నెనరున♦గారవించె
తే॥ మునులు వేలుపు లంతట♦మూఁగి వేఁడ, వారిఁ గరుణించి ప్రహ్లాదుఁ♦జేరఁజీరి
వారుకొని వత్స! నీభక్తి♦మేర మీఱె, దీనికిం బ్రతికృతి యెద్ది♦తెలుపుమయ్య !.
సీ॥ నీ యెట్ట యెదుటనే♦నీతండ్రిఁ జంపఁగా, నిశ్చలబుద్ధితో ♦ నిలిచితయ్య !
ప్రాణముల్ వెదకుకై♦ఎడి నొడల్ చీల్పఁగా, దుఃఖమింతయు లోనఁ♦దొడరవయ్య !
నీకులంబున వారి♦నీఱుగాఁ జేయఁగా, నొక్కింత యాకాట♦మొందవయ్య !
నీవంశమునఁ బుట్టు♦నిర్జర వైరులు, దుష్టులైనను వారిఁ♦ద్రుంపవయ్య !
తే॥ నీవు నాభక్తవరుఁడవై♦నెగడుకతన, వలయు మేలేదియో తెల్ప♦వలతునయ్య !
దాంతిమై భవ జలధిని♦దాఁటితయ్య ! యనుచుఁ బ్రేమతోఁ బలుకఁ బ్ర♦హ్లాదుఁ డంత.

శా॥ ఓ కారుణ్యపయోధి! నీకరుణ నె ♦ న్నో మేళ్లు నేనొందితిన్
లోకంబందునఁ బొందఁగారా దగిఁ మే ♦ లుం గల్గునే యొంటు? నా
కే కష్ట ప్రభవంబు నిచ్చిన సకే ♦ యుంపారు నీభక్తి యు
ద్రేకంబై విలసిల్లనిచ్చు మది సం ♦ తోషింతు మానాయకా. ౨౬౧

సీ॥ అంజలి ఘటియించి♦యుల్లు వేఁడిన దైత్య, తనయుని గని హాకి♦కనిసి యనియె
పంచభూతములు న♦శించిన సర్వదా, స్థిరుఁడవై నావలెఁ♦జెలఁగుచుండు
భక్తవరులు నన్ను♦ప్రార్థించి పడసెడు, ఫలము నిన్నర్థించి♦పడయఁ గలవు
లోకత్రయము నీకు♦లోఁబడియుండు నా, భక్తులెల్లరును నీ♦భక్తులగుదు
తే॥రసురులకె కాదు సురలకు♦నధిపుఁ డగుదు, వితర దుర్లభ మిది చుమ్ము♦శ్రుతులు ధర్మ
సత్యములు కరుణయు శీల♦సమితి సుఖము, నిన్ను సేవించుచుండఁగా♦నెగడఁగలవు.

క॥ అని వర మొసఁగుచుఁ బ్రహ్లా, దున కభిషేకంబు సేయఁ ♦ దోడ్తోఁ బనులం
బొనరింపుఁ డనుచు వేల్పుల, కనుమతి యిడె నెల్లవార ♦ లానందింపన్. ౨౬౩

చ॥ సురపతి ముఖ్యు లెల్లరును ♦ సూటిగఁ గార్యము లొగ్గి సేయఁ దా
మరసభవుండు హోమము క్ర♦మంబుగఁ బూర్తి యొనర్చుచుండ నా
గరకులు నవ్వుతింప సుర ♦ కాహళ దుందుభి ఘోష మొప్ప నా
సిరివరుఁ డుల్లసిల్లి యభి ♦ షేక మొనర్చె సురారి సూతికిన్. ౨౬౪

క॥ మును జరిగిన చరితం బిది, మనమున నా వార్త నుంత ♦ మన్నింపక త్రో
చినఁ జెడుగులు తప్పని సరి, యనుచు విభీషణుఁడు పలుక ♦ నన్నయుఁ గినుకన్.

౪. విభీషణ శరణాగతి పటలము. (౧౯౯)

తే॥ విని విమర్శింపఁ జాలక♦వీఁగి నిజము, తెలియనేరక భేద బు♦ద్ధిని గ్రహించి
కనులఁ బారాణి పూసిన♦కరణి నెఱ్ఱ, చేసి నిప్పుక లురియుచుఁ♦జెప్పఁదొడఁగె.

తే॥ మృత్యువిజయ తపోబల! మేటి బలము, గలిగి నాతఁడగు హిరణ్య♦కశిపు నర్థి
జనులఁ గాచెడు హరి చంపె♦నని తలంచి, యతని యెడ భక్తిగొంటి వీ♦వయ్యొ! లెస్స!

క॥ కని పెంచిన జనకుని త్రో, మ్మను మాయలమారి చీల్చ♦మోదించిన యా
తనయుఁడు మన శత్రువునెడ, నెనరూనిన నీవు సములు♦నిజము మతేరీ? ౨౬౭

క॥ ఆ రామలక్ష్మణులతోఁ, బోరి మడియ నాదు రాజ్య♦భోగంబులఁ బెం
పారఁ గొనఁ దలఁచితే? పితృ, మారకుబలె నీవు భ్రాతృ♦మారకుఁ డగుచున్.

సీ॥ ఇది ఫలియింప నే♦రద యైనఁ బేరాస, మునుపె వారల యెడ♦నెనరుఁ గొంటి
మనుజులవలె నీవు♦దనుజులయెడ గొప్ప, యోర్వలేని విరోధ♦మూనియుంటి
వెమ్ములు కరఁగు ప్రే♦మమ్ము రాఘవులందు, తెలుపుచు నుంటి స్తు♦తించుచుంటి
వానంద బాష్పమ్ము♦లధికమ్ముగా వారి, వినుతించు నప్పుడెల్ల♦విడుచుచుంటి

తే॥ శరణమగుదుడు వారలా♦నరుల కడకుఁ, బొమ్ము కర్తవ్యమదియ ని♦జమ్ము నన్న
గెలుచు వెరవు నాలోచించి♦ తెలిసికొంటి, నీకు మించిన శత్రుండు♦నాకుఁగలఁడె?

ఉ॥ నాఁడొకకోఁతి వచ్చి వన♦నాశము సేయుడుఁ జంపుఁడంచు నే
నాడఁగ దూతఁ జంపుటలు♦న్యాయము గాదని పల్కినాఁడ వా
నాఁడె భవిష్యదర్థము మ♦నంబున నెంచియె యడ్డుకొంటివా
నేఁడది వెల్లడించితివి♦నీ కృతకంబు ఫలానుమేయమా. ౨౬౧

చ॥ అరులకు భీతిఁజెంది తటు♦లాటను పోటరి కావు నిక్కమా
నరులకు భక్తిఁ జూపి పెను ♦ నమ్మకముంచితి వంచకుండవై
పురుషుని తోడ వచ్చు గుణ ♦ పుంజము లెల్లను మార్చుకొంటి నీ
గరుసగు చెల్మికంబె భుజ♦గంబు మెడం గొనుటెన్న మేలగున్. ౨౬౨

తే॥ జగము నిందకు జంకి నిన్♦జంపకుంటి, వదరుటింకను మానవు♦వడిగ నన్ను
విడిచి పొమ్ము పోవక వెండి♦నుడువఁబూను, దేని నిన్ను చెండాడక♦మాన ననుడు.

క॥ తలపోసి యేమి చేయం, గలనని తమ్ముండు మిత్ర♦తతితో గగన
స్థలమున నిలిచి విడక నయ, కలితములగు వాక్యములను♦క్రమ్మఱ ననియెన్.

క॥ బ్రదుకం దలఁచిన యన్నా!, మదిమది సుఖసంపదలను♦మనఁదగియుండన్
వదరల పలుకులఁ జెడియెదు, బ్రదుకు గలదె నీతిచెడిన♦ప్రాణులకెందున్?

చ॥ సుతులును బంధు మిత్రులును ♦ స్తోత్రము చేసెడు బుద్ధిహీనులున్
హితులును శూర కేసరులు♦నెల్లరు రామ శరాళిచేత భూ
పతితులు గాఁగఁ జూచి మఱి♦ప్రాణము వీడఁ దలంచినాఁడవే?
హితము వచించు నన్ను గణి♦యింపక శత్రువుగాఁ దలంచితే? ౨౬౬

ఉ॥ తేరుపఁ జూచితిన్ హితము ♦ దెల్పి సహింపక నీతిమాలి న
న్నారక దూఱులాడితి హి♦తోక్తులు నీచెవిఁ దూఱవయ్యె; వి
న్నారము పూర్వమున్ గరిఁటె♦నాకి వ్రతమ్మును కోలుపోవు చో
ప్పారయనయ్యె నొక్క చెలి♦కై కులనాశము దెచ్చికొందువే? ౨౬౭

క॥ మన్నింపుము నాతప్పుల, నన్నా! సెలవిమ్ము పోదు♦నని వెడలుటయున్
గ్రన్నన మంత్రులు నలువురు, తన్ను విడక వెంటనంటి♦తరలిరి ప్రీతిన్ ౨౬౮

క॥ అనలుఁడు సంపాతి హరుం, డనిలుండను వారితోడ♦ననువుగ నాలో
చనచేసి విభీషణుఁ డ, య్యనకులుతో నెయ్యమాడ♦నేగె ముదమునన్. ౨౬౯

క॥ ఇంబుగ వనధిఁ గడచి దీ, పంబులు విలసిల్ల దుగ్ధ♦వారాన్నిధి యు
బ్జంబులు పూచె ననెడు చం, దంబున వికసిల్లు కపి క♦దంబముఁ గాంచెన్. ౨౭౦

క॥ ఒక ప్రక్కను గపి సంఘము, నొక ప్రక్కను జీవకోటి♦నుంచి గణింపన్
దుకము మిగులు వానర సై, న్య కదంబమె యనుచు మఱియు♦నతఁడిట్లనియెన్.

సీ॥ ధర ధర్మమార్గ సం♦స్థాపకుఁడగు దాశ, రథి యెడ నామనో♦రథము పాఱె
కీర్తిదంబగు శుద్ధ♦వర్తనంబునఁ గాక, యే మార్గమున నేఁ♦బిచ్చ్రింప
సోదరుండగు నాదు ♦ సూక్తి గైకొనని మా, యన్న చే విడంగ♦నవదనైతి
నీయదనందు నేఁ♦జేయంగఁ దగిన దె, య్యది వచింపుఁడు మీర♦లసఁగులార!
తే॥ యనుడుఁ బుణ్యపురుష! బురు♦షార్థదాయి, యైన శ్రీరాము దర్శించు♦బధికముఖ్య
మనుచు శాస్త్ర విజ్ఞానులౌ♦తనదు హితులు, పలుక నాతఁడు సమ్మోద♦కలితుఁ డగుచు.

మ॥ శుభదంబౌ ఫణితిన్ వచించితిరి మీ ♦ సూక్తుల్ హితంబయ్యె మా
కభయం బిమ్మని వేడఁ బోవుదము సీ ♦ తాధీశ్వరుం దర్థి దు
ర్లభుఁడే? వేఱొక తీరు సేసినను ♦ శ్రోలన్నె ర్తమే దుష్ట దై
త్యభవంబుల్? మన కిద్దియే యిప్డు క ♦ ర్తవ్యంబు చింతింపఁగన్.

మ॥ మును దర్శింపఁగ లేదు విన్నయదియుం ♦ బొల్పార దెన్నండు నె
మ్మనమం దిట్టులు ప్రేమగల్గఁ గతమే ♦ మాత్రంబుఁ గానంగ రా
దనయంబుం దలఁపన్ శరీరము గగు ♦ ర్పందున్ గరంగున్ మనం
బినరాజన్యుఁడు దైత్యదేహి కరి యం ♦ చీమాత్ర చింతించెడన్. ౨౮౯

తే॥ అయిన సర్వజ్ఞుఁ డీమాత్ర♦మరయకున్నె?, దైవభక్తి ధర్మము నీతి♦తప్పమియును
భూతదయయు బ్రహ్మవలనఁ♦బూర్వమున నె, పడయువరములు ఫలియించు♦నెడయువచ్చె

తే॥ మేలె పల్కితి రీరు స♦మీక్షచేసి, శ్రీశు పదములఁ బొంది య♦భీష్టములను
గొంద మిప్పుడు చీఁకటి♦గొఱలు కతన, నుదయమునఁ గాంతమని వని♦నుండునంత.

తే॥ కడలి దాఁటు నాలోచన♦గలుగఁ గలువ, కంటి జానకిఁ దలఁచి దుః♦ఖమున మనసు
చలన మొందుచునుండ భా♦స్కరుఁడు పొడమె, రాముఁడునువచ్చె వార్ధితీ♦రంబుచేర.

తే॥ తమమునం దటఁ గల యుప్ప♦ళముల సైక, తములఁ బున్నాగములఁ దమా♦లములఁ గంజ
ములను కలువల వేడ్కమై♦నలరు హంస, మిథున సంతతిఁ గాంచెను♦మిహిరకులుఁడు

తే॥ పసిఁడి రంగు నిండారిన♦వనచయములు, సికత వేదికా స్థలుల నె♦ట్టుకొని వచ్చి
కెరటములుచేర్చు మణిసము♦త్కరము మదికి, నింపుగూర్పఁగఁ గనె జాన♦కీశ్వరుండు.

ఉ॥ అందలి సుందరుల్ మెఱుపు ♦ నందము చిందెడు భూషణావళుల్
చందముగా ధరించిన ప ♦ సందగు వ్రేళులు రాయ బాష్పముల్
క్రందుగఁ గాఱుటన్ సుడియు ♦ కాల్వలఁ బూడ్చుచుఁ గాలిప్రేళ్ల భూ
మిం దగ గీచు గీఁతలును ♦ మిక్కిలి గల్గు వనంబులం గనెన్. ౨౯౦

తే॥ ఇంచు గేదంగులందుండి♦హిమకణములు, జాఱఁ బెంటులఁ జీరి వ♦క్షముల నదిమి
కొనుచుఁ దూఁగెడి హంసల♦గుంపుగాంచి, యుల్లమున నొచ్చి గొప్ప ని♦ట్టూర్పువుచ్చె.

తే॥ తిన రుచించు మీలను పట్టి♦ తేరఁ జనిన, గండు పులుఁగు వచ్చెడు దిక్కు♦ గాంచి యింపు
మీఱఁ గూయు నారణపక్కి♦ తీరుగాంచి, చింతగొనియె శ్రీరాముఁడు♦ చిత్తమందు.

తే॥ ఒక్క పెట్టపై వలపూని♦ యుల్లమందు, మచ్చరము పెచ్చు రేఁగ దీ♦ మసముతోడ
రెండుపుంజులు పోరాడుచుండఁ జూచి, కనుబొమల ముడివెట్టె రా♦ ఘవవరుండు

తే॥ ఆడ నిండిన నెయ్యంపు♦ టల్కయందు, గెలుపు గొనలేని యొకహంసి♦ కలయికందు
జయము నొందుట గని రామ♦ జనవిభుండు, పవడముం బోలు నధరంబుఁ♦ బంటనొక్కె.

తే॥ డాసి హనుమదాదులు సమా♦ శ్వాసపఱుప, చింతవీడి తెలివి తెర♦ చేరు పిచ్చి
వానికై వడి నాచోటు♦ వదలిపోయె, శ్రీవిభుండు సీతా క్రాంత♦ చిత్తుఁడగుచు.

తే॥ ప్రాజ్ఞులైన వానర మిత్ర♦ వరులు బలిసి, రాఁగ నడచు వాహిని కొక♦ ప్రక్క నిలిచి
శంక లేని మదిని విభీ♦ షణుఁడు కడఁకఁ, గాంచుచుండి యిట్లనియె రా♦ ఘవుఁడు వినఁగ

క॥ నీకంటెను సుశరణ్యము, నాకెద్దియు లేదు రక్ష♦ ణం బీవె యనన్
గాకుత్స్థుఁడు విని మిత్ర వ, నౌకసుల మొగమ్ము లరసి♦ యల్లన ననియెన్.

క॥ శరణము తండ్రీ! యని యిపు, డరుదుగ వచియించు వార♦ లరయంగా నే
తరమున వారలొ మీమీ, యరసిన తెఱఁగెంత వట్టొ♦ యరయుద మనుడున్.

తే॥ అచట నవ్విభీషణుఁ గాంచి♦ యసురలింప, చేరికఁ బట్టుకొనుఁడు హిం♦ సింపుఁ డుగ్ర
గతులఁ జంపుఁ డనుచుఁ గపి♦ గణము వారిఁ, దర్జనముల భర్జనముల♦ దాసి చుట్టి.

తే॥ పాడి దేవతయే వీనిఁ♦ బట్టితెచ్చె, నితఁడు పాపాలపుట్ట లం♦ కేశ్వరుండు
మన తలంపులు నేఁడె చ♦ య్యన ఫలించె, తెరలకుండని వారి నె♦ దిర్చినారు. 300

క॥ తలలు పది చేతు లిరువది, గలుగవు దౌర్భాగ్యునకును♦ గతియించెనొకో!
తెలియ మనువారు మాతోఁ, దలపడు మని త్రోసికొనుచు♦ దాసెడు వారున్.

క॥ పట్టి పెడ రెక్క లీడిచి, కట్టి నలఁగఁ బొడిచి రాము♦ కట్టెదుటికిఁ బో
నెట్టుదమ యనెడు వారును, తిట్టుచుఁ జెడుమనుచు నెదురు♦ తిరిగెడి వారున్.

క॥ గగనమునకు నొక త్రుటిలో, నెగసినఁ జేయునది యేమి? యిప్పుడు వీనిం
దెగటార్తము రూపఱఁ జిదు, కఁగఁ బొడుతము తామసింపఁ♦ గాదను వారున్.

తే॥ పలు విధమ్ముల నీరీతిఁ♦ బలుకుచుండ, గణన కెక్కు నైంద్ర వ్యాక♦ రణ విశార
దుండు హనుమంతుఁ డంప మైం♦ దుండు ద్వివిదుఁ, డనెడు వానర వీరు లా♦ తనిని డాసి.

తే॥ ధర్మపద్ధతు లెఱుఁగు మైం♦ దద్వివిదులు, వానరుల నవ్వలికిఁ ద్రోచి♦ పదరవలదు
వీరి మోములు వంచనా♦ దూరము లగు, ననుచు వారలతోడ ని♦ ట్లనిరి యవల.

క॥ మీ రెవ్వ రిటకు వచ్చిన, కారణ మది యేది? రణము♦ కాంక్షించితిరో?
వేరొక తలఁపు గలదో? మీ, తీరులు మది దాఁచకుండఁ♦ దెలుపుఁ డనంగన్.

మ॥ అనలుం డిట్లను ధర్మవ_ర్తనుఁడు స ♦ త్త్యాచార సంపన్నుఁ డీ
ఘనుఁ డబ్జాసన పౌత్త్రుఁ డార్యహిత స ♦ త్కార్యుండు పేరన్ విభీ
షణుఁ డీరాఘవ పాదపద్మములు వాం ♦ ఛం గొల్చి జన్మంబు పా
వనతం గాంచఁగఁ గోరి వచ్చెఁ గరుణా ♦ వష్టంభులారా! వెసన్. ౩౦౭

ఆ॥ పాడి తప్పకుంట ♦ పరమాత్ము పై భక్తి, సత్యవాక్య నిష్ఠ♦శమ దమాదు
లబ్జభవుని వలన♦నరుదైన తపమున, వరముగాఁగఁ గొన్న♦వాఁడితండు. ౩౦౮

ఆ॥ ప్రజ్వరిల్లు నగ్ని♦వస్త్రంబునం జుట్టి, నట్లు లోకనాథుఁ♦డైన రాము
పత్నిఁ గారనిడితి♦వదలి బ్రదుకు గను, మనుచు హితము దెలుప♦నన్న కితఁడు.

తే॥ విగత సద్బుద్ధి దానవ♦విభుఁడు కినిసి, తమ్ముఁడవు గాన బ్రదికితీ♦తావునుండి
తొలఁగి పొమ్మ పోవేని మృ♦త్యువు నిజంబు, పలువ!యని పల్కసితండు♦వదలివచ్చె.

ఆ॥ అనుచు ననలుఁ డాడ♦ ననుజుని సేనను, గాంచి హెచ్చరికను♦గనుచునుండఁ
డేను రాఘవునకు♦నీవార్త దెలిపెద, నంచుఁ బలికి మైందుఁ♦డచలు వీడె. ౩౧౧

తే॥ పాడియుఁదపంబుజ్ఞానంబు♦ప్రహరులుగను, గౌరవంబు శాంతంబును♦ద్వారములుగ
కరుణయను దేవళంబునఁ♦బరఁగు లోక, మోహనుని పద కంజాత♦ములకు నెఱఁగి

తే॥ తెలుప వలసిన దొకవార్త♦గలదు దేవ ! ఏమి ఫలియించునో మాకు♦నెఱుఁగరాదు
వంచకుఁడగు రావణు♦వదలి యతని, తమ్ముఁడగు విభీషణుఁడు మీ♦దరికి వచ్చె.

తే॥ పట్టి కట్టుఁడు కొట్టుఁడు♦వచ్చెఁ డనుచు, మన చమూబృంద మాతనిఁ♦జెనయ నేను
వారి నదలించి వచ్చిన♦మీర లెవ్వ, రేమి పనియన నొక మంత్రి♦యిట్టులనియె.

తే॥ తనకు వ్యతిరేక గుణుఁడగు♦దశముఖుండు, మనసు పోయిన త్రోవనే♦చనెడు కతన
దగిన శరణ ముదారుఁడౌ♦దాశరథియె, యనుచు నాశ్రయింపఁగ నిట♦కరుగుదెంచె.

తే॥ ధర్మమార్గ వర్తనమును♦దైవభక్తి, సత్యనిష్ఠయు ఘన తప♦శ్శక్తిచేత
వీత దానవగుణుఁడు వి♦భీషణుండు, బ్రహ్మవలన వరంబుగాఁ♦బడసినాఁడు ౩౧౬

చ॥ అలఘుపతివ్రతామణి కు ♦ లాంగన రాముని ధర్మపత్ని ని
ట్లలయఁగఁ గారలో నునుప ♦ నక్షయసంపద లీను లంక యె
మ్ముల గిరులౌను నీమకుట ♦ భూషిత మస్తక సంఘముల్ ధరా
స్థలి దొరలు న్నిజంబని హి ♦ తంబు వచింపఁగ నన్న కిన్కమై. ౩౧౭

తే॥ ఇటు విరుద్ధవాక్కుల వచి♦యింతు వేని, చంపు వాఁడఁ బొమ్మవలి కీ♦క్షణమునం దె
యనుచుఁ దఱుమఁగొట్టంగ మి♦మ్మాశ్రయింప, వచ్చినాఁడఁట! యిదికల♦వార్తయనుడు.

తే॥ రక్షణీయుఁడొ కాఁడొ యీ♦రావణాను, జుండు మీసూక్ష్మమతులకు♦సూటిగాఁగఁ
దోఁచువిధము దెల్పుండు మి♦త్రులరు మీర, లనిన రఘువర్యుఁ గనిరవి♦తనయుఁడనియె

—: హనుమంతుఁడు తన యుద్దేశమును దెలుపుట :—

సీ॥ సర్వసామాన్య వి♦జ్ఞానంబున కతీతుఁ, డైన శ్రీరామ భూ♦జాని యవల
మతిమంతుఁడగు హను♦మంతుని గని బహు, శ్రుతుఁడ ! నీ తలఁపున♦జొప్పవినఁగ
నెంతు నీవారెల్ల♦రేక వాక్యులె యయి, రను సూచకంబుగ♦నరయునంత
నాలోచనమున వీ♦రజ్ఞానులైనను, దగు గౌరవింప బాం♦ధవ్యరీతి
తే॥ ననుచుఁగృతమతి మారుతి♦యవనతాంగుఁ,డగుచుహస్తముల్మోడ్చి♦యాననమున
కడ్డముగఁ జేయియిడి పెద్ద♦లందఱొక్క,పద్ధతిగఁ బల్క మీఁద నేఁ♦బలుకవలెనె ?
తే॥ కృతమతులు మంత్రులెల్ల రీ♦రీతి తీర్చి, పలుకు చెన్న భావ్యంబగు♦ఫక్కియైన
నితఁడు దుర్గుణుఁడని సంశ♦యింపఁజాల, దీనికిం దగు హేతువుల్ ♦దెలియ వినుఁడు.
క॥ వంచకుల వక్త్రవదనము, లంచించి పరీక్ష సేసి♦యరయఁగ వచ్చున్
వంచనము వారు దాఁచిన, నంచిత హృదయంబు మోము♦నం దెడలించున్.
క॥ పగవారు శరణుచొత్తురె ?, పగటం జీఁకటులు కానఁ♦బడునే ? మదిలోఁ
దగులుకొను చౌర్యమునకున్, మొగమే యద్దమయి స్పష్ట♦ముగ వెలిపుచ్చున్.
తే॥ వాలి స్వర్గలోకము చేర♦నేలయెల్లఁ, దమ్ముఁ డొందఁగఁ జేయు నీ♦ధనువుబలము
జయము శీలము సర్వమ్ము♦చక్క నెఱిఁగి, రాజ్యకాంక్షచే నితఁడు చే♦రంగ వచ్చె.
తే॥ దనుజమహాపాలనమునకుఁ♦దాళలేమి, తమ్మునకు రాజ్యమిచ్చు ను♦దారబుద్ధి
సత్య వాక్పాలనము ధర్మ♦సంస్థితియును, తీరుగా నెఱింగియె మిమ్ము♦చేరవచ్చె.
తే॥ ఇతఁడు కాలదేశంబుల♦నెఱిఁగి నీవు, వాలిఁ జంపుట దెలిసి రా♦వణునకింక
నాశమే నిజమని లోక♦నాయకుఁ డగు, నిన్ను చేరఁగోరియె వచ్చె♦నన్నవీడి.
క॥ దానవ నైజము మాయలు, వాని నెఱుఁగు వలఁతు లిపుడు♦వశులైరి జయం
బే నిక్కువమగు మనకిఁక, దీనికిఁ జింతింపనేల ? ధీరవరేణ్యా ! ౩౪౮

చ॥ దనుజులు మానసంబులను ♦ దాఁచిన క్రూర గుణవ్రజంబులన్
గనుఁగొన దుష్కరంబ యగుఁ ♦ గాక నృశంసులు వీరిలోన నుం
డినఁ దగ నుండవచ్చును క ♦ డింది మగంటిమి గల్గు వైరిచేఁ
దనుకఁగ బన్నమొందిన క ♦ తమ్మున నయ్యవి యెన్నఁగూడునే ? ౩౪౯

మ॥ నను దైత్యేంద్రుఁడు చంప నాజ్ఞయిడ న ♦ న్నంగాంచి యీతండు దూ
తను చంపించుట పాడిగాదు మఱి త ♦ త్కార్యంబుచేఁ బూర్తిగాఁ
జనునే శాత్రవ శేషమంచు నబలా ♦ జాతిన్ బలంబేది యుం
డినవారిన్ వధియింపరాదనుచుఁ జా ♦ టించెన్ సభన్ ధీరతన్. ౩౫౦

తే॥ రాత్రి నీవిభీషణు మంది♦రమున కేగి, నపుడుఁ దరువాత నాత్రోవ♦నరిగి నపుడు
మంచిశకునంబులయ్యె నా♦మదికి నించె, మఱియునితని గూర్చికొంత♦యెఱిఁగినాఁడ.

తే॥ సజ్జనానర్హమైన మాం♦సంబు నింద్యమైన మద్యంబు నితని గృ♦హంబునందు
కానరావు దైవార్చనల్♦దానధర్మ, విధుల నొప్పారె సుకృతాత్మ♦వేశ్మమనఁగ.
తే॥ ధరణిజాత దుఃఖింప నీ♦తని కుమారి, పాపి యసురకు బ్రహ్మశా♦పంబు కలదు
నిన్ను బలిమిమై దాఁకంగ♦నేరఁ డనుచు, డిందుపడవలదని యూఱ♦డించుచుండె.

మ॥ దనుజాధీశుఁడు పొందినట్టి వరముల్ ♦ దర్పంబు మోసంబు త
క్కిన దుర్జాతిగుణంబులన్ వెలికిఁ ద్రో ♦ క్కింపంగఁ దానొప్పు నీ
ఘన కోదండ విముక్త శాత శర సం ♦ ఘాతం బమోఘంబుగా
నని యూహించియె వచ్చినాఁడు రఘురా ♦ మా! భక్త చింతామణీ!

చ॥ తన వరముల్ గుణంబులు కృ ♦ తార్థత నొందఁగఁ జూచి యందుపై
ననితర సాధ్య కార్యముల ♦ నారసి యాపదవేళఁ గావుమా
జనవర! యంచు వచ్చిన ని ♦ శాచరునైనను పోవ వీడినన్
వననిధి బావి నీటిఁ గని ♦ వారని శంక యొనర్చినట్లగున్. ౩౫౫

చ॥ అరులకుఁ జేరువారలు స ♦ హాయులు కారని యీ విభీషణున్
దొలఁగినచో నయజ్ఞులిల ♦ దొడ్డగ నవ్వరె? యన్నదమ్ములౌ
పురుషులకారె వైరమును♦పూనుచు నుండ్రొక వెంట కోసమై
యిరవిది తెల్పితిం బిదప ♦ నిష్టము వచ్చినయట్లు చేయుఁడీ. ౩౫౬

—: శ్రీరాము నభిప్రాయము :—

చ॥ అను హనుమంతు వాక్యముల ♦ నారసి దేవ సుధం గ్రహించు చో
ప్పున మది నుల్లసిల్లి కడుఁ ♦ బోఁడిమితోఁ గొనియాడి తక్కువా
రిని గని యీతఁ డాడినది ♦ కృత్యము మీరలుఁ జర్చ సేయుఁడీ
వనచరులార! నా తలఁచు ♦ పద్ధతి యియ్యదియే నిజంబుగన్. ౩౫౭

ఉ॥ నిర్వహణ ప్రభావమును ♦ నెక్కొన వచ్చిన వేళయున్ మనః
పూర్వక రాజ్యకాంక్షయును ♦ ముఖ్యములై తగియుండె వీని ని
ర్గర్వము మెచ్చఁ దగ్గది తి ♦ రంబుగ నిల్చిన కార్య దీక్షయుం
బర్గిన బుద్ధి గొప్పయవి ♦ పాపమొకండును లేనివాఁడగున్. ౩౫౮

ఉ॥ మారుతి పల్కులెల్లను స ♦ మంజసముల్ పలుమాట లేటికిన్
వేరగు తీరుచే గెలుపు ♦ వీడినఁ బ్రాణము లేగినన్ జయం
బేరహిఁ గల్గినన్ బహు సు ♦ రేశ్వర భోగములబ్బినన్ సరే
కోరిక మీఱ నన్ శరణు ♦ గోరినఁ గాచుట నా వ్రతంబగున్. ౩౫౯

చ॥ శరణము గోరి నాతఁడొక ♦ శాత్రవుఁడైనను క్రొత్తయైన ము
ష్కర గుణుఁడైన మాతృ పితృ ♦ ఘాతుకుఁడైనను భ్రాతృ హంతయేన్

శరణమునొంది పిమ్మటను ♦ జాఱిన దాన యశంబకాక దు
ర్భరమగు దుర్యశంబు మన ♦ పాలఁ బొసంగునె యెన్నఁడేనియున్!. ౩౬౦

చ॥ ఇనకులచంద్రుఁడైన శిబి ♦ యిచ్చెను మేను కపోతపక్షి కా
ఘనుని యశంబు నేఁటికిని ♦ గల్గదె? నాశరణమ్ము గోరి యొ
ప్పిన సుఖమొంద వచ్చిన వి ♦ భీషణు చేవిడునాఁటికంటె నా
యన కపటంబుచే మరణ ♦ మందిన నాఁడెకదా కృతార్థుఁడన్ ?. ౩౬౧

ఉ॥ హాలహాలంబు మ్రింగి యమ ♦ రావలిఁ గాచిన శంభువృత్తముం
బోల నెఱుంగరో? యిడుమఁ ♦ బొందిన వాసిని వీడువాఁడు భా
గ్యాలిని దాఁచువాఁడు శర ♦ ణార్థిని గావనివాఁడుఁ గాంచఁగాఁ
జాలెడువారె ధర్మఫల ♦ సంపదఁ బిమ్మటఁ జింతనొందినన్. ౩౬౨

ఉ॥ దారను బుట్టఁబెట్టికొని ♦ తన్నును పట్టఁగ నున్న బోయకుం
బేరిమి నగ్నిఁగూర్చి చలి ♦ పీడిచి యాఁకలి బాధవోవ నా
హారముగాఁగ దేహము స ♦ మర్పణసేసిన పిట్ట సత్కథల్
ధీరులు మేలుమేలని ను ♦ తింపరె నేఁటికి మంచి వేళలన్ ? ౩౬౩

క॥ కరి మకరముతోఁ బోరఁగ, సరిరాక యలంగి నొచ్చి ♦ శరణార్థిని శ్రీ
వర కావవె యన విష్ణువు, కరుణించిన కథను మఱవఁ♦గలరే సుజనుల్ ?. ౩౬౪

చ॥ కరుణను సృష్టిచేసి తగఁ ♦ గాచెడు విష్ణువు సర్వలోకముల్
చరములు స్థావరమ్ములును ♦ సత్యము ధర్మము తత్ఫలంబులున్
గర మరుదారఁ దానయయి ♦ కావఁగఁ గోరిన వారిఁగాచు శ్రీ
వరుఁడు గాఁగ నొప్పెనన ♦ వార్తల నాడఁగనేల దీనికిన్ ? ౩౬౫

తే॥ తక్కువగ జీవితంబును♦దాన యొసఁగి, యవలఁ జావ భీతిలి యభ♦యంబువేఁడఁ
గాలుఁ గాలమర్దించి మృ♦కండసుతుని, మృతిని మాన్పఁడె శంభుండు♦మేలుగూర్చి?. ౩౬౬

ఉ॥ దిక్కొక యింత లేదనుచు ♦ దీనత జానకి యేడ్వ నీకు నే
దిక్కయి యుంటిగా యని యె ♦ దిర్చి సురారి కులేంద్రు దోర్బలం
బుక్కఱఁ జేసి ఘోర కద ♦ నోర్వి యశస్కరరీతిఁ బ్రాణముల్
దక్కిన పక్కిరాయని వి ♦ తంబది మాకును పాటి కాదొకో ?. ౩౬౭

చ॥ శరణము వేడువానిఁ దన ♦ చందమునం గయికోనివాఁడు మేల్
మఱచినవాఁడు నిష్కలుష ♦ మానసమందునఁ దత్త్వచింతనం
బరమరలేక చేసి భువ ♦ నాథ్యుఁడు లేఁడను నాస్తికుండుఁ బెం
పఱి మరలంగలేని నిర ♦ యంబునఁ గూలెడు వారు నిచ్చలున్. ౩౬౮

చ॥ పనివడి దేవమానుల కు ♦ పద్రవముల్ పొనరించు రావణున్
జెనకి దురంబునందు పది♦శీర్షముల్ దెగవైతునంచు నే

ననుట విదేహకన్య కొఱ ♦ కా? ముకులెల్లరు వేఁడఁ బద్దుగా
ననిన వచస్సు తప్పఁగల ♦ నా? యని మానులు తప్పనేర్తురే?. ౩౧౯

చ॥ తలఁచిన కార్య మొక్క సుప ♦ థంబున సంతనగాఁగ సాగనీ
యలవడకుండనీ కృపగ ♦ లట్టి జనాళికి మేల్మి గూర్పఁగాఁ
గలిగిన కార్య మింతకును ♦ కల్గునె? కావుమయంచు వేఁడు న
ల్పులకయి జీవము ల్విడుచు ♦ పుణ్యులు ధారుణి నెంద ఱుందురో? ౩౨౦

ఉ॥ కావునఁ గావుమా యని యొ ♦ కం డభయమ్మును గోరినప్పుడే
త్రోవక కాచుటే తగవు ♦ త్రోవ సమంచితు లీరు నాయెడన్
వావిరి ప్రేమచే నిటులు ♦ పల్కితి రైనను తప్పులేదు సు
గ్రీవ! బిరాన నీవ చని ♦ ప్రీతిని దేవలయున్ విభీషణున్. ౩౨౧

తే॥ శంక సుంతయు లేక ప్ర♦సన్నమైన, మనసుతో రాముఁ డిట్లు ప♦ల్కినఁ గపీంద్రుఁ
డెడఁద తేటదనంబుతో♦నేగె నతనిఁ, బిలుచుకొని వత్తునని మోద♦కలితుఁ డగుచు.

ఉ॥ వచ్చు కపీంద్రుఁ గన్గొని య ♦ పార కృపారసధాముఁడైన యు
ద్యచ్చరితుండు రాముఁడు స ♦ మంచిత రీతిని నిన్నుతోడి తే
నిచ్చను రాజు నంపె నని ♦ యెన్ ద్వివిదుండు విభీషణుండు దా
హెచ్చు ముదంబుతోడ నెదు ♦ రేగె వికస్వర మానసంబుతో. ౩౨౩

చ॥ చిరముగఁ జేరియున్న మదిఁ♦జేరరు శుద్ధగుణంబులేని వా
రరుదుగఁ జేరినంతఁ గలి ♦ యుం గల వారలు శుద్ధ మానసుల్
త్వరగ మనంబు లొండయినఁ ♦ దార్కొన నిర్వురు రేయియుం బవల్
దరికొని చేరునట్లు సము ♦ దారతఁ జేరిరి కౌఁగిలింతలన్. ౩౨౪

ఆ॥ తరణి వంశజులకుఁ ♦ దగినపద్ధతిని ము, దాన నీకు నభయ♦దాన మొసఁగు
రామవిభుని పాద♦రాజీవముల నాశ్ర, యింప వెడలుమనియె♦నిన సుతుండు. ౩౨౫

ఆ॥ ఎడఁదవలెనె యొడలు♦కడుఁజల్లనయ్యె దా, నికిని మించి గగురు♦నెఱసెఁ గనుల
నంతకెక్కుడయ్యె♦నానంద బాష్పముల్, ప్లవగనాథు పలుకు♦చెవులఁబడఁగ.

శా॥ పారాణిం దలపంగనే యెఱుపులౌ ♦ పాదంబులం గల్గు సీ
తారామం బెడఁబాపు పాపమతికిం ♦ దమ్ముండనౌ నన్ను నిం
పారం జేరఁగఁ బిల్చెనే? యభయ మే♦ పారం బ్రసాదించెనే
శ్రీరాముండు? కృతార్థుఁడైతి హరుఁడ ♦ ర్థిన్ మ్రింగు క్ష్వేళశ్రియన్.

ఉ॥ రాముని మానసంబునఁ ది ♦ రంపుఁ దలంపిది యయ్యెనేని త
త్ప్రేమము నిట్టిదైన నది ♦ పేకి దశాస్యుఁడు నా హితోక్తులన్
దామసవృత్తిమైఁ గొనక ♦ తక్క చెడెన్ జెడితిన్ మహోద్ధతిం
దామరసాప్తుఁడింకఁ బ్రమ ♦ దంబున లంకపయిం జరింపఁడే? ౩౨౭

తే॥ త్రోవరాని కీడులు సేయ♦దొడ్డవారు, నైజమగు కృపాళుతను మా♦నంగఁగలరె?
మందరము నాటి మిడుఁగుఱుల్♦చిందునట్లు, చిలికినను సురలకు నీదె♦జలధి సుధను.

చ॥ ముని హితుఁడైన రాఘవుఁడు ♦ మోదముతో నను సన్మతించి చే
కొని యిఁక నెప్పుడుం జెడని ♦ కూరిమి నాకభయం బొసంగె నే
మనఁగలవాఁడ? గీడు లన ♦ యంబును మాయలతోడఁ జేయు నీ
దనుజభవంబు వీడితిని ♦ తప్పెను నారకముం దరించితిన్. ౩౫౦

చ॥ అనవుడు సూర్యపుత్రుఁడను ♦ నయ్య! రఘుప్రభుఁ డొల్లయందు స
ద్గుణములు దుర్గుణంబులును ♦ కోరికి నారయు వాఁడయయ్యు న
ర్థిని తనప్రాణముంబలె మ ♦ తించు దయాళువు నిన్నుఁ గాంచు నా
స నెదురు చూచువాఁడగు వె ♦ సం బదమా యని వెంబడింపఁగన్.

తే॥ వడికిఁ దరువులు గిరులును♦వడఁకునొంద, నీలగిరియు మేరువు వచ్చు♦నెఱి గహింప
వినుత పూర్వపుణ్యులు కపి♦దనుజ విభులు, చెలఁగి సాలభంజను కడఁ♦జేరినారు.

—: శ్రీరాముఁడు విభీషణున కభయ మొసఁగుట :—

సీ॥ ఇల నాకసంబున♦కెగుర వైవఁగఁ జాలు, బలయుతులగు కపి♦వరులు గొలువ
పొడవైన విల్లు చేఁ♦బూని మేరువుక్రియ, వహియించి సౌమిత్రి♦ప్రక్కనిలువఁ
బాలకడలి చుట్టి♦పరవ వికచ పద్మ, యుత నీలవార్ధి నా♦నొప్పు వానిఁ
జతురబ్ధి వేష్టిత♦సర్వసర్వంసహా, నాయకుఁడగు నర♦నాథ సుతుని

తే॥ వేలుపుల వేఁడికోలునఁ♦బాలవెల్లి, పాఁపపానుపు వీడి యి♦వ్వసుధ కేగు
దెంచు శ్రీశ్వరుఁబోలెఁ దో♦తెంచువాని, విశ్వ మోహనాకారుఁడై♦వెలయువాని.

సీ॥ భ్రూలతక్రియ వంపు♦పొలుపారు వీచికా, తతుల పరంపరల్♦తాఁకుచుండ
ధరియింపఁదగిన ము♦త్యాలకై వడి డాలు, నవరించు సైకత♦స్థలమునందు
ధవళిమమై యున్న♦తలమును తనమేని, కాంతులు నీలిమ♦గాఁగఁజేయ
నర్ధేందుఫాల సీ♦తాంగన కనుపాప, వలె నొప్పిదంబుగ♦వెలయువాని

తే॥ రతనపువ్విల్లులేని నీ♦రదముభాతి, రత్నహారముల్లేని యు♦రంబువాని
నరయఁ దరిత్రాడు లేని మం♦దరముకరణి, బాహుపురిలేని భుజములఁ♦బరఁగువాని.

తే॥ అమృతవృష్టి మానుచుఁ గరు♦ణామృతంబు, గురియు నిందు చందపు మోము ♦ పరఁగువానిఁ
దండ్రి యిచ్చిన మకుటంబు♦తమ్మునకొందఁ, దల్లి యిచ్చిన జడలతోఁ♦దనరువాని.

తే॥ ఎలమి దర్శించి యొడలెల్లఁ♦బులకరింపఁ, గనుల నీరుకాఱఁగ మది♦కరఁగ నిలిచి
కాంత మినుమును లాగిన♦కరణి నామ, నంబు నీడ్చు నీతఁడు లోక♦నాథుఁడనుచు.

సీ॥ ఎఱ్ఱని కనులతో♦నెలరారి కనువారి, యాత్మల లాగు నీ♦లాద్రి దియే మొ ?
రక్తాంబుజంబులు♦రాణఁ బుష్పించి క్రొ, మ్మించుఁ బూసిన కాల♦మేఘమేమొ ?
తనియంగఁ గరుణామృ♦తంబు వర్షించుచుఁ, బొలుపుమీఱినధర్మ♦మూర్తియే మొ?
యనఁనొప్పు శ్రీరాముఁ♦గనులారఁ గంటిధ, న్యతఁగంటిఁ గలుచు మా♦యంగఁగంటి
తే॥మిడుఁగుఱుం బుర్వు పగిదిని♦మెఱయు భవప, రంపరల నీఁగఁగాఁ బద్మ♦రాగమకుట
మునువిసర్జించిపాదుక♦ల్గొనినయితనిఁ, గొలువఁబంపునన్న యుఁజాల♦కూర్మి కాఁడె.
తే॥ తాపసులకును నీఁగఁగాఁ♦దరముకాని, భవరుజం బాపు మందునాఁ♦బరిఢవిల్లు
రాఘవుఁడుతానెవాఁడినా♦రాచములను,పరపిచంపరక్కసులెంత♦భాగ్యయుతులో?

చ॥ రతనపు బొమ్మికంబు పయి ♦ రాజిలు చేతులతోఁ దరుల్ శిలల్
మెతుకనయై కరంగ మితి ♦ మీఱిన భక్తిని తన్ను రాఘవుం
డితవుగఁ జూడ నొగ్గుచు మ ♦ హీస్థలిఁ జాఁగుచుఁ జేరి మ్రొక్కె వాం
ఛిత మణు లిచ్చు వార్ధిక్రియఁ ♦ జెన్నరు తత్పద కంజ సన్నిధిన్. ౩౮౯

చ॥ తొలఁగెను జన్మ బాధలని ♦ తోఁచు మొగం బెలరార నుబ్బుచున్
వెలువడ మోద బాష్పములు ♦ పృథ్విని పతుమునొక మ్రొక్కఁ జి
ప్పిలు కరుణన్ విభీషణుని ♦ శీర్షము దాఁకుచు రాఘవుండు పెం
పొలయఁగఁ గూరుచుండుమని ♦ యొప్పుగు తావును కేలఁ జూపుచున్.

మ॥ భువనంబుల్ రవిచంద్ర తారలు మహా ♦ భూతంబులున్ భవ్య రా
ఘవ నామం బది యెంత దాఁక నిలుచున్♦స్కన్నఁబు గాకండ సం
స్తవలీలన్ భరియింపు మంతదనుకన్ ♦ దైతేయ రాజ్యంబు నం
చు వచించెన్ గరుణాళుఁడై త్రిదశులున్ ♦ సూరుల్ ప్రశంసింపఁగన్.

మ॥ అకలంకాత్మకుఁడైన రామ కరుణా♦వ్యాపారముం గాంచియో
ప్రకటాత్ముండగు నవ్విభీషణుని ధ ♦ ర్మప్రోన్నతిం గాంచియో
యొకటన్ రెంటిని గాంచియో జగతి భూ ♦ తౌఘంబు సంతోష తా
రకమయ్యెన్ రఘురామ భూవరుని వా ♦ ర్తన్ విన్న యప్పట్టునన్.

ఉ॥ దాసుఁడు ధన్యుఁడయ్యెనని ♦ దండము వెట్టిన యవ్విభీషణున్
డాసిన లక్ష్మణుంగని క ♦ డంకను నిద్దుర మాను తండ్రి! సం
త్రాసము పాసినట్టి మన ♦ తమ్మునకున్ మకుటాభిషేకముం
జేసి ప్రమోదమానసుఁగఁ ♦ జేయుమ యంచు ననుజ్ఞ యీయఁగన్.

చ॥ అదను నెఱింగి కార్యఫల ♦ మారయునట్టి విభీషణుండు స
మ్మదమున రాముఁగాంచి జన ♦ మాన్య! తఱుంగని శ్రేష్ఠసంపదల్
ముదమున నిత్తువే నసుర ♦ ముఖ్యభవంబు తగుల్ తొలంగఁగా
నొదవుచుఁ గైకపుత్త్రునకు ♦ నున్నతి నిచ్చు కిరీట మీయవే! ౩౯౮

సీ॥ అనుడు శ్రీరాముఁ డి♦ట్లను విభీషణ! మున్ను, వరసోదరులము న♦ల్వురమె యుంటి
మావల గుహునితో♦నేవురమైతిమి, పదపడి వానర♦ప్రభునితోడ
నార్వురమైతి మీ♦యదనున నీతోడ, నేడ్వురమైతిమి♦ యింపుమీఱ
సీతండ్రి దశరథ♦నేత కాంతారంబు, నాకిచ్చి సుతులచే♦నలువునొంది

తే॥ వెలసె నని పల్క విన్న వి♦భీషణుండు, నన్ను మీసోదరులలోన♦నెన్నుకతన
బానిసలయందు మేటినై♦పరఁగినాఁడ, ధన్యుడైతిని భయములు♦శూన్యమయ్యె.

మ॥ అని సందేహము వీడి రామపద చి♦హ్నంబై లసద్రత్నశో
భనమై యొప్పిన హేమశీర్షకము నొ♦ప్పందాల్చి భానూదయం
బునఁ బూర్వాద్రి యెలర్చు లీల వెలసెన్ ♦ బుణ్యుండు సౌమిత్రి త
క్కిన కీశాదులు మోదమందిరి దివిన్ ♦ గీర్వాణు లగ్గింపఁగన్. ౩౯౮

క॥ విరిసోనలు వర్షించెను, శరధులు ఘోషించె మేఘ♦నముదయ ముఱిమెన్
సుర దుందుభి శంఖాదులు, మొరసెఁ బసిఁడి కురిసె గంధ♦పొడియును రాలెన్.

చ॥ అమృతము లొల్కు పల్కు లల ♦ రారెడి జానకిపట్ల ధర్మముల్
సమయుటచేఁ గృశించిన ప్ర ♦ శస్తగుణంబును నేఁడు గౌరవం
బమరఁగఁ గాంచె నంచు విధి ♦ హర్షమునొందె దశాస్యు దుష్ట కా
ర్యములును సంపదల్ పొలిసె♦నంచు నెలర్చెను ధర్మదైవముల్. ౩౯౯

తే॥ శత్రురాజ్యసంపద విభీ♦షణుని పొందు, టింబుగా నెల్ల రెఱుఁగఁ బా♦ళెంబునందు
మెఱవడిం జేయుఁ డీవును♦మిహిరసూనుఁ, డనుచు రాముఁ డాజ్ఞాపింప♦నాక్షణమున.

క॥ గుణనిధి విభీషణుని ల, క్ష్మణుఁడు రవిసుతుండు పెను వి♦మానంబునఁ బే
రణితో ముదమున వానర, గణములు మోవఁగ మెఱవణి♦గావించి రొగిన్.

ఉ॥ ఏ జగదీశు పాద రజ ♦ మెల్ల ముముక్షులు పొందఁగోరు వా
రా జనవంద్యు పాదముల ♦ నారసి బ్రహ్మ యజింపఁ బుట్టు గం
గా జలమందు మున్గ నర ♦ కంబును పొందరు తత్పదంబులె
రాజిలఁ దాల్చు వారెనయు ♦ ప్రాజ్యపదంబు వచింప శక్యమే? ౪౦౧

తే॥ సురలు మానులు దానులు♦సోమయాజు, లాత్మవిజ్ఞులు దేవర్షు♦లమరవరులు
తక్కుపెద్ద లీదైత్యచం♦దమున మేల్మి, నొందినట్టి వారెవ్వరీ♦యుర్విఁగలరు?

చ॥ మెఱవడియైన యప్పిదప ♦ మిల్లన నాతఁడు వచ్చి భక్తిమై
నెఱఁగినఁ గేలనెత్తి వను ♦ ధేశుఁడు దీవనలిచ్చి నిల్వఁగా
నుఱవగు తావుచూపె నట ♦ నుగ్రకరంబులచేత వారలం
బఱచితి నంచు లాగికొనె ♦ భానుఁడు స్వీయ మయూఖజాలముల్. ౪౦౩

—: లంకా వృత్తాంత పటలము (౨౬). —

తే॥ సాంధ్యకృత్యముల్ రాముఁడు ♦ సలిపికొనియె
మనసుతపియింపఁజూపిల్లు ♦ మదనుఁడెత్తె
నాకసంబెల్ల నెఱ్ఱన ♦ యయ్యె మఱి జ
గమ్మునం జిమ్మ చీఁకటుల్ ♦ క్రమ్మనయ్యె.

తే॥ దిక్కులఁ డాగియుండిన♦తిమిర సమితి, జలధి జలము భూమిని ముంచు♦చందమునను
పరవె నిండు కొలఁకు పూచు♦పగిది మిన్ను, తేజరిల్లె నక్షత్ర దీ♦ధితుల వలన.

తే॥ మహిత వివిధ సుందర వేణి♦మహి తనూజఁ, దలఁచి తపియించు రాముని♦నలఁగఁజేసి
నినులఁ బూచు మల్లికలు రా♦ణించు వనము, ఋక్షయుతమైన గగనంబు♦రీతినొప్పె.

చ॥ తన యెనలేని నెమ్మొగము ♦ తామర నీటుగఁ జూపి నన్ను చు
ల్కనయొనరించి గెల్చిన యి ♦ లాతనుజాత విభుఁ జయింతు నే
నని పెను కందుతోఁ గినుక ♦ నబ్జుఁడు వెన్నెల కత్తి దూసి చో
ర నికర భీతిదుండయి బి ♦ రానఁ గనంబడెఁ దూర్పుదిక్కునన్.   ౪౦౭

తే॥ గోచరముగాక యెచ్చోట♦గూఢరీతి, నున్న స్త్రీఛాయ యేరీతి♦నున్నఁ జాలుఁ
బట్టెద నటంచుఁ జంద్రుండు♦పరవునట్లు, వెన్నె లనియెడి పెనువల♦విసరివైచె నంత.

ఉ॥ మేలయి యొప్పు నాయొడలి ♦ మేదురవర్ణము గొంటకాక కీ
శాలిని రేచి నన్నును ర ♦ యంబునఁ గట్టఁ దలంచి రాముఁ డీ
లీలను డాసినాఁడని చ ♦ లించి యుయుత్సుకతన్ దరంగలన్
గేలఁ దటంబు మోఁదుచును ♦ కేరినరీతి నెలర్చె నబ్ధియున్.   ౪౦౮

తే॥ ప్రాఁతదై ఘోష మొనరించు♦వార్ధి ముదిమి, గొన్న మేనెల్లఁ దోలొల్చు♦
కొమరు దోఁచు
సికతవేదులఁ బాలు పో♦సిన విధానఁ, బంపువెన్నెల లెల్లెడఁ♦బరవఁదొడఁగె.

తే॥ మల్లికా విమ దంష్ట్రిలు♦మధుప దుర్గ, మెఱ్ఱని కనులు శైల వి♦హ్వాతియుఁ గలుగు
మలయ మారుత వ్యాఘ్రంబు♦మలయఁజొచ్చె, బెట్టు ధ్వనితో వియోగ హృ♦
ద్భేదకముగ.

తే॥ వాలి యురమును ఖరు ఱొమ్ము♦ సాలములను, తొలిచినట్టిశ్రీరాముని♦లలితవక్ష
మందు మదను నమ్ములతోడ♦నిందుకిరణ, జాలమను శాతఖడ్గంబు♦జాఱఁదూఱె.

తే॥ ఒడలుచూచుఁబుడమిపట్టి♦యెడఁదఁదలఁచుఁ, గష్టములనెంచి చింతించుఁ♦గడలిఁ
జూచు
దొంగయై చెలిఁ గొంపోవు♦ధూర్తులంక,దిక్కుచూచు రాముఁడు వింటి♦దిక్కుచూచు.

ఉ॥ చందము చిందు మేలినగ♦చందము నందము నొందుసీత మై
యందము డెందమందు పెను ♦ పందఁ దలంచి తపించి విభ్రమం

బొందిన రాఘవుండు పౌలు ♦ వుం దలపించెడు మౌక్తికంబులం
జెందిన పద్మరాగమనఁ ♦ జెల్లు ముఖంబును విస్మరించునే? ౪౧౪

తే॥ ఇట్లు పరితపించెడు రాము♦నినసుతుండు, డాసి కర్తవ్యమును తల♦పోసి చేయఁ
దగిన నీవిట్లు చింతింపఁ♦దగునె? హితుని, పిలిచి యోచింపు మన రఘు♦వీరవరుఁడు.

తే॥ అంతఁ గొంత తెప్పిఱి మది♦చింతవీడి, యల విభీషణుఁ దోడి తె♦మ్మనుడు నతఁడు
పిలువ రాక్షసత్వము మాని♦వినుతపథము, నొంది నాతఁడు శ్రీరాము♦నొద్దఁజేరె.

తే॥ వికసితాంబుజాత వనంబు♦విధముదోఁచు, పార్థివేంద్రుండు తన పాద♦పద్మములకు
మ్రొక్కిన విభీషణాఖ్యుఁ గూ♦ర్చుండఁబెట్టి, మృదుల ఫణితి నిట్లని ప్రేమ♦మీఱఁ బలికె.

తే॥ రావణుని స్వీయబలము దు♦ర్గంపు బలము, నంగబలమును మారుతి♦యచటఁ జూపు
విక్రమంబును నే విన♦విశదరీతిఁ, దెలుపుమా యన నాతండు♦నిలుచునంత. ౪౧౫

తే॥ వలదుకూర్చుండియే తెల్ప♦వచ్చుననఁగ, నమ్రుఁడై యంజలిఘటించి♦నయముమీఱ
నడుగు ప్రశ్నములకు సంశ♦యంబు నీఁగఁ, దగు సమాధాన మిట్లు ప♦ల్కఁగఁదొడంగె.

తే॥ హనుమతండ్రియా వాయువు♦కనకశిఖరిఁ, బాఁపతేఁడూని యుండ లే♦పంగఁ బ్రతిన
చేసి యల త్రికూట శిఖర♦మీసమీప, జలధిలోఁబడవైచె నా♦స్థలమె లంక. ౪౨౦

తే॥ యోజనంబులు నూఱు లోఁ♦తొలయుచుండు, నేడునూఱులౌ నాకోట♦గోడ వెలుపు
పొడవు గలదు జ్యోతిశ్చక్ర♦మునకు మించి, బలసియుండు లంకను చక్ర♦వాళ మట్లు.

తే॥ ప్రహరిపనితనమును యంత్ర♦పద్ధతియును, బురుజులును తక్కఁగలయవి♦పొగడిచెప్ప
మనసువిసుగొందుఁబరిఖయే♦వనధియగును, మీరుచూడఁగలరు దాని♦మేల్మినింక-

సీ॥ ఉత్తరద్వారమం ♦ దుండు వీరులు రెండు, కోటులు కాలాంత ♦ కునకు సములు
పడమటి వాకిట♦వారి కిమ్మడుఁగగు, వారు మృత్యువుఁ బోలు♦శూరవరులు
దక్షిణద్వారానఁ♦దగఁ బదునాఱు కో, టులు జము పంతంబుఁ♦గలఁచువారు
తూర్పు గవని వారు♦తొమ్మిది యేడు కో, టులు దిక్కరుల నేల♦నలఁచువారు

తే॥ నింగిఁ గన్నులు మూయక♦నిలుచువారు, గండు గలవారు ముప్పది♦రెండుకోట్లు
పగఱు నిర్జరు లెప్పుడో♦వత్తురనుచు, ధరణిపై నంద్రు లెక్కకు♦దాఁటువారు.

తే॥ ప్రహరిలోపల వెలుపల♦బలసి కాచు, వారు తేఁకువగలవారు♦మారుతంబె
కుడుపుగాఁగల్గి పెను గాలి♦పడగలవలె, విన్నువీథిఁ దిరుగువారు♦వేయికోట్లు. ౪౨౪

తే॥ నగర రక్షణ దుర్గముల్ ♦సొగసుమీఱె, మూఁడు గలవు వానిని గూర్చి♦పొగడనేల?
వానిఁ దొంబది కోటు ల♦వార్యబలులు, చెలఁగి రేయిం బవల్లు ర♦క్షించుచుంద్రు.

తే॥ రాజసమ్మాన మొంది వి♦క్రమమునంది, ధర్మదూరులై శత్రువుల్ ♦తాఁకువేళ
వంచనము లేక సాహాయ్య♦పడెడువారు, పదియు నాఱు నూఱుల కోట్లు♦పరఁగుచుంద్రు

ఆ॥ విసముకాదు ఘోర♦వీక్షణ మనఁదగు, కనులవారు తిరుగు♦పనులవారు
అంతిపురము చుట్టు♦నఱువది నాలుగు, కోటు లసుర వరులు♦క్రూరగుణులు ౪౨౭

ఆ॥ వదరి వదరి మఱియు♦వర్ణింప ఫలమేమి?, యుర్వి బంక్తివదను♦డుంచియున్న
సేన లోకముల న♦శింపఁజేయఁగఁజాలి, వేయి వెల్లులగుచు♦వెలయుచుండు. ౪౨౯

క॥ ఒక్కొక్మడి లోకమ్ముల, నుక్కునఁ బెకలింపఁజాలు♦నురుబలు లసురుల్
మొక్కలులు మణుల వాకిటఁ, గుక్కలవలెఁ గాచువారు♦కోటుల కోటుల్. ౪౩౦

తే॥ పరఁగుఁ దేరులు పదివేల♦పద్మసంఖ్య, అంతకంటె రెండంతలు♦దంతిబలము
అంతకంటె రెండంతలు♦హరుల బలము, అంతకంటె లొట్టియలు రెం♦డంతలగును.

తే॥ నగరికోట యిట్టిదియు సే♦నాబలంబు, నిట్టి దిక్పాలుచేఁ గ_త్తి♦నెసఁగఁ గొన్న
రావణునకుఁ దోడగునట్టి♦రక్కసులును, తపము ఫలముగా వర బలో♦ద్ధతి గలారు.

చ॥ యుగములు చెల్లఁగాఁ జెడక ♦ యుగ్రతపం బొనరించినాఁడు పెక్
జగడము లొండు దక్క మఱి ♦ సత్కృతు లేవియు లేనివాఁడు సే
న గలుగువాఁడు వక్ర రద♦నంబులు గోళ్లును లేకయుండు ను
గ్ర నృహరిఁ బోలు వాఁడొకఁ డ ♦ కంపనుఁ డబ్ధిని ద్రావు జాణఁడున్.

తే॥ మేఘవాహను గెల్చిన♦మేటి యొక్కఁ, డున్నవాఁడు నికుంభుఁడన్♦పిన్నవాఁడు
కోపశీలుండు తొమ్మిది♦కోట్ల మ_త్త, గజ తురంగ రథాదులు♦గలుగువాఁడు.

తే॥ సిద్ధులను చెఱసాల నుం♦చిన ఘనుండు, కుంభుఁ డనెడి దైత్యుఁడు పది♦కోట్ల బలము
తనరువాఁడు కల్పాంత మా♦ర్తాండుకంటె, వేఁడి గలవాఁడు దున్సహా♦వీరవరుఁడు.

తే॥ కరి పిశాచ తురగ ఖర♦కాండయు_క్త, రథము లొక పదికోట్లు ప♦రంగువాఁడు
తల్లినైన వంచనముచేఁ♦దాఱుమాఱు, పఱుపఁజాలు నేర్పరి మహో♦దరుఁడు గలఁడు.

ఉ॥ కొండలనుండు రెండు పది ♦ కోటుల సేనకు నాయకుండు నేఁ
డుండెడు వాఁడు రేపు గలఁ ♦ డోయను నామడి సార్థకంబుగా
మెండుగఁ గన్నవారలను ♦ మ్రింగుచునుండును యజ్ఞనాశకా
ఖ్యుండు భయంకరుండు బలి♦యుండు సురావలి గెల్చె వేమఱుల్. ౪౩౬

తే॥ నరసురాదుల వెవ్వెఱు♦పఱచి నిలుప, నొక్క దినమునఁ దినఁజాలు♦నుక్కడింద్రు
సాయుధులు రెండుకోట్లతో♦నమరువాఁడు, సూర్యశత్రుఁడు క్రూరదృ♦ష్టులు గలాఁడు.

తే॥ఋషులు సుమనస్కులును త్రిమూ♦ర్తులును చేరి,వలకుఁలం జూచి మాటాడ♦వలసినట్టి
బెట్టిదుఁడు మహాపార్శ్వుడన్♦వికృతకోపి, కలఁడు పదునాఱు కోటుల♦బలమువాఁడు.

తే॥తలకుఁబై ప్రక్కసూర్యచం♦దంపు మోము, గలుగువాఁ డెనిమిదికోట్ల♦బలమువాఁడు
వజ్రదంష్ట్రుండు జమునకుఁ♦బైని జముఁడు, శూలపాణి కసాధ్యుండు♦సుకృతవైరి.

తే॥చంచలత లేనిపదికోట్ల♦సైన్యములకు,దొర యసామాన్యబలుఁడసా♦ధ్యుండుయక్ష
సిద్ధసాధ్యగుహ్యకులహిం♦సించినాఁడు,మదయుతుఁడుపిశాచాఖ్యుఁడు♦న్మత్తుఁ డొకఁడు.

తే॥ చదురుగల చతురంగముల్♦పదియు నాల్గు, కోట్ల సైన్యములకు నాయ♦కుండు కొండ
లదర గర్జించువాఁడు తి♦ర్యక్ప్రచారుఁ, డధికకోపి దుర్ముఖుఁడను♦నసురవరుఁడు.

తే॥ నాయకుఁడు పదికోట్ల సే♦నలకు ఖడ్గ, యుద్ధమునఁ బ్రసిద్ధుండు వి♦ద్యుద్ద్రుశుండు
మాపె విద్యాధరులకీర్తి♦మహిమ లెల్ల, ఘనబలుండు విరూపాక్షుఁ♦డనెడువాఁడు.
ఆ॥ శవ సమూహముల శ్మ♦శానంబునకుఁ బోవ, నీక పట్టి పండ్ల♦నిఱుకువాఁడు
పద్మసంఖ్య సైన్య♦పతి ధూమ్రవరుఁడు ధూ, మ్రాక్షుఁ డొక్కరుం డ♦హార్యబలుఁడు.
తే॥ మందరముఁ బోలువారు దుర్మానయుతులు, కడలిఁబోలిన సైన్యంబు♦గలుగువారు
వారి పేర్విన్న లోకము♦ల్వడఁకుచుండు, రణ శిరుండు వ్యమత్తుఁడ♦రక్కసీంద్రు.
తే॥ ఇట్టి యుద్ధవీరుల లెక్క♦యిడఁగరాదు, వీరికంటె నిమ్మడి సేన♦వెలయువాఁడు
సమరదోహలుఁడు సమస్త♦సైన్యములకు, నధిపుఁడు ప్రహస్తుఁడను నిర్జ♦రాంతకుండు.
తే॥ ఇంద్రుచౌదంతి దిగ్భ్రమ♦మెనసి యేఁడు, సంద్రముల దాఁటి యవలికిఁ♦జావుపరువు
వెట్ట దిక్కున కొకరుగా♦వేలువులును, పరుగులిడ శరవర్షంబు♦గురిసె వాఁడు.

ఉత్సా॥ తఱిమి వెల్లదంతి నాల్గు ♦ దంతములను వేరుతోఁ
బెఱికి వానితోడఁ గొట్టి ♦ వేల్పు లెల్ల దెసలకున్
వెఱచి పఱవ నరుణ నగము ♦ వెట్టియెత్తి తిరుగు నా
కరణిఁ దిరిగి నతఁడు కుంభ ♦ కర్ణుఁ డధిపు తమ్ముఁడా. ౪౪౭

ఉత్సా॥ చంద్ర రవులఁ జెఱనువైచె ♦ జయము వానిసొమ్ము తా
నింద్రుఁబట్టి కట్టువాఁత ♦ లిప్పుడుం గనంబడున్
సాంద్రకీర్తి గొన్నవాఁడు ♦ చాల మాయలొప్పు వాఁ
డింద్రజిత్తు రావణునకు ♦ జ్యేష్ఠసుతుఁడు భూవరా! ౪౪౮

,, చెనకి పాడివేల్పు తన్ను ♦ చెఱచునంచు నెంచఁడున్
వనజభవుని వలన విల్లు ♦ వరముగాఁగఁ బడసె వే
అనఘుఁ డింద్రుఁ డొకఁడు లేమి ♦ నన్న పేరు దాల్పఁతే
దనఁగనొప్పు నింద్రజితున ♦ కవరజుఁ డతికాయుఁడా. ౪౪౯

తే॥ ముగురు మూర్తులెదిర్చిన♦మొక్కవోని, యరిది సత్త్వంబుగలుగు దే♦వాంతకుండు
త్రిశిరసుఁడు నరాంతకుఁ డనఁ దిరుగువారు, రావణుని ముద్దు కొమరులు♦రాఘవేంద్ర !
సీ॥ అనురేశునకు సహా♦య బల మిట్టిది వాని, దార్ఢ్య మెఱింగి నం♦దాఁక వినుతు
నజుని పుత్త్రుండగు♦నల పులస్త్యుని పట్టి, సుకృతియా విశ్రవ♦సుని సుతుండు
బలు తపంబున బ్రహ్మ♦వలనను హరు వల, నను వరాలొంది యు♦న్నతి గడించెఁ
బంచభూతంబులు♦పాంచభౌతికములు, నతని స్వాధీనంబు♦లై యడంగుఁ
తే॥ బార్వతీ పరమేశ్వరుల్♦భక్త పాల, నంబు పొంటె వేంచేయఁగ♦నలువుమీఱు
వెండికొండను పాదుతోఁ♦బెల్లగించి, నింగి దాఁకంగ నెత్తిన♦తుంగబలుఁడు.
తే॥ దిగ్గజంబుల దంతముల్♦దివిరి భుజము, లందు డిగ లెక్కసేయని♦యతిబలుండు
సుర గరుడ యక్ష సాధ్య కిం♦పురుషనాగ, వరులు దెసచెడి పాఱంగఁ♦దఱిమినాఁడు.

తే॥ మణి కిరీట మస్తకములు♦మహిని కూలఁ, గాలకేయుల కులములఁ♦దూలఁజేసె
రావణుని పేరు విన్న మా♦త్రాన నిప్డు, నచటికాంతల గర్భంబు♦లవియుచుండు.
మ॥ ఘన రాజ్యేందిరయుఁ మహానిధులు లం♦కారాజ్య సర్వస్వముఁ
ఘనతం గోల్పడి బెబ్బులిం గనిన జిం♦కంబోలెఁ బార్లాడి భీ
తిని రాజ్యంబును పుష్పకంబు నెడగా♦దీనత్వముం బొంది యా
ధనదుం డిప్పుడు దాఁగినాఁ డలకలో♦దైత్యాన్వవాయాంతకా! ౪౫౪
ఉ॥ త్రాణచెడంగ వీఁపువయి ♦ రక్తము లోల్కెడు పుండ్లఁ జూచుచుఁ
బాణ విఘాత జాత హతిఁ♦బొల్పడి యొర్వక యంతకుండు స్వ
ప్రాణములన్ హరించునని♦పాఱి దినంబులు లెక్కగొంచు గీ
ర్వాణ విరోధి నామమె జ♦పంబొనరించుచు నుండు రాఘవా! ౪౫౫
క॥ తరణి వఱకేల చెప్పఁగ, నరుణుని కన్నులును చొచ్చి♦యరయవు లంకన్
వరుణుఁడు పాశముఁ గోల్పడి, శరణముకై వడిగఁ బాఱె♦జడధిం దూఱెన్. ౪౫౬
ఉ॥ కొండలు పిండిసేయు రణ ♦ కోవిద కర్కశ బాహు దండముల్
కొండొకయు న్నలంగని య♦కుంఠిత విక్రమశాలి రావణో
ద్దండ పరాక్రమంబు తుది♦దాఁక వచింపఁ దరంబె? నీదు కో
దండవిముక్త బాణ శర♦దంబునఁగాక నశించునే యెటుల్? ౪౫౭
సీ॥ పావనిచేఁ గోట♦వాకిటి తోరణ, స్తంభంబుచే బల♦దర్పులైన
దనుజులు చదిసి చ♦చ్చినవారు సంద్రంపు, టిసుకకంటెను లెక్క♦కెచ్చువారు
తదితరుల్ వ్యాఘ్రంబు♦తఱుమంగఁ బాఱిన, జింకలక్రియఁ జెల్ల♦చెదరినారు
రక్త మేదో మాంస♦రాసులు ప్రేవుల, ప్రోవు లెల్లెడలను♦తావుకొనియె
తే॥ వీఁకతోఁ దాఁకు నక్షుని♦వింటితోడఁ, బట్టి నేలకు రాచిన♦ప్పటి యసహ్య
పలల మస్తిష్క శోణిత♦పంక మింక, నాఱకున్నది వర్ణించి♦తీఱునేమి? ౪౫౮
క॥ అమరుల నగరముతో మా, నము చూఱలు చేసినట్టి♦నాయకులను సై
న్యములను చుట్టంబుల ప్రా, ణములఁ జెఱచె దంతి చెదల♦నలఁచిన భంగిన్.
చ॥ ఎనుబది వేల సైనికు ల ♦ హీన బలాఢ్యులు కింకరాభిధుల్
హనుమని తాఁకఁగా మిగుల♦నాఁకలిగొన్న మృగేంద్రుఁడు కై వడిన్
గినిసి పరాక్రమించి వడిఁ♦గేలను కాలను వాలుతోడఁ గూ
ల్చెను త్రిపురాసుర ప్రతతి♦లీలను రుద్రుఁడు త్రుంచువైఖరిన్. ౪౬౦
ఆ॥ జంబుమాలి గొప్ప♦సైన్యంబుతో వచ్చి, యంపవాన గురిసి♦హనుమ భుజము
నొంచ నితఁడు వాని♦యంచిత ధనువుచే, తనె కృతాంతు వేశ్మ♦మునకు నంపె.
తే॥ కనక దుర్గ వేష్టితము లం♦కాపురంబు, నందు నలఁగి తలలు పోయి♦నట్టివారు
లెక్కలేరు హనుమ గాల్ప♦లేచినట్టి, యగిని రక్తప్రవాహంబు♦నిగురఁజేసె.

తే॥ నాఁడు దాల్చిన విరులు చం♦దనము నగలు, వస్త్రములు మార్చకుండి న♦భంబునంద
యేడు దినములు నిలిచె లం♦కేశ్వరుండు, నగరి కాలిన తెఱఁగును♦పొగడనేల ?

తే॥ నగరిఁగూర్చి కోటలఁగూర్చి♦తగినరీతి, వినిచితిని లంకకాలిన♦పిదప ప్రేని
యాజ్ఞచే బ్రహ్మ మునుపటి♦యట్లె సృష్టి, చేసియున్నాఁడు జానకీ♦చిత్త నిలయ !

ఉ॥ ఆలమునం దెదిర్చిన ఖ♦రాదులఁ గూల్చుటచేతఁ గాద య
వ్వాలి నమోఘ బాణహతి♦వ్రాల్చుటచేతను గాద సంగరా
భీలుఁడు వాయుసూతి తొలి♦వేల్పుల మూఁకలఁ గూల్చుటల్ పురిం
దేలిక నగ్ని కాహుతిగ ♦ దీల్చుట నమ్మిక గొల్ప వచ్చితిన్. ౪౬౫

ఉ॥ స్నేహముచే నెలర్చిన వి ♦ శిష్టగుణుండు విభీషణుండు సం
దేహము లేని తేవ నిగ ♦ దించిన పల్కుల నాలకించి వై
దేహిని పాయు హేతువున ♦ దీల్పడి సన్నసయైన బాహువుల్
దేహముతోడ నుబ్బ జగ ♦ తీపతి మారుతిఁ గాంచి యిట్లనున్. ౪౬౬

సీ॥ వీరవరేణ్య ! వి♦ద్వేషి సైన్యంబులో, సగముపైఁబడ నీవ♦చంపివైచి
రావణుపురము పూ♦ర్ణంబుగాఁ గాల్చి నీ, ఘనపరాక్రమము నే♦వినుచునిండ
శుకవాణి జానకిఁ♦జూచి తోడ్కొని రాక, మరలుట చూడ నా♦శరబలంబు
తెలిపింపఁగోరి యి♦త్తెఱఁగున వచ్చితి, వని మనంబున నెంచి♦తనిసినాఁడ

తే॥ నీవు చూపిన మగఁటిమి♦నిండియున్న, వైరి నగరాన మఱికొన్ని♦వీరకృత్య
ముల నొనర్తము గాని నీ♦పొగడు నెదుట, భాను నెదుటి దీపమువలెఁ♦బ్రబలఁగలదె?

తే॥ మద్బలంబును రావణు♦మహిత బలము, నీదిగాఁ జేసికొంటివి♦నిపుణచరిత !
వనజభవుపద మీజన్మ♦మునకుఁ బిదపఁ, బడయుమా నీకుఁగాఁగ నే♦ర్పఱచినాఁడ.

చ॥ అని రఘురామమూర్తి పలు ♦ కాడఁగ నంజలిచేసి యంజనా
తనయుఁడు సిగ్గునొంది వసు ♦ ధాస్థలిఁ జూచుచు నూరకుండె నె
మ్మనముల నుబ్బి ముక్తిగొను ♦ మాన్యులభంగిని మోదవార్ధిలో
మునుఁగుచు నోలలాడి రిన ♦ పుత్త్రుఁడుఁ దక్కిన కీశబృందముల్. ౪౬౭

—: ౬. వరుణ ప్రార్థన పటలము :— (౮౫)

సీ॥ ప్రథిత విజ్ఞాన సం♦పన్న ! విభీషణ ! కడలి కట్టునకు లోఁ♦బడునయేని
మూఁడు లోకములను♦భుజ బలంబున నడ, చుటయు నాశంబు నే♦యుటయునరుదె?
ఉత్సాహవంతమై♦యున్న యీవానరసేన, జలధి దాఁటుట యెట్లొ♦తెలుపుమనఁగ
మఱువడియున్న నీ♦మహిమంబు నెఱుఁగఁడీ, శరధి మీకులము సా♦గరుల వలనఁ

తే॥ ద్రవ్వఁబడెఁ గానఁ బ్రేమ వ♦రం బొసంగు, మనము దాఁటంగ మార్గమి♦మ్మని సముద్ర
వేఁడు టుత్తమపద్ధతి♦విమల హృదయ!, యని విభీషణుఁ డాడంగ♦నాత్మ నలరి.

తే॥ లెస్స వచియించి తంచుఁ దా♦లిమిని పొగడి, అర్కనుత విభీషణ పవ♦నాత్మజాదు
లెల్లఁ గ్రేవల రా నాప♦గేశతీర, మునకుఁ జనునంత నినుఁడును♦పొడమెఁ దూర్పు.

తే॥ వేఁడి వెలుఁగుచేఁ జీఁకటుల్♦విరియునంత, షోడశ కలాప్రపూర్ణుఁడౌ♦సుందర శశి
యరయ రాహువు మ్రింగి వె♦ల్వాఱుచున్న, చందమునఁ దోఁచెఁ గాంతులు♦
సమసిపోవ.

మ॥ యువతీరత్నము సీతఁ దెచ్చుటకునై ♦ యుర్వీశ సింహుండు రా
ఘవ చంద్రుండొక త్రోవ యిమ్మనుచుఁ గాం♦క్షన్ వేఁడఁగాఁ గోరి శా
స్త్ర విశిష్టంబగు పద్ధతిం జలుపు ద ♦ ర్భప్రస్తరంబందు వే
డ్కన్ వసించెన్ జపియించె శ్రద్ధ వరుణాం ♦ కంబైన సన్మంత్రమున్

ఉ॥ మేనఁ బరాగముం బొలయ ♦ మిక్కిలి యెండ మొగంబుపైఁ బడన్
జానుగఁ గన్నుమోడ్చి యొక ♦ జాము యుగంబుగఁ దోఁప నేఁడు నా
ళ్లూని వసించి తోయములు ♦ నొగిర మంటక వేఁడ నీరధీ
శానుఁడు సంతసింపఁడు ప్ర ♦ సన్నుఁడు గాఁడును పల్కరింపఁడున్. ౪౭౪

మ॥ బలవంతుండయి యీ నదీశ్వరుఁడు నన్ ♦ భంగించుచున్నాఁడు ని
శ్చలితుండై యవుఁ గాదనండు మది నా ♦ సంతాపముం గానఁ డీ
లలి భీష్మించుచు దాఁగినాఁడని కృపా ♦ లంకారుఁ డా రాముఁ డ
గ్గలికన్ జూచెదనంచు వంచె బొమలు ♦ గ్రక్రోధ దుర్వీక్షుఁడై. ౪౭౫

ఉ॥ కోరనివారికైన నొక ♦ కోరిక నొక్కనియొద్దఁ జేరుచున్
గోరికిఁ దెల్పఁగాఁ బిసిని ♦ గొట్టు స్వభావగుణంబు వీడునే?
వారిధిఁ ద్రోవ యిమ్మనినఁ ♦ బల్కఁడు చూడఁడు మేలుమేలు! నా
శూరత వీనికింత రుచి ♦ చూపెదఁగాకని నవ్వెఁ గిన్కమై. ౪౭౬

అ॥ దైత్యుఁ డపహరింప♦దారను గోల్పోయి, పరువుచెడిన వింటి♦బరువుమోసె
ననుచు నెంచి చుల్కఁ♦దనము చేసినవాఁడు, గావలయును జడధి♦కరుణమాని

తే॥ తోడుపడికొంటపొగడిత♦తోడఁగొనుట,బలిమిగైకొంట యనుమూఁడు♦పద్ధతులె జ
గంబునం గల్గు; వేఁడియు♦గౌరవంబు, పాడిచెడ డాఁగెఁ బలికియు♦ఫలముగలదె?

తే॥ అడవులంజొచ్చి కాయలు♦నాకులుదిని,యొడలుపెంచువాఁడని యెంచు♦జడధి గొప్ప
తనము నల్పమానవుశక్తి♦తగ్గుహెచ్చు, లెఱుఁగుదురు గాక వేలుపు♦లెల్లనింక.

ఉ॥ నింద యటంచు జంకి ఘన ♦ నిష్ఠను వేఁడఁ దిరస్కరించి న
న్నెందును గాక చూచిన న ♦ దీశ్వరు లేద్వురు మండి మాఁడఁగా
డెందమునందు పుట్టిన క ♦ డింది భయంబునఁ బంచభూతముల్
సందడిఁ బ్రాణభిక్ష గొని ♦ సాగఁ జరింతురు గాక వానరుల్. ౪౮౦

ఉ॥ మోక్షము నొందినట్టి ముని ♦ ముఖ్యులె యైనను చూచు వేడ్కతో
నీక్షితిఁ జేరిరేని ధన ♦ హీనత గాంచిన యంత గౌరవ
ప్రేక్షణముల్ వహింపఁ గన ♦ రెవ్వరు; కుట్టకయున్నఁ దేలె? భో
గక్షము లెందునే నివులు ♦ గప్పిన నిప్పును లెక్కగొందురే! ౪౮౧

చ॥ వనచరులెల్లఁ గాల్నడనె ♦ వారిధి దాఁటుదు రింక లక్ష్మణా!
ధనువిటు తెమ్మ యంచుఁ గడు ♦ దారుణ కోప పరీతచిత్తుఁడై
కనఁ దన తమ్ముఁడిచ్చినగు ♦ కన్నులతో ఘనచింతతో శరా
సనము నొసంగ రాఘవుఁడు ♦ సవ్వడిగాఁగ గుణంబు నెక్కిడెన్. ౪౮౨

ఆ॥ ధనువు నెక్కువెట్టి♦గొనయమ్ము లాగఁగాఁ, గలిగినట్టి పేరు♦టులివు హరుని
కొమ్మ యొందు ప్రణయ♦కోపంబు సడలించె, జగము లొక్కసారి♦సంచలించె.

ఉ॥ మేలగువానిలో మిగుల ♦ మేలగు తూపులు వర్షధారలం
బోలి యుగాంతకాలమున ♦ భూమి జలంబులఁ ద్రావు భాస్కరుం
బోలి పురారినేత్రమును ♦ పోలి మహాలయ కాల పావకుం
బోలి సముద్రమెల్ల నొక ♦ మూర్తము లోపలఁ గమ్మె దండడిన్.

సీ॥ కులశైలములకంటె♦బలమైన కోదండ, మును మండలాకార♦ముగను వంచి
నిఖిల చరాచర♦నికరంబుఁ బ్రళయ వే,ళను కాల్చు నగ్ని కీ♦లలకు మించి
నగములు మత్స్యముల్♦నాగు లింధనముగా, తదితరంబులు చిన్న♦చిదుగులుగను
కడలి నీరము నెయ్యి♦గా రామబాణాగ్ని, గొలల వారిధి యగ్ని♦కుండమయ్యె

తే॥ నేడు జలధులలోఁ బొగ♦లెగయఁగా న, భంబుఁ గప్పుచుఁ జక్రవా♦ళంబు నవలి
చిమ్మచీఁకటిఁ బోఁగొట్టి♦బమ్మగోళ, మగ్నిగోళమయయ్యెఁ బో♦యనఁగఁ జేసె.

క॥ నెఱఁకులు చుఱుక్కుమనఁగాఁ, జొఱమీలును చొక్కి యొఱఁగ♦సురతరువులు చి
చ్చఱ పిడుగులక్రియఁ బడు తుం, పఱచే మాఁడంగ రామ♦బాణము లడరెన్.

క॥ మిడుఁగుఱులతోడి జ్వాలలు, పొడమఁగ బొగ్గులయి రాలె♦మొగుళుల గములున్
జడధి బడబాగ్నివలెఁగా, వడిఁ గమరె నటించు వేల్పు♦పడఁతుల కురులున్. ౪౮౩

తే॥ లెక్కయిడరాక నెత్తురుల్♦గ్రక్కి తేలె, మకర నికరంబుబును పెక్కు♦మడిసి తేలి
కెరలెఁ దిమి తిమింగిల తిమిం♦గిలగిలములు, రామశరములు వారాశిఁ♦ద్రచ్చికాల్ప

తే॥ బూది మొగయంగ నగ్నులు♦పుట్టి కొండ, లన్ని యుం గాల వేకొట్ల♦యంపగములు
చొరఁగ నదులతో బురదతో♦శరధి మాఁడఁ, బాఁపతేని తలలు గాన♦వచ్చెనందు.

తే॥మాటదప్పిన యొకదొడ్డ♦మనుజకులము,సరణి నిర్మూలమయ్యె మ♦త్స్యముల కులము
స్తంభములతోడ నావలు♦జరగునట్లు, వీఁపుపై బాణములతోడ♦వెలసె మీలు.

తే॥ శ్రేణులై సిత శరములు♦చెలఁగుకతనఁ, గొన్ని యుడుకుచుమాఁడిబొగ్గులయి బూది
యయ్యె నల్లతో బాణాగ్ను♦లలముకతనఁ, గంధి యొప్పె సంధ్యాకాల♦గగనమనఁగ.

తే॥ రామ శితసాయకాగ్నులు♦ ద్రావసిర, మున్న దో లేదొ యననొప్పు♦ నుదధి యొక్క
ప్రమిదఁ బోలఁగ నేతిలోఁ♦ గ్రాఁగినట్టి, వానిఁబోలెను జలచర♦ ప్రతతి చూడ.
తే॥ శిత శిలీముఖములు రక్త♦ సిక్తముఖము, లగుచు జలమెల్లఁ ద్రావ ర♦ త్నాళిబయలు
పడఁగ జడనిధియుడుకు చా♦ ర్పంగరాని, మిడుఁగుఱులఁ జెదర్చుచునుండె♦ మితమువిూఱి
తే॥ ఎల్లయెడ బయలుగ జల♦ మింకిపోవ, నంబరువున్నైచి దుంపలు♦ శాకములును
వరుగులుగఁ జేసి యుంచిన♦ కరణి నొప్పెఁ, గ్రొవ్వినట్టి మత్స్యములును♦ కూర్మవితతి.
తే॥ ఉలివుతో వచ్చు బాణమ్ము♦ లొండొకండు, దాఁకి వెదురుటడవిఁబోలె♦ దవము రేఁప
నెల్లజంతువు లుడుకుచుఁ♦ దెల్లుచుండె, నవ్వి క్రక్కిన శోణిత♦ మలలు పాఱె
ఆ॥ కొండగములనుండు♦ కుజములు తుండ్లయి, కడలి జలము పైనిఁ♦ బడుచునుండ
మండుచుండెఁ జమురు♦ మఱిమఱి చల్లంగ, నాఱకుండ మండు♦ నంగమునను.
తే॥ రామవిభుఁడు పరవు శర♦ స్తోమ మజుని, యస్త్రమట్టు లమోఘంబు♦ లగుచుమనను
కంటె వడియయిమిడుఁగుఱుల్♦ గలుగఁజేయు, గొప్ప పద్మాకరము క్రియఁ♦ గొఱలె శరధి.
తే॥ ఉత్తములు కోపగించిన♦ నొదవు మేలె, యనుట నిచ్చోట దృష్టాంత♦ మయ్యె వార్ధి
యుప్పుకడలి యనెడి పేరు♦ తప్పి శుద్ధ, జలధియయ్యెను శ్రీరాము♦ చలము కతన.
చ॥ క్రమముగ నండగోళములు ♦ గర్భమునం గొని కాచు విష్ణు నం
శమగు రఘూద్వహుం డనదృ ♦ శ ప్రదరంబులచేఁ బయోధి తో
యముల నశింపఁజేయు టొక ♦ యబ్రబమె? లోకములన్ జలంబు నీ
రములను వహ్ని మ్రింగునను ♦ ప్రాక్తనవాక్యము నిల్పె గట్టిగన్. ౪౯౯
చ॥ చిరముగ వార్ధిలోనన వ ♦ సించుచు శ్రీశుని పాదచింత ని
బ్బరముగఁ జేయుచుండు ఋషి ♦ వర్యుల కెగ్గొక యింత లేద; యు
ద్ధురముగ నన్నిదిక్కులను ♦ ధూమ సమూహము పర్వ దట్టమై
తరణి గుఱాలు నల్లనయి ♦ దారి తడంబడ నిల్చె దిగ్భ్రమన్. ౫౦౦
చ॥ దురమున భీకరుండయిన ♦ తోయజనేత్రుఁడు మా యవస్థ దా
నరసియు లెక్కసేయని య♦ నార్యుని పోలిక నుండెనంచు నం
బరమున సంచరించు జల♦ పక్షులు పెంటులఁ బాసి చింతమైఁ
గరఁగుచు నిప్పుముట్టి యెఱ ♦ కల్ గమరం బడి చచ్చె నంబుధిన్.
ఉ॥ ఓరువు వీడ హేతువయి♦ యొప్పిన వారిధి నిప్పు నిండఁగాఁ
జేరిచి వేణుకాననము♦ వీఁక వహింప వచింపఁ బోలునే?
తోరఁపు జేర్పులై యడరు ♦ ధూమ సమూహము చుట్టుకొంటచే
నాఱిచెఁ గన్నుదోయి నమ ♦ రావళి మేనులు చెమ్మరింపఁగన్. ౫౦౧
సీ॥ పూలపైనను పోవఁ♦ జాలని మృదుపద, కంజాత జానకి♦ గతులకోడి
యవమతి నొందిన♦ హంసలెల్లను వహ్ని, నెఱయని త్రోవ గా♦ న్పింపకుంటఁ

బఱవఁ జాలనివయి♦వరుణుని కీర్తి కై, వడి జడధింబడి♦యడఁగి పోయె
మొగుళులు మండెడు ♦ నగముల కై వడి, నింగి నిల్వఁగలేక ♦ క్రుంగిపడియెఁ

తే॥ జచ్చి చచ్చి కూలఁగఁ గొన్ని♦చావకుండుఁ, గొన్ని పులుఁగులు గుడి దిరు♦గుచును పొగలు
గ్రమ్మ గ్రుడ్లు పెట్టిన చోటు♦గానలేక, ముత్తెములఁగాంచి భ్రాంతిచేఁ ♦ బొదుగఁజేరు.

మ॥ జలజాతేక్షణు రామచంద్రు నరుగా♦సామాన్యగా నెంచియే
చులుకం జూచితి యింతవచ్చె ననుచుర్♦శుష్కించుచుం బెక్కు సి
ల్గులకుర్ లోనయి పండ్లిగుల్చుచును ది♦క్కుల్ దోఁప కల్లాడుచుర్
జలశాఖా మృగసంచయం బడలెఁ బ♦శ్చాత్తాపముం బొందుచుర్.

ఆ॥ దుష్టకార్యములను♦తూకొని చేయుచు, సంద్రమందు దాఁగి♦సంచరించు
చుండునట్టి వార♦లుగ్ర మాంసాశను, లట్టి యుడికి తెట్టె♦గట్టినారు. ౫౦౫

తే॥ గొప్ప పైఁడి విమానముల్♦కుండ లవిసి, పిదపఁ గరఁగుచుఁ బడినవి♦వేల్పుకోటి
దండిజలము తుంపురులతో♦వండుగట్టి, యెండె నుడు గణ ముడుకుచు♦నిలకురాలె.

తే॥ చేవ గలవి నిప్పులు రేఁచు♦తేవ గలవి, పద్ధతిం జనునవి తప♦స్సిద్ధి గలవి
పెక్కురూపముల్ గొనునవై♦విశిఖ వితతి, కంధి జీవన మానె న♦గస్త్యుఁబోలి.

క॥ వనధిఁ బొడము నగ్గిని దై, త్యుని పురిలోఁ బ్రహరి కరఁగ♦నుప్పరిగలు మం
డినఁ గని పౌరులు పదపడి, హనుమానుఁడు వచ్చెననుచు♦నడలిరి పెలుచర్. ౫౦౮

తే॥ ఉదయభానునివలెవెలుఁ♦గొందుచుండు, మలత్రికూటంబుబంగరు♦మాడ్కిఁగరఁగి
శోణితము పడనయ్యెఁగిం♦శుకము కరణిఁ, బొనుఁగువడి ప్రవాళంబులు♦బొగ్గులయ్యె.

తే॥ కులగిరులవంటివగు కొన్ని♦గొప్పమీలు, నెలవు నెమ్మదిచెడి లోఁతు♦నీటికేగి
జలముకంటెను వహ్ని యే♦చల్లనైన, దంచు భూమిపైఁబడి త త్త♦ళించుచుండె.

తే॥ కడలి కలఁగుండు వడ నుద♦కములఁ ద్రావి, మఱియు నీరు లేకుంట చే♦మనుజులెల్ల
దిగ్భ్రమమునొందఁ బాతాళ♦తిమిరచయము, తలఁగ నేగె నారాచముల్ ♦తపనుభంగి.

తే॥ అంబుధులలోని యుప్పునీ♦రంబుఁ ద్రావి, చాల దగయెత్తి శ్రీరామ♦సాయకములు
త్రావ నీరులేమిని యండ♦తతులఁ దొలిచి, కొనుచు వడినేగె నందలి♦వననిధులకు.

ఉ॥ లీల నయోముఖంబులు శి♦లీముఖము ల్గల రామబాణముల్
వాలి సముద్రముర్ బయలు ♦ వాఱఁగఁ జేయఁగ రత్నసంతతుల్
చీలిన భూమి గర్భమునఁ ♦ జిందెడు రక్తము రీతి వెల్వడెర్
మీలును నాగజాలములు ♦ మేపిన ప్రేవుల రేవఁ గన్పడెర్. ౫౧౩

తే॥ అంబువులు వట్టిపోవ ర♦త్నాకరములు, భాగ్యశాలి మణులు నించు♦భవనములను
పోలె నారనములు చింద♦ములకుఁ బొడుచు, కొనఁగ నయ్యవి యుబకల♦కొమరుదాల్చె.

తే॥ వేలకొలఁది చీలికలయి♦విద్రుమములు, మౌక్తికంబులు రత్నముల్♦మలసె జగతి
గొప్పవారు కోపించినఁ♦గోపగింపఁ, బడినవారు మేలొందక ♦ చెడుదురేమి ?

క॥ సలసలఁ గ్రాఁగిన యాజల, ములఁ జచ్చిన జీవవితతి♦ముక్తిని పొందెన్
జలజాక్షునిచేఁ జచ్చిన, యలుపులకును ముక్తి దొరకు ♦ టరుదే తలఁపన్ ?

తే॥ అనల శరములు మిక్కిలి♦యలమికొనఁగ, ధారణీదేవి నీలంపుఁ♦జీర విడిచి
మొఱ్ఱపూల రంగులతోడ♦ నెలమి గులుకు, చీర నడుముఁ గట్టిన♦చెన్ను దోఁచె

తే॥ విజయ శీలుఁడౌ రాముని♦విశిఖ వహ్ని, త్రావినట్టి కడలి పిడి♦తావు వేఱు
వెదకికొన లేచుక్రియ విజృం♦భించె బడబ, యితర పాండితి మెచ్చు పం♦డితుల యటవి.

తే॥ జగము నడఁగించుకొని యాక♦సంబు గూడ, నేఁమి బడబాగ్ని యప్పుడు♦విలయ వేళ
లోకముల నాశమొనరింప♦వీఁక లేచు, పెను మహార్ణవ మట్టులు♦పెఱిగి లేచె.

తే॥ ఊర్ధ్వముఖమైపురాణించి♦యుడుకుచూపఁ, గ్రతుభుజులు లేచిసత్యలో♦కంబు దనుక
నెడలుచుండిరి వేఁడిమి♦తోడఁకనీక, యింక భూజనములఁ గూర్చి♦యేమిచెప్ప ?

తే॥ జగము నిలుగొందునని యెంచఁ♦జాల నిపుడు, వరుణుని చటికిరప్పించు♦వాఁడ ననుచు
నధిక కోప సంయుక్తుఁడై♦యవని విభుఁడు, చెలసి బ్రహ్మాస్త్రమును కుడి♦చేతఁ గొనియె

క॥ వడఁకిరి వేల్పులు మొగుళులు, పిడుగుల వెడలించెఁ బుడమి♦బీఁటలు వాఱెన్
తడఁబడి జీవులు వెలవెల, పడియెన్ నదులెల్ల నింకి♦వండలి గట్టెన్. ౫౨౨

ఆ॥ అండగోళమునకు♦నావలి జలధులే, యుడికెనన్న భూమి♦నున్న వానిఁ
జెప్పనేల ? మఱిఁగె♦శివుని జటాగంగ, యజు కమండలు జల♦మల్ల నుడికె.

ఆ॥ లోకనాథుఁడైన♦కాకుత్స్థ వర్యుని, యరయలేక నుసలె♦వరుణుఁ డిట్టు
లితనికంటె మూర్ఖు♦లెవరని ప్రాజ్ఞులు, తలఁచి చింతనొంది♦తల్లడిలిరి. ౫౨౩

చ॥ తలఁపునఁ జేసి తొట్టతొలు ♦ తన్ దనుదానె సృజించికొంచు న
వ్వల జగముల్ సృజించి పరి♦పాలన సేయు విభుండు కోప మ
గ్గలముగఁ బూనె నింక బ్రతు♦కం గలవారమె ? యంచు నెల్ల ప్రా
ణులు తపియింపసాగె వరు♦ణుండ్ శపియించుచుఁ బ్రాణ భీతిచే. ౫౨౪

—: వరుణుఁడు రాముంజేరి శరణు వేఁడుట :—

మ॥ పొగచేఁ జూడఁగలేని నేత్రములతోఁ ♦ బుంఖానుపుంఖంబులై
తగులం బాఱిన మేని బాణములతో♦ దైవాఱు జ్వాలాళితో
దిగులెగ్గాడు మనంబుతో వణఁకుతో♦దీల్పడ్డ కేలోర్మిడుప్పుతోఁ
దగు వేడ్కోలులతో సముద్రపతి సీ♦తానాథుఁ జేరెన్వడిన్. ౫౨౫

తే॥ కడలి కడపలనుంటి లెం♦కనగు నేను, గాన నీపిల్పు విననైతిఁ♦గరుణఁజూడు
మనుచు నిప్పుపై నడతెంచు♦జనుని పగిది, నలలపై వచ్చె నడచుచు♦జలధి ఱేఁడు.

బఱవఁ జాలనివయి♦వరుణుని కీర్తి కై, వడి జడధింబడి♦యడఁగి పోయె
మొగుళులు మండెడు ♦ నగముల కై వడి, నింగి నిల్వఁగలేక ♦ క్రుంగిపడియెఁ

తే॥ జచ్చి చచ్చి కూలఁగఁ గొన్ని♦చావకుండుఁ, గొన్ని పులుఁగులు గుడి దిరు♦గుచును పొగలు
గ్రమ్మగ్రుడ్లు పెట్టిన చోటు♦గానలేక, ముత్తెములఁగాంచి భ్రాంతిచేఁ ♦ బొదుగఁజేరు.

మ॥ జలజాతేక్షణు రామచంద్రు నరుగా♦సామాన్యగా నెంచియే
చులుకం జూచితి మింతవచ్చె ననుచున్♦శుష్కించుచుం బెక్కు సి
ల్గులకున్ లోనయి పండ్లిగుల్పుచును ది♦క్కుల్ దోఁప కల్లాడుచున్
జలశాఖా మృగసంచయం బడలెఁ బ♦శ్చాత్తాపముం బొందుచున్.

ఆ॥ దుష్టకార్యములను♦తూకొని చేయుచు, సంద్రమందు దాఁగి♦సంచరించు
చుండునట్టి వార♦లుగ్ర మాంసాశను, లట్టి యుడికి తెట్టె♦గట్టినారు. ౫౦౧

తే॥ గొప్ప పైఁడి విమానముల్♦కుండ లవిసి, పిదపఁ గరఁగుచుఁ బడినవి♦వేల్పుటేటి
దండిజలము తుంపురులతో♦వండుగట్టి, యెండె నుడు గణ ముడుకుచు♦నిలకురాలె.

తే॥ చేవ గలవి నిప్పులు రేఁచు♦తేవ గలవి, పద్ధతిం జనునవి తప♦స్సిద్ధి గలవి
పెక్కురూపముల్ గొనునవై♦విశిఖ వితతి, కంధి జీవన మానె న♦గస్త్యుఁబోలి.

క॥ వనధిఁ బొడము నగ్గిని దై, త్యుని పురిలోఁ బ్రహరి కరఁగ♦నుప్పరిగలు మం
డినఁ గని పౌరులు పదపడి, హనుమానుఁడు వచ్చెననుచు♦నడలిరి పెలుచన్. ౫౦౨

తే॥ ఉదయభానునివలె వెలుఁ♦గొందుచుండు, మలత్రికూటంబుబంగరు♦మాడ్కిఁగరఁగి
శోణితము పడన య్యెఁగెం♦శుకము కరణిఁ, బొనుఁగువడి ప్రవాళంబులు♦బొగ్గులయ్యె.

తే॥ కులగిరులవంటివగు కొన్ని♦గొప్పమీలు, నెలవు నెమ్మదిచెడి లోఁతు♦నీటికేగి
జలముకంటెను వహ్నియే♦చల్లనైన, దంచు భూమిపైఁబడి తత్త♦ళించుచుండె.

తే॥ కడలి కలగుండు వడ నుద♦కములఁ ద్రావి, మఱియు నీరు లేకుంటచే♦మనుజులెల్ల
దిగ్భ్రమమునొందఁ బాతాళ♦తిమిరచయము, తలఁగనేగె నారాచముల్♦తపనుభంగి.

తే॥ అంబుధులలోని యుప్పునీ♦రంబుఁ ద్రావి, చాల దగయెత్తి శ్రీరామ♦సాయకములు
త్రావ నీరులేమిని యండ♦తతులఁ దొలిచి, కొనుచు వడినేగె నందలి♦వననిధులకు.

ఉ॥ లీల నయోముఖంబులు శి♦లీముఖము ల్గల రామబాణముల్
వాలి సముద్రమున్ బయలు ♦ వాఱఁగఁ జేయఁగ రత్నసంతతుల్
చీలిన భూమి గర్భమునఁ ♦ జిందెడు రక్తము రీతి వెల్వడెన్
మీలును నాగజాలములు ♦ మేవిన ప్రేవుల రేవఁ గన్పడెన్. ౫౧౩

తే॥ అంబువులు వట్టిపోవ ర♦త్నాకరములు, భాగ్యశాలి మణులు నించు♦భవనములను
పోలె నారనములు చింద♦ములకుఁ బొడుచు, కొనఁగ నయ్యెవి యబకల♦కొమరుదాల్చె.

తే॥ వేలకొలఁది చీలికలయి♦విద్రుమములు, మౌక్తికంబులు రత్నముల్♦మలసె జగతి
గొప్పవారు కోపించినఁ♦గోపగింపఁ, బడినవారు మేలొందక ♦ చెడుదురేమి?

క॥ సలసలఁ గ్రాఁగిన యాజల, ములఁ జచ్చిన జీవవితతి♦ముక్తిని పొందెన్
జలజాక్షునిచేఁ జచ్చిన, యలుపులకును ముక్తి దొరకు ♦ టరుదే తలఁపన్?

తే॥ అనల శరములు మిక్కిలి♦యలమికొనఁగ, ధారణీదేవి పీలంపుఁ♦జీర విడిచి
యెఱ్ఱపూల రంగులతోడ♦ నెలమి గులుకు, చీర నడుమునఁ గట్టిన♦చెన్ను దోఁచె

తే॥ విజయ శీలుఁడౌ రాముని♦విశిఖ వహ్ని, త్రావినట్టి కడలి పీడి♦తాపు వేఁడి
వెదకికొన లేచుక్రియ విజృం♦భించె బడబ, యితర పాండితి మెచ్చ పం♦డితులె యరిది.

తే॥ జగము నడఁగించుకొని యాక♦సంబు గూడ, నేఁమి బడబాగ్ని యప్పుడు♦ప్రలయవేళ
లోకముల నాశమొనరింప♦వీఁకలేచు, పెను మహార్ణవ మట్టులు♦పెఱిగి లేచె.

తే॥ ఊర్ధ్వముఖమైపురాణించి♦యుడుకుచూపఁ, గ్రతుభుజులు లేచిసత్యలో♦కంబు దనుక
వెడలుచుండిరి వేఁడిమి♦తొడఁకనీక, యింక భూజనములఁ గూర్చి♦యేమిచెప్ప?

తే॥ జగము సిలుగొందుననియెంచఁ♦జాల నిపుడు, వరుణుని చటికిరప్పించు♦వాఁడ ననుచు
నధిక కోప సంయుక్తుఁడై♦యవని విభుఁడు, చెలసి బ్రహ్మాస్త్రమును కుడి♦చేతఁ గొనియె

క॥ వడఁకిరి వేల్పులు మొగుళులు, పిడుగుల వెడలించెఁ బుడమి♦బీఁటలువాఱెన్
తడఁబడి జీవులు వెలవెల, పడియెన్ నదులెల్ల నింకి♦వండలి గట్టెన్. ౫౨౩

ఆ॥ అండగోళమునకు♦నావలి జలధులే, యుడికెనన్న భూమి♦నున్నవానిఁ
జెప్పనేల? మఱిఁగె♦శివుని జటాగంగ, యజు కమండలు జలు♦మల్లనుడికె.

ఆ॥ లోకనాథుఁడైన♦కాకుత్థ్స వర్యుని, యరయలేక నునలె♦వరుణుఁ డిట్టు
లితనికంటె మూర్ఖు♦లెవరని ప్రాజ్ఞులు, తలఁచి చింతనొంది♦తల్లడిలిరి. ౫౨౪

చ॥ తలఁపునఁ జేసి తొట్టతొలు ♦ తన్ దనుదానె సృజించికొంచు న
వ్వల జగముల్ సృజించి పరి♦పాలనసేయు విభుండు కోప మ
గ్గలముగఁ బూనె నింక బ్రతు♦కం గలవారమె? యంచు నెల్ల ప్రా
ణులు తపియింపసాగె వరు♦ణున్ శపియించుచుఁ బ్రాణ భీతిచే. ౫౨౫

—: వరుణుఁడు రాముంజేరి శరణు వేఁడుట :—

మ॥ పొగచేఁ జూడఁగలేని నేత్రములతోఁ ♦ బుంఖానుపుంఖంబులై
తగులం బాఱిన మేని బాణములతో♦ దైవాఱు జ్వాలాళితో
దిగులిగ్గాడు మనంబుతో వణఁకుతో♦దీల్వడ్డ కేల్మోడ్పుతోఁ
దగు వేడ్కోలులతో సముద్రపతి సీ♦ తానాథుఁ జేరన్వడిన్. ౫౨౬

తే॥ కడలి కడపలనుంటి లెం♦కనగు నేను, గాన నీపిల్పు విననైతిఁ♦గరుణఁజూడు
మనుచు నిప్పుపై నడతెంచు♦జనుని పగిది, నలలపై వచ్చె నడచుచు♦జలధిఱేఁడు.

మ॥ సురుఁగన్ మాఁడిన మోముతో వెగపుతో ♦ శోకంబుతో నన్యథా
శరణం నాస్తి యటన్న వాక్యములతో ♦ శంకించుచున్ గ్రుడ్డి వై
ఖరిఁ దొట్రిల్లుచుఁ గ్రుంగు పాదములతోఁ♦గాన్పించు నబ్ధీశుఁ డ
క్కరుణావారిధిఁ గాంచి యిట్లనియె నుత్♦కంపంబు హెచ్చిల్లఁగన్.
సీ॥ లోకేశ నీవె యీ♦జోకఁ గోపించిన, మాకేది శరణ మీ♦లోకమందు
నీకసాధ్యం బేది? నిన్నెదిరించు స, త్త్వము మాకుఁ గలదె? ని♦త్యప్రకాశ
నీరధు లీవ య♦గ్నియు నీవ విలయంబు, నీవలననె కదా♦నెగడుచుండు
లోకంబులును నీవ♦లోకాంతరస్థ భూ, తంబులు నీవ త♦త్త్వంబు నీవ
తే॥ జగములను పొడమించి ర♦క్షణము సేసి, యుదరమునఁ బదిలంబుగ♦నుంచుకొందు
నీవు కినిసిన లోకముల్♦నిలువఁగలవె? సర్వలోకాంతరాత్మక♦శరణు శరణు.
తే॥ దిగ్భ్రమకుఁ గారణంబగు♦తిమిరవనముఁ, గిరణ ఖడ్గంబుచేఁ ద్రెంచు♦తరణిలోన
నుండు జ్యోతివి బ్రహ్మాదు♦లొందఁ గలుగు, పొక్కిలి గలట్టి ప్రాక్తన♦పురుష! శరణు.
తే॥ సర్వ భూతాంతరాత్మక♦శరణు శరణు, సకల భూతకారణ భూత♦శరణు శరణు
సాధు జనచయ సంత్రాణ♦శరణు శరణు, సామజేంద్ర సంరక్షణ♦శరణు శరణు.
తే॥ తల్లియును తండ్రియును సమ♦స్తంబు నీవ, మోక్ష నరకము లాద్యంత♦ములును నీవ
యేను దాస దాసుండ ని♦న్నెఱుఁగఁగలనె? నిన్ను నీవ యెఱుఁగకుందు♦నిష్కలంక!
ఉ॥ నేరక పిన్న వార లొక ♦ నేరమి చేసిరయేని పెద్దవా
రోరిచి బుద్ధి చెప్పఁదగు ♦ నో జననాయక! కావుమంచు మే
ల్హారము సూర్యతేజ నిభ♦మైన దొకండు ధరిత్రినుంచి యా
సారసనేత్రు పాదముల ♦ సన్నిధి వ్రాలె నిలాతలంబునన్. ౫౩౩
తే॥ వ్రాలి మంటలతోడి గా♦త్రంబు చూపి, పిచ్చుకపయి బ్రహ్మాస్త్రంబు♦విడువఁ దగునె?
యనుచు వేఁడ రాముని కోప♦మంతరించె, పొంగు పాలలో నీర్వడు♦పొలుపుదోఁప.
క॥ గోపము వీడితి భయమును, తాపంబును విడుము భక్తి♦తాత్పర్యములం
బ్రాపింప వేఁడ రాకిటు, కోపింపఁగ వచ్చు కతము♦కోరెదఁ దెలియన్.
చ॥ అన వరుణుండు రాముఁగని ♦ యార్య! భవత్సతి శాంతరూప యా
జనకజ చెందినట్టి యగ ♦ చాట్లును నీవును కోరి పిల్చుటల్
మును విననైతి నేడవ స ♦ ముద్రమునం గల మీలు కయ్యముం
బెనుపఁగఁ దీర్ప నేగితి క్షు ♦ మింపుము హేతువు వేఱు లేదిఁకన్. ౫౩౬
తే॥ వరుణుపల్కుచే రాముఁడు♦కరుణ చెంది, యైననగుఁగాక యీయమో♦ఘాస్త్రమునకు
దేని లక్ష్యంబు చూపెదు♦ తెలియఁబలుకు, మనిన బ్రతికితి నని యాతఁ♦డనియె నిట్లు.
తే॥ అనఘ! విను మరుకాంతార♦మనెడి దీవి, యందు దైత్యులు పలుకోటు♦లమరినారు
జగములకు నాకుఁ బీడలు♦సలుపుచుంద్రు, వారిపై నీ మహాస్త్రంబు♦వదలు మనఁగ

క॥ పూతుఁడు శాస్త్ర జ్ఞానా, తీతుఁడు రాముండు విడిచెఁ♦దివిరి శరంబుల్
ఘాతుకులను పరిమాఱిచి, సీతాపతి కడకు నదియుఁ♦జేరె క్షణమునన్. ౫౯౯

క॥ పరిశీలన గుణమొప్పఁగ, నెఱి దప్పకయుండు జనికి♦నెగడునె కీడుల్?
వరుణునిపైఁ బొడమిన కఱ, కరి దుష్టులు రాక్షసులకె♦కష్టము గొలిపెన్. ౫౬౦

తే॥ చాలదూరము పోయి ము♦ష్కరులఁ జంపె, శాంతమూర్తులౌ పెద్దల♦శాపమట్లు
రామచంద్రు నమోఘ శ♦రంబు జగతి, ధర్మమె బలీయమనుల సా♦ర్థకముగాఁగ.

మ॥ జలధీశుం గని రాముఁడిట్టులను ర ♦ క్షన్ వేడ మన్నించితిన్
బలుదుష్టుల్ దితిజాళి నాకగడు గూ ♦ ర్పంబూని పాథోధియన్
పులుకాల్పన్ దమ కోటగాఁగొని మహా ♦ మోదంబుతోఁ జేయు తోం
గలి నృత్యంబులు మానునట్టు లోక మా♦ర్గం బీయవే మాకనన్. ౫౬౨

సీ॥ జగముల వ్యాప్తికి ♦ నరుదులు లేనట్లు, లోఁతునకును వెడ ♦ ల్పునకు మేర
లేదు నీరింక నె ♦ న్నోదినంబులు వట్టు, నంతకాలము నిల్వ ♦ నైతిగాదు
బండకై వడి ఘనీ♦భావ మొందుదునన్న, మలఁగి నాలోని ప్రా♦ణులు నశించు
నాపై నిడిన వృక్ష♦నగ శిలాదికములఁ, దొలఁగనీయక తేల్చి♦నిలుపువాఁడ

తే॥ సేతు వొకఁడు నీపేర నా♦శిరముమీఁద, నమర నీసేన నడపింపు♦సమరభీమ!
రామ! సద్గుణధామ! దు♦ర్జనవిరామ!. శుభదనామ! మునిస్తోమ♦సూక్తిసీమ!

సీ॥ అని వరుణుఁడు పల్క♦విని సంతసమునంది, కాకుత్స్థ వర్యుండు♦కడఁకతోడ
నీమహా సత్కార్య♦మే చేయుదము వార్ధి, శ్రేష్ఠత మనచే న♦శించెనేని
తక్కినవాల్గు భూ♦తములును చులుకఁద, నంబు నొందును గాన♦నయముమీఱి
పర్వత ఘనవృక్ష ♦ వారంబులం దెచ్చి, కట్టుఁడు సేతువు ♦ గట్టిగాఁగ

తే॥ ననుచు వానర వరులకు♦నాజ్ఞ యొసఁగి, యిరవునకు నేగ రాముని♦కరుణతోడి
వీడికోలు గైకొని యబ్ధి♦విభుఁడు వోయె, నుత్సహించిరి వనచరు♦లుదధిఁగట్ట.

—: ౭ సేతు బంధన పటలము :— (౭౧)

తే॥ వానరేంద్రుఁడు రాక్షసే♦శ్వరుఁడు జ్ఞాన, సిద్ధులగు కపివరులు యో♦చించి నలుని
పిలిచి సేతుబంధనము గా♦వింపు మిదియు, యిపుడు ముఖ్యకర్తవ్యమం♦చెఱుకపఱుప

క॥ పలుమాటలేల మేసువు, నలునును సమమగు తెఱంగు♦నాణెంబుగ నీ
జలధిం గట్టెద విరివిగ, శిలలు తరులు గిరులు దేరఁ♦జెప్పుఁడి కపులకున్. ౫౬౬

క॥ అని నలుఁడన నజుపుత్త్రుఁడు, వనధిని పూడ్పంగ రండు♦వనచరులారా!
యని చాటింపఁగ వచ్చిరి, గొనకొని యొండొకరు త్రోసి♦కొని యుత్సుకులై.

తే॥ రామ లక్ష్మణ వానర♦రాక్షసేంద్రు, లరుదుగాఁ జూచుచుండ వ♦నాటు లెల్ల
భుజశిరంబులపై గిరుల్♦మోచి తెచ్చి, రుదధులాయొక్కటింబూడ్ప♦నొలయుకరణి.

క॥ కొన్ని పెకలించుచుండఁగఁ, గొన్ని ప్లవంగంబు లీడ్చి♦కొనివచ్చెను వే
కొన్ని శిరంబుల మోచెను, గొన్ని కడలి దించెఁ గొన్ని♦కూఁతలు వెట్టెన్ ౫౪౯

క॥ కొన్ని దొరలించెఁ గాళులఁ, గొన్ని కరతలములఁ దెచ్చెఁ♦గుందాడుచు వే
కొన్ని తమ వాలములతోఁ, బన్నుగ నీడ్చికొని వచ్చెఁ♦బటుతరశక్తిన్ ౫౫౦

క॥ అనఘుఁడగు నలుఁడు వడిగాఁ, గొని తెండని త్వరపఱచుచుఁ♦గొండల నొకచేఁ
గొని వరుసలుగాఁ జేర్చుచు, వనధిని కల్లోలపఱచి♦వడఁకం జేసెన్ ౫౫౧

క॥ †కరుణాకరుఁడగు విదుపరి, శరణార్థుల రహిఁ భరించు♦చందమునఁ గపుల్
తొరతొరఁ దెచ్చిన కొండల, భరియించె నలుండు కార్య♦భరణ నిపుణతన్ ౫౫౨

తే॥ చంద్రముఁడు కాళ్లఁ దడవెడు♦శైలములను, కెల్లగింపఁగ మేఘపం♦క్తియును చెదరె
నందు దిరుగు యక్షిణులును♦యక్షవరులు, పడుచు లేచుచుఁ దడఁబడి♦పరుగులిడిరి.

ఉ॥ పాదగలించి గొప్పగిరి ♦ పంక్తుల వీచుడు నొక్కటొక్కటిన్
మోఁదఁగ నిప్పుకల్ పొడమి ♦ మున్నొకని మాలిక లొచుఁ బోవఁగా
వేదనచెంది వెండి రఘు ♦ వీరుని భీమ శరాగ్ని వచ్చె నే
మో దరికొంచు నంచు భయ ♦ మొందె సముద్రవిభుండు చూచుచున్.

తే॥ కొండనగలించికొనిగవా♦క్షుండు తెచ్చి, గుభిలుమనవైవనంబుధిఁ♦గొఱలు మౌక్తి
కములు జలబిందువులతోడ♦గగనవీధిఁ, జేరి నక్షత్ర మండలిఁ♦గేరి వెలిఁగె.

చ॥ కరులు వసింపఁగాఁదగిన ♦ కందర లున్న మహీంధరంబులన్
శరధిని వైచుచుండ రభ ♦ సంబున మింటికి లేచు ముత్తెముల్
వరుసలుగాఁగ నేర్పడుచు ♦ వారిద పంక్తికి జల్లియయ్యె న
ప్పరుసు జలేజమిత్రునకు ♦ వైచిన పందిరిఁబోలె నయ్యెడన్. ౫౫౬

తే॥ వెదురుగుములున్న కొండల♦వినరివైవ, నెగయు జలబిందువులఁ దడి♦యెనయువలువ
లంగముల కంటుకొనఁ గాంచి♦యమర వనిత, లెడఁదలందున నాన వ♦హించినారు

తే॥ పెను తరులతోడి కొండలఁ♦బెల్లగించి, జలధి వైవఁగ బిందువుల్♦చాల దవ్వు
పోయి మరలుటచేత వే♦ల్పుల జగమ్ము, వాన కురిసిన చందానఁ♦బరిఢవిల్లె.

తే॥ కడలి మద వారణంబులు♦పడుచునుండ, వాని మొసళులు గాంచి కా♦ల్పట్టిలాగఁ
దొండములనెత్తిగీపెట్టి♦తొల్లి గజవి, భుండు హరిఁగూర్చి మొఱవెట్టు♦పోల్కినొప్పె.

తే॥ అలరులును తేనెవాఁకలు♦నగురుచంద, నములుతక్కుగందంపుద్ర♦వ్యములుమిన్న
గప్పుచుం బడి దట్టంబు♦గాఁగఁ బర్వ, శరధి నీచు వాసన వీడి♦పరిమళించె. ౫౬౦

తే॥ ఉత్తములకుఁ బూర్ణ వినాశ♦ముప్పతిలిన, నైజమైన యుదారగు♦ణంబు విడరు
ఫలతరులతోడిశైలముల్♦జలధిఁగూలి,మత్స్యములకుఁ దేనెలుపండ్లు♦మాంసమొసఁగె.

---

† తిరువడైక్కలాయ్ నల్లారి జటుప్ప నీశే శరణమని వచ్చిన వారిని భరించునట్లు. అని మూలము,

తే॥ క్రమ ఫలములఁ దినఁ గాంక్ష♦గలిగి నోరు, తెఱచుకొని పేదలట్లు వా♦శ్చర్యముండ
బురదలోఁబూఁడుకొనిపోయె♦గిరులు కొన్ని, యాచకులకీక దాఁచులో♦భాలిఁబోలె.

ఉ॥ గాలిపటంబుకై పడిఁ ద ♦ గం దిరుగాడు ప్లవంగముల్ మహా
శైలములం బెకల్చి రభ ♦ సంబుగ నంబుధికై వ దంతులన్
బోలఁగ నోట నైచుకొను ♦ బుద్ధి భుజంగము లుండి చచ్చె మూ
ర్ఖాలి దొసంగెసంగు తఱి ♦ నైన వివేకము చెందనేర్తురే? ౫౬౩

తే॥ తొండములఁ బెనవైచి దం♦తులును తమ్ము, పట్టవచ్చు నక్రమ్ములఁ♦గిట్టి పొడువఁ
గరులు మకరులు పోరాటఁ♦గలిగినట్టి, విరవ మొప్పారెఁ జెవులు గిం♦గిరులుపోవ.

తే॥ నిప్పు లురలంగఁ దాఁకుచు♦నీరధిఁ బడు, భూమిధర శిఖరము లల్ప♦పుణ్యముగల
జనములం బలె స్వర్లోక♦మునకు నెగసి, నిలువలేక క్రమ్మఱిన వ♦న్నియఁ జెలంగె.

తే॥శరభ సింహ శార్దూలముల్♦శరధిఁ జొచ్చి, మీలచే నోడి గుటుకున♦మ్రింగఁ బడియె
నున్న చోటు వీడిన నెట్టి♦యున్నతులును, బన్న మొందుదు రల్పుల♦వలనఁగూడ

తే॥ బుద్ధి పూర్వకంబుగఁ దోడు♦పొనరకున్న, నుత్తముల సొత్తు బీదల♦కొదవుచుండు
మింటికెగసిన చేఁపలు♦వెంట నెగయు, కొండ తేనె ద్రావి కపుల♦కొమరుగ్రొవ్వె.

తే॥ మంచునీటిని చిందించు ♦ మలలనుండి, దవమునించు వెదుళ్లు చిం♦దంగఁజేయు
ముత్తెములకు వారిధి ముత్య♦ములు వలమురి, చిందములును ప్రేమంబున♦విందుచేసె.

ఉ॥ అంబరచుంచితంబులగు ♦ నద్రులఁ దెచ్చి కపీంద్ర సంఘముల్
డంబుగవైవ నందలి జ♦డంబులు పొంగి ధరిత్రి ముంపఁగా
నంబుధి పంబు భూస్థలియొ ♦ యయ్యె ధరాస్థలి నంద్రమయ్యె లో
కంబున దుర్ఘటం బొకటి ♦ గల్గునె? తారక నామముఁ దెంచినన్. ౫౬౯

తే॥ దట్టముగఁ బడు కొండలం♦దలి మృగేంద్ర, శరభ శార్దూల సంఘము♦ల్దిరుగుకతనఁ
దీరభూమి యధిత్యక♦తీరుదాల్చె, నిఖిలనాథుండు తలఁపఁ గా♦నిదియుఁ గలదె?

తే॥ మేము తిననివే యిచ్చట♦మిగులఁగలుగు, నంచుఁ దిండి మానినవి మృ♦గాదులెల్ల
మెకములంటని నీర్వామి♦మీలచేతఁ, దినఁగఁ బడనివి లేవు ధా♦త్రీస్థలమున.

తే॥ క్రూరమృగములైనను పెంచు♦వారియెడలఁ, దాలు ప్రేమను వీడంగఁ♦జాలఁగలవె?
తమ్ముసాకు కొండలవీడి♦తరలమన్న, చందమునఁ బడె మెకములు♦జలధియందు.

తే॥ తపము సుకరముగాఁ జల్వఁ♦దావలములు, ఫలదములు చల్లనివి యైన♦పర్వతముల
విడువలేక తోడనె పడఁ♦దొడఁగినారు, బంధములఁ ద్రెంచినట్టి తా♦పసులుకూడ.

తే॥ పడెడు కొండలయందున్న♦పలలభుజులు, తలలఁ గేలుంచుకొని చింత♦యలమికొనఁగ
లంక కేగిరి కాణాచి♦లంకె వీడి, జన్మభూమి యేరికిని దు♦స్త్యజము కాదె? ౫౭౪

తే॥ మునిఁగినట్టి మలలమీఁద♦మునుఁగకుండు, శిఖరములఁ జేరి యుండిన♦సింహ శరభ
వితతి గొప్ప సేతువునకు♦వింతయైన, మాలిక లమర్చు తీరున♦మలయుచుండె. ౫౭౫

ఆ॥ వైచు పర్వతములు♦వనధిని మునిఁగెను, చాలవనుచు మరల♦శైలములను
శ్రమము లెక్కయిడక♦చని తెచ్చియిచ్చుచు, నుండినారు కొందఱు♦త్సుకతను.

ఆ॥ భూమిదేవి వీఁపు♦పెద్ద రంధ్రము పడఁ, బెల్లగించి తెచ్చు♦పృథ్వీధరము
లందునుండి జాఱు♦నహులు వ్రేలె ధరిత్రి, వ్రేవులవలె గిరుల♦వేళ్లవలెను. ౪౭౭

తే॥ పద్మరాగమయాద్రుల♦ప్రక్క నీల, రత్నమయమహీధ్రములు పే♦ర్వంగఁ బడఁగ
నెసఁగె రిక్తకంఠుఁడు సము♦ద్రేశ్వరునకు, రఘువరుండిచ్చు రత్నహా♦రం బనంగ.

తే॥ స్థిరనివాసంబు నాత్మకుఁ♦దెలియవెదకు, యోగులంబలెఁ దోయధి♦నురలినట్టి
కొండచిలువలువడిఁ బాఱి♦గుహలఁ జేరె,నడఁగునేయెన్నఁడునుకాణ♦యాచిమరులు.

తే॥ సేతు మహిమకు నొప్పుగాఁ♦జెప్పఁదగిన, వేఱు కారణమొండు భా♦వించుటేల ?
రామ దూతవైచిన గిరి♦వ్రజమువలన, స్వర్గముంజేరె మీాలును♦జల కణములు.

తే॥ నీలుఁడేపున వైచిన♦నీలనగము, జలధి యడుగు వఱకుఁదాఁకి♦ జలము పొరలి
నేలముంప జీవులు పాఱు♦లీల గొప్ప, కలకలంబును పుట్టించె♦గాటముగను. ౪౮౧

క॥ మైందుఁడు వైచిన గిరిచే, సందరము జలంబు లాక♦సం బొరసి పడన్
దొందరపడి దిగ్గజములు, మందరగతిఁ దిరిగెఁ జెదరి♦మల్లటపడుచున్. ౪౮౩

క॥ పూనిక లక్ష్మణుసి శరము, లైనను తొలగింపరాని♦యద్రిని బలభి
త్సూనుని కొమరుఁడు తెచ్చి య, నూనగతిన్ వైచె మఱియు♦నుదధి గలంగన్.

క॥ హనుమని భుజమును పోలిన, ఘనగిరి భల్లూకరాజు♦కడిమిం బెకలిం
చెను వనధివైచెఁ దుంపురు, లనువొందఁగ నెగసి పడఁగ♦నమరుల తలలన్. ౪౮౪

క॥ శైలము కుముదుఁడు వైవఁ గు, శీలవు లాస్యమున కనువు♦చెడక ధ్వనించెన్
దమనగరఁ దుంపురులు పడ, నమరుల కమృతాశ క్రొత్త♦యై యుదయించెన్.

తే॥ పనసుఁ డేపున వైచిన♦పర్వతములు, పిడుగులంబలెఁ బడుచుండ♦వెగడు కుడిచి
యోర్వలేక స్వజీవిత♦ముజ్జగింప, నిరశనవ్రతముం బూనె♦నురగవిభుఁడు. ౪౮౬

తే॥ లెక్కలేని భల్లూకము♦లొక్క మొగిని, పెక్కుమలలను వైవ నొం♦డొక్కదానిఁ
దాఁకి పుణ్యహీనునిప్రయ♦త్నంబు పోల్కెఁ, గకవికలుగాఁగఁ బడిపోయెఁ♦గడలియందు

తే॥ బహుళ యోజన విస్తృతి♦పరవియున్న, యొక తిమింగిల పృష్ఠంబు♦వికలముగను
కొండ యొక్కండు పడ నది♦క్రుంగి యవలి, కేగఁ గొండయు జడధియు♦నిమ్ముదప్పె.

తే॥ నేర్పుతోడ నలుఁడు శిలా♦నిచయములను, పొందికగ నిడి విఱిచి చే♦ర్పుగను చేసి
మలలఁ జేర్చి యిసుక చల్లి♦తలలుగాన, రాక కేలఁ దడవి యొత్త♦రంబు నదుము.

తే॥ వానరులు తెచ్చు భూధర♦పంక్తులెల్ల, నినుప కంబంబులం బోలి♦యొసఁగు కేలఁ
గొనెదు నంతతోఁ దునుకలై♦కుఱుచలగుచు, నలరు నట్లుగఁ గాళ్లతో♦నలఁచి యడఁచు

తే॥ లీల శైలముల్ మోచు వ♦లీముఖములు, పోవఁ జోటు లేకుండ స♦ముద్రమంతె
గాక తలలమీఁదనె యొక♦గట్టిసేతు, వొనరి యున్న చందంబున♦నొప్పుమీఱె.

తే॥ పెద్దకొండలఁ దాల్చిన♦పెక్కుకపులు, వరుసలై నిల్వఁ దక్కిన♦వారు పోవఁ
ద్రోవలేమిఁగొండలతోడఁ♦దోయధిఁబడి,యీఁదితెచ్చియిచ్చుచునుఁడి♦రెసకమెసఁగ.

తే॥ పొడవు కొండల మోవంగఁ♦దొడఁగి కాళ్లు, సంచలింప నాఁకలిగొన్న♦శైలచరము
లల్లిమోచు మలల దించి♦యందు గలుగు, మధువు దండిగఁ ద్రావిమై♦మఱచిసొక్కె.

తే॥ అన్ని దిక్కులఁ బరవిన♦యగచరాలి, చొచ్చువారు మరలువారు♦వచ్చువారు
నగుచు నెంత దూరము సేతు♦వయ్యెననఁగఁ, గొంద ఱందురు సగము చే♦కూడెననుచు

తే॥ ధాత్రిధరముల యందున్న♦ధాతువులును, పేటులందున్న పెందేనె♦పెరలుఁ దరుల
మంజరులు తీరమందెల్ల♦మలసియుండఁ, దద్భయంకరాంబుధి మధూ♦దధిని పోలె.

తే॥ కష్టములు రేఁగి మిక్కిలి♦కలఁచుచున్న, నోర్పుమైఁ గుటుంబము గాచు♦నుత్తమువలె
గొప్ప భూమీధరములు పె♦క్కులుగలంపఁ, గలఁగఁడయ్యెను సుస్థిరైన♦జలధిఱేఁడు.

తే॥ పరవియున్న ప్రవాళ వ♦ల్లరులు మునుఁగ, నుదధి వైచిన కొండల♦నుండి చెదరి
దరులఁ బడియున్న పెక్కురత్♦త్నాలకాంతు, లింద్రధనువుల కైవడి♦నెసఁగుచుండె.

ఆ॥ వానరం బొకండు♦వటవృక్షమును పెక, లించికొనఁగ నట వ♦సించు పులుఁగు
లాదరువుగ నున్న♦యధిపుఁడు మరణింప, నడలు బంధులట్టు♦లఱచుచుండె. ౫౯౯

తే॥ పాంథవిశ్రాంతి కెడమయి♦పరఁగుచుండు,మావిమ్రాఁకులువనధిలో♦మఱుఁగువడఁగ
రక్షకులు గతియింప ని♦ర్గతికులయిన, సేవకులక్రియఁ దుమ్మెదల్♦చెదరిపోయె.

క॥ చెల్లాచెదరై తుంపురు, లెల్లెడ వ్యాపించుచుండు♦టీక్షింపఁగ సాం
పిల్లు పయోనిధి పూఁడఁగ, మెల్లఁగ వేఁజెడకు జాఱు♦మీలం బోలెన్. ౬౦౦

క॥ వలపుగొని ముసరుచుండిన, యళిబృందము సంద్రమున మ♦హాద్రులతో దం
తులు గూల విడిచి మరలెను, వలపెద లేకుండు పణ్య♦వనితలకరణిన్. ౬౦౧

క॥ ధరనూనిన వేళులతో, నురలింపఁగఁ బడి సిలుంగు♦లొందినవయ్యెన్
వరసతుల క్రియను తీవలు, తరువుల విడకుండి శర ని♦ధానమునఁ బడెన్. ౬౦౨

క॥ జలకణము లెగుర నవ్వాలి, జలధియు నుప్పయ్యె నశని♦చల్లనయయ్యెన్
జలదములు గురిసె నుప్పని, జలముల వేవెలుఁగు కూడఁ♦జలి వెలుఁగయ్యెన్.

తే॥ పరిమళించు పర్వతముల♦వలన నెగురు, పసిఁడివంటి తుంపురులు గ♦ప్పఁగ నెలర్చి
వడిగఁ బైకి లేచిన తీఁగ♦పగడములు తు, అంగలించెను మింటి మె♦ఱుంగు లట్లు.

తే॥ పన్నిదంబులు వైచుచుఁ♦బరుగులిడుచుఁ, బ్లవగు లడవులఁ గల పాద♦పముల గిరుల
వెదకివెదకి తెచ్చి కడలి♦విడుచుకతన, మొక్కలును చూడఁ గనరాక♦పోయెధరను.

తే॥ నెఱవు కీరితి పఱపు వా♦నరుల పఱపు, గిరుల పఱపును వనముల♦పఱపు డాలు
ధరణిఁ బఱపుటంబోలి చి♦త్తముల పఱపు, విరియ నొక శరధి పఱపు♦తెఱఁగు దోచె

తే॥ అరయఁ బగళులు మూఁడేగు♦నంతలోఁ ద్రి, కూటముం జేరె సేతువు క్రోఁతులపు డొ
నర్చు కోలాహలము గగ♦నంబు బ్రద్ద, లగ నొనర్చె; నియ్యది వేఱు♦గగన మేమొ?

తే॥ వేఱ యుపమ లుత్ప్రేక్షలు♦వెదక నేల ?, ప్రభుఁడు రాముఁడు సీత యా♦పదలఁ దీర్ప
నాపయిం బదాజ్ఞములుంచి♦నడచుఁగాక, యనుచు శేషుఁడు నిల్చె నా♦నలరెఁగట్టె.

తే॥ సత్యవతియగు లంకయన్ సరసిజాక్షి, దైత్యు లొనరించు చెడుగులు♦తాళలేక
జలజనేత్రుని చేసాఁచి♦పిలుచు కరణిఁ, జెలఁగె రణజయ హేతువు♦సేతు వపుడు

తే॥ తనదు ప్రియ పుత్రి పడు బాము♦లను తలంచి, సైఁపలేక భూదేవి హ♦స్తంబు చాఁచి
సీతయునికి చూపిన దనఁ♦జెన్నుమీఱె, బంధవారిధి వారధి♦పాప రోధి. ౬౧౦

తే॥ కడలిపై సేన రాముండు♦నడపవలసి, యుండ నేను కాకెవరిప్పు♦డొదవు వార
లనుచు విష్ణు పాదోద్భవ♦యవనికి దిగి, నట్టి చెలువున వంతెన♦యమరెఁ జూడ.

తే॥ మలలయందుండు రత్నరా♦సులు జ్వలింప, వానరులు గట్టు జలనిధి♦బంధనమ్ము
వేవెలుం గ త్తమిల్లిన♦వేళలందు, మెఱుపుఁదీఁగల కైవడి♦మెఱయుచుండె.

తే॥ కపులు పూర్తిగా వంతెన♦గట్టు పిదప, వనచరేంద్రుండు రాక్షస♦వల్లభుండు
తక్కువార లావిషయంబు♦తనియఁ దెలుపఁ, జనిరి కుతుకంబుతో రాము♦సన్నిధికిని.

తే॥ డాసి సేతువు నూఱామ♦డల పొడవును, వెలుపు పదియామడలుగాఁగ♦వెలసెననుచు
శ్రీరఘూత్తము చరణ రా♦జీవములకు, ప్రమొక్కి విన్నవించిరి మోద♦పూర్ణులగుచు.

౮. చారశ్రవణ పటలము (౬౬)

ఉ॥ వారధియైన వార్తవిని ♦ వారిద వర్ణుఁడు మేరమీఱు ము
ద్వారిధిఁ దేలి వారల న ♦ పార కృపారస మారఁ గౌఁగిలిం
జేరిచి మేనులం దడవి ♦ సేతువుఁ జూడఁగఁబోదమంచు దు
ర్వార విరోధి రాక్షస వి ♦ రాముఁడు రాముఁడు లేచెఁ గ్రన్ననన్.

క॥ ప్రానెలవు కడలి కెదుటను, సేనావారిధికి దిగిన♦జీమూతీ మనన్
మానుగ నిలుచుచు సేతువు, జానకిఁ గన్నట్లు గాంచి♦సంతసమందెన్. ౬౧౬

సీ॥ పలు తరఁగలచేతఁ♦గలగుండు పడుచుండు, జలధి నిండంగఁగొం♦డలను పేర్చి
వారధి నిర్మించు♦నేరుపు మెచ్చవ్యో, దీని లోఁ తెంతయో♦తెలియవశమె?
నలువ నిర్మింప నె♦న్నాళ్లకు ముగియునో, యీలంక యేడు సం♦ద్రాల కవల
నున్నను నలుఁడింకఁ♦గొన్ని దినాలలో, నిక్కంబుగాఁ గట్టి♦నిల్పఁగలఁడు

తే॥ అనుచుఁగొనియాడి కారుపు♦నర్మిలి మెయి, నలమి నాఁడు వరుణుఁడిచ్చు♦హార మొసఁగి
యింక జయమునిశ్చయమని♦యెఱుఁగఁబలికి, బయలు దేఱఁగఁ ద్వరపడెఁ♦బరమవిభుఁడు.

ఉ॥ మున్ను విభీషణుండు బహు ♦ మోదముతో నడవంగ జ్ఞాన సం
పన్నుఁడు వాయుసూతి కపి ♦ వర్గము వెక్కలరాఁగ లక్ష్మణుం
డన్నను వెంబడింప మద ♦ హస్తి క్రియన్ రఘురామ భూవరుం
డున్నడ తెంచె వంతెనఁ గ ♦ డుంగడు సంతసమంది చూచుచున్. ౬౧౮

ఉ॥ చారు చిరత్న రత్నములు ♦ చందనముల్ చరకాలఁ గ్రువ్వఁగా
హారి వనంబులెల్ల నల ♦ లట్టులు ప్రక్కల నుల్లసిల్లఁగా
వేరిని పోలియున్న కడు ♦ విస్తృత సేతువుపైఁ గపీంద్ర సం
చారము రామచంద్రునకు ♦ సమ్మతిఁగూర్చె ననేక భంగులన్. ౬౧౯

తే॥ కొండప్రక్కలఁ గల తిను బండములను, వారుకొని మోచి తెచ్చుట♦వలనజలధి
నడచు కతనను ప్లవగసై♦న్యంబుచూడ, గొప్ప కావేరి వఱదనాఁ♦గొమరుమీఱె.

చ॥ నడవఁగఁ బల్లము ల్వడిన ♦ నాఁడెప్పు జాడలలోఁ దరంగముల్
నడుమను తూఁలుచుండ జత ♦ నంబున సంగర రంగమందు ప
ర్విడు తురగాల నెక్కి చను♦రీతి మనోహర లీలలన్ వడిన్
దడములు పోవసాగెఁ గను♦దమ్ముల విందుగ సందడించుచున్

తే॥ ఇఱుకు గానున్న చోటుల♦నేగలేక, యోరలం బోయి పడనున్న♦వారిఁబట్టి
చేయి యూఁత యొసఁగి దరిఁ♦జేర్చినారు, కరుణ నిండిన కపివరుల్♦కడఁక చెడక.

క॥ పలువురు ప్లవగులు రాఘవు, తలపై నాతపము వేఁడి♦తగిలెడి నని జొ
బ్బిలు జొంపములగు తరు శా, ఖల గొడుగులక్రియను పట్టి♦కడపిరి ప్రోనన్.

క॥ కాకుత్థ్సు మేను వాఁడగ, నీక ననిచియున్న విటప♦నిచయమ్ములతో
జోకగఁ జామరలవలెం, జేకొని వీచిరి చెలంగి ♦ సేనానాథుల్. ౬౨౪

తే॥ జానకీదేవిఁ జేరంగఁ♦జనుటఁ దలఁచి, యుత్కమైన మనంబుతో♦నుర్విభుఁడు
బలసి వచ్చు సేనలతోడ♦జలధి దాఁటి, యవలి దరిఁజేరె వేల్పులు♦హర్షమొంద.

చ॥ సురలును మానులుం గడఁక ♦ స్రుక్కక గొప్ప తపంబుచేసి య
త్యురుఫలమొందు హేతువున ♦ నుద్భట వానరసేనతోఁ బ్రియా
వరజునితో నరుంధతియు ♦ భక్తిని మ్రొక్కఁగఁ దగ్గ సీత ము
చ్చిరు నగరంబు పొంత విడి ♦ సెన్ రఘువీరుఁడు వేసువేలపై. ౬౨౬

క॥ శ్రీరాముఁడు మనసేనా, వారమ్మున కెల్ల వలయు♦పద్ధతి విడుదుల్
నేరుపుతోఁ దీరుపుఁడని, యారఁగ నీలునకుఁ దెలుప♦నతఁ డగుననుచున్. ౬౨౭

చ॥ నలునకుఁ దెల్పి నాతఁడును ♦ నాల్గుముఖంబులుగా నమర్చి సే
నలకును దండనాథులకు ♦ నాణెము లేర్పడ వేఱు వేఱుగా
నెలవు లమర్చి దైత్యకుల ♦ నేతకు భాస్కర సూతికిం గుతూ
హలమున రమ్యమైన నిల ♦ యంబులు దా నవరించె నెవ్వడిన్. ౬౨౮

తే॥ రామలక్ష్మణులకు మధ్య♦రమ్యములగు, తాలు మలిచి కట్టులు గట్టి♦పూలతలను
గప్పి దర్భలఁ బఱపి చో♦క్షముగఁ జేసి, యెలమి నిట్లు స్కంధావార♦మొల్లఁ దీర్చ.

తే॥ లోకరక్షకు జానకీ♦లోలు నెల్ల, వారు మనసుచే వాక్కుచేఁ♦బ్రస్తుతించి
యెఱిఁగి తమతమ విడుదుల♦కేగినంత, రాముఁడును తనవీడు చే♦రంగ నరిగె.

ఉ॥ వ్యాపన శీలులైన కపి ♦ వర్యులు కొండలు తెచ్చివైవ ని
ర్లోపక యబ్ధి వాఃకణము ♦ లుప్పర వీదికి వచ్చి విద్రుమ
శ్రీ పెనుపారు నంశువుల ♦ చెన్ను తొలంగఁగఁ జేసె నంచుఁ దా
నీపరిఁ దానమాడుటకు ♦ నేగిన కైవడి నేగె భానుఁడున్. ౬౩౧

క॥ దార రహితుఁడై యుండెడు, శ్రీరాఘవు నేయఁగోరి♦చిత్తజుఁ డెక్కం
గూరిచిన చెఱకు విల్లన, వారుణిఁ గనుపించె లేఁత♦వలివెలుఁగంతన్. ౬౩౨

ఉ॥ నీరజ పుష్పరేణువులు ♦ నిండఁగ నూఱుచు మంచు బిందువుల్
చేరిన మందమారుతము ♦ చేతను రేయను దావవహ్నిచే
మార శిలీముఖంబను స ♦ మాఖ్యవహించు కృతాంతుదూతచే
ఘోరతర ప్రతాపమును ♦ కోరికఁ జూపె విధుండు గొబ్బునన్. ౬౩౩

ఉ॥ కోపము చూపినన్ మిగులు ♦ కోమలికం బెడఁబాయకుండ సు
శ్రీ పెనుపారు మోముగల ♦ సీత యెడంపడ నిద్ర సౌఖ్యమున్
ద్రోపడియున్న రాఘవుని ♦ దోష్ఠ్నలి వెన్నెలపాటుఁ కేకియుం
బైపడి వీడఁగా వెడలు ♦ పాప భుజంగము లీల నేర్పడెన్. ౬౩౪

తే॥ లంక డాయుటచే రాము♦లలితగాత్ర, మతిశయోత్థిత సంతాప ♦ మధిగమించె
నెఱ్ఱనోరు నల్లనికను♦లెనయు నగ్ని, కాల్చె దవ్వులనే డాయఁ♦గాల్పకున్నె?

చ॥ తన చెడువేళ డగ్గఱిన ♦ దానవనాథుఁడు రావణుండు పం
పిన కొటికాంద్రు వానరుల ♦ వేషమునం జనుదెంచి పాళియం
బునఁ దిరుగాడుచుండఁ దన ♦ పూర్వులు చేయు తపఃఫలంబు రేఁ
పిన లలి వచ్చి యుండిన వి ♦ భీషణుఁ డొయ్యనఁ గాంచె వారలన్.

తే॥ వానరులవలె నేనలో♦వఱలుచుండు, వారిఁ గనిపెట్టె నప్పుడే♦ప్రాజ్ఞవరుఁడు
కలశ వారాశిలో నీటి♦కణము పడిన, వేఱుపఱచి త్రోచెడు హంస♦విధముగాఁగ.

తే॥ పరఁగ నణువైన మహత్తయి♦పరవి నిండి, విద్యలకుఁ గట్టువడి తిరో♦వృత్తిఁ దనరు
జీవు నీశ్వరుఁ గనుల ద♦ర్శించినట్టి, యోగిరీతి విభీషణుఁ♦డొప్పె నపుడు.

చ॥ కడఁకను దెల్ప వానరులు ♦ కాళులు నేతులు గట్టి వారలఁ
బిడికిటి పోట్లచే నోడలు ♦ ఛేదిల నెత్తురు గ్రక్క గ్రుద్దుచున్
వడివడి రాఘవేశ్వరుని ♦ వద్దకు నీడిచి తెచ్చి చూపఁగా
నెడఁద దయారసం బతిశ♦యింప నతండును గాంచె వారలన్. ౬౩౫

చ॥ కని పగవారలంచుఁ గినుకన్ వహియింపక నింద్యమైన చో
ప్పున నగచాట్లు వానరులు పూన్చిరె యంచు దయాంబురాశియై
కని పగవారలైన నొడికంబు చెడన్ శరణంబు వేఁడ నొ
ప్పని పని సేయఁగా దగునె? బంధములన్ విడిపింపుఁడీ యనన్. ౬౪౦

చ॥ మనమున మార్దవంబుగల మాన్యుఁడు రాముఁడు గూఢచారులన్
గనులను నీరు చిప్పిలఁగఁ గాంచినఁ జూచి విభీషణుండు శ్రీ
వనజదళాక్ష! రావణుఁడు పంపఁగ వచ్చినవారు వీరు వీఁ
డనయుఁడు సారణుండగు శు కాఖ్యుఁడు వీఁడగు నంచుఁబల్కఁగన్.

ఉ॥ వంచకులైన వేగులు కృ పారసధాముని రాముఁగాంచి యో
యంచితరూప! వానర బ లాతిశయంబు నెఱింగి గెల్వముం
గాంచుట దుర్ఘటం బనుచు గారడముల్ పచరించి మమ్ము వం
పించఁగ వచ్చినాఁ డితఁడు వెడ్డరి నిక్కము నమ్ముమీ యనన్. ౬౪౨

ఉ॥ భేదము గూర్తురా యని వి భీషణుఁ డప్పుడు మోహనప్రతి
చ్ఛేదక మంత్రముల్ జరన సేయఁగ గుట్టు బయల్పడెన్ వడిన్
బాదరసంబుసోకి తెలి పాఱిన పైఁడి పుటంబు వెట్టఁగా
నాదిమ వర్ణముం జెనయు నట్టులు వారు యథాస్థితిం గొనన్. ౬౪౩

తే॥ భీతిచే వడఁకుచునుండు వేగులఁ గని, దీనరక్షకుఁడైన యా దిత్యకులుఁడు
మోమునన్ మందహాసంబు మొలకలెత్త, నలుకు వలదు వచ్చిన పని తెలుపుఁడనఁగ.

తే॥ వారలేమియుఁ దోఁపక నోరు మెదుక, శ్రీకరా! లోకమాతయౌ సీత తనకు
మృత్యువని యెఱుంగని దాన వేశ్వరుండు, పంప వచ్చిన వంచనా పరులమయ్య!

తే॥ అనుడు రాముఁడిట్లను మీర లలుకులేక, చూడఁదగు వాని నెల్లను చూచియవల
మీ దశాస్యుని కడకేగి మేము తెలుపు, పలుకులెల్లను మఱవక పలుకవలయు.

సీ॥ మేరలేకుండు లం కారాజ్య నంపద, కీ మా విభీషణుఁ డీశుఁ డనుఁడు
మకరాలయంబును మలలచేఁ బూడ్చి పెం, పెచ్చంగ వనచరుల్ వచ్చిరనుఁడు
నిన్ను నీవారిని నీఱుగాఁ జేయఁ బ్ర, తినగొన్న వీరు లే తెంచి రనుఁడు
భోగానుభవమును భూరి విక్రమ వైభ, వంబులు పూర్తిగాఁ బాసె ననుఁడు

తే॥ ఆలుఁ బిడ్డల బంధుల ననుఁగువారి, నింపు దీఱఁగ నిపుడ వీ క్షింపు మనుఁడు
అన్ని యాసలఁ దెగఁగోసి యనికి వచ్చి, ప్రాణముల నాశరాళికి వదలు మనుఁడు

ఉ॥ గుత్తులుగాఁగ మస్తములు గూడినరావణ! లంక వార్ధిలో
నొత్తిలి కానరాక పడి యుండుటచే నుసుఱుల్ భరించి పె
న్మత్తున దారపుత్త్ర హిత మంత్రులతో మనఁగల్గి తింక నే
యెత్తులు చెల్లవంచు వచి యింపుము తప్పక రాక్షసేశుతో. ౬౪౮

క॥ హరిహర హిరణ్యగర్భులు, గరుడోరగ సిద్ధసాధ్య ♦ గంధర్వాదుల్
దురమున నినుగాచిన నీ, శిరములు నాశరము లురలఁ♦జేయు ననుండీ. ౬౪౯

మ॥ తన తండ్రిన్ వధియించు హేతువున ను ♦ ద్యత్క్రోధుఁడై భార్గవుం
డనిలో బంధులతోడ నర్జునుని సం ♦ హారంబు గావించు తీ
రున నీవారల నాజిలోఁ దునిమి నీ ♦ క్రొవ్వారు రక్తానఁ ద
ర్పణముం జేసెదఁ బక్కిఱేని కని నో ♦ వ్వం బల్కుఁడీ మీరటన్.

ఉ॥ మాయలమారివై తపసి ♦ మానిని యొంటిగఁ గాన నుండ న
న్యాయము మీఱఁ గొంచుఁ జెఱ ♦ యందు వసింపఁగ వైచు నీచు నిన్
న్యాయముతో సమూలముగ ♦ నాశముచేసి దురాన నారకా
ఖ్యాయతకారయందు తిర ♦ మారఁగ నుంచెదనంచుఁ దెల్పుఁడీ

తే॥ వేరు కోరిక లున్నచోఁ♦గోరికొనుఁడు, ప్రాణభీతి మానుండు మా♦వారలెవరు
మిమ్ము బాధింపకుందురు♦మీరు పోవుఁ, డనఁగ బ్రదికితిమని వార♦లరిగినారు.

—: రావణుఁడు రహస్యమందిరము చేరి యాలోచించుట :—

ఆ॥ వరుణుఁ డొందు భయము♦వారధి నిర్మించు, నేర్పు కపులు వచ్చు♦నెఱియువినిన
రావణుండు సగము♦రాతిరివేళ నే, కాంత మందిరంబు♦నందుచేరె. ౬౫౩

ఆ॥ రమ్మనంగఁ దక్కఁ♦దెమ్మెరయును రాని, మంతనంబు సేయు♦మందిరమున
నున్న స్త్రీలు పురుషు♦లొగి నవ్వలికినేగ, నతఁడు హితులతోడ♦నందు చేరె.

ఆ॥ విఙ్ఞ లక్షణంబు♦వెలయునివారు మూ, కులును చెవిటివారు♦గూనివారు
కుబ్జులైన వారు♦గూడి యచ్చట దీప, ములను మోచికొంచు♦నిలిచినారు. ౬౫౫

తే॥ వినత దానవ మస్తక♦విమల మకుట, రత్నదీపిత చరణుండు♦రావణుండు
పగఱు నర వానరులు పురి♦పఱగడందు, చేరినారు కార్యంబు చ♦ర్చింపుఁడనుడు.

తే॥ మాల్యవంతుఁ డిట్లను దశ♦మస్తకునకు, రామబాణాగ్నిచే నబ్ధి♦రాయఁ డుడికి
నడిఁకి హార మొక్కండు కా♦న్కగ నొసంగు, తీరు విన నామనంబు వే♦ధించుచుండె.

తే॥ చీలికలుగాఁగ జలనిధి♦చీల్పఁబడఁగఁ, జూపులంబలెఁ బడు రాము♦తూపులకును
భంగపాటొంది భయమంది♦వనధిరాజు, త్రోవ యిచ్చుట నామదిఁ♦దొలుచుచుండె

తే॥ కానవచ్చినవెల్లఁ బె♦కల్చి తెచ్చి, సృష్టి మల లింక లేవనఁ♦జేసినట్టి
కపులు భుజ మప్పళించుట♦కడలి నడర, నీక యడఁచుట నామది♦నేఁచుచుండె.

తే॥ వలఁతులైన వనచరేంద్రు♦లలవు మెఱయఁ, దెచ్చి యిచ్చు మలలఁ జేతి♦తీఁటవోవ
నొక్క కపి యందుకొని యబ్ధి♦నుంచు చెన్నఁ, గడుపు చేవెట్టి కలఁచిన♦కరణియయ్యె

క॥ కాల్చినది చూచినేతువు, దాల్చినయది చూచి కాన ♦ దానవవరులన్
మాల్చినది చూచి యెదుర, న్నిల్చిన యదిచూచి తలఁచు♦నియతియుఁ దగునే ?

తే॥ అనుచుమాతామహుఁడుపల్క♦నసురవిభుఁడు,కనులనిప్పులురలసౌడు♦గఱచిచూచి
మేలు మేలు నీయోచన♦ చాలమేలు, తమ్ముతోఁ బొమ్ము నీషండ♦తనము మెఱయ.

ఆ॥ అనుచుఁ బరుషవాక్కు♦లాడ నాతఁడు మూర్ఖు, పట్ల హితము హీన♦పఱచు నిజము
సత్యవాది బహుళ♦జన విరోధియుకాదె, యనుచు మౌనమూనె♦నంతమీఁద.

సీ॥ దండనాథుఁడు లేచి♦దర్పంబుతోఁ జూచి, నఱువదేఁడులు దాఁట♦నరులొ మరులొ
యనుమాట నిజమాయె♦వినుము తాతా! కపు, లగడిత దాఁటిన♦యలవు తక్క
దిక్పాలకులు భీతి♦తిగువ నక్కుచువచ్చి, సేవించుచుంట వీ♦క్షింపవేమొ?
పండ్లిగిలించుచుఁ♦బరువెత్తు కోఁతులు, మలల మోచిన వంచుఁ♦దెలుపుచుంటి

తే॥ గౌరి భయమంది పురవైరిఁ♦గౌఁగిలింప, రణజితైరావణుండగు♦రావణుండు
వెండిమల జల్లివేళ్లతోఁ♦బెల్లగించి, నింగిదాఁక నెత్తుటయు నె♦ఱుంగవేమొ?

చ॥ జరిగిన వానిఁగూర్చి యెల♦నంబుగఁ జర్చలు సేయనేల? ము
ష్కరులగువారు కొందఱు వి♦శంకట దుర్విధి చంపఁబూని యీ
కరణిని త్రోవ సంగర ము♦ఖంబున జావఁగనెంచి సింహ కం
దరమునఁ జొచ్చు గోత్రల వి♦ధంబున వచ్చిరి యంచు నుండఁగన్

తే॥ వేత్రహస్తుఁడౌ కంచుకి♦ వేగవచ్చి, దేవరం జూడ వేగు లే♦తెంచిరనఁగ
లోని కంపుఁడనుచు విభుఁ♦డానతీయఁ, జిత్తమని వాఁడు చారులఁ♦జేరఁదెచ్చె.

తే॥ వానరులఁ దలంచిన యంత♦వడఁకువారు,పలుకు నపుడెల్ల నెత్తురు♦లొలుకువారు
చారు లా దశాస్యుం డున్న♦నరస కరిగి, పాదములకడ సాగిలఁ♦బడుచు లేవ.

తే॥ ప్రాణములఁ గొనఁ బెదవు ల♦ల్లార్చుచుండు, యమునివంటి రావణుఁడు న♦యంబు మెఱయఁ
దరుచరులఁ గూడియున్న సో♦మరుల తెఱఁగు, లెఱుఁగఁ బలుకుఁడీయన్న వా♦రిట్టులనిరి

ఉ॥ దాసులమైన మేము వసు♦ధావర సేనను పూర్తిచూచు పే
రాసను వానరాకృతుల♦ నంచితరీతి గ్రహించి పోయియున్
దోసముతో విశాలమగు♦ తోయధి విస్తృతి గాంచ బల్మిమై
నాసలఁజుట్టి వచ్చిన ఖ♦ గాధిపుకైవడి లేము దేవరా! ౬౬౯

ఆ॥ జలధి వేల గానఁ♦జాలనిచింత తోఁ, లంగఁ బర్వతములఁ♦గ్రుంగఁ బేర్చి
నప్పు డార్చి లేచు♦నంబుకణంబులే, వచ్చి తెలుప లేదె? పలుకవలెనె?. ౬౭౦

ఉ॥ కుట్టినఁ దేలు కుట్టమిని♦ కుమ్మరిపుర్వనునట్లు వేఁడినన్
నెట్టన గానరాఁడు నది♦ నేత యటంచుఁ బతంగవంశజుం
డట్టె భుజంబులన్ శరశ♦ రాసనముల్ తగఁ గాంచినంతనే
బిట్టుడికెం బయోధి కడు♦ భీతములయ్యె జగంబు లన్నియున్. ౬౭౧

క॥ సీతమ్మఁడు శ్రీరాముని, ప్రీతికిఁ బాత్రమయి పొందెఁ ♦ బేర్మిని లంకా
శ్రీ తరుణిని సూర్యేందులు, భూతంబులు రాముపేరు♦పొలిచెడుదనుకన్. ౬౭౨
క॥ దూతగ వచ్చిన హనుమని, ఖ్యాత బలము తెలిసియున్న♦కతమదియుండన్
సేతువు గట్టిన నేరుపు, సీతటి తలపోసి వెఱ వ♦హింపఁగ నేలా ? ౬౭౩
తే॥ వేల్పు లమృత పానము సేయు♦వేళయందు, సూర్యచంద్రులు రాహువుఁజూపినట్లు
నీదు తమ్ముండు వానర♦నికరమునకు, మమ్ము గుర్తించి తెలిపె య♦త్నమ్ముతోడ
తే॥ దేహమెల్లను నలఁచి వే♦ధించికట్టి, యీడ్చికొనిపోయి పగలింటి♦యినునిభంగి
వెలుఁగుచున్నట్టి జానకీ♦విభుని యెదుట, నిలిపినారు వానరవరుల్♦నిర్జరారి ! ౬౭౫
ఉ॥ పావనుఁడైన రాముఁడు కృ ♦ పాళుఁడు గావున మమ్ము గాంచి స
ద్భావముతో వదల్చి మఱి ♦ పంపుచుఁ జిర్నగ వంకురింపఁగా
రావణు మున్ను పొందిన వ ♦ రంబులు తోడ్పడవంచు నాజి దై
త్యావళి చావు నిక్కమని ♦ యాడెను దైత్య కులాబ్ధి చంద్రమా ? ౬౭౬
తే॥అనుచు రాముఁడు దెలుపువా♦క్యములు సైన్య,బలము దెల్పిదొసంగులు♦తొలగుఁగాత
మసురవిభుఁడు చిరాయుష్కుఁ♦డగుత మనుచు, విజయ గీతంబు పాడిరి♦విపులభక్తి

—: ౬. లంకాదర్శన పటలము :— (౪౮)

ఉ॥ శాపమువంటి మేటి శర ♦ చాపముల్ ధరియించినట్టి యా
తాపసవేషు లీ జలధి ♦ దాఁటి పురంబునఁ జొచ్చుచుండఁగా
నోపికతోడ నేఁడొకటి ♦ యోచనసేయఁగఁ బోలదన్న లం
కాపతిఁ గాంచి సైన్యపతి ♦ క్రమ్మఱ నిట్లను ధీరపద్ధతిన్. ౬౭౮
ఉ॥ సీతను వీడినన్ భయము ♦ చెందెనయంచు విరోధులం దప
ఖ్యాతి ఘటిల్లు సంగరము ♦ గల్గిన వైరము తీఱవచ్చు దు
ర్నీతుఁడు నీదుతమ్ముఁ డొక ♦ రీతిని సంధి పొసంగనీఁడు చు
మ్మీ తఱి యిక్కపాటొదవ ♦ నీయక యోచన సేయఁగాఁ దగున్.
తే॥ మనము దండెత్తవలయు క్ర♦మమ్ము లేక, పగఱె యిచటికి వచ్చిర♦వాంఛతోడ
వలసినట్టి శైలము పయి♦వానగురిసె, నింతకును మించి యనుకూల♦మేది మనకు?
ఉ॥ రక్కసి వేయి వెల్లువల ♦ రాణువ ప్రాణముఁ దీయఁబూనుచోఁ
ద్రిక్కక నూఱు మృత్యుమయ ♦ దేవతలైనను వచ్చి కావలెన్
దక్కువయేది నీవిచట దా ♦ రుణభంగిఁ గన ల్వహించినన్
గుక్కలు సింగముం గనిన ♦ కోపునఁ గోఁతులు పాఱకుండునే ? ౬౮౧
ఉ॥ వచ్చిన వానరావళులు ♦ వచ్చిన త్రోవనె పాఱి తోయధిం
జొచ్చి నశింప దైత్యకుల ♦ శూరుల తోడుత నేను పోయి పె

న్మచ్చరమూని సేయు కద ♦ నంబును కాంచెనుగాక యానతిం
బుచ్చుము దేవ! నన్నని చ ♦ మూపతి యుత్సహానోక్తులాడఁగన్.
తే॥ మాటలంగాక పోరునఁ♦బోటుచూపు, బుత్తముల లక్షణంబగు♦నుర్వియందు
కాఁగలది కాకమానదు♦కాదె యనుచు, మాల్యవంతుఁడు వాక్రుచ్చె♦మఱియునిట్లు.
తే॥ జలధివేష్టిత భూతల♦చక్రవర్తి, దశరథ సుతుండు జానకీ♦ధవుఁడు శింశు
మార చక్రంబుకంటెఁ బై♦నారనుండు, దేవదేవుఁడె యని మహా♦ధీరులంద్రు.
తే॥ అతని తమ్ముఁడు పరతత్త్వ♦మందునుండి, వీడకుండియు వీడిన♦విధము తోఁచి
ప్రాణులం బలుతెఱఁగులఁ♦బరిధవిల్లు, విష్ణుశయనమే యని తత్త్వ♦విజ్ఞు లంద్రు.
తే॥ కులగిరులలోని సారమె♦క్కొట గడించి, నలువ యారాముని శరాస♦నంబుచేసె
నల్లత్రాడు శేషుఁడు విశి♦తాస్త్రతతులు, కాలచక్రంబు సైతంబు♦గడచునంద్రు.
తే॥ అంగదుసురేశుఁడనినీలు♦నగ్నియంద్రు, వాయువనిరుద్రుఁడనియంద్రు♦వాయుసుతుని
నతఁడుపిమ్మట బ్రహ్మయే♦యగు నటంద్రు, సకలవనచరుల్ దేవతాం♦శములవారు.
చ॥ నలువ పదంబు మారుతికి ♦ నల్వుగ నిచ్చిన రాఘవుండు దై
త్యులఁ దుదిముట్టఁ గూల్చుటకె ♦ యొప్పుగ నివ్విధి వచ్చెనన్న యీ
పలుకులు పల్కరాదుదురు ♦ వారి గుణాదులఁ బట్టియో నిజా
కలనముచేతనో తెలుపఁ ♦ గా ఫలమేమది నీవెఱుంగవే? ౬౮౮
చ॥ నిజము నెఱింగియో తెలివి ♦ నేర్పుననో మఱి భీతిచేతనో
యజహర పూజ్యమైన యమ్మ ♦ తాగ్రజ పద్మిని లోకమాత భూ
మిజ యని పల్కుచుందు రది ♦ మిథ్యయొ సత్యమొ తెల్పనేల? బే
రజముగ నెల్లిదంబుగ ని ♦ రాకృతి సేయఁగరాదు రావణా!. ౬౮౯
చ॥ అడవుల కేగుదెంచుటయు ♦ నక్కట వేల్పుల ప్రేరణంబుచేఁ
బొడమిన కార్యమంద్రు సుర ♦ ముఖ్యులు వేడఁగ మాధవుండు కే
రడమున నీవుపొందిన వ ♦ రంబుల లోటు నెఱింగియే యిటుల్
పుడమి నరాకృతిం బడసి ♦ పొల్చె నటంద్రు మహాత్ము లెల్లరున్. ౬౯౦
చ॥ పలుమఱు దుర్నిమిత్తములు ♦ పట్టనమందునఁ దోఁచుచుండె న
య్యిల తనుజాత నారయఁగ ♦ నేడ్తెఱవచ్చిన దూత తాఁక నీ
నెలవున నున్న దేవతయు ♦ నీఁగినదందురు కల్గె యుద్ధముం
బొలుపుగ మేలుగూర్చు పని ♦ ముఖ్యముగాఁ దలపోయు రావణా!
మ॥ భవకోదండ విఖండనంబున స్వస ♦ త్వంబుల్ బయల్పెచ్చు రా
ఘవ బాణంబులకుం బలాశనులె ల ♦ క్ష్యంబైన వారంద్రు దా
నవ రాజేంద్ర! విభీషణుండు గురుక ♦ న్నన్మించు విజ్ఞాని గా
రవ మొప్పారఁగ మున్నె తెల్పియె కదా ♦ ప్రాపించె సీతావిభున్.

మ॥ వినుమా యియ్యవి యెల్ల నేఁ దెలియుటన్ ♦ వెండిన్ హృషీకేశుచే
మును నావారలు కూలుటన్ మనుమఁడన్ ♦ ముద్దున్ మనోవేదనం
బును నన్నిమ్మడిఁ గష్టపెట్టఁగ శుభం ♦ బుం గూర్చు పల్కాడెదన్
దనయా! సీతను వీడుమా యనుచు నొం ♦ దన్ మాల్యవంతుండనన్.

చ॥ పకపక నవ్వి రావణుఁడు ♦ ప్రాఁతిగ నీవను పల్కులెన్న! త
క్కు కఱుదులుండనీ నరులు ♦ కోఁతులు పట్టుగ నింతకాల మె
య్యొకటియుఁ జేయలేక వెఱ ♦ పొందె మఱుంగుల డాఁగు దేవ నా
యక మణులంట! నే నపజ ♦ యంబును పొందెదనంట! వింతగున్! ౬౯౪

చ॥ అతగుల మానవేశ్వరుల ♦ నల్పులు కీశులే కాదు తోడుగా
నితర మృగంబులన్నియు న ♦ హీనవిధిం గలియంగనిమ్ము నన్
క్షితిపయిఁగాదు నాగులు వ ♦ సించు భువంబుననైనఁ దాఁకనీ
క్షితిజకు నైనచో జుణిఁగి ♦ చెంగుదునే ప్రళయంబు గల్గినన్. ౬౯౫

చ॥ చెడుగులకుం బ్రతిక్రియలు ♦ సేయునవై భువనంబులం గడుం
గడిమిని గెల్చి నిర్జర ని ♦ కాయము వీఁపుల దుస్సినట్టి వై
యడరిన మన్మహోగ్ర నిశి ♦ తాస్త్రము లక్కట కోఁతిమూఁకపై
వెడలఁగఁజాలవంచు నొక ♦ వేఱిఁడియైనఁ దెగించి పల్కునే? ౬౯౬

ఉ॥ శూలియు నొక్కక్రోఁతియయి ♦ సూటిగ నన్నెదిరించి నిల్చినన్
గేలిగ నెల్లవారు నగఁ ♦ గీడ్పడి పాఱునుగాక గెల్చునే?
మేలగు నా శరావళులు ♦ మ్రింగఁబడంగ జగంబు మ్రింగఁగాఁ
జాలిన వారిధిం బొడము ♦ చండతరంబగు హాలహాలమే?. ౬౯౭

చ॥ బవరమునందు మున్నొడఁగి ♦ పాఱిన చక్రియు వెండివచ్చి యు
క్కివుఁడయి తాఁకినంత నను ♦ గెల్వఁగ నేర్చునె? మద్ధను ర్విము
క్త విశిఖ సంతతుల్ శశి వి ♦ కర్తన ఋక్ష గణంబు మాడ్చుచున్
నివుడ భరింపఁగా నుదధి ♦ నీటను పుట్టిన కౌస్తుభంబొకో? ౬౯౮

తే॥ జిష్ణుఁడొక కపి రూపొంది ♦ చెలఁగె నన్నుఁ, దాను వైచిన వజ్రాయు ♦ ధంబుచేత
తెక్కలూడి లేవక పడి ♦ నక్కియుండు, కొండ లొనొకో మద్భుజా ♦ దండపాళి.

సీ॥ అని దశాననుఁడు గ ♦ ర్వాంధుఁడై నగుచు వీ, రాలాపములఁ దగ ♦ నాడుచుండ
మనసులే దూతలై ♦ మునువేగు నభిసారి, కల మనంబులు చాలఁ ♦ గలఁతనొందఁ
జక్రవాకంబులు ♦ సంతోష మొందంగఁ, బద్మినీ వదనంబు ♦ పరిఢవిల్లఁ
గనకశిఖరి దాఁకఁ ♦ గ్రమ్మిన యిరులు ప్ర, వాహజలము తగ్గు ♦ పగిదిఁ దొలఁగ

తే॥ నిట్టిదని తోంగి చూడని ♦ యినుఁడు నాఁడు, రాము దాఁపున బంగరు ♦ ప్రవహరిఁజూచు
కోర్కి తన డెందమునయందు ♦ గుదురుకొనఁగ, మెల్లమెల్లన లంకపై ♦ మెదలసాగె.

—: రాముఁడు సువేలాద్రి శిఖరముఁ జేరుట :—

మ॥ సుదతీరత్నము సీత లంకఁ గలదం ♦ చుం జెందముందున్న పె
ల్లిదమౌ ప్రేమము రేప నందమగు ప్రో ♦ లిం గాంచు సాకంబునన్
నిదురన్ వీడిన లక్ష్మణుండు వెనుకన్ ♦ నిర్భీత కీశవ్రజం
బెదురం బ్రక్కలరాఁ గకుత్స్థ కులజుం ♦ డెక్కెన్ సువేలాద్రిపై. ౨౦౧

ఆ॥ కదన వీరవరులు♦కలసి ప్రక్కలరాఁగ, రాజయుగళి తోడి♦రామవిభుఁడు
పెక్కుపులులు చుట్టి♦ప్రక్కల రాన్మృగ, రాజ మద్రినెక్కు♦రాణవోఁచె. ౨౦౨

చ॥ పుడమి సమస్తముల్ జలధిఁ ♦ బూఁడినకై వడిఁ గ్రమ్మ చీఁకటిన్
వొడిఁబడ లంకయున్ బొదలు ♦ తోరపు సంపదలు న్నశించు పో
బడి దెలుపంగఁ దూర్పుమల ♦ పై నుదయించుటమాని తాఁఋమా
ర్గడ వలదిక్కు డోఁచు కతి ♦ భానునిపోలెను రాముఁ డత్తఱిన్. ౨౦౩

చ॥ అసమ మహీధ్రముల్ వయిచి ♦ యబ్ధిని దాఁటిన రమ్య మేరు శై
ల సదృశ ధీరుఁడౌ కపికు ♦ ల ప్రభు లందున నుల్లసిల్లె రా
క్షస కుల కాలుఁడైన ధర ♦జా హృదయాంబుజ భాస్కరుండు మే
ల్పసిఁడి నగంబుపై వెలయు♦పచ్చలు నిండిన కూటమోయనన్. ౨౦౪

చ॥ జనకజ పేరుపొందిన ని ♦ జంబగు ప్రాణము వీడ జంటఁ బా
సిన కురరింబలెన్ వగపు ♦ చే విలపించెడువాఁడు సేతువుం
గనఁగొను పిమ్మటన్ గినుకఁ ♦ గన్నుల మానినవాఁడు రాఘవుం
డనువుగఁ గాంచె లంక నయ ♦ నాంబుజ యుగ్మముతో వెఱంగుతో.

—: రాముఁడు లంకానగర సౌందర్యంబు లక్ష్మణునకుఁ దెలుపుట :—

మ॥ అనుజన్మా! గమనించితే మన యయో ♦ ధ్యం బోలు సౌందర్య ప
ట్టనముల్ వర్ణనసేయుచో సుకవి కూ ♦ టంబుల్ సురేంద్రస్థలిన్
గొనుచున్నా రుపమాన వస్తువుగ నా ♦ క్కొండేని లంకాపురిన్
గొనమిం జూడఁగ గొత్తైదాఁటె యని వా ♦ క్రువ్వందగున్ లక్ష్మణా!

సీ॥ దోసంబులేక వి♦ద్యోతించు నపరంజి, మయమైన స్థలముల♦మణి గణములు
ఖచియింపఁ బడి రవి♦కాంతులు సిగ్గిల, దీప్తిమయంబుగఁ♦దేజరిల్లి
వ్రాయ నలవి కాని♦వైఖరి నొప్పారి, మిన్నంటుచుండు న♦మ్మేడలందు
కల శిల్ప మొకయింత♦కనులపండువుగాఁగఁ, గాంతమన్నను వీలు♦గాకయుండె

తే॥ నధిక రత్నదీప్తులు నింగి♦నంటుచుండ, ధ్వజ పటాంచితమగు లంక♦పవనసూనుఁ
డుంచు నిప్పుచే నిప్పుడు♦మించి మండు, చున్న తీరున దోఁచుచు♦నుండెఁ గంటె.

చ॥ మొగుళులు గ్రమ్మి యున్నతిని ♦ మూసిన పచ్చలమేడలన్ ధగ
ద్ధగమను కాంతు లెల్లెడ ను ♦ దంచితలీలలఁ బర్వ మంచి వెం
డి గదులు హంసలట్లు పుర ♦ డింపఁగఁ బచ్చని యాకుజొంపముల్
నెగడి సరస్సునం దలరి ♦ నిండిన తమ్ములఁబోలుఁ జూడుమా! ౨౦౮

మ॥ అనలజ్వాలలవంటి తేజములతో ♦ నంగారు మాణిక్యముల్
మునుఁగం జెక్కిన కంబముల్ గల గృహం♦బుల్ కాంతులన్ జిమ్మఁగా
ఘన సంఘంబులు మింటఁబోవునవి లం ♦ కాపట్టనం బన్న కో
ల్మిని గ్రాఁగించిన యొజ్జనా నినుప ప ♦ ళ్లెంబుల్ బలెన్ దోఁచెడిన్.

తే॥ కరులు కాళ్లతోఁ ద్రవ్విన♦కనకరజము, పైనిఁ జల్లికొనుటచేత♦వన్నెమీఱి
స్వర్ణగిరులవై ఖరి మెల్లఁ♦జనుచునున్న, వింతతీరులఁ గాంచితే ♦వినుతచరిత!

ఉ॥ అందపుఁ బైఁడికాఁడ లల ♦ రారెడు చామరలందునుండి పు
ట్టొందిన గాలిచేఁ గదలు ♦ సన్నమిత ధ్వజముల్ వియత్తలం
బందు చరించు వారిదము ♦ లందలి మైల తొలంగఁ జేయుచున్
బొందిక నంచపిండువలె♦ ♦ బొల్చెడి వింతలఁ గాంతె తమ్ముఁడా! ౨౧౧

ఉ॥ ఈనగరంబు నూలిడిన ♦ యేపున శ్రేణులుగాఁగ నొప్పు మే
లైన కడాని చిత్రముల ♦ నందము చిందెడు సౌధపాళియున్
మానగు తారహారమున ♦ నాయకరత్నముగా దశానన
స్థానమెలర్ప నబ్ధిపతి ♦ దాల్చిన హారముగా వెలింగెడిన్. ౨౧౨

తే॥ మించి గృహ రత్నకాంతులు♦మీఁదఁబడఁగ, వీధులందేగు గుఱ్ఱము♦ల్వింతరంగు
లీన నైజవర్ణము జాతి♦యెఱుఁగరాక, యింద్రధనువులకై వడి♦నెసఁగుఁగంటె.

తే॥ చెఱకు విలుకాని సైతము♦చిక్కువెట్టు, పటికఱాల మేడలు వేఱు♦వర్ణ ముపడ
నెఱుఁగనగుచుఁదక్కిన యప్పు♦డెఱుఁగ రాక, నీటిచేఁగట్టఁబడిన సం♦దియము దోఁచు.

తే॥ పండువెన్నెలఁ బోలిన♦నిండుకాంతు,లొలయుచున్న ముత్యాలపం♦దిళుల నడుమఁ
జెక్కఁబడినట్టి పచ్చలు♦క్షీరవార్ధి, పైని శయనించు వెన్నుని♦మేనిఁబోలు.

తే॥ వీరసింహమా! తారక♦వితతిఁ దాఁకు, మేడలం దొక్క వేలుపు♦మెఱుఁగుఁబోఁడి
గౌసెనం దీయ ముకురంబు♦గానయ్యె, రాహు వెరగొని పీడిన♦రాజుకరణి.

తే॥ ధ్వజములొప్పారు మలల చం♦దమునఁదోఁచు, సౌధములలోనిమాణిక్య♦దీధితులను
మావిచివుళులె యని భుజిం♦పంగఁ గోరి, పొడవు మెడల జాఁచెడునుష్ట్ర♦ములను గాంతె

తే॥ కైశ్యవాసనకై కంబు♦కంతు లిడిన, అగురు ధూపమెల్లెడఁ గ్రమ్మి♦యొగయుకతన
దంతిచర్మధారిని పోలి♦తనరుచున్న, పగడపు న్మేడలం గంటె! పావనగుణ!

తే॥ విశ్వకర్మ నిర్మితములై♦వివిధగతులఁ, జెలఁగి లోభులా రక్కసుల్♦చేర్చియుంచు
పాపపుం బొక్కసంబుల♦పగిదినున్న, నీలరత్న సౌధంబుల♦నెఱిని గంటె? ౨౧౯

తే॥ హరిణ నిభ భీత దృష్టుల♦యందము చెడి, పతి వియోగముచేఁ జాలఁ♦బరితపించి
మొగులుగను నెమిళులకూట♦ములనుపోలె, దేవసతులుమనలఁగాంచు♦తీరుగాంతె?
తే॥ సురలు సురకాంతలును మన♦చొప్పుగాంచి, మంచిదినములు వచ్చిన♦వంచు నెంచి
గొప్ప లంకాపురంబును♦కూల్చి పాడు, చేసి పాఱెడి క్రియనున్న♦చెన్ను గంటె?
చ॥ తెలిపిన తీరు వెండియును ♦ తెల్పకయుండెడు తీరు దోఁపఁగాఁ
బలు తెగలన్ దశాననుని ♦ పట్టణపు స్నెతీ నిట్లు తమ్ముతోఁ
బలుకుచు నుండునంత దశ ♦ వక్త్రుఁడు రాముని సైన్యసంఘమున్
దలకొని చూడఁగోరి చనెఁ ♦ దత్పుర గోపుర శీర్షభూమికిన్. ౭౨౨

—: ౧౦ వానరసైన్య దర్శన పటలము :— (౩౫)

సీ॥ సీతయందలియాస♦చేఁ బచ్చవిల్కాని, శరము లుచ్చిన బాహు♦లిరువదియును
శిరములు పది గొప్ప♦శిఖరము లలరారు, పెనుపర్వతంబు నొ♦ప్పిదముతోఁప
వలనుచేఁ గృశియించు♦బాహువు లాలంపుఁ, దలఁపు మాత్రన నుబ్బి♦బలుపుమీఱ
దశముఖుఁ డుత్తర♦ద్వార గోపురముపై, నధిక వైభవమున♦నలరి యవుడు
తే॥ కలశములె శిఖరంబులు♦గాఁగ గొప్ప, రంబె మేరువుగాఁ బన్ని♦దంబు సేయు
ననిలు గెల్వంగ శిఖరంబు♦నదిమిపట్టి, నిలుచు పాఁపరాయని మదిఁ♦దలఁపఁజేసె.
సీ॥ దశదిశలను వాని♦దాపుల నీడల, గ్రుంగు ఛత్రము తల♦మీఁదఁగ్రాలఁ
జామర వాయు వి♦స్రస్తోత్తరీయంబు, కొండకాల్వవలె న♦క్కడను గ్రేల
రంభాదిసతులు ధ♦రాజాత కెక్కుడం, దము గలిగించుచు♦దాసిరాఁగ
బాల్కడలి జనించు♦పదునాల్గువేల కా, మిను లింపుగాఁ బాడు♦కొనుచురాఁగ
తే॥ బాలచంద్రు లిర్వంద్రోక♦పర్వతగుహా, లందునుండి వెల్వడులీల♦నలరు దంష్ట్రి
కల వెలుంగు నగలకాంతిఁ♦గలిసిమెలయు, రావణుం డొప్పె నీలాద్రి♦రాజుపోలె.
తే॥ కుండలములు దాల్చిన యొక♦కొండనుండి, శబ్దమే లేక వర్షంబు♦జాఱుతీరు
ననుకరించు వీనులయందు♦నల్ల కలువ, లోలకములు మిక్కిలి కాంతు♦లొలయఁగ్రేల
ఆ॥ సీత సీత యనుచుఁ♦జిత్తంబు తపియించు, చుండుకతనఁ జాల♦నునులు గ్రుంగ
సామవేద సుధను♦చల్లుచు వీణతో, నారదముని పాడ♦నానెవముగను ౭౨౮
ఆ॥ క్రూర చాప ఖడ్గ♦ధారులు మారుకంటె, నలవు బలము కలుగు♦నసురవర్యు
లంగరక్షకులుగ♦నధికంబుగాఁ గ్రాది, మైకమెక్కు కనుల♦మలసిరాఁగ
తే॥ జగములం గ్రద్వి యెత్తంగఁ♦జాలువారు, నగరి లంకయుఁ బుట్టిన♦నాఁటినుండి
పేరు పొందినవారు ని♦ర్భీతులు నగు, యక్షవరులు కైవారంబు♦లలరఁజేయ.
క॥ భూచరులు గగనచారులు, నై చెలఁగుచు దుందుభి మురు♦జాదికముల ని
ర్మోచనముగ మొరయించుచు, నేచు కడలి యులివు చెడ న♦నేకులు రాఁగన్.

తే॥ విసము భీతిల్లు నట్టి చూ♦పెసఁగుచున్న, నాగ కన్యకా మణులును♦నానయొంద
నరసురాంగనల్ పంచమ♦స్వరమునందు, పరభృతంబుల కై వడిఁ♦బాడుచుండ.

తే॥ మేఘ గంభీరరవముల♦మించువారు, నిడుపు టంగీలు కలవారు♦నిర్జరేంద్ర
భీకరులు వేత్రహస్తులు♦వెనుకముందు, హెచ్చరికతోడ దూరాన♦నేగుచుండ.

తే॥ కంఠ గంభీరరవము న♦కుంఠిత భుజ, గిరుల వాసించు చందనా♦కీర్ణ మోద
వాయువుల మోచికొని గంధ♦వహుఁడు దారి, మించి తనరాక మున్నె జేఁ♦గించుచుండ

తే॥ అగ్ని నేత్రులు చంచలు♦లధిక బలులు, సూక్ష్మబుద్ధులు వినతిమై♦చొప్పు దెలుపఁ
దోరణ ద్వార శిఖరమం♦దారనిలిచి, వేదవేద్యుని దానవ♦విభుఁడు కాంచె. ౨౩౩

తే॥ బొదుగఱచిన రావణు♦నక్షులందు, నుండి మిడుఁగుఱుల్ చిటపట♦మండిరాలెఁ
బెను విరావంబు దిక్కుల♦వినఁగవచ్చె, మనసు మాఁడె నెడమ కేలుఁ♦గనులునదరె.

తే॥ ఇట్లు పెక్కు దుశ్శకునంబు♦లెసఁగుచుండ, రామభూవిభుఁ గాంచిన రా♦వణుండు
దుర్నిరీక్ష్యుఁడౌ సూర్యునె♦దుర్చు రాహు, పోల్కి నుడుకుఁదనంబుతోఁ♦బొందెఁగినుక.

తే॥ పరవియున్నట్టి యీకపి♦వరులయందు, రాముఁడితఁడని తన శరీ♦రంబె తెలిపెఁ
దక్కువారల నెఱిఁగింపు♦త్వరితగతిని, యనిన విభునకు సారణుఁ♦డనియె నిట్లు.

తే॥ ఇతఁడు లంకాధిపుని చెల్లె♦లీమెయనుచు, పిన్నయంతనే తన కేల♦నున్న కత్తి
చేత దర్పితుఁడై ముక్కు♦చెవులుగోసి, లజ్జ నీకుఁ గల్గించిన♦లక్ష్మణుండు. ౨౩౭

తే॥ ధర్మగతి తక్కఁ దక్కిన♦తానములకుఁ, గనుల బోనీయకుండెడు♦కర్మఠుండు
కడలికొక చక్రవాళంబు♦కరణినుండుఁ, దపసుల కసాధ్యమౌ నిద్రఁ♦దఱిమినాఁడు.

తే॥ లక్ష్మణుని కేలు తనదు కే♦లంధరించి, యున్న ఘనభుజుఁ డండంబు♦లదరునట్లు
వాలితో ననిచేసిన♦వలఁతికాఁడు, కీశ కుల వరేణ్యుండు సు♦గ్రీవుఁ డధిప!

సీ॥ వానిప్రక్కనె యున్న♦వానితండ్రియె వేలు, పులు కోరఁ గలశాబ్ధిఁ♦జిలికినతఁడు
ఆ నడచెడువాఁడె♦యర్కుని చెంగట, నెగయుచు విద్దెల♦నేర్చినతఁడు
ఇలను కోఱలతోడ♦నెత్తిన వెన్నుని, సాటివాఁ డంబుధి♦దాఁటినాఁడు
అతనిచేఁతలు నీవు♦నరసినవే కదా, అట నిలుచున్న వాఁ♦డగ్నిసుతుఁడు

తే॥ దండపాశ శూలంబులు♦తనరకున్న, భయదమైన యొడలి రంగు♦పరఁగకున్నఁ
గార్యముంబట్టి శత్రువ♦ర్గంబులితని, జముఁడెయనిపల్కుచుంద్రు రా♦క్షసకులేంద్ర!

ఉ॥ వేరుగ నిల్చినాతఁ డతి♦విశ్రుత కీర్తి నలుండు వార్ధి తేఁ
డూరక గర్వమొంది తన ♦ కొప్పుగఁద్రోవ యొసంగఁడంచు నీ
తారమణుండు పొందిన క్రు ♦ ధా బడబానల మాఱుమున్నె యీ
వారిధి బంధనంబు గరు ♦ వంబుగఁ జేసెను రాక్షసేశ్వరా! ౨౪౧

చ॥ అరయఁ ద్రికాలవేది యను♦రాముఁడు లంబుధిఁ ద్రచ్చువేళ ద
గ్గఱఁ దగ నుండి నాతఁడు జ♦గంబులఁ గొల్చిన నాఁడు విష్ణుపుఁ
గురుతర భక్తితోడ వల♦ గొన్న మహాత్ముఁడు వృద్ధుఁడయ్యు ని
ద్ధరణి సమస్త మెత్తఁగల♦ దట్టఁడు భల్లుకరా జితండసుఁ. ౭౮౨

తే॥ నీలశైలంబు ప్రక్కన♦నిల్చు రెండు, పైఁడికొండలవలె నీలు♦ప్రక్కనిలిచి
రామలక్ష్మణులం బలె♦రాజిలు కపు, లమర వైద్య పుత్త్రులు వార♦లసురనాథ!

సీ॥ ఆదూరమునఁ గాన♦నగువాఁడు కుముదుండు, కుముదాక్షుఁడట నిల్చు♦కొన్న వాఁడు
గవయుఁ డీతండగు♦గవయాక్షుఁ డాతఁడు, బ్రహ్మరుద్రులఁబోలు♦బంటుఁగన్న
సజ్జనహితుఁడు కే♦సరియగు నాతండు, నరసింహు బోలిన♦మురభుఁడతఁడు
పెక్కుకొండలఁ జేర్చి♦పెట్టి యెత్తఁగఁజాలు, శరభుఁ డీతఁ డితఁడు♦శతబలియగు

తే॥ మూఁడుకన్నులు లేని త్రి♦పురదహనుఁడు, పనసుఁ డనువాఁడు దురమును♦పబ్బమెల్ల
జరుపఁ బూనినవాఁడు ఋ♦షభుఁడు వాని, యెదుటివాఁడు సుషేణుండు♦హితగుణుండు.

సీ॥ కపిరాజు డాపలఁ♦గలభంబు కైవడి, నొప్పినవాఁడు మ♦హోద్ధతుండు
కొండల నొకచోటఁ♦గూర్చి భూమధ్యంబుఁ, గ్రుంగింపఁ జేసిన♦గురు బలుండు
దధి ముఖుఁ డనువాఁడు♦తత్సన్నిధిని గానఁ, బడువాఁడు శంఖుఁడు♦ప్రథితయశుఁడు
కడలి మీలను లెక్క♦యిడవచ్చు వారిధి, యిసుకను లెక్కించి♦యెఱుఁగవచ్చు

తే॥ చుక్కగమినైన లెక్కించి♦చూడవచ్చు, వానరుల లెక్కయిడ నేరి♦వలనఁగాదు
దనుజ చంద్రమ! మేము గాం♦చిన తెఱంగు, విన్నవించితి మన దైత్య♦విభుఁడు కినిసి.

ఉ॥ చేలఁ జరించుచుఁ విక్రృత♦చేష్టలఁ జేయుచు నుండు కోఁతులఁ
బోల నుతించుచుంటి వది♦పోలునె? జింకలు కోటి గూడి ఒ
ద్దాలస శీర్ణ వార్ధక మృ♦గాధిపుఁ దాఁకి జయింపనేర్చునే?
యేల వృథా వచింప? నని♦యొల్లిద మాడుచు నవ్వె ఫక్కునన్. ౭౮౩

౧౧. మకుటభంగ పటలము. (౫౨)

తే॥ రావణుం డట్టులుండ శ్రీ♦రాముఁ డిచట, రావణానుజుఁ గాంచి పు♦రంబునుండి
మనలఁజూచు వేడుక ద్వార♦మునకు వచ్చె, నట్టివారి గుణాదుల♦నరయఁ దెలుపు.

చ॥ అనుడు విభీషణుండు ధర♦జాధిపుఁ గాంచి వచించు బంధు లా
ఘను లను నాకు నూడ్చి నర♦కంబున నాటఁగ స్వీయవంశముఁ
గొనకొని మిక్కిలిఁ బురద♦గుంటగఁ జేసిన నీచకర్మి పా
వన కులకాంతలన్ జెఱను♦వైచిన రావణుఁ డాతఁడే చుమీ. ౭౮౪

చ॥ అనుచు మఱొక్కనింగుఱిచి♦యాడ దొరంకొను మున్నె భాస్కరుం
గనిసిన పండటంచుఁ దిను♦కాంక్షను దాఁటిన వాయుసూను మా

డ్కొని కపిరాజు కన్నుల తో ♦ డింబడి దూఁకఁగ విస్ఫులింగముల్
మునుకొని దాఁకె రావణుని♦మూర్ధము లంఘ్రులఁ దన్ను కోర్కెమై

తే॥ కోఁతి ఱేఁడు సువేలాద్రి♦కొమ్మువీడి, రావణుండున్న పెనుగోపు♦రంబుమీఁద
దాని బలమడంగఁగ దూఁకెఁ♦దరణి యుదయ, గిరి విడిచి యస్తగిరిఁ జేరు♦కరణిదోఁప.

చ॥ అరయఁగఁ బల్లమందు పడు♦నంబువులంబలె ధాత్రిఁగూలి కుం
దొరయు త్రికూటముం జలన ♦ మొందఁగ దూఁకిన సూర్యసూతి ముక్
ధరణిజ దుఃఖమొందఁ గని ♦ దానవుపైఁ దన డెందమట్లు పె
న్నురవడి దూఁకినట్టి విహ♦గోత్తము పోలిక నొప్పె నత్తఱిన్. ౭౫౧

ఉ॥ నీరదగాత్రు తామరస♦నేత్రు ఝషధ్వజజైత్రు రాముఁ జె
న్నారఁగఁజూడ గొప్పవగు♦నక్షులు గల్గుటకున్ మనంబులన్
మీఱిన యుబ్బుగొన్న దివి♦మొత్తలు పిడ్గు పడంగఁ బాఱు మా
యూరములట్లు దిక్కునకు♦నొక్కరుగాఁ బరువెత్తి రోటమై. ౭౫౨

తే॥ ఇన కుమారుండు రావణు♦నెదుటనల్ల, మలయెదుటఁ దెల్లమల యొండు♦నిలుచునట్లు
దిగఁగ హాలాహలము లేవ♦దిగులుగొనక, నిలుచు హరుచందమున నిల్చి♦నిర్జరారి

తే॥ వచ్చుకార్యమేమని కపి♦వర్యు నడుగ, మాఱుపలుక కాతఁడు దశ♦మస్తు నొడలు
పదరఁ దన బలిష్ఠంబగు♦బాహువతని, ఱొమ్మునం దిగఁబడునట్లు♦క్రుమ్మనంత.

తే॥ వృక్షసాంద్రమహారణ్య♦విధముగాఁగఁ, బెరిఁగియున్న బొవాలతోడఁ♦బిడుగుపోల్కి
దెసలు ప్రతిరావములతోడ♦దిమ్మువుట్టఁ, గినుక దైత్యుఁడు పొడిచె సు♦గ్రీవునురము

క॥ కొట్టినచోటున నెత్తురు, పుట్టఁగఁ గపిరాజు కోప♦పూర్ణనయనుఁడై
కిట్టి పదితలల మోముల, గట్టిగఁదాఁచెను కడింది♦కాలన్ గేలన్. ౭౫౬

తే॥ తన్నినట్టి సుగ్రీవుపా♦దములు రెండుఁ, బట్టికొని క్షణమున దృఢ♦బలము చూపి
మదగజమును హర్యక్షంబు♦మాడ్కి నసుర, విభుఁడు గోడకుఁ జేరిచి♦విసరి తాఁచె.

తే॥ తాఁప భానుజుఁ డోడికానఁ♦దప్పికొనుచుఁ, గొట్టినట్టి రావణుమేను♦క్రుంగునట్లు
నేలకుంద్రోచి కందరఁ♦బోలు నోటఁ, గ్రక్కఁ బొడిచి నెత్తురువట్టి♦కడఁకఁ ద్రావె.

ఉ॥ కాటుకకొండవంటి ఘన ♦ కాయము గల్గిన రావణుండు చో
క్కాటపు నేత్రుద్రావు ఘన ♦ కర్ముని దేహముఁ బాఁపఱేఁడు మేల్
హాటకశైలమూనిన న♦యంబునఁ బట్టి బలంబుతోడ ది
క్కూటనగంబుపై నుదుకు ♦ కోపునఁ ద్రిప్పి మిడుంగుఱుల్ వడన్.

చ॥ త్రిపురములన్ దహించుతఱి ♦ రేఁగిన రుద్రునిమ్రాది పొంగి య
క్కపికులకాంతుఁ డట్లు తన♦కాయముఁ ద్రిప్పిన వాని ఱొమ్మునన్
దపుకున వాఁడిగోళ్లు దిగ ♦ దాయఁగ గ్రుద్ది దశాస్యు మధ్యమున్
ద్రపగొనఁ బట్టి త్రిప్పి వడిఁ♦దాఁచెఁ గడంక నగస్థలోఁ బడన్. ౭౬౦

ఉ॥ రావణుఁడుం బదంపడి తి ♦ రంబుగ నచ్చటి కెక్కివచ్చి సు
గ్రీవునిపట్టి త్రోచి దరి ♦ కిం జనదెమ్మని పంతమాడ నా
త్రోవనె యాతఁడెక్కి వడి ♦ దోర్బలు లిద్దరు బీఱువోక రొ
క్కవడిఁ బోరిపోరి పడి ♦ యాఁగిరి యొక్క యగ త్తలోనికిన్. ౭౬౧

క॥ ఇరువురు కుడయెడమలుగాఁ, దిరుగుచు డాయుచును డాఁగు♦దిగుచుచుఁదొలఁగం
జరుగుచు వడఁకుచు లేచుచుఁ, బోరిపోరి శ్రమదీర్చుకొనుచుఁ♦బోరిరి కడిమిన్.

క॥ అగడిత యను పెనుకడలిన్, సొగసుగఁ జిలుకంగ నొక్క♦సుకి యేర్పడఁగా
నగచరపతి వాలిక్రియన్, దగఁ గవ్వపుఁగొండపగిది♦దనుజుండొప్పెన్. ౭౬౩

తే॥ చెఱకుగానుగనుండి పా♦ల్దారఁగురీతి, గాయములనుండి రక్తంబు♦ కాఱుచుండ
వారలెగసిరి పక్షుల♦వలెనె మింటఁ, బురజనంబులు భీతిల్లి♦పరువులెత్త. ౭౬౪

తే॥ గగనమందు పోరాడెడు♦కపివరుండు, కత్తియొడలున్న రాక్షస♦కాంతు పెక్కు
బాహువులచేత నడుమంగఁబడుచుఁ బరిధి, చుట్టియున్నట్టి నడుమింటి♦సూర్యుఁబోలె

తే॥ మింటఁగోపంబుతోఁ బోరు♦మిహిరసుతుని, మైకఘుకు దన భుజముల♦మఱుఁగుపుచ్చు
పంక్తికంఠుఁడొప్పెనుదిన♦ప్రభు నికాంతి, మఱుఁగుపడఁజేయుదొంతుల♦మబ్బుమాడ్కి.

క॥ నూపురములు మ్రోయఁ జెలులు, కాఁపురములు వీడిపాఱఁ♦గలఁత వడుచు లం
కాపురము చెడఁగ దాఁటెం, గోపురమడఁగ నృసింహు♦కోపునఁ గపియున్

తే॥ మెఱుపనెడి దంతములు గల♦మేఘుమొక్కఁ, డనదృశంబగు పిడుగు వె♦న్నాడుతీరు
తోఁప మ్రింగివై చెదనని♦దుడుకుతోడ, వచ్చి రావణుఁ డాతనిఁ♦బట్టికొనియె.

సీ॥ దాసిన రావణుఁ♦ద్రోసి నేలకు రాచి, సుగ్రీవుఁ డార్వన♦సుర విభుండు
యంత్రంబుక్రియ లేచి♦యాతనినెత్తి య, వ్వలికి దవ్వుగ బాఱ♦వైవ నతఁడు
చెండువలెనె లేచి♦చెలఁగె నాపోరున, ధరణి బీఁటలువాఱెఁ♦దరులు విఱిగె
గోడలు వ్రీలెను♦గొండలు చలియించెఁ, బ్రాకార మెల్లెడఁ♦బగిలి చెడియె

తే॥ గాలిపడగలవలె మింటఁ♦గ్రాలుచుండు, వారి దేహస్థితులు దాసె♦వదలెఁ గలిసె
నెడసె విసరిరి పొడిచి రం♦చెఱుఁగ లేక, రక్కసులు నోటగొనిరి దు♦రంబుసేయ.

—: శ్రీరాముని చింత :—

తే॥ ఇట్లు వారికి సంగ్రామ♦మెసఁగుచుండ, నీల నీరద వర్ణుండు♦నీతిమేర
ప్రాణమిత్రుఁడౌ సుగ్రీవు♦రాక గనక, తలఁపులెల్లను కలఁగఁ జిం♦తను భజించి.

మత్త॥ ఈవు లేక యసూత్కరంబు వ ♦ హించి యేనొక కార్యమున్
దావుకో జరుపంగ నేర్తునె? తత్త్వవిత్తమ! మిత్రమా!
దేవతాళికిఁ గూర్చినాఁడవు ♦ తీవ్రదుఃఖము నీదు కో
పావిలంబగు డెందమిట్లు జ ♦ యంబు దైత్యుల కిచ్చెఁగా! ౭౭౧

మత్త॥ మాయలాని నిశాచరేంద్రుని ♦ మాయఁజిక్కితి తప్పిరా
నేయుపాయములేదొకో? యిట ♦ కీవు రాముని క్రూర దై
తేయపాళి జయించియుం గల ♦ దే సుఖంబు? వియోగినై
మాయుచుండఁగఁ బ్రాణమిచ్చిన ♦ మాననీయ! సుహృద్వరా! ౨౨౨

ఉ॥ కోరిక యొక్కటైన మతి ♦ కూడిన దొక్కటియయ్యె నక్కటా!
ధారణికిన్ భరంబుగ వృ ♦ థా బ్రదుకన్ మది నిచ్చగింప దే
వారియు నిన్ వధింపఁ గడు ♦ నాజడి చేరఁగ నన్నుఁగూడ నీ
ఘోర రణంబునందు తెగఁ ♦ గూల్చినవాఁడవు నీవ కావొకో? ౨౨౩

ఉ॥ నేఁడిటులీవు బ్రుంగ నిట ♦ నిల్చి సురారులఁగూల్చి ప్రాణముల్
వీడుదునేని యాపదల ♦ వేళలఁ దోడయినట్టి మిత్రుఁ గా
పాడఁగలేకపోయెనని ♦ పామరలోకము నిందసేయదే?
నీడనుబోలె నన్ను విడ ♦ నేరని చెల్వుఁడ! యట్లొనర్తువే? ౨౨౪

ఉ॥ ప్రాణముపోవునట్టి పని ♦ వట్టితి నాపయినున్న ప్రేమచేఁ
ద్రాణ యొసంగి జీవములఁ ♦ దార్చి సుఖంబులఁ గూర్చి నాకు సం
ప్రీణనముం బొనర్చిన య ♦ మేయ గుణాకర! సైన్యమెల్ల వి
న్నాణముగాఁగఁ గ్రమ్మఱిన ♦ నామది నంగద పాయనేర్చునే? ౨౨౫

మ॥ అని శ్రీరాముఁడు దుఃఖమొందఁ నట వీ ♦ రాగ్రేసరుల్ గెల్పు ని
ల్పును లేకుండఁగఁ బోరుచుండ నిఁక మే ♦ లుంగూర్పఁ జాన్వైన నం
చును లంకేశ్వరుఁడెంచ శీర్షకములన్ ♦ శోభిల్లు రత్నంబులన్
దినరాట్పుత్త్రకుఁ డూడఁదీసికొని ప్రీ ♦ తింజేరె సీతాపతిన్ ౨౨౬

ఉ॥ చింతఁ దపించుచున్న రఘు ♦ శేఖరు పాదసరోజ రేణు వ
త్యంతము శీర్షమంటఁగ న ♦ మర్పణసేసెను తన్మణీగణం
బంతట నెల్లవారలకుఁ ♦ బ్రాణము లవ్వల వచ్చినట్లు పె
న్సంతసమబ్బె నుబ్బె మది ♦ చక్షుల బాష్పముగ్రమ్మె నిమ్నగన్. ౨౨౭

ఉ॥ ఎమ్ములదాఁకఁ జీలిన క ♦ పీంద్రుని గాయములందు వచ్చు ర
క్తమ్మును రాక్షసేశ్వరుని ♦ తాఁకిన హైన్యమువోవ రాఘవుం
డిమ్ముగఁ గౌఁగిలించి నయ ♦ నేంద్రియముల్ వెడలించు బాష్పపూ
రమ్మునఁ డానమార్చి యను ♦ రాగముతో వచియించె నివ్విధిన్. ౨౨౮

తే॥ నన్ను నీ వెడఁబాయుట ♦ నామనంబు, భేదన మొనర్పలేకదా ♦ ప్రేమపూర్ణ!
ఒడలు స్తంభించె మది చేష్ట ♦ లుడిగె జీవ, ములును తల్లడిల్లెను దిగు ♦ లలమికొనియె.

మ॥ కరుణాహీనుఁడు రావణుండు నిను వీఁ ♦ కం జంపి యున్నేని త
ద్గురుదోషంబుఁ దలంచి క్రూర శర సం ♦ దోహంబుచే మూలము

ట్టజ రక్షోన్వయమెల్లఁ గూల్చినను నా ♦ ప్రాణంబులం గాచికో
ధర జీవింతునయేని యోడుటయె గా ♦ దా ? మిత్రవాంఛాశయా !

మ॥ ఒకచిత్తంబున నెంతుమేని యశముల్ ♦ యోగ్యత్వముం బ్రాయి యో
ర్మికి సత్త్వంబు నొసంగునట్టివికదా ♦ మేలంబు గారంబు నీ
వకటా ! యొంచ కిహంబు మోక్షమును మా ♦ యంజేసెదే ? యూరకే
యొకటింగోరి మఱొండు చేసితివి నీ ♦ కొప్పారునే యీవిధుల్ ? ౭౮౧

శా॥ సంతాపస్థితిగొల్పి యింతదనుకన్ ♦ జాలంబునే చేయుచో
వంతం గుందెడు సీతచే ధరణిచేఁ ♦ బ్రాణంబుచే నాకిటన్
నుంతైనన్ సుఖమబ్బునే ? యనువులన్ ♦ ద్రుక్కింప లోకంబు వి
శ్రాంతిం గోరక నన్ను వెన్కొనును కా ♦ ర్యంబిట్టులుం గూడునే ?

తే॥ పిల్లతనపుఁజేష్టల నింక ♦ వీడు మనుచు, మందలింప రామునికడ♦మందటిల్లి
శిరము వంచిన సింగంబు♦కరణినుండి, యిట్టు లనియెను సుగ్రీవుఁ♦డీలగొనుచు.

శా॥ కాటంజేసిన గృధ్రరాజుపనియుం ♦ గావింపలేనైతి నా
నాటం జేసిన బోయరాజుపనియున్ ♦ గావింపలేనైతి నీ
నాటం జానకి యొందుచున్న చెఱయున్ ♦ దప్పింపలేనైతి ని
ప్పాటన్ రావణుశీర్షముల్ పదియు న ♦ ర్పింపంగలేకుంటిఁగా. ౭౮౪

మ॥ బలియుండైన విరోధి ప్రాణములతో ♦ భాసిల్లుచున్నాఁడు కీ
శులకుం బోలిన చేష్టఁజూపి తుద కి ♦ చ్చోఁగ్రుంగి నీకీర్తికిం
గలునుంగొల్పితి నావిరోధి ననిలో ♦ ఖండించి రాజ్యంబు నా
కొలయంగూర్చిన మీకె మీపగఱ నే ♦ నొప్పించితిన్ లేకినై. ౭౮౫

తే॥ దిక్కరుల దంతములకంటెఁ♦దక్కువయ్యె, నాభుజంబులు నీదుబా♦ణములకంటె
ముందుగానేగి ముష్కరు♦ముగియఁజేయు, వాంఛనేగి వ్యర్థుండనై ♦వచ్చినాఁడ.

తే॥ శాస్త్రబలుఁడగు నీదూత♦చనియెనర్చు, సమరమున నస్త్రబలమును♦శస్త్రబలము
బాహుబలము శత్రులు చూప♦వాలుబలము, చూపె నాకాలిబలమిటఁ♦జూపినాఁడ.

తే॥ అనుచు వినతశిరస్కుఁడై ♦యర్కవంశ్యు, సన్నిధిని రవిసుతుఁడున్న ♦సమయ మరసి
అతనిఁగని రాముఁ డెఱుఁగంగ♦నసుర నేత, యగు విభీషణుఁ డిట్లు ప♦ల్కాడఁ దొడఁగె.

చ॥ పెకలిచి తెచ్చు రత్నములు♦బెట్టెదుఁడో దివిజేంద్రవైరి మ
స్తక మకుటాగ్ర సన్మణి క♦దంబము కావున వానికంటె ను
త్సుకతనుకూర్చు వస్తు వీఁకఁ♦జొప్పడునే దనుజేంద్రుకీర్తి పా
దు కలఁగఁజేసినాఁడవు సు♦దుష్కరమియ్యది యెట్టివారికిన్ ౭౮౬

చ॥ నలఁచి భుజంగమేంద్రుని ఫ♦ణామణు లూడఁగఁదీయవచ్చుఁగా
కలఘు ధనుఃకళాచణు ద ♦ శానను మస్తక రత్నరాజముల్

బలిమిఁ బెకల్చి తెచ్చిన చ♦లంబు మగంటిమి రుద్రమూర్తి కే
నలవడునేమి? కీర్తికర♦మైనది యింతకు మించి కల్గునే? ౭౯౦

చ॥ హరుని శిరంబునం దమరు♦నంబుజునైనఁ బెకల్పవచ్చు శ్రీ
హరియురమందు కౌస్తుభము ♦ నైనను బల్మిఁ గొనంగవచ్చు నా
కరణి పనుల్ మగంటిమివి ♦ గావు దశాస్యు కిరీట రత్నముల్
పరువడి తీయుటన్న సుల♦భంబగుకార్యముకాదు మిత్రమా! ౭౯౧

చ॥ మెఱుపులఁబోలు కాంతులను ♦ మించిన యంగద బాహువీర! సం
బరమునఁ జంద్రహాసము ను ♦ మాపతినుండి గడించినట్టి ని
ర్జర రిపు మస్త రత్నములు ♦ రాముఁడు నిల్పు జయేందిరా పదాం
బుజహ మలంకరించుటకుఁ ♦ బూనికఁ దెచ్చిన యఁదియల్ చుమీ!

చ॥ అనుడు దినేశవంశ్యుఁడను ♦ నయ్య జయేందిర చంచలాత్మ యొ
కృనువుగ గెల్పెముట్ శుభము ♦ లందవు మేలును కీడువచ్చుఁ గా
వున నిటు సాహసించి యటఁ ♦ బోవలదంటిని నీవు చేయు ని
ప్పని సులభంబె భూమిఁ గొన ♦ పంట ధరించిన పోత్రికేనియుట్?

మ॥ జయశీలుండగు దైత్యరాజ మకుటా ♦ చ్ఛ స్ఫార రత్నావళుల్
భయముట్ వీడి పెకల్చెఁ బుత్త్రుఁడని నట్ ♦ బాధించునో యంచు సం
శయుఁడై యయ్యెడ డాఁగువానివలె భా ♦ స్వంతుండు క్రుంకెట్ విని
ర్దయులౌ వారికి జంకకుందు రెవరీ ♦ ధాత్రిట్ జగత్సేవకుల్? ౭౯౪

తే॥ రాత్రిగాఁగ రావణ శిరో♦రత్నచయము, దీపములవలె మిక్కిలి♦ తేజరిల్ల
నగచరేంద్రుని విజయంబుఁ♦బొగడి యులరి, రామచంద్రుండు తనశిబి♦రంబు చేరె.

ఉ॥ ఎన్నఁడు నిట్టి భంగములు ♦ నించుక యొందని రావణుండు తట్
బన్నగ నిర్జరావళి నె ♦ పంబిడి కాంచెనో యంచు సిగ్గుతో
నన్నులచూపులెల్ల మగ♦లన్నల చూపులె యాచునుండఁ ద
త్కన్నయశంబుమాడ్కి దిగె ♦ ధారణికి న్నడపీన్ను కైవడిట్. ౭౯౫

౧౨. వ్యూహ నిర్మాణ పటలము. (౨౫)

క॥ మాన నిహత మర్త్యుండగు, దానవ విభు మోము ముడుఁగుఁ ♦ దామరవలెఁ గా
మానగు సౌధమునకుఁ జని, పానాదికములను వీడి ♦ పడకకుఁ జేరెట్. ౭౯౬

సీ॥ వాఁడి కోఱలచేత ♦ వీడు మణులచేత, నిట్టూర్పు పెనునోళ్ల♦నియతిచేత
తలల విరివిచేత♦దామోదరుని వీడి, పాలకడలినుండు♦పాముపోలె
నుండ జననికంటె♦మెండుగ నలవాటు, పడిన వారలనైన♦భ్రమలుపుచ్చు
శార్దూలుఁడను వేగు♦సరగున నటకురా, ద్వారపాలకుఁడు దై♦త్య విభుఁజేరి

తే॥ వైరులను డాసి వారల♦పనులెఱింగి, రమ్మనిన గూఢచారి ద్వా♦రంబుచేరి
సెలవె? యనఁ దల వంకించి ♦ చేతిసైఁగ, సేయఁ గంచుకి వానిని♦చేరఁబిలిచె.

తే॥ ఎఱిఁగినట్టివృత్తమువచి♦యింపుమనఁగఁ, బ్రభుని మోముజాడను తాప♦పడుట దెలిసి
జంకుచును వేగుమెల్లఁ దాఁ♦జన్న మొదలు, గాంచినది పద్ధతిగఁ జెప్పఁ♦గాఁదొడంగె.

తే॥ పదియునేడు వెల్లువలతోడఁ♦బవనసుతుఁడు, మొనసి పడమటివాకిలి♦ముట్టఁజనియెఁ
బదియునేడువెల్లువలతోఁ♦బ్లవగరాజు, నంచుకొనియె రాముఁడుతన♦యొద్దనధిప!

తే॥ పదియునేడు రాణువలతో♦వాలికొడుకు, దక్షిణంపుగవని ముట్టఁ♦దరలినాఁడు
పదియునేడు చేరువలతోఁ♦బరవి నీలుఁ, డరిగెఁ దూరుపువాకిలి♦నాక్రమింప.

తే॥ వాహినీద్వయమును పోరు♦వారికెల్లఁ, బండ్లు గాయలు తేర నే♦ర్పఱచె నీదు
తమ్ముఁ డన్ని గవంకులఁ♦దనరు స్థితుల, నరసి తెలుపుచునుండున♦ట్లాజ్ఞయయ్యె.

మ॥ అని శార్దూలుఁడు పల్క రావణుఁడు రౌ♦ద్రాకారుఁడై రేఁగి పం
డ్లను దర్పమ్మున గీఁటుచున్ బగఱఁ జం♦డ ప్రక్రియన్ రేపె తు
త్తునియల్ నేసి రణాంగణంబున మహో ♦ త్తుంగంబుగా లేచు ధూ
ళిని గ్రుంగించెద రక్తపూరమున నా ♦ లీనంబుగాఁ జూడుమా. ౮౦౩

మ॥ తరుసాంద్రంబగు నీలశైలముపయిం ♦ దార్కొన్న లేయెండ వై
ఖరి రక్తంబుల డాలు మైనొలయ లం♦కానాథుఁడవ్వేగు నం
పి రయంబారఁగ రేఁపు వృత్తిగల పూ ♦ విల్కానిచే మాఁడు పూ
సరముల్ మాఱిచి యేగె మంతనముకై♦సన్మిత్ర వర్గంబుతో. ౮౦౪

సీ॥ బయలె యయ్యది యని♦బమ్మెర గొలుపు ప, టికరాలచేతఁగ♦ట్టింపఁబడిన
సౌధంబునందు పి ♦ శాచగణంబులఁ, జుట్టుకావలిగాఁగ ♦ సొరిది నిలిపి
కర్తవ్యమును చక్కఁ♦గా విమర్శించి వ, చించు నుత్తమ కుల♦శీలవరులఁ
గని మహాద్వారంబు♦లను కోఁటిమూఁకలు, ముట్టడించెను పెను♦పోరుగలిగె

తే॥ వచ్చినది వలదన్నను♦వదలఁబోదు, తలఁచి చేయంగ♦దగినది♦ తెలుపుఁడనిన
వారిలో నికుంభుండను♦వాఁడులేచి, పంక్తికంఠు మోమును కాంచి♦పలికెనిట్లు.

ఉ॥ డెబ్బదివెల్లువల్ ప్లవగ ♦ డింభకముల్ మనకోట ముట్టుచున్
నిబ్బరమొందియుండెనని ♦ నీవిటఁ జింతిలుచుంటివేల? మే
లబ్బెను వేయివెల్లువలు ♦ హాళిగ సైన్యము వారికోరికల్
• దబ్బఱనేయఁ గాంక్షగొని ♦ తత్తఱ మందుచునుంట గాంచవో? ౮౦౫

చ॥ ముసలి గదాది సాధన న ♦ ముత్కరముల్ ధరియించి వచ్చి రా
క్షసు లెదిరించి నిల్వఁ ద్రిద ♦ శప్రకరంబులె కేలుమోడ్చి వే
డెసలకుఁ బాఱుచుండు నన ♦ దిక్కఱి గ్రమ్మాలెడు కోఁతిమూఁక య
క్కసుగొని పట్టిచేతులను ♦ కాంచు జయంబది మెచ్చఁగాఁదగున్. ౮౦౬

తే॥ అనిరణోత్సాహవాక్యంబు♦లాడునతని,మాన్చిమాల్యవంతుఁడుచాల♦మనసునొంచి
వేధ మొనరించు కామమ్ము♦వేరుతోడఁ, జెఱచె ననియెంచి యీరీతిఁ♦జెప్పఁబూనె.

సీ॥ మననగరముచొచ్చి♦యనలంబు దరికొల్పి, నీఱుచేసిన యాంజ♦నేయుచేత
శరములుండెనొ శరా♦సనముండెనో వట్టి, కాలును కేలును♦వాలుగాక
మలలట్టి యాదశ♦మస్తకంబులనున్న, మణులఁ గొంపోయిన♦వనచరునకు
శూలముండెనొ భిండి♦పాలముండెనొ గొప్ప, వాలముండెనొ తలఁ♦పంగవలదె?

తే॥ రామచంద్రుని బాణముల్♦రాకమున్నె, యుర్విజనొసంగిసాయుధీ♦యుల మనాయు
ధీయులను శరణనుచుఁ బ్రా♦ర్థించుటొక్క, యిమ్మదక్క వేఱొక రక్ష♦కమ్ముకలదె?

ఉ॥ నాశముగూర్పనున్నవిధి ♦ నాలుకఁద్రిప్పుచునుండఁ జూచి లం
కేశుఁడు తాతపల్కులకు ♦ నీక్షణము ల్కడుఁగెంపుచేసి నా
కీశని దాపురించెఁ జన ♦ విచ్చు కతమ్మన నంచు దుష్కృధా
వేశము గొల్పు పల్కులను ♦ వీడుము నా నతఁడూనె మౌనముల్. ౮౧౦

తే॥ అనిని తలసూపు కాలకే♦యాదుల మద, మడఁగఁజేసినవీర! ప్ర♦హస్త! యారి
తేజియున్న సైన్యముల ని♦న్నూఱు వెల్లు,వలను గొనుచుఁ దూర్పు గవని♦వలనికరుగు.

తే॥ దురమునఁ గృతాంతు మోదంబు♦తూలపుచ్చు, బల! మహోదరా! మన మహా♦పార్శ్వతోడ
రెండువందల వెల్లల♦నండగఁ గొని, దక్షిణపుఁ గోట వాకిటి♦దండ నిలుము.

ఉ॥ ఇచ్చటఁ బ్రజ్ఞలాడ ఫల♦మేమియుఁ గల్గదు మేఘనాద! నాఁ
డచ్చుగ వాయుసూనుని ప♦రాక్రమముం దగఁగాంచితేకదా!
నచ్చినవారితోడ జత ♦ నంబున రెండగు వంద వాహినుల్
చెచ్చెరఁ గొంచుఁ బశ్చిమము ♦ చేరుము వారలకంటె మున్నుగన్.

మ॥ అరుదా జీవితమెల్ల వేల్పులకుఁ గ ♦ ష్టౌఘంబులం గూర్పనే
యరిగె న్నీసరివీరులెవ్వరు విరూ ♦ పాక్షా! యలంతుల్ వనే
చరులం గూల్పఁగఁబోవు చెల్లిదమగున్ ♦ జర్చింపఁగా నీకు ను
ద్ధురమౌ మూలబలంబుతోడఁ బురము ♦ ద్యోగంబుతోఁ గావుమా.

ఉ॥ ఇమ్ముగ సత్యలోకమున ♦ కీవలనున్న జగంబులందునన్
ముమ్మరమైన పోరులను ♦ మున్ జయమందు శతాంగ వారణా
శ్వమ్ములుఁ గాల్బలంబు లిరు ♦ వందల వెల్లలఁగొంచు నేనె ము
ఖ్యమ్ముగ నుత్తరంపు దెసఁ ♦ గాచెద నంచు వచించి పంచినన్. ౮౧౫

సీ॥ జగము కళంకమొం♦దఁగ హేతువైన త, మంబు రూపొందు క♦ల్పంబుమాయ
సర్వదా సుఖులయి♦సంచరించెడు సుర, గణములు మాత్రమా♦కాదుకాద్రు

ఇహభోగములం ద్యజి♦యించిన మాని ని కాయంబు మాత్రమా♦కాదు కాదు
అడజడి కూడుగా♦గడియ యుగంబుగాం, గల సీతమాత్రమా♦కాదుకాదు
తే॥ కడకు రాముండు మాత్రమా♦కాదుకాదు,కర్బు రేంద్రుండుమాత్రమా♦కాదుకాదు
ఎల్లవార లానందాన♦నుల్లసిలిరి, తిమిర మడంగుచు భల్లునం♦దెల్లవాఱ. ౮౧౬

మ॥ కరుణాహీనుని చండశాసనము నీం ♦ గన్ లేక యల్లాడు చి
ల్లర జేండుల్ తలయెుగ్గి యుండందగు వే ♦ శన్ సార్వభౌముండు ము
ష్కరులం గూల్పంగవచ్చుచోం గనెడు వీం ♦ కన్ లోక ముత్కంఠతో
వెరవారం గనుచుండ వెల్వడెం దమో ♦ విద్వేషి వ్యోమంబునన్. ౮౧౭

చ॥ తెలతెలవాఱుచుండంగనె ♦ దిక్కుల ముంపంగం బాదధూళి పే
రులివు సముద్రఘోషణము ♦ నొత్తంగ వానరసైన్యనాయకుల్
తెలిపిన పద్ధతిం బ్లవగ ♦ ధీరులు మిక్కిలి యుత్సహించుచున్
దలకొని ముట్టి గొక్క మొగి ♦ దానవనాథు పురంబు వాకిళుల్. ౮౧౮

తే॥ చుట్టి యండంబు లగలంగం♦జుక్క లురల, నార్భటింపంగ సౌమిత్రి♦యగచరేంద్రుం
డొనరముందుగా నడవ దీ♦వనలు మఘువుం, డొసంగ జానకీవిభుండాజి♦కెసంగనడచె.

తే॥ పాతకుండగు రావణు♦పట్టనంబు, దైత్యసేనయన్ కడలిచేం♦ద్రావంబడిన
కరణిం గనిపించెం గపిసేన♦కవియుతీరు, దాని క్షీరాబ్ధిచుట్టిన♦వైనమయ్యె.

ఉ॥ లెక్కకు మీఱియుండిన ని ♦ లింప విరోధుల గుంపు లగ్గమా
టెక్కునం గోంటమూంక నెగ ♦ డెన్ వల మీలకుం బన్నుకై వడిన్
మిక్కిలి వాతఘాతమున ♦ మీఱి సముద్రములేదు రేగంగా
నక్కుచుం ద్రొక్కండొ జగ ము ♦ నంగందగెన్ దనుజేంద్రసైన్యముల్.

౧౩ అంగద దౌత్య పటలము. (౮౩)

ఉ॥ జంకొకయింతలేని కపి ♦ చంద్రులతో రఘువర్యుం డుద్ధతిన్
లంకను ముట్టడించి యక ♦ లంకను సీతను దొంగిలించు ధూ
ర్తుంకిలిసేయరామి హృద ♦ యంబున భావనసేసి దైత్య కూ
లంకష మాకీర్తకంజనం జె ♦ లంగు విభీషణుం గాంచి యిట్లనున్. ౮౨౨

క॥ ఒకదూతను లంకేశ్వరు, నికటంబునకంపి ధార ♦ ణిజను విడ నొ
ప్పికొనెదొ? యని సేసెదొ? యని, ప్రకటించుట రాజనీతి♦పద్ధతి యనంగన్. ౮౨౩

ఉ॥ మేలని యవ్విభీషణుండు ♦ మెచ్చె విభాకరపుత్త్రుండిద్దియే
పోలును సద్గుణాఢ్యులగు ♦ భూపులకంచును సమ్మతించె బా
ణాలిని గాక వాక్యముల ♦ నల్పుని వేడుట కూడదంచు సం
శీలుండు లక్ష్మణుండు నిర ♦ సించుచు వెండియు నన్న కిట్లనున్. ౮౨౪

చ॥ చెడుగులోన నర్చె వేల్పులకు ♦ శీలఁ గులాంగన సీతఁ గారలోఁ
బడ నునిచెన్ మునీంద్రులకు ♦ బాధలు వెట్టెను ప్రాణి కోటికిన్
బెడఁదలుగొల్పె లోకముల ♦ వీకున నేలఁగ నింద్రభోగముల్
చెడనొడిసెన్ జరించె బహు ♦ చేష్టలఁ ద్రోవలుకాని త్రోవలన్.

తే॥ సిలుగులం గూర్చి మిగుల వం♦చించి నీకు, సతివియోగంబుగూర్చెన♦య్యతివకడ్డు
పడు యుగాంతంబుఁ జూడఁజొ♦ప్పడుచిరాయు,వొప్పు తండ్రి జటాయువు♦నుక్కడంచె.

ఉ॥ రావణుఁ డిప్డు నీవలపు♦రాణిని వీడనయేని వాని ర
క్షావిధిఁ గాతువేని త్రిజ♦గంబుల నీదగు పేరునిల్చు కా
లావధి లంకనేలు మను♦జా! యను వాక్యము రిత్తవోవదే?
యేవగ నిల్చుఁ దాపసుల ♦ కిచ్చిన నీ యభయప్రమాణముల్? ౬౨౯

చ॥ నెఱియును గౌరవంబు మది ♦ నిల్పి వచించిన యాప్రతిజ్ఞలన్
మఱచితివేమి? లంకఁగల♦మానిత సంపదలెల్లఁగాంచి యి
త్తెఱఁగునఁ జేటుగూర్ప మది ♦ తీరద యేమి? యనేక రీతులం
దఱిమి తలంచినన్ దురమె ♦ నామదికిం దగునంచుఁ దోఁచెడిన్

సీ॥ అనుడు రాఘవుఁ డిట్టు♦లను లక్ష్మణా! నేను, మదిలోన నేదియు♦మఱవలేదు
నిక్కంబుగాఁ దుది♦నెగడునదియుఁ బోరె, కాన నాసడి మన♦మూన నేల?
గురుశుక్రులాదిగా♦గురుధర్మశాసకుల్, పలికిన పద్ధతుల్♦దొలఁగఁదగునె?
వీరవర్యుల కేని♦విజయహేతువు క్షమ, రాచపాడియు క్షమ♦రాఁ నొందు

తే॥ మరలమారుతిఁబంపుట♦యురవుకాదు, పగఱకును చుల్కనగుఁగాన♦వాలిసుతుఁడె
పోయి రాఁదగువాఁడు 'పా♦పులు కలంగి, విక్రమించిన నోర్చి రా♦వెరవరియగు.

తే॥ అనుచు నెల్లవారలు సరి♦యన్న పిదప, నంగదునిపిల్చి నీవేగి♦యసురయెదుటఁ
బలుకవలసిన యర్థంబు♦నలుకులేక, తెలుపుమన నాతఁ డుత్సాహ♦ధీరుఁడయ్యె.

మ॥ తెలివిన్ జానకి వీడి జీవముల ర ♦ క్తిన్ గాచికొల్మెలొ? కా
కిల నీ మస్తకముల్ దినేశకులు.ను ♦ గ్రేష్వాస నిర్ముక్త శా
త లసత్త్వాకార శరమ్ములం దెగిపడన్ ♦ దర్పించి యాయోధన
స్థలి కేతెంచుట మేలొ? రెంట నొకటిం ♦ దర్కింపుమంచాడుమా. ౬౩౧

ఉ॥ మోదముకై యడంగి వెఱ ♦ పూని వసించుట ధర్మమార్గమున్
గాదు పరాక్రమ క్రమము ♦ గాదు మగంటిమిగాదు మేలిమిన్
గాదు విరోధివక్షమునఁ ♦ గాఁడ శరంబుల నేయుశక్తి నిం
పాదిగఁ గల్గెనేని పొలు ♦ పార నెదుర్చుమ యంచు నాడుమా. ౬౩౨

చ॥ అని పనుపంగ మారుతికి ♦ నవ్వల నెన్నఁగఁదగ్గవాఁడ వీ
వను గరువంబు గల్గెనని ♦ యంగదుఁ డార్యుని పాదపద్మ వం

దన మొనరించి యంబర ప ♦ థంబున సింగము దాఁటుభంగి రా
ముని శరమట్టు లేగె సుర ♦ ముఖ్యులు గాంచి ప్రశంస సేయఁగన్. ౬-౩౩

ఉ॥ ఉగ్ర నిశాచరావళుల ♦ యుక్కడఁ జేయఁగ క్షీరసాగరో
దగ్ర భుజంగతల్పమునఁ ♦ దండరమాని యయోధ్యయందు సు
వ్యగ్రమతిం జనించిన కృ ♦ పాళుని యాజ్ఞను వాలిపుత్త్రకుం
డుగ్ర మయూఖుఁడుం గనని ♦ యున్నతదుర్గము దాఁటి యుద్ధతిన్. ౬-౩౪

ఉ॥ రావణు కొల్వు చేరి నగ ♦ రస్థ జనుల్ హనుమంతె వచ్చెనం
చీవల నావలం బరుగు ♦ లెత్తుచు బంధులఁ జేరుచుండ సే
నావలిఁ గాంచుచున్ హితుల ♦ యార్యుల మంత్రుల యుక్తవాక్యముల్
భావనసేయు దైత్యకుల ♦ వర్యుని గాంచె సభా స్థలంబునన్. ౬-౩౫

ఉ॥ తాలును చెట్లు గల్గె జల ♦ రాశిని పూడ్చితిమన్న గర్వముం
బోలఁగఁ గల్గెఁగాక తల ♦ పోయఁగ రాఘవుకార్ముకంబు నే
త్రాలకు గోచరింప నెడ ♦ దన్ భయమందునుగాక క్రొత్తగాఁ
గాలుఁడు పుట్టినేమి దశ ♦ కంఠుని ప్రాణము దీయ నేఁటికిన్? ౬-౩౬

ఉ॥ భూషలులేకయున్ సొగసు ♦ పొందిన జానకిమీఁది యాసయున్
దోషముఁ బాపి రావణుని ♦ ద్రుంచెడువార లెవం్రడు? సర్వవి
ద్వేషిఁబలెం బయిం దుమికి ♦ పేర్మిమణుల్ గొని తెచ్చినట్టియా
పూషసుతుండు చూడఁ బరి ♦ పూర్ణ బలాఢ్యుఁ డటంచు నెంచెదన్.

తే॥ అంగదుం డిట్లు తలపోసి♦యగ్ని విషము, కాలుఁడను మూఁటిచేఁ బద♦కరములొంది
యున్న కడలినాఁ జను దశా♦స్యుండు వఱలు, సింహపీఠికదగ్గఱఁ♦ జేరి నిలిచె.

చ॥ నిలిచిన యంగదుం దనుజ ♦ నేత ఖరేక్షణపంక్తిఁ జూచి ని
శ్చలమతి వచ్చుహేతువది ♦ చక్కఁగఁ దెల్పుము నీవెవండ వీ
పొలదిను సేవకుల్ గనక ♦ మున్నె శుభంబగు వార్త లుండినన్
బలుకుమ యన్న నాతఁడును ♦ పక్కున నవ్వి వచించె నివ్విధిన్. ౬-౪౦

ఉ॥ సిండిన భూతపంచకము ♦ నేత సమస్త జగత్ప్రభుండు మా
ర్తాండకులుం డయోనిజ ధ ♦ రాత్మజభర్త జితేంద్రియుండు కో
దండధరుండు వేదముల ♦ దాఁటిన వస్తువు ధాతతాత శ్రీ
దుండగు రామచంద్రవిభు ♦ దూతగ వచ్చితి నేను రావణా? ౬-౪౧

ఉ॥ అంగదుఁ డిట్లుపల్క నజుఁ ♦ డా? హరియా? హరుఁడా? వనాటులన్
సంగడికాండ్రఁ జేసికొని ♦ సంద్రవుఁ గాల్వను పూడ్చివచ్చి సీ
తాంగన నిచ్చునేమొ కరు ♦ ణాత్మకుఁడై యని పంపినట్టి యా
వెంగలియో ముకుందుఁడని ♦ వీకున దానవనేత నవ్వుచున్. ౬-౪౨

చ॥ నెలను వియన్నదిన్ నొసటి ♦ నేత్రముఁ దాల్చిన రుద్రమూ_ర్తియున్
మెలుపుగ శంఖచక్రములు ♦ పూనిన విష్ణుఁడు లంకలోనికిన్
దలఁకెడువారు వచ్చుటకు ♦ దర్పముతో నొకమర్త్యుకై భయా
కులుఁడవు గాక వచ్చు మొఱ ♦ కుండ వదెవ్వఁడవో వచింపుమా. ౭౪౩

తే॥ అనుడు నిను తనవాలున♦కంటఁగట్టి, వనములందెల్లఁదిరిగిన♦వాఁడు సురల
కొఱకు క్షీరవారాశిని♦తరిచినట్టి, యగచరేశ్వరు పుత్త్రుండ♦నంగదుండ. ౭౪౪

క॥ అన రావణుఁ డిట్లను నీ, జనకుఁడు నామిత్త్రుఁ డీవు ♦ చనుదెంచుట మే
లెనసెను నరునకు దూతగఁ, జనునయ్యా రాఁగ మేము♦చచ్చితిమె? కటా!

ఉ॥ నీకిపుడే యొసంగితి వ♦నేచరరాజ్యము తండ్రిఁ జంపు లుం
టాకుని వెంటఁ జేతులు మ ♦ డంచి మొగంబును వ్రేలవైచి ని
శ్శ్రీకునివోలె గారవము ♦ చేటుగ నెల్లిద మొందు టేల? నీ
తా కమలాక్షిఁ గొంటినటు ♦ తప్పక గొందును నిన్ను పుత్త్రుఁగన్.

చ॥ మనుజులు నేఁడె చత్తు రను ♦ మానము మానుము మానసంబునన్
వనచరరాజ్య మీదినమె ♦ పట్టము గట్టెద సింహ పీఠిపై
దనుజ నిలింప వానర క ♦ దంబము సన్నుతి సేయుచుండ న
త్యనుపమ భోగసం♦పదల ♦ నందుము కల్పముదాఁక వేడ్కమై. ౭౪౮

చ॥ అనవిని వాలిపుత్త్రుఁడు భు ♦ జార్గళముల్ వదనమ్ము ఱొమ్ము ప
ట్టనమును సంచలింప నగి ♦ టక్కరి! యెంతటి మాటలాడె దీ
దనుజులకెల్ల నిందు మృతి ♦ తప్పనిదంచు నెఱింగి కాదె నీ
యనుజుఁడు నిన్ను వీడి సుఖ♦మందఁగ వచ్చెను మమ్ము చేరఁగన్. ౭౪౯

ఉ॥ నోటికి వచ్చినట్లు పెడ ♦ నుడ్గులు ప్రేలుచు నన్ను లోఁగొనన్
గాటపు యత్నముం జలుపఁ ♦ గా వశమాటకు బేలఁగాను నీ
యాటలు సాగవింక నృపుఁ ♦ డంపఁగ వచ్చుట నీచకార్యమే?
నీటుగఁ గుక్క యీయఁ గొను ♦ నే మృగరాజు మృగాధిపత్యమున్?

చ॥ అనవిని రావణుండు కడు ♦ నల్కను లేచియు నీచ వానరున్
దునుమఁగ నాయుధంబు గొన ♦ న్యూనత గల్గదె యంచు నాయువున్
జినిఁగిన మర్త్యు నమ్మి మృతిఁ ♦ జెంద మనోరథమయ్యెనేని వ
చ్చిన పని తెల్పుమన్నఁ గపి ♦ సింహము దానవుఁ గాంచి యిట్లనున్.

ఉ॥ ఇంకను నెమ్మది న్నెనరు ♦ నీఁగని రాముఁడు నిన్ను గాంచి నీ
లంకఁ గలట్టి నీ కుల బ ♦ లంబుల నాశము గోరి పోరికిన్
జంకి మరింప భీతిలిన ♦ సాగునె? నిప్పులు మ్రింగి యేడ్వఁగా
నింకునె? సీత వీడు మది ♦ యించనిచో నని వీడు ప్రాణముల్. ౭౫౧

శా॥ నీయవ్వాఁ డడియించుచో మఖమునన్ ♦ నీమామ నుగ్గాడుచో
దాయన్వచ్చిన నీదుచెల్లియలి సౌం ♦ దర్యంబు పోకార్చుచో
నీయాజ్ఞ న్నెఱవేర్చు తమ్ములనన్ ♦ నిర్జించుచో రాని పం
దా! యీనాఁడిఁకఁ జూపు పౌరుషము క ♦ ద్దా? దాఁగి జీవింతువే?

చ॥ బదనిక సంతతంబు పర ♦ పాదప భుక్తి గ్రహించుభంగిఁ బె
ల్లిదమగు కల్పు సస్యతతి ♦ లేఁబరముం బొనరించుమాడ్కి దు
ర్మదులయి ప్రాణివర్గముల ♦ మాడ్చుచునుండిన నీదు బంధులన్
గదనమునందు చంపుతఱిఁ ♦ గావఁగరా విపుడేని వత్తువే? ౧౫౩

ఉ॥ తమ్ముని నన్ను వంచన వి ♦ ధమ్మున దవ్వులకంపి దారఁ జౌ
ర్యమ్మునఁ గొంచుఁబోవు కలు ♦ షాత్ముఁడు పౌరొనరింప వచ్చునే?
నెమ్మది సీతఁ గాంచి రజ ♦ నీచరులన్ నమయించి పుత్త్రుఁ బా
దమ్మున రాచి మారుతి ము ♦ దమ్మున లంకను కాల్చినన్ సరే. ౧౫౪

ఉ॥ వేగుల భీతిమాన్చి విడి ♦ పించినయప్పుడు వార్ధిరాయఁడున్
జాఁగిలి మ్రొక్కినప్పుడును ♦ సమ్మతి లంకను తమ్ముఁడొందుచో
సాగరబంధనమ్ము వడి ♦ సాగెడునప్పుడు రాని పంద యిం
కేగతివచ్చు యుద్ధమున ♦ కే ద్రెఱ డాఁగక యోఁటదింబలెన్. ౧౫౫

చ॥ చెఱఁగలవేల్పు చెల్వలు హ ♦ సించుచుఁ జూడఁగ నల్వలంకులన్
బఱవుగ నున్న నాగ నుర ♦ పద్మదళాక్షులముందు నిన్న భా
స్వరసుతుచే వడిన్ మకుట ♦ భంగమునొందియు సిగ్గుమాలి వెన్
దఱుముచు రాని భీరుకుఁడు ♦ ధైర్యముతో దురముం దలంచునే?

చ॥ అని తెలియంగఁ బల్కుమని ♦ యార్యుఁడు పంపెను మేలుగోరినన్
జనకజనిచ్చి రామ పద ♦ సన్నిధి వ్రాలి సుఖంబునొందు మా
పని తగదందువే వెడలఁ ♦ బాఱుము నావెనువెంట నిప్పుడే
యనిమొనఁ బుత్త్ర బాంధవ హి ♦ తానుజవర్గముతోడఁ జావఁగన్. ౧౫౬

ఉ॥ నీటను మంట మింట నగి ♦ నిం జనియించిన ప్రాణిసంచయం
బోట భజింప సంగరము ♦ లోజ నొనర్చిన నీవు నేఁడు నీ
వీటనె చేరి శాత్రవులు ♦ వీరరవంబులతోడఁ బిల్వఁగా
నేటికిఁ గాంతయట్ల చరి ♦ యించెదు రమ్మిఁకఁ జావ రావణా! ౧౫౭

క॥ అను నంగదు పలుకులు విని, దనుజేంద్రుఁడు జగము గ్రమ్ముఁగు♦ దారుణ కోపం
బున వీనిని పట్టుఁడు ధా, త్రిని మోఁదుఁడు చంపుఁడని వి♦ధించె నలువురన్.

క॥ నలువురు తను పట్టఁగ వా, రలతో వాలిసుతుఁ డుప్పు♦రమున కెగసి వా
రల తలల గిల్లి రావణు, తలకెదురుగ వైచి త్రొక్కి♦తగ నిల్చనియెన్. ౧౬౦

క॥ పొగలెగచు చగ్నులుమియుచు, వెగడొందఁగ వెడలు రామ♦భీమాస్త్రంబుల్
నగడి నెఱయుటకు మున్నే నగరి విడిచి పాఱిపొండు♦నాల్గు దెసలకున్. ౭౬౧
తే॥ అని పలికి చిందు నల్లమై♦నలమికొని క, లాపము బోలెఁ గోలాహ♦లముగ నార్చు
చబ్జ బింబంబు దిగినట్టి♦యనువు దోఁప, నంగదుఁడు వచ్చి మ్రొక్కి రా♦మాంఘ్రులకును
తే॥ రావణునితలంపెదియని♦రాముఁడడుగఁ, బూర్తిగాఁ దెల్పుఫలమేమి? మొఱకువాఁడు
శిరములు పదియు రణభూమి♦దొరలుదాఁక, వలపు మానఁజాలఁడనియె♦వాలికొడుకు.

౧౪. ప్రథమ యుద్ధ పటలము. (౨౫౬)

తే॥ రణము తప్పనిదనియుఁ బ్రా♦రంభమయ్యె, ననియు సూచింప మురజవా♦ద్యములు మ్రోఁగె
సైన్యములఁగాంచి శ్రీరామ♦జనవిభుండు, మొగ్గరములతో గవఁకులఁ♦బొదువుఁడనియె
ఆ॥ వార్ధిఁ బూడ్చి మున్ను♦వాడుకపడియున్న, కేలతోడఁ దరులు♦గిరులు తెచ్చి
నగరి చుట్టునున్న♦యగడిత పూర్తిగాఁ, బూడ్చివేయుఁ డిదియ♦మొదటిచేఁత.
తే॥ తరువులను వైచి రానీక♦తడయఁజేసి, లగ్గపట్టి వప్రంబుల♦నగ్గపఱచు
కొనుఁడు పేరెత్తి సంగ్రామ♦మునకుఁ బిలుఁడు, వెనుకదీయకుఁడో కపి♦వీరులార!
క॥ అను శ్రీరాముని యానతిఁ, గొని క్రోల్పులులట్లు చెలఁగి♦కుధరచరులు దాఁ
పున నుండు తరుల గిరులను, గొని పూడ్చిరి వనధిఁబోలి♦కొఱలెడు పరిఖన్.
క॥ ఎనిమిదవ వనధియన నొ, ప్పిన సైన్యము పరిఖఁ బూడ్ప♦వెడలు జలము రా
మునకున్ సాయపడిన య, చ్చున వాకిండ్లందు తూఱి♦చుట్టెను నగరిన్.
క॥ గెలుపుగల దనుజు కీర్తి, మొలకలతోఁ బెల్లగించి♦ముంచిన క్రియ మొ
గ్గలతోడి యబ్జినుల దుం, పల తోడఁ బెకల్చి పూడ్చి♦వైచిరి ప్లవగుల్. ౭౬౯
క॥ నీరములఁ గప్పలు దుముకఁగఁ, దారంబులఁ బాడు తేంట్లు♦తబ్బిబ్బువడన్
నీరజములఁ గల హంస కి, శోరంబులు బెదర మీలు♦స్రుక్కుచుఁ ద్రుళ్లెన్.
క॥ ఇందీవరములు మొగుడఁగ, నిందితుఁడగు దనుజకీర్తి♦నేఁటికి జలధిం
జెందెనని కనులు మోడిచి, కందక మేడిచిన పగిది♦గన్పట్టె నటన్. ౭౭౧
క॥ తమ్ములు పెకలింపంబడఁ, దుమ్మెదలును రొదలు చెడఁగఁ♦దొలఁగి పఱచె హం
సమ్ములు ముక్కులఁ దమయం, డమ్ములుగొని త్రోవ తడఁబ♦డన్ వడిఁ బాఱన్.
క॥ శిలలు మలలు గుమురగు తరు, వులు దట్టముగాఁగ నిండి♦పూఁడుటచే నం
దలి జలము పొంగి పలు శా, ఖల నదులై పాఱి కడకుఁ♦గడలిం గలిసెన్.
క॥ కొండలు వైచుకొలఁది నుడి, గుండంబులఁ బూఁడి నీటఁ♦గొంచెముగాఁ బై
నుండి కనఁబడెడు తోయజ, షండము లెనసెన్ మునుంగు♦సతుల మొగములన్.

క॥ గారవములకు న్నిలయం, బౌ రావణు పెద్దపరిఖ ♦ నగచర బలముల్
దోరుపఁగాఁ దోఁచెను నం, సారికిఁ బేదఱిమి కలిమి♦చంచల మనుచున్. ౮౭౫

క॥ అగడితఁ బూడ్చిన కోఁతులు, జగడించిన దనుజ బలముఁ♦జక్కాడుచుఁ బై
కెగసి బురుజులను చేరుచు, మొగుళులు చెదరంగ మోద♦మున గర్జించెన్

క॥ బలువౌ కనకాచలమని, తలఁపఁదగి యాకసంబు♦దాఁకెడు దుర్గం
బులపై నెక్కిన వనచర, బలములు తెల్లని ధ్వజాళి♦పొదిం దోఁచెన్. ౮౭౭

చ॥ రతనపుఁ డెంకిదైన గిరి ♦ రాజము మేరువు త్రాసుగుండుగా
జతనునఁ దూఁచఁగా సమత ♦ సాగు వనేచర బృంద మొక్కటన్
మితి యెడమీఱి మెట్టఁగ న ♦ మేయ భరంబు సహింపలేక యే
కుతికిలఁగ్రుంగె నాప్రహరి ♦ కూల్పఁగ నక్కజ మూర్పు కత్తఱిన్. ౮౭౮

క॥ మురజముల మోయు మదకరి, వరతులపై వెలయు డాలు♦వరుసలచే నం
బరము మఱుఁగయ్యె ధూళిం, గుఱుచయ్యెం దెసలు దనుజ♦కోటి వెడలఁగన్.

ఉ॥ భేరులమ్రోఁత నంబరము ♦ భేదిలె గర్జనచేసె సింగముల్
హోరములుం జలించె నట ♦ దశ్వ గళస్థిత కింకిణీ రుతుల్
తేరుల గంటలుం గలిసి ♦ దిగ్బధిరత్వము సేసెఁ దోడుగా
వారణ కంఠ ఘంటిక ల ♦ వారిత రీతిని వైచెఁ దాళముల్. ౮౮౦

చ॥ కులములతో సమూలముగఁ ♦ గ్రూరులు దానవులెల్లఁ గూల ను
జ్జ్వలగతి దేవ మానవుల ♦ సంఘము తావుకొనంగఁ గాల మ
త్యలఘుగతి న్నిమిత్తముల ♦ నారయఁ దెల్పుచునుండ వానరా
వలియుఁ గుతూహలం బడర ♦ వచ్చిన సోఁకులతోడ డీకొనెన్. ౮౮౧

క॥ వానర సేనలు కరదం, ష్ట్రా నఖ తరు గిరులతోడఁ♦జలమునఁ బెనఁగెన్
దానవసేనలు పోరెను, బాణ ముసల ఖడ్గ కుంత♦పరశు గదలతోన్ ౮౮౨

క॥ అమ్ములచేఁ బాషాణము, లమ్ములు నురు తరులచేత♦నఱిముఱి యయ్యెన్
ఇమ్ముగ దూసి వెడలు కుం, తమ్ములచేఁ దెగిన తరులు♦ధరణిం గూలెన్. ౮౮౩

తే॥ కదనమునఁ గపుల్వైచిన♦కఠినశిలలు, తగిలి దైత్యులశిరములు♦పగిలి రుధిర
పూరములతోడ మెదడును♦ముక్కులందు, చెవుల నోటను వెలువడి♦చెదరిపడియె.

తే॥ చీఁకటులె యొడిపాఱుమై♦చెన్నుగలుగు, పొలసుదిండులశిరములు♦పొడువఁగాఱు
రుధిరధారలలో వాన♦రులు మలంగి, కేలఁగల ఱాలతో ధరఁ♦గూలినారు. ౮౮౫

ఆ॥ కోటకొనలనుండి♦కోఁతులువైచిన, ఱాలు పిడుగులట్లు♦రాలుకతన
ఱాలు తగిలినట్టి రాకాసివీరుల, నొక్కరైన బ్రదికి ♦ యుండరైరి.

ఆ॥ మిహిర తేజమట్లు♦మిఱుమిట్లు గొలుపు క, న్నులు గలట్టి రక్క♦సులు కడంగి
వైచినట్టి యీఁటె♦లేచిన కపుల ఱొ, మ్ములకు దవులఁబ్రహరి♦వెలికిఁబడిరి.

తే॥ కపులు మిక్కిలి కోపులై♦కఱచి పొడిచి, మెడల నులిమియు గోళ్లతో♦నొడలు బరికి
కాలఁదన్ని వాలంబుల♦ లీలఁజుట్టి, కొట్టి పెక్కండ్ర సోఁకులఁ♦గూల్చినారు.
తే॥ వంచకులగు దైత్యులుపీచి♦వైచియేసి, కొట్టి పొడుచుచు మూఁగఁగాఁ♦గోఁతిమూఁక
తగ్గి కాలును కేలును♦తలలు మెడలు, తునిసి వేఱయి నెత్తుట♦మునిఁగిపోయె.
ఉ॥ చిట్టునఁ జిమ్ము నెత్తుటను ♦ చెన్నగు బంగరుకోట చూడఁగా
నెట్టనయై ప్రవాళగిరి ♦ యేపునఁ జుట్టినరీతి నేర్పడెన్
వట్టుగ నెత్రుటేళ్లు శవ ♦ పర్వతపంక్తుల నడ్డుదిడ్డుగా
బిట్టున నీడ్చుకొంచుఁ గడు ♦ భీకరలీలఁ జనెం బయోధికిన్. ౮౯౦
తే॥ హరిహయుండేని సాధింప♦ననువుపడని, లంకపైఁ బలుజాతుల♦కంకగృధ్ర
వాయసాదులు గుమిగూడి♦వఱలుకతనఁ, గ్రొత్తపందిరివైచిన♦కొమరుదోఁచె
తే॥ నిప్పులంబోలి వెలుఁగొందు♦నెత్రుటేఱు, లనెడి సంజమింటను తమి♦యను కబంధ
పంక్తి చేతులెత్తికొని యా♦వలకునీవ, లకుఁ బరుగువాఱి నర్తించె♦వికటలీల. ౮౯౨
తే॥ భయదమైపాఱు రక్తప్ర♦వాహమందు, మునిఁగినట్టి పక్షుల పక్ష♦ములను తగిలి
పడిన కణములచేఁ బలు♦వన్నెలున్న, తీఁగలన్నియు నెట్టనై♦ తేజరిల్లె. ౮౯౩
తే॥ చేవతగ్గి రక్తము మేనఁ♦జిమ్ముచుండ, నిలువలేక ప్రాకారమ్ము♦తొలఁగవిడిచి
ప్లవగములు కనకాద్రిపై♦భాగము విడి, ప్రక్కలకు దిగు సంద్రంబు♦పగిది దిగియె.
తే॥ ప్రహరియందును బురుజుల♦వాకిళులను, తక్కువానరుల్ పట్టిన♦తలములందు
రాక్షసబలంబు పైఁబడి♦ప్రబ్బికొనియెఁ, గోఁతిమూకలు వెఱచి ది♦క్కులకుఁ బాఱె.
క॥ నక్తంచరు లొత్తుటచే, రక్తాంబువు లీఁది వాన♦రంబులు పోవన్
శక్తు లుడిగి పడెఁ గొని యట, ముక్తాంబకములను కొన్ని♦ముడిఁగెను త్రోవన్
క॥ కోటంబట్టిన వానర, కోటి బలము తగ్గ నసుర♦కోటి కడంకన్
బాటించియార్వఁ దద్ధ్రుతి, వాటముగా నెగసె విలయ ♦ వారిధి రుతినాన్.
తే॥ పటహ కాహళ శంఖ త♦మ్మట మృదంగ, పణవ భేరీ ప్రముఖ విరా♦వములు చెలఁగఁ
జెవులు చిల్లులుపోయె వీ♦చీకలాప, యుత పయోధి సంక్షోభంబు♦నతకరించె.
తే॥ కమలగర్భుని నాల్గుమొ♦గములనుండి, సకలలోకముల్ వెలివడ్డ♦సరణినపుడు
దనుజసేనాసముద్ర మ♦బ్దంబునొరయు, నాల్గువాకిండ్లనుండియు♦నడచె వెలికి
తే॥ మత్తగజఘటల్ నడతెంచు♦మలలపోల్కి, నడచి టెక్కెంబులకుఁదగు♦ల్వాడిన లతలు
కొమ్మలును త్రుంగిపడఁ ద్రోసి♦కొనుచువచ్చె, బిచ్చికిం దోడు భూతంబు♦ రేచ్చినట్లు.
క॥ వారణ మదజలములచేఁ, గూరిన పంకమున విలయ♦ఘోరానిల సం
చారము కరణిం బరుగిడు, తేరులు వన్నియల ధూళి♦ తెరలఁగ లేపెన్. ౯౦౧
తే॥ ముట్టడించిన కపులచేఁ♦గొట్టఁబడిన, గట్టి కోటయన్ వలువను♦గట్టినట్టి
లంకయనుచెలి ద్రావిన♦వంకతేని, యలలనఁగనొప్పి వెలువడె♦హయచయములు.

తే॥ జరిగినట్టి దినంబులఁ♦బెఱిఁగినట్టి, చీఁకటుల మొత్తమొక్కచోఁ♦జేరియుండి
నడచివచ్చినచందాన♦వెడలఁ జొచ్చె, దనుజసైన్యంబు ధాత్రియు♦దద్దఱిల్ల. ౯౦౩

తే॥ రేఁగి వెలివడ్డ పెంధూళి♦ శ్రేణులైన, తలలమీఁది శేషవిమోఁత♦తగ్గునట్లు
విన్ను ముట్టడింపఁగఁబోవు♦విధము నంద, భిత్తి వనుఁడ దిక్కుల♦నొత్తి యలము

తే॥ క్రమ్ముకొని యసురులు నెట్టు♦కతనఁ గపులు, విచ్చి వికవికలైనొచ్చి♦విసిగి కలఁగి
గుట్ట కొకరుగఁ దిట్టకొ♦క్కొరుగఁ బఱచి, యొదిగి చేరిరి సుగ్రీవు♦డున్న యెడను.

ఉ॥ చేవచెడంగ విక్లమము ♦ చెంది ప్లవంగులు పాఱిరాఁగఁ గ్రూ
రావిల మానసుల్ దనుజు ♦ లంతట నంతట వెంబడింప సు
గ్రీవుఁడు కాంచి దంతములు ♦ గీఁటుచుఁ జెంతఁగలట్టి యొక్కపెన్
రావి యగంబు బీఁకికొని ♦ రక్కసి పిండు నెదిర్చెఁ బోఁడిమిన్. ౯౦౬

క॥ ఒక్కొక రక్కసి పిండున, కొక్కొక సుగ్రీవుఁడగుచు♦నురడించి తొలిన్
వెక్కసమై కనవచ్చిన, యక్కరువలిపట్టివోలె♦నని మొనఁ దోఁచెన్ ౯౦౭

క॥ కరి తురగ పదాతులకుం, జరణంబులు విఱుగఁ దొరలి♦చనఁ దేరులు నె
త్తురు శేర్లు విరియఁ గపిపతి, కెరలుచుఁ గైనున్న తరువు♦గిరగిరఁద్రిప్పెన్. ౯౦౮

ఆ॥ ప్రభువు ముందు చొరఁగఁ♦ప్లవగవీరులు కసి, మసఁగి తెంపుమీఱ♦మరలివచ్చి
క్రూరదానవులను♦కొఱకి చీలిచి తన్ని, ఆక్కి విసరివైచి♦ప్రమాల్చినారు ౯౦౯

ఆ॥ లెక్కయిడఁగ రాము♦లీల ఱాలను ఱువ్వఁ, బ్రాణములను విడిన♦రక్కసీంద్ర
లెక్కయిడఁగ రాము♦లీల ధనుర్ముక్త, బాణవితతిఁ గూలు♦బలిముఖములు. ౯౧౦

ఆ॥ ముమ్మరించినట్టి♦పోరున వానరుల్, బలము చూపి ఱాలు♦వైవ మదము
తూలి కూలు రాక్ష♦సాలి జీవంబులు, దక్షిణాశ నిండెఁ♦దలము లేక ౯౧౧

క॥ పాడెఁ బిశాచ సముత్కర, మాడెఁ గబంధములు మింట♦నఱచెఁ బతత్రుల్
కూడె జలధి స్రనంబులు, చేడె లచట వెదకినారు♦చెలువుల మేనుల్ ౯౧౨

క॥ ఏనుఁగుల మేనులెల్లెడఁ, బీనుఁగులై పడియె నంప♦వెల్లిని మునిఁగెన్
వానరసైన్యము లొక్కెడ, వానఁ దడియు ప్రజల తేవ♦వఱలెం జముపుల్.

క॥ అలుక వహించిన వనచర, బల గురు ఖర నఖర దీర్ణ♦పలలాశి తనూ
గళ దస్ర పూరముల క, వ్వల నీచును కాఱె కనుల♦బరువయ్యెనటన్. ౯౧౪

—: సుగ్రీవుఁడు వజ్రముష్టిం జంపుట :—

తే॥ అసురబలము క్షీణింపఁగ♦నరసి తక్కు, వారు పాఱఁదొడంగిన♦వజ్రముష్టి
కాంచి యుగ్రుఁడై తేరిపై♦గ్రద్దమూఁక, ప్రాలుచుండఁ గడలినావ♦పగిదివచ్చి

తే॥ ఎదిరి బాణవర్షము గురి♦యించి కపుల, జెదరఁగొట్టె దిక్పతులును♦బెదరిపఱవ
భాస్కరసుతుండు నొచ్చియు♦వాని నుగ్ర, వీక్షణంబుల మిడుఁగుఱుల్ ♦ వెడలఁజూచి

ఆ॥ తేరిమీఁది కుఱికి♦వారువంబులఁ జంపి, సారథి తలఁ దునిమి♦చండగతిని
విండ్లు తూణములును♦విఱిచి వానిశిరమ్ము, పట్టి యూడఁబెఱికి♦పాఱవైచె. ౯౧౭

తే॥ కొండ దొరలినవడిఁ దేరి♦నుండి దొరలి, వజ్రముష్టి భూమింబడ♦వానిసేన
పదరి లంకాపురముత్రోవఁ♦బట్టిపాఱె, వనచరావళి ఘోషించె♦వార్ధిపోలె

—: తూరుపు వాకిటి యుద్ధము :—

తే॥ విలయవారాశి యుప్పొంగు♦లలని రేఁగి, దనుజసైన్యంబు పూర్వది♦గ్ద్వారమందు
ముట్టియున్నట్టి ప్లవగ స♦మూహములను, తాఁకి పెనుపోరు గావించె♦దర్పమొప్ప.

తే॥ కాలకూటంబువంటి రా♦క్షస గణంబు, శూల కుంత తోమర భిండి♦పాల ఖడ్గ
శర గదాదులు వర్షంబు♦చందమునను, కురియఁ గాలువాలులు తెగఁ♦గ్రోఁతిగమికి.

తే॥ కొండలను పెనుమ్రాకులఁ♦గొంచుఁదెచ్చి, వనచరులు చండ పవనంబు♦పగిదివీవ
సోఁకుమూఁకలోర్వఁగలేక♦స్రుక్కికూలెఁ, గరులుహరులునుధరఁజాప♦కట్టుగఁబడె.

తే॥ దర్పమున దనుజులు శూల♦దండచక్ర, తోమరాది సాధనముల♦తోడఁ బోర
తఱుచు మైగాయములు నోర్వ♦తెఱవ నిలువ, లేక వెనుకకుఁ దగ్గె వ♦లీముఖములు.

తే॥ నీలుఁ డొకగొప్ప నీపావ♦నీరుహంబు, వేళ్లతో లేపికొని ఘోర♦విలయపవను
భంగి వీవఁగ రాకాసి♦బలము కుప్ప, తిప్పలై రణ ధారణిఁ♦ద్రెళ్లిపడియె

తే॥ రథములునురథికులునుసా♦రథులురథ్య, ములునుశరభముల్ పంచాస్య♦ములునువార
ణములు నేలకు దొరల వ్ర♦ణములనుండి, వెడలు రుధిరంబు వఱ్ఱయి♦కడలినించె.

తే॥ పాలికలను బీడుగాఁగ న♦ప్పొలసుదిండి, పటలములు పాఱఁజూచి కుం♦భానుఁడనెడి
సైన్యపతి సహింపక శరా♦సారపూర్వఁ, డగుచుఁ గీశవారంబులఁ♦దగిలి నొంచె.

చ॥ అదిగని యెల్లుబంట్లకొడ ♦ యందు హిడింబుఁడు చండకోపుఁడై
కదిసి కరంబునం బెను న ♦ గంబును గైకొని వైవఁ దేరిపైఁ
బొదలు పతాకఁదొట్టి హయ ♦ ముల్ రథచోదకుఁడున్ శతాంగముల్
జదిసెను వాఁడు భూమికి వె ♦ సన్ డిగియెం గపులెల్ల భీతిలన్. ౯౨౬

తే॥ డిగ్గి వజ్రమువంటి పి♦డికిలితోడ, జొమ్ముపోడుచు కుంభాను మూ♦ఱుగనుమోఁది
రత్నమకుటంబుతోడిశి♦రంబువ్రాల, వాని కేలు హిడింబుఁడు♦పట్టికొనియె. ౯౨౭

తే॥ ఒడిసి నడుముపై రెండుకా ♦ ళ్లూఁది యెక్కి
తలనుపొడువ నాల్కయు గ్రుడ్లు ♦ వెలికిఁ బిదుక
సగము తలయుఁ గంఠమునకు ♦ దిగఁబడంగఁ
బ్రాణములఁబాసి దొరలెఁ గుం ♦ భానుఁడపుడు. ౯౨౮

—: ప్రహస్తుని యుద్ధము :—

తే॥ తనదు దండనాథుఁడు తన♦ యెదుటఁ బోలియ, నలసుమాలి నూనుండు ప్ర♦హస్తుఁ డలుక
వింటి నెక్కు వెట్టి గుణంబు♦ వీనులదర, మొరయఁ జేసి హిడింబుపై♦ మోహరించె.

ఆ॥ భుజములుబ్బఁ బ్లవగ♦ముఖ్యులు బెగడొంద, విల్లు గుడుసు పడఁగ♦ విస్తరించి
యంపవాన గురియ♦ నగచరుల్ మొగతప్పి, యోర్వలేక వెనుక♦ కొదిఁగినారు.

ఆ॥ శరము లొడలినిండ♦ నెరవ హిడింబుండు, విహ్వలింప సేన♦ వీఁగుటయును
కని కపర్ది వోలెఁ♦ గనలి నీలుఁడు ప్రహ, స్తుసి యెదిర్చి పేరు ♦ కొనుచుఁ బిలిచి.

ఆ॥ ఒకఁడు తెచ్చుచున్న♦ యొక తిట్ట గొని చేవ, చూపి యొడిసి వైవ♦ సోఁకు మూఁక
పఱచి విఱుగ నచట♦ బయలయ్యె దానిఁ బ్ర, హస్తుఁ డమ్ములేసి♦ యడఁచివైచె.

ఆ॥ మరల నీలుఁ డొక్క♦ తరువును గొనివాని, విల్లు పడగ తేరు♦ విఱుగఁ గొట్టి
వారువములఁ జంపి♦ సారథిఁ జదియించి, సింహనాద మొనరఁ♦ జేయునంత. ౯౩౩

తే॥ విరథుఁడైన ప్రహస్తుండు♦ వీఁక చెడక, దండముం గొని లంఘించి♦ ధరణికి దిగి
పరిధి వీడిన భానుని♦ పగిది మెఱసి, దుర్నిరీక్ష్యుఁడై నీలుని♦ తొడరి తాఁకె ౯౩౪

ఆ॥ బొడు గఱచి కనుల♦ నగ్నులు గ్రక్కుచుఁ, దాఁకు దనుజవీరు♦ నాఁకపఱచి
వానిఁ బట్టి యెగుర♦ వైచె నాకసమున, కమరులడలి కాంచి♦ యవలఁ బాఱ. ౯౩౫

ఆ॥ వైవవాఁడు మెలఁకు♦వను నొవ్వకుండఁగ, ధరకు దిగుచు సురలు♦ తత్తళింప
దండము గొని మోఁదె♦ గండని నీలుని, నేత్రములను నోట♦ నెత్తురొలుక. ౯౩౬

తే॥ మోఁదఁ జలనమందక కపి♦ముఖ్యుఁ డడరి, వాని దండ మొడిసికొని♦ పాఱవైచి
నేఁటితోఁ దీఱితని ప్రా♦వు నెత్తురెల్లఁ, బొళుకు బొళుకని గ్రక్కంగఁ♦ బొడిచె శిరము.

తే॥ శోణితము గ్రక్కుచును ప్రహ♦స్తుండు కడఁక, చెడక నీలుని వక్షంబుఁ♦ బొడువ నతఁడు
కినుక నల్లచేయఁగ నిర్వు♦రును వదలక, పోరి రెచ్చు తక్కువ లింత♦ పొందకుండ.

తే॥ వాలమున నీలుఁ డవ్వల♦ వాని యొడలు, కదలనీయక చుట్టి వ♦క్షంబు పగుల
గాఢముష్టిఁ బొడువ వాఁడు♦ కందరాద్రి, పగిది వదనంబు దెఱచి జీ♦వముల వీడె.

తే॥ సైన్యనాథుండు పడఁగని♦ చదల వేల్పు, లెలమిఁ బాడి విరులు గురి♦యించినారు
రక్తరోమముల్ వికృతదం♦ష్ట్రలు జ్వలించు, మబ్బుద్రిమ్మరు లుడ్డాడి♦ మరలినారు.

తే॥ దక్షిణద్వారమున కేగు♦ దనుజవితతి, నేఁచి యేడాటలాడించి♦ యేడు నదుల
నీరు ద్రావించి దళవాయి♦ నిహతుఁ జేసి, యంగదుం డార్వ హతశేషు♦ లచటు విడిరి.

తే॥ పోటుబంటుల మేటి దు♦ర్ముఖుఁడు రేఁగి, పశ్చిమద్వారమున గాడ్పు♦ పట్టి చేతు
లనెడి జముు వాతఁ బడిపోయె♦ ననుచరులును, మరల లేదొక్కరైనను♦ పురము త్రోవ

తే॥ అంత నాలుగు దిక్కుల♦ యందు జరుగు, దురము గాంచి రా నరిగిన♦ దూత లేగి
దశముఖునితోడ జరుగువృ♦త్తాంతమెల్లఁ, దెలియబల్కి రేకతమునఁ♦ దేటపడఁగ.

క॥ వడి భవదాజ్ఞాచక్రము, నడఁబోలిన సైన్యముఖ్య♦నాయకుఁడు ప్రహ
స్తుఁడు తన బలములతో భువిఁ, బడియెను తజ్జీవములు ది♦వంబున కరిగెన్. ౯౪౪
క॥ శూలకరులు దనుజులు కాం, తాళముతో నడచి దక్షి♦ణద్వారమునన్
వాలికొడుకుచే ధారణిఁ, పాలై రని నడపు మన సు♦పార్శ్వుం డీల్గన్. ౯౪౫
తే॥ ఉత్తరపు గవఁకున కేగి♦యున్న వజ్ర, ముష్టియును పడమటితట్టు♦మొనయు దుర్ము
ఖుండు నేఁబదివెల్వు ల♦కుంఠితబలు, లడరి పెనుపోరు గావించి♦యడఁగినారు. ౯౪౬
ఆ॥ మంటవైచు ఘృతము♦మాడ్కి నవ్వార్తలు, ప్రభుని మనము మిగుల♦రగులఁజేయ
నుండియుండి యేమి♦యును దోప కెడనెడ, వేఁడి యూరుపులను♦విడుచుచుండె.
ఉ॥ తూరుపు వాకిటన్ సమర ♦ దోహలు సైన్యపతిం బ్రహస్తుతోఁ
బోరిన వీరుఁడెవ్వఁ డది ♦ పోలఁగఁ దెల్పుఁడి యన్న వారలున్
గౌరవకీర్తులన్ దిశలఁ ♦ గప్పిన నీలుఁడు వహ్నిపుత్త్రుఁ డం
గారము పూరిఁగాల్చిన ర ♦ కంబున సేనల రూపుమాపఁగన్. ౯౪౮
మ॥ విలయాదిత్యనిభంగి రేఁగి సమరో ♦ ద్వేగంబు చూపించి బి
ట్టలుకం దాఁకి ప్రహస్తుఁ డుగ్రతర బా ♦ ణాసారముం గూర్ప మాం
సల దమ్యంబు జడిం జరించు క్రియ రో ♦ సంబార నీలుండు ని
శ్చలరీతిన్ జరియించె నిర్వ్యరకు మా ♦ ష్టాముష్టి యయ్యెం దుదిన్.
ఉ॥ అంత దురంత దుస్సహ మ ♦ హాశనిఁ బోలిన నీలు ముష్టిచే
నంతకు నింటి విందయి ప్ర ♦ హస్తుఁడు వోయెఁ దదీయసేనలో
నింతకు మేము దక్క మఱి ♦ యెవ్వరుఁ గ్రమ్మఱలే దనంగ దు
ర్దాంత పరీత రోషుఁడయి ♦ రావణుఁ డాశలు మండఁ జూచుచున్. ౯౫౦
ఉ॥ వింటిరె వింతవార్త యిది ♦ వీనులఁగాల్చె మనస్సు మాడ్చె వే
గంటిని గెల్చినట్టి రణ ♦ కర్కశు నొక్క ప్లవంగుఁ డాజిలో
గెంటెనె? యెల్క పిల్లి హతి ♦ కిం గనకాద్రి ధరిత్రి దొర్లెనే?
మంటను గొల్పు మిగ్గు అొక ♦ మాత్రముగాఁ దలఁపంగ రాదెటన్.

—: రావణుఁడు రణమున కేగుట :—

చ॥ అని యొకకొంత చింతిలి ద ♦ శాస్యుఁడు బాణ కృపాణ పాణులన్
గని రణభూమికిం బదఁడు ♦ కంటు సమాప్తము దీర్చికొంద మే
నును తగ వత్తునంచు వడి ♦ నూత్న కలాప మలంది మేలి భూ
షణ కుసుమాంబరాదులు భృ ♦ శత్వరఁ దాలిచి యెక్కెఁ దేరిపై.
సీ॥ ఆ తేరు వేయి హ♦యంబులఁ గలయది, శరనిధి యంతటి♦పరపుగలది
సురలోక మంతటఁ♦దిరిగినయది యింద్రుఁ, డోడి నొచ్చిన యప్పు♦డొసఁగినయది

యిష్టదేవత రుద్రు◆నెలమి ధ్యానించి డా, పలిచేత నున్నట్టి◆ప్రథిత ధనువు
శింజినీ రవ విశే◆షంబున యముని యా, యుష్కాలమును గూడ◆నూడ్చఁగలది

తే॥ మఱియుఁ గేల ధరించిన◆మహిత సాధ, నములు దిగధీశ దార్ఢ్య వ◆క్షములఁ దాఁకి
మొక్కవోనివి తొడిఁగిన◆బొందడంబు, వజ్రమయమై యభేద్యమై◆వఱలిన యది.

తే॥ వీవఁబడు చామరములచే◆విరిసి వార్ధి, నీరు నురుగుగట్టఁగ రజ◆నీచరుండు
రమణ ముత్యాల గొడుగు శి◆రమునఁ గ్రాలఁ, బూర్ణ శశిక్రిందఁగల జల◆ముచయముఁబోలె

తే॥ పటహములు మ్రోఁగె వానర◆బలము కలఁగి, పరవ నిర్జరుల్ చెమ్మట◆పట్టి నుసల
నండభిత్తిక లగల శం◆ఖాది సమర, వాద్యములు మొరసెను జీవ◆భయదరీతి.

క॥ వీరులు హరులును కరులును, తేరులుఁ గ్రిక్కిఱియ నడచు◆దితిజుల నడుమన్
వారిధులు పొంగి చుట్టిన, మేరువుక్రియ రావణుండు◆మీఱి వెలింగెన్. ౯౪౭

తే॥ ఏడుతంతుల వీణ రూ◆పెసఁగు ధ్వజము, విలయకాలుని నాలుక◆లలివిగ్రాల
దనుజ వారాశి నేఁటికి◆దాఁటఁగలిగె, ననుచుఁ జూడవచ్చిన సుర◆లడలిపాఱ.

తే॥ కనులకోపాగ్నిచేఁ బొగల్◆గ్రమ్మ నల్ల, సోఁకుమూఁకల యెఱ్ఱని◆జుంజుఱైన
వెండ్రుకలు తెల్లఁబాఱ దా◆పించు బంధు, సంఘములు గాంచి మిక్కిలి◆సంశయింప

క॥ అరదంబుల భటకరముల, ద్విరదంబుల మీఁది సిడము◆తెట్టువ లొరయన్
మరుదంబు శైవలిని ఘన, శరదంబులఁ గల జలంబు◆సమయఁగ వట్టెన్. ౯౪౯

తే॥ పూని వాఁడియాయుధములు◆మోచికొనుచు, వేలకొలఁది పిశాచముల్◆వెంటరాఁగ
గంట లులియఁ దేరులు వెంటఁ◆గదలిరాఁగఁ, గదనరంగంబునకుఁ బంక్తి◆వదనుఁడరిగె.

తే॥ రావణుఁడు గొప్పసేనతో◆రణముసేయ, వచ్చెనని రామునకుఁ గపి◆వరులు దెలుప
భూమిజకు నేఁడు కారా వి◆మోచనంబు, గలుగునన్న యామోదంబు◆గాంచె నతఁడు.

—: రాముఁడు రణ సన్నద్ధుఁ డగుట :—

తే॥ కర్మముల మెల్లఁగాంచిన◆ఘనులు దివ్య, దృష్టిచేఁ గాంచుటకు ముఖ్య◆దృశ్యమైన
రామచంద్రుండు నారచీ◆రను దిటంబు, గాఁగఁజుట్టె మధ్యంబునఁ◆గట్టిఁ జెక్క.

తే॥ జగములం గొల్వఁజాఁచిన◆చరణములను, పడుకు నొక పడఁతిగఁ జేయు◆పాదములను
భక్త హృదయంబులను వెల్గు◆పదములందు, చెలువు పనిగల వీరమ◆ద్దెలు ధరించి.

తే॥ ఒత్తుగాఁ జుక్క లలరిన◆యుప్పరంబు, పసిది వెలుఁగొందు కవచంబు◆బిగువుగాఁగఁ
దొడిగె శ్రీవత్సమలరు న◆య్యెడను లక్ష్మి, యెడయు కతన నొవ్వ దనుచు◆నెంచెనేమొ?

తే॥ శర్మదకరాంబుజములకుఁ◆జర్మ కవచ, మొనయఁజుట్టిన యొప్పిద◆మెంచిచూడ
నీవి మ్రాఁకుఁ గొమ్మల నెడ◆మీఁయకుండ, నల్లత్రాఁచు చుట్టిన లలి◆నల్లసిల్లె.

తే॥ శేలఁబగళుల నొక్కటే◆రీతి వెలయు, తామరలఁ దేటులుండు చం◆దమున నొప్పి
శ్రేణులై యొత్తుగా నున్న◆వ్రేళ్లకంత, గోధికాచర్మ కవచంబు◆గూర్చినాఁడు.

తే॥ బహుళపద్ధతుల్ గలిగిన♦భాషలందు, నారితేఱి శాస్త్రంబుల♦ననుసరించు
సుగుణులగు కవీంద్రుల వచ♦స్సులను బోలి, పొల్చు నక్షయ తూణముల్ ♦దాల్చినాఁడు.

తే॥ మొగులునం దోఁచు మెఱుపను♦పగిది మిఱయు,వీరపట్టంబు నుదుటను♦వెలయఁగట్టి
మలయు లేఁగాంతి గల వన♦మాలతోడఁ, దులసిమాలయు రణమాల♦తో ధరించి.

తే॥ సకలలోకంబులును చరా♦చరచయములుఁ, దాను వేఱుగానున్న ప♦ద్ధతియు నిట్టి
దనుచు నూహింప మనము స♦మర్థులమొకో? అతఁడు చేకొన్న విల్లు వే♦ఱగునె తనకు?

తే॥ సురలు నరులును మోదించి♦విరులు చల్ల, గొప్ప వానర సేనతోఁ♦గూడి రామ
విభుఁడు పాలకడలితోడ♦వెన్నుఁ డరుగు, దెంచి ప్రత్యక్షమైన రీ♦తిగను దోఁచె.

తే॥ ప్రళయవేళను రుద్ర రూ♦పంబునొంది, జగములను నాశ మొనరించు♦పగిదినొప్పి
విపుల సేనాముఖంబున♦విల్లుదాల్చి, నిలిచియున్న లక్ష్మణుని స♦న్నిధిని చేరె.

తే॥ అంత దక్షిణ దిఙ్నాథుఁ♦డగు యముండు, తనదుకృత్యంబు త్వర నెడ♦గొనక నడప
నుభయసేనలు కలసి యొం♦డొంటిఁ దాఁకె, వనధి వనధి యెదిర్చిన♦వైనమడర.

తే॥ అన్ని దెసల దంష్ట్రిల కాంతు♦లలమికొనియెఁ, బడియెఁ గనక రాసులపోల్కిఁ♦గపి శవములు
దనుజ కుణపముల్ సెల తెట్టు♦లనఁగనొప్పె, వింత వాన కురిసినట్లు♦వెలసె దురము.

తే॥ తెగియెఁ దలలు ప్రేవులు జాఱెఁ♦దేరు లురలెఁ, గెడసె ఖురువులు కరులును♦మడిసె సమర
మేదినియుఁ బీనుఁగులచేత♦మిట్టయయ్యె, నెల్ల దెసలకు నెత్తురు♦టేళ్లు పాఱె.

క॥ ఘోరాకారులు వానర, వీరులు హస్తములఁ బొడువ♦విటతాటముగా
వారువము లురలె రాక్షస, వారముల యురమ్ము లగలెఁ♦బడగలు విఱిగెన్.

క॥ తతసేతువు తెగు లలి శో, ణితవాహిని విరియ దనుజ♦నేత యదరి యు
ద్ధతగతిని శింజినీ టం, కృతి యొనరుప బెదరి చెదరెఁ♦గీశచయంబుల్. ౯౨౬

క॥ పిడుగు బెడిదంపు మ్రోఁతకు, నడఁగి యొదుఁగు సర్పరాజి♦యనువునఁ బ్లవగుల్
పడి రేడ్చిరి పాఱిరి తడఁ, బడిరి వడఁకి రురలి రాస♦నదలిరి భీతిన్. ౯౨౭

క॥ నిర్దయుఁడగు దనుజేంద్రుని, దుర్దమ గుణరవము దివము♦దూఁటింపఁగఁ ద్రా
సార్దితులై రసురులె యన, నిర్దేశములేల ప్లవగ♦నిచయము పాటుల్?

తే॥ ఖేచరులు పరువిడి తల♦దాఁచుకొనిరి, లక్ష్మణుండును ప్లవగ వ♦ల్లభుఁడు దనుజ
పతి విభీషణుఁడును తగు♦పగిది యరయ, నిలిచి రితరులు పాఱిరి♦నివ్వెఱపడి.

చ॥ అవనిఁ బెకల్పఁజాలిన బ ♦ లాఢ్యుఁడు రావణుఁ డీడ్చు శింజినీ
రవమునఁ బద్మజాండ వివ ♦ రంబును తల్లడమందె భీతిమై

దివిజులు కల్పకాల నము ♦ దీర్ణ మహాశని యంచుఁ బాతి రీ
పవిది నరామరాదులకు ♦ బాధలుగూర్చుట తారకాణగాఁ. ౯౦

క॥ చండగతిఁ బడెడి పిడుగన, గొండనొకటి వైచెఁ బ్రొద్దు♦కొడు కద్దానిన్
మండెడు కినుకను దశవద, నుండొక బాణమున నుగ్గు♦నూచము చేసెన్. ౯౧

క॥ అందులకు భానుసూనుఁడు, డెందంబున రోసి వసుమ♦తీ గర్భము వ్రీ
లం దరు వురవడిఁ బెకలిచి, యందికొనియె హస్తమున స♦హాంకృతితోడన్.

క॥ చేపట్టిన పెను కుజమును, తూపులచే రావణుండు♦తునుకలు సేయన్
గోపంబున సుగ్రీవుఁడు, దీపించుచు నొక్కగిరిని♦ తేఁకువ వైచెన్. ౯౩

క॥ దాని నొకమ్మునఁ దునియలు, గానేసి వనాటులెల్లఁ♦గలఁగుచుఁ బఱవన్
బూని విలు గుడుసువడ నొక, బాణపు మొదలంటి తూఱ♦భానుజు నేసెన్.

క॥ ఆ వేఁడియమ్ము చొర సు, గ్రీవుండు కలంగెఁ గలఁగి♦కీడ్పడు మున్నే
పావని తత్స్థితి యెఱిఁగిన, కైవడిఁ జని యడ్డుపడియె♦క్షణకాలమునన్. ౯౫

చ॥ తెలిసిన మూర్ఖ! కీశ జగ♦తీపతి క్లేశము తీఱునంతలో
పల నను దాఁకి పీఁక బహు ♦ భంగుల సంగరముం బొనర్తె ముం
గల! నని వాయుపుత్త్రుఁ డడు ♦ గంగఁ గృపాళుత మున్ను వీడినన్
వలనఱి వెండిఁ జచ్చుటకు ♦ వచ్చితివే యని రావణుండనెన్. ౯౬

ఉ॥ శైలమొకండు మారుతి వె ♦ సంగొని వైచిన దానిమీఁది మే
ఘాలియు మాఁడి నింగి కెగ ♦ యంగని పంక్తిముఖుండు సాయక
జ్వాలలచేత బూది నలు ♦ పన్ మఱియొక్క నగేంద్రమెత్తి యు
ద్వేల బలంబునన్ విసరి ♦ వేసె దిశల్ వడి రింగు రింగనన్ ౯౭

తే॥ పిడుగుకంటెను వడిగాఁగ♦వెడలి శిఖరి, దనుజు నమ్ముల నొకలెక్క♦గొనకమీఱి
వాని భుజములఁ దాఁకి శా♦పంబువోలె, బాహుపురులతో నదియును♦భగ్నమయ్యె.

ఉ॥ ఇంచుకనొచ్చి రావణుఁడు ♦ హేలగ వేఱొక శైలమెత్తి తా
టించఁగనున్న వాయుజుఁ గ♦డింది బలంబున నారి లాగి పా
టించి యురంబుగాఁడ నిగి♦డించిన నొవ్వక గాడ్పుపట్టి యం
కించి కుజంబు వైచి యడఁ ♦ గించెను సారథి పంచజీవముల్. ౯౯

తే॥ మఱొక చోదకుఁ డంతలోఁ♦దఱిసి నడప, నసురనాథుండు వందసా♦యకము లేసి
ఎరియు మోదుగువలెఁ గళే♦బర మొనర్ప, నుంతనొచ్చి కర్వలిపట్టి♦సొమ్మసిల్లె.

ఉ॥ వ్రేలుచు ఱాలు వ్రాఁకులను♦వీచుచు గోళులతోడఁ బండ్లతో
నాలమునేయు క్రోఁతులని ♦ యక్కటికన్ మదినూని వీడుచో
నేలిద మింత యయ్యె నిఁక ♦ నే ధనువుంగొని యాజి నిల్వఁగాఁ
దూలక మీరు ప్రాణముల ♦ తో జయముం గొని యేగువారలే! ౧౦౧

చ॥ అని వికటంబుగా నగి యు♦ గాంత వలాహక భంగిఁ గ్రమ్మ మా
ర్గణ గణ వర్షముం గురియఁ ♦ గాల సమీర మహోరితాబ్ధి మా
డ్కి_ని కలగుండు పొందుచును ♦ కీశులు పర్విడ లక్ష్మణుండు నా
ఘన శరపాళి వీనిఁ గడి ♦ కండలు సేసెద నంచు డాయుచున్. ౯౯౨

—: లక్ష్మణ యుద్ధము :—

మ॥ లయ కాలాంబుద ఘోషణంబు క్రియ లీ ♦ లన్నారి మ్రోయింప దు
ర్భయ సంతాపము లొంది మాయలను దు ♦ ర్వారంబుగాఁ గొన్న దు
ర్నయ దైతేయులు సింహగర్జనము నా ♦ రన్విన్న మత్తేభ సం
చయ భంగిం గడు విహ్వలించిరి రణో ♦ త్సాహంబు చల్లాఱఁగన్.

మ॥ తన సైన్యంబుల తీరుగాంచి యమ నే ♦ త్ర భ్రూనిభంబైన ల
క్ష్మణ బాణాసన రావమున్ విని మదిన్ ♦ జంకొంద కీ నీచుఁడున్
మనుజుండే యని నవ్వి రావణుఁడు స ♦ న్మాణిక్య దీప్తి ప్రభా
జనకంబుల్ ముకుటంబు లున్నతములై ♦ సాఁగన్ బడిన్ గర్జిలెన్.

చ॥ పడియెడు వానచిన్కు_లొక ♦ పద్ధతి లేకయ క్రాలులీల నొ
త్తడిగల లక్ష్మణాశుగ క ♦ దంబము తేరుల గుంపుమీఁదఁ ద
త్తడులపయిన్ మతంగజ వి♦తానముపై దనుజ వ్రజంబుపై
నడర రణాంగణంబు రుధి ♦ రాశయమై కనుపట్టె నెల్లెడన్. ౯౯౩

తే॥ కరుల మదజల ముఖములఁ ♦ గాఁడినట్టి, సెలలు వెనుకటి కాళ్లలో♦ వెలలి యరుల
వక్షములఁ దొల్చి తేరుల♦యక్షములను, విఱిచి నిలువక యటనుంటి♦ వెలికి నేగు.

తే॥ పగఱు రేపినకరులువా♦ర్వములునమయ,వ్యూహమమరినయసురసం♦దోహమడరి
మొనసి కైదువులను లోక♦పుణ్యఫలము, వంటి శ్రీరాము తమ్మునిపై♦ నివైచె.

ఉ॥ వైచి విరోధి మానవుఁ డ ♦ వార్య పరాక్రము దానవేంద్రుపై
నేచుఁచు డాసెనేని మన ♦ కేటికి బీరములంచుఁ బల్కు_చున్
దాఁచక యిచ్చుచుండెడు సు ♦ దారుని చుట్టును మూఁగు పేదలౌ
యాచకులట్లు దానవు ల ♦ హమ్మతి లక్ష్మణు చుట్టుముట్టఁగన్. ౯౯౪

చ॥ ఎడపడకుండ దానవుల ♦ నేసి సురారుల వాఁడికైదువుల్
వడిఁ బడఁద్రుంచి తప్పిపడు ♦ వాని భరించె సుమిత్రపట్టి ; యు
గ్గడువుగఁ బాణము ల్గొనఁగఁ ♦ గాలుఁడుఁ జీదఱనొందె రక్తముల్
కడలిని చేరనీక యన ♦ కట్టగ నేర్పడె నాజిఁ బీనుఁగుల్. ౯౯౫

ఉ॥ త్రుంగెను వీరమస్తములు ♦ త్రుంగెఁ గరంబులు వ్రేళ్లు పాదముల్
త్రుంగె నురంబులున్ గటులు ♦ త్రుంగెను శూలములున్ నరాజులున్

త్రుంగె శరాసనంబులును ♦ త్రుంగె శరంబులు బాణ తూణముల్
త్రుంగెను తక్కుకైదువులు ♦ త్రుంగెను దానవ శౌర్యసారముల్. ౧౦౦౦

ఉ॥ త్రెవ్వె శతాంగ సంఘములు ♦ త్రెవ్వెఁ దురంగమ దీర్ఘ కంఠముల్
త్రెవ్వె మతంగజాంగములు ♦ త్రెవ్వెఁ బదంబుల వీరమద్దియల్
త్రెవ్వెఁ బ్రసూనమాలికలు ♦ త్రెవ్వె హిరణ్మయ వజ్రవర్మముల్
త్రెవ్వె ధ్వజ వ్రజంబులును ♦ త్రెవ్వె సముత్సుకతా విరావముల్ ౧౦౦౧

చ॥ తరమిడి సంగరావనిఁ బ ♦ దాతి వితానము శూలదానిపైఁ
దురగ నికాయముల్ తునిసి ♦ తూలఁగ వానిపయిన్ మదేభముల్
దొరల మదేభరాజిపయి ♦ దొంతరలై పెనుతేరు లుర్లఁగా
శిరములు వానిపైఁ బడఁగఁ ♦ జీమకునేని యెడంబు లేదటన్ ౧౦౦౨

చ॥ వడివడి లక్ష్మణుండు శర ♦ పంక్తుల నెత్తుట కూర్చు టేర్చుటల్
విడుచుట యేదియుం దెలియ ♦ లేక విలింపులె మిట్టిచూచి రా
విడిచిన బాణముల్ దనుజ ♦ వీరుల మేనులఁ జొచ్చి పోక విం
గడముగఁ గానరైరి మఱి ♦ కాంచిన దచ్చటి పీన్గురాసులే!

తే॥ చండకోపు లసురులేయు ♦ శక్తి శూల, పరశు పట్టిస కుంత తో ♦ మర గదాది
వివిధ సాధనములు భిన్న ♦ భిన్నములయి, పడియెఁగాని తప్పినది క ♦ న్పడఁగ లేదు.

చ॥ సమర ధరిత్రిఁ జేరిన య ♦ సంఖ్యములైన మదేభముల్ తురం
గములు కేతన స్ఫురిత ♦ గాంగ రథంబులు వ్యాఘ్ర ఖడ్గ సిం
హములును తక్క జీవములు ♦ నమ్మలఁ గూలెనకాక సుంత స
క్రమమున నిల్చినట్టివియుఁ ♦ గ్రమ్మఱినట్టివి లేవ యయ్యెడన్. ౧౦౦౫

మ॥ తనవారల్ తలలూడి కాళ్లుతెగి హ ♦ స్తంబుల్ సగంబై రణా
వనిఁ గూలం బెఱవారు డాఁగి పఱి వో ♦ వం బంచబంగాళమై
మొనయన్ నిల్వమి లక్ష్మణుండు విజయా ♦ మోదంబుతోఁ బేర్చుటం
గని రక్షోధిపుఁ డక్షులం దసహనో ♦ గ్ర క్రోధముం జూపుచున్. ౧౦౦౬

మ॥ జవనాశ్వంబులఁ బూన్చినట్టి రథమున్ ♦ సంగ్రామ రంగంబునం
దవలీలం బఱపించి బిట్టులుక డా ♦ యంబోవ నిర్భీతి రా
ఘవు తమ్ముండును గాంచి యోరి జగదాం ♦ గా! యింక నేమార్ప నీ
కవునే? యంచు నిశాత బాణములచే ♦ నంగంబు నొప్పింపఁగన్. ౧౦౦౭

ఉ॥ ఏసిన తూపులెల్ల శపి ♦ యించిన సంచునఁ దాఁక సోఁకు బా
ణాసన మెక్కువెట్టి కొన ♦ లంటఁగ నీడ్చి శిలీముఖంబు లు
ద్భాసిత రీతిగాఁ బఱపి ♦ తచ్ఛరముల్ నడుమన్ హరింప ని
ట్లే సమరాన నిల్వుమని ♦ యేపున లక్ష్మణుఁ డేసెఁ దూపులన్. ౧౦౦౮

తే॥ వర్షముం బోలెఁ జఱపిన ♦ బాణచయముఁ, దోలఁగఁ జేసి సౌమిత్రిని ♦ తూణమందు
శరము లెత్తనీయక చేసి ♦ మెఱసె ధర్మ, మెల్లఁ జదివియు మఱచు లం ♦ కేశ్వరుండు ,,

—: హనుమ ద్రావణ ముష్టియుద్ధము :—

ఉ॥ అత్తఱి సౌమ్ము దేఱిన మ ♦ హాబల నందనుఁ డడ్డువచ్చి దు
ర్మత్తుఁడ ! నీచమాయలను ♦ మానుము పండువుగూర్తు నిప్డు నీ
కెత్తిన కాలదండమిది ♦ యేడ్తెఱ గల్గిన వాఁడవేని నీ
చిత్తము వేఱువంకలకుఁ ♦ జేర్పక చూడుము నన్ను రావణా ! ౧౦౧౦

చ॥ గెలిచితి మూఁడులోకముల ♦ గెల్చితి దిక్కులనెల్ల వ్రేల్మిడిన్
గలఁచితి వింద్రుకీర్తి కల ♦ కాలము చెల్లద యొక్కతీరుగా
నలఁ చెదఁ జూడు నేఁడిట వి ♦ నాశము తప్పదు నీకు నంచు న
గ్గలికముతోఁ ద్రివిక్రముని ♦ కైవడి లాయుచుఁ గేలు సాఁచుచున్.

శా॥ చాపాద్యాయుధవిద్యలెల్లను విశే ♦ షస్ఫూర్తి సాధించి తీ
వేపారంగ భుజంబు లిన్ని యతిశా ♦ యిత్వంబునం బొంది దో
ర్వ్యాపారాంచిత సత్త్వముఁ గలిగి వి ♦ క్రాంతిన్ విజృంభించి న
న్నేఁప న్నిల్చితి నిల్వు మన్నిటిని మా ♦ యింతున్ వెసన్ ముష్టిచేన్

చ॥ పలుకులచే ఫలంబు గను ♦ పట్టదు దిగ్గజ శంభుశైలముల్
బలువిడి నోర్చు ధీర ! యొక ♦ పాటిది కింగిరి కోఁతి ముష్టికిన్
న్నిలుతువె ! నిల్చితేని విను ♦ నీ పిడిపోటున కిత్తుఁ బొమ్మ నీ
బలమున కోర్తుఁ గాని మఱి ♦ వాఁడిమి చూపఁ దలంప నీయెడన్.

చ॥ అనవుడుఁ బంక్తికంఠుఁ డని ♦ లాత్మజు పల్కుల సన్నుతించి నీ
గొనములు మెచ్చఁగూడుఁ బలు ♦ కుల్ మగపాడికిఁ దగ్గయట్టి వీ
యనువున నీవుగాక మఱి ♦ యన్యుఁడు నాయెదురన్ వచించునే?
ఘనమగు నీదు కీర్తికి జ ♦ గంబులె కొల్వఁగఁ గొల్తకోలతా ! ౧౦౧౪

చ॥ అసదృశ వీరపుంగవుఁడ ♦ వాయుధ మొక్కటి లేక దైత్యులన్
వనమఱఁ జంపినాఁడవు త ♦ పంబునఁ బొందిన చాపఖడ్గముల్
దెసలు భ్రమింపఁబట్టి పెను ♦ తేరున నెక్కిన నాదు సన్నిధిన్
నుసలక పల్కి నిల్చిన ఘ ♦ నుల్ నినుపోలెడు వార లుందురే? ౧౦౧౫

చ॥ క్రతుభుజు లాదిగాఁగఁ ద్రిజ ♦ గంబులఁ దిక్కులు దక్క నెవ్వరున్
బ్రతుకఁగఁ గోరువారు బవ ♦ రంబున నన్నెదిరించి నిల్తురే !
కౌతుకక నిల్చి వక్షమునఁ ♦ గ్రుమ్ము మటంచు వచించి లిట్లు ధీ
రత నివి పల్కఁగాఁ దగిన ♦ ప్రజ్ఞలుగావు మహాబలాత్మజా ! ౧౦౧౬

తే॥ చేతు లిసువది కీర్తిగాం♦చినవి కలవు, శయము లోకరెండె నీకుఁ గే♦సరికుమార !
కఱుదులాడితి జయమింత♦కంటెఁ గలదె? తగిలె నీతోడఁ బోరుట♦తగవు కాదు.

తే॥ దిక్కులం గెలిచిన కీర్తి♦ తెఱఁగుమాయు, నింతకంటె వేఱొండునా♦కిలను గలదె?
బాలు నత్తు నేలం బెట్టి♦కాలరాచి, కట్టివైరి నాముస్నిట్టు♦లాడుచుండె?

ఉ॥ పగ్గెలు పల్కినాఁడ విటు♦పల్కుట సాజమె మాటెఁ గాలముఁ
వ్రగ్గిన మాఱుపల్కినఁ బో♦నఁగెడు లాభము లేదు జట్టిచే
సిగ్గిలి నిన్నుమర్పు నిక♦సించుచునుంటి జగంబు చూడఁగా
మొగ్గక వచ్చి సీమ పిడి♦పోటునఁ గుమ్మెను. ఱొమ్ము నూపెదన్

తే॥ అసురవిభుఁ డిట్టులాడ మే♦లనుచు హనుమ, లీలఁ దేహపై కుఱికి నే♦త్రాల మిడుఁగు
లురల నరులతోఁ గవచంబు♦నోడలు పొడిగఁ, బడఁగ వక్షమ్ముఁ బొడిచెను♦వజ్రముష్టి.

తే॥ కొండ లిసుకమై రాలిన♦కొమరుదాల్చె, పెనుఁగువలెనై మొదమువచ్చి♦వెలికినుఱికెఁ
దలలు పదియును మెడలపై♦నిలుప లేక, వ్రాలె ననురుల జీవముల్♦వ్రాలెఁ దోడ.

ఉ॥ జాఱెను వీరచాపములు♦జాఱె గుణంబులు జాఱె ఖడ్గముల్
జాఱె మనస్థిరత్వమును ♦ జాఱె జయాశయు నుత్సుకత్వముల్
జాఱె శరీర దార్ఢ్యమును ♦ జాఱెఁ దెగింపును జాఱెఁ దేజముల్
జాఱెఁ బరాక్రమంబు దను♦జ ప్రభు ఱొమ్మున నిప్పు జాఱఁగన్.

తే॥ ముష్టిపోటుచే నరమున♦మున్ను విఱిగి, నాటియుండిన దిజ్మద♦నాగదంత
ములును దశవదను యశంబు♦వలెనె వాని, వీఁపునన్ దుస్సి పుటుకున♦వెలికివచ్చె.

చ॥ చిరిఁగిన కంకటంబున ఖ ♦ చించిన రత్నచయంబు రిక్కల
ట్లురవడి దిక్కులం బఱచె ♦ నుల్లమునందలి ప్రాణవాయు సం
చరణము తగ్గ రావణుఁడు ♦ శైలము తల్లడమందు భంగి ని
బ్బర మొకయింత లేక గరు ♦ వంబు చెడఁ జలియించె మిక్కిలిన్. ౧౦౨౪

చ॥ అమరులు సంతసిల్లి కడు ♦ హర్ష రవంబులు సేసి స్వర్ణ పు
ష్పములను చల్లి దీవనలు ♦ సల్పిరి రక్కసు లీర్ష్యనొంది రు
ల్లముల ముదాతిరేకమున ♦ లంగలు వేయుచుఁ గీశరాజి పం
క్తిముఖుని కీర్తి మాసెనని ♦ కేకలు వైచెను మైగగుర్పుతోన్. ౧౦౨౫

తే॥ వహ్నినైజగుణము ప్రాణ♦వాయు గుణము, ననుభవించి యెఱింగిన♦ఘనులు, వేఱు
తనువునం జొచ్చి క్రమ్మఱఁ♦దమ తనువునఁ, జేరుకరణి రావణుఁడు మూ♦ర్ఛిల్లి తెలిసె.

తే॥ తెలివినొంది యూరుపుపుచ్చి♦ తెరలి నోట, మాటరాక యుఱిమిచూచి♦సాటిలేని
మేటిమగని మారుతిఁ గని♦మిడుకకింక, మద్బలంబును చవిచూడు♦మా కపీంద్ర !

చ॥ జగతిఁ గలట్టి సర్వబల♦శక్తులు నీయెడఁ గల్గు! నీవ పో
మగల మగండవౌదు హను ♦ మంత! కృతాంతుని చూచివచ్చితిన్

దగినఁడై వచ్చి నీవు భయ ♦ దుఃఖములొందెదవన్న నంతయున్
బెగడని యేను నీవలన ♦ భీతి నెఱింగితి సంచలించితిన్. ౧౦౨౮

ఉ॥ నిక్కము నన్ను గెల్చిన సు ♦ నిశ్చల విక్రమ శాలివైతి; వే
ఱొక్కటియేల? నిల్వుము న ♦ ముత్కట మత్కర ముష్టి ఘాతమున్
దక్కక సైఁచి జీవములఁ ♦ దాల్చితివేనియు నింతదాఁక ని
న్నక్కఱతో నుతించిన స ♦ మస్తము నిశ్చయమంచు నమ్మెదన్. ౧౦౨౯

చ॥ అనుడు మరుత్సుతుండు బిడి ♦ యంబును పొందెద నీవు జీవివై
ననుగని మాటలాడు కత ♦ నన్ జయమొందినవాఁడవే చుమీ
మొనసి మదీయ ముష్టి హతిఁ ♦ బొంది మరింపక నిల్చి నా బలం
బును వినుతించు దిట్టరిని ♦ మున్నొకసారియుఁ జూడ నెచ్చటన్. ౧౦౩౦

ఆ॥ అప్పుదిర్చికొనుమ♦యని ఱొమ్ము చూప ద, శాననుండు పెదవు♦లంటఁ గొఱికి
నిడుద కేలు మిగులఁ♦బొడవుగాఁజాఁచి పా, వని యురమ్ముఁ బొడిచె♦బద్ధముష్టి.

ఆ॥ విలయమందుఁ జెడని♦విజ్ఞానమతి జగ, త్ప్రాణసుతుఁడు పంక్తి♦వదనుబలము
మునుపుగన్న రజత♦భూధ్రంబుకై వడి, వాని పోటువలనఁ♦బల్లటిల్లె. ౧౦౩౨

ఉ॥ తూలఁగ వాయుసూతి దివి♦తూలెను ధర్మము తూలె సత్యముం
దూలెను సద్గుణావళియుఁ♦దూలెను కీర్తియుఁ దూలె వేదముల్
తూలెను నీతియున్ దయయుఁ♦దూలె దపంబును తూలె భూమియుం
దూలెను బంచభూతములు ♦ తూలెను తూలె సమస్త సత్కృతుల్.

క॥ అక్కడఁగల కపివరు లప్పు, డొక్కొక రొక్కొక్క నగము♦నొగిఁదెచ్చి వడిన్
రక్కసులసేనిపై బయ, లెక్కడఁ గనరాక ముసరి♦యేసిరి కడిమిన్. ౧౦౩౪

క॥ బలసంపన్నులు ప్లవగులు, విలయాబ్దముభంగి నింగి♦పిక్కటిలఁగ న
ద్రుల నైవ వియచ్చరు లొ, త్తిలి చెచ్చెర నవ్వలికి నొ♦దింగిరి భీతిన్. ౧౦౩౫

తే॥ మింటఁ జోటు లేకొండొఁడు♦గెంటికొనుచు,నవ్వలికిఁబోక నిలిచె నా♦యద్రిచయము
తరణి మఱుఁగయ్యె జగముల♦నిరులుక్రమ్మె, రక్కసులు తగ్గిరని సురల్♦క్రమ్మరవలఁ

తే॥ కొండ లొకటిపై నొక్కటి♦కూలి విఱుగ, మిడుఁగుఱులు లేవ మెఱుపులు♦మెఱయఁ
లట్లుదాఁకి శిలావృష్టి♦యట్లు రామ, భద్రు దివ్యాస్త్రవర్షంబు♦పగిదిఁ గురిసె. [బిడుగు

తే॥ కర్బురుల పెనుసైన్యంబు♦కలఁగి చెదరి, మలఁగె మింటిరిక్కలతో వి♦మానపంక్తి
రాలె మిడుఁగులచే నబ్ధి♦క్రాఁగి మీలు, తేలి సోఁకుల కనుగ్రుడ్ల♦లీలనుండె.

ఉ॥ లోకము నేఁడె కూలెనని ♦ లొగ్గడిఁ గల్గిన రావ మెల్లెడం
బ్రాఁకఁగ రావణుండు విని ♦ పట్టని రోషభరంబునన్ సురా
స్తోక యశోవిభూతులను ♦ చూఱలు వెట్టిన దొడ్డవిల్లు బిం
బాకృతిఁదోఁపఁ దూపు లొల ♦ యం బఱపించి చెదర్చె నన్నిటిన్.

ఉ॥ అమ్ములు వింట్లు తుంట్లుగ హయమ్ములు త్రుంపఁగ సారణమ్ముల
ప్పమ్ములుగాఁగ సింహ శరభమ్ములు వ్యాఘ్రము లా రణస్థలిన్
దమ్ముగఁ జేసి కుప్పలుగఁ దాకొని పర్వతముల్ కుజంబులున్
దుమ్మయి గాలిలోఁ గలియఁ దూఱె దశాస్యుని యంపవానచే ౧౦౪౦

క॥ ఔరా! తీరగు శరసం, చారము! గిరి యొకటి లక్షశకలము లయ్యెన్
సౌరగు కర లాఘవ మ, య్యారే! యని విద్రిచిరోహిహస్తము లమరుల్

తే॥ పంక్తిముఖుచేవ పగ్గము వాఁడుచేయ, హరులు వైచిన గిరులఁ దచ్ఛకము లడరి
త్రుంచి యన్నిదెసల వార్ధి ముంచివైచె, నేల నెత్రు గప్పెను మేలఘూర్ణిగప్పె.

క॥ వానరులతోడ నేఁడే, మానిసు లిర్వురను రూపుమాపెద ననుచున్
దానవవిభుఁ డుగ్రుండై, పూనెం బది యెడమకేలఁ బోరిఁ బదివిండ్లన్ ౧౦౪౩

క॥ పది దీర్ఘ బాహువులతో, బది ధనువులవంచి పదుంబదులుగ నమ్ముల్
వదలి దశదిశలు కడలియఁ, గదిరె శరమయముగఁ బంక్తికంఠుఁ డొనర్చెన్

క॥ పొలిసెను కపిసైన్యము కు, ప్పలుగా నాకుప్పలపయి వ్రాలె వనదముల్
పొలికలను రక్తమయమై, వెలసెను సాయంతనంపు విన్నువిధమునన్ ౧౦౪౫

సీ॥ నిలువంగలేఁడయ్యె నీలుండు నడవలేఁ, డయ్యె నలుఁడు లేవఁడయ్యె గజుఁడు
కాలుఁ గానఁగలేదు గవయుఁ డంగదుఁడును, జీవించునా యనుస్థితి భజించె
చలియింపలేఁడయ్యె జాంబవంతుఁడు కొఱ, మాలి పడియె గంధమాదనుండు
గువ్వరీతి ముడింగి కుదికిలె శతబలి, పనసుని మెడ తూలి పడుచుండె

తే॥ మఱియుఁ గల గొప్పవీరులు నెఱకులంటఁ, దేఱ మాసిరి కూలిరి తికమకపడి
పాఱె రదిగని సౌమిత్రి భయదరోష, భీషణాకృతితో విజృంభించి నడచి

తే॥ రావణుఁడు వైచినట్టి శరప్రకర్ష, మడఁచి వాని యహంకారమడఁగఁ బది శ
రాసనమ్ములఁ బదితూపులేసి త్రుంచి, దనుజు లదరంగ సింహనాదమ్ముచేసె.

తే॥ వేలుపులు చాల మోదించి కేలుతట్టి, విరులు చల్లిరి మునులు దీవించినారు
ధర్మదేవత యుత్సుకత్వమున నాడె, మెచ్చె లంకేశ్వరుండు సౌమిత్రి నేర్పు.

తే॥ మేలు సంగరోత్సాహంబు! మేలువిద్య!, మేలు రణకార్య పద్ధతి! మేలు తెంపు!
మేలు కర లాఘవంబును! మేలు నేర్పు! మేలనుచు మెచ్చె ముక్కుపై వ్రేలుచేర్చి.

ఉ॥ దండకలో ఖరాదుల మదంబు నడంచిన రాఘవుండు నా
ఖండలు వ్రేల్మిడిన్ రణముఖంబున గెల్చిన నాసుతుండు న
ద్దండ శరాసనంబు పెడిదంబుగఁ దాల్చిన యేను దక్క బ్ర
హ్మాండమునందు లేరు నమరావని నీ సరివచ్చు దిట్టరుల్

—. రావణశక్తిచే లక్ష్మణుఁడు మూర్ఛిల్లుట :—

తే॥ అనుచు వింటిచే గెలువంగ♦ననువుగాద, టంచు వీనిని విడువరా♦దంచు నసుర
ధాత యొసఁగిన శక్తి హ♦స్తమునఁ గొనుచు, వైచె లక్ష్మణుపై నెల్ల♦వారు బెగడ.
ఉ॥ వైచిన శక్తి లక్ష్మణుని ♦ బాణ నికాయములెల్ల లీలగాఁ
జూచిక లట్లు త్రుంచుచును ♦ పోయి యురమ్మున నాటె దాని పైఁ
జూచిక శక్తిఁగన్న గుణ ♦ శాలి దురమ్మున వ్రాలి మూర్ఛలన్
మోచిన చింతతోఁ గపులు♦మున్చిరి రాచ్చరి సోఁక్పు లుబ్బుమై ౧౦౫౨
తే॥ ఎల్లసురలును దమసొమ్ము♦కొల్లవోయి, నట్లు వెలవెలపోయి ర♦త్యాహితమున
మునులు విసిగిరి ధర్మ చిం♦తనమునందు, ధరణి దిరిగెను మార్పడెఁ♦దరణికాంతి.
తే॥ దీని కితఁడు జంకఁగ లేదు♦త్రెళ్ల లేదు, మూర్ఛవోయినాఁడని దశ♦ముఖుఁ డెఱింగి
యితని మేను గైకొని లంక♦కేగెదనని, క్రూరచిత్తుఁడై దిగివచ్చెఁ♦దేరినుండి.
తే॥ బాహు లిర్వదింటను కవిఁ♦పట్టి మున్ను, తారగిరి నెత్తుటకు సిగ్గు♦మీఱ నిపుడు
మేరుగిరి నెత్తఁజూనిన♦తీరుదోఁప, నెత్తె బలమెల్లఁ జూపి వం♦డ్లీలకఱచి. ౧౦౫౩
తే॥ తాను పీతాంబరుండను♦జ్ఞానగరిమ, మానకున్న హేతువున రా♦మానుజుండు
శివ నగంబును చలియింపఁ♦జేసినట్టి, హస్తముల కెత్తరాని వాఁ♦డయ్యె నపుడు.
క॥ దశముఖుఁడు కడలిఁ బోలెను, దశముఖ హస్తంబు లబ్ధి♦తరఁగలఁ బోలన్
దశరథ సూనుఁడు సాగర, శిశు వనఁదగు శశిని పోలి♦చెలఁగెం జూడన్, ౧౦౫౪
తే॥ ఎత్తయత్నించి కదలింప♦నిమ్ముపడక, యూర్పువిడువ వేఱొక్క-చో♦నున్న హనుమ
కని తటాలున వచ్చి రా♦వణుని గెంటి, యవ్వలికిఁ గొనిపోయె రా♦మానుజన్ము.
ఉ॥ పావని జ్ఞానులం దధిక ♦ పావనుఁ డౌటను లక్ష్మణాఖ్యుఁ డా
శ్రీవరుఁడౌటచే మఱియుఁ ♦ బ్రేమబలంబును దొడ్డదౌట నం
భావిత భక్తిచేతఁ బసి ♦ పాపను తల్లి వహించు కైవడిం
గైవడిఁ గొంచుఁ బోయె♦రఘు కాంతుని సన్నిధికిన్ రయంబునన్. ౧౦౫౫

—: రామ రావణ ప్రథమ యుద్ధము :—

తే॥ జానకీవిభు డాసి ల♦క్ష్మణుని దించు, నంత నతఁడును తెలివంది♦యలరి లేచె
రాముఁ డప్పుడు లయకాల♦భీము భంగి, నడరి రావణుతోఁ బోరు♦నడప నడచె.
తే॥ దంతిమీఁదికి లంఘింపఁ♦దలఁచు సింగ, మట్లు రాముఁడు వచ్చుట♦యసురవిభుఁడు
గాంచి రాఘవు నెదుటికిఁ♦గనక రథము, పోవనిచ్చె నుత్సాహంబు♦పొదలుచుండ.
క॥ రణకోవిదుఁడగు దానవ, గణనాథుఁడు తేరిమీఁదఁ గ్రాలఁగ సమరాం
గణమున రాముఁడు నేలం, గణఁక నిలుచు టనువె? యనుచుఁ గదలె హనుమఁడున్.

తే॥ తనకు మున్నొసంగిన గంగ♦దలను దాల్చి, పావనుండైన శంభుండు♦పాపివితతి
మలయుచో బదచారియౌ♦మామ గాంచి, యూరకుండుట తగదంచ♦మేరయౌనె?

తే॥ అసమరీతి రణముసేయ♦నసుర తేర్పై వెలయ నేల నీవుండుట♦పాడిగాదు
సేవకుడనగు నాభుజ♦శిఖరియందు, కూరుచుండుమ యని వేడు♦కొనియె హనుమ.

తే॥ మంచిదని రామవిభుడెక్కె♦నంచితముగ, గొండపై నెక్కుసింగంబు♦కొమరుదోప
గనిన బిడ్డను మోచిన♦జనని పగిది, హనుమ యలరె సురాలి దీ♦వనలు చేసె.

తే॥ అల త్రివిక్రమ రూపంబు♦నరసియున్న, హనుమ డతిశయానందంబు♦నందగాంచి
శ్రీహరికి వాహన శయన♦శ్రీల దాల్చి, గరుడి లజ్జించె శేషుండు♦శిరము వంచె.

ఉ॥ మారుతి క్షీరవారిధి క్ర ♦ మంబున నొప్పె రఘూద్వహుండు నా
క్షీరపయోధిశాయి యన ♦ జెన్నగు సన్నను యోగనిద్రకుం
దారడు; వాయుసూతి శ్రుతి♦తండము వేదశిరోర్థ మా ధరా
జారమణుండనంగ దగు ♦ సామ్యము చొప్పడు నిశ్చయంబుగన్.

తే॥ మఱియు జూడంగ నాహను♦మంతు డొప్పె, సకలలోకమూలంబగు♦ప్రకృతినాగ
రామభూపాలుడొప్పెడ♦త్ప్రకృతి శక్తి, కరయ మూలకారణ విరా♦ట్పురుషుడనగ

తే॥ వనజజాండంబు లెల్ల గ♦ర్భమున గొన్న, దాశరథికి గావలయు ప♦ద్ధతుల దిరుగు
మారుతి భుజాగ్ర దేశంబు♦మేరుశిఖరి, నెనసె నన్న న్యూనోపమ♦మే ఘటించు.

తే॥ ధర్మ దేవత మోద న♦ర్తనముచేసె, ఋషులు కేలెత్తి దీవన♦లిచ్చినారు
బ్రహ్మరుద్రాది దేవతల్♦రణము చూడ,వచ్చి మింట మూగిరి రఘు♦వరుడు కదియ.

తే॥ సంగరోన్ముఖుడగు రామ♦చంద్రుడపుడు, కేలగోదండగుణము లా♦గిన రవంబు
దివియు భువియు సమస్తంబు♦తివిరి క్రమ్మ, రుద్రమూర్తి సేయు మృగేంద్ర♦
రుతము బోలె.

తే॥ యక్షులును రాక్షసులును ప్రా♦ణానిలములు, వీడకున్నను నిలుకడ♦యాడి నాల్క
లెండ గలగిరి మలగిరి♦యండచయము, నెలవు దప్పె బ్రహ్మాదుల♦తలలు నాడె.

సీ॥ విద్రుమ వర్ణముల్♦విలయాగ్ని నిభములు, జలధి నీటిని ద్రావ♦జాలినవియు
దిక్కుల గొలువంగ♦దివురునవియు మింటి, మంటిని తొలువ స♦మర్థములయి
యడరు నేడమ్ముల♦నసురవిభుండేసె, వాని నేడమ్ముల♦వనజ నయను
డేడేసి తుండ్లుగా♦నెడలించి యొక్క సా, రిగ నైదు తూపుల♦మొగి దొడింగి

తే॥ పరప దశకంధరుడు నైదు♦శరములేసి, నడుమనే త్రుంచి మఱి♦పది తొడుగులంట
నీడ్చి విడువంగ సూర్యకు♦లేశ్వరుండు, విశిఖ దశకమ్ముచే వాని♦విఱిచివైచె.

తే॥ దగ్గఱగనున్న రావణు♦దండువైచు, నాయుధమ్ములన్నిటిని పె♦కల్మములేసి
వెండి వైచిన బొడిచేసి♦వీరమస్త్ర, కావళుల నొక తిట్టగా♦బ్రోవుచేసె. ౧౦౭౪

తే॥ సైన్యనాథులేసిన యస్త్ర♦జాలములను, రావణాశుగమ్ముల వాన♦రావళిపయిఁ
జెదరనీయక తొలఁగించి♦శిత శరముల, నంగపతుల మస్తములు డు♦ల్లంగనేసె.

చ॥ ఘనతర రామబాణముల ♦ కంటెను జెందముకంటెఁ దొందరన్
జను హనుమానుఁ డీధర నె ♦ నంగెడివాఁ డనునంతలో నభం
బునఁ గనుపట్టు రావణుని ♦ ముందరఁ దోఁచు నెడంద లుక్క న
ద్దనుజుల కన్నులందు బెడి ♦ దంబుగ వెక్కసమై కనంబడున్. ౧౦౭౬

ఉ॥ ఆడఁదొడంగె నట్టలను ♦ వందఁగ వేడుకతోఁ బిశాచముల్
పాడఁదొడంగెఁ గంకములు ♦ ప్రబ్బి వియత్తలమెల్లఁ జుట్టి త్రో
పాడఁదొడంగెఁ బీనఁగుల ♦ యంగములం గొని నెత్తుతో యధిం
గూడఁదొడంగె రామ శిత♦ఘోర శిలీముఖ రాజి పర్వఁగన్. ౧౦౭౭

తే॥ చక్రములు ఖండములయియ♦క్షములువిఱిగి, ఖురువు లురలి ధ్వజంబులు♦కెరలి తేరు
బారు లెడసి తార్మాఱుగఁ♦బడియెఁ గరులు, తుండములు తెగిపడెఁ గొండ♦పిండులట్లు

తే॥ బండ్లువోవ విండ్లును పోవఁ♦బండ్లు వోవఁ, గరులువోవ హరులువోవఁ♦గంకటములు
పోవ శౌర్యంబుపోవ గ♦ర్వ్వరులు తుదకుఁ, దలలువోవఁ గూలిరి రణ♦స్థలమునందు.

తే॥ సుతనుమధ్యలు రణభూమిఁ♦బతుల శలలు, కరుల హరుల తలలు నొక♦కరణినుండఁ
దెలియనేరక తచ్ఛిరం♦బులను చేర్చి, కొనుచు నేడ్చి యేడ్చి యచటఁ♦గూలినారు.

చ॥ అడఁగెను సింహనాదము ల♦హంకృతు లాఁగెఁ జిరాకు చూఁపులున్
మడఁగెను ధూళియున్ డిగియె♦మందటిలెన్ బహుళాయుధా రవం
బుడిగెను టంకృతుల్ కడచె♦నుత్కట ఘీంకృతులీఁగె హేషలున్
ముడిఁగెను సైన్యముల్ దనుజ♦ముఖ్యుఁ డొకండయి నిల్చె నాజిలో. ౧౦౮౧

తే॥ నాల్గు విధముల సేనలు♦నలఁగి తునిఁగి, యొడుదుడుకుగాఁగఁ గొండల♦వడువుదోఁప
నున్న శవరాసులను కాంచి♦యుడికి యసుర. వరుఁడు బుసకొట్టసాగె స♦ర్పంబువగిది.

తే॥ నారి నాకర్ణముగ లాగి♦ఘోర శరము, లేసి రాముని భుజముల♦గాసిపఱుప
నతఁడు చిఱునవ్వుతోడ సు♦రాంతకు ధను, వైను తుండ్లుగ విఱిచె నై♦దంబకముల.

తే॥ వేఱువిల్లందుకొని యెక్కు♦వెట్టునంత, రామవిభుఁ డదియును త్రుంచి♦రాక్షసేంద్రు
పవన జవన తురంగమ♦పంక్తిఁ గూల్చి, సారథిని చంపివైచె ని♦ర్జరులు పొగడ.

తే॥ అసురమఱియు వేఱొకకై దు♦వందికొనెడు, నంతలోనదుమనత్రుంచి♦స్యందనమును
గొడుగుతోడధ్వజముతోడఁ♦గూల్చివాని, దృఢతనుత్రాణమునుగూడఁ♦ద్రెంచివైచె.

తే॥ వేఱువేఱు తేరులు వచ్చి♦చేరుచుండ, నెక్కనీయక నడుమ మాఁ♦యించుచుండె
రాఘవుఁడు; రావణుండును♦రౌద్రమూర్తి, యయ్యెమృత్యువునటియించు♦నాజియందు.

తే॥ రత్న ఖచితమ్ములైన శీ♦ర్షకములపయిఁ, బది లకోరీలఁ బఱప భా♦స్వరునిమీఁది
కెగయు హనుమనికై వడి♦నేగి విశిఖ, దశక మవ్వాని దోర్చె సం♦భ్రమమునఁ బడఁగ.

తే॥ మణులకాంతులు దిక్కుల♦మలయుచుండ, జడధిఁబడినదైత్యేంద్రు శీ♦ర్షములపుడు
నిగుడు చండ ప్రభంజన♦నిహతిచేతఁ, గూలు మేరువు శిఖరాల♦లీలఁ దోఁచె.

కం॥ రాముని నిశాత బాణము, లా ముకుటములఁ గొనిపోయి♦యబ్ధిని విడుటల్
ధామనిధిఁ గ్రొంచు సాయాహ్నము, దినసమున జలధిఁ ద్రోఁచు♦తెఱఁగున నొప్పెన్.

కం॥ అపజయ మెన్నఁడు నెఱుఁగని, కృపణుఁడు ముకుటముల నీఁగి♦కీర్తియుఁ జెడఁగాఁ
దపన నిశాకరు లబరని, యపకృష్టాహర్నిశముల♦యనువున నొప్పెన్. ౧౮౦

తే॥ మకుటములఁ గోలుపడు దశ♦మస్తకుండు, ప్రతిభటాభీల గుణత సు♦స్నతుఁడెయైనఁ
బ్రవిమలాత్మకుఁడైన సు♦కవి శపింపఁ, బ్రథితకీర్తిని కోల్పోవు♦ప్రభువుఁబోలె.

ఉ॥ క్రిందికిఁ జూచు కన్నులును ♦ కీడ్పడు మోమును రిత్తకేలు వ్రే
లం దిగి యూడమ్రజ్జి యన ♦ లంబు శరీరముతోడ నున్నదై
త్యేంద్రు డధర్మచారులకు ♦ నిట్టిదె పాటని లోకులెల్లఁ బ
ల్కం దలవంచి నేలపయిఁ♦గాలను రాచుచు నిల్చె నచ్చటన్. ౧౮౨

తే॥ అట్లు నిలిచిన రావణు♦నరసి ధీర, వరుఁడు సుగుణుండు రాముఁడు ♦ పట్టికేల
నున్నవాఁడని చంపంగ♦నుల్లమందు, తలఁప కిట్లని పల్కె నౌ♦దార్యఫణితి ౧౮౩

ఉ॥ ధర్మపథంబు ద్రొక్కక య ♦ ధర్మవిధంబున సంచరించు దు
ష్కర్ములు వెల్పులైనను య ♦ శంబు జయంబును గాంచ శక్యమే?
దోర్మద ముజ్జగిల్లెనె? వి ♦ ధూత బలుండవు నిన్ను చంప నీ
యర్మిలివారిఁ గూడుకొని ♦ యందుము సౌఖ్యములెల్ల నేఁటికే. ౧౮౪

శా॥ నీవంశస్థులతోఁ గుమారకులతో ♦ స్నిగ్ధాళితో వెండియుం
జేవంగల్గిన సేనతోఁ దొడరి యు ♦ త్సేకంబుతో నెల్లి ర
మ్మీ వేళం బెనుపోరునం దలసి నీ♦యేపుం బ్రపూర్ణంబుగా
నావంకం గనిపింపవైతి వదిగా ♦ నంగోరియే వీడితిన్. ౧౮౫

మ॥ సమరోత్సాహము గల్గునేని కడఁకన్ ♦ సైన్యంబుతో రమ్ము ప్రా
ణములం దాఁపఁ దలంతువే జనక క ♦ న్యం దెచ్చి యొప్పించి రా
జ్యము సీతమ్మునకిచ్చి కొల్వు మతనిన్ ♦ జాకుంటకున్ వేఱు మా
ర్గము లే దెన్ని విధాలఁ జూచినను ని ♦ క్కంబిద్ది లంకేశ్వరా? ౧౮౬

మ॥ దురమే సేయఁదలంతువేని బలసం ♦ దోహంబు చేకూర్చుకొం
చిరవారన్ శ్రమదీర్చికొంచు వడి నా ♦ యిత్తంబుగా రేపె నీ
శిరముల్ నాశరపాళి కావాహుతిగ న ♦ ర్పింపంగ రమ్మింక ని
ల్వార్థమున్ లేదు నిజంబు మాయలును చె ♦ ల్లంబోవు రక్షోధిపా!. ౧౮౭

తే॥ నేఁడు కాంచితే గాలికి♦నెగయు దూది, పింజలట్టులు నీ సేన♦విఱిగి కలఁగి
కూలుటలు నేఁటికేగి రే♦పాలమునకు, రమ్మనుచుఁ గరుణాళుఁడై♦రాముఁడనఁగ.

౧౪ కుంభకర్ణవధ పటలము, (౭౬౩)

సీ॥ దిగ్గజంబుల పోటు♦తిపిరి యోర్చిన ఱొమ్ము, కైలాసమెత్తిన♦ఘన భుజములు
జగడాల తపసి మె♦చ్చఁగఁ బాడు నాల్కయు, శివుఁడిచ్చు కత్తియు♦శీర్షకములు
శౌర్య సంపదయును♦సంగరస్థలి వీడి, త్రిజగంబు లేలిన♦దితిజ విభుఁడు
తలయెత్తనీని యు♦త్తలపాటుతో భంగ, పాటుతో బిడియంపు♦బరువుతోడ
తే॥ భటులఁ గన్నెత్తి చూడక♦పజ్జఁ జేరు, సుతులఁ బ్రేమను గాంచక♦సతులఁ గనక
పరవి యున్న సేననుగూడఁ♦బాటిగొనక, వెంటవచ్చు వారలను భా♦వింపకేగె.
తే॥ కమలవదనలకనులు ఖ♦డ్గములపోల్కిఁ, గష్టములె కూర్చునుతులవా♦క్యములు రామ
బాణములవలె నొంచెఁ జె♦ల్వల పయోధ, రములుతన భుజములవలెఁ♦బ్రమదమిడవు
తే॥ మంత్రములు తెల్పువృద్ధులు♦మందయాన, లైన భార్యలు సైన్యనా♦యకులు బంధు
హితులు ప్రతిమలవలె నిల్వ♦దితిజవిభుఁడు, దంతివలె నేగి చేరె నం♦తః పురంబు
తే॥ అచట నొక పైఁడిపీఁటపై♦నమరి చింత, యించుకంత కుదించి యో♦చించి పిదప
గంచుకిని పిల్చి వేగ వే♦గరులఁ దోడి, తెమ్మనుచు నాజ్ఞయిడ వాఁడు♦తీవ్రగతిని.
తే॥ వెడలి వాయువేగుఁడుమరు♦త్తుఁడుమనోగ, తియుమహామేఘుఁడాదిగాఁ ♦ దెలివి
దూతల నసంఖ్యజనములఁ♦దోడితేర, వారలకు రావణుం డాజ్ఞ♦వఱలఁ జేసి. [గలుగు
తే॥ ఏడుదీవులయందు మ♦హీధరములఁ, జక్రవాళంబుమీఁదను♦సర్వభువన
మందుగల రాక్షసుల వడి♦నరుగుదేర, నాజ్ఞ దెలిపి తోతెండని♦యనిపి వారి.
చ॥ క్రమముగ నాజ్ఞమోచి యుడి ♦ గంబులు సేయు త్రిలోకవాసులున్
దమవిభు భావమిద్దియని ♦ తత్పరతన్ గమనింపలేక డెం
దములఁ దపింప రామ శర ♦ దారుణ వేదన నోర్వలేక నా
గము తనసెజ్జఁ జేరుక్రియఁ ♦ గర్బురనాథుఁడు చేరె శయ్యకున్. ౧౧౦౫
ఉ॥ సుందరిమైన జానకి వ ♦ సుంధరపుత్త్రిక నిండియున్న యా
డెందమునందు నిండుగ ఓ♦డెంబు గడల్కొనఁ దోడఁ జింతయున్
గ్రందుగఁ జేర నించుకయుఁ ♦ గట్టెఁడి కూరుకురాక లోపలన్
గుందుచు భంగపాటు వెలి♦గొల్పఁగ గొప్పగ నిశ్వసించుచున్. ౧౧౦౬
ఉ॥ పాఱిన వేలుపుల్ నరులు ♦ పల్చన నవ్వుదురంచు శాత్రవుల్
మీఱఁగ నవ్వ వారనుచు ♦ మెట్టుకు సిగ్గు వహింపఁబోఁడు లం
కారమణుండు సీత నగుఁగా ♦ యని మిక్కిలిగాఁ దపించె నా
నారులు నవ్వ సైఁపనగు ♦ నా మగవారికి నిల్వరంబునన్ ? ౧౧౦౭
ఆ॥ అంత నసుర తాత♦యగు మాల్యవంతుండు, వృద్ధు మేను విల్లు♦విధము వంగ
రావణునకు నగు ప♦రాభవంబును విని, వచ్చి కూరుచుండి♦వానిపజ్జ. ౧౧౦౮

ఉ॥ వాని పరిస్థితిన్ దిగులు ♦ వాఱ నెగాదిగఁ జూచి చూచి య
క్షీణ తపోనిధీ! కడిమి ♦ చేస్పడ ముమ్మరమైన పోరునం
దూనితి నోటునంచు దిగు ♦ లొందితి కృశించెదె? యేమియయ్యొ! నా
మానవు లెట్టిరో? తెలుపు ♦ మా విన నామది తత్తఱించెడిన్. ౧౧౦౯

ఉ॥ మనసును మేను కన్నులును ♦ మండఁగ శర్కరమైన ద్రాక్షమై
నను రుచి గానలేని వహి ♦ నాలుకయుండఁగ దైత్యనాథుఁ డి
ట్లనియెను తాపసాకృతుల ♦ నందిన మర్త్యులతో రణంబు కూ
రెను మన వంశగౌరవము ♦ ప్రీలెను నాస్థితి గోడిగంబుగాన్. ౧౧౧౦

—: రావణుఁడు మాల్యవంతునకు రాముని పరాక్రమాదులు తెలుపుట :—

క॥ తాతా! రుద్రుఁడు మొదలుగ, నాతత లోకముల వార ♦ లందఱు పెలుచన్
నాతోడైన సుమిత్రా, జాతుని బాణముల కాగఁ♦జాలరు వింటే. ౧౧౧౧

చ॥ సమరమునం దగణ్యమగు ♦ సైన్య కదంబము రూపుమాపుచో
దమథముమాన్చి యోటమిని ♦ దార్చెడుచో నలి మట్టి యుండలన్
దమకముతోడ మంథరకుఁ ♦ దాలఁగ నేసిన నాఁటి లీల చం
దమునన యుండెఁ గాని భయ ♦ దస్థితిఁ దాల్పఁడు రాముఁ డయ్యెడన్.

ఉ॥ రాక్షససేన దట్టమయి ♦ క్రాలిన లక్ష్యము దప్పకుండు రా
మాక్షయ బాణసంఘము శ ♦ తాంగ తురంగ మతంగజాదులన్
బక్ష శిరోధి మధ్య కర ♦ పాదములన్ వడిఁ ద్రుంచుఁగాక యే
క క్షణమైన నేయెడను ♦ గాఁడుచు డుయ్యక యందు నిల్చునే?. ౧౧౧౩

ఉ॥ రాముని చేతినుండి ప్రద ♦ రంబులు వెల్వడు పిమ్మటన్ జగ
త్స్తోమముఁ జొచ్చుఁగాని వెస ♦ ద్రొక్కవు కల్పము దాఁటవచ్చుఁ ద
ద్భీమ శరప్రఘాతములు ♦ వీడవు దిక్కులఁ గాల్చు మాఱు ప
ల్కమనఁ గాల్చు వైర మెద ♦ నెంచినఁ గాల్చు లయాగ్నిఁ గాలుచున్.

ఉ॥ మేరువుఁ జీల్చుమన్న వడి ♦ మింటిని రంధ్రము సేయుమన్న నీ
ధారణి వ్రచ్చుమన్న జల ♦ దంబుఁ జెదర్చుమయన్న వారిధిన్
నీరముఁ ద్రావుమన్నఁ దన ♦ నిస్తుల సాయకపాళి శక్తికిన్
నేరుపుగాఁగఁ దోఁప వవి ♦ నిల్చునొ నిల్వవొ వాని ధాటికిన్?. ౧౧౧౫

ఉ॥ అమ్ముల నెత్తికొంట గొన ♦ యమ్మునఁ గూర్చుట యేయుటల్ విలా
సమ్ముగఁ దోఁచెఁ గాని కెల ♦ సంబుగఁ గాంచెడు వేల్పులేని న్వ
ల్పమ్మును గానరైరి కర ♦ లాఘవమున్ శర లాఘవంబుఁ ద్రా
ణమ్ములఁ గ్రోలుఁడీ చనుఁడ ♦ నం దన సైన్యము వోలె వెల్వడున్.

క॥ ధరణిజ నాథుని శర సం, చరణమ్ములు సుకవి వాక్య♦చరణ గుణాలం
కరణ ధ్వనులం గలిగియు, విరమణములు లేక విబుధ♦వినుతికి నెక్కెన్. ౧౧౧౭
చ॥ భవుని త్రిశూలమున్ మఘవు ♦ వజ్రము వెన్నుని చక్ర మాజిలోఁ
జవి గనినాఁడ భేదము ని ♦ జంబుగ నెక్కువ యున్నదయ్య! రా
ఘవ శరవేగమున్ సయింపఁ♦గాకయె క్రుంగితి నేనుగాక వే
ఱెవ రిఁకఁ దచ్ఛరాలిఁ గను ♦ లెత్తి కనం గలవార లీధరన్? ౧౧౧౮
తే॥ రుద్రు బాహాష్టకంబు నిం♦ద్రుని భుజద్వ, యంబు విష్ణుని బాహు స♦హస్రకంబు
నితని యొక వ్రేలి బలిమికి♦నీఁడురావు, తాళఁజాలవు తాఁకి య♦థార్థ మిద్ది.
తే॥ వీరు లెంద తేనియు నుగ్ర♦విష్ణులైనఁ, గార్తవీర్యుఁ బోలినవారు♦కారు నిజము
అట్టి యర్జునుఁడును రాము♦ననుజు పాద, ధూళికిని పోల్ప సాటి కాఁ♦జాలఁడయ్య!
చ॥ త్రిపురములన్ దహించుతఱి ♦ శ్రీగళుఁ డూనిన విల్లు దాని ముం
దెపుడును వేడ్కఁ కేని ధరి♦యింపఁగ నొప్పదు దానికొక్క వే
ఱుపమితి పల్కఁలేదు శ్రుతు ♦ లొక్కెడఁ దప్పినఁ దప్పుఁగాక యా
తపన కులేంద్రు చాపము వ ♦ దల్చు శరంబులు తప్ప నేర్చునే? ౧౧౨౦
సీ॥ వెలలుచో నాల్గుమో♦ముల వేల్పుఁ బోలును, చెదరుచోట సహస్ర♦శీర్షుఁబోలుఁ
బగఱఁజేర యుగాంత♦భైరవుఁబోలు నా, చిలుకుల పనులు వ♦చింప నరిది!
నా బలగర్వముల్♦నశియింపఁ జేసిన, నన్న వేఱొక సాక్ష్య♦మెన్న నేల?
వాఁడు పట్టినవిల్లు ♦ పడమటిదో? తూర్పు, దో? దక్షిణంపుదో? యుత్తరపుదో?
తే॥ మూలలందలిదో? విశాల♦భూమిఁ గలదో?, మింటిదో సమస్తంబును♦మేవినదియో?
యెఱుఁగఁజాలకుంటిని కుడి♦యెడమలందు, నిక్క మేవంకనుండెనో ♦ నేర నిఁకను.
మ॥ వసుధాధీశుని వాహనం బనిలుఁడో♦వైశ్వానరుండో విభా
వసుఁడో కాలుఁడొ కావలెం దెలియఁగా ♦ వచ్చుం బ్లవంగంబుగా
వెస నక్షోఁణి యొనర్చు చేత లురగ♦ద్వేష్యుండుఁ గావించునే?
యసమానోన్నతి నొంద దద్దియన నా ♦ యజ్ఞత్వముం దెల్పదే?
చ॥ కదనతలంబుఁ జేరి యెఱుఁ ♦ గందగు నక్కఱలేదు గౌరవా
స్పదయగు ధాత్రి కీడయిన ♦ జానకి రాముని మేనుగాంచి భీ
తిదమగు వాని వీర విహా ♦ తిం గని యుండుట మన్మథుండు నే
మొదలుగ నెల్లవా రతివ ♦ ముందఱఁ గుక్కలు గాక యన్యులే?
క॥ నాశము గలిగెడి వేళను, శ్రీశ విరించన మహేశ్వ ♦ రేంద్రాదులచే
నాశిల్లక యుత్తమ వసు, ధేశు నొకని వైరిగాఁగ♦నెనసితిఁ దాతా! ౧౧౨౫
చ॥ అనవిని మాల్యవంతుఁ డను ♦ నన్న! వచించితి మున్నె నీకు నేఁ
జనవున వానిఁగ్గైకొనవు ♦ చాలఁ జిరాకును గొంటి వా యశో

పనుఁడు విభీషణుండు తెలు ♦ పఁగ వినికుంటివి కారణంబు లు
న్నను పరికింప కుంటి వీఁక ♦ నాతరమా వివరింప శ్రేయముల్ ?

చ॥ కటువులుగాఁగ నన్నను సు♦ఖంబులఁ గూర్చెదు పద్ధతుల్ విశం
కటగతిఁ జర్చచేసి యొడి ♦ కంబుగ నిక్కపు బంధులాడ నొ
క్కటియుఁ జెవిఁ గదింపక ము ♦ ఖస్తుతి చేసెదు మూర్ఖ వాక్కులం
బటిమగ విన్చు నీ గతిని ♦ వాదొనరించుచు నుంటి సర్వముల్. ౧౧౨౮

తే॥ అనుడునవ్వాలనున్న మా♦యావిమిన్న, యగుమహోదరుఁడెదపొచ్చి♦యతనినుఱిమి
చూచినొచ్చిన ప్రభు నిట్టు♦లేఁచఁదగునె?, యనుచునుత్సాహకరముగా♦నాడఁదొడఁగె

ఉ॥ మేలు దలంచి మంచిదని ♦ మేవడిగొన్న యనంతరంబు నె
త్నే లభియింపనిమ్ము మఱి ♦ యొడ్డనిచే ననువుల్ త్యజింప నో
ప్పే లభియింపనిమ్ము తమ ♦ యొప్పిన పట్టున నిల్చుటే మహా
శీలుల లక్షణంబు వెను ♦ చెంగిన నిందయు రౌరవంబగున్. ౧౧౨౯

తే॥ అల త్రివిక్రముఁడును త్రిపు♦రాంతకుండు, పోరి యోడిరి వైభవ♦స్ఫూర్తి చెడఁగఁ
జంచలీకృత కైలాస♦శైల ? నరుల, తోడి పోరున కీవు వె♦న్నాడుదేమి ? ౧౧౩౦

చ॥ గెలిచిన వార లోడెదరు ♦ గెల్చెద రోడినవార లొక్కచోఁ
గలిమిగలారు క్రుంగెదరు ♦ కల్మి వహింతురు లేనివారలున్
బలమున కొక్కయొల్ల కను ♦ పట్టునె ? యల్ప తపః ఫలంబుచేఁ
దొలఁకెడు రామలక్ష్మణుల ♦ దొడ్డగఁ బల్కెదు బట్టు పోలికన్. ౧౧౩౧

ఉ॥ సీతను వీడితేని యొక ♦ చెట్టయు రా దటు వీడకున్నచో
నీతముగాఁగ జీవముల ♦ నీఁగిన నీఁగఁగవచ్చు వేఱు సం
పాతము గల్గునేమి ? స్థిర ♦ బంధుర గౌరవ మింకిపోవఁ జిం
తా తలిమంబుపైఁ బొరలి ♦ తాపము నొందినఁ దప్పిపోవునే ?. ౧౧౩౨

ఉ॥ ఊరక యిట్లు మున్వెనుక ♦ లుయ్యల లూఁగుచునుండ లంకలోఁ
బౌరులతోడ మమ్ము ఫల ♦ పాదపబృందము వోలె రాము దం
డారడ మొప్ప నార్పదె ? జ ♦ లార్ణవమందొక కొంత నీరమున్
సూరుఁడు త్రావ నంతయును ♦ శోషిలె నంచడలంగఁజెల్లునే ?. ౧౧౩౩

మ॥ మును ముమ్మూర్తులు వేల్పులోడి పఱవన్ ♦ ముల్లోకముల్ నీమహా
జ్ఞను పాలించుచునుండఁగాఁ దృణముపై ♦ నట్టాడు ప్రాలేయముం
జెనయంజాలని మానవాధముల వా ♦ సిం బెద్ద కొండాడి నీ
యనుఁగుందమ్ముని కుంభకర్ణు బల గ ♦ ర్వాదుల్ డిగం బూన్చెదే ?

తే॥ కుంభకర్ణు రప్పించి సం♦రంభ మొప్పఁ, బంపుదేని యతనిఁ గాంచి♦పాఱి డాఁగు
వారు; నిలిచినచో వారి♦ప్రాణములను, తీసికొని రాఁగలండు దై♦తేయచంద్ర !.

ఉ॥ నావుడు రావణుం డతని ◆ నర్మిలిమెచ్చి కుమార! వైభవ
శ్రీ విలసిల్లఁ బల్కితివి ◆ ప్రేమకు మేరయుఁ గల్గునేమి? ర
క్షో వన పాలకుండ వని ◆ సొక్కి సమాహితచిత్తుఁడయ్యె; వి
ఘ్నావలి వచ్చునేమి నడు ◆ మంతరమందు వినాశవేళలన్? ౧౧౩౬

—: కుంభకర్ణుని మేలుకొలుపుట :—

మ॥ ఇది మేలంచు వచించి రావణుఁడు మీ ◆ రింపారఁగా నేగి యె
వ్విదమైనం దగఁ గుంభకర్ణు నిదురన్ ◆ వేతోలి తోడ్తెండనన్
బదఁడంచున్ యమదూత లట్లు లసుర ◆ వ్రాతంబు నిద్రాళు నిం
టి దరిన్ వాకిట నిల్చి లెమ్మనుచుఁ దా◆టింపంగ వాద్యంబులన్. ౧౧౩౭

ఉ॥ లేవని కుంభకర్ణుఁ గని ◆ లెంకలు లోనికిఁ జొచ్చి తేఁకువన్
గ్రేవలఁబోయి తోమర ప◆రిఘ గదాదుల మస్తకంబుపైఁ
జేవ యెలర్ప మోఁదియుఁ గృ ◆ శింపని నిద్దుర గాంచు దానవున్
సేవకు లంతఁ గన్గొని వ ◆ చించిరి చేఁడజు యగ్గలింపఁగన్. ౧౧౩౮

శా॥ నిద్రాదేవికి ముద్దుకూన! విను ని ◆ ర్నిద్రుండు కాలుండు నీ
నిద్రాభంగము చేసినాఁ డలుపమా ◆ నిద్రాళుతన్ వీడి పె
న్నిద్రం బొందుము కాలుమందిరమునన్ ◆ నిండారు ప్రేమంబుతో
భద్రంబుల్ సమకూర్చె నగ్రజుఁడు నీ ◆ పాండిత్యమున్ మెచ్చుచున్.

మ॥ కొఱలేకుండిన దానివాలి బ్రదుకుల్ ◆ క్షోభంబులం బొందఁగాఁ
గొఱవిం జేకొని నెత్తి గోఁకికొను మూ ◆ ర్ఖుంబోలె మీయన్న యి
క్కొఱగాముల్ పొనరించి దీర్ఘమగు కూ ◆ ర్కు న్నీకుఁ జేకూర్చె ని
క్కొఱయా నిద్ర యిఁకేల లెమ్మనుచు ర ◆ క్షోవీరు లుంకించుచున్

ఉ॥ నొచ్చిన కేలు మిక్కిలిగ ◆ నొవ్వఁగఁ గొట్టియు మేలు కాంచమిన్
గ్రచ్చఱఁబోయి రావణుని ◆ గాంచి ప్రభూత్తమ! తమ్ము నియ్యెడన్
జెచ్చెర లేప మావలనఁ ◆ జెల్లదటంచు వచింపఁగా నతం
డెచ్చుగ దంతిమూఁకలఁ బ ◆ యిం బఱపించుచు లేపుఁ డీయెడన్.

తే॥ వారణములు త్రొక్కినను లే◆వకయయున్న, మీకుఁగల నేర్పులంజూపి◆ మేలుకొలుపుఁ
డనుచు వేవురు మల్లుర◆ననుప వారు, ప్రభునిచింత నీతఁడు తీర్ప◆వలఁతి యనుచు.

చ॥ తలఁచుచు నిద్రలేపఁ జని ◆ ద్వారముతీయఁగ వాని శ్వాస మ
త్యలఘువుగాఁగ వీవ జడు ◆ లందు దగుల్వడి లోనికేగుచున్
వెలి కరుదెంచుచుం దగులు ◆ వీడమిఁ జేతు లొకళ్లొకళ్లు ని
ట్టలముగఁ బట్టికొంచును ది ◆ టంపు బలంబున దాఁటి రంకిలిన్.

చ॥ ఇతనిని లేపు మార్గమిఁక ♦ నేదని నోటిని ముక్కుఁగాంచి భీ
మతులయి తాఁకఁగా వెఱచి ♦ మందలఁ గావళి శంఖరావముల్
శ్రుతుల కడం గదించుచు ము ♦ సుండి గదామలతోడఁ గాలు గే
లు తల నలఁగ మోఁదియుఁ గ ♦ లుక్కక కంఠుట గాంచి వేసటన్.

తే॥ ప్రభునియుత్తరువొంది తు♦రంగములను, తోలి త్రొక్కింప నది తల్లి♦జోలపాడు
కరణి నూఁగింప నా కుంభ♦కర్ణుఁ డంత, గుఱ్ఱుపెట్టి గాఢంబుగు♦కూర్కు నొందె.

తే॥ అసురులంత నేలిక యొద్ద♦కరుగుదెంచి, చేయఁదగిన యుపాయముల్ ♦ చేయఁబడియెఁ
గేలు నొచ్చె హయములు త్రొక్కి♦సోలిపోయె, నేమియును లాభ మగపడ♦దెట్లు ననుడు.

తే॥ కరులుహయములు తేరులుద్రొక్కఁ♦గదలకున్న, కుంభకర్ణు శూలములతోఁ♦గ్రుమ్మిగదల
మోఁదియైన మీకుం దోఁచు♦నేదియైనఁ, జేసి నిద్దుర లేపి పి♦ల్చికొని రండు.

తే॥ కర్త రాక్షుఁడు పొందని♦తత్తఱింప, దనుజ ననుమతి నాతని ♦ యనుజుఁ జేరి
గూబలంట శూలములతోఁ♦గ్రుమ్మి క్రుమ్మి, ముసలములతోడ దంచఁగా♦ముసలి లేచె.

చ॥ తలఁపునకందు మించిన యు ♦ దగ్రశరీరుఁడు కుంభకర్ణుఁ డ
మ్మొలపునఁ జచ్చినట్టి యొక ♦ మేటరి ప్రాణములొందు క్రైవడిన్
మెలఁకువ గాంచి లేచెఁ దల ♦ మింటిని తాఁకఁ ద్రివిక్రమేశ్వరుం
బలెఁ దనమేను దిక్కులకుఁ ♦ బర్వఁగఁ గన్నులు వార్ధి మించఁగన్.

క॥ త్రిజగంబులు వడఁకఁగ ది, గ్గజములు చలియింప రవియుఁ♦గలఁగం బొఱిన్
గుజగుజలువోఁ ద్రిమూర్తులు, గజిబిజి సురలొందఁ గుంభ♦కర్ణుఁడు లేచెన్.

ఉ॥ ఆఁకలి మీఱ మేలుకని ♦ యన్నము చాలమిఁ బేదమోముతో
సోఁకులు వండియున్న దిను ♦ సుల్ పలువందల బండ్ల యన్నమున్
మేఁకలఁ దొట్టి యేనుఁగులు ♦ మీలును మద్యము పండ్లు మెక్కి య
ట్టాఁకలి రేఁప దున్నలు న ♦ వాస్రము లాన భుజించి తేఁకువన్.

క॥ బెడిదముగఁ గనులు విచ్చెను, పిడుగుల నొకచేతఁ బట్టి ♦ పిండిగఁ జేయన్
జడనిధి వండలి నేయన్, గడిగా రవిఁబట్టి మ్రింగఁ♦గా నగు లీలన్.　　౧౦౯౨

సీ॥ కూర్చుండియుండ ర♦క్షోధిపు రావణు, నిలిచినంత పొడవు♦ నెగడువాఁడు
కడలి యలలవంటి♦కనుబొమ ల్గలవాఁడు, వరి వెన్నవంటి వా♦ల్పురగుఁవాఁడు
రక్తమాంసములు చ♦ర్మము లెమ్ములును చింద, జవిరి జవిరి తినఁ♦దివురువాఁడు
మీఱిన యాఁకలి♦తీఱ నాయుధములు, నమలి విశాలిక♦నవ్వువాఁడు

తే॥ కఱకు శూలంబు కేలను♦గలుగువాఁడు, సగము కాలి నిల్చిన తాడి♦పగిదివాఁడు
మదము గలవాఁడు స్తబ్ధరో♦మములవాఁడు, ఒడలి విఱుపులు త్రేఁపులు♦విడనివాఁడు.

తే॥ ఇంద్రు పండ్లురాల్చిన చేతు♦లెత్తి ప్రహరిఁ, దనరు బురుజుల మెల్లనఁ♦దడవువాఁడు
శక్తి చేతఁదాల్చినవాఁడు♦చవికి సింహ, శరభ మాంసముల్ దిననోరు♦ తెఱచువాఁడు.

తే॥ పడకయను వారినిధినుండి♦పైకిలేచు, తనదు నిడుపైన మేనిపైఁ♦జెనకి యలము
బాడబాగ్నికీలలొ యనఁ♦బరఁగు నిడుపు, జేగుఱైన రోమంబులఁ♦జెలఁగువాఁడు.

తే॥ దెసల గెలిచిన దశకంఠు♦నెసకమునకు, జంకి చండ మయూఖుండు♦జాతవేదుఁ
డడఁగి యుండఁ దగిన గుహా♦లనఁగ నిద్ర, కప్పు వీడని లోఁతగు♦కనులవాఁడు.

తే॥ వారణంబులు చరియించు♦పర్వతగుహా,వంటి దోరముల్ గల ముక్కు♦వఱలువాఁడు
కొండ చిలువలు నిద్రింపఁ♦గూడునట్టి, పెద్ద శ్రవణ రంధ్రంబులఁ♦వెలయువాఁడు.

తే॥ ఐన కుంభకర్ణుని గని♦యన్నగారు, పిలుచుచున్నారు మిమ్మని♦విన్నవించు
సేవకులతోఁడ జనె దశ♦శీర్షుఁడున్న, మందిరమునకు నగరానఁ♦గ్రందువుట్ట.

తే॥ పెద్దకొండ పరుండిన♦విధము దెలియఁ, జాఁగి తమ్ముఁడన్నకు ప్రమొక్క♦వేగయెత్తి
గ్రుచ్చి కౌఁగిలించికొనె ర♦క్షోవిభుండు, కొండ కొండను తడవిన♦కొమరుదోఁప.

తే॥ ప్రక్కఁగూర్చుండనిడుకొని♦రక్తమద్య,ఘటఘటలుకొన్ని తెప్పించి♦కాంక్షనొసఁగి
పలల మిచ్చి తెల్లని పట్టు♦వస్త్రములను, రత్నభూషణముల నపా♦రముగఁ బెట్టె.

తే॥ ఇంద్రుఁ డైరావతంబుతో♦నీగిపాఱు, వేళఁ దప్పి జాఱిపడిన♦వీరపట్ట
మమర ఫాలభాగమున లం♦కాధినాయ, కుండు తమ్ముని కర్మిలిఁ♦గూర్చికట్టె.

తే॥ మెఱపుకైవడి మేనెల్ల♦మెఱయుచుండఁ, జెందిర మలందిన గజంబు♦చెలువుదెలుప
మొగులుఁబోని దేహంబున♦బుగులుతావి,చందనముపూసెఁ దనదుహ♦స్తములతోడ

తే॥ వినము కసిమసఁగినరీతి♦విన్నత్రోవ, యొరయ నిల్చిన తమ్ముని♦యురమునందు
భవుఁడు ప్రేమతోనొసఁగిన♦వహ్నిఁబోలి, వెలుఁగుకవచంబు దొడిఁగెను♦విబుధవైరి.

ఆ॥ ఎడమకన్ను బొమయు♦నెడమ భుజంబును, కంపమొందఁ గుంభ♦కర్ణుఁ డంత
నన్నఁగాంచి నంగ♦రాలంకరణమేల, నేసె దనఁగఁ బంక్తి♦శిరుఁడు తెలిపె.

క॥ నరపతి సుతు లిరువురు వా, నరసేనలతోడ వచ్చి♦నగరమ్మును పెం
పఱ ముట్టి యెవ్వ రెన్నఁడుఁ, బొరయని విజయమ్ము గొనిరి♦పొరిగొను వారిన్.

—: కుంభకర్ణుఁడు రావణునకు హిత ముపదేశించుట :—

ఉ॥ నావుడుఁ గుంభకర్ణుఁడు ఘ ♦ నంబగు యుద్ధము సంభవించెనే?
పావనియైన జానకికి ♦ బన్నము లింకను నీఁగలేదొకో?
దేవ మనుష్య లోకముల ♦ దీపిత రాక్షసకీర్తి మాసెనే?
యీవగ దాపరించెనె స ♦ మిద్ధ కులంబునకున్ వినాశముల్ ?. ౧౧౬౬

చ॥ సమరము డాసెనే? యదియు ♦ జానకి కోసమె సంభవించెనే?
కమలదళాక్షిపైఁ జెడుగు ♦ కామము వల్దని మున్నె యంటి నే
త్రముల విసంబు గల్గిన పృ ♦ దాకువుఁ బోలిన ధాత్రిపుత్త్రి పైఁ
దమి విడకుంటివో? విడక ♦ తక్కుటయున్ విధికృత్యమేయగున్. ౧౧౬౭

చ॥ వసుమతిఁ గెల్లగించి సుల ♦ భంబుగ నెత్తఁగవచ్చు లోకముల్
కసిగొని మ్రింగవచ్చు రఘు ♦ కాంతుని సంగరమందుఁ గెల్వ మా
నసమున నెంచుటల్ జనక ♦ నందిని మేను పరిష్వజింపఁగాఁ
బూనఁగునటంచు నెంచుటను ♦ బోలును రాక్షస వంశ భూషణా !.

చ॥ గెలుపును గల్గునే ? మఱియుఁ ♦ గీడ్పడుఁగాక పులస్త్య ధాతృ స
త్కులమున మేలిమిన్ జెడఁగఁ ♦ గోరి యొనర్చితి భూగుణంబుచే
జల గుణమున్ విభిన్నమగు ♦ జాడున నుత్తమ వంశ కీర్తి నీ
వలన నశించె సర్వమును ♦ పాడుపడెం బలుభంగులం గటా ! ౧౧౬౯

క॥ ఇచ్చితి జయము మఘవునకు, గ్రొచ్చితి పల్లంబు బందు♦గులకు నీ్నికన్
దెచ్చితి పలువగలఁ జెఱుగు, వచ్చితి చానిచ్చుఁ దొలఁగు♦పద్ధతి గలదే ? ౧౧౭౦

తే॥ మంచి ధర్మపద్ధతుల శ్ర♦మించిచేసి, వన్నె మున్నుగూర్చితి ఒల♦భాగ్యములకు
నట్టి ధర్మంబు నీవయి♦యడఁచివైన, నంచితంబుగ నెవ రుద్ధ♦రించువారు ? ౧౧౭౧

చ॥ త్రికరణశుద్ధి యుల్లసిలి ♦ దీన శరణ్యత ధర్మవర్తనల్
ప్రకట పరోపకారమును ♦ భాసిలు పుణ్యులమోలఁ గల్గ బూ
టకములఁ బాపమందును వ ♦ టారితనంబు వహించినట్టి మో
ఱకులు జయింపనేర్తురె ? తొ ♦ లంగునె ధర్మ మధర్మ పీడచే. ౧౧౭౨

చ॥ మఱియొకమాట విన్నఁ గదు ♦ మంచిదెయా విననేని లెన్సయొ
డ్డోఱకములేల ? యున్నది ప ♦ యోధిని దాఁటిన కోఁతి,సీతయుం
జెఱవడె వాలి వక్షమును ♦ చీల్చిన బాణముకడ్డు దైత్యులుం
గొఱవడకుండఁగా మనముఁ ♦ గూడితి మేది కొఱంత యెన్నఁగన్ ?

శా॥ సీతాదేవిని పీడి రామ పద రా ♦ జీవంబులన్ ప్రాలి ప్ర
స్ఫీత ప్రాభవమొందు నీయనుజు సు ♦ స్నిగ్ధుండవై కొల్చి త
చ్చేతోమోదన రీతి వర్తిలుము ; నీ ♦ సేనాతతిం బంపి త
ద్వ్రాతంబుల్ నశియింపఁ జింతిలుట భా ♦ వ్యంబౌనె ? లంకేశ్వరా !

తే॥ పేర్చి దళములఁ బూర్తిగాఁ♦గూర్చికొంచుఁ, గదనరంగంబునకుఁ జని♦కడిమిఁజూపి
శత్రుల జయించుటో లేక♦నమయుటో తగుఁ, గాక యిది యుక్తమగునె లం♦కాపురీశ!

తే॥ అనిన విని రావణుండు ని♦న్నక్కఱపడి, పిలుచుటెన్న భవిష్యత్తు♦దెలుపఁగాదు
వెడలి యల్పమానవులఁ జ♦క్కడఁపఁగాని, నీహితములెన్న! తెలిసె న♦త్యాహితంబు.

క॥ విడిచితివి పౌరుషంబును, కుడిచితి వుదరంబు నిండఁ♦గుదురుగ నింకన్
నడవుము చల్లనియెడ కటఁ, బడి నిద్దురపొమ్ము రేలు♦పవళులు ప్రీతిన్. ౧౧౭౭

తే॥ మానవులకుఁ గేల్మోడ్చిన♦మస్కరించి, గూని మ్రానిమున్కలకు మ్రొ♦క్కులనొనర్చి
బ్రతుకు మనుగడ తిండికై ♦ బ్రతుకునట్టి, నీకు నీతమ్మునకుఁ దగు♦నాకుఁ దగునె ?

శా॥ ఓరీ సేవక! సాయుధంబగు రథం ♦ బొంటించి తెప్పింపు దు
ర్వార ప్రోద్ధతి దేవ నాగ నర వ♦ర్గంబెల్ల నొక్కుమ్మడిన్
జేరన్వచ్చి మనుష్య వానరులకున్ ♦ జేడ్పాటు గాకుండఁగా
బోరన్ రండని యెల్లవారలకుఁ దె ♦ ల్పుండీ మదీయాజ్ఞచే.

చ॥ అని పయనంబుకై తొడఁగు ♦ నన్న పదంబుల వ్రాలి శూలమున్
మినమినలాడఁ గైకొని క్ష ♦ మింపుము గెల్పున పొంది వత్తు నే
నని వచియింపఁజాల విధి ♦ యార్చుచు గెంటుచు నుండెఁ జావు త
ప్పని సరి చత్తునేని జన ♦ పాలక నందిని వీడు మేలగున్. ౧౧౭౦

తే॥ ఇంద్రజితుఁడును లక్ష్మణు♦నిషువుచేతఁ, బడుట నిక్కము నేనయో♦పవనధూత
భూతియగు; భావిశుభములఁ♦బొందు తెఱఁగు, చర్చచేసి యంచితరీతిఁ♦జలుపుమన్న!

క॥ నను గెలిచికేని పిమ్మట, నిను గెలుచుట నిజము; పిదప♦నెమ్మి దలఁచి సీ
తను వీడననుట వెడఁగగుఁ, బనిగొని విడుటెన్న నీ త♦పఃఫల మన్నా!

తే॥ నేర్చి నేరక తొలినుండి♦నేఁటిదాఁక, నేనొనర్పు తప్పులు గల♦వేని సైఁపు
మన్న! నీయెదుటికి వచ్చు♦టరిది యింక, సెలవె? యని కుంభకర్ణుండు♦వెలలఁబాఱె.

తే॥ నిలుచు రావణు కన్నుల♦నీరె కాక, నెత్తురును చిందె నచ్చటి♦నెమ్మి బందు
గులును మిక్కిలి తపియించి♦కుమిలినారు, కుంభకర్ణుండు పోయెను♦కోటదాఁటి.

తే॥ శూలధారియై చను మహా♦శూరుతోడ, వెడలుఁగాక సైన్యంబని♦విభుఁడు పలుక
దనుజ బృందంబు వెడలె వా♦ద్యములతోడ, మింట సురలతలల ధూళి♦మేవుకొనఁగ.

తే॥ స్యందనములపై మాతంగ♦బృందముపయి, గాలిబంటుల కేలను♦గ్రాలు కేత
నమ్ము లాజిని లేచు ర♦జమ్ము దివిని, మైలపఱుప వానిఁ దుడుచు♦లీలనొప్పె

తే॥ ఆయుధంబు లొండొంటి రా♦యంగ లేచు, నిప్పుకలు వీరుల కనుల♦నిగుడు మిడుఁగు
ఱులును మిక్కిలి వెలువడి♦యలముకతన, వేఁడిచేత జీమూతముల్♦మాఁడిరాలె.

చ॥ కరులు తురంగముల్ రథ ని ♦ కాయము దందడియై కడల్కొనన్
ద్వరపడి ముంగల న్నడచు ♦ దండును వెన్కల నేగు సేన క్రి
క్కిఱిసి కుదించి మధ్య నిఱి ♦ కింపఁగ లోపలి మూఁక నేలపైఁ
జరణము లూనలేక యెల♦సంబున వే చనె నంతరంబునన్. ౧౧౭౮

ఆ॥ వేయి శరభములును♦వేయి సింగంబులు, వేయి భూతములును♦వేయి కరులు
కట్టఁబడిన దిగిభ♦గణమీడ్వలేని తే, రెక్కి కుంభకర్ణుఁ♦డేగుదెంచె ౧౧౭౯

ఆ॥ పరశు చక్ర భిండి♦పాల గదాసి తో, మర నిషంగ చాప♦దర ఖరోగ్ర
ముసల శూల శస్త్ర♦ముద్గరాదులఁ దాల్చి, దనుజసేన నడచె♦ధరణి యదర.

ఆ॥ వరుస వరుసలుగను♦వడివడి చేనూని, యంది యిచ్చు రాక్ష♦సాలి మద్య
పాత్రములను పక్వ♦పఱచిన మాంసంబు, నినుచు బండ్లతోడఁ♦జనియె వెంట.

సీ॥ పెక్కండ్రు పనివాండ్రు♦వేవేగ నడిపడి, యిరుగేల వారి యం♦దిచ్చుచుండ
గుహాను చొప్పించు నం♦గున నోట నించుచుఁ, గుంభకర్ణుఁడు రణ♦క్షోణిఁ జేర
వీని యీకోలపని♦వాసర నితతిత్రోఁ, బూర్తియై నిలుచునో? పొడవుకొనునొ?
వీని కడుపునిండఁ♦బ్రాణివర్గములెల్లఁ జాలియుండునె యను♦శంక పొడము

తే॥ చరణ మూంచినచో నెల్ల♦శవ మయంబు, వీని మూలాన సమవర్తి♦వేయుక్రొత్త
దారియెఱిఁగెనుయముఁడెక్ర♦త్యాకమయ్యెఁ, బాజుబెల్లనియ పనులు♦పరుగులిడిరి

తే॥ సర్పరాజు శిరమునుండి♦జాఱి భూమి, నాడ మేరువు వచ్చిన♦తోయ మొప్ప
కనక రథమెక్కి వచ్చు నా♦ఘనశరీరుఁ, గుంభకర్ణుని శ్యామలాం♦గుండు కాంచె.

తే॥ ఘన పతాకయందున వీఁ♦గానరాదు, సింగ మున్నది నాచి నే♦చిత్రతనువు
చిత్తవేగముతోడఁజూ♦చినను పూర్తి, కాదు రాక్షసరూపుఁడీ♦ఖరుఁ డెవండొ?.

చ॥ ఒక్క భుజంబుఁదొట్టి మఱి ♦ యొక్క భుజంబగుదాఁకఁ జూడఁగా
నిక్కము కొన్నినాళ్లు పయి ♦ నించును కాళ్లు జనించినట్టి గ
ట్టొక్కటి యిట్లు వచ్చెనొకొ? ♦ యుద్ధము సేయఁగఁ గోరివచ్చె నే
మొక్కలుఁ డంచెదం దలఁపఁ ♦ బోలదు ఘోర శరీరుఁ డెవ్వఁడో?.

మ॥ ఉదయాద్రిన్ మొలతెంచు భాను కిరణో♦ద్యోగంబు మట్టాడ్చి పె
ల్లిదమౌ చీకటి నించు వీని తనువుల్♦లెస్సం బరీక్షించి నె
మ్మది భీతిల్లి ప్లవంగముల్ దెసలకుం♦బర్వెత్తె నీసైన్యముల్
జెదరం దోలఁగ రావణుండు గొను నా♦భీల క్రుధారూపమో?

—: విభీషణుఁడు రామునకుఁ గుంభకర్ణు నెఱింగించుట :—

మ॥ అని శ్రీరాముఁడు ప్రశ్న సేయ విని లం♦కాధీశు తమ్ముండు ప
ల్కును మాయన్న కృతాంతతుల్యుఁడు లయో♦గ్రుం బోలు వాఁడంబుజా
సను గన్నాతఁడు యోగనిద్ర మదిలోఁ జాలింప దైత్యాళి నీ
ల్గును ; వేల్పుల్ మరణింతు రీయసుర కూ♦ర్కున్వీడి కన్విచ్చినన్.

తే॥ లేప లేని కల్పముదాఁక♦లేవకుండు, నిదురపోతు గాలికి మించి♦కదలువాఁడు
యమునకు యముండు హరిహాయు♦నాజిఁ దఱిమె, రోషశీలుండు కుంభక♦ర్ణుఁడనువాఁడు.

సీ॥ పైనున్న యింద్రుండు♦పడకుండఁ జౌదంతిఁ, దేకువ గిరగిరఁద్రిప్పినాఁడు
శ్వసనుఁబట్టి నలంచి♦సారంబు దీయంగఁ, బిడుచువాఁడు జలధి♦నడచువాఁడు
చేవకుఁ దగు దృఢ♦చిత్తంబు గలవాఁడు, బ్రహ్మచే వరములఁ♦బడసినాఁడు
శూలిని మెప్పించి♦శూలంబు గొనినాఁడు, సురల వీఁపులె సదా♦చూచువాఁడు

తే॥ ప్రబలి తాటియాకుల గాలి♦పడగ వోలెఁ, దిరిగినాఁడు జగంబులఁ♦ద్రిప్పినాఁడు
ఇంతదాఁకను నిద్రయం♦దితఁ డుంట, వలన జీవించియున్నది♦ప్రాణి వితతి.

తే॥ పాడితెరువు గాదిది దీని♦వలన మనకుఁ, బ్రాణహాని నిశ్చయమని♦యన్నతోడ
రెండు మాటలు పలికె నీ♦తండు దాని, వెడఁగు దైత్యుండు పెడచెవిఁ♦బెట్టినాఁడు.
తే॥ సాధ్యమైనంతవఱకును♦సామమునసె, హితము బోధించి తుదకింత♦యేని వినమి
విసుగుచెంది మృత్యువు శిరో♦వీధి నిలిచె, ననుచుఁబల్కి నీయెదుటికి♦నరుగుదెంచె
తే॥ అని విభీషణుఁ డాడ వ♦నాటవిభుఁడు, వీనిఁ జంపిన లాభంబు♦గానఁబడదు
వచ్చునేని చేర్చికొని యు♦వ్వాల పలసిన, పనులు గావింత మిది నీకుఁ♦జనునకాదె?.
తే॥ అనుడు నతసియొద్దకుఁ♦బోవ నర్హుఁడెవ్వఁ, డనుచు రాముఁడు పల్క న♦య్లైన నేగి
కలుపుగోలుతనంబునఁ♦బలికి వచ్చు, నేని తోడ్తెత్తు ననె రావ♦ణానుజుండు.
తే॥ మంచిదని రాముఁడన దైత్య♦మాన్యుఁ డేగి, యతనిరాకను విని మోద♦మందుకుంభ
కర్ణు పాదముల్ తన మస్త♦కంబు సోఁకఁ, జాఁగి మ్రొక్క నతఁడు నెత్తి♦కౌఁగిలించె.

—: విభీషణ కుంభకర్ణుల సంభాషణము :—

చ॥ కనుల ముదశ్రు బిందువులు ♦ గాఱ శిరంబును మూరుకొంచు మె
ల్పున నురమానఁ జేర్చి యొడ ♦ లుం బలుమాఱులు దువ్విదువ్వి స
జ్జన తిలకాగ్రగణ్య ! శుభ♦సంతతులెల్ల నొకండ వొంది తం
చును ముదమందు నాతలఁపు ♦ శోషిల వచ్చితివేల యజ్ఞతన్ ?
ఉ॥ నీ వభయంబు నొందుటయు ♦ నిర్జరు లేనియుఁ జెందరాని సం
భావిత సౌఖ్యముల్ చెడని♦పద్ధతిఁ గాంచుట వీనులారఁగా
నే విని పొంగి పోయితి గు ♦ ణీ ! జమువాతను చిక్కియున్న మా
తావున కేలవచ్చి తమ్మ ♦ తంబును రోసి విసంబుఁ గోరితే ? ౧౨౦౬
చ॥ చెడి కృశియించుచున్న కుల ♦ శిష్ట గురుత్వము నీ కతంబునన్
దొడిఁబడకుండ వర్ధిలును ♦ తొల్లిటి కైవడి నంచు మోదనం
బడర వహించు నాతలఁపు ♦ లాఱడి వోవఁగ నాల్కయొండ ని
య్యెడ కరుదెంచితేల మది ♦ యెంతయుఁ దాపము నొంద నక్కటా !
మ॥ తనప్రాణంబులు వోవునట్టి వశ యు ♦ త్పాదిల్లినన్ లోక పా
వనుఁడౌ రాఘవుఁ డాశ్రితావళిని బ్రో ♦ వన్ సాహసింపండు ము
న్నె నశించెన్ మరణంపుభీతి యిపుడా ♦ నిత్యాత్ము సేవించుటన్
జననోద్విగ్నత వోయె నింక నెదియో ♦ సాధింప నీ వచ్చుటల్ ?
సీ॥ సద్ధర్మమూర్తి శ్రీ ♦ జానకీనాథుని, కలిసి సేవించు భా ♦ గ్యంబు నోచి
పాపకారణములై♦పరఁగు నజ్ఞానంబు, నన్యథాత్వము సంశ ♦ యంబు ననెడి
మూఁడు దుర్గుణముల♦మూలంబుతోఁ ద్రెంచి, భవ దోషముల నెల్లఁ♦బాఱఁదోలి
నిర్మలమూర్తివై♦నెగడు నీవింకను, పరదారలను గోరు♦దురిత మతుల

తే॥ బంధువులఁగాఁ దలఁతువే? బ్రహ్మవలన, నీతి ధర్మంబు జ్ఞానంబు♦నిర్మలతయు
నమృతజీవితమును పొంది♦యన్న! తుదకు, మన కులాచార వాసన♦మాన వేమి?

మ॥ దనుజధ్వంసి ధరాత్మజాధిపుఁడు కో ♦ దండంబు నెక్కించి హె
చ్చిన కోపంబున మాకుఁగా నటఁ బ్రతీ♦క్షించె దదీయానుజుం
డును కీశాలియుఁ జంపనెంచిన యముం ♦ డు ప్నిల్వఁ బ్రోవఁగనే
రని మామన్విధి కాచియున్నది కుమా ♦ రా! యేల నీవచ్చుటల్ ?

తే॥ నీవు రాము శరణుచొచ్చి♦నిలువవేని, రాక్షసుల మేము రామ శ♦రవ్రజమున
నాశమొందంగ నుదక దా♦నమ్ము సేయ, నొక్కఁడైన లేకుండుట♦యొప్పునయ్య?

ఉ॥ లంకకు నీవు వచ్చుట క ♦ లంక వహించిన దైత్య వంశముల్
క్రుంకినమీఁద నెమ్మదిఁ గ ♦ కుత్థ్స మహాన్వయుతోడనే చుమీ
శంకిల నేల? యక్షయ య♦శస్కర సంపద లందుమయ్య! నా
కంకిలి పల్క కింకఁ జను ♦ మా యన నన్నకుఁ దమ్ముఁ డిట్లనున్.

చ॥ వెడఁగగు నాయెడం గరుణ ♦వీ డని రాముఁడు నీవు వచ్చినన్
విడువఁడు ప్రేమఁజూపుఁ బగ ♦ వీడు భవాంబుధి దాఁటఁజేయుఁ బెం
పడరఁగ నాకొసంగిన స ♦ మస్తము నిచ్చెద లంకతోడ నా
యెడఁ గరుణించి రమ్ము శుభ ♦ మింతకు మించియు నున్నె చూడుమా?

ఉ॥ తప్పికొనంగరాదు నయ ♦ ధర్మవిశారద! పాఱి దాఁగఁగా
నెప్పు గనంగరాదు మర ♦ ణించుట నిక్కము రిత్త చావఁగా
నొప్పునదేది? సత్పథమ ♦ యొందఁగఁదగ్గది నీకు నింతఁగాఁ
జెప్పెడి పాటి వాఁడనె? వి ♦ శిష్ట గుణాకర! యెంచి చూడుమా.

చ॥ చెడుగులె యెల్లవేళలను ♦ చేయుచునుండిరయేని వారు తోఁ
బొడమిన వారలంచు బుధ ♦ పుంగవులంచును బంధులంచు నె
గ్గడి పడి యోర్వనౌనె నత ♦ తంబును ధర్మ పథానువర్తికిన్?
బొడవగు నింటి దీపమని ♦ ముద్దిడ మూతిని కాల్పకుండునే? ౧౨౧౫

ఉ॥ ఉత్తమకార్యముల్ మిగుల ♦ నోర్పునఁ జేయఁగ నింద యబ్బునే?
క్రొత్తగు దుఃఖజాలములఁ ♦ గూర్చును సంసృతియంచు నిచ్చలున్
బొత్తులఁ దల్లిదండ్రులను ♦ పుత్త్రుల భార్యల వీడువారు పె
న్బత్తిని ధర్మమున్ విడరు ♦ వారికి నవ్వియ యిచ్చు మోక్షమున్.

చ॥ చెడు గొకరుండు సేయ నటు ♦ సేయని వారును వానితోడనే
యడఁగుట మేలో? కీడో? వెర ♦ వార వివేకిత గల్గువాఁడవే
నుడువుము కన్నతల్లి నెఱ ♦ నూఁకుటచేఁ గద భార్గవుండు చ
క్కడఁచె; భవుండు బ్రహ్మతల ♦ నక్కుట! త్రుంచె దోసంగు గల్గుటన్.

ఉ॥ ఆజడి యొంద నారకము ♦ నం దడఁగందగు చెడ్డ కార్యముల్
నీచేఁడి చేయువాఁ డనుచు ♦ విజ్ఞులు చేయుదురే ? శరీరమం
దాఱని పుండునందు చెడు ♦ నంగముఁగోసి తొలంచి కారముం
దూఱిచి మాడ్పఁగాఁదగును; ♦ తోయధి నింగువ గల్పు టొప్పునే ?

ఉ॥ అన్నను కావఁదగ్గ వెర ♦ వారయ లేద యధర్మ వృత్తముం
గ్రన్నఁ దొలంతమన్న నది ♦ కాదిఁక దిక్పతులెల్ల నవ్వఁగా
బన్నము లొంది ప్రాణములఁ ♦ బాయఁగవచ్చును గౌరవంబునం
దెన్నిక నుండవచ్చు మఱి ♦ యేది యొనర్పఁగ వచ్చుఁ దెల్పుమా !

ఉ॥ లోకములెల్ల గెల్చితివి ♦ లోఁగొని పాలన సేయలేదు భూ
లోకమునందు నిద్దురను ♦ లోలతఁగొల్చితి నేఁటిదాఁక న
ఱ్ఱాఁకలితోడ నాయువును ♦ యౌవనముఁ వృథగా గతించె నేఁ
డీ కరణిఁ ద్యజింపఁదగు ♦ నే యనువర్గ మధర్మవృత్తికై ? ౧౨౨౦

చ॥ నెనరున రాఘవుండు కరు ♦ ణింపఁగ నిద్రయు వీడి సౌఖ్య భా
జనమగు జీవితంబుగొని ♦ సార్వజనీనముగాఁగ రాజ్య పా
లన మొనరింప నర్హుఁడవు ♦ లభ్య పదంబిది కూడివచ్చె నా
మనవిని వ్యర్థపుచ్చక స ♦ మంచితరీతి ననుగ్రహింపుమా. ౧౨౨౧

సీ॥ ధర్మ సంస్థాపనా♦ర్థంబు విష్ణువు రాముఁ, డై జనించెను భాస్క♦రాన్వయమున
నాదిదేవుఁడె యీయ♦నపవాదు గల్గునే ?, యెల్లిదమానె? రా♦యిడియు నున్నె?
నీచుల పద్ధతుల్♦నీఁగి విబుధ సంఘ, నియమముల్ గొని నీవు♦నెగడు దేని
రాక్షసాన్వయ మహా♦వృక్షంబునకు వేఱు, పురువు దశాస్యుండు♦పొలియు పిదప
తే॥ నీ కుమారులతోడను♦నా కుమారు, లన్న కొడుకులు సౌఖ్యంబు♦నొందువారు
మన పులస్త్య వంశంబు ని♦ర్మలినమగును, తెలియవే యింతమాత్రంబు♦ధీరచరిత !

సీ॥ మునులు ప్రేమింతురు♦దనుజ విరోధులౌ, సురలు ప్రేమింతురు♦నూఁడడంగు
శాత్రవులే నీకు ♦ జగతి లేకుందురు, పిందెలు పుట్టెడి ♦ వేళయందు
పూలు త్రుంచుట దొడ్డ♦పురుషుల పనియౌనె ? జానకీపతియె నై♦సర్గికమగు
కరుణచే నాయెడఁ♦గల ప్రేమచేత ని, న్నర్థించి పిల్వ న♦న్నంపినాఁడు
తే॥ రాముఁ జేరుటె మేటి క♦ర్తవ్యమగును, కాన ధర్మంబుఁ గడపక♦కడఁకతోడ
వచ్చి మేలొందుమని వాని♦పాదములను, వినమితుండయి పట్టె వి♦భీషణుండు.

ఆ॥ శిరము భూమి సోఁక♦నెరఁగి కాళులు పట్టి, కొన్న పిన్నతమ్ముఁ♦గ్రుచ్చియెత్తి
యక్కు చేర్చి కనుల♦నస్రముల్ రాల్చుచుఁ, గుంభకర్ణుఁ డిట్లు♦కుదురఁబలికె.

చ॥ జల లిఖితంబు వంటి సుఖ ♦ సంపద లందఁగఁగోరి యెల్లవే
ళలఁ దగఁబెంచి పోరికి న ♦ లంకృతిచేసి జయేచ్ఛచేత న

న్నెలమిని పంపు నన్నకు వ ♦ హించిన ప్రాణము లీయకుండ శ
త్రులకడఁ జేర నాకొనరు♦దుఃఖముఁ దీర్చువయేని పొమ్మెఁకర్ణ. ౧౨౨౫

తే॥ చెడని ధర్మమార్గము చిరం♦జీవితయును, ధాత వరమునఁ బడసిన♦తండ్రి ! నీవ
జగములకుఁ బ్రభుండవు నీకె♦తగినదదియు, సమర మరణంబె నాకు య♦శస్కరంబు.

ఉ॥ యోచనలేని యొక్క ప్రభు♦వొప్పమిసేయఁ దలంచెనేని యా
లోచన సెప్పి దిద్దుటది ♦ లోకమతంబు వినండయేని వీ
రోచిత వృత్తినుండి విభు ♦ నోరెము మెక్కిన వార లాజిలో
దాఁచక ప్రాణముల్ విడుట ♦ ధర్మము; వీడుట కీర్తిమార్గమే ? ౧౨౨౮

చ॥ చెలువుగ దేవదానవులు ♦ సేవలుసేయఁగ మూఁడు లోకముల్
బలిమిని గెల్చినట్టి రిపు ♦ వారణ సింహుడు రామబాణ ని
ర్దళిత తనూజ బంధు హిత ♦ తండముతో మరణించుచుండఁ ద
మ్ముల నొకరేని తోడ్పడక ♦ పూర్తిగ నీఁగుట భావ్య మౌనొకో ?

చ॥ ఎదురొక యింతలేక విజ ♦ యేందిర నెల్లెడఁ గొంటచే భయం
బెదగొనియున్న శాత్రవులు ♦ హేళనసేయ నుమా మహేశ్వరుల్
పొదలు నగంబు నెత్తిన ప్ర ♦ పుష్ట భుజంబులు కాలపాశ బ
ద్ధ దశ భజింప నొంటిగఁ గ్రొ ♦ తాంతుని సద్మము సేరఁ బాడియే?

చ॥ బలితపు రాగికోటలను ♦ భాసిలు పట్టణ సంప దుద్ధతిం
దెలిసి మదగ్రజాసువులఁ ♦ దీసిన విద్విషు సంస్తుతించుచుర్
గలనిని మార్గణాహతిని ♦ కాయలుగాచిన బొమ్ముతో వడిఁ
వలకడఁజేని దుర్మదముఁ ♦ బాపిన యేనును బ్రొక్కనేర్తునే ?. ౧౨౩౦

సీ॥ హనుమంతు నంగదు♦నర్కసుతుని వీర, మనుజులౌ రాముల♦క్ష్మణుల నీలుఁ
గాయలు కసరుల♦కై ప్రాఁకులాడు వా, నర ఋక్షవరులను♦నుఱుముచేసి
ప్రాలేయహారుఁడై న♦భాస్కరుకై వడిఁ, గదన రంగంబునఁ♦బొదలువాఁడ
హాలాహాలముఁ గన్న♦యమరులవలె హరి, సేనలు దెసలకుఁ♦జెదరి పాఱఁ

తే॥ గడలి స్థితిదప్ప నగ్నియు♦గాలి పజవ, విలయమంచు జగంబులు♦విహ్వలింప
శూలమును కేలఁగొని తాటి♦గాలిపడగ, పదురునం దిరిగెదఁ జూడు♦మెదురులేక.

తే॥ కలఁగి పాఱక సమర రం♦గంబునందు, నిలుచు వా రెట్టివారైనఁ♦జెలగివైతు
నాదు పలుకుల మన్నించి♦వాదు విడిచి, భాను కులజుల స్నేహంబు గా♦పాడుకొనుము.

ఉ॥ తమ్ముఁడ ! యేగు మాజి తుది ♦ దాఁకిన పిమ్మట రాము వేఁడి త
త్సమ్మతి సంగరస్థలిని ♦ చచ్చినవారికి శాస్త్రయుక్తి నీ
తమ్ముగ నౌర్ధ్వదైహిక వి ♦ ధానముల న్నెఱవేర్చి మమ్ము వే
రిమ్మున నారకంబునకు ♦ నేగఁగనీయక యుద్ధరింపుమా. ౧౨౩౩

తే॥ కాకమానదు కాఁగల♦కర్మ ఫలము, నిలిచి కనువిచ్చి కాచిన♦నిలువఁబోదు
కలరె నీకంటె విజ్ఞాన♦ఘనులు? చింత, సేయవలదు మా యెడఁ; జిరం♦జీవి వగుము.

చ॥ అని మఱి చేరఁదీసి ప్రియ ♦ మారఁగఁ బ్రేమను బాష్పపూర్ణ వీ
క్షణములఁ జూచిచూచి పెలు ♦ చం దెగ నేఁటికి సోదరత్వ మి
ట్లని పనవంగఁ దమ్ముఁ డడ ♦ లాఁపఁగనేరక వ్రాలె నన్నపై. ౧౨౩౫

ఉ॥ నోరు మొగమ్ము డెందము క ♦ నుల్ వడినెండె శరీర జీవముల్
తాఱి తపించె నిర్వరకుఁ ♦ దక్కఁక వాడు పెరుంగ మేలు చే
కూరదటంచు నగ్రజుని ♦ కోరి యనుజ్ఞను వేఁడి సేనలం
బేరిమిఁ గేలుమోడ్చఁగ వి ♦ భీషణుఁ డయ్యెడనుండి క్రమ్మఱెన్.

ఉ॥ చౌర్యము గల్గు మమ్ముఁ దన ♦ జాతి గుణంబులు వీడి వేద వి
ద్వర్యుఁడు మా విభీషణుఁడు ♦ బాల్యము నైతము ద్రోసెనంచు నే
చర్యయు లేక క్రుంగిన వి ♦ చారముతోఁ గనుసీరు రక్త సాం
కర్యము నొంది వెల్లువలు ♦ గా నటనిల్చెను కుంభకర్ణుఁడున్. ౧౨౩౭

ఉ॥ వచ్చి విభీషణుండు రఘు ♦ వర్యుని పాద సరోజ యుగ్మమున్
హెచ్చిన భక్తి మ్రొక్కి ధర ♦ ణీశ్వర! చావఁదలంచువారికిన్
నచ్చునె ధర్మచింతనలు? ♦ న్యాయము సౌమ్యము నేర్పుచూపి పె
న్మచ్చిక చేసితిన్ మనసు ♦ మాఱదు పోదు కులాభిమానమున్. ౧౨౩౮

తే॥ అంచుఁ బలుకంగ శిరము పం♦కించిరాము, చంద్రుఁడనియె నీయెదుట నే♦జాలిమాలి
యాజి నీయన్నఁ జంపు ట♦నర్థమనుచు, మంచిదేయంటి; విధికిని♦మాఱుగలదె?

—: కుంభకర్ణుని యుద్ధము :—

తే॥ అనుచు మెల్లన ననుచుండ♦నసురసేన, వనచరావళిఁ దఱిసి పో♦రునకుఁ దిగువ
నెగసినట్టి రజము నిండ♦నీరరాశి, ఘోష మడఁగె దద్వైధము కా♦కుత్థ్సుఁ డెఱఁగ

ఉ॥ పాఱెఁ దురంగముల్ కరులు ♦ పాఱె రథంబులు పాఱెఁ గొండలుం
బాఱెను నెత్తు వెల్లువలు ♦ పాఱెఁ గబంధము లెల్లచోటులన్
మీఱి నటించె భూతములు ♦ మిక్కిలి గంతులు వైచెఁ డెక్కెముల్
తాఱెను కంక గృధ్రములు ♦ తారె వియత్తల మెల్ల నిండుచున్. ౧౨౪౧

సీ॥ ఎమ్ములు మెదడు మాం♦సమ్ము రక్తము క్రొవ్వు, నలినలిగాఁగ దా♦నవులు పడిరి
శిరములు భుజములు♦తరులను గిరులును, పొడిపొడిగాఁ గపుల్♦కెడసి పడిరి
ఏసిరి రక్కసు ♦ లేసిరి వనచరుల్, విసరిరి దనుజులు ♦ విసరె హనులు
నలఁచిరి దైత్యులు♦నలఁచిరి ప్లవగులు, తిట్టఁ దిట్టిరి కొట్టఁ♦గొట్టినారు

తే॥ చీల్చఁ జీల్చిరి చెలగంగఁ♦జెలగినారు, క్రుమ్మఁ గుమ్మిరి కొఱుకంగఁ♦గొఱికినారు
హెచ్చుతక్కువ లేకుండ♦నెసక మెసఁగ, రణము సల్పిరి ఖేచరుల్♦భ్రాంతినొంద,

ఉ॥ వానను తోలు గాలియును ♦ వాయువుతాఁకున కోర్చు వానయున్
మానగు తారకాణగ స♦మంబుగఁ బోరెడు పోరుగాంచి శ్రీ
మానిని నిర్జరేంద్ర పుర ♦ మార్గముఁ ద్రొక్కఁగనీని శూలముం
బూనిన కుంభకర్ణుఁడు స ♦ ముద్ధతి వచ్చె సమిద్ధరిత్రికిన్. ౧౨౮౩

తే॥ విలయవాతంబునందుజీ♦వులుభ్రమించు,ననువుదోఁపధూళినిడగు♦లొక్కనియునెత్రు
టేఱులం జక్రముల వారణేంద్రములను, తగులుకొని నేలఁగూలెను♦తరుచరాళి.

సీ॥ శైలముల్ వైచుచు♦స్యందనాగ్రమునకుఁ, బఱతెంచు వానర♦ప్రతతిఁ బట్టి
మొనసి యొండొకటితో♦మోఁదునుతన్నును, నలఁచును మ్రింగును♦నమలి యుమియుఁ
ద్రెంచును చీల్చును♦త్రిప్పి యెగురవైచుఁ, బిడిచి రక్తము మేనఁ♦దడవికొనును
నేల నడఁచివైచి♦కాల రాచును నీట, ముంచును నిప్పున♦నుంచుఁ గ్రుంచుఁ

తే॥ దేరునకుఁ గొట్టు జలనిధిఁ♦జేరవైచు, దిక్తటంబులఁ దవులంగఁ♦దివిరివైచుఁ
బొదల మ్రాఁకులఁబడవైచుఁ♦గుదియవైచుఁ, బర్వతంబులఁ బడవైచుఁ♦బాఱవైచు.

ఉ॥ ఖేచరపాళి భీతిఁ గలఁ ♦ గెన్ మలఁగెన్ దొలఁగెన్ వియత్స్థలిన్
వేచెను కంకగృధ్రములు ♦ పీనుఁగులం దిన మూఁకమూఁకలై
మోచిన కొండలెల్లఁ బొలి ♦ వోయెఁ గృతాంతుఁడు సాధ్వసంబునం
జూచెను కుంభకర్ణుఁడు వ ♦ సుంధరఁ గోఁతులఁ జక్కడంపఁగన్. ౧౨౮౬

చ॥ విసరుట కొక్క తాయియును ♦ వృక్షముఁ జిక్కదు నేఁడె తెచ్చుకొం
డెసకమునన్ శుభంబు లుద ♦ యించెను రండని వానరౌఘముల్
వెనఁ గొని తెచ్చి కొట్టినవి ♦ వేసిన తాలు గిరుల్ కుజంబు ల
క్కసపడకుండ దైత్యు భుజ ♦ కాండము లోర్చె నహోయనన్ సురల్.

ఆ॥ విసరుతాలు మట్టి♦పెళ్లలుఁ దరుగిరుల్, నుగ్గునూచ మగుచు♦మ్రగ్గిపడఁగ
వైవ నవియులేక♦వానరుల్ పండ్లీల, కఱచి డాసి త్రుళ్లి♦తెఱలినారు. ౧౨౮౭

ఉ॥ కొండలు గుంపుగూడి యొక♦కొండను వ్రాలెడి పిట్టలట్టులన్
చెందమునంది వానిపయిఁ ♦ జయ్యన నెక్కుచుఁ గేలునొవ్వఁగాఁ
గందఁగ గ్రుద్ది అక్కు పెడ ♦ కాటులు వైచి ఫలంబులేక చే
యం దగ నెద్దియుం గనక ♦ యంతటఁ బాఱిరి మూలమూలకున్.

తే॥ నీలుఁడొక గొప్పమల నవ ♦ లీలనెత్తి, నిప్పు లురలంగ గిరగిరఁ♦ద్రిప్పివైవ
శూలమున దానిఁ బొడిచేసి ♦ లీలనవ్వెఁ, గుంభకర్ణుండు వానరుల్♦కుతిలపడఁగ.

తే॥ అవల నొకగిరివైచియు♦వ్యర్థమైనఁ, గపులు గలఁగుదురని శతాం♦గమున కెదురు
నడచి పిడుగును మించిన♦పిడికిలిగొని, కుంభకర్ణుని పొడిచెను ♦ కుతలమదర.

ఉ॥ చేతులు కాలునొచ్చి తన ♦ చేఁతలు వ్యర్థముగాఁగ నీలుఁ డు
ద్ఘాతము సెంది కూలఁ దన ♦ దాపలి కేలను తాఁచె దైత్యుఁ డా

ఘాతముచేత నీలు నను ♦ కాండము తల్లడమందె నాయుధో
పేతుఁడుగామి శూలమున ♦ వ్రేయఁడు నిర్జరవైరి పాడిమై. ౧౨౫౨

చ॥ అదిగని యంగదుండు రభ ♦ సాతిశయంబున వార్ధినుండి బె
ట్టిదమగు కొండఁదెచ్చి పుర ♦ డించి నిశాచరుఁ డీల్గెనంచు స
మ్మదమున వానరావళులు ♦ మానుగ గంతులు వెట్ట వైచె న
ప్పదిలుఁడు తాఁచె దానిఁ దన వామభుజంబున దైత్యు లార్వఁగన్.

తే॥ తాఁప నక్కొండ ముక్కలై ♦ ధరణిఁ బడియె, నేది తెరువని హరులు పెం ♦ పేది పఱవఁ
జొరెమొ ముందుంచు పాదంబు ♦ వెనుకఁ దివక, యక్కసును తానుగా నిల్చె ♦ నంగదుండు.

తే॥ కుంభకర్ణుఁ డంత నమోఘ ♦ ఘోరనిశిత, వజ్రదండ మెడమచేతఁ ♦ బట్టివైచెఁ
బ్రాణములు వీడఁగలవని ♦ పలికి దాని, నంగదుడు పట్టుకొనె వేల్పు ♦ లభినుతింప.

క॥ పట్టిన దండముఁ ద్రిప్పుచు, దిట్టండగు కుంభకర్ణు తీపి ♦ యుసుఱులన్
నెట్టన గొనియెదనని పిడు, గట్టులు మిడుఁగుఱులు సెదర ♦ నతనిం డాసెన్.

చ॥ కదిసిన వాలిపుత్త్రకుని ♦ కర్బురపర్యుఁడు గాంచి చావఁగాఁ
బదరెదు వానరేంద్రుఁడవా? వాలిసుతుండవా? లంకయందు ని
ప్పు దవులఁబెట్టి రాక్షసుల ♦ పొంకమడంచిన వాయుజుండవో?
కొదుకక తెల్పుమా? యనఁగఁ ♦ గోరిక నంగదుఁ డంత నిట్లనున్.

మత్త॥ వాలపాశముతోడ రావణుఁ ♦ బట్టి దిక్కులఁ ద్రిప్పు నా
వాలిపుత్త్రుఁడ రామభక్తుఁడఁ ♦ బంతమారఁగ నిన్ను నా
వాలమందునఁ జుట్టి రాఘవు ♦ పాదసన్నిధిఁ జేర్పఁగా
లీల వచ్చినవాఁడ నం చద ♦ లించి పల్కఁగ దైత్యుఁడున్. ౧౨౫౮

చ॥ మఱుఁగున నిల్చి నీజనకు ♦ ద్రుంచఁగఁజేయు మహోపకారికిం
బెరసిన సూడు దీర్చి మఱు ♦ మేలొనరింపవయేని లోకు లె
బ్బెఱికముతో హసింపరె? ప్ర ♦ వీణతఁ జేసితి మంచికార్యమే
తెఱఁగరులైన శూరులు ను ♦ తింపరె దీనికి నిన్ను? బాలకా!

మ॥ వడి నీలావును వానరుల్ పొగడ నన్ ♦ వాలంబుతోఁ జుట్టి వెం
బడిఁ గొంపోవఁగఁ గాదుగాని సుమనో ♦ వక్షస్థలుల్ గ్రుమ్మి వె
ల్వడు శూలాగ్రమునందు గ్రుచ్చికొని వ్రే ♦ లన్ మింటిపై కెత్తి ని
న్నడరన్ లంకకుఁ గొంచుఁబోవుటకె నీ ♦ యభ్యాగమం బర్భకా!

ఆ॥ అనుచు నుఱిమిచూచి ♦ యా కుంభకర్ణుండు, చేతవ్రేయ నూఱు ♦ చిదురలగుచు
వజ్రదండ మవనిఁ ♦ బడిన నంగదుఁడును, కినుక నాఁపలేక ♦ కేలుసాచి ౧౨౬౧

ఆ॥ పొడిచి కూల్తు ననుచు ♦ మెడవంచి దుముకంగ, నసురవరుడు శీర్ష ♦ మడఁగఁ బొడిచె
వానిపోటుతోడ ♦ వాలిపుత్త్రుఁడు సోలి, నేలఁగూలె నాంజనేయుఁ డడ్డె.

ఉ॥ వెండియుఁ గుంభకర్ణుఁడు క♦పిప్రభు పుత్త్రుని ఱొమ్ముగాఁడఁ జే
నుండిన శూలముల్ విసర ♦ నుజ్జనసేసెడు నంతలో నగం
బొండు వహించి వాని శిర ♦ ముగ్రత మోఁదుచు సింహనాద ము
ద్దండతఁ జేసి వాయుజుఁడు ♦ దాశరథి స్తవ మాచరింపఁగన్. ౧౨౬౩

క॥ తలపై మఱియొక తలవలెఁ, జెలఁగు మలను చేతఁగొనుచుఁ ♦ జిందఱతోఁ గ
ర్వలిసుతు ఱొమ్మున సమ్మెట, వలెఁ దగులన్ వైచి దనుజ ♦ వర్యుం డార్చెన్

ఆ॥ అపుడు కీశవీరు ♦ లంజక యంగదుఁ, గొనుచుఁబోవ గొప్ప ♦ కొండఁ గొనుచు
హనుమ కుంభకర్ణు ♦ నదటున నీక్షించి, పన్నిదంబు చఱచి ♦ పలికె నిట్లు.

క॥ వైచెద నీపై దీనిని, నీచేవయు నెల్లవారు ♦ నియతి నెఱుఁగఁగాఁ
దోఁచితివేనియు నీతో, నేచి దురము సలుప కవలి ♦ కేగెదఁ జుమ్మీ. ౧౨౬౬

క॥ అన విని దనుజాధీశ్వరు, ననుజుఁడు రదనముల కాంతు ♦ లడరఁగ నగి నీ
పెనుమల నను సోలించిన, నని గెలిచినవాఁడ వగుదు ♦ హనుమా! వినుమా!

చ॥ అనుటయుఁ బిన్ననవ్వు నగి ♦ యాశుగపుత్త్రుఁడు నీవు చేవ గ
ల్గిన దనుజుండవేని తమ ♦ కింపక నిల్వుము నిల్వలేనిచోఁ
జనుము రణస్థలిన్ విడిచి ♦ చయ్యనఁ బ్రాణముతోడ నంచు వై
చినఁ జలియింప కల్లె నిలి♦చెన్ భుజమొందఁగఁ జూపి దైత్యుఁడున్.

చ॥ తిరుఁడయి నిల్చి బాహుల వి♦దిర్చిన నమ్మల వేయి వ్రయ్యలై
ధరణిని రాలఁ గాంచి నయ ♦ దాంతుఁడు మారుతి వీని చేవకుం
బరిమితి లేదు రాఘవుని ♦ వాఁడి శరంబులె చీల్పఁజాలుఁ గ
ర్బురుని భుజాంతరంబు నని♦పోయెను దవ్వుగ వీడి యాస్థలిన్. ౧౨౬౯

సీ॥ డెబ్బది వెల్లువ♦లుబ్బునఁ దాఁకి చ, చ్చినవారు పోవ శే♦షించియున్న
వానరు లందొక♦రేనియు మిగులక, క్రూరుని శూలమన్♦కొఱ్ఱునందు
కెడయుదు రని యొక♦గడియలో జగములు, కలఁగునం చమరులు♦తలఁగినారు
తాఁకినవారిలో♦దర్పించి గెలిచిన, వారు నొప్పించిన♦వారులేరు

తే॥ కదనరంగంబునం గుంభ♦కర్ణుఁ డడరి, యొక్క కపిజాడనైన లే♦కుండఁజేసి
బట్టబయలున విహరించి♦పౌరుషమునఁ, గీర్తికిం బ్రొ త్తఁదనము గ♦ల్గించె నాఁడు.

తే॥ దుర్దముండగు కపివీర♦మర్దనుండు, కుంభకర్ణుండు తిరిగిన♦గొప్పబయలు
మున్నగస్త్యుఁడు త్రావఁగాఁ♦జెన్నుతఱిగి, యడఁగినట్టి పయోరాశి♦ననుకరించె.

మ॥ యమరాడ్భీకరుఁడైన దైత్యుఁడు మహా ♦ హంకారుఁడై కీశ బృం
దము చావంగని రామలక్ష్మణులు యు ♦ ద్ధక్రీడఁ గాంక్షించి రం
గమునందే కలరా? యెటేగిరి? మఱొ ♦ క్కం దున్న దే లంక? ద
ర్పమునన్ రారొకో? యంచుఁ దా భుజము లా ♦ స్ఫాలించుచుం గర్జిలెన్.

—: లక్ష్మణ కుంభకర్ణుల యుద్ధము :—

తే॥ తరులు గిరులును జాలును♦తగ్గిపోయెఁ, గోఁతిమూఁకయు సగముపైఁ♦గ్రుంగిపోయె
ననుచు ఖచరులు చింతింప♦విని చిరాకు, గొనుచు సౌమిత్రి తన్ను వే♦రొక్కనుచుఁ దాఁకె

మ॥ రణరంగంబున నిల్చి లక్ష్మణుఁడు ధ ♦ ర్మం బెక్కు గావించుచున్
గుణరావం బొనరించె నూడిపడ ర ♦ క్షోదార కంఠస్థలీ
గుణ సంఘంబులు కర్ణభేరు లగలన్ ♦ క్షోణీధరంబుల్ ప్రతి
క్వణముల్ సేయఁగ భూతజాలము మహో ♦ త్కంపంబునం బొందఁగన్

చ॥ పరపిన లక్ష్మణ ప్రదర ♦ వారము నింగిని భూమిఁ గప్పుచున్
దెఱపి యొకింతలేక కడు ♦ తీవ్ర దురంత రుషా క్షుధార్తమై
మెఱకలతోడ నోట వడి ♦ నింగల ముమ్మ్రచుఁ బోయిపోయి య
మ్మొఱకుల రక్తమున్ వెగటు ♦ పుట్టఁగఁ ద్రావెను కెక్కు క్రక్కుచున్.

తే॥ తలలఁ ద్రెంచుచు నవ్వాల♦దాఁటెఁ గొన్ని, తలల నొందిన రీతిని♦తనరికొన్ని
కడలకుం గొనిపోయెను♦కరుల దూసి, యసురులం దూసి యవ్వలి♦కరిగెఁ గొన్ని.

తే॥ మెఱుపుగుంపుల కైవడి♦మెఱయు పైఁడి, మొనలతూపులు పఱచి య♦మ్మొనను గలుగు
దనుజ ముఖ కంఠ భుజ భుజాం♦తర మహోరు, జాను జంఘా చరణ పృష్ఠ♦సమితినఱకె.

సీ॥ మొదలనుండిన వారి♦మోములఁ దూఱి వె, న్కలఁగలవారి వీఁ♦పులను దూసి
భేరుల కన్నులఁ♦దూఱి కాహళముల, నాళంబులం బాఱి ♦ కాళెపట్టు
వారి చేతులఁద్రుంచి♦వారణ కంఠముల్, తఱిఁగి తేరులఁ గూల్చి♦నఱికి హరులఁ
జూచిన కన్నులఁ♦జొచ్చి యేచిన కంఠ, ములఁ ద్రెంచి కడుపులఁ♦గలఁచి వ్రచ్చి

తే॥ దంతములురాలవాలహ♦స్తములువ్రీలఁ, గాళ్లువిఱుగఁగన్నులువోవఁ♦గరులగిరుల
కరణి దొరలించి సౌమిత్రి♦కాండచయము, లెల్లెడం దామయై యిట్టు♦లేపుమీఱె.

ఉ॥ నేలను మింటిపై జరుగ ♦ నేర్చిన వారువముల్ నిరంతర
జ్వాలలు గ్రక్కుచున్ వెడలు ♦ బాణ పరంపర నాట బమ్మెరం
గూలెను కొన్ని చుట్టికొని ♦ కొన్ని మడంగెను చాఁపకట్టుగాఁ
దూలెను కొన్ని నెత్తుటను ♦ దోఁగుచు వ్రాలెను కొన్ని ధాత్రిపై

ఉ॥ పెక్కు శిలీముఖమ్ము లొగిఁ ♦ బెక్కు విధమ్ములఁ దాఁకి నొంపఁగా
స్రుక్కెను రథ్యపాళి రథ ♦ చోదకు లీల్గిరి స్యందన స్థితుల్
మ్రక్కిరి రక్తవాహినులు ♦ ప్రబ్బి రథమ్ములఁ ద్రోచుచుండఁగా
నొక్కటఁ బోవుఁ బోవ వొక ♦ యోజయుఁ దెన్నును లేక యమ్యెడన్.

తే॥ విధిని పోలిన నారాచ♦వితతి గ్రుచ్చు,కొన్న వియుఁ ద్రెంచినవియును♦కూల్చినవియు
రక్తఘటమువంటివి రక్త♦సిక్తమైన, తలలు మస్తిష్క పంకంబు♦పొలుపుదాల్చె.

తే॥ పొడిచి త్రోచిన♦వసువునఁ బడిన తలలు, తుదుములం బడు జల్లుల♦తోయ మొంది
సర్వలోకనాయకుని వి♦జయ మహోత్స, వమున కుంచిన మొలకల♦పాలిక లన.

క॥ శిరములు నొసళులఁ దగులం, గిరగిర వడిఁదిరిగి కరులు ♦ గీపెట్టుచు వా
నరసైన్య మసురసైన్యము, నరయక యఱిగినది పోక♦యై యొడఁబొచ్చెన్. ౧౨౮౩

ఉ॥ ఆమని మీనకేతసుని ♦ యందము నొందిన సుందరుండు శ్రీ
రాముని తమ్ముఁడేయు ప్రద♦రమ్ములు త్రుంపఁగ యామినీచర
స్తోమము లేసినట్టి పలు ♦ తోయము లందిన కైదువుల్ రజం
బై మహిరాలె రక్కసులు ర ♦ యంబున రాలిన చెన్ను దోఁపఁగన్.

తే॥ కలుకుటమ్ములు శ్రేణులై ♦కరుల హారుల, తలలఁ దూఱి తోఁకలదుప్పి♦యిలను గూల్చి
సిడము లూనిన దడములఁ♦జెండి యరద, ములను దొలిచి జరీన న♦వ్వాలికినేగె.

మ॥ తలఁగించున్ సుఖదుఃఖ సంచితముఁ ద ♦ త్త్వజ్ఞాన మంచాడు పె
ద్దల వాక్యంబునఁ బాపముం దొలఁచు శు♦ద్ధస్ఫార వీరత్వమున్
లలితార్థం బుపలక్షణా విధిని సం ♦ లక్షింపఁగా నయ్యె దై
త్యులకు న్నాక వరాంగనా సుఖ విభూ♦తుల్ మించి చేకూఱుటన్.

ఉ॥ పాపులు రక్కసుల్ భయద ♦ వాత్యవలెం జెలరేఁగి రాఁగ నా
తూపులు వహ్నిగుచ్ఛముల ♦ తోయమునం బురడించి పైఁబడం
గోపులుగాఁగఁ గూలిపడి♦కుత్సితులెల్లరుఁ జేరుచుండఁగా
నేపున నిండకుండు దివి ♦ కెచ్చగఁ బల్క నొకండు గల్గునే? ౧౨౮౭

ఉ॥ ఒక్కరి పాదముల్ మఱియు ♦ నొక్కరి చేతులు వేఱు పొట్ట లిం
కొక్కరి శీర్షముల్ దొరకు ♦ నొక్కొక యంగము లక్ష్మణాస్త్రముల్
చిక్కిన యంతవట్టరులు ♦ చిక్కని యొద్దడిచే వడిం గొనెన్
ఒక్కొకచోట యాచకుఁడొ ♦ కొక్క పదార్థముఁ గూర్చునై వడిన్.

ఉ॥ కొందఱు ముక్కులన్ మఱియుఁ ♦ గొందఱు వీనులఁ గొంద ఱంఘ్రులన్
గొందఱు దీర్ఘహస్తములఁ♦గొందఱు కన్నులఁ గొన్న బాణముల్
పొందిక విద్యయన్ ధనము ♦ భూస్థలిఁ బెంచు కవిప్రకాండ సం
క్రందన వాగ్విరాజిత ని ♦ రంకుశ ధార విధాన వర్తిలెన్

చ॥ అనువుగ ధర్మదేవతకుఁ ♦ బ్రాణముఁ బోలిన లక్ష్మణుండు గు
ప్పిన విశిఖాలిచే నసుర ♦ వీరులు డాఁగి క్షణంబు నిల్చినన్
గనఁబడు మిత్తియే యని క ♦ కావికలై పరుగెత్తి సంగరా
వని విడిపోయి రవ్వలికి ♦ వారని నెత్తురు టేఱులం బలెన్. ౧౨౯౦

మ॥ సమరోర్విన్ మరణించినట్టి జనముల్ ♦ సౌమిత్రి దోర్వీర్య దు
ర్దమ పాండిత్యముఁ గన్నులారఁ గని యం ♦ తం గుంభకర్ణుండు లో

కములం దెన్నఁ బురాంతకుం డయిన శ్రీ ♦ కంఠుండు సౌమిత్రియే
సమతం బొందని మేటి ధన్వులని యి ♦ చ్చంబల్కెఁ బల్తోయముల్.

తే॥ గాలిమొడఁదలకంటె వే♦గంబుగలది, జయ విలక్షణ సింహ ధ్వ♦జంబుగలది
అన్ని దిక్కుల కేగున ♦ దైన తేరు, వడిగఁ దోలించి లక్ష్మణు ♦ కడకువచ్చె.

క॥ అసురుఁడు రథ స్థితుండయి, కసిమసఁగిన నేలనుండి♦కయ్యము నేఁతల్
పొసఁగదని వాయునూనుఁడు, కొసరి నిలిచి తనభుజములఁ ♦ గూర్చుండుమనన్.

తే॥ కొదమసింగము గిరినెక్కు♦కొమరుదోఁప, నెక్కె సౌమిత్రి వానరు♦లెలమి విజయ
నాదములుచేసి రమరులు♦మోదపడిరి, హనుమ మూఁపు రథముకంటె♦ననువుమీఱె

తే॥ వెండికొండపై బంగరు♦కొండయట్లు, హనుమమూఁపుపై లక్ష్మణుఁ♦డలరునంతఁ
గడిమికిం దగు విలు కుంభ♦కర్ణుఁ డూని, యెక్కువెట్టి గుణధ్వని♦ యెసఁగఁజేసె.

ఉ॥ రాముని తమ్ముఁడీవు మఱి ♦ రావణు తమ్ముఁడ నేను మింట సం
గ్రామము చూడ వేలుపులు ♦ కాంక్షను వచ్చిరి ధర్మపద్ధతిన్
హామిక మీఱ గౌరవ బ ♦ లాతిశయంబులు వెల్లడించుచున్
భీమగతిం దురంబు జర ♦ పింతము వీరులు మెచ్చునట్లుగన్. ౧౨౯౬

ఉ॥ మా కులభూషణం బయిన ♦ మానిని ముక్కును గోసినట్టి వీ
రా! కలుషాత్మ! యీచెలి న ♦ హంకృతిఁ గొప్పఁ గదించు హస్తముల్
గాకులు మెక్కఁద్రుంచెద న ♦ ఖండ పరాక్రమశాలి వైనచో
లోకులు మెచ్చఁ గాచికొను ♦ లోపములేకని కాఱులాడఁగన్. ౧౨౯౭

చ॥ బలమె శరీర మందె నన ♦ భాసిలు లక్ష్మణుఁ డల్లనవ్వి నీ
పలుకులకున్ నదుత్తరము ♦ బాణము లిచ్చునుగాక ప్రల్లదం
బులకు ను వీర్యసంపదలు ♦ ప్రబుంగఁగ నుత్తరమీయ మీవలెం
బలుకఁగ నేర్వలే దనుడు ♦ బాధ రుషా కలితాత్ముఁడై వడిన్.

ఉ॥ కన్నుల నిప్పుకల్ దొరఁగ ♦ గాటముగాఁ బరికించి ఖేచరుల్
మిన్నగలెం బెడిల్లు మని ♦ మేదిని కొండలు పిండియయ్యె నం
చెన్ని కలంగ వింటఁ బదు ♦ నెన్మిది తూపులు గూర్చి యేయఁగా
నన్నిటి నేసి కూల్చెఁ గమ♦లాప్తకులుం డచలాభ ధీరుఁడై. ౧౨౯౮

తే॥ అంతఁ గుంభకర్ణుఁడు నిర్జ♦రాంతకంబు, బ్రహ్మదత్తంబు బహుళరూ♦పకమునైన
ఘోరశర మభిమంత్రించి♦కూర్చియేసెఁ, జతురుఁడవ డైన మరలింపఁ♦జాలుదనుచు.

తే॥ కన్ను మేర దూరంబది♦కాండవృష్టి, గురియఁ గాంచిన సౌమిత్రి♦కొండొకవడి
నరసి యొక దివ్య శరమున♦నఱికివైవఁ, బెక్కు రూపులతో నది♦పుడమిఁబడియె

ఉ॥ వాఁడిమి వేగముం గలుగు ♦ బాణములం బదిరెంట మారుతిం
బోఁడిమి తగ్గనేసి యిరు ♦ ముల్కుల లక్ష్మణు నొవ్వఁజేయుచున్

వేఁడిమిమీఱ నూఱులుగ ♦ వేలుగ నొక్కొకసారి గూర్చి యా
తేఁడి మొలంకువం గనిన ♦ దిట్టరి కప్పె క్షణంబునన్ దిశల్. ౧౩౦౨

చ॥ దిశలను గప్పు బాణవిత ♦ తిం బ్రతి బాణములేసి లక్ష్మణుం
డసమునఁ దూల్చి నెవ్వడి ర ♦ థాంగములన్ విఱుగంగఁ గొట్టి క
ర్కశ విశిఖంబులం బరపి ♦ రథ్యములైన పిశాచ వాజి సిం
హ శరభ వారముం జదిపి♦యయ్యసురోత్తముఁ గొట్టె నొవ్వఁగన్. ౧౩౦౩

మ॥ పరివేషంబు నశించి నట్టి తెఱఁగై♦భగ్నంబుగాఁ గూలె న
య్యరదం బప్పుడ చచ్చె సారథియు ని♦ష్ప్రాసంబు నింద్రాయుధ
స్ఫురణంబున్ మదిఁ గొల్పి త్రుంగె విబుధుల్♦పూరించి రథ్యంబులన్
శరముల్ త్రుంచెనొ? మంత్రమో? యనుచు నా♦శంకించి రప్పట్టునన్.

మ॥ విరథుండై విగతాస్త్రచాపుఁడయి య ♦ వ్వీరుండు దైత్యానుజుం
డురు కోపంబున రేఁగి లక్ష్మణు నను ♦ వ్యూహంబు నేఁ డాని నం
గరముం బూర్తి యొనర్తునంచుఁ గొనియెన్ ♦ దర్పించి ముల్లోకముల్
పరఁగన్ గెల్వఁగ నిల్పు చిహ్నమనఁగా ♦ భాసిల్లు శూలంబొగిన్.

క॥ వనధివలె రేఁగి రావణు, ననుజుఁడు లంఘించె ధరణి ♦ యదరఁగ వానిం
గని సౌమిత్రియు మారుతి, ఘన భుజములనుండి దిగియె♦గరువం బెలయన్.

తే॥ తమ్మునకుఁ దోడుగా మున్న♦దశముఖుండు, పంపు సేనకు నినుమడి♦పంపనపుడు
తత్పృతన సాయుధంబయి♦తరలివచ్చి, యల సుమిత్రా కుమారు ము♦న్నలమికొనియె.

క॥ వానరులు కలఁగఁ బాఱఁగ, దానవ చక్రంబు వచ్చి♦తలపడఁ గని రా
మానుజుఁడు చొచ్చి కలఁచుచు, మానక యొసరేఁగె మారి♦మసఁగిన కరణిన్.

ఉ॥ మోదుగువంటి కేశచయ ♦ మున్ నయనంబులు నొప్పుచుండు క్ర
వ్యాదుల శీర్షముల్ కరుల ♦ హస్తములున్ దురగాంఘ్రులున్ రథాం
గాదులు దొర్లుచుండ రుధి ♦ రాపగలెల్ల శవంబు లడ్డుక
ట్టై దగులంగఁ ద్రెంచికొని♦యంబుధిఁ జొచ్చెను వన్నె మాఱఁగన్. ౧౩౦౯

తే॥ చక్ర తోమర శూలాది♦సాధనములు, యామినీచరుల్ వైవ రా♦మానుజుండు
నడుమనే కూల్పఁ దున్కలై♦పడిన వాన, విఱిగి కూలిన కైదువుల్♦పెక్కులయ్యె.

తే॥ హార కుండల మకుట కే♦యూర కటక, వితతి లక్ష్మణ సాయక♦విద్ధమగుచు
ఖండఖండంబులై మింటి♦కడకు నెగసి, యినహిమాంశుఋక్షతతిమా♦ర్కొని వెలింగె.

క॥ సిడములు వింజామరములు, గొడుగులు కేడెములు వీలి♦గొడుగులు విండుల్
సుడిసెడు నెత్తురు కేఱులఁ, బడ నీఁదెడు భూతగణము♦ప్రక్కలఁ ద్రోఁచెన్.

—: సుగ్రీవ కుంభకర్ణుల యుద్ధము :—

తే॥ లక్ష్మణునకు దానవసేన♦లకును మిగుల, ముమ్మరంబగు పోరాట్లు♦మొనయుచుండఁ
గుంభకర్ణుండు గని కిన్కఁ♦గొప్పరింప, భానుసుతుఁడు వానికి నడ్డు♦పడియెఁ గడిమి.

తే॥ అసురభుజములు విఱిగిన♦వని తలంపఁ, దగిన తీరున ఘన పర్వ♦తంబు వైవ
దానినుండి భూమికి జాఱు♦నేనుఁగులను, సేనలోని యేనుఁగులు భం♦జింపఁదివిరె.

తే॥ కొండచిలువలు పెక్కులం♦దుండి జాఱి, మదకరులఁ గవ్వికొనె నట్టి♦మలను పట్టి
కరతలంబున నక్కుంభ♦కర్ణుఁడుంచు, కొనియె దాన రాకాసుల♦గుంపుమనియె.

తే॥ అలవిలేని బలుఁడు రావ♦ణానుజుండు, కోఁతిజేఁడ! నీవైచిన♦కొండ యిదియె?
యనిపరిహాసించి పిసికి యు♦ప్పనుచునూఁదె, వేల్పు లదిగని మిక్కిలి♦వెఱగొనంగ.

తే॥ భానుసూనుఁడు మఱియొక♦పర్వతంబు, వెదకుచుండ రావణుతమ్ముఁ♦డుదుటుతోడఁ
జంపుమనఁ దపస్వుల శాప♦సరణినడరు, తన త్రిశూలమ్ము గుఱిచూచి♦తాఁకవైచె.

ఉ॥ కాంచిన వారలెల్లఁ గపి ♦ కాంతుఁడు ద్రుంచెను ద్రుంచెఁ గావరే
యంచును మొఱ్ఱవెట్ట వడి ♦ నాశుగపుత్త్రకుఁ డడ్డువచ్చి యే
తెంచు త్రిశూలముం దిగిచి ♦ తేఁకువ జానువునూఁది వంచి శా
వించెను తుండ్లుగా; నిడుమ♦ద్రుల్వని దాసుఁడు దాసుఁడే భువిన్? ౧౩౧౯

తే॥ జానకీదేవి సౌందర్య♦మాని రామ, విభుఁడు మిథిలలో శివువిల్లు♦విఱుచునాఁడు
పుట్టినట్టి రావమె నాఁడు♦పుట్టె గాడ్పు, పట్టి దైత్యుని శూలంబు♦పట్టి విఱువ.

మ॥ తన శూలంబు వృథాచనంగ హనుమ ♦ ద్దార్ఢ్యంబు చింతించి నీ
ఘన బాహాబల మన్నిచోటుల నమో ♦ ఘంబై మహాకార్యముల్
పొనరింపం దగియుండ నుద్భటుఁడవై♦పొల్పారుచున్నావు నీ
కెన యెవ్వారలు? పోరుదేని విను నీ ♦ యిష్టంబ కావించెదన్. ౧౩౨౦

తే॥ అనిన కుంభకర్ణుని గని ♦ హనుమ పలుకుఁ, గలఁకు గావింపనని తొల్తఁ♦బలికి పిదపఁ
బోరు నీతోడఁ బూనుట♦తీరుగాదు, వలదటంచుఁ దొలంగి య♦వ్వలికిఁ జనియె.

క॥ శూలము విఱుగఁగఁ బెరకర, వాలము లేకయును కలఁత♦పడక నిలిచె హిం
సా లాలసుండు వానిం, దూలఁగఁ గపిరాజు వాడిచె♦దోర్బల మెసఁగన్. ౧౩౨౧

క॥ నొవ్వక రావణు తమ్ముఁడు, నవ్వి మదము నేఁటితో న♦ణంగు ననుచుఁ దా
నువ్వానఁ గేలం జాఁచుచు, నవ్వలికిం బోవనీక♦యడ్డముపట్టెన్. ౧౩౨౩

క॥ ఇరువురు వలయాకృతిగాఁ, దిరుగుచు దొరకుచును దొలఁగఁ♦ద్రొక్కుచును పర
స్పర ముష్టుల నొల్లను నె, త్తురు గ్రక్కుచు సొలపులేక♦త్రుంగని కడిమిన్. ౧౩౨౪

క॥ అదలించుచు హుంకృతులం, గదలించుచు బలిమిఁ బోరు♦కడఁకం దనుజుం
డదిమెను సుగ్రీవు నతం, డెడ నొవ్వఁగ సొలసి సత్త్వ♦హీనుండయ్యెన్. ౧౩౨౫

ఆ॥ దురము ముగియు నేఁటి♦తో నాయకుఁడు లేని, సేన చెదరు ననుచుఁ♦జింతచేసి
నైఋతపుఁడు ప్లవగ♦వర్యుని గొని లంక, దెసకు నడచెఁ గపులు♦దిగులువడఁగ.
తే॥ ఒకటఁ దల్లిని డేఁగ త♦న్నుకొనిపోవ, నడలు పక్షిపిల్లలవలె ♦ హరిగణంబు
బెగ్గలించుచుఁ జేతులు♦పిసికికొనుచు, నూర్పువుచ్చుచు నేడ్చె దై♦త్యులు చెలంగ.
తే॥ చెమటపోసి నాలుక యెండ♦నమరులెల్ల, విన్నఁబోయిరి మనసుల♦విసిగికొనుచు
నెడఁద లెరియంగ నుత్సాహ♦మడుగువట్టఁ, గ్రుంగి తపియించి కుమిలెఁ బ్లా♦వంగకులము.
తే॥ మనసు నుడికించు కోపంబు♦గొనిన కుంభ, కర్ణు డప్పుడు రాహువు♦కరణి నుండె
భాస్కరసుతుండు గ్రసియింపఁ♦బడిన చంద్రుఁ, బోనివాఁడయి తేజోవి♦హీనుఁడయ్యె.
తే॥ దానవుని కఱిమేసిపై♦భానుసూను, మేను తగ్గుచు హెచ్చుచు♦మేఘమందు
డాఁగుచును వెలివడుచును♦డాలుచూపు, కలువఱేని బింబంబనఁ♦గానఁబడియె
క॥ తనతో దుర మొనరింపన, యని పంతము లాడినట్టి ♦ హనుమానుం డా
దనుజన్మునఁ బ్రతిఘటింపక, వెనుచనియెను మనసు పెక్కు♦విధములఁబోవన్.
క॥ వనచరవిభుఁ దనమూఁపు ప, యినుంచుకొని కుంభకర్ణుఁ♦డేఁగుచునుండన్
మనకింకఁ బ్రభుఁ డెవండని, యినకులు పాదముల వ్రాలి♦యేడ్చిరి ప్లవగుల్
తే॥ నీల నీరద శ్యాముఁడు♦నిష్పంకంబె, నెఱ్ఱనైన కన్నులతోడ♦నిషుధిఁ దొడిగి
ధనువు సజ్యంబు గావించి♦త్వరితగతిని, త్రుటిని పఱతెంచి నగరి వా♦కిటికివచ్చె.
క॥ నానెయ్యుని నాప్రాణము, జానుఁగొని కోటదాఁటి ♦ జరగిన మోసం
బానని రాఘవుఁ డమ్ముల, వానం గురియించి వాని♦పథ మరికట్టెన్. ౧౩౩౪
క॥ శరములు గగనము గప్పఁగ, మఱుఁగయ్యెను దిక్కు లెండ♦మలయదు లోనన్
జరుగఁగ లేవయ్యె వియ, చ్చరములు సైతంబు దాఁటి♦శర దుర్గమ్మున్. ౧౩౩౫
తే॥ నెవ్వడిం జను నయ్యామి♦నీ చరుండు, తెరువు విడువక కుప్పలు♦తిప్పలగుచుఁ
గడకు నిండిన బాణదు♦ర్గంబు చూచి, దీని దాఁటంగ నరుదని♦తిరిగి కాంచె.
తే॥ కాంచి పద్మాకరము కాలుఁ♦గేలు మొగము, కనులు కలుగఁ బూచి సొబగు♦ధనువునూని
నడచి వచ్చెనా యన నొప్పు♦నలువు కాని, బురుష మోహను శ్రీరామ♦భూపుఁగాంచె.
ఆ॥ మూసియున్న నోరు♦పొగల వెల్వఱిచెను, పెదవు లదరెఁబొమలు♦వికృతి నందెఁ
గనులు నిప్పు లుమిసె♦గర్జనమునఁ గొండ, లగల మాఱుమ్రోఁగె♦నవని వడఁకె.

ఉ॥ వాలి కబంధులం జెనయు♦వాఁడని యెంచి కపీంద్రుఁ గావఁగాఁ
బోలును నన్నెదిర్చితివి ♦ పోరునఁ గీరితి రాదటంచు నే
మ్రూలుపలేదు నీయనుజు ♦ మారుతి వానరనాథు; నిన్నె యీ
యాలమునం జయించి యశ ♦ మందఁగ నారయుచుంటి నెల్లెడన్. ౧౩౩౬

చ॥ వెదకుచుండ నీబలము ♦ వీఁగి దిగంతము దాఁకఁబాఱె వే
యొదిఁగెను నీదుతమ్ముఁడు మ ♦ హోద్ధతితో నెదిరించి వాయుజుం
డదరెను వాలిపుత్త్రకుఁడు ♦ నంకిలినొందెను చేవదక్కి మూ
ర్ఛ దొరయు వీని నెత్తుకొని ♦ సాఁగఁగ వచ్చితి వీవు దిట్టవై. ౧౩౪౦

చ॥ వనచరుఁ గావఁగాఁ దలఁచి ♦ వచ్చితివేమి? మదీయ భాగ్యమే
గొని యిటు తెచ్చెఁ గావలయు ♦ గొజ్జగ నిన్ను నలంచి యన్నకుం
జెనకిన వేదనం దొలఁగఁ ♦ జేసెద దివ్యులు చూచుచుండఁ గోఁ
తిని గొనియున్న పట్టు విడఁ ♦ దీసిన సీతయు వీడు బంధముల్. ౧౩౪౧

చ॥ అనవుడు రాఘవుండు దర ♦ హాస వికాసిత సుందరాస్యుఁడై
యను దనుజాధమా! వినుము ♦ ప్రాణహితుం గొనిపోవు బాహువుం
దునుకలు సేయనేని ఘన ♦ దోర్బలమేటికిఁ? జాపమేటికిన్?
మొన వెనుదీయు వాఁడనయి ♦ ముట్టను కార్ముక మింతయేటికిన్?

తే॥ అనుచుఁగుంభకర్ణుండంప♦యాఁకఁద్రోవఁ,బూనరెండమ్ములను నొసల్♦పొడువనేసె
నుదుటి యమ్ములతో నెఱ్ఱ♦నొసలితోడ,దైత్యుఁ డరుణోదయముఁబోలి♦తనరె నపుడు

తే॥ ఫాలమున శోణితమ్ము ప్ర♦వాహమట్లు, కాఱఁ దడిసి చల్లనగాఁగఁ♦గపివరుండు
నిదుర మేల్కొన్న చందానఁ♦గదలి లేచె, దిమ్మదిరుగంగ దైత్యుండు♦సొమ్మసిల్లె.

మ॥ నొసట న్నాటి వెలుంగువాని రవి నూ ♦ నుం డొప్పవీక్షించి యి
య్యసమాస్త్రంబులు రామ సాయకము లం చాత్మన్ విలోకించి చు
ట్టెసలారంగని సర్వలోకములకున్ ♦ హేత్వర్థమై యున్న శ్రీ
వసుధాధీశ్వరుఁ గాంచి జేయనుచుఁ జే ♦ నం బొంది యా వెంబడిన్.

తే॥ అసురమానంబు లజ్జయు ♦ నడుగుతోడ, నూడ నాసికయును చెవి♦నూడఁబీఁకి
కొనుచుఁ గపిరాజు మింటిత్రో♦వను బిరాన, వచ్చి తనవారలకు మోద♦మెచ్చఁజేసె.

క॥ రవణించెఁ గపిసమూహము, రవణించె మహాద్రు లంబు ♦ రాశియు మొగుళుల్
రవణించెను వేలుపుగమి, రవణించెను పాడివేల్పు♦రంజిల్లు మదిన్. ౧౩౪౨

క॥ వచ్చిన వానరనాథుని, హెచ్చిన మోదమున జాన ♦ కీశుఁడు కాంచెన్
గ్రచ్చుఱ మైథిలి చెఱవిడి, వచ్చిన తఱి నొందునంత♦పండుగు నొందెన్.

తే॥ నొనలు పగిలించి ప్రక్కల♦దుసికిలిచన, రాముఁడు శరంబులేయఁగ♦రాక్షసుండు
చేవచెడఁగ సుగ్రీవుండు♦చెవియు ముక్కు, నూడఁగొఱికి కొంచేగఁ గా♦కున్నఁ దరమె!

తే॥ దనుజు ననుజుండు తెలివొంది♦వనచరుండు, కరతలమున వాఁడవ్వాలి♦కరుగుటయును
చెవియు ముక్కుపోవు టెఱింగి♦చింతనొంది, చెలియలిఁ దలంచుకొని చాల♦సిగ్గునొందె

తే॥ నిర్ఝరమువోలెనొడలశో♦ణితము వెడలఁ,గుంభకర్ణుండు ధాతుయు♦క్కుధర మొండు
వృష్టి గురియంగ నీఁదతో♦వెల్లువలను, బయలు పఱచిన చందానఁ♦బరిఢవిల్లె.

తే॥ పరపతిని కోరి వంచన♦పఱచినట్టి, చెల్లెలికి ముక్కుచెవు లూడె♦సిగ్గుచెందఁ
బరసతిని గోరి వంచన♦పఱచువాని,తోడులకు నట్టు లౌటలో♦దోనమున్న ?
తే॥ తనకుఁ గలిగిన దుస్థితిఁ♦దలఁచుకొనుచు, రోసి దైత్యుండు చెంతరా♦కాసులఁ గను
నిక్కి ఖచరులఁగాంచును♦ముక్కుఁగాంచు, మునుపుగొన్నవానినిగాంచు♦భూమిఁగాంచు

—: రాముఁడు కుంభకర్ణుని కూల్చుట :—

చ॥ చెలియలి ముక్కుపోయె నని ♦ చింతిలు జ్యేష్ఠుఁడు కాఁచుమున్నె నా
చెలియలు తగ్గ యన్నవని ♦ సిగ్గఱి డగ్గఱి చూచుమున్నె నా
చెలువఱు మోము రాముఁడు హ♦సించుచుఁ గాంచెదు మున్నె వారికిన్
జెలువఱుఁ గర్ణనాసికలఁ ♦ జెక్కెడఁ గాకని యాగ్రహోగ్రుఁడై. ౧౩౫౪
చ॥ వడి నొక వాలు పల్కయును ♦ వారక కైకొని చేగ చాల దం
చెడముగఁ బాఱవైవ నుడు ♦ బృందము రాలెను ఖేచరాళి పె
రెడఁదలు ప్రేవులుం గలఁగె ♦ నేచిన యీసునఁ గర్ణ నాసికల్
వడవడ నెత్తు జార్చె బహు♦భంగుల దైత్యులు పల్లటిల్లఁగన్. ౧౩౫౫
తే॥ మూఁడువేల పిశాచముల్ ♦ మోచితెచ్చు, వజ్రఖడ్గంబు వలకేల♦వారుకొనియె
వేయి భూతముల్ మోచిన♦విపులఖేట, కంబు నెడమచేతం గొనెఁ♦గనలు తోనఁక.
తే॥ కొండఁబోలిన కుంభక♦ర్ణుండు కేడె, మెలమి నంకించి వైచి చు♦క్కలను రాల్చెఁ
గాల నేలను తాఁచి పా♦తాళభోగి, శిరములును ధరణియుఁ గ్రుంగఁ♦జేసెఁ బెలుచ.
క॥ వీచిన ఖేటక ముఖమున, లేచిన పెనుగాలి కపుల ♦ లేపి దెసలకుం
ద్రోచిన లోఁతగు కడలియు, నేచిన మిట్టయ్యె ఖచర ♦ బృందము పఱచెన్
క॥ ఇతరు లెఱుఁగుటకు మున్నే, మతిమంతుఁడు రామవిభుఁడు ♦ మరలంగొట్టెన్
శితశరమున నదియు మహో, ద్ధతముగఁ బలలాశి హస్త ♦ మున కే మరలెన్
క॥ డాలును నడుమనె క్రమ్మఱఁ, గాలుం బో ల్దనుజవరుఁడు ♦ కాలం దన్నన్
గాలికిఁ గలఁగిన జలనిధి, పోలికఁ గపిసేన కలఁగి ♦ పోనుపడి చెదరెన్ ౧౩౬౦
క॥ పోరున నెదురై పడు కపి, వారంబును ద్రుంచి రక్త ♦ వాహిను లడరన్
గూరిచి తిరిగెడు డాలును, శ్రీరాముఁడు విఱుగఁగొట్టె ♦ శిత భల్లమునన్
ఆ॥ పాఁపతేని యుచ్చి ♦ పంకంబు గావించు, డాలువోయె నదను ♦ డాయదింక
వీని నిపుడ చంపు ♦ విడువకుమని ప్రోత్స, హించె జాంబవంతుఁ♦డినకులేశు.
క॥ వానర సేనావాళము, దానవ విజయంబు బలము ♦ దర్పము భూజా
జాని గని యముని నేఁడే, వీనియెదుట నుంతు ననుచు ♦ వీఁకం దాఁకెన్
తే॥ వాఁడివడిగల పదుమూఁడు♦బాణములను, రాముఁ డేసెను రణవిశా♦రదుఁడు కుంభ
కర్ణుఁ డవ్వాని గ్రద్దయీఁ♦కల విధమున, రాలి పడఁగొట్టె దన కర♦వాలుచేత.

తే బలిమిఁ దొడరిక వేసంగి ♦ భానుఁబోలు, తీక్ష్ణ శరముల రాముఁడు♦తివిరి యేయ
నవియుఁ దునకలై చెదరంగ♦నసుర కొట్టెఁ, జేతివాలంపుఁ బిడితోడ♦హేతు లెసఁగ.

క॥ దరహాసిత వదనుఁడై శ్రీ, వరుఁ డొకబాణమ్ము లాగి♦బలిమిని వీడన్
గరుడుఁడు సర్పముఁ ద్రుంచిన, కరణిని ద్రుంచె నది♦వాని కర ఖడ్గంబున్. ౧౩౬౬

తే॥ విలయవహ్ని యాఱఁగ నూర్పు♦విడుచు కుంభ, కర్ణుఁ డప్పుడు తనచేతి♦ఖడ్గమ్ము
యున్నదన వేఱుఖడ్గంబు♦నూని ముగిసె, ముగిసె రాఘవుఁడని యెదు♦రుగను నడచె.

తే॥ చేతఁబట్టి పట్టిక మున్న♦శిత శరమున, నరిగ కరవాలు రెండును♦విఱుగఁగొట్టి
కంకటము చొరఁ గ్రూరాంబ♦కంబు లేసి, యొడలు చలియింపఁజేసె న♦ప్పుడమితేఁడు.

క॥ చారులచే జరుగు సమా,చార మెఱిఁగి రావణుండు ♦ సత్వరమున దే
వారులఁ బెక్కురఁ బంపెను, వారక తమ్మునకుఁ దోడు♦పడ నవ్వేళన్. ౧౩౬౭

తే॥ దానవుని చంప నిదె మంచి♦తరుణమనుచు, మదిని రాముఁడు తలఁచిన♦యదనునందె
వచ్చె సేనయుఁ; జెడుగులు♦వచ్చినపుడ, వచ్చి తోడ్పడు సత్కర్మ♦ఫలములట్లు.

తే॥ నాల్గు విధములొందినపదు♦నాల్గుకోట్ల, బలమువచ్చి దానవునికా♦పాడఁ దొడఁగె
వడిగ రండని రాముడు♦వారిఁ బిలిచి, తాఁకె మేను పూరింప ను♦త్సాహగరిమ.

తే॥ కాలమితియుఁ గాలుఁడు బహు♦కష్టము లను, మూఁడు మూలహేతువులె ము♦మ్మొనలుగాఁగ
మూఁడులోకంబుల జయింప♦మూలమైన, శూలమును కుంభకర్ణుఁ డ♦చ్చుగ ధరించె.

సీ॥ మండలీకరణ కో ♦ దండుఁడై రాముండు, భండనమున వీడు ♦ భల్లములకు
అట్టలు నటియించు♦టా కొదనుచు మ్రాని, మొద్దులనుచుఁ గొండ♦బ్రద్దలనుచు
నమరులు తలఁపంగ ♦ నాడెఁ గబంధముల్, శిరముల కుప్ప ల ♦ చ్చెరువు నించె
వ్రయ్యంగఁబడనివి ♦ రక్తంబుచే నీద్వఁ, బడనివి తలలతో ♦ వెడలునవియు

తే॥ నిలిచియున్నవియును తూలి♦నిలుచునవియు, జీవములతోడ దురమునఁ జెలగు ♦ నవియుఁ
బాఱిపోవునవియుఁ గానఁ♦బడవు వెదకి, చూచినను మందునకు రణ♦క్షోణియందు.

తే॥ మొగము లగలంగఁ బ్రేవులు♦దిగఁబడంగ, రదనములు వ్రీలమావటీం♦డ్రకను మించి
సుడిసి కూలునవియె కాక♦చూడఁజూడ, మదముతోఁబోవు హస్తు ల♦మ్మహిని లేవు.

తే॥ చక్రములు వ్రీలఁ డెక్కెముల్♦జాఱ నిరుసు, లూడ ముఖభాగములు సొంపు♦వీడ హరులు
గూల రక్త మేదో మాంస♦జాలమందు, మునిగినవి కాక తిరుగు స్యం♦దనము లేదు.

చ॥ పదములు కంఠముల్ తునిసి♦వ్రస్సిన పొట్టలతోడ హేమలుం
గుదివడ హత్తి పీనుఁగుల ♦ కొండల కొమ్ములఁబట్టు నెత్తు పె

ల్లిదముగఁ బాఱఁగా నుతుల ♦ లీనముల్తై పరుగాడుఁ గాక యొ
ప్పిదముగ సంగరస్థలిని ♦ వెళ్లు తురంగము లేదు చూడఁగన్.

ఉ॥ రాముని యస్త్రనైపుణి తి ♦ రంబు నిరూపణ చేయు టెట్లగున్
నేమముతో రణంబుగను ♦ నిర్జరులున్ గలసం గనంగ తే
కామెతసేయఁ జూచి రసు ♦ రాలికి స్వర్గమునందు, భర్తలన్
ప్రేమను రోయు కాంతలును ♦ వేసరి కాంచిరి నేత్రుశ్శ్లనే. ౧౩౭౭

మ॥ తపనుం గాంచిన మంచుపోల్కిఁ జెడియెన్ ♦ దైతేయసైన్యంబు వే
లువులున్ మిక్కిలి యుల్లసిల్లి రసురల్ ♦ దుఃఖింపఁగః లోక సం
తపనుండౌ దనుజేంద్రు తమ్ముఁడొకఁడై ♦ దర్పంబుతో నిల్వఁగాఁ
గృప యేపారఁగ రాఘవుండు గని ప ♦ ల్కెం బెంపు దీపింపఁగన్

మ॥ వినుమా సాయుధసేన గూలె ననిలోఁ ♦ బెంపేది యొక్కండవై
కను మేలున్నదె? మా విభీషణునకుం ♦ గారంపుఁ దోఁబుట్టువౌ
టను గావించెద జీవదానమును నీ ♦ టం జేరెదో? క్రమ్మఱం
జనుదెంతో? మఱి యిప్పుడే రణమునం ♦ జత్తో? వివేచింపుమా!

ఉ॥ తక్కులు వీడలేక పిన ♦ తమ్మునిచేఁ బిలిపింప రాక లోఁ
జిక్కితి కాలు నానతికి ♦ జీవితకాలము రాజ్యభోగముల్
దక్కనివయ్యెఁ దెల్పి ఫల ♦ దంబగునే భువి మూర్ఖబుద్ధికిన్?
దక్కక నీమదిం గలుగు ♦ దానిని దెల్పుము రావణానుజా! ౧౩౮౦

చ॥ అనవుడుఁ గుంభకర్ణుఁ డను ♦ నక్కకులంబున నుద్భవించి పెం
పును జయ శీలముల్ నయము ♦ పోఁడియుఁ బాడియుఁ గల్గు మీరు మా
యనుజకు ముక్కు గోసితిరి ♦ యట్టులె నాకు నొనర్చినార లే
యనువున నీ మొగంబు గొని ♦ ప్రాణముతోడుత నుందుఁ జెప్పరే!

శా॥ మాచే వేల్పులు దుస్థితిం బొరయ దు ♦ ర్మానంబు పాటించుచున్
నీచత్వంబిది సీత వీడుమనుచున్ ♦ నీతుల్ ప్రసంగించియున్
నాచే నన్నకు నొవ్వికూడదను వి ♦ న్నాణంబుతో వచ్చియున్
మీచే నిట్లయి వెండియున్ మరలఁగా ♦ నేరన్ ద్రపాహీనతన్. ౧౩౮౨

శా॥ మీ మస్తంబుల దీర్ఘబాహువుల భూ ♦ మిం గూల్చి మాయన్నకుం
బ్రేమంబారఁగ సీత నిత్తు ననుచున్ ♦ బీరంబుతో వచ్చి సు
త్రామాదుల్ కని కేరడింప వినమ ♦ ద్వక్త్రంబుతోఁ జెల్లెలిన్
సోమింపం దనుజేంద్రు సన్నిధికి న ♦ క్రుల్ గార్చుచుం బోదునే?

శా॥ ఈవిట్లాడఁగనేల? ధీరుఁడవు గా ♦ వే? మానముం బొందవే?
నేవాధర్మ మెఱుంగవే? యలుపులుం ♦ జిత్తంబునన్ మెత్తురే?

నావాక్యంబులు విన్న మీాశిరముల్ ♦ ఖండించియుం బిమ్మటన్
దేవారాతి పురంబుఁ జేరఁదగునే ♦ తేజో విహీనుండనై ? ౧౩౮౪

మ॥ అనుచున్ శూలము డా కరంబునకుఁ దా♦ నంకించుచున్ ధాత్రి క
ద్ద్వనఁ బ్రేవుల్ పెకలించులీల వలచే ♦ భూద్రంబుఁ గై కొంచు రా
మునకున్ సూటిగ వైవ నాతఁడును దు ♦ మ్ముం జిందనీకుండఁగాఁ
దునియల్ చేసి త్రిశూలమున్ శకల సం ♦ దోహంబుగాఁ బ్రీలిచెన్. ౧౩౮౫

మ॥ కడలిం ద్రావఁగ మిన్నునూల్ప ఘన ని ♦ ర్ఘాతంబులం గాల్పఁగాఁ
బుడమిం జీల్పఁగ మేరువుం దొలువఁగా ♦ భూలోకముం దాఁటఁగా
నడర న్నేర్చిన రామబాణతతి యా ♦ ర్యానాయకుండిచ్చు మై
తొడుగున్ బ్రీల్పఁగఁ జాలదయ్యె మదికిం ♦ దొడ్డయ్యెఁ దచ్చిత్రముల్

ఉ॥ రాము నమోఘ బాణములు ♦ రాజ కిరీట నభేద్య వర్మమున్
స్థేమముచేతఁ దాఁకియును ♦ చీల్పని హేతు వెఱింగి యంత సు
త్రామనుతుండు రాఘవుఁడు ♦ రౌద్రమహాస్త్రము మంత్రయుక్తిమై
భీమబలంబునం దిగిచి ♦ భేదిలనేసెఁ గవుల్ చెలంగఁగన్. ౧౩౮౭

క॥ ఆపగిది మఱువు చెడఁగాఁ, గోపంబున నినుపకట్ల♦గుదియంగొని యా
టోపమున రావణానుజుఁ, డేపడఁచెద నంచుఁ గాలి♦నిలకుం దాంచెన్. ౧౩౮౮

తే॥ పరవినవి వేయిపడునవి♦పరఁగ వేయి, తొలుచునవి వేయిపొడుచుచుఁ♦బొలుచు వేయి
యిషువు లీరీతి ముసర లె♦క్కిడక భీమ, బలుఁడు తిరిగెను తర్జన♦భర్జనముల.

తే॥ వీనిచే దండముండిన♦సేన బ్రదుక, దనుచు నొక పెట్టఁ బదియమ్ము♦లంటనేసి
తుండములు సేయువాఁడుమా♦ర్తండుడాలు, గలుగుడాలునుకత్తియుఁ♦గడఁకఁదాల్చి.

తే॥జడియఁజేయఁగఁగోఁతుల♦దడముకలఁగి, పిక్కబలముచూపిన రామ♦విభుఁడుకాంచి
దనుజు బాహుదండం బడి♦దంబుతోడఁ, దెగిపడఁగనేసెఁ బ్లవగు లు♦త్సేక మొంద.

తే॥తుదకుదుష్కర్మములునిం చె♦దుఃఖములను, ముదమునిండించెసత్కర్మ♦ములునిజంబు
లంకకును రావణునకు బ♦లంబు పేరి, చేయి తెగ రాక్షసులు కాంది♦శీకులైరి.

తే॥ తెగని చేతితోఁ దెగిన చే♦తిని భరించి, గర్జనముతో నసురవైవఁ♦గపులు దాని
క్రిందఁ బెక్కండ్రు మడిసిరి♦కికురుమనక, దుష్టుచెంత నెట్లుండిన♦దోసమె కద ?

చ॥ కడఁకను రాముఁ డక్కపి ని ♦ కాయముఁ గాచుచునుండఁ గాలుఁడే
కడిగొనఁ జూఱలాడుక్రియఁ ♦ గ్రందుగఁ గూలుట గాంచి సైన్యముల్
మడియును వీనిచే నిమిష ♦ మాత్రములోనని త్రుంగకుండఁ బై
నడరిన చేతికంటెఁ దెగి ♦ నట్టి కరంబున కల్కి దెల్లరున్. ౧౩౯౪

ఉ॥ తక్కిన వానరుల్ చెదరి ♦ తాఱఁగ దూఁకెడి రక్త నిర్ఝరుల్
మిక్కిలి పీన్గులం దిగువ ♦ మింటఁ జరించు సురాళి భీతిమై

దిక్కఱి పాఱి లంకఁగల ♦ ధీరులుఁ దక్కినవారు దిగ్భ్రమం
జిక్కఁగ రక్కసుండు రఘు ♦ శేఖరుమీఁదికి దాఁటె గ్రద్దనన్. ౧౬౯౫

చ॥ మఱియొక చేయిగూడఁ దును ♦ మందగు నంచు సురాళి కోరఁగా
వెఱపున డాఁగియున్న జము ♦ బిమ్మిటిదీఱ విజేత రాఘవుం
డఱనెల తూపులన్ దనుజు ♦ హస్తముఁ ద్రుంచి పయోధిలోపలన్
మఱియొక సేతువో యనెడు ♦ మాడ్కిఁ బడం జనఁ గొట్టెదిట్టయై.

క॥ భుజకీర్తి పాఁపఱేఁడుగ, భుజమే కవ్వముగ వేలు♦పులు మును జలధిన్
గజిబిజిఁ జిలుకఁగఁ గొను నా, రజనుగు మల యనఁగఁ గలఁచి♦రాయిడిచేసెన్.

తే॥ జలధివైచుటచేతఁ బ♦క్షములతోడఁ, బరుగువాఱుటచే రాము♦పంపుసేత
చేతి శరములు గరుడుని♦చెనసెఁ గుంభ, కర్ణ భుజము మందరగిరి♦కరణినొప్పె

మ॥ కనకాద్రీంద్రముఁ దొల్చి తమ్మటముగాఁ ♦ గావించి మేఘంబుఁ గొ
డ్డనుగాఁజేసి త్రివిక్రముండు కడఁకన్ ♦ మ్రోఁగింపఁగా లేచు పెం
దొని నా గర్జిలు కుంభకర్ణుఁ డొగి మే ♦ దోమాంస చర్మాస్థులో
క్కనువై దమ్మగఁ జేయ వానర నికా ♦ యంబుం గలంచె న్వడిన్.

మ॥ కరువై యొక్కటఁ బంచభూతములు త్రుం ♦ గంజేయఁగా రాని పె
న్నురువుం గైకొని ఘోరమై యమరి ప్రా ♦ ణోత్క్షేపముం జేయు వాఁ
డురు కుప్య ద్యముఁ బోలువాఁడు రిపు ధై ♦ ర్యోత్సాహ సంహారి యా
సురవిద్వేషి పదంబొకండు తునిమెన్ ♦ సూర్యాన్వయుం డయ్యెడన్.

తే॥ దంతములు రిక్కలంబోలెఁ♦దనరి వెలుఁగఁ, గ్రొన్నెలంబోలి వెల్లనై♦కోఱ లలర
నెత్తురున నెఱ్ఱనగు నోరు♦నిగుడఁ దెఱచి, యొంటికాలను డాసెను♦కుంటు చనుర.

తే॥ ఒంటికాలితో నాకస♦మంటఁ బెరిఁగి, ప్రక్కవారిని నోటితోఁ♦బట్టి మ్రింగి
వాత్యవలె సుడియుచుఁ బైకి♦వచ్చువాని, రెండవపదంబు రఘువరే♦ణ్యుండు నఱకె.

చ॥ కరములతోడఁ గాళ్లు తెగి ♦ కాశ్యపి క్రుంగఁగ దొడ్డకొండ వై
ఖరిఁ బడు కుంభకర్ణు ఘన ♦ కాయమునందున రెండువేల యం
పఱ వడిఁ దూఱిపోవ నొక ♦ మాత్ర చలింపక నోటనొక్క భూ
ధరముఁ బెకల్చి యూఁదె భయ♦దంబుగ వానరసేన నీల్గఁగన్. ౧౭౦౩

తే॥ పెద్దకొండను నాల్కతోఁ♦దద్దయెత్తి, పాలికలను మాఁడఁగా శ్వాస♦బలముచేత
విసరివైవ రాముఁడు కేలు ♦ విదిరిచికొనె, వీని బల మపారంబని♦వింతనొంది.

మ॥ దనుజుం డంతటఁ జింతనొంది యపురా ♦ దైత్యారి విల్విద్దె నే
ర్పునకున్ వేవురు రావణుల్ గలిగినన్ ♦ బొందారఁగాఁ జాల రే
నును కాల్సేతులు గోలుపోయితిఁ దుదిం ♦ దోడ్పాటు నూపంగ నే
యనువుం దోఁప దిఁకేమనంగ నగు దు ♦ ష్టాశా మహారోగమున్ ?

తే॥ అన్నకీఁకఁ దోడుపడు నాస♦యడుగువట్ట, దిక్కులకుఁ బాఱు నెత్తురు♦దిక్కుచూచి
ఎదుట నిలిచిన శ్రీరాము♦నెనఁగఁ జూచి, కుంభకర్ణుఁ డీట్లని పల్కెఁ♦గోప ముడిగి.

మ॥ ఒక పారావత పక్షికై యొడలి మాం ♦ సోత్కర్ష భాగంబు ను
త్సుకతం గోసి తరాజునం దిడు యశో ♦ ధుర్యాన్వయంబందు పొం
దిక నొప్పారిన రామచంద్ర ! విను దై ♦ తేయాపధర్మంబు లొ
ప్పక మీ పాదము లాశ్రయించు ననుజుం ♦ బాలింపుఁడీ వేఁడెదన్.

ఉ॥ క్షత్త్రియరూపముం గొని జ ♦ గంబున స్రుక్కిన సత్యధర్మముల్
ధాత్రిని నిల్పఁబూనిన స ♦ దాతన దేవ! మదీయ జాతికిం
బాత్రములౌ నధర్మములఁ ♦ బాల్పడకుండిన నాదు తమ్ము నీ
పుత్త్రునిగాఁ గృపం దలంఁచి♦పోషణసేయఁగఁ గేలు మోడ్చెదన్ ౧౮౦౮

ఉ॥ నిన్ను జయింప నెంచు రజ ♦ నీచరనాయకుఁ డీ విభీషణున్
బన్నుగఁ జెట్టఁగొరు పగ ♦ వాఁడని యెంచినవాఁడు తమ్ముఁడం
చెన్నక చిక్కనేని వధి ♦ యింపఁగలం డవధానబుద్ధిమైఁ
దిన్నగఁ గావుమంచు మఱి ♦ తేపకు వేఁడి నమస్కరించెదన్. ౧౮౦౯

తే॥ దుర్గుణుండు రావణునకు♦దొరకనీక, నీదు తమ్ముని హనుమంతు♦నియతితోడఁ
దోడుగానుంచి సతతంబు♦వీడనీక, యుండునట్లుగఁ గృపసేయు♦మో గుణాఢ్య !.

మ॥ వినువీథిం గను దివ్యులుం దపసులున్ ♦ విగ్రుండు హీఁడంచు వే
డ్కను వీక్షింపకమున్నె నీశరమునన్ ♦ గంఠంబు ఖండించు పృ
థ్విని త్రోపాడక సాగరంబునఁ బడన్ ♦ వేయింపు మీ యిద్దియే
నిను నేఁగోరు వరం బటంచుఁ గరుణా♦సింధ్రుఁ బ్రార్థింపఁగన్. ౧౮౧౧

మ॥ వరముం గోరఁగఁ ద్రోవరాదని యొకే ♦ భల్లంబునం ద్రుంచి త
చ్ఛిరమున్ సంద్రమునందు ద్రోచి మునుఁగం ♦ జేసెన్ రఘుస్వామి యా
శరధి న్నీరము నాల్గుదిక్కులకు హె ♦ చ్చన్ లేచెఁ దర్వాత నా
చెరమల్నిండ మునింగి కాడ్పఱచె నా ♦ శీర్షంబు శైలంబు నాన్. ౧౮౧౨

క॥ పాడిరి రంభాదులు సుర, లాడిరి వీడిరి భయంబు♦నవనీ జనముల్
కూడిరి ప్లవగులు రాఘవు, వాడిరి రక్కసులు తోడు♦పాడగు కతనన్. ౧౮౧౩

౧౬. మాయా జనక పటలము. (౯౫)

మత్త॥ కుంభకర్ణుఁడు సంగరస్థలిఁ ♦ గూరు సక్రమ పద్ధతిన్
రంభఁ గూడఁగఁబోయె నయ్యెడ ♦ రావణుం డొక వంచనా
రంభుఁడై కడు కావరంబున ♦ రామ లోఁగొన నెంచి సం
రంభ మొప్పఁగఁజేసె మాయల ♦ రాశి యొక్కఁడు తోడ్పడన్. ౧౮౧౪

తే॥ పంక్తి మస్తకుండు రహస్య♦భవనమందు, కూరుచుండి మహోదరుఁ♦గూర్మిఁజూచి
నేఁడు సీతను పొందినా♦నెగులు దీర్చు, కొను నుపాయమొక్కటి దెల్పు♦మనుచుఁగోర.

ఉ॥ ఎంచి యుపాయమొండు వచి ♦ యించెద జానకి తానుగాఁగ మ
న్నించి వరించునట్లు జత ♦ నించెదఁ జూడు మరుత్తుఁబిల్చి కా
వించెద వానికిన్ జనకు ♦ వేషము వానిని కట్టి తెచ్చి చె
ప్పించెద నంతమీఁదఁ జెలి ♦ తప్పక నిన్ను గ్రహింపదే ప్రభూ! ౧౮౧౬

చ॥ అని యతఁడాడఁ బంక్తిముఖుఁ ♦ డాదట వానిఁ గవుఁగిలించి నీ
వనినది లెస్స వాని వడి ♦ నచ్చటికిం గొని తెమ్మటంచుఁ దాఁ
జనియెఁ గులద్వయంబునకు ♦ జానగు దివ్య పతివ్రతా మణిన్
జనకజ నిట్లు లోఁ గొనఁగఁ ♦ జాలెదనంచు విమోహచిత్తుఁడై. ౧౮౧౭

తే॥ మకుట పంక్తులు లేయెండ♦మలసి కాయ, నిరులఁ దోలు నంగదముల♦దరుల మెఱయు
సరులు కఱమల సెలయేటి♦సరణిఁ దోఁప, మదగజంబు సిగ్గిలఁ బంక్తి♦వదనుఁడరిగె.

ఉ॥ దీపము వేఱు దీపమును ♦ దెచ్చెదు లీలల నొప్పి చంచలన్
ద్రోపుడు సేసి మేఖలల ♦ తోడఁ గృశత్వము నొందు మధ్యముల్
తేపకు సంచలింపఁగ మ ♦ దించు పయోధర భారవేదనన్
దావున దేవకన్యకలు ♦ తత్పరతన్ వడిఁ దేర దీపముల్. ౧౮౧౮

ఉ॥ రాగముతోడ మాట లధ ♦ రంబు ప్రవాళముతోడ స్త్రీల మే
ల్బాగుల నెల్ల నొక్కయెడ ♦ లాలితరీతిని దెచ్చి బ్రహ్మ సం
యోగము గూర్చె నా నలరు ♦ నుర్విజ కొక్క బెడంద గూర్చు ను
ద్యోగము సేసి దైత్యవిభుఁ ♦ డుగ్మలిఁ గాంచి మనంబు చల్లఁగాన్.

చ॥ అట నొకపైఁడి పీఁట నల ♦ రారి వెలందుల నౌలకన్ని దో
స్తటములె లేమలంబలె న ♦ సంగఁగ డాపలి యూరు పీఠి మీఁ
దటఁ గుడికాలు సేర్చి యడి ♦ దంబు నొఱం దగిలించి రావణుం
డిటులను వేఁడికో లెడఁద ♦ నేచి మొగంబునఁ దొంగలింపగన్. ౧౮౨౦

ఉ॥ ఎన్నఁడు నీదు లెంకపయి ♦ నీడిత సత్కృప యుప్పతిల్లు నిం
కెన్నఁడు భానుతోఁ జనక ♦ యుందుఁడు వేఱయి యుల్లసిల్లు నిం
కెన్నఁడు మారుబాణముల ♦ యేపు లడంగు మదీయ భాగ్యమా!
మన్నన సేసి కావు మను ♦ మానము మాను మనంబు లోపలన్. ౧౮౨౧

ఉ॥ వంచితుఁడైన యేను చెలి ♦ వాలకమై విమయుక్తమా సుధన్
మించి భుజింపఁ గోరితిని ♦ మీఁదట నాఁటికి నాఁటికింతొ క్షీ
ణించి మనస్సు సర్వమును ♦ నీఁగెను నీపయిఁ జింతనంబు చా
లించి మరింప జంకెదఁ జ ♦ లించెద మాటికిఁ దత్తఱించెదన్. ౧౮౨౨

ఉ॥ సోలితి నోడితిన్ శరణు ♦ సొచ్చితి వేడితిఁ గావుమంచు నా
పాలిటి భాగధేయమయి ♦ వంతలఁ గూర్పఁగనేల ? చల్లనౌ
గాలియె కాల్చెఁ బుష్పములు ♦ కాటులు వైచెను చందనం బహిం
బోలెను కష్టముల్ తెలిసెఁ ♦ బోణిమి నెయ్యవి సేయఁజాలవో ?

ఉ॥ కోరిన స్త్రీలనెల్ల నొక ♦ కోమలిఁజేసి యభిఖ్య లెల్ల నీ
పేరుగఁ జేసి నా కనుల ♦ వేఱొకచోటికిఁ బోకచేసి యా
మారుని రేఁచి తన్నిశిత ♦ మార్గణ ఘాతములెల్లఁ గూర్చి న
న్నారక యేల కాల్చుఱతు ♦ వో శరణంబని వేఁడుచుండినన్. ౧౫-౨౫

ఉ॥ శంకరుఁ డాదిగాఁగలుగు ♦ సర్వజనంబులు భీతినొంద న
ల్లంకల గెల్చి లోకములఁ ♦ బాలనసేయు వలంతి నేను మీ
నాంకుని కగ్గమై యొకవ ♦ రాంగి పయిం దలకొన్న ప్రేమయే
డింకఁగఁ జేయ నాదగు క ♦ డింది మగంటిమి పోచ్చెమొందదే ?

ఉ॥ వాడి కృశించు జీవములు ♦ బాధల నొందుచుఁ బెక్కు నాళ్లుగా
నాడిక నొందఁ గుక్క బ్రదు ♦ కంచు వచింపదె లోకమెల్ల వె
న్నాడక ? పండిత ప్రభు ల ♦ నంగదశల్ పదియంచుఁ జెప్పరే
నోడక పల్కువాఁడ శత ♦ మో వెయియో యని యంబుజాననా !

మ॥ పరఁగన్ ధర్మమె ప్రేమచే నొసఁగు సౌ ♦ భాగ్యంబ! మజ్జన్మ సం
తరణీ ! నాయభిమానముం జెఱుప నీ ♦ తారుణ్యసంపత్తి యే
కొఱయున్ లేని శవంబుపోల్కినయితిన్ ♦ గుంభ స్తనీ ! యింక నీ
వరదివ్యామృత సేవచే బ్రదుకఁగా ♦ వాంఛించితిం బ్రోవవే. ౧౮-౨౮

మ॥ నిజమూహింతము తార పెన్ వలపునన్ ♦ రేరాయనిం బొంది భా
వజ సౌఖ్యంబులఁ దేలదే ? చెడియెనే ? పాపాల పాలయ్యెనే ?
త్రిజగన్మోహిని ! నా మనోరుజల వే ♦ తీర్పంగదే! వేరు మం
దు జగంబందున లేదు నీవెగతి వా ♦ దుల్మాని ప్రార్థించెదన్. ౧౮-౨౯

క॥ అనుచు దశాస్యుఁడు వక్షం, బును బాహువులిర్వది పది♦ముకుటంబులు భూ
మినిచేరఁ జాఁగిలంబడి, యెను మడఁతుల కేరి కేని ♦ యెదలు ద్రవింపన్.

—: సీత రావణుని దూషించుట :—

మ॥ మృదుశీలాత్మక సీతే లేడి పులి బా ♦ రింబడ్డ యట్లై కడుం
జెదరెం గంపము నొందె మ్రానుపడియెం ♦ బెగ్గిలై నట్లయ్యె వీఁ
డదయుండై నను చంప వచ్చిన సరే ♦ యాఁగాక మద్భావముల్
మది నే దాఁపఁగఁ జాలనంచుఁ దృణమున్ ♦ మాటొడ్డి తానిట్లనున్.

శా॥ నీ చేష్టల్ కడునింద్యముల్ కృపణముల్ ♦ నిక్కంబు దుష్టాత్మ! యీ
నీచోక్తుల్ వచియింపఁగాఁ దగవు దు ♦ ర్నీతుల్ చెడంద్రోచురా
నీ చుట్టాలును నీవు నేఁటిదనుకన్ ♦ నిట్టాళ్లు నా నుండఁగా
నాచెన్నారు పతివ్రతాత్వ ఫల ము ♦ న్నన్ మండనా ? మాఁడనా ?

మ॥ తరుణీ ధర్మము నేను కాచి ఫలమే? ధర్మంబు స్థాపింపఁగా
ధరణీభారము మాన్ప రామవిభుఁ డు ♦ ద్దండించియున్ లాభమే?
విరివారం బదినోళ్లు నీకుఁ గలుగన్ ♦ విడ్డూరంపుం బల్కులన్
భరమయ్యున్ వినునుండఁగాఁ బలుకవో! బాధింపవో? చంపవో?

మ॥ తపనున్ వెన్నుని కార్తికేయు శివు ధా ♦ తన్ జిష్ణుఁ జండాంశు ని
త్రపులంజేసి జయించినాఁడనని ప్ర ♦ జ్ఞ ల్పల్కుచున్నావు నా
తపముల్ పండిన పండుఁ శ్రీ రఘుకులో ♦ త్తంసంబు దుర్వార బా
ణ పథి న్నిల్వఁగ లేక పాఱితివి మా ♦ నంబొందు నీ కున్న దే ? ౧౮౩౪

శా॥ బన్నంబందుచుఁ బస్తులం బడి యశో ♦ భావంబు వోనాడి నా
న న్నగ్గాడి నికృష్టనై నిలుచు దా ♦ నంగాను నిర్దుష్ట భా
స్వన్నానాగుణ భూషణుండగు రఘు ♦ స్వామిన్ మహా వాంఛతోఁ
గన్నారం గను భాగ్యమబ్బ నను వే ♦ డ్కం దాల్చితిం బ్రాణముల్.

శా ధీరోదాత్తుఁడు లక్ష్మణుండు రణ ధా ♦ త్రిన్ నిన్ను వెన్నిచ్చి యీ
సారిం బాఱఁగనీక యడ్డి నిలువన్ ♦ త్వన్మ భర్త నీ శీర్షముల్
వీరత్వంబునఁ గూల్చి నీయనుఁగులన్ ♦ వేఁటాడి యేకైక దో
స్సారుండై వెలయంగఁ గాంచు ఘనకాం ♦ క్ష న్నిల్పితిం బ్రాణముల్.

మ॥ కరుణాజీవము కంజనేత్రములు జో ♦ కంగల్గి హస్తంబులన్
శరముల్ విల్లు ధరించి యొల్లర హృద ♦ బ్జాతంబులన్ లాగు క
ర్బుర బృందారక వనాంతక ప్రబల జీ ♦ మూతంబు నాకొందు గాం
చి రహింబొందదు మానసాంబుజమునన్ ♦ సీతామయూరం బొగిన్

మ॥ కడఁకన్ జానకి యిట్లన న్నమలి ప్రిం ♦ గందగ్గ కోపంబుతోఁ
పుడమిం దాఁచుచుఁ బంక్తికంఠుఁ డను నో ♦ పూఁబోఁడి! నన్ గెల్చి నీ
బెడఁదల్ పాపిన మీఁద రాఘవునితోఁ ♦ బ్రేమంపు జీవంబు లో
క్కఁడుగా వాదెదుగాక యంచు నగె ని ♦ ర్ఘాతంబు చందంబునన్

చ॥ నరసుర నాగ తాపసులు ♦ నా క్రుధకుం గుఱి యైన వార లె
వ్వరు మని వారు? వెన్నురిగ ♦ భావన సేయుచు నీవు మోదముం
బొరయుచు నుండు మానవుఁడు ♦ పూర్తిగ నీమది నాటియుండుచో
మురియలు చేసి తీరుదును ♦ ముగ్ధవు నా బలమున్ గణింతువే? ౧౮౩౫

ఉ॥ కోతులు వార్ధిఁ గట్టినవి ♦ కోటను పట్టుగ ముట్టడించె దృ
గ్భీతిగఁ బోరె రక్కసుల ♦ గీటడఁచెం గొఱ యేమి యంచు నీ
చేతములోన సమ్మదము ♦ చెందెదవే? శలభంబు లగ్నిలోఁ
బాతము సెందు లీలఁ బడ ♦ వా? మఱి నాదు ప్రతాప కీలలన్. ౧౪౪౦

మ॥ చని సాకేతమునందు రాజకులమున్ ♦ సంపూర్తిగాఁ బట్టి బం
ధనముల్ సేసియొ తెండు తప్పినఁ దలల్ ♦ దర్పించి ఖండించి తెం
డని యాదేశ మొసంగి పంపితిని దై ♦ త్యవ్రాతమున్ దద్విధం
బున నీతండ్రి వసించుచుండు పురికిం ♦ బుత్తెంచితిం గోమలీ! ౧౪౪౧

చ॥ అని యసురేంద్రుఁ డాడ జన ♦ కావని నాథుని పుత్త్రి నన్ను వం
చనమున నిట్లుసేయు గుణ ♦ శాలికిఁ జేయఁగ రాని దుండునే?
జననిని చంపు పాపికిఁ బ్ర♦జల్ సొరకాయలు గారె? యంచు న
గ్నిని వడి మ్రింగి క్రక్కు కర ♦ ణిం దపియించెను నిశ్వసించుచున్. ౧౪౪౨

ఉ॥ నన్నిటులార్పి త్రిప్పు విధి ♦ నమ్మిన బంట్లని మిమ్ము త్రిప్పఁగాఁ
బన్నగఁ గష్టజాలములఁ ♦ బాల్పడఁ జేసెడు మీ రలంతులే?
అన్ని యధర్మముల్ మదికి ♦ న్యాయముగాఁగనె మీకుఁ దోఁప నే
మెన్ని ఫలంబు నుంత వహి ♦ యించునె? దుష్టుల కేవి ధర్మముల్?

సీ॥ అని కన్నులందు ని♦రంతర ధారఁగా, బాష్పము లార్చుచుఁ♦బరితపించు
నుగ్మలి యెదుట మ♦హోదరుండు మరుత్తు, జనకునిగాఁ జేసి♦వెనుక కీడ్చి
చేతు లిఱియఁగట్టి♦చేడ్పడఁ దెచ్చి ని, ల్పఁగఁ గాంచి సీత కే♦లను విదిర్చి
నేత్రముల్ మోఁదికొ♦నియె నిప్పు ద్రొక్కిన, విధని పాదంబులు♦విహ్వలించె

తే॥ మానసంబు శరీరంబు♦మాడ్కి వేఁగె, నిలను పడియెను పొరలె నొం♦తెత్తియేడ్చెఁ
బలవరించెను వడఁకెను♦కళవళించె, నేమి సేయంగఁగలుగు న♦య్యోగురుఁబోఁడి?.

ఉ॥ హాయను దైవమా యను మ ♦ హాపద రాదగునా యనున్ వశం
బా యను ధర్మముం జెడియె ♦ నా యను సత్యము మాఁడి బూది యా
నా యను మాయలే బలిసె ♦ నా యను నాపద నుండి ముక్తి లే
దా యను లోకమెల్ల విల ♦ యంబు భజింప శపింతునా యనున్.

మ॥ జనకా! నాకొఱకై యనేక దురవ ♦ స్థల్ నీకుఁ బాటిల్లనే?
నను గన్నందుల కిద్దియా ఫలము? ధ ♦ న్యత్వంబు ప్రాప్తించె! నే
మనుదానన్ మనుదానఁ గాను బహుదుః ♦ ఖావాప్తి బంధువ్రజం
బునకుం గూర్చినదాస నాయభిజనం ♦ బున్ మెచ్చవచ్చుం గదా?

ఉ॥ పెట్టి భుజించినాఁడవు వి ♦ వేకముతోఁ గ్రమ ధర్మ పద్ధతుల్
నెట్టన యాచరించితివి ♦ నేర్చితి శత్రుల రూపడంపఁగన్

బట్టుగఁ బెక్కు జన్మములు ♦ పాపము ముట్ట నొనర్చినాఁడ వీ
కిట్టని బాధలొందఁ బరి♦కించితిఁ గన్నులు కాలిపోవమిన్ ౧౪౪౭

క॥ పలువిధముల నీరీతిం, బలవించుచు సొమ్మసిల్లి♦పడుచుఁ బొరలుచున్
దలఁకుచుఁ దలరుచుఁ గుర్రెం, బలెఁ గరుణంబుగను మరలఁ♦బలవరమొందెన్.

తే॥ పాడి దప్పని పార్థివ♦వంశమందు, పొడము నీవు పుత్రికలకుఁ♦బుట్టినింట
వారు చేయంగఁదగు కార్య♦పద్ధతులకు, రామిఁ జూడఁగోరితొ యిటు♦రాక తండ్రి!

ఉ॥ మాయల మందిరంబగుచు ♦ ప్రాల్చు చెఱం బురుడించు సంసృతిం
బాయఁగలేక యార్తులయి ♦ ప్రార్థన సేయఁగఁ గాచువాఁడు నా
రాయణుఁ డంద్రు విజ్ఞులు ధ ♦ రాస్థలి నా చెఱఁదీర్చి ప్రోచు వా
రేయెడలేరు నాకొఱకు ♦ నెద్దియు నీ చెఱఁ దీర్చు టెవ్వరో? ౧౪౫౦

చ॥ చెడుగులతోడఁ జేరమిని ♦ చెందెను వైరము దీనికంటె నీ
కడిమిని వీరనాకమును ♦ కాంచిన మేలగు; రాజులందు గా
మిడి వను పేరుతో నడిని ♦ ఖ్యాతిని వియ్యొది నన్ను పుత్రి గాఁ
బడయు ఫలమ్మె సుమ్మె! సుత ♦ పట్టున నెవ్వరు ద్రుంది రీగతిన్?

చ॥ పలువురచేతఁ గట్టువడి ♦ భారము మోయుచు దున్ని మోఁదులం
బలువుగఁ బొంది పంకమున ♦ మగ్నత నొందు వృషంబువోలె నే
నలయుచు నుంటిఁ బట్టువడి ♦ నప్పుడె చావమి విక్రయించితిన్
నలువుగ మిమ్మె నారకము ♦ నం బడి క్రమ్మఱ నాకుఁ గల్గునే?

చ॥ చెఱవడి శత్రునాశమును ♦ చేసి ముదంబును పొందుదాననా?
గుఱుతుగ రామపాదములఁ ♦ గోరిక సేవ యొనర్చుదాననా?
చెఱపన చేటనై చెడుగు ♦ చేసితిఁ దండ్రి కులంబుఁ గూల్చితిన్
గొఱవిగఁ గాల్చితిం బతి య ♦ కుంఠిత వంశ విశేష కీర్తులన్. ౧౪౫౩

చ॥ వనమున జీవితేశునకు ♦ వారని వైర మొకండు కూర్చితిన్
జనకుఁడు బంధితుం డయిన ♦ జానుగఁ జూచుచునుంటిఁ బాతకం
బున విలయంబులే కలిగెఁ ♦ బుట్టిన యింటికి మెట్టి నింటికిన్
బనుపడి జీవితంబు నెడఁ ♦ బాయ! నిఁకెవ్వరి కొంపఁ గూల్చనో? ౧౪౫౪

చ॥ క్రతువు లొనర్చి నన్నరుదు ♦ గాఁ గని పెంచిన తండ్రి బాహువుల్
కుతిలపడంగఁ గట్ట భువిఁ ♦ గూలి యవస్థలఁ బొందుచుండ ని
శ్చితమతిఁ జూచు నేను రఘు ♦ శేఖరు జీవితనాథు నిట్టి దు
స్థితి గనకుండ మున్నుగనె ♦ జీవములన్ విడఁజాలనే మొకో?. ౧౪౫౫

సీ॥ జనులారా! వృద్ధ♦జనులార! సోదరు, లార! జనకు దుర్వి♦చార మెఱుఁగ
రేమి? నావలె మీకు♦నిడుమలు గల్గెనే! రా రేల? మరణించి♦నార లేమి?

మేరువునెక్కి స్వర్మేదినిఁ బట్టిన, సంకించి యాలంక•యందు చొరఁగ
సుకరంబు గాదు త•ప్పక వారు చంపిన, వంచనల్ చేసిన•వార్తఁ దెలుపు
తే॥ వారలెవ్వరు గలరు మీ•వలన వేఱు,హనుమయొక్కఁడున్నాఁడె?యు•క్తైనఁదెలియ
వచ్చుఁ దెలిసియుఁ జేయంగ•వచ్చునేమి? త్రిప్పి దుర్విధి యిట్లు వే•థించుచుండ

చ॥ జనకుని దెచ్చినట్టి నెఱ • జాణ తపంబున మేనువాడఁ జి
క్కిన సుగుణాఢ్యు నబ్బరతుఁ • గీడ్పడఁ దెచ్చుటలోన శంకయుం
దనుకునె? యట్టులైన గుణ • ధాముఁడు రాముఁడు చాలకాల మె
ట్లును బ్రతుకంగఁబోఁ డనుజు • లుం బడిచత్తురు గుండె వ్రీలఁగన్.

ఉ॥ సేతువుగట్టి లంకఁ బరి • చేసి యనేకుల దుర్నిశాటులన్
బాతకులన్ వధించెనని • పల్కిన వార్తల నాలకించి నా
చేతమునం బ్రమోదమును • చెందితి దుర్విధి యిట్లుచేసె వి
ఖ్యాత తపోవ్రతంబులకుఁ • గల్గిన సత్ఫల మిద్దియే చుమీ! ౧౮౫౮

చ॥ అని పలవించి రామవిభు • సర్మిలి ప్రాణము సొమ్మసిల్ల రా
వణుఁడును లోన సంతసిలి • వారిజలోచన దుఃఖ మోర్వఁ జా
లనిదయి తండ్రి జీవితము • లం జెడనీయక కోరి కాచి తా
నును సుఖమొందునంచు మది•నూల్కొన జానకిఁ గాంచి యిట్లనున్

ఉ॥ సుందరి! నిన్ను పొందఁదగు • చొప్పులకై తలఁపంగరాని యి
బ్బందుల నుంచినాఁడ మగు • వా!యవి యెల్ల క్షమించి నన్ను నీ
కుం దగు బంటుగాఁగఁ గయి • కొమ్ము విదేహ ధరాధినాథుఁ జం
పం దలపెట్ట నా భయము • మానుము నమ్ముము నా వచస్సులన్.

ఉ॥ వంతల పాలుసేయు పల • వంతలఁ బాపుదువేని చెప్పెదన్
జింతలఁ బాపి నీ జనకుఁ • జేర్చెద నింద్రుని సింహపీఠిపై
నంతకు మించి కోరిన జ • యంబునఁ గొన్న సమస్తరాజ్య మొ
ప్పింతును కాలఁ జూపు పని • వేడ్క శిరంబునఁ జేయుచుండెదన్

చ॥ వలసిన లంక నిచ్చెదను • వారని సేవధులెల్ల నిచ్చెదన్
లలిత విమానమిచ్చెదఁ గ • లంగక యిచ్చెదఁ జంద్రహాసమున్
దలఁపునఁ గోరె దెయ్యోవి ము•దంబున నయ్యవి యెల్ల నిచ్చెదన్
గలికిరో! డెంద మిచ్చెదను • కాదన నీదగు డెంద మిచ్చినన్.

చ॥ పవడముఁ బోలు నోట నొక • పల్కు ప్రియంబుగఁ బల్కితేని నేఁ
దవిలి మహేంద్రు శీర్షకము • దగ్రత దివ్యలు గొల్వఁ దెచ్చి శా
స్త్రవిధి విదేహనాయకకు శి • రంబున నుంచెద సర్వ దిక్పతి
స్తవముల దేవ కామినుల • దాస్యముఁ గూర్చెద మేల్మి నించెదన్.

చ॥ కరుణను నన్ను నాకులము ♦ గగ్గులకాడుగఁ జేయకుండ ని
బ్బరమునఁ బ్రోచి యగ్గలపు ♦ భాగ్యములన్ సమకూర్చి నీచెలిన్
విరియఁగఁ జేసికొంచు ఘన ♦ విశ్రుత సౌఖ్యము లెల్లవేళలం
బొరయుమ యంచు నయ్యలరుఁ♦బోఁడి పదంబుల వ్రాలె గ్రక్కునన్.
చ॥ చెవులకు హస్తముల్ కదియఁ ♦ జేరిచి జానకి నిశ్వసించి యె
క్కువ దిగులూని దుఃఖమును ♦ కోపముఁ బైపయి నగ్గలింప మై
రవులఁగఁ దండ్రియేని తన ♦ ప్రాణము లెచ్చుగ నిచ్చగించి యీ
పవిదిని పల్కఁ డియ్యది ను ♦ బద్ధము గాదను నిశ్చయంబుతో. ౧౮౭౫

—: సీత మాయాజనకుం బదరుట :—

చ॥ తగవు నశింప శీలము కొ ♦ దంబడ క్షాత్రము కూలిపోవఁగా
జగతిని నిందమోవ ఘన ♦ సత్యము చావఁగ సచ్చరిత్రముల్
తెగులుగొనంగ గౌరవము ♦ తీఱఁగ బుద్ధియు మాఁడఁగా నిటుల్
తగిలి వచించు నీవు నొక ♦ తండ్రివె? ధూర్తుఁడ వౌదు దుర్మతీ! ౧౮౭౬
చ॥ కులము నశించినన్ గతులు ♦ గూలిన నాపద లెన్నివచ్చి త
న్నలఁచిన గుండె వ్రయ్యలయి ♦ నం దలవోయినఁ బాడిపేరుముల్
వెలలఁగ మానముం జెడఁగఁ ♦ బేరును లోకులు తూరుపెత్త రా
జులు మనువారె? స్త్రీయకుల ♦ నూదన! యారయ నీవుఁ దండ్రివే?
చ॥ జనకుని యట్లు తోఁప వొక ♦ శ్వానమ వీవు నిజమ్ము తండ్రివై
నను రఘురాము వింటికి ఘ ♦ నమ్ముగ దీవన లిచ్చి యాతఁడే
నిను విడిపించునేని చెఱ ♦ నీఁగుము తక్కినయేని చావు మ
న్య నియతి లేద యంచుఁ దగ ♦ నాడక యీగతిఁ గాఱులాడెదే?
ఉ॥ నీవును నీదు చుట్టములు ♦ నీ సకలంబును మాఁడి బొగ్గులై
పోవునుగాక నీతి పథ ♦ ముల్ మతిఁదప్పి చరింపనేర్తునే?
శ్రీవరుఁడైన రామవిభు ♦ సేవకురాలగు నేను నీచనై
జీవములుండ రావణుని ♦ చెంగట మానముఁ వోఁ జరింతునే?
ఉ॥ రామ విభుండు దక్క నను ♦ రాగముతో నను డాయువారు ర
క్షోమరులైన దీపశిఖఁ ♦ జొచ్చిన కీటములట్లు మాఁడరే?
యేమని యెంచితో నను? మృ ♦ గేంద్రుని గూడిన సింహి యున్నఁడేఁ
బ్రేముడిఁ బాడుగుంటలఁ జ ♦ రించెడు నక్కను గూడియుండునే?. ౧౮౮౦
ఉ॥ క్రూరబలుండు రావణుఁడు ♦ కోమలి పల్కు కఠోర వార్తలన్
ఘోరవుఁ గిన్కతోడ విని ♦ తోయలి! నీవు తలంచినట్లె యొ

ప్పారము కౌఁగలిట్టి దెస ♦ లారకపోవదు పీనిఁబట్టి నీ
వారయుచుండఁ ద్రుంతునని ♦ యత్తఱి ఖడ్గము వేగ యెత్తుచున్.

ఉ॥ చంపఁగలేవు నన్నితనిఁ♦జంపఁగఁజాలవు నిన్ను నీవునుం
జంపుకొనంగలేవు భువ ♦ నంబులఁ గూల్పఁగలేవు రాముఁడే
చంపెడువాఁడు నీకు మొగి ♦ సాయపడంగల నీదుబంధులన్
లంపటలెల్లఁ బూర్తిగఁ దొ ♦ లంగఁగ నన్ గొనువాఁడు కీర్తితోన్.

చ॥ అని ధరజాత పల్కుతఱి ♦ నడ్డము వచ్చి మహోదరుండు పా
వనతర దేవభోగి! యొక ♦ పట్టున నీకయి వేఁడెఁగాక యీ
జనకుఁడు నీకొనర్చిన దొ ♦ సంగొక యింతయు లేదు పీనిఁ జం
పిన వెనుకైన సీత వల ♦ వింపదె నీకు నధీనయౌ తఱిన్ ?　　౧౪౮౩

చ॥ అని మొన రామభద్రుఁ డెగ ♦ టార్పుము సర్వము నీకుఁ జక్కనౌ
నని వచియింప దైత్యవిభుఁ ♦ డప్పుని మాని తొలంగె నంతలో
వనచరు లార్పుటల్ విబుధ ♦ వర్యుల కేకలతోడి చప్పటల్
విని మదిలోఁ గలంగె రణ ♦ వృత్తము తత్తఱపాటు గూర్పఁగన్.　　౧౪౮౪

తే॥ ఇన కులేశుల గుణరావ♦మెక్కుఁడయ్యె, సమర వానర కలకల♦మతిశయించెఁ
గుంభకర్ణుని సైన్యంబు♦గూల నాతఁ, డొంటిమై యుండెనని దైత్యుఁ♦డుమ్మలించె.

—: రావణుఁడు కుంభకర్ణ మృతికై విలపించుట :—

ఉ॥ తెక్కలు గట్టికొంచు నెస ♦ రేఁగి వడిన్ వడి వచ్చి దూత లా
రక్కసితేని కర్ణ వివ ♦ రంబుల డాసి మహా రణంబునన్
మొక్కలులైన వానరుల ♦ మొత్తము మొత్తముగా వధించి పై
నుక్కఱి రామబాణముల ♦ నుర్వరఁ దమ్ముఁడు కూలెఁగా! యనన్.

తే॥ పరిధి గల భాస్కరుంబలెఁ♦బైఁడి సరుల, చే నలంకరింపఁబడిన♦శీర్షకములు
జగతిఁ బడఁ బెల్లగిలిన వృ♦క్షుంబు పగిదిఁ, గూలె రావణుఁ డవ్వార్త♦కుములఁ జేయ.

తే॥ ఉర్విఁ బుట్టుకఁదొట్టి వి♦యోగ దుఃఖ, మెన్నఁ డెఱుఁగని లంకా మ♦హీశ్వరుండు
తనకునై ఘోర రణమునఁ♦దమ్ముఁ డిలిగె, నంచు వినినంత గొంతెత్తి♦యుఁగఁ జార్చె.

సీ॥ త్రిదశ పద్మాకర♦మద గజేంద్రమ! యింద్ర, వరకీర్తి పూర్ణేందు♦వారిదంబ!
అబ్జజపౌత్ర! శూ♦లాయుధహస్త! యీ, చెడువార్త నేఁడు నా♦చెవులు వ్రీల
విననయ్యె నిన్నంపి♦వెనుక నా ప్రాణముల్, గాచికోఁ దలఁచిన♦ నీచు నేను
నీస్థితి విన్నచో♦నిర్జరనాథుఁ డై, రావణ మెక్కి న్వ ♦ ర్గంబు చొరఁడె ?

తే॥ విమతి నన్ను నీవే యిట్లు♦విడిచి పోవ, నెవ రెవరితోడఁ బుట్ట ర♦క్షించువారు ?
యెదుటి కేతేర భీతిల్లి♦యొదుఁగువారు, చూచి తొమ్ముపైఁ జేతు లుం♦చుకొని రారె ?

తే॥ స్నాన మాడెడి తటి నీకు♦స్వర్ణశిఖరి, మడమ రుద్దిగొనెడు చిన్న♦పడుకె యగును
అట్టి నిన్నొక మనుజుని♦యలుఁగు కూల్చె, ననెడి మాటయే నామది♦కలఁతగూర్చె.
తే॥ శూల చక్ర వజ్రంబులు ♦ సోకి యొడలి, పైని రోమంబునేని రా ♦ ల్పంగలేదు
అల్ప మనుజుని మృదుల సా ♦ యకము త్రుంచెఁ, గుక్క సింగంబు నెదిరించి ♦
కూల్చె నౌర! ౧౪౯౧
సీ॥ తోడఁబుట్టువు ముక్కు♦త్రుంగ మారీచుండు, బ్రుంగ లంకయుఁ బట్టు♦గ్రుంగ భీమ
బలుఁడు తమ్ముఁడు బ్రమంగ♦బ్రదుకుచు నొకచెలి, సౌందర్యమున కాసఁ♦జెందినాఁడ
నినకులునైన నా♦తని తమ్మునైన నే, నానినైనను గపి♦నాథునైన
నంగదునైన మ ♦ హాబల సుతునైన, జాంబవంతుని నేని ♦ చంపి తనుచు
తే॥ వినఁగ నోచనైతి నిదేటి♦వింతచావు, రాలు తేలెను బెండ్లు నీ♦రమున మునిగెఁ
నేమి చెప్పంగఁగలదింకఁ♦దామసింప, కరుగుదేరంగఁ దలఁతు ని♦న్ననుసరించి.
చ॥ అతివలు కాళులొత్త మల ♦ యానిల మొయ్యన వీవ నూన సం
గత తలిమంబున న్నిదుర ♦ గాంచెడు సోదర! ప్రేత భూత సం
తతులు నటించుచుం గటు రు ♦ తంబులు నేయు దురంబునన్ రజో
యుతమగు భూమి శయ్య నెటు ♦ లొందితి నిద్దుర మేను వ్రాల్చుచున్.
తే॥ దిక్కులందున నీవు కీ♦ర్తిని రహింపఁ, జేయ మధువాని భోగముల్♦చెందుచుంటి
నీవు వోవంగ నేనెట్లు♦నిలుచువాఁడ? వత్తు నీవెంటఁ దామసిం♦పను నిజమ్ము.
తే॥ అనుచు మిక్కిలి పలవించి♦తనదు కీర్తి, కారణంబెల్ల రిక్తియుఁ♦గంగఁ జేసె
సీత తననోరు చలియింపఁ♦జెంగలించి, మేనఁ బులకలు గ్రమ్మంగ♦గ్లాని విడిచె.
తే॥ గాత్ర ముప్పొంగెఁ గార్శ్యంబు♦కడకుఁ జనియె, మనసు తెలివొందె జీవముల్ ♦
మరలివచ్చె
సిరియె సేవసేయఁగఁదగు♦శీలచరిత, సీత యొలమికిఁ బోలిమేర♦క్షితిని గలదె?
తే॥ కాంతు లలిత రూపము కుంభ♦కర్ణ ఘోర, తనువుగాంచి భీతిల్లి త♦త్తఱిలి యవలఁ
గెడసెఁ గుంభకర్ణుండను ♦ నుడువు విన్న, సీత వూరించె వేఱొక♦సీత యనఁగ.
తే॥లోకములఁ గూల్తు లోక పా♦లురను ద్రుంతుఁ, జావకున్నఁ ద్రిమూర్తులఁ♦జావకుండు
మందు దిన్న గీర్వాణుల♦బందివైతు, నని చిరాకు మిక్కిలి యొందె♦నసురవిభుఁడు.
మ॥ తనువున్ వీడిన నాదు తమ్మునకు ను ♦ ద్దామక్రియన్ రామ ల
క్ష్మణ రక్తంబునఁ దర్పణంబు నొగి ము ♦ మ్మాఱుల్ మనశ్శాంతికై
యొనరింపంగలవాఁడ నంచు సమరో ♦ ద్యోగంబునం బోయె రా
వణుఁ డాచోటును వీడి మంత్రులు సఖుల్ ♦ వంటెంచి వెన్నాడఁగన్.
తే॥ కాక కంక గృధ్రంబులు♦కలయఁదిరుగు,పొలికలనఁ గుంభకర్ణుండు♦పొలిసె ననుచుఁ
గుంది యాజనకుని వేఱు♦బంది నుంచుఁ, డంచు నేగె మహోదరుఁ♦డార్తిమెయిని.

తే॥ పూలు తావియు లేక దు♦వ్వుటలు లేక, యొంటి తిరియైన కేశంబు♦లొప్పు సీత
కడకుఁ గడఁకతోఁ ద్రిజటయుఁ♦గాంత వచ్చి, యూఱడించుచు నిట్లని♦తేఱఁ బలికె.
తే॥ నీ జనకుఁడంచు నీదు స♦న్నిధికి వచ్చి, మలసి నతఁడు మరుత్తుఁడఁ♦మాయలాఁడు
సిక్కమది యని నమ్ముకు♦నీరజాక్షి! దనుజ మాయలు కెక్కలు♦తలఁర నేల?
తే॥ త్రిజట పల్కులయందు మై♦థిలికి నమ్మి, కంబు గల్గుట నామె దుః♦ఖమ్ము వీడె
సందియము వీడె మనసునఁ♦గుందు వీడె, నెప్పటట్టులు రామాక్షి♦యెదురుచూచె.

౧౨ అతికాయ వధ పటలము. (౨౭౬)

తే॥ ఉగ్రమై వెల్గు విలయాగ్ని♦యుడుకునట్లు, మండుకోపంబుతోఁ రావ♦ణుండు కొలిచి
యిరుకెలంకులవచ్చు మం♦త్రులఁజూచి, రౌద్రమూర్తియై యిట్లు వా♦క్రువ్వఁ దొడఁగె.
తే॥ అనువుగలవారు పగఱయు♦క్కడఁచువారు, ఒలియురని పంప శాత్రవ♦బలమడంచి
మరలి రాలేక యూరక♦మరలివచ్చి, బిలుతురేల? సిగ్గిలరె? యా♦పలికిఁబోండు.

చ॥ గతియొకయింతలేక ప్లవ ♦ గంబుల డంబుగఁ గూర్చుకొన్న దు
ర్మతులను చంపివత్తుమని ♦ మాఱట రుద్రులఁబోలె నే వెళ్
జతనముతోడఁ దమ్మునకు ♦ సాయము నేయక పాఱివత్తురే?
యతగులు మీరు ప్రాణముల ♦ నంటి చరింతురె యెల్లకాలముఁ?

చ॥ మునుపు జయించితిన్ జగము ♦ మొత్తము నేలితి శౌర్యసంపదన్
గొనకొని మీరు నాదు మఱుఁ ♦ గుం గొని గౌరవ సౌఖ్య కీర్తులం
గని చరియించినా రిపుడు ♦ కార్యము గల్గిన మీబలంబు వం
చన మొనరింపకుండ నసు ♦ జాతము లిచ్చియుఁ జేయు టొప్పదే?

తే॥ అంతకర్ణులమేముకా♦మందురేని, యట్లు చెప్పుఁడు నేనేగి♦యముఁడులేక
ప్రాణ మానఁదగిన శక్తిఁ♦బరపి నరులు, వీఁపు చూపఁ జేసెద భూతి♦వితతి యదర.
తే॥ మఱియునొకమాటయురుదైన♦దురమునందు, గెలువఁగోరిననేఁగుఁడు♦చలముమీఱ
నిలుగుటే నిజంబని మీరు♦తలఁతురేని, వలవ దెయ్యది మీకోర్కి♦తెలుపుఁడనుడు.
తే॥ బ్రహ్మకోపించినను జయిం♦పంగరాని, శూరు డతికాయుఁ డపుడు ని♦ష్ఠురతతోడఁ
గోపమును సిగ్గు మల్లడి♦గొనఁగఁబలికె, రావణునితోడఁ దనపరా♦క్రమము మెఱయ.

ఉ॥ జంకిన జంకనీ నరులు ♦ జంభ విభేదియు నిర్జరావళుల్
జంకిన జంకనీ యజుఁడు ♦ చక్రియు రుద్రుఁడు తక్కువారలున్
జంకిన నీవు నీకయి వె♦సన్ బిడియంబు వహింతుగాక నే
జంక్షితినంచు నెంచుటయుఁ♦జక్కటికాదు భవన్మనంబునన్.   ౧౫౧౧

తే॥ దానవులయందు ఘనబల♦దర్పితులను, గెలిచి గెలుపును నీకుఁ గ♦ల్గింపలేదె?
నీవును వడంకఁ బోరిన♦నిర్జరులను, క్రుంచి సారెనాఁ ద్రిప్పి యా♦డించలేదె?

ఉ॥ కైదువు కేలనుండ ధరఁ ♦ గాల నలంపఁగఁబడ్డ యట్లుఁ డం
బేదల సాయకంబులకు ♦ బద్దిన గద్దఱి కుంభకర్ణుఁడుఀ
బేదల సత్త్వకీర్తులను ♦ భీతిని నమ్మిన యా విభీషణుం
డో దనుజేంద్ర! నాకు సము ♦ లో? తలపోయుము నీమనంబునఀ.

తే॥ నీదుతమ్ముని ప్రాణముల్ ♦ నీఱుసేయు, వానితమ్ముని జీవముల్ ♦ బాఁతిదీసి
రాము వడఁకింపఁజాలిన ♦ భీమ రణము, సేయనేని నీ కొడుకనఁ ♦ జెల్లు టెట్లు? ౧౫౧౪

క॥ ముమ్మరముగఁ బోరి ప్లవం, గమ్ములఁ ద్రుగించి దళము ♦ కాండ్ర నలఁచి బీ
రమ్మున నిరువురు నరుల క, రమ్ము లిఱియఁగట్టి తెచ్చు ♦ త్రాణం గనుమా.

క॥ బంటులతోఁ బొమ్మందువొ, యొంటరివై పొమ్మటందు ♦ వో సెలవిమ్మా
పంటింప కేగి వారల, దఁటతన మడంతు ననిన ♦ దనుజేంద్రుండుఀ. ౧౫౧౫

క॥ ముదమంది లెస్స పలికితి, కదనమ్మున లక్ష్మణాఖ్యు ♦ ఖండించినచోఁ
బదపడి మఱునాఁడే నే, సదమద మొనరింతు రామ ♦ చంద్రు దురమునఀ. ౧౫౧౬

ఆ॥ మూఁడుకోట్ల క్రొత్త ♦ మొన రథ గజ తురం, గములు తోడ రాఁగఁ ♦ గదనతలము
నేరఁ బొమ్మటంచుఁ ♦ జీరి దీవించుచు, నెలస మతిశయింప ♦ సెలవొసంగి. ౧౫౧౭

తే॥ నిర్జరుల కసాధ్యులు మహా ♦ నిష్ఠుర బల, ఘనులు కుంభ నికుంభు ల ♦ కంపనుండు
తేరి రక్షకులుగ వచ్చు ♦ వారు పవన, జవన హయ శతాంగంబుపై ♦ సరగఁజనుము.

తే॥ తేరు లొక వేయి యొక కోటి ♦ వారణములు, కోటి వారువములు తోడఁ ♦ గూడి వచ్చుఁ
గదలుమన నతికాయుండు ♦ ముదమునంది, కార్ముకముపూనిపసిఁడి కం ♦ కటము దొడిఁగె.

తే॥ కఠినరావముల్ గల వీర ♦ గణము బలయ, వివిధ సాధనముల కాంతి ♦ వింత గొలుప
వీథులెల్లఁ గ్రిక్కిఱియంగ ♦ వెడలె దండు, పాద రేణువుల్ రోదసిఁ ♦ బరవి నిండ.

సీ॥ గిరిదరీ సుప్తకే ♦ సరులు మేలుకొనంగ, గజ బృంహితంబు ల ♦ గ్గలముగాఁగ
కపి నికాయంబుల ♦ కర్ణభేరులు ప్రీల, భేరీ రవంబులు ♦ బోరుకొనఁగ
జీవసంతతి గుండె ♦ చెదరంగఁ బంచధా, రాగత హయహేష ♦ లలమికొనఁగ
స్రుక్కి శేషు నొడలు ♦ మిక్కిలి బడలంగ, స్యందన నేమి ని ♦ స్వనము లులియ

తే॥ కాలిబంటుల ఘనఘోర ♦ గర్జనముల, దారణస్థితి గగనంబు ♦ బూరటిల్లఁ
బాదవిక్షేపముల భూమి ♦ పల్లటిల్ల, నడచె వడిగాఁగ దైత్య సై ♦ న్యంబు లనికి.

తే॥ మున్ను మదగజంబులు వడిఁ ♦ బోవుచుండ, వెంటఁబడి పోవుచుండెడు ♦ పిడులునాఁగ
ధ్వజము లొలయు శంపాయుత ♦ వారిదములు, కదలుచుండెను వెనువెంట ♦ గములు గట్టి.

తే॥ అంకుశము పోటుగొన్న సా ♦ రంగములకుఁ, బ్రక్కలఀ మదతోయంబు ♦ పాఱుకతన
దారి బురదయై దిగఁబడఁ ♦ దత్తడములు, నేనుఁగులు నేగె నట్టేట ♦ నీఁదుపోల్కి.

తే॥ భానుతోడఁ బరిధి యేగు♦పగిది నడచె, స్యందనంబులు తోయద♦చయమువోలె
నడచె వారణములు నేల♦నడవవయ్యెఁ, బరుగువాఱుచునుండెను♦తురగసమితి.

క॥ గిరి సముదయములు నడచిన, తెఱఁగునఁ దఱుచగుచుఁ బెద్ద ♦ తేరులు నడవన్
గరువంబున నతికాయుం, డిరవుగ నని సేయఁదగిన♦యిక్కువ చేరెన్. ౧౫౨౬

క॥ శ్రీరామ మదగజేంద్రము, వీరవిహారంబు సలుపు♦పృథివిని గని వె
వ్వేత్రై పదములు తునిఁగిన, వీరుని పినతండ్రిఁ గాంచి ♦ విలపించెఁ గడున్.

క॥ ఇది యమ్ములచేఁ దిప్పయి, పొదలినయదిగాదు దిగిభ♦ముల తనువు స్ని
రదమును శరనిధియును గా, దిది తండ్రి శరీరమనుచు♦నేడ్చెం బెలుచన్. ౧౫౨౮

తే॥ అకట యిట్టిదుస్స్థితిఁ జూడ♦నరుగుదెంచి, నాఁడ నసుజులతోనున్న♦నరుల మున్నె
తునుమకుండుటచే నింత♦దొసఁగువచ్చె, నూరకుండుట నాకింక ♦ నొప్పుగాదు.

క॥ అని కినిసి యిట్లుకావిం, చిన రామునితమ్ము నిష్ఠి ♦ చెలగి చెలగి రా
ముని దుఃఖము గనినం గద, మన యంగద నీఁగు ననుచు♦మదిఁ జింతించెన్.

తే॥ మహిషుఁడను దూతఁ బిల్చినా♦మాటగాఁగ, లక్ష్మణునికడకేగి యీ♦లలిని పలుకు
తమ్ములై దురపిలు శన♦తండ్రినెగులు, దీర్ప నతికాయుఁ డాజి కే♦తెంచెననుము.

తే॥ చింతచే మదికలఁగి కృ♦శించుచున్న, తండ్రి నిండుసభను రాము♦తమ్ముఁ డాజిఁ
గాళ్లు తెగి యురలంగఁ దాఁ♦గాంచునట్లు, శపథములు పల్కి వచ్చెను♦వరగ ననుము.

క॥ దురిత మిదియని తలంపను, వరశూరుల కిదియె ధర్మ♦పద్ధతి యనుచుం
దెఱఁగొప్పఁ బలికి యతనిని, దురమునకుం దెమ్ము పొమ్ము♦తోరంపు వడిన్.

క॥ నరులును యుయుత్సువులు నగు, నిరువుర వడిఁజేరి కలన♦నెదిరెంచెడు వా
రిరవుగ జను నోటంజొరఁ, బరుగిడువారనుచుఁ దెలియఁ♦బలుకుము మహిషా!

క॥ వానిఁ గొని తెచ్చి విడిచితి, వేని ముదమునంది నీకు♦నిచ్చెదఁ బ్రతిగాఁ
జీనాంబరములు మేలగు, మాణిక్య విభూషణములు♦మహియు నొసఁగెదన్.

క॥ సౌమిత్రిఁ దోడితెచ్చినఁ, బ్రేమంబున ఖచర నాగ♦విద్యాధర కాం
తామణుల నిత్తు నీవఱ, కీమహిఁ బ్రావని సురాదు ♦ లిచ్చెద నీకున్. ౧౫౩౬

క॥ రవిమండలముంబోలిన, యవి వేల్పులు కానఁబెట్టి ♦ నవి యక్షేశుం
డవిరళముగ నిచ్చినయవి, తివిరి యొసఁగువాఁడ రత్న♦దివ్యద్భూషల్. ౧౫౩౭

సీ॥ దానధారలఁ దుమ్మె♦దలు మూఁగు మదగజం, బులు నూఱువేలు నీ♦కెలమినిత్తు
రత్నకాంచనమయ♦రథములు పదివేలు, వన్నెవన్నెల వాహ♦నముల నిత్తు
ధనరాశి నించిన♦ఘనశకటంబులు, కోరికమీఱఁగాఁ ♦ గొనరకిత్తు
దాసదాసీజన♦తండంబు లొకవేయి, వలసినచోటఁ గా ♦ వలసినంత

తే॥ నేల యేలంగనిచ్చెద♦నీవుపోయి, లక్ష్మణుని దోడితెమ్ము సీ♦సూక్ష్మమతిని
దగిన తేఱగునఁ బలికి క♦ర్తవ్యమెట్లుఁ, జెడకయుండఁ జూడుము పొమ్ము♦శీఘ్రగతిని.

తే॥ అనుడుమహిషుఁడొంటరియయి♦యరిగియెదురు, వచ్చురామునిగనినంత♦వానరవరు
లలుక లేవ నుత్సాహంబు♦గొలుపునర్థ, మెందు గలదని మహిషాసు♦రుండుపలుక.

తే॥ రాయబారియైవచ్చె ని♦రాయుధుండు, రేఁగవలదని వారి వా♦రించి విభుఁడు
వానిఁగని నీవువచ్చిన♦పని విశేష, మయ్యోనేని తెల్పుమ యన♦నసుర చూచి.

తే॥మాప్రభుఁడు దెల్పఁబంపిన♦మాటయొండు,గలదు లక్ష్మణుతోఁ బల్క♦వలయుననిన
వినెద వాక్రువ్వుమని రామ♦విభునితమ్ముఁ, డనుడు మహిషాసురుండును♦వినిచెనిట్లు.

శా॥ నిన్నే ఘోరరణంబునం జెనక న ♦ న్వేషించుచున్ వచ్చి యిం
దున్నాఁడం బ్రతియోద్ధు శౌర్యమది నీ ♦ కున్నేని వే రమ్ము తం
డ్రిన్నొప్పించిన నొవ్విఁదీఱ నిను గం ♦ డ్రింతుం దురంబందు మీ
యన్నం బిమ్మట నొంతుఁ బంతమిది ప్ర♦త్యగ్రంబుగాఁ జేసితిన్. ౧౫౮౨

మ॥ అనినన్ రాముఁడు నవ్వి యిట్టులను దై♦త్యశ్రేణితోఁ బోర నా
యనుజుం డెప్పుడు సజ్జుఁడై యలరు ధై ♦ ర్యస్ఫూర్తి శోభిల్ల నా
సినకా దాతనితండ్రి వచ్చినను మ ♦ న్నించున్ రణంబిచ్చు ర
మన్నమా మానము శౌర్యమున్ భుజ బల ♦ వ్యాపారము ల్గల్గినన్.

మ॥ అన నాతోడనె పంపుఁడంచు మహిషుం ♦ డాడంగ మేలంచు ల
క్ష్మణుఁ బ్రేమంబునఁ గౌఁగిలించికొని రా ♦ మస్వామి పొమ్మన్న స
ద్గుణభూషుండు విభీషణుం డనియెఁ గా ♦ కుత్థాన్వయా! యిత్తఱిన్
మనతోఁ గూడియె తమ్ముఁ డాదనుజుఁ డం ♦ పం దగ్గ కార్యంబగున్.

సీ॥ సత్యవిక్రముఁడగు♦సౌమిత్రితోన యు, ద్ధంబుసేయఁబ్రతిజ్ఞఁ♦దాల్చినాఁడు
తపమొనరించి వి♦ధాతచే వరములు, గాంచి వేలుపుల జ♦యించినాఁడు
కైలాసమెత్తిన♦ఘనుఁడు మేరువునెత్తఁ, బ్రేమతో వీనిని♦పెంచినాఁడు
వలయు సాధనములు♦పనిలేకయే కేలఁ, బాలవెల్లిం జిల్కఁ♦జాలినాఁడు

తే॥ విలయమునను నశింపక♦వెలయుచుండు, ప్రథిత దిగ్గజములఁ ద్రోచు♦బాహుబలము
తోడఁ జక్రవాళంబునే♦త్రోవఁజాలు, దోర్బలము సమానమె? దశ♦త్రోయజాక్ష!

తే॥ చిరము ఫాలాక్షుతోడను♦దుర మొనర్చి, శూల మతఁడు వైవఁగ దానిఁ♦గేలఁబట్టి
యీవు విడిచిన శూలమా♦యిది? యటంచు, నుల్లసములాడె నెఱఁకుల♦నుచ్చిపాఱ

తే॥ పగఱ లోకంబు వేల్పుల♦నగరిఁగాల్చి, తఱిని విష్ణువు వైచు సు♦దర్శనంబు
నిష్ఫలముగా నొనర్చిన ♦ నేర్పులాఁడు, వీని సామాన్యుగాఁగ భా♦వింపరాదు.

తే॥ అమరులేసిన వివిధ ది♦వ్యాస్త్ర సమితి, పంబి రాకుండ నుగ్గునూ♦చంబుచేసి
వారి సామర్థ్యముల వ్యర్థ♦పఱచినట్టి, చండ కోదండ విద్యా వి♦శారదుండు.

తే॥ శంకరుని శిష్యుఁడనితర♦సాధ్యనవ్య, మహిత శస్త్రాస్త్ర విదుఁ డఘ♦ర్మంబు దక్క
వేఱెఱుంగఁ డశూరుల♦వీఁక దాఁకఁ, డసమకీర్తికాముఁడు మాయ♦లాజిఁగొనఁడు.

సీ॥ మాయా విశారదుల్♦మధుకైటభులు తొల్లి, సురలోకమును చొచ్చి♦చూఱలాడి
విబుధుల హింసించి ♦ విధివశంబున నొక్క, దినమున శ్రీరమా ♦ ధిపునిగాంచి
సమరమిమ్మనికోరి ♦ సమ్మతింపఁగ వారు, బహురూపములఁ గొని ♦ వచ్చిపోరఁ
జక్రియు వారితోఁ ♦ జాలకాలంబు మ, ల్లాడంగ వారలు ♦ హరినిగాంచి

తే॥ మమ్మెదిర్చి పోరిచ్చిన ♦ మహితధైర్య, శాలి జగముల నీవలెఁ ♦ జాలువాఁడు
లేఁడు మేమేమలోకాల♦లీలఁమింగి, క్రక్కఁగల బలియుర మాఱు♦కర్కశులము.

తే॥ ఇరువురను మమ్ము డీకొని♦యిన్నినాళ్లు, పోరితివి మెచ్చితిమి నీవు♦కోరు వరము
నొసఁగువారము కోరి మే♦లొందు మనినఁ, జక్రి కోరె వారల గెల్చు♦సరవిఁ దెలుప.

ఉ॥ సీతొడయందు చత్తుమని ♦ నిర్జరవైరులు తెల్పునంతఁ గం
జాత విలోచనుండు భువ ♦ నంబు సమస్తము నొక్క యూరువం
దే తెఱఁగొప్పఁ జేర్ప నసు ♦ రేంద్రులు వేర్పడి లొంగినారు త
ర్వాత గదాప్రహారమున ♦ ప్రమందిరి లోకము లుల్లసిల్లఁగన్. ౧౯౯౨

మ॥ మధుమేధన్సు ధరాతలంబు నెఱయం ♦ బర్వంగ సిద్ధాత్రి త
ద్వ్యధిచే మేదినియయ్యె ధర్మపథముల్ ♦ ద్రిక్కాడకున్నట్టి య
మ్మధువే యవ్వలఁ గుంభకర్ణుఁడగుచున్ ♦ మాఁడెన్ భవత్పన్నిధిన్
మధుతమ్ముం డతికాయుఁడయ్యె రఘురా ♦ మా! దీన చింతామణీ!

ఆ॥ తగ విభీషణుండు ♦ దైత్యుల చరితంబు, తెలుప నిట్లు మోవఁ ♦ దేటపఱచు
మొలకనవ్వుతోడ ♦ జలజాతనేత్రుండు, పలికె జలద నినద ♦ భాషణముల.

సీ॥ కోటిరావణులైనఁ ♦ గూడ సురాసురుల్, వచ్చి లక్ష్మణుఁదాఁకి ♦ బ్రదుకువారె?
యితఁడు కోపించిన ♦ నేనేల? హరియేల? హరుఁడేల? యింద్రాము ♦ రాదులేల?
దివ్యాస్త్రములఁ దప ♦ స్తేజోబలంబులు, సౌమిత్రి కినుకకుఁ ♦ జాలునవియె?
కేల విల్లందిన ♦ నీలోకములనెల్ల, క్షణమున నివుఱుగఁ ♦ జలుపఁగలఁడు

తే॥ మేదినీసుత మాటలు ♦ మీఱలేక, తొలఁగిపోవుటచేఁగదా ♦ దుష్టరాక్ష
సుండు నేటికి జీవించి ♦ యుండువాఁడు, కాకయున్న నాఁడే జముఁ♦గాంచువాఁడు.

చ॥ తొనఁకకపొమ్ము నీవితని ♦ తో నతికాయు శిరంబు తూపుతోఁ
జని గగనంబుదాఁకి పడఁ ♦ జయ్యన గ్రద్దలు కాకులుం దినం
గనియెదుగాక కంబువులఁ ♦ గంబులతో నెదిరింపఁ బోలునే?
దనుజుల గెల్వవచ్చినది ♦ తక్కక యెవ్వరితో నెఱుంగవే? ౧౯౯౬

మ॥ తలఁపన్ రుద్రుఁడొ చక్రపాణియొ సుమి ♦ త్రానూనుఁడో కాక యి
య్యిల నెవ్వా రతికాయుఁగూల్పఁగలవా ♦ రెన్నంగ వేవేల నే

నటు దైత్యానుజుతోడ రాఁ జదిపె నిం ♦ కం జంపువాఁ డీతఁడే
గెలుపుం గాంచెదువాఁడు నీతఁడగు శం ♦ కింపంగ నీకేటికిఁ ? ౧౫౫౭

తే॥ కదలుమన రాఘవునకుల♦ కృష్ణుఁడు [మొక్కి, దీవనలుగొని తనతోడ♦ధీరులైన
కపివరులు విభీషణుఁడును♦కడఁక నడవఁ, గదలి యతికాయుఁడున్న రం♦గంబుఁ జేరె.

తే॥ దక్షిణపయోధిమీఁది కు♦ త్తరపయోధి, వచ్చి చొచ్చినతీరునఁ♦బ్లవగ సేన
మోహరించిన సోఁకుల♦ మొగ్గరమును, చీల్చుకొని చొచ్చి యురవడిం♦ జెంగలించె.

తే॥ వచ్చినెత్తుచేఁ దేమయై♦పంకమైన, తలము సింహనాదమ్ములు♦చెలఁగ రేఁగు
సైన్యఘట్టన దుక్కయై♦సరగ లేచు, రజమునింగి నెఱ్ఱనచేసి♦ప్రబ్బుకొనియె. ౧౫౬౦

తే॥ శంఖ కాహళ దుందుభి♦స్వనములెల్ల, వీర సింహనాదములతోఁ♦జేరి యవల
శింజినీధ్వనితోడను♦ చెలఁగి జలధి, నోరు మూసికొనఁగఁ జేసె♦బోరు కలఁగి. ౧౫౬౧

ఆ॥ రక్కసులు నశింప♦రక్తంబు సెలయేళ్ళ, మాడ్కిఁ బఱవ నాకు♦ప్రమాఁకులట్లు
కేతనములు [తుంగఁ♦గీశులు కొండల, నెక్కుపోల్కిఁ గరుల♦ నెక్కినారు. ౧౫౬౨

తే॥ శాఖలనెడు దంతమ్ములు♦ క్షుద్రమనెడు, మదజలంబును విలసిల్లు♦ క్ష్మాధరంబు
లనెడు నేస్తుల వైవఁగ♦హస్తిహస్తి, పోరు చందమై మదకరుల్♦పుడమిఁగూలె.

తే॥ గట్టిగాఁబట్టిఁ బొడిచెను♦కఱచె రక్కెఁ, ద్రుంచెఁ గపినికాయంబులు♦తురగములను
రక్తపూరంబులో మెడల్♦వ్రాలఁ గాళ్లు,పైకిఁదిరుగఁ దన్నుకొనుచుఁ♦బడియె హరులు

తే॥ వనచరాఖేటమున మద♦వారణములు, వాత్యచేఁ దూలు వారిద♦పంక్తులట్లు
తూలి వ్రీలిన దంత సం♦దోహమందు, ముత్యములు పటపట రాలి♦పుడమిఁ జెదరె.

తే॥ వజ్రపుం గంబములఁబోలు♦పాదహతులఁ, గేలఁ గాలపాశముఁబోలు♦వాలహతుల
దానవగణంబు లురలెను♦తత్కఠోర, కుంతఘాతంబులం గపి♦కులము దొరలె.

తే॥ చేతులకుఁ జిక్కు ద్రమాఁకులు♦శిలలుపాము, లేనుఁగులు గుఱ్ఱములుగద♦లీఁటెలు రథ
శకలములు విసరుటచేత♦సాంద్రమగుచుఁ, బరవెఁ గాంతారమట్లు పై♦భాగమెల్ల.

క॥ వనచరవీరులు వైచిన, పెనుగిరితరు లంబరమునఁ♦బెలుచై వన రా
శిని దిగు మొగుళ్ళుల వడువున, దనుజబలముమీఁదఁబడి స♦దమదము సేసెన్.

తే॥ పాఱి యీవలావలకును♦జాఱిపడిన, పాఱుఁబోతు రాకాసుల♦పరశు ఖడ్గ
ముద్గరాదిసాధనముల♦మురియఁజేసి,రుధిరపూరంబులం బడఁ♦ద్రోచినారు. ౧౫౬౮

తే॥ వీరులగు వానరులు రక్త♦పూరమందు, యీఁదులాడుచుఁ దిప్పలై♦మెలయుకరుల
నెక్కి రవియు నీడ్వఁగఁబడి♦యేటితేనిఁ, జేరి దరిగానలేక గా♦సిల్లినారు. ౧౫౭౦

తే॥ కాళ్ల నిలువనీకీడ్చు ర ♦ క్తప్రవాహ, మందు పొడుగుకోలల నూని ♦ కొందఱేగ
వారితోఁకలఁ దక్కిన ♦ వనచరాళి, పట్టికొని యీఁదు చవ్వాలి ♦ పట్టుచేరె.

తే॥ సోఁకులును విజృంభించి ము♦నుండి శూల, ముద్గరాదుల మోఁదంగ♦ మొగవు దక్కి
దిక్కులకుఁ బాఱ నదిగని♦లక్ష్మణుఁడు, కనలుఁగొని వారి కుత్సాహ♦గరిమఁ గూర్ప.
క॥ జము నుద్యోగంబునకుం, దమయత్నమ్మునకుఁదోఁడు ♦ తనరిన తన చా
పము గుణమును బలువిడి లా, గి మహారావంబు లేపెఁ ♦ గీడ్పడ జగముల్.
తే॥ పంచభూతముల్ తమ తొలి♦ప్రకృతియందు, లీనమైనను బ్రహ్మాయి♦ల్గినను విలయ
కాలమందును నాశంబు♦ గానకుంను, ప్రణవముంబోలె నాధ్వని♦పరిఢవిల్లె. ౧౫౭౮
తే॥ వాఁడితూపులువిడువంగఁ♦బడియెఁబడిన, యమ్ములసురుల పెనుమేను♦లందుమఱఁగెఁ
గుణపములు సందు లేకుండఁ♦గుప్పలుపడె, వానినుండి రక్తము పాఱి♦వార్ధిఁజేరె.
తే॥ కరుల కరముల ఖురవుల♦కాళ్ళద్రెంచి, రథిక శిరములఁ ద్రుంచి వ♦క్షములు పెంచి
వివిధచిత్ర రూపంబులు♦వెలయఁజేసె, లక్ష్మణాస్త్రముల్ విధిపోల్కి♦లాఘవమున.
తే॥ పింఛ్ము తుండించి శక్తుల♦విఱుఁగఁ గొట్టి, కవచములఁ జీల్చి విపులవ♦క్షములఁ దొల్చి
గుఱ్ఱముల వ్రాల్చి తేరులఁ♦గూల్చిఁ యేనుఁ, గులను పీనుఁగులంజేసి♦కోల లడరె.
తే॥ దంతిదంతముల్ తెగి నభోం♦తరము చేరి, విదియచంద్రుల పగిదిని♦వెలయుచుండెఁ
గరములూడినయవి రక్త♦శరధినుండి, భూమిఁ బైకెత్తెడు వరాహ♦మూర్తినెనసె.
తే॥ రెండు నెలరేకలను నోటఁ♦ద్రెంచికొనుచుఁ, గుండలములను దిక్కుల♦గుంపుతోడ
గగనమండలమే దిగు♦కరణిఁ దోఁచె, రక్కసుల తలల్ వడఁగ ధ♦రాతలమున.
తే॥ రథికబృందంబు మరణింప♦రథములురలి, పడియెఁ బదవి చెడం గర్మ♦ఫలముచేత
మింటనుండి యొడ్డగిలంగ♦మంటఁజాఱి, పడు విమాన సమూహంబు♦పగిదిఁదోఁప.
తే॥ పీడఁగారాని సుఖదుఃఖ♦వితతిఁద్రెంచి, యమరలోకంబు గైకొంటి♦మని తలంచి
యధిక కౌతుకంబున నాడ♦ల్లాడె ననఁగ, నట్టలాడెను రణభూమి♦నిట్టలముగ. ౧౫౮౧
తే॥ ఒక్కపదివేలు మరణింప♦నొక కబంధ, మాడునను శాస్త్రసూక్తి స♦త్యంబయైన
నాఁడు కోటికి నెక్కుడై♦నర్తనంబు, చేసె సౌమిత్రి చాతురి♦చెప్పఁదరమె! ౧౫౮౨
క॥ కరి భట తురగాదుల నె, త్తురు సెలయే ళ్లట్లుపాఱి ♦ తోయధిఁజొచ్చెన్
అఱవఱలై యతిముఱియై, పటిపటియై యున్న పరియఁ♦బలుచంబారెన్.
సీ॥ గొలుసులలోఁ దగు♦లొన్న కాళులతో ద్వి, పమ్ములఁబోలు క♦బంధవితతి
తురగంబులు నటింప♦దొరలక వానిపై, తీవి నర్తించు మొం♦డెముల గుంపు
తలలూడినను గుఱి♦తప్పక యెప్పటిఁ, బ్రదరంబులను వీడు♦రథికచయము
పరుగులెత్తుచునుండ♦శిరములు తెగిపోవఁ, బరుగు వీడని వీర♦భటకులంబు
తే॥ సీత పేరిటిమృత్యువుఁ♦జెడఁగఁగోరి, తెచ్చుకొన్న దైత్యులు తండ్రి♦ తెరలఁగొడుకు
మఱియు నల్లుండు గూల మ♦న్నండు చావ, నన్నదమ్ము లురలఁ♦దాము నడఁగినారు.
క॥ శరములఁ దునుఁగుచుఁ ద్రుళ్లెడు, శిరములఁ గవ్వికొనిపోవఁ♦జేరిన గ్రద్దల్
చరణాయుధములపోల్కిఁ, జరియించెం గొంచుఁబోవ♦సాధ్యము లేమిన్. ౧౫౮౩

క॥ వేలై కోట్లై యగ్ని, జ్వాల లుమియు లక్ష్మణాఖ్యు♦శర సంచయ మా
భీలంబై పఱచుండఁగఁ, గాలభటుల కపుడు పొడమెఁ♦గాళుల తీపుల్ ౧౫౮౬

క॥ మేరువుఁ గదలింపంగల, వీరులు జ్వాల దస్త్రములను♦విగత ఘన తనూ
భారులయి దివికి దుముకఁగ, వారలఁగని పొందినారు♦ప్రమదంబు సురల్ ౧౫౮౭

సీ॥ దారుకుండనువాఁడు♦దర్పించి తేరు దో, లించి లక్ష్మణు నెది♦రించి నిలిచి
శరవృష్టి గురిసి యం♦బరమెల్లఁ గప్పిన, వాని నన్నింటి నె♦వ్వడిగఁ ద్రుంచి
సౌమిత్రి ఘోర ని♦శాత శరంబున, వాని శిరము ద్రెంచి♦వసుధఁగూల్చె
కాలుండు కలికుండు♦కాలజంఘుఁడు మఱు, త్తుండు మాలియను నైదుగురు రేఁగి

తే॥ పాశ శూల పరశు భిందిఁ♦పాల ముసల, ముద్గరాదుల నైవ నా♦పురుషపుంగ
వుండు వానినన్నిటిఁ దగఁ♦జెండి వారి, తలల నొక్కొక్క యమ్ముచేఁ♦దఱిగివైచె.

సీ॥ అదిగని రోషించి♦యతికాయు సేనాధి, పతులు వారణ కదం♦బంబు రేఁచి
పఱిగొని కైదువుల్♦పఱపి వానరతతి, నటునిటు పోనీక♦యాఁచి నలఁప
వనచరుల్ చేతి క♦బ్బినవానిఁగొని వైవఁ, బొలసుదిండులు లోనఁ♦బూఁడినారు
సౌమిత్రి శరములు♦సారంగ యూథంబు, నవలికిఁ జననీక♦యలఁచి కొట్ట

తే॥ సంగములు పెక్కుతుండ్లుగాఁ♦ద్రుంగిపడఁగఁ, జదికిలంబడె నొకకొన్ని♦చచ్చెఁగొన్ని
దిరిగ గిఱ్ఱునఁగొన్ని మ♦స్తిష్కపంక, మంద యొఱవలుగాఁగూలి♦యడఁగెఁగొన్ని.

తే॥ ఒక్కతొడుగున వెడలుమ♦హోగ్రశరము, లొక్కపెట్ట సామజముల♦నుర్విఁగూల్చె
మావతుల జీల్చెఁజొడ్డొల్ల♦మహిని డుల్చె, రక్షకుల మాల్చె బంట్లబీ♦రముల వ్రాల్చె.

తే॥ కైదువులు విఱిగెను యోధ♦గణము తఱిఁగె, కంకగృధ్రజంబుకముల♦కఱవు దీఱె
మావటీంద్రఁగోల్పోయిన♦మదగజములు, కలఁగి యొండొంటితోఁ బోరు♦సలుపసాగె.

ఉ॥ కొన్నిటి పాదముల్ తునుఁగఁ ♦ గొన్నిటి తుండము లైదు తుండ్లుగాఁ
గొన్నిటి వాలముల్ తెగఁగఁ ♦ గొన్నిటి ప్రేవులు జాఱఁ గన్నులుం
గొన్నిటి కీఁగఁ గొన్నిటికిఁ ♦ గ్రొవ్వు దిగంబడ వచ్చు దంతులుఁ
గ్రన్ననఁ జచ్చుదంతులును ♦ గా బహు భీకరమయ్యెఁ జూడఁగన్.

తే॥ కరిఘటలు గూలుచుండ రా♦క్షసబలమ్ము, లించుకయుఁ బుయిలోడక♦యెడములేక
యాయుధంబుల వైచుచు♦హస్తివితతి, ననువుగా నడ్డుగొనిపో రె♦నగ్గలించి ౧౫౯౩

తే॥ శరదములు భాస్కరుని గప్పు♦చంద మొంది, సామజంబులు లక్ష్మణు♦సరవి ముట్ట
శక్రధనువుఁబోలిన శరా♦సనమునుండి, యతఁడు కురియించె బెడిదంపు♦టంపవాన.

సీ॥ మోములుచీల వీఁ♦పులు ప్రీలఁ దుండముల్, పఱియలై ధారణిఁ♦బడియెఁ గొన్ని
పొరలుచు దొరలుచుఁ♦దెరలుచు ఘీంకృతుల్, నెఱపుచు ధాత్రి పైఁ♦దెరలెఁగొన్ని
అర్ధచంద్రాస్త్రంబు♦లలమిన ఫాలభా, గములతో మేదినిఁ♦గడచెఁగొన్ని
వనధిలోఁ బడెఁగొన్ని♦వనమునఁ బడెఁగొన్ని, పర్వతముల మీఁదఁ♦బడియెఁగొన్ని

తే॥ ఘోరశరములు కన్నుల♦గ్రువ్వ స్వపర, భేదమెఱుఁగక తమవారి♦విఱిచెఁగొన్ని
లక్ష్మణుఁడు దంతులంగూల్చు♦లక్ష్యశుద్ధి, లాఘవము వేల్పులకును జె♦ల్వొంగఁగాదు.
తే॥ ఏనుఁగుల కళేబరముల♦నెనఁగు నెత్రు, టేఱు లాపీన్గు తెప్పల♦మీఱ లేక
కరులవీరులఁ దేరుల♦హరుల నెల్లఁ, ద్రోచికొనిపోయె నిలువక♦తోయనిధికి.
తే॥ లక్ష్మణాస్త్ర చయంబుచే♦లక్షకరులు, గడియలోఁ గూలఁ జెలిసి లం♦కా విభుండు
మిగిలియుండిన కోటి యే♦నుగులఁ బంపె, నతనిమీఁదికి నీరస♦మతిశయింప.
తే॥ ప్రాణములతోడఁ ద్రాణయు♦నధికమదము, గలవియగుసామజంబులు♦కవిసియతని
మీఁదికుఱికిన దొకటియు♦మిగులలేదు, డాయఁగాలేదు డాసియుఁ♦బాయలేదు.
తే॥ముప్పదాఱు యోజనములు♦పొలసివచ్చు,కరిఘటలు రాఁగ లోకంబు♦గజమయంబ
యయ్యెనని వేల్పులనిరి వి♦హాయసంబు, ధూళిమయమయ్యె భూమి సి♦ద్ధూళియయ్యె.
తే॥ శాకినీ ఢాకినీ భూత♦సంచయంబు, తుదియు మొదలును గనరాని♦మనుగజేంద్ర
రాశిఁ గని మునుమిడక తూ♦ఱంగ దొరకు, వానిఁగొనిపోయెఁ గొండల♦పగిదిమోచి.
క॥ ఒకశరమున కొక కరి లె, క్కకురాఁ బదివేల కరులఁ♦గడిమిం ద్రుంపన్
గిరు లదరె మొగుళ్లు లడలెను, శరనిధులుం గలఁగె దిగ్గ ♦ జములును వడఁకెన్.
తే॥ గుణరవము లేచెఁబర్వత♦గుహాలయంపు, నిదురసెందు సింగంబుల♦యెదలు గలఁగఁ
బిడుగు లడరిన వడువున♦విశిఖవితతి, పడియె వేదండ తండ కుం♦భంబు లగల.

శా॥ ఆవేశన్ దనుజేంద్ర నందనుని సై♦న్యంబెల్ల నొక్కుమ్మడిన్
వేవే కేకలు వెట్టుచున్ మిగులు కుం♦భివ్రాతముల్ రేప రౌ
ద్రావేశంబునగాంచి వీరవిహృతి ♦ వ్యాపార లోలాత్మకుం
డై వచ్చెన్ వయిశంబ కేసరి సుతుం♦డా లక్ష్మణాస్త్రంబనన్. ౧౬౦౩

మ॥ నరసింహుం డితఁడంచు గాంచిన సురల్♦నక్తంచరుల్ భీతిలన్
హర కోదండ విభంజనాంఘ్రియుగముల్♦హత్తించి చిత్తంబునన్
హరిదండంబును బోని తాళవిటపిన్♦హస్తంబునం దాల్చి హుం
కరణం బొప్పఁగఁజేసె దానవుల కు♦త్కంపంబు నిండారఁగన్.

మ॥ యముఁడున్ భూతములున్ మొగుళ్లు నొకరూ♦పై వచ్చెనా నొప్పి శై
లములం గూల్పఁగ వాలు వజ్రమను లీ♦లన్ వాలి సంహార కా
లమునన్ రేఁగెడు రుద్రుమాడ్కి రిపు వి♦క్రాంతి క్రమాభీలుఁడై
చమరేన్ గాలను గేలఁ దాళమున నా♦ సారంగ యూథంబులన్.

సీ॥ త్రొక్కుటచేఁగొన్ని ♦ ఆక్కుటచేఁగొన్ని, కాలనుగొన్ని మోఁ♦కాలఁగొన్ని
వాలమ్మునంగొన్ని ♦ తాలమ్మునంగొన్ని, ఫాలమ్మునంగొన్ని ♦ కేలఁ గొన్ని
నలఁచి కొన్నింటిని ♦ మలఁచి కొన్నింటిని, విఱిచి కొన్నింటిని ♦ కఱచి కొన్ని
యీడ్చి కొన్నింటిఁ దో♦లూడ్చి కొన్నింటివే, చీల్చికొన్నింటి మై♦నుల్చికొన్ని

తే॥ త్రుంచికొన్నివంచుచుఁగొన్ని♦కుంచికొన్ని, యొక్క టొక్కటిపై నేసి♦యొక్కకొన్ని
హుంకృతింగొన్ని సమయించి♦యుత్సహించెఁ♦గేసరిసుతాఖ్య సార్థక♦మై సనంగ.
తే॥ నేలకుం దాఁచికొన్నివా♦ర్నిధినిగొన్ని, లంకలోఁగొన్ని దెసలకుఁగ్రుంకఁగొన్ని
వ్రేపుప్రోవు లురలఁగొన్ని♦త్రిప్పికొన్ని, సదమదము సేసి యెసఁగెఁ♦శ్వసనసుతుఁడు.
తే॥ వాలమును కొండ చిలువనా♦వంచువంచి, మావటీంద్రతోఁ గరుల నం♦బరము సేర్చు
విలయకాల రుద్రుండను♦వీఁకఁ దనరి, శవమయముచేసె నా రణ♦స్థలముఁ ద్రుటిని.
తే॥ కలఁచిమాంసమేదోద్రవపం♦కంబునందు, పెక్కుగజములఁగడిమిమైఁ♦ద్రొక్కివైచె
మిగత తన భాగమనుచు సౌ♦మిత్రి వాని, ఘోరసాయక రాజిచేఁ♦గొందివైచె.
తే॥ అన్ని దెసల నేన్గులు పీన్గు♦లగుచు నురలఁ, జిక్కి రక్కసుల్ వ్రుక్కిరి♦వ్రుక్కకుండు
వార లిఱుకుకొనిరి తక్కు♦వారు వెన్ను, చూపుచును చూచుచును పాఱఁ♦జొచ్చినారు.

—: దేవాంతకుండు హనుమచేఁ గూలుట :—

తే॥ అసురులశ్లాటఁ గన్న దే♦వాంతకుండు, తేరుఁ దోలించి కిన్కమై♦మారుతిపయి
వాఁడి యమ్ము లురమ్మునఁ♦గాఁడ నేసి, సింహనాదంబు దనుజులు♦చెలఁగఁ జేసె
క॥ పావని యొకతరువుంగొని, వైవఁగ నసురుండు దాని♦బఱియ లొనర్చెన్
దీవరముగ మఱియొక గిరి, వైవ నతఁడు దాని నడుమ♦భగ్నము సేసెన్ ౧౪౧౨
తే॥ గరుడుమాడ్కి నదాటున♦నరదమునకు, దాఁటి మారుతి దైత్యుని♦ధనువు నూడఁ
దీసికొని రెండుగాఁగ భే♦దింప వాఁడు, మరల హనుమని గొట్టెఁదో♦మరముతోడ.
తే॥ తివిరి యనుమఁ డొడిసి పట్టి♦త్రిప్పివైవ, దానిచే సారథియుఁ దేరు♦ధరణిదొరలె
యవల శూలంబుఁగొన్న దే♦వాంతకు శిర, మూడఁ బెఱికివైచెను కపు♦లుల్లసిల్ల.
చ॥ అది తన కన్నులారఁగని ♦ యా యతికాయుఁడు రౌద్రదృష్టితో
నదలిచి తేరుదోలుమని ♦ యామున మారుతిఁదాఁకె సేనలున్
జెదరినవెల్ల నిల్కడను ♦ జెంది పదంపడి వచ్చె దైత్యుఁడుం
బదరుచు నాంజనేయుఁగని ♦ పల్కె బయోధర భీషణధ్వనిన్. ౧౪౧౩
మ॥ అసమాన ప్రతివీర నిర్మథన బా ♦ హా దత్తు మా యత్తు ని
వ్వసుధన్ రాచి పయోధిదాఁటి చని నీ ♦ ప్రాణంబు దక్కించుకొం
టి సమిద్ఘోరతలంబునన్ గడిమిమై♦డీకొన్న దేవాంతకున్
వెసఁ దున్మాడితి వద్దిగాంచి యని గా ♦ వింపంగ విచ్చేసితే. ౧౪౧౪
శా॥ నేఁడే మృత్యువు దాపరించె వినుమా ♦ నీపాలికిన్ నిక్కమో
నాఁడే పూని వధింపకున్న మఱి యే ♦ నాఁడున్ సమీపింపఁ బె
క్కేడాగోడము లాచరించితివి ని ♦ న్నేడాటలాడింపకే
వీడంజాలను పాఱిపోక నిలుమా ♦ వీరుండవే యైనచో. ౧౪౧౫

ఉ॥ మేరు సమాన ధీరుడు స ♦ మీరసుతుం డతికాయు వార్తకుం
గేరుచు నవ్వి వీఁడవు ♦ క్రించుఁదనంబు లిఁకేల ? నాయెదన్
గ్రూరత చూపఁగాఁ ద్రిశిరుఁ ♦ గూడ సహాయత గోరుకొమ్ము నీ
యీరసముల్ ఫలింపవని ♦ యెల్లిదమాడఁ ద్రిశీర్షుఁడున్ వడిన్. ౧౬-౧౮

చ॥ తెరలక నిల్వుమం చరుగు ♦ దెంచి మరుత్సుతుఁ దాఁక నాతఁడున్
దుర మొనరింప మీరె వలఁ ♦ తుల్ వెడఁగుల్ చపలాత్ములంచు సం
బరముగఁ బల్కి దానవుల ♦ పాలి యముండగు వాయుసూతి భీ
కరగతి వచ్చెఁ దానరుగు ♦ గాలికి వారల నాల్కలెండఁగన్. ౧౬-౧౯

ఆ॥ వచ్చి వాని తేరి♦పైకి లఘించి చే, వమెయి వానిఁబట్టి ♦ వసుధఁ ద్రోచి
కాలరాచి ప్రతిన♦పాలించి పడమటి, గవనుచేరె సేనఁ♦గాచుకొఱకు. ౧౬-౨౦

మ॥ త్రుటిలోఁ దాఁకెను నిఁకేమిచేయనగు నీ ♦మస్తాత్మ నంచా త్ర సం
కటుఁడై యయ్యతికాయుఁ డక్షవులు వే ♦ కాఱఁగ నిశ్చేష్టుఁడై
కటముల్ కేలువడంక నిల్చి యితఁ డు ♦ గ్రక్రోధుఁడై నిల్వఁగా
నిటలాక్షుండు నెదుర్పఁజాలఁడని ని♦ర్ణీతిం బ్రశంసించుచున్. ౧౬-౨౧

మ॥ ఒకకార్యంబున ప్రాని వేఱొకఁ డెదన్ ♦ యోచించుచున్ నిల్క గా
ళ్లకు మేల్పిన్నియగాదు లక్ష్మణు నన ♦ ల్ప స్థైర్య శౌర్యాదులఁ
బ్రకటోగ్రాజిని గానఁగోరి యిటు లో♦ర్పున్ వచ్చితిం దేను ని
ల్పక పోవిమ్మని తూణయుగ్మ మొకతే ♦ వన్ దిద్దుచుం గ్రన్ననన్.

—: అతికాయుఁడు లక్ష్మణుచేఁ గూలుట :—

శా॥ నేమిధ్వానము వార్ధిఘోషమును గ్రే ♦ ణింపన్ ధనుర్నాదముల్
జీమూతధ్వనిఁ గ్రిందుసేయ దెసలుం ♦ జేడ్పాటుగా శంఖ భే
రీముఖ్యస్వన మొత్తరింప రణధా ♦ త్రి న్నిల్చి న ర్తించుచున్
భీమప్రోద్ధతి లక్ష్మణుండు చెనకెన్ ♦ వేల్పుల్ ప్రశంసింపఁగన్. ౧౬-౨౩

తే॥ త్వరితగతి డాసి వాలిపు♦త్త్రకుఁడు దనుజుఁ, డరదమునుండ నిల నీల్చ♦టనువుగాదు
క్రించుఁడన డైన నాపై ర♦హించి యెక్క, మనుచు వేఁడఁగ సౌమిత్రి♦యనుమతించి

తే॥ వాని భుజములపైఁ దన♦పదములుంచి, యెక్కినిల్చెఁ; వెన్నని మోయఁ♦నెక్కిరింత
యీడితనికంచు వేలుపు♦లిచ్చ మెచ్చి, విరులు కురియించి పొగడి దీ♦వించినారు

తే॥ వాలికొడుకు పెందేరేగు♦వలని కేగుఁ, బెరుఁగఁ బెరుఁగు వింటికి నేగ♦వింటి కేగు
నడఁగ నడఁగు నెల్లెగిన♦నట్టు లేగుఁ, బ్రభుని హృదయం బెఱింగి త♦త్పద్ధతిఁ జను.

తే॥ అంగదుని నేర్పుఁగని వాన♦రాధిపతులు, సంతసించియార్చిరి సము♦త్సాహ మెసఁగ
కరిఘటలమీఁద రథ తురం♦గముల మీఁదఁ, గురిసె లక్ష్మణసాయక♦కుంభవృష్టి.

తే॥ మురజములు మ్రోసెరథనేమి♦ మ్రోఁగెఁదురగ, హేషలెసలారెశింజినీ♦ ఘోషమడరె
కరుల ఘీంకృతుల్ హెచ్చెశం♦ఖములు మొరసెఁ, గ్రందెఁ దర్జన భర్జన♦గర్జనములు.

ఉ॥ కూలెను వారణంబులును ♦ కూలె రథంబులు కూలె నశ్వముల్
కూలెను కాల్బలంబులును ♦ కుప్పలు తిప్పలుగాఁగఁ గాలుఁడుల్
సోలెను తద్రణస్థలిని ♦ చూడఁగలేక సుమిత్రపట్టి దృ
గ్జాలము పోవుచోటులకు ♦ సాయకబృందము పోయి నాటఁగన్. ౧౬౨౯

మ॥ అతికాయుం గని లక్ష్మణుండనియె వి ♦ ల్లమ్ముల్ తగంబూని ద
ర్పితబుద్ధిన్ సమరంబు సేయ నిటకున్ ♦ వేవచ్చి యిట్లుంటకున్
గత మేదో తెలిపింపుమా యొకఁడవై ♦ కయ్యంబు గావించెదో?
పృతనావారము గూలఁ దంద్రి పగిదిన్ ♦ భీతుండవై పాఱెదో? ౧౬౩౦

మ॥ అన ధీరుం డతికాయుఁ డిట్టులను నై ♦ న్యంబెల్ల నా కేల? నీ
వును నేనే యని సేయువార మిట వే ♦ ల్పుల్ తక్కువారున్ రణం
బును వీక్షించుచునుండ నాకడిమి పెం ♦ పున్ సొంపు శోభిల్లఁగా
నిను గూల్పంగలవాఁడ నందులకెగా ♦ నేఁడిట్లు పిల్పించుటల్? ౧౬౩౧

ఉ॥ రాముఁడె కావనిమ్ము త్రిపు ♦ రద్విషుఁడే నిను కావనిమ్ము సు
త్రాముఁడె కావనిమ్ము సిరి ♦ రాయనితోడుగ లోకస ప్తకం
బోమగనిమ్ము నీయసువు ♦ లుద్గతి నొందును నేఁడు ఘోర సం
గ్రామమునందు నిల్వుమని ♦ గర్వమయుండయి యొత్తె శంఖముల్

చ॥ అదివిని లక్ష్మణుండు దర ♦ హాసము చేయుచు నీవుపల్కు బె
ట్టిదు లిటరారు గెల్చినను ♦ డిందిన నేనొకరుండనే చుమీ
వదరక నన్ను గెల్వఁ బెర ♦ వారల గెల్చినవాఁడవౌదు నా
యెదురను నిల్వుమం చొక మ ♦ హేషువు వక్షము నాటనేయఁగన్

చ॥ వెదురయియున్న కాలునకు ♦ వేగ గుణంబు దగిల్చి దైత్యుఁ డా
ప్రదరము నంతరంబుననె ♦ వ్రయ్యలుచేసి సహించి కాచుకొ
మ్మదరక యంచుఁ గ్రూర గర ♦ ళాగ్నులు గ్రక్కు శిలీముఖంబులన్
బదియును నూఱుగాఁగఁ దన ♦ వారలు సంతసమంద నేయుడున్. ౧౬౩౪

తే॥ వాని శరముల నడుమనే♦వ్రక్కలించి, లక్ష్మణుండేసె నాఱునో♦లలఁ గుబేరు
నోర్చి వెలసిన యతికాయుఁ♦డుగ్రుఁడగుచు, నన్నితూపులతో వాని♦నడఁచివైచె.

మ॥ పురుషశ్రేష్ఠుఁడు లక్ష్మణుండు గుణ మా ♦ పూర్ణంబుగా లాగి రౌ
ద్ర రసావేశము మీఱి తోఁపఁ బది నా ♦ రాచంబులం జొన్పి మై
మఱువుం జించి నిశాతసాయకములన్ ♦ మైసోఁకఁగా నేసి య
త్తఱిఁ దత్సేనల రూపుమాపె నొకఁడుం ♦ దక్కంగ నీకుర్వడిన్. ౧౬౩౬

ఉ॥ వెంటనె తేఱివాఁడు తన ♦ వీరకదంబము మాపుమాయుటల్
గంటికి బర్వగాఁగ నెడ ♦ గానక యమ్ములు పర్వి నిండుటల్
మంటలుగ్రక్కఁ గాంచి బహు ♦ మాత్రముగా శరవృష్టి మించి ము
క్కంటి యుగాంతవేళ నెస ♦ కంబుగ నేచినమాడ్కిఁ జేఁగఁగన్. ౧౬౩౭

ఉ॥ ఆకసమెల్ల నమ్ములు ది ♦ గంతము లమ్ములు భూమినమ్ము ల
మ్మాఁకలమైన నమ్ములు స ♦ ముత్కటమై యెటఁజూడ నమ్ము ల
స్తోకముగాఁగ నిండి వడిఁ ♦ ద్రోవఁగసాగెఁ బరస్పరంబు ని
శ్శ్రీకములయ్యె నగ్ను లద ♦ రెన్ గగనంబు ధరిత్రి శైలముల్. ౧౬౩౮

చ॥ మునిఁగిన తోఁకమూఁక తుది♦ముట్టకయే తలయెత్తనేర్చునే?
కినిసిన లక్ష్మణుం డితని ♦ గెల్చునె? యీయతికాయుఁ డంత్యకా
లునికడ నేర్చెనో కొల సి ♦ లుంగులు కూర్చుట? వీనినేర్పు నే
మనఁదగు? నంచు భీతిలి వి ♦ యచ్చరు లేగిరి దవ్వు దవ్వుగన్.

ఉ॥ అంగదు బాహులందు మెడ♦యందును వక్షమునందు నంప పిం
జం గఱి గానరా బహుళ ♦ సాయకముల్ వడి నాటి లక్ష్మణున్
ముంగలి గానరీక శర♦ముల్ నిగిడించి దరంబునొత్తి మిం
టంగల వేల్పుమూఁకలు వ ♦ డంక నొనర్చె మృగేంద్రనాదమున్.

తే॥ సెలయనంగనంగదు మేన♦ సెలలు గ్రుచ్చి, సెలయుటలు లక్ష్మణుండు వీ♦క్షించి రౌద్ర
మూర్తియై శరవర్షంబు♦ముసర వాని, ధనువు విఱిచి సారథిని ర♦థ్యములఁ జంపె.

ఉ॥ వేఱొక తేరిపై కుఱికి ♦ వేఱొకవిల్లు ధరించి తాఁకు నా
శారి కుమారుపై రఘు వ ♦ రానుజుఁ డగ్నిశరంబు నేయఁగా
మాఱుగఁ గర్బురుం డనల ♦ మార్గణమేసి సహించుకొమ్ము పొం
గాఱఁగనీయకంచు దుర ♦ హంకృతి నార్చెఁ గవు ల్గలంగఁగన్. ౧౬౪౨

ఉ॥ హెచ్చును కుందు గానఁబడ ♦ నీయక రెండును పోరుచుండఁగా
హెచ్చిన లక్ష్మణాస్త్రము ల ♦ హీనజవంబున దైత్యు వక్షముం
గ్రుచ్చుచు వీఁపునన్వెడలఁ ♦ గుప్య దుదంచిత సింహమో యనన్
రెచ్చి సురారియున్ దిటవు ♦ ద్రీలక మాఱొనరించెఁ జేవమై. ౧౬౪౩

చ॥ మఱియును లక్ష్మణుండు శిత ♦ మార్గణముల్ వెననేసి వాని ముం
దఱ గలవారి వెన్కఁగల ♦ దైత్యులు చూడఁగదగ్గయట్లు చిం
దఱలుగఁ జేయఁగా నసుర ♦ ధైర్యము వీడక బాణవర్షముం
గురియుచునుండె వానరుల♦కూటము డగ్గఱఁ జెంగకుండఁగన్. ౧౬౪౪

ఆ॥ అపరిమితముగాఁగ ♦ నస్త్రంబులను వారి, విడుచు రాముతమ్ము ♦ వీనులకడఁ
జేరి వీని శమనుఁ♦జేర్పుము బ్రహ్మాస్త్ర, మునన యనుచు ననిలుఁ♦డనియె నల్ల

తే॥ మంచిదని సంతసించి ల ♦ క్ష్మణుఁడు కడఁగి, తొడిగి మంత్రపూర్వకముగ ♦ ద్రుహిణశరము
నేయ నది యుగ్రుఁడగునతి♦కాయు శిరము, మింటఁగొనిపోయె సంతకు♦నింటికడకు
క॥ కష్టములు తొలఁగెనని సుర, లిష్టంబున విరులు గురిసి ♦ యొసఁగిరి చింతల్
దుష్టులు దైత్యులు పాఱిరి, శిష్టులుఁ గీశవరు లుల్ల ♦ సిల్లిరి మిగులన్ ౧౬౪౭
చ॥ జయము గడించి లక్ష్మణుఁడు ♦ సమ్మతి నంగదునుండి క్రిందికిన్
రయమున డిగ్గె నాతని ప ♦ రాక్రమలాభముఁ గాంచినట్టి ప్ర
త్యయమున నింద్రజిత్తు నికఁ ♦ దప్పక నాశమునొందు నన్న ని
శ్చయమున నవ్విభీషణుఁడు♦చాలఁ బ్రశంస యొనర్చె నయ్యెడన్. ౧౬౪౮

—: నరాంతకుఁ డంగదుచేఁ జచ్చుట :—

ఉ॥ సుందరవక్షుఁడైన సుర ♦ సూదన పుత్త్రకుఁ డీల్గెనంచు నీ
చందన గంధిలంబగు వి ♦ శాల సువక్షముఁ జూచికొంచు వి
ల్లందముగాంచి పొంగుచు న ♦ యంబున నెచ్చటికేగెదింక నీ
యందము చందము న్నిలువ ♦ వంచు నరాంతకుఁ డగ్గలించుచున్.
చ॥ మిడుగుఱు లక్షులందు మిఱు ♦ మిట్టులు గొల్పుచు రాలఁ గిన్కయుం
దొడిఁబడి లేవ ధారణికి ♦ దూఁకి నరాజియు ఖేటకంబుఁ బెం
పడరఁగఁ దాల్చి రాఁ గపు ల ♦ గాఘము వ్యోమము గప్పవైవఁ బు
ష్పొడివలె దూదిపింజలటు ♦ పోఁడిమిఁ దూల్చుచు డాయవచ్చినన్
చ॥ కని యొక వృక్షరాజముఁ బె ♦ కల్చి కరంబునఁ బూని వాలి నం
దనుఁ డెనరేఁగి రామవిభు ♦ దారుణ సాయకమట్లు తాఁకెఁ దాఁ
కిన క్షణమందె యంగదుని ♦ కేలధరించిన వృక్షమున్ సరా
లునఁ దెగనేసె నొక్కత్రుటి♦లోనఁ బరుల్ గనలేని నేర్పడిన్. ౧౬౫౧
తే॥ అంత రిక్తహస్తుండయి♦యంగదుండు, వెనుక కేగుట పాడికా♦దని తలంచి
పైకి లంఘించి చేరిచి♦పట్టె వాని, కాలు గే లడిదంబును♦కదలనీక.
ఉ॥ పట్టినవాని సాహసము ♦ పట్టుగ వేల్పులు గాంచి చేతులం
దట్టుచు నార్చి రంగదుఁడు ♦ దారుణముష్టి వధింపకే వెసం
బట్టెము లాగి కొంచుఁ దెగ♦వాఱఁగ దేహము నిట్ట నిల్వునం
బట్టుగఁ జీల్చివైచెఁ గను ♦ పడ్డ సురారులు విహ్వలింపఁగన్. ౧౬౫౩

—: ఉన్మత్తుఁడు నీలునిచేఁ గూలుట :—

తే॥ పిడుగులనె మ్రింగఁజాలిన♦బెట్టిదుండు, పేర నున్మత్తుఁడనువాఁడు♦పెలుచ రేఁగి
తప్పఁద్రావి యుమ్మెత్తదిన్న♦మొప్పె పగిది, మత్తుఁడై మత్తకరి నెక్కి♦యొత్తరించె.

సీ॥ గాలిగాకున్న నీ♦లీల వేగమదేడ?, జలధి గాకున్న నీ ♦ శబ్దమేడ?
శమనుండె గాకున్న♦జనహింస యెటులగుఁ?, బిడుగు గాకున్ననీ♦ చెడుగుగలదె?
కోపమేరూపు గై♦కొనక యీ వడియేడ?, జలదంబుఁ గాకున్న♦ స్తనిత మేడ?
అల గజాసురుఁడె గాఁ ♦ డైన భీకరమేడ? నడగొండగాకున్న♦నడచుటేడ?

తే॥ అనుచుఁ గనుగొన్న వానరు♦లడలి బడలి, జడిసి బెడిసి పడుచు లేచి♦కడల దాఁకఁ
బరుగువాఱ విజృంభించి♦తిరుగఁదొడఁగె, మత్తుఁ డున్మత్తుఁ డెక్కిన♦మదగజంబు.

తే॥ వానరులువైచు పర్వత♦పంక్తులెల్ల, మావఁతుల యొడిసెలలకు♦మాఱుగావు
కపులువైచు పెందరువు లీఁ♦గలను దోలఁ, బనికిరావయ్యెఁ జెఱకుగాఁ♦బనికివచ్చె.

సీ॥ కాళ్ల క్రిందంబడి♦కసకసమైనవి, వాలంపు వ్రేటున♦నీలిగినవి
తుండంపు విసరునఁ♦గొండలఁబడినవి, కొమ్ముల గ్రుమ్మునఁ♦గూలినవియు
నై మలమసుకులు♦సౌమిత్రిశరముల, దనుజు లొందినపాట్లు♦తప్పకొందఁ
గాంచి నీలుఁడు పెను♦కాంతాళమున నొక, సాలవృక్షముగొని♦లీలఁద్రిప్పి

తే॥ కొనుచురాఁగ నున్మత్తుఁడు♦కోలలైదు, పరపి సాలమ్ము ఖండించి♦వైవ వేఱు
కొండయొండు నీలుఁడు గుఱి♦గూడ నేయఁ, దునుకలుగఁజేసె బదునైదు♦తూపులేసి.

తే॥ మరలనొక కొండవెదకంగ♦మరలునంత, మరలనీయక నాగంబు♦మందరమును
చుట్టినట్టులా నాగంబు♦చుట్టె నీలు, నట్టులిట్టులు కదలనీ♦యక కడింది. ౧౬౫౮

ఉ॥ సాహసముం బలంబు వ్యవ ♦ సాయము కౌతుకముం దిటంబు ను
త్సాహము ధైర్యముం గడిమి ♦ సర్వ మడంగెన యంచు నేన సం
దేహము నొందునంతఁ గపి ♦ ధీరుఁడు దారుణముష్టి దేవ సం
దోహము మేలుమేలని ను♦తుల్ పొనరింపఁగ వ్రచ్చె శీర్షముం. ౧౬౫౯

తే॥ నేలకుం దాఁటి నీలుండు♦నిలుచునంతఁ, బొరలునెత్తుట నేనుంగు♦పూఁడిపోవ
మింటనిలిచి యున్మత్తుండు♦మించియర్ధ, చంద్రసాయకంబులను వ♦ర్షముగ గుప్పె.

తే॥ నీలుఁ డూడఁదీసిన వజ్ర♦నిభ రదముల, నసురసేయ నాతఁడు నొక♦యమ్ముచేత
వానినడఁచివేఱొకతూపు♦తోన నీలు, నురము నాటఁగనేసి బి♦ట్టుఱచి యంత.

తే॥ వేఱు దంతిపైనెక్కి యొ♦హ్హారవచ్చె, వచ్చినం గని నీలుండు ♦ వానిమీఁది
కెగసి వింటితోఁడను వానిఁ♦దిగిచి యిభము, ముందునుంచె నుంచఁగ♦నది♦ముమ్మరించి,

తే॥ గ్రుచ్చి కొమ్ములతోఁ గాలఁ♦ద్రొక్కి కరము, తోడనెత్తి విసరివేయ♦దుండగీఁడు
తప్పి చావక కోపంబు♦తటమటింపఁ, దనగజంబును దానె చిం♦దఱలుచేసె.

తే॥ అంత నీలుఁ డున్మత్తు ను♦రోంతరమున, బలిమిఁ బొడువంగ నెత్తురు♦బొళుకు బొళుకు
మనఁగఁ గ్రక్కుచు గ్రుడ్లుముం♦దునకునుఱుక, విలవిలందన్నికొనుచును♦పృథివినొఱఁగె.

—: బలమత్తుఁడు ఋషభునిచే జచ్చుట :—

సీ॥ అన్నచావుంగని•యత్యాగ్రహంబున, బలమత్తుఁడను మహా•బలుఁ డొకండు
మృత్యువె తన్నిద్వ•మించి యనత్యంబు, కంటె ఘనంబైన•యొంటితోడ
నరభసమునఁ బిశా•చములు పూన్చిన తేరి, పై నెక్కి జగములు•భయమునొంద
నఱచుచుఁ బిడుగుల•తెఱఁగున వడివడి, శరములేయుచు వన•చరులఁ దఱుమ
తే॥ ఋషభుఁ డెదిరించి కడు హుంక•రించి నిలువు, మనుచు నదలింప దైతేయుఁ•
డాలిగొనుచు
నీవు పిన్నవాఁడవు చేవ•నిన్ను గెలిచి, కలుగు దొడ్డపేరెయ్యది•తొలఁగుమనుచు.
తే॥ మంతుకెక్కిన యాహను•మంతుఁ బిలువు, రాముతమ్ముని పిలువుమా•రణజితులను
చంపు పిదప మీఁపైఁగోప•గింపఁదగును, పొమ్ముపొమ్మన ఋషభుండు•పోలఁజూచి.
చ॥ పీనుఁగులఁ భుజించి మను•పీనుఁగులంగొని నోటిక్రొవ్వుతో
మానుగ గెల్వవచ్చితివె? మందుఁడ! రోగమునొంది మందు నుం
తేనియు రోయకుండు మతి • హీనుఁడ! లక్ష్మణుఁడేలరా? మరు
త్సూనుఁడునేల? నన్గెలుచు•దోర్బలముండినఁ జూత మవ్వలన్. ౧౬౬౭
ఉ॥ పాఱక నిల్వుమంచు వెఱ • పాఱక పల్కఁగఁగాంచి దైత్యుఁడున్
పాఱెదవంచు నెంచితిని • పాఱక ధీరునిమాడ్కిఁ గాఱులన్
మాఱుగఁ బల్కుచుండిన న • మానుషలీలల నాటలాడెదన్
మోఱకు! పోకుమంచు విలు • మోపును బొమ్మలు లీల వంచుచున్.
సీ॥ పది ఱొమ్ము నాటంగఁ•బరపి పదింట దే, హంబెల్ల రక్తమ•యంబుసేయ
ఋషభుఁడు కడుఁజెల•రేఁగి రక్కసుతేరు, బలిమిమై జలధిలోఁ • బడఁగవైవ
బలమత్తుఁడును నీటఁ•దలక్రిందుగాఁబడి, యిలుగక కలనికి•నెగసిరాఁగ
నెగడెదవే యని•నిశి నెదిరించిన, పగలు నా ఋషభుండు • వానిఁబట్టి
తే॥ బాహుబలముననలఁపంగఁ•బచ్చిరక్త, మొడలనవరంధ్రముల వెలు•వడియె; వాఁడు
మిడుక కట్టులే జీవముల్ • వెడలఁ బుడమిఁ, బడియె విల్లందిన నగంబు•పడిన పగిది.

—: సుగ్రీవుఁడు కుంభుని చంపుట :—

మ॥ కినుకన్ వేఱొకచోటఁ జేవమెయి సు • గ్రీవుండు కుంభుండు త
ద్రణ రంగమ్మునకే వినూతన మహా • ద్భుత్యంబు సేకూర్చుచున్
దనుజుల్ వేల్పులు వానరుల్గని ప్రమో•దంబుం భయంబొంద వీఁ
కను పైపై విజిగీషులై పెనఁగి రా•కంపింప భూభాగమున్. ౧౬౭౦
క॥ కేసరులఁబోలి కిట్టుచు, మానరముగ రుధిర మడర•మలయుచు గాసిన్
వేసరక వీరగుణములు, భాసురముగఁ బోరి రుగ్ర•బల దర్పములన్. ౧౬౭౧

క॥ కుంభుఁడు దండము ద్రిప్పుచు, నంభోరుహ మిత్రసూను♦నడిచె నతఁడు సం
రంభమున నొక్కతరువున, స్తంభింపఁగనేయ రెండు♦ధర విఱిగిపడెన్ ౧౬౭౦

క॥ సహియింపక చంపెదనని, మిహిరసుతుం డదను పొంచి ♦ మీఱి నిలువ జే
ని హితము కోరిన నీలుఁడు, మహీరుహము నొండు తెచ్చి♦మానుగ నిచ్చెన్.

క॥ దానిఁగొని వ్రాన్కితోడను, వానరనాయకుఁడు వాని ♦ వక్షము పగులం
గానడిచె బలముకొలఁదిని, దానవతతి కలఁతచెంది♦తడఁబడి పాఱన్. ౧౬౭౪

క॥ దెబ్బదినిన కుంభుఁడగిని, గుబ్బతిలన్ వజ్రహతిని♦కూలు నగము నా
గొబ్బునఁ బడెనని వానరు, లుబ్బినతఱి లేచి దనుజుఁ♦డుడుకుచు నెదలో.

క॥ భుజములపైఁ గొట్టిన నం, బుజమిత్ర సుతుండు నొచ్చి♦పోఁడిమిమై బా
ణ జవంబునఁ బఱచుచుఁ గ్రతు, భుజవైరియురంబు ముష్టిఁ♦బొడిచెం బెలుచన్.

క॥ అలపును సొలపును కానక, గెలుపోటము లేర్పఱించి ♦ కించిత్తేనిం
దెలువ నశక్యంబగుక్రియఁ, జలమున విజయాభిలాష♦జగడించి రొగిన్. ౧౬౭౭

క॥ పిడికిళ్లై మదగజములు రెం, డెడయక పోరెడి వితాన♦నిరువురుఁ బెలుచన్
బొడుచుచుఁ బొడువుమనుచు నెడ, విడుపెంతయు లేకయుండ్రి ♦ విజయశ్రీకై.

క॥ అమ్మాడ్కిని యుమ్మరముగఁ, గ్రమ్మిన సమరమ్ము జరుగఁ ♦ గమ్మరి దిమ్మన్
సమ్మెటపోటన దనుజు ను, రమ్మును కపిరాజు గ్రుమ్మె ♦ వ్రయ్యలుగాఁగన్

తే॥ అపుడునారక్కసుండు న♦న్నాలిగొండు, వా యనుచునవ్వ సుగ్రీవు ♦ నైదుతలల
పాముబోలిన హస్తమ్ము♦వానినోటఁ, జొచ్చి యసువులెడల నాల్కఁ ♦ బుచ్చివైచె.

—: నికుంభుని హనుమంతుండు కూల్చుట :—

తే॥ అన్నగతిగాంచిన నికుంభుఁ♦డాగ్రహించి, కదలె దెచ్చటికని కపి♦కాంతుఁ గదియ
నంతవానికి నంగదుఁ♦డడ్డుపడియె, నిరువురకు ఘోరముగఁ బోరు♦జరగె నపుడు.

క॥ శూలముగొన్న నికుంభుని, వాలిసుతుఁడు తాఁకెఁ దాల ♦ పాదపకరుఁడై
నీలగిరిపైకిఁ గాంచన, శైల మ్మురవడిని దూఁకు♦చందము దోఁపన్. ౧౬౮౦

క॥ శూలము దనుజుండెత్తఁగ, నాలో నంగదుఁడు మడియు♦నని జడియుచు వా
తూలసుతుఁ డేచి జ్వాలా, మాలా భీలాగ్ని కరణి♦మండుచుఁ దాఁకెన్.

క॥ తాఁకి మరుత్సుతుఁ డమరా, నీకప్రభు వజ్రమనఁగ ♦ నెగడిన ముష్టిన్
రాకాసి నికుంభుని తల, జోకం గడుపునకు డిగ్గఁ ♦ జొప్పించి చనెన్. ౧౬౮౪

క॥ మిగిలిన దనుజులకుఁ గపులఁ, దగిలెడి సత్త్వంబులేమిఁ ♦ దత్తఱపడుచున్
దిగులూని పఱవ వెనుకం, దగిలి కపీశ్వరులు సదమ♦దము చేసిరొగిన్. ౧౬౮౬

క॥ పరుగిడి గవని నరుగు తొం, దరచేఁ ద్రొక్కుళ్లువడుచు♦దనుజులు పెక్కం
డ్రురలిరి శిబిరములకుఁ జని, కెరలిరి పెక్కండ్రు పుండ్లు♦కెలయుట కతనన్.

క॥ నోరెండఁగ నిలుకడచెడి, నీరెండని వేఁడి యసువు♦నీగినవారల్
దారి గనలేనిక్రియఁ గ, న్నీరొలుకఁగఁ జచ్చు యామి♦నీ సంచారుల్. ౧౬౮౭
క॥ నింగికెగసి చని యసువులు, క్రుంగఁగ నటనుండి మలల ♦ కోపునఁబడు వా
రంగము లవియఁగఁ బ్రేవులు, తొంగ ధరకు వ్రాలు నపశ♦దులు పెక్కండ్రుల్.
క॥ పరిచితులఁగాంచి దయ నీ, శరములఁ దీయుఁడన వారు♦సడలింప ననూ
త్కరము విడుచువారలు నుం, దిరముల బంధులకు గుర్తు♦ తెలియనివారల్.
క। హారు లురలఁగఁ దడఁబడుచుం, గరులు దొరల ధరణిఁబడుచుఁ♦గాలెడు మలల
శ్లైరిసెడు నరదంబులలోఁ, దిరుగుడువడి ఱచ్చవడుచుఁ♦దెరలెడివారల్. ౧౬౯౦
సీ॥ గాయమ్ములొందిన♦ కాయమ్ముల జరువు, మోవఁగాఁజాలక♦మూల్గువారు
వానరవేషులై♦దాసవు లరుదేరఁ, దమవారె మోఁదఁగా♦సమయువారు
కనువిచ్చి యిండులఁ♦కడ దిగువారు చు, ట్టల జల మిమ్మని ♦ తెలచువారు
త్రాగి ఱచ్చినవారు♦త్రాగ నుంకించి య, క్లే తేఱిచూచుచు♦నిలుగువారు
తే॥ పుత్త్రులను మోచికొని వడిఁ బోవువారు, ప్రాణములు త్రోవలో విడఁ♦బాఱవైచి
కనులు చెడ దారిదప్పి త్రొ♦క్కటము పడుచు, నడవలేక యట్టులె పడి♦ముడుఁగువారు
క॥ ఆ తెఱఁగుగాంచి పాఱిన, దూతలు తడఁబడుచు వడిగఁ♦దో తెంచి సురా
రాతి పదంబులపైఁ బడి, యేతీరునఁ దెలుపుటనుచు♦నేడ్చిరి పెలుచన్. ౧౬౯౨
క॥ జరిగిన దేమని రాక్షస, వరుఁ డడుగన్ వారు మీరు ♦ పంపిన సేనన్
మరలిరి కొంద ఱనంగాఁ, దెఱఁగు వడదు నీదు సుతులు♦తీఱిరి దేవా! ౧౬౯౩
తే॥ అనుడు బాష్ప ప్రవాహ మ♦నర్గళముగ, విడిచి దుఃఖంబు మానంబు♦వీర మధిక
చింత కరుణ మదము కిన్క♦చిక్కుగొనఁగ, రావణుఁడు భంగయుత వారి♦రాశిఁబోలె.
చ॥ కడలనుగాంచు వేలుపులఁ ♦ గాంచును వచ్చిన నిందఁ గాంచుఁ జే
యడిదముఁ గాంచు నగ్గలిక ♦ హస్తముల న్నలఁచున్ ముఖంబు చే
ద్పడ వడినూర్చు నేడ్చు నగు ♦ వందురు సిగ్గిలుఁ గుందుఁ గూలు వ్రా
న్పడు వెగడొందు బెండువడు ♦ వావిడుచున్ వసరుం గుమారిలున్.
చ॥ పుడమిఁ బెకల్పఁగాఁ దలఁచు♦వ్యోమముఁ గూల్పఁ దలంచుఁ బ్రాణులన్
బొడిపొడి సేయఁగాఁ దలఁచు♦బోటుల నెల్లరఁ ద్రుంపనెంచుఁ బె
న్జడిముడిపాటుగాంచు మఱి ♦ చేష్టలుదక్కను వుంటిమీఁద ని
ప్పిడిన తెఱంగునన్ మది వ ♦ హించును పొక్కను బోలు బెగ్గిలున్

—: ధాన్యమాలిని రావణు నిష్ఠురోక్తులాడుట :—

ఉ॥ అచ్చట నున్నవారు పలు ♦ కాడక యూర్పులుపుచ్చ కెడ్డలో
ముచ్చిరుచుండ నచ్చటికి ♦ మూర్తి వహించిన దుఃఖమో యనన్

వచ్చిన ధాన్యమాలిని స్వ ♦ భర్తృపదంబుల వ్రాలె గ్రక్కునం
బొచ్చెములేని ప్రేమమయుఁ ♦ బుత్త్రకుఁ గోల్పడు కుంద నోర్వమిన్.

ఉ॥ గాజులు హారవల్లులును ♦ కంకణముల్ మొరయంగ ఫుల్ల పం
కేజ సుగంధి వక్షమును ♦ కేలఁ దొడింబడ బాఁదుకొంచు ని
స్తేజపు మోముపైఁదుఱుము ♦ శీర్ణతనొంది పడంగ జాలికే
భాజనమైతి నంచు ధర ♦ పైఁ బొరలాడె భుజంగికైవడిన్. ౧౧౯౮

చ॥ ఇతరుల కేని దుఃఖమది ♦ యెట్టిదొ నేరని కోమలాంగి దుః
ఖితయయి సర్వలోకములు ♦ కీడ్పడఁ గ్రుంగినకీతి నెంచుచున్
బతి వదనంబు గాంచుఁ దన ♦ పట్టిని మ్రింగితివంచు నేడ్చు నా
వెత లుడుపంగ నేరు పృథి ♦ విం గలరంచుఁ దపించు నార్తమై. ౧౧౯౯

మ॥ బలవద్వీరుల దోర్బలం బని సడం ♦ పన్ లేవా ? సివీర్యమున్
జలధిం బూఁడెనొ ? నీబలంబు చెడెనో ? నాపట్టి లింతేని పీ
నులఁ జొప్పింపవొ ? నమ్మతింపవొ విసన్ ? గూయిన్ విచారింపవో ?
కలఁకం బొఱిన కంటిపాప మరలం ♦ గాన్పింపవో ? కానవా ? ౧౨౦౦

మ॥ పురుహూతుం బవరంబునం గెలుచు స ♦ త్పుత్త్రుం గనన్ ధన్య యీ
తరుణీరత్న మటంచు నెల్లరును స్తో ♦ త్రం బొప్పగాఁ జేయఁగా
గరువంబొందినదాన నాకొడుకు లో ♦ కంబెల్ల హాహో యనన్
నరుఁ డొక్కండు వధించెనే ? విధియు దు ♦ ర్న్యాయంబు పాటించెనే ?

చ॥ కడచనె మున్నె యక్షుఁ డతి ♦ కాయుఁడొ యిప్డు డడంగె వీరులున్
మడిసిరి కుంభకర్ణుఁడును ♦ ప్రమందెఁ గుమారులలో సజీవియై
కొడుకొక యింద్రజిత్తె యిఁకఁ ♦ గూలును రేపట నంతమీఁద నొ
త్తిడి యొకరుండవే కడిమి ♦ దిగ్విజయం బొనరింప కుందువే? ౧౨౦౨

తే॥ గిట్టినట్టి సోఁకుల బ్రతి♦కింపఁగలవె ? బుద్ధిచెడి కామివగు నీవు♦పుడమిమీఁద
బట్టగట్టుక యింకను♦బ్రదుకఁగలవె ? సీతవలన మిగిలియున్న♦చెట్ట గలదె ? ౧౨౦౩

చ॥ అనుపమ నీతిశాలి సుగు ♦ ణాకరుఁడైన విభీషణుండు ప
ల్కిన పలుకుల్ గణింప కవ ♦ గీర్ణ బలాఢ్యుని కుంభకర్ణు నా
తనయుని శత్రు శాత శర ♦ ఖండము పాలొనరించి నెమ్మదిం
గని పయి రాజ్య మేలుదువె ? కాకులు గూబలు కూయుచుండఁగన్.

చ॥ అని పలురీతులం బలికి ♦ యన్నవ పిట్ట విధంబునన్ విలా
పన మొనరించి క్రేపు నెడఁ ♦ బాసిన ధేనువుభాతిఁ గుందుచున్
వనరెడు ధాన్యమాలినిని ♦ నాక శుభాంగులు కేలమీఁద నొ
య్యనఁగొని రాణివాసమున ♦ నాదటఁ జేర్చిరి కుస్తరించుచున్. ౧౨౦౫

తే॥ లంకలోఁ గల యసురు లె♦ల్లరును స్వీయ, పుత్త్రుఁ డీల్గిన చందానఁ♦ బొగిలినారు
వేల్పు చెలులును నెనరున♦ వెక్కినారు, తక్కువారల చింత లె♦త్తంగ నేల?
తే॥ కోసలము వీడి కానకుఁ♦ గౌసలేయు, డేగుతఱి జనించిన దుఃఖ♦ మెనసె లంక
నగరమందు గల్గిన దుఃఖ♦ నాద మపుడు, పున్నమను వార్ధి ఘోషంబు♦ పోల్కి నెగడె.

౧౮ నాగపాశ పటలము. (300)

తే॥ తలకు నొక వేసముగ దైత్య♦ తరుణు లేడ్వఁ, గాంచి కారణ మెఱుఁగక♦ కళవళించి
యింద్రజితుఁడు శంకించి దై♦త్యేంద్రు కడకు, నడచె నురవడి నశని చం♦దమున నపుడు.

మ॥ దెసలం గెల్చిన రావణుం డిపుడు కీ♦ర్తిం బూర్తి గోల్పోయెనో?
అసువు ల్వీడెనొ? మున్ను వచ్చి పుర దా♦హం బొప్పఁగాఁ జేయు గా
డ్పు సుతుం డంబుధితోడ లంక నిపు డు♦న్మూలింప యత్నించెనో?
అసమానంబగు దుఃఖ మొందుటకుఁ గా♦ర్యం బేమి పాటిల్లెనో? ౧౨౦౯

ఉ॥ ఏమి ఘటిల్లె నేఁడు వచి♦ యింపుఁడి యం చెదురైనవారలన్
వేమరు ప్రశ్న సేయఁ బల♦ వించి వడంకిరి కాని తెల్పమిన్
దామది సంకటంపడుచు ♦ దారుణవేగముతోడఁ బోయి క
న్నా మెతగాఁగఁ గాంచె మది ♦ యంతట నెమ్మది చెంద రావణున్.

ఉ॥ కాంచి కలంక జేతి కర ♦ కంజములన్ ముకుళించి యీ తట
స్థించిన దుఃఖ కారణము ♦ తేటపడం దెలుపుండియన్న న
క్తంచర నాయకుం డనుఁ గృ ♦ తాంతుఁడు నీయనుజుం గ్రహించె ని
ష్కుంచితులైన కుంభుఁడు ని ♦ కుంభుఁడు నయ్యతికాయుతోఁ జనన్.

మ॥ వర ధానుష్కుఁడు మేఘనాదుఁ డటఁ ద ♦ ద్వార్తన్ వినం గన్నులం
గురు కోపాగ్ని ని విస్ఫులింగములు గ్ర ♦ క్కన్ వాతెఱన్ మాసొనన్
దురపిల్లన్ విదిలించు హస్తములఁ గుం ♦ దున్ దూపిలున్ గర్జిలున్
సురుగం దిక్కులు చూచుఁ జంపె నెవఁ డం♦చుం గాలఁ దాఁచున్ భువిన్.

ఉ॥ రాముని తమ్ముఁడుం ప్లవగ ♦ రాజు మరుత్సుతుఁ డంచుఁ దెల్పఁగా
నేమని పంపినాఁడవు న ♦ రేంద్రుల శక్తి యెఱింగియుండి యు
ద్ధామ బలుండనైన నను ♦ దార్కొనఁ బంపక వారిఁ బంపి నీ
వే మరణంబు గూర్చితివి ♦ ద్వేషులు చంపి రనంగఁ జెల్లునే? ౧౨౧౩

మ॥ సమరాజేయుని నాదు తమ్ము ననిలోఁ ♦ జక్కాడు క్రూరాత్ము ర
క్తము తద్రంగమునంద తద్ధరణియే ♦ త్రావంగ నీకున్న చో
నమరాధీశున కైదుమార్లు బల శౌ ♦ ర్య స్థైర్యముల్ వీడి యు
ద్ధమునం దోడుచుఁ బాఱువాఁడ నగుదున్ ♦ దైత్యేంద్ర చూడామణీ!

ఉ॥ క్రూర నగౌకసావళి న ♦ కుంఠిత శౌర్యరతిఁ గొందిగొంది సా
మీరి శిరంబు వ్రచ్చి కసి ♦ మీఱఁగ లక్ష్మణు కాలు సేతులం
గోరికఁ ద్రుంచి చిత్రవధఁ ♦ గ్రొవ్వక తక్కిన సమ్ముఖంబునన్
మోరల నెత్తు జంకు సుర ♦ ముఖ్యులు మిక్కిలి నవ్వకుందురే ? ౧౭౧౫

చ॥ కడలిని దాఁటి జానకిని ♦ కాంచి వనంబును పాడుచేసి నీ
కొడుకును నేలరాచు నొక ♦ కోఁతిని దూతయటంచుఁ జంపకే
వెడఁగరి వోచు వీడితివి ♦ వీడుట యింతకుఁ దెచ్చె బంధులం
గొడుకులఁ గోలుపోయితివి ♦ గోడివడెన్ సుఖ జీవితాయువుల్. ౧౭౧౬

—: ఇంద్రజిత్తుఁడు శపథ వాక్యము లాడుట :—

మ॥ ఇఁకఁ జింతించియు లాభమేమి ? మఱి ని ♦ న్నేమన్న మేలేది ? వా
రక యాలోచన చేసియున్ ఫలమె ? సంగ్రామంబునం దమ్ము నం
బక సంఘాతము పాలుచేసిన గుణ ♦ భ్రష్టాత్ము సౌమిత్రిఁ జం
పక లంకాపురిఁ జేర నే బ్రదుకు సం ♦ భావింపఁ జిత్తంబునన్. ౧౭౧౭

శా॥ నాగాస్త్రంబును ఖడ్గ పాశుపతముల్ ♦ నాణెంబుగాఁ గాచుచున్
భోగంబుల్ గొని కాలముం గడపు నా ♦ ఘోరం దదస్త్రంబు లు
ద్యోగ ప్రోద్ధతి నాకుఁ గానివయినన్ ♦ దుర్మృత్యువుం గొందు నీ
రాగ ప్రక్రియ సర్వమున్ విడిచెదన్ ♦ బ్రాయోపవిష్టుండనై. ౧౭౧౮

మ॥ అతికాయ ప్రియజీవ హారకు నుప ♦ ర్యాము ల్గనన్ సంగర
క్షితిలోనుండి వియత్ప్రధాన యమరా ♦ ద్గేహంబునం బ్రీతిమై
నతిథి ప్రక్రియ లందఁగాఁ బనుపకే ♦ వ్యర్థుండనే నైన నీ
సుతుఁడం గానిఁక విల్లు మోఁతకొఱకో ? శోభాకృతిం జూపనో ?

చ॥ అని శపథంబులాడు సుతు ♦ నక్కునఁ జిక్కఁగఁ జేర్చి రావణుం
డనునయ పూర నిట్టులను ♦ నయ్యవు నీకు నసాధ్య కార్యముల్
పనిగొని చూచినం గలవె? వారని పుత్త్రక చింత దీఱ నీ
వనిఁ బగఱన్ వధింపఁగల ♦ వంచు హృదంతరమందు నమ్మితిన్. ౧౭౨౦

తే॥ అనుచుఁ బలికిన తండ్రికిఁ ♦ దనయుఁ డెఱఁగి, తూణములు నభేద్య కవచ ♦ బాణ ఖడ్గ
ధృఢ శరాసనాదికములు ♦ తీరుగాఁగఁ, దాల్చి బయలుదేఱెను భయ ♦ దంపు శీవి.

తే॥ కమలజుఁడు చింత యించుక ♦ గలుగకుండ, వజ్రగిరిగొని కావించి ♦ వజ్రి కిచ్చె
నాధనువు వాని గెల్చిన ♦ యదనునందు, మేఘనాదుండు గొనియె న ♦ మోఘగరిమ.

తే॥ ఇంద్రుఁ జెఱనుంచినప్పుడె ♦ యింద్రజితుఁడు, కడఁకఁగై కొన్న వే నిషం ♦ గములు గూడఁ
దఱుఁగుఁగాక యంబుధి యవి ♦ తఱిఁగిపోవ్వ యమునిగుహఁ బోలి నట్టివా ♦ యంపదొనల

తే॥ తొల్లి యమరు లొనర్చిన♦దురమువేళ, కొండవిలుకాఁడు నలువ త♦క్కుంగలట్టి
యధికు లొసఁగిన పెక్కుది♦వ్యాయుధముల, నపుడు కైకొనె రావణి♦యనువుకొలఁకు.

తే॥ పోలుచు క్రొత్తలంకాపురిఁ♦బోలినయది, శరభములువేయివేయి కే♦సరులుపూన్పఁ
బడినయది వేల్పులకు భంగ♦పఱుపరాని, దైన తేరెక్కె దైత్యేంద్రు♦నగ్రసుతుఁడు.

తే॥ కనక రథమన్నఁజాలునే? గరుడునకును, వృషభమునకును భయదమై♦వెంట నడచెఁ
గాక యొక్కనాఁడును ముజ్జ♦గంబులందు, ముందునడచిన యదికాదు♦పొడవు తేరు.

తే॥ చతురతం జూపి బవరంబు ♦ సలిపి వజ్రి, బలముక్రుంగ బంధించిన ♦ వలఁతివచ్చె
వచ్చెనని పిశాచాదులు♦వలచియాడు, గుఱుతువడ్డ టెక్కంబుచేఁ ♦ గొఱలు తేరు.

చ॥ బలయుత కాలకేయ వర♦వాహిని గగ్గులకాడుగా వడిన్
న్నలఁచిన చక్రముల్ త్రిదశ♦నాయకు పృష్ఠము గాయమొందఁగాఁ
జలిపిన మొగ్గలం గలిగి ♦ జానగు తేరది దిగ్గజంబులన్
గలఁచుచుఁ బాఱఁదోలినది ♦ గా వివరించుట గౌరవార్హమే? ౧౨౨౮

తే॥ అఖిలసురుల వీఁపుల గాక♦యాననములఁ, గనని యింద్రజిత్తట్టి స్యం♦దనము నెక్కె
తేరు లొకవేయి చుట్టిరా♦వీరసమర, దోహలత తేటమోమునఁ♦దోఁప నరిగె.

తే॥ వానితో నడచిన సేన ♦ వరుసలెక్క, పెట్టి తెలుపంగఁ దరమానె ♦ వినుతచరిత
విదుఁడు వాల్మీకి నల్వాది♦వేల్పులనుచుఁ, దెలిపె వేతేరు లెక్కించి♦ తెలుపువారు?

సీ॥ ధూమ్రనేత్రుఁడు రణ♦దోహలుండగు మహా, పార్శ్వుండు తేరి కా♦వలియొనర్ప
ఛత్రంబు పైనొప్ప ♦ శంఖాది రవములు, భూనభోంతరముల ♦ బోరుకొనఁగ
లక్ష తేరులు చుట్టి ♦ రక్షయై రా వాని, కినుమడి గజములు♦వెనుక నడవ
మోహరించిన గుఱ్ఱ♦ముల గుంపు వెంటరాఁ, గాలిబంటులు ముందు♦గాఁగ నరుగ

తే॥ వీరవర్యుండు లంకాధి♦విభుని కొడుకు, శస్త్ర విజ్ఞాని మాయా వి♦శారదుండు
దురము లం దారితేఱిన♦దోర్బలుండు, జిత దిగీశుండు సంగ్రామ♦సీమఁ జేరె. ౧౨౩౧

మ॥ అతికాయుండు వధింపఁగాఁబడిన ప♦ల్కాలించి కోపంబుతో
దితిజాధీశుఁడొ గోత్రభిజ్జితుఁడొ యే♦తెంచెన్ రణక్షోణికిన్
గృతహస్తుల్ రణకర్కశుల్ రిపుఁ గా ♦ రింపగ నానంచెదం
గుతుకంబారఁగ లక్ష్మణుండు నిలిచెన్♦ఘోరాహవ ప్రాంగస్థలిన్.

శా॥ వీరశ్రేష్ఠుఁడు లక్ష్మణుండు కని దో♦ర్వీర్యోద్ధతిన్ భూరి తూ
ర్యారావంబులతోడ వచ్చె నెవఁడా♦హంవీరుఁడన్నన్ మహో
దారుండైన విభీషణుండను మహా♦త్మా! ధీరమల్లుండు పా
కారిం గెల్చిన శూరుఁ డింద్రజితుఁడన్♦ఖ్యాతాభిధానుం డిలన్. ౧౨౩౩

ఉ॥ వాహిని నాయకుల్ ప్లవగ♦వారము రక్షణసేయ నెల్లరన్
వ్యూహముగాఁగ నిల్పి బల♦యుక్తిని పోరుటమేలు నేఁడు నం

దేహము లేదు విగ్రహము♦తీవ్రతరంబగు నిర్ణయించి ని
ర్వాహక పద్ధతి న్నడప ♦ భావ్యమగుం దలపోయు లక్ష్మణా! ౧౭౩౪

సీ॥ కీర్తిభూషణ! మన♦కీశ నాథుండును, జాంబవంతుండు కే ♦ సరి సుతుండు
వాలిపుత్త్రుండును ♦ నీలుండు తదితరుల్, నీతోడ నిలువంగ ♦ నిర్ణయింప
లెక్కలేని సురలు ♦ ప్రక్కబలము గాఁగ, నిలిచిన యింద్రుండు ♦ నిలువలేక
యమృత బలంబున ♦ నసువుల దక్కించు, కొని పైటఁబడి పడి♦కెను నిజమ్ము

తే॥ వాసవుని రెట్టలం గట్టు♦వాఁతలిఁకను, మాయ లేదు మాయవు హను♦మంతుఁగూడఁ
గట్టినాతండు తగ వాని♦కార్ముకంపు, విద్దె నేర్పును వర్ణింప♦వీలుగలదె? ౧౭౩౫

తే॥ అనుచుఁ బలుకంగ లక్ష్మణుఁ♦డనుమతించె, నంతమతిమంతుఁడగు హను♦మంతుఁ డెదను
చింతచేసి సౌమిత్రిపై ♦జిష్ణుజితుఁడు, వచ్చెనని పదటంబున♦బయలుదేఱె ౧౭౩౬

తే॥ శమనుఁడును కనులార్పంగఁ♦జాలియున్న, దనుజ సేనా భయంకర♦త్వంబు గాంచి
యింద్రజితుని సాహసకార్య♦మెఱిఁగి గాలి, పోలికనె వచ్చి చేరెను♦గాలికొడుకు.

తే॥ అచ్చటనె మున్నె యుండినాఁ♦డంగదుండు, తక్కు దళపతు లచటికి♦దాసినారు
సేనలం ద్రిప్పఁ గపిరాజు♦చేరినాఁడు, వరుసలుగఁ దీరి నిలిచెను♦వనచరాళి. ౧౭౩౮

క॥ కోపావేశము పొంగఁగ, నేపారుచు నెదుర నెదుర ♦ నేగెడి సేనల్
దీపించు రెండు జలధులు, కోపున యత్నించి తాఁకు♦కొమ్మరై తోఁచెన్. ౧౭౩౯

క॥ కనులు మనసు గలిగిన ఫల, మును సంపూర్తిగనె నేఁడు♦పొందఁగనగు నం
చనువుగ స్వర్గము బీడుగ, వనితలతో నిండి రమర ♦ వర్యులు నింగిన్. ౧౭౪౦

తే॥ రెండువాఁగు లొండొంటితో♦రెచ్చి తాఁకు, నెడల వీరగర్జనలు ఘీం♦కృతులు హేష
లబ్జఘోషముల్ వివిధ తూ♦ర్యమ్ము లడరి, వేలుపుల మూసికొనఁజేసె♦వీనుదోయి.

క॥ పట్టుఁడు కట్టుఁడు కొట్టుఁడు, తిట్టుఁడు నఱకుండు తినుఁడు♦త్రెంపుఁడు పొడువుం
డిట్టులముగ నేయుం డను, నిట్టి రవము శింజతో జ♦గము వడఁకించెన్. ౧౭౪౨

క॥ తగులుటచే నంగంబులు, పగులుటచే మేన నుచ్చి ♦ పాఱుటచేతన్
నొగులుటచేఁ గూలుటచే, నెగులునఁ జలియించె ధాత్రి ♦ నిలుకడ చెడఁగన్

తే॥ ముసల ముద్గరాదులచేత♦మురియు తలలు, ఖర కరాసులచేఁ దెగి♦దొరలు తలలు
కదనరంగంబు నిండంగఁ♦గపుల వపువు, లురలె నటియించె విలవిల♦ధరణిఁదన్నె.

క॥ పచ్చడియగు మస్తకములు, విచ్చిన మేనులను నెత్రు♦వెల్లువలం దా
కచ్చుగ మండెడు నడవిని, పచ్చి విటపములను పోలి♦పఱపై యుండెన్ ౧౭౪౫

తే॥ కఱకు శాకాసులంబట్టి♦కాలఁదన్ని, కేలనెత్తి నేలకుమోఁది♦తోఁక లొత్తిచి
మెడలు కొఱికి త్రోచియు రాచి♦నడుము విఱిచి, యతిశయోత్సాహ మంది
పె ♦ ల్లార్చెఁ గపులు. ౧౭౪౬

తే॥ తలలు ద్రెంచి కాళ్ళు ద్రుంచి ♦ తఱిమి నఱికి, యీఁటెలం దూఁటిపోటుల ♦ నెసకమడఁచి
కోఁతిమూఁకలఁ బెక్కింటిఁ ♦ గూలఁద్రోచి, పొలసుదిండుల తండముల్ ♦ చెలఁగి యార్చె.

తే॥ కోఁతులను పేరఁ జను యమ ♦ దూతలపుడు, వాలపాశంబు లురివైచి ♦ వ్రేలనెత్తి
వ్రాలమోఁది దిర్దిరఁ ద్రిప్పి ♦ నేలఁ దాఁచి, పెక్కువిధముల వారి యూఁ ♦ పిరులఁ గొనిరి.

తే॥ కాంతి నిలయమై నిప్పులు ♦ గ్రక్కు కనుల, కోఁతిమూఁకలు తరులతోఁ ♦ జేతులు తెగ
మేన బాఁకులు తూఱంగ ♦ మిడిసిపడియె, వారికుత్తుకల్ గొఱుకుచు ♦ వారితోడ

తే॥ పడవసేయు భల్లుకములు ♦ పిడుగులట్లు, మెఱసి చని యేనుఁగులఁ జీల్చి ♦ మెదడు నాని
తృప్తిగా శోణితము ద్రావి ♦ ప్రాప్తలాభ, మున ముదంబంది జఠరాగ్ని ♦ నణఁచికొనియె.

తే॥ రూపమున బలమున విని ♦ రూఢినొందు, ప్లవగములు దొడ్డతేరుల ♦ పైకి మత్త
కరులపైకి హరులపైకి ♦ శరులపైకి, నాయుధములపైఁ దలలపై ♦ నరసి దుమికె.

తే॥ పీనుఁగుల తిప్పలందుండి ♦ వెడలు రుధిర, వాహినులు పీనుఁగులఁ గొని ♦ వనధిఁ జేరి
యచటి జలచరములకు నా ♦ హారమొసఁగెఁ, దెచ్చియిచ్చు నుదారుని ♦ తెఱుఁగు నాని

తే॥ హనుమ కరముల గిరులచే ♦ నఱవ త్రెన, యసుర సేనలోఁ డెక్కెముల్ ♦ హరులు విండ్లు
గదలు కుంతముల్ తేరులు ♦ కరులు ముక్క, మొగము గనరాని తీరున ♦ మురిసి వ్రస్సె.

తే॥ అంగదుఁడు వృక్షముల మోఁద ♦ నడుమునందు, పూఁడు కరులును హరులును ♦ పొలసు దిండ్లు
నైన యెడ యముఁ డింతయు ♦ నదరులేక, తప్పె నా జీవులని కేలఁ ♦ ద్రవ్వి చూచె.

తే॥ నాల్గు విధముల సేనలు ♦ నలఁగి కుప్ప, గూరిన రణస్థలిం గని ♦ గొప్ప బుధులు
పూర్వ దేవాసురాజితోఁ ♦ బోల్చి చూచి, దీని కది సరిగాదని ♦ తెలిపినారు. ౧౭౫౫

చ॥ ఎడయక సోఁకుమూఁక తల ♦ యెత్తెను వానరసేన వీఁపులం
దడవుచుఁ బొఱఁజొచ్చెఁ గపి ♦ నాయకు లడ్డమువచ్చి పోరినం
జడిసినవారు క్రమ్మఱని ♦ జాడను కాంచి హసించి దూఱినం
బెడమఱలేదు వెళ్ళినదె ♦ వేడ్కగఁ బోయినతీరె పోకగన్. ౧౭౫౬

—: వానర సేనా నాయకుల సమరము :—

క॥ శూలము పరశువు చేకొని, వాలిన లయ రుద్రుఁబోలి ♦ పాదప కరుఁడై
నీలుఁడు నిలిచిన చోటనె, కాలుఁడు పాశము గడించి ♦ కడఁకఁ స్నలిచెన్. ౧౭౫౭

మ॥ జముఁ డధికార కార్యమును ♦ జాడగ వీడితినంచు భీతిలన్
గుముదుఁడు శత్రుసైన్యములఁ ♦ గుప్పలుగూల్చె నతండు వాయువో
యమృతమొ యగ్నియో యనఁగ ♦ నార్చెను ముంచెను మాడ్చె రెండు హ
స్తముల నొనర్చె నిట్టులన ♦ సారెకు వర్ణన సేయ నెట్లగున్ ? ౧౭౫౮

చ॥ ద్రుమముల రాముతూపు తొలి ♦ తూపరవుంచిన దేడఁ జెల్లి; లో
కమునఁ బ్రసిద్ధిఁ జెందిన న ♦ గమ్ములు నేఁడె; యడంచి మోఁదుటల్
తెమలక ఉప్పుటల్ తలఁపు ♦ తీపగు నా ఋష భుండు నైచు వృ
క్షములకుఁ బర్వతంబులకుఁ ♦ గాంచఁగ లెక్కయొలేమి భూస్థలిన్. ౧౭౫౯

చ॥ కరులును తేరులున్ హరులు ♦ గల్గి భుజంగముఁ బోలి క్రూరుతై
వఱలిన రేయి ద్రిమ్మరుల ♦ వర్గము లెల్ల నశించు నేఁడకం
దరువులు త్రిప్పి త్రిప్పి బెడి ♦ దంబుగఁ జంపెను జాంబవంతుఁ డ
ద్దిర! ముదిమొందియుం బలుపు ♦ తింత్రిణి పీడునె! చేవ హెచ్చదే ౧౭౬౦

మ॥ కరి పాశీనములున్ దురంగమ తరం ♦ గంబుల్ చలత్స్యందనో
త్కర నౌకల్ బహుళాయుధ ప్రకర మ ♦ త్స్య గ్రాహముల్ గల్గు క
ర్బురవార్ధిన్ బనసాఖ్య మందరమొగిం ♦ గ్రోధాహి పాశంబుతోఁ
దరువంజొచ్చె జయేందిరా వర సుధా ♦ ద్రవ్యానుభోగాప్తికై. ౧౭౬౧

సీ॥ వనదంబులం జీల్చి ♦ కొని యూర్ధ్వలోకముల్, డాయు సంపాతి జ ♦ టాయువులన
మైందుండు ద్వివిదుండు ♦ మలసిరి డేగలు, పాపవంబులఁ జంపు ♦ పాది కోఁప
గవయుండు కోలఁకును ♦ కలఁచు గజంబునా, దనుజసైన్యంబు న ♦ ర్దనడీఁ గలఁచె
నిల్చిన కాలు గ ♦ దల్పక కేసరి, దైత్యేభ కుంభముల్ ♦ త్రవ్వుచుండెఁ

తే॥ గపికులేంద్రులు కదన మీ ♦ కరణిఁ జలుపఁ, ♦ బాతినట్టి కోఁతులు వచ్చి ♦ పోరఁదొడఁగె
నిర్జరారుల సైన్యంబు ♦ నిలుకడ చెడె, నింద్రజిత్తదిగని కోప ♦ మినుమడింప. ౧౭౬౨

—: ఇంద్రజిత్తు వానరులపైఁ గసిమసఁగుట :—

తే॥ బాహులుప్పొంగ దిక్కులు ♦ పర్వతములు, చెవుడుపడ నారి మ్రోయించి ♦ చిందమొత్తి
వేలుపులు జగములు కపుల్ ♦ వెగడుపడఁగ, సింహనాదంబు సేసె సు ♦ త్సేకమొప్ప.

తే॥ అశనులును సిగ్గిలఁగ మ్రోఁగు ♦ నహి విషాభ, శరము లిన్నియుం జెన్నొంగ ♦ నెఱుకపడని
యట్లు మితిమీఱి పరపి వి ♦ యత్తలంబు, నవనితలమును బాణమ ♦ యంబు చేసె

క॥ కపివరు లేసిన తరువులు, నుపలంబులు విఱిగి పొడిగ ♦ నుర్విని రాలెన్
గపుల తల లెగసి పడియెం, దపతపమని ధరణిమీఁద ♦ దండడి యగుచున్. ౧౭౬౩

క॥ మితిమీఱి వెడలు శరములు, కుతికల నురముల నొడళ్లఁ ♦ గూరుచు మయ్యున్
దత బలులగు వనచరపతు, లతిశ్రమము నొంది తూలి ♦ రవనిం బడుచున్. ౧౭౬౪

తే॥ ఒక ముహూర్తకాలములోన ♦ నొక్క వెల్వ, చితికి చెదరి బీభత్సమై ♦ చెడుట తోడఁ
గొండలం దేరఁ బోయిన ♦ కోఁతుల తల, లురల మలల వైచుచు మేను ♦ లుర్విఁ బడియె.

తే॥ తలలు త్రెంచి దాఁటిన బాణ ♦ తతులు ఫణుల, కరణిఁ బాతాళమునఁ జేరె ♦ ధరణి యెల్ల
మిట్టపల్లము సమమను ♦ మేర లేక, బట్టబయలుగా రక్తంబు ♦ పఱచె వడిని. ౧౭౬౫

చ॥ తొలఁగక చూచుచోఁ గనులఁ♦దూఱుచు నిల్వఁగ నొమ్ము గ్రుమ్మచుం
దొలఁగఁగఁ దాఁటుచోఁ బదులఁ♦ద్రుంచు చదల్చిన నాల్క లూడ్చుచుం
దొలఁగిన వీఁపు గ్రుచ్చుచు వి ♦ దుర్చు శరీరము లెల్ల వ్రచ్చుచున్
దలఁచు నెడందఁ బైఁ బడుచుఁ ♦ దార్కొనె నింద్రజి బాణ సంహతుల్.

మ॥ శరవర్షంబున మధ్య నేర్పడిన దృ♦శ్యశ్రేణి నొందైన ని
ర్జరులున్ రీతిగఁ జూడలేరయిరి నా♦రాచంబులంగూర్చి యే
యు రుతుల్ దక్క వినంగలేరయిరి మృ♦త్యు క్రూర భీతిన్ వనే
చరు లల్లాటముతోడఁ బాఱుటలె కాం♦చంజాలి రంతంతటన్. ౧౭౭౦

మ॥ ఎదురైనట్టి వనేచరుల్ తునుకలౌ ♦ టీక్షించి యుత్సాహులై
యెదిరింపంగలవారు లేమిఁగని లం ♦ కేశాగ్రసూనుండు దు
ర్మదుఁడై యూరక నిల్చె దూరగతుఁడౌ ♦ మార్తండపుత్త్రుండు బె
ట్టిదుఁడై సాలమొకండు చేకొనుచు ము ♦ ట్టెన్ వానరుల్ మోదిలన్.

మ॥ తమసేనం జెదరించుచుం దొలఁగు నిం ♦ ద్రద్వేషిఁ దా డాసి వ్ర
య్యని రక్షావిధిఁ జుట్టుఁ గ్రమ్మకొను క్ర ♦ వ్యాదుల్ భయభ్రాంతులై
వెనుకం ద్రొక్కఁగ సాలమున్ విసరెఁ ద ♦ ద్వీర్యంబు మేలంచుఁ బా
ఱిన శాఖామృగ పూగముల్ మరలి పే ♦ ర్చెన్ సంగరోద్వృత్తిమై.

మ॥ తన చుట్టుంగల సైన్యముల్ చెదరుటన్ ♦ దైత్యేంద్ర పుత్త్రుండు రేఁ
గిన కీన్కంగని మేలుమేలనుచు నా ♦ ల్గింటం బదింటం బలం
బున ఘాలంబును వక్షము న్నొగులఁగా ♦ మూర్ఛిల్లఁ గా నేసి చే
తి నగంబున్ బలుముక్కలై యెగురఁ గ♦త్తించెన్ బ్రకర్షమ్మగన్.

ఉ॥ అయ్యెడ వాయునందనుఁడు ♦ హాలహాలంబు విధాన రేఁగుచున్
జయ్యన నప్పళించుచు భు ♦ జంబుల నెట్టెదురం గడంగి యీ
కయ్యము దీనితో ముగియుఁ ♦ గా! యని వేలుపు లార్వ రక్కసుల్
బ్రుయ్యఁగ నేసె నొక్కగిరి ♦ భూతము లార్వఁగఁ గోఁతు లుబ్బఁగన్.

మ॥ ఇభజి ద్విక్రముఁ డింద్రజిత్తు నగి భూ ♦ భృద్రాజమున్ దూల్చి యా
రభటిన్ మారుతిఁ గాంచి యిట్లను శర ♦ వ్రాతంబుఁ బాటింపకే
రభసంబార శిలా ద్రుమంబుల నమి ♦ ద్రంగంబునం గెల్తువే
ర! భళీ! చంపకమాన నిన్నన జగ ♦ త్ప్రాణాత్మజుం డిట్లనున్. ౧౭౭౫

మ॥ వెడఁగా! మాకడ నున్నవారలు ధను ♦ ర్విద్యా ప్రవీణుల్; మలల్
పడుకుల్ ప్రామఁకులతోడఁ బోరుటకు నేఁ ♦ బ్రాప్తించితి న్నిక్కు; నీ
కడు క్రౌర్యంబును నేఁట రేపట నడం ♦ గంబాఱుఁ గ్రొవ్వేలరా?
కడఁక న్నేర్చిన కొన్ని పద్ధతు లిటం♦గాన్పించెద న్నిల్వరా. ౧౭౭౬

శా॥ నాతోఁ బోరెదొ? లక్ష్మణ ప్రభునితో ♦ నాకెంబుగాఁ బోరెదో?
నీ తండ్రిం దలదన్న వచ్చిన జగ ♦ న్నిత్యాత్ముతోఁ బోరెదో?
నీతంత్రమ్ములు సాగవింక ననిలో ♦ నిర్విణ్ణత న్నిల్చి పైఁ
ప్రేతాధీశుని చూడఁబొమ్మిదియె ప్రా ♦ ప్తించు న్నిజం బియ్యెడన్.

మ॥ అనుడున్ శక్రజితుండు రోషమున నా ♦ రా! ప్రల్లదీఁడా? వృథా
చనఁ డీ రావణి నాదు తమ్ము ననిలోఁ ♦ జక్కాడి దర్పించు ల
క్ష్మణు నాజిన్ వధియింతు నన్న ప్రతినన్ ♦ సాధింపఁగాఁ బూనినాఁ
డను నాతో నెదిరించుటన్న నిలఁ జె ♦ ట్లుం గట్లఁ బోరాడుటా?

మ॥ విలు చేఁబూని యొకండనే నిలిచి మీ ♦ వీర్యోరులన్ మిమ్ముఁ గా
కులకుం బారణ చేసెద న్నిజము మీ ♦ కున్ శక్తి లేదేని వే
ల్పులఁ బాతాళ నివాసుల న్నరులఁ బ్రా ♦ పుం గూర్చుకొం డాజి మీ
తలలం ద్రెంపక గెల్పుగైకొనక నా ♦ తండ్రిం గనం బోదునే? ౧౭౭౯

తే॥ అనుచు విలుగొని డెబ్బది ♦ యమ్ములేయ, మేన గుత్తులుగా నవి ♦ మేవుకొనఁగఁ
గొండవలెఁ జలింపక వాయు♦జుండు నిల్చి, కేల నొకగిరి గొని పెల్ల♦గేలిగాఁగ.

చ॥ మదకరు లెన్నియేని యొక ♦ మాత్రపు సింగముప్రోల నిల్చునే?
వదరక లక్ష్మణుం డిటకు♦వచ్చెడు దాఁకను పోరుదేని నీ
ప్రదరము రాకమున్నె యిది ♦ ప్రచ్చును నీయురమున్ వలంతివే
నదరక కాచికొమ్మనుచు♦నార్చుచు వైచె దశీంబు ఘూర్ణిలన్. ౧౭౮౧

చ॥ అలవు జలంబు గల్గిన మ♦హాబల నందనుఁ డేసినట్టి య
మ్ముల పొలదిండి వక్షము న ♦ మాంతముగా వడిఁదాఁకి ప్రయ్యలై
పలపల రాలె దిక్కులను ♦ వహ్నిని క్రాఁగిన యుక్కుముంప దా
కలి పయి ప్రేయు సమ్మెట వి ♦ ఘాతమునం బఱివోవు కైవడిన్.

తే॥ అత్తఱిని మాయియగు నింద్ర♦జిత్తు రేఁగి, హనుమ యొమ్ముల భుజముల♦నంటిదూసి
పోవ విషలిప్తమైన తూ♦పులను వేయి, పరపి డాయనీయక చలిం♦పంగఁ గొట్టె.

తే॥ పవనుఁ డదరి కలంపఁగాఁ♦బైఁడికొండ, లోపలనె కలగుండైన♦కోపుదోఁప
వెడలి మేనిపై రక్తంబు♦వెల్లిగాఁగ, నించుకంత సామీరి యో♦చించునంత.

తే॥ నీలుఁ డెడసొచ్చి జాల్వలు♦నింగినంట, నురవడిని నూటిగా వైచె♦నొక్కకొండ
నద్దుమనె దానిఁ దుండ్లుగా♦నఱికివైచి, శక్ర విద్వేషి వికటహా♦సంబు చేసె.

ఉ॥ ప్రాణముతోడనున్న పెర ♦ వానరు లాసలు వీడఁగా నుప
ర్వాణులు భీతినొందఁ గపి ♦ వాహిని నాథుని దేహ మెల్లెడన్
బాణ విపాత ఘాతమున ♦ వారక రక్తము గ్రమ్మ నాతఁడున్
ద్రాణ యొకింత లేక ♦ ధర ♦ వ్రాలె నడుంకుచు విహ్వలించుచున్.

ఉ॥ మేరువె యంచుఁ గాదనుచు ♦ మీఱి వచింపఁగఁదగ్గ కొండలన్
వారక తెచ్చి యంగదుఁడు ♦ వైచెను రావణిమీఁదఁ జేతి వి
ల్లూరకయుండునే ? చెనక ♦ నోపునె ? తుండులుగాక యుండునే ?
తోరపు వింటిచే నవియు ♦ దుగ్గయి నుగ్గయి పిండియై పడెన్. ౧౭౮౮

ఉ॥ పుట్టలఁజేరు నాగముల ♦ పోలికఁ దీవ్రతరాస్త్ర సంతతుల్
గట్టిగ ఱొమ్మునన్ మునట ♦ గాళులఁ జేతులఁ గాఁడఁ దత్తఱన్
బట్టుగఁ బండ్లు గిట్టికొని ♦ బాధ సహింపఁగలేక యంగదుం
డట్టి ధరిత్రిపై సొలవు ♦ నందఁగఁ గాంచి సురారి యంతటన్. ౧౭౮౯

తే॥ తక్కు వానర వీరుల ♦ తనువులంట, బాణవర్షము గురియించి ♦ పటువఁ దోల
నిలుచు నిలువున వడఁకుచు♦నిలిచినారు, తక్కువారలు దెసలలోఁ♦దూఁరినారు.

: — ఇంద్రజి ల్లక్ష్మణ యుద్ధము : —

చ॥ అదిగని లక్ష్మణుండు కడు ♦ నల్క విభీషణుఁ గాంచి వాహినుల్
సదమదమయ్యె నాయకులు ♦ సుగ్రీవ కార్యము మించె యత్నమో
యదవదలయ్యె నింద్రజితు ♦ నాజికిఁ బిల్చి వధింపకున్నచో
నిదివఱకైన పాట్లు ఫలి ♦ యించునె ? వీసర వోవదే యనన్. ౧౭౯౦

ఉ॥ వీనిని తాఁకి వేలుపులు ♦ వీఁపులు చూపిరి కాని యొక్కరుం
బూని జయింపలేద జగ ♦ ముల్ కడు కష్టములొందె వీనిచే
మానక వీని నిప్డు పరి ♦ మార్చి జగంబులఁ గాచి లోక స
మ్మానితకీర్తి నొందుమని ♦ మాని విభీషణుఁ డాడు నంతటన్. ౧౭౯౧

ఉ॥ ఇంద్రజితుండు లక్ష్మణుని ♦ యొట్టెదుటం గని వాఁడె వీఁడు నేఁ
డింద్రపదంబు గోరె నిపు ♦ డిచ్చెద వీనిని చుట్టు ముట్టుఁడీ
సాంద్రతరంబుగా ననుడు ♦ సైన్యము శేఁగి ధరిత్రిఁ జుట్టు నా
సంద్రము పోల్కిఁ జుట్టె రభ♦సంబున నార్చుచు నొక్క పెట్టునన్.

చ॥ బ్రదుకిఁక లేదు నీకని కృ ♦ పారహితాత్ములు స్యందనంబులన్
మదకరులన్ గుఱ్ఱాలను క్ర ♦ మంబున రేఁపుచు మీఱి నన్నిటిన్
జిదుకుపలై పడంగ వెసఁ ♦ జించుచు లక్ష్మణుఁ డస్త్రరాజి బె
ట్టిదముగ నేసి వారల ప ♦ టిష్ఠతఁ ద్రుంచె సుపర్వు లుబ్బఁగన్.

చ॥ వడఁకె జగంబు ధారణియు ♦ బ్రద్దలువాఱె శర ప్రకర్షముల్
పిడుగులఁ గేరెఁ బిడుఁగుల ♦ పెంటలు మీఱె నసృక్ప్రవాహముల్
జడనిధిఁదూఱె రాక్షసుల ♦ సత్త్వము తాఱె బలీముఖంబు ల
య్యెడ శ్రమ దేఱె నింద్రజితు ♦ నెడ్డ బిడెంబును కూరె దండిగన్.

చ॥ ఎడపక లక్ష్మణుం డలుఁగు ♦ లేయ సురంబుల నాటె డాళురన్
బుడమిని రాల్చె ర క్తమున ♦ ముంచె గజమ్ములఁ గ్రుచ్చె వాజులన్
గెడపెఁ బదాతి వర్గమును ♦ కేలును కాళ్లను ద్రుంచెఁ గాలుకై
వడి లయకాల రుద్రువడిఁ ♦ బార్థివ నందనుఁ డేచె నాజిలోన్. ౧౧౯౫

చ॥ మితిచెడి కూలు పీనుఁగుల ♦ మేకొని లెక్క యిడంగ నిర్జరుల్
మతిఁ దలపోసి కాదనుచు ♦ మాని శిలీముఖ వృష్టిఁగాంచి యి
వ్విత మును చూడఁ గాదనుచు ♦ వీరుని కార్ముకమందు స ప్త సూ
రుశములు స ప్తమేఘములు♦రూఢిఁ జెలంగు నటంచ్రు వింతగన్. ౧౧౯౬

తే॥ ఒక్క యేనుఁగు మోమున♦నొక్క కోల, యొక్క గుఱ్ఱము మోమున♦నొక్క యలుఁగు
ఒక్క కాల్బంటు ఱొమ్మున♦నొక్క శరము, గాఁగఁ దెలిసె లక్ష్మణ ప్రమ♦త్క మ్ములచట.

ఉ॥ పుట్టుకతోడ గొప్ప యురు ♦ వున్ బొలదిండియుఁ గల్గి లెక్కలుం
బుట్టిన వాటఁ గంకముల ♦ పోఁడిమి లక్ష్మణ బాణరాజముల్
నెట్టన యొక్క యొక్క రజ ♦ నీచర సంస్థిత గాత్రమందు ము
క్కొట్టఁగ వ్రాలియుండె మఱి ♦ యొక్క నిశాచరు పోల్కి యొందఁగన్.

తే॥ ఇంద్రజిత్తు రోషమునఁ బో♦రెసఁగఁ జేయు, ముప్పదై దువెల్లువల క♦పులు మరించె
లక్ష్మణాస్త్ర జాలమున నా♦లమునఁ గూలు, నసుర శవములలో నవి♦యడఁగిపోయె.

ఉ॥ చేతులు ద్రెవ్వి కాళ్లు తెగి ♦ చిందఱ వందఱ యయ్యె బొందడాల్
మూతులు వోయి యాంత్రములు ♦ ముందట జాఱి బలంబు తాఱి క
ట్టేతులు మాలి యాయుధ వి ♦ హీనములై పడఁ దక్కు నిర్జరా
రాతులు పాఱి రానలకుఁ ♦ బ్రాణము తీపను పల్కు నిల్పుచున్. ౧౨౦౦

తే॥ నీరువట్టిన కడలిలో♦నిలిచినట్టి, మందరమువలె నొకఁడేని♦మాట తోడు
లేని మేఘనాదుఁడు త త్త♦ళించి బొమలు, ముడిచి తేరిపై లక్ష్మణు♦మొనయవచ్చె

ఉ॥ మారుతి డాసి వీఁడు రథ ♦ మధ్యగతుండయి యుండ నేల నీ
వారుట యొప్పు చూపదు మ ♦ దంసగతుండవు గమ్ము నీవనం
గారవలీల లక్ష్మణుఁడు ♦ గాడుపుపట్టి భుజంబు నెక్కె బృం
దారకు లుల్లసిల్ల జల ♦ ద ద్వయమో యనఁ దాఁకి రిద్దఱున్. ౧౨౦౨

ఉ॥ కాళికఁబోలి యొక్కరుఁడు ♦ కాలుని పోలి యొకండు భూరి భూ
గోళము దద్దఱిల్లఁ గుల ♦ గోత్రము లల్లలనాడఁ డంకృతుల్
మ్రోళన మొందగా విశిఖ ♦ మేదుర నాదము పిక్కటిల్లె న
వ్వేళ ముఖమ్ములం గొఱికె ♦ భీకర లీలల నమ్ము లమ్ములన్. ౧౨౦౩

క॥ పిడుగులఁ బోలిన బెడిదపుఁ, దొడుగులు మఱి తొడుగు లేయఁ♦దునుఁగుచు రాలన్
దొడిఁబడి జగములు వడఁకుచుఁ, గడలి నడిమి నావపోలెఁ♦గళవళమందెన్

క॥ అరదంబును మారుతియును, పొరిపొరిఁ దిరుగంగ లంక♦పూర్తిగ నదరెన్
శరములు గ్రమ్మటచేఁ దెలి, యరు లక్ష్మణుఁ డింద్రజిత్తు♦నమరుల కరయన్. ౧౮౦౫

చ॥ కర శర లాఘవంబు లొక ♦ కైవడి నుండవు స్థేమమున్ మహో
ద్ధురమగుఁ బోరు తీరు బహు ♦ దుస్సహమౌఁ గనఁజాలమంచు ఖే
చరులు వచింప నేత్రగత ♦ చర్యకు నైతము శంకగూరె నే
కరణి వచింపనౌ జరుగు ♦ కార్యము లిట్టివ యంచు గట్టిగన్. ౧౮౦౬

చ॥ జరిగిన దొక్కఁటే నెఱుఁగఁ ♦ జాలక యేమి ఘటిల్లె? నెవ్వరీ
కరణి దురంబు పూర్వము జ ♦ గంబునఁ గాంచిరి ? మున్ను లే దనం
తరమును కల్గఁబోదు కను ♦ దమ్ములు తెప్పలు లేనివయ్యెఁ గాం
చు రుటము గానమైతి మని ♦ స్రుక్కిరి వేల్పులు వారిఁ గానమిన్. ౧౮౦౭

ఉ॥ వేలకొలంది భల్లములు ♦ వీరుఁడు రావణి మీఁటి యేయఁగా
వేలకొలంది భల్లముల ♦ వేగమ లక్ష్మణుఁ డేసి త్రుంచెఁ బై
వేల ఫణీంద్ర బాణముల ♦ వెంటనె రావణి యేసె మూఱుగా
వేల ఫణీంద్ర బాణములు ♦ వీకున లక్ష్మణుఁ డేసి త్రుంచుడున్. ౧౮౦౮

తే॥ లక్ష యమ్ముల నింద్రారి♦లాగి యేయు, లక్షతో వాని నడఁచెను♦లక్ష్మణుండు
కోటి తూపుల రావణి♦కూర్చి పరపఁ, గోటితో వాని సౌమిత్రి♦కొట్టివైచె.

సీ॥ కంకపత్త్రమ్ములఁ♦గఱకు రక్కసుఁడేయఁ, గంకపత్త్రములె రా♦ఘవుఁడు వైచె
నర్ధచంద్రాస్త్రమ్ము♦లసుర యేయఁగ నర్ధ, చంద్రాస్త్రములనె ల♦క్ష్మణుఁడు వైచెఁ
గోఱలఁబోలిన♦కోల లతండేయ, నీతండు నట్టివే ♦ యేర్చి యేసెఁ
బాఱల మొనలున్న♦ప్రదరంబు లమరారి, యేయ నట్టివ యేసె♦నృప సుతుండు

తే॥ తమ్మి మొగ్గలఁ బోలు న♦స్త్రముల దైత్యుఁ, డేయ నట్టివ సౌమిత్రి♦యేసి త్రుంచె
వజ్ర ముఖ బాణములను క్ర♦వ్యాదుఁ డేయ, నట్టివే యేసి యడఁచె రా♦మానుజుండు.

సీ॥ త్రిశిరశ్శరంబులొ♦త్తిలి యిద్ద ఱేయంగ, నవి తాఁకి పొడియయ్యె♦నంబరమున
నంజలి యనెడి సా♦యకముల నిరువురు, వేనవే లేయంగ♦విఱిగె నవియుఁ
గుంజర శ్రవములన్♦పింజకోలల నిర్వు, రేసి రయ్యవి తాఁకి♦యిల నడంగె
రావియాకులఁ బోలి♦రాజిల్లు తూపుల, నిరువు రేయఁగ నవి♦యొడలి దొరలె

తే॥ నిట్టులేయుచు విఱుచుచు♦నెసక మెసఁగ, లోకములె యంపగములకు♦లోనుగాఁగఁ
జేసి యార్చిరి పొంగిరి♦చెలఁగి రుబ్బి, రడరి రలరి రొప్పిరి తని♦వంద రైరి. ౧౮౧౧

ఉ॥ రావణి కల్ప మేఘములు ♦ ప్రాదినులం గురియించు మ్రుచు నా
కైవడి నేసి వాఁడి గొర ♦ కల్ వడిఁ గర్కటి ప్రీలునట్టు ల
ప్పావని మేను చేసి నర ♦ వర్యుని కంకటమందు గ్రుచ్చె బా
ణావలి వేనవేలుగ వి ♦ యచ్చరు లందఱు పిచ్చలింపఁగన్. ౧౮౧౨

తే॥ హనుమ యొడలి రక్తము గాంచి♦యమరు లెల్ల, నింద్రజితు చేయి మించిన♦దంచు నెంచి
వదనములఁ ద్రిప్పికొని కేలు♦విదిరిచికొని, వెగడుపడి రీతిఁ దేకై క♦వీసఁ డనుచు.

మ॥ రణ పాండిత్యము మీఱఁ గ్రూర విశిఖ ♦ వ్రాతంబులం గూర్చి ల
క్ష్మణుఁ డశ్వంబులఁ గూల్చి దైత్యు సిడముం ♦ ఖండించి కేరించి రా
వణి మైమర్వును చించి సారథిని చం ♦ పంగొట్టి వెన్వెంటనే
గణనాతీతములైన బాణములఁ ద ద్గాత్రంబు భంజించుచుం. ౧౮౧౪

క॥ సారథి గూలినఁ డెక్కెము, వారువములు పడిన మేను♦వ్రస్సిన రణ దు
ర్వారుండై లంకేశ కు, మారుఁడు చలియింప కిల్లు♦మదియించె నదిం. ౧౮౧౫

మ॥ నరుఁడే యీతని సాటి; కాదయినచో ♦ నారాయణుండే యగుం
గిరిశుండో పరమేష్ఠియో; దృఢమతిం ♦ గీశాళితో డగ్గి మా
పురిలో మమ్మెదిరించి నిల్చు మనుజుం ♦ మున్నెన్నఁడుం గాన మ
చ్చెరు వీసాహస మీచణత్వము రణ ♦ స్థేయత్వ మీ బీరముం. ౧౮౧౬

తే॥ అనుచు వేఱొక తేరెక్కి♦యసురవరుఁడు, నిప్పు లురలంగ నిట్టూర్చి♦నేయి పోయు
నిప్పువలె మండి మిక్కిలి♦నెగడి క్రూర, విశిఖతతి దండడిగ గుప్పె♦విన్ను నిండ.

తే॥ శ్రేణులై కుప్పలై పాఱు♦శితశరముల, లక్ష్మణుం డేసి వానిఁ దొ♦లంచి వేయి
నారసము లింద్రజితు మేన♦నాట నేయ, వాఁడు వడిఁ గ్రుచ్చె సౌమిత్రి♦ఫాలమందు.

తే॥ నొవ్వ కించుకంతయు లక్ష్మ♦ణుండు వాని, తొమ్మి రంధ్రమ్ములడర నూ♦ఱమ్ములేసి
నొంప మేఘనాదుఁడు మేను♦కంప మొంద, నొఱఁగెఁ దేరిపై నుంత వి♦ల్లూఁతగాఁగ.

తే॥ కాలుఁడే యదాటునఁ దూఁకు♦కరణితోఁ బ్ర,హనుమ పురణించి యింద్రజి♦త్తరద మవనిఁ
గ్రుంగ వారువంబులు నలి♦గులిగఁ గూలఁ, దన్నె వాఁడును వేఱు స్యం♦దనము నెక్కె.

తే॥ ఇంద్రజితుఁడు పెక్కగు తేరు♦లెక్కుచు వడిఁ, గూల్చుకొనుచుండెఁ గాని యొ♦
క్కొటియుఁ గాచి
కొని రణంబు సేయఁగ లేక♦కుములుచుండె, గడియలో వేయి రథములు♦మడఁగిపోయె.

క॥ దేవత లనుమని లక్ష్మణు, దీవించిరి విరులు గురిసి♦ తేట మొగములం
బ్రోవయి రాడిరి పాడిరి, పైవస్త్రము లార్చి రధిక ♦ పరితోషమునం. ౧౮౨౨

తే॥ అంత నింద్రజిత్తునకు న♦త్యంత హితులు, సమ సుఖాన్నపానులు వెన♦శత సహస్ర
సంఖ్యగల రక్కసులు మిత్తి♦సరస కీడ్వ, వచ్చి చేరి రచ్చటికిఁ గా♦వరముతోడ.

తే॥ హాస్తివకులును రథికులు♦నాశ్వికులును, కాల్బలంబులు కేల ఖ♦డ్గములు గదలు
దాల్చి గర్జలతోడ వా♦ద్యములు నిగుడ, ఖడ్గదీప్తులు కెలఁకులఁ ♦ గ్రమ్మ వచ్చె.

తే॥ శరభ సింహ వారణ పిశా♦చముల ధ్వనులు, శింజినీ రవములు దెసల్ ♦ చెలఁగఁ బరవె
బుడమి శవముల మయమయి♦యడరు కతన, స్యందనములచేఁ బెంధూళి♦క్రందుకొనదు

తే॥ అపుడు రావణు కొడుకొక్క♦యరద మెక్కి, దిశలు నిండ నారసములు♦దివిరి కురిసె
సాంధ్యరాగంబు లలిని ల♦క్ష్మణుఁడు మెఱసి, వాని నన్నిటిఁ దొలఁగించి♦వైచి యేచి.
తే॥ చుట్టుముట్టి రాకాసులు♦స్రుక్కవైచి, నవియు మోఁదినయవి యేసి♦నవియు నుగ్గు
నూచ మయ్యెఁ బైపై లక్ష్మ♦ణునిశరములు, గుదులుగా దైత్యశిరములఁ♦గ్రుచ్చుచుండె.
తే॥ గ్రేవులు భుజంగములు దంతి♦బృంద మగమ్ము, లురలు తేరులు పగిలిన♦తరణి నికర
మాయుధీయులు వారిచ♦రావళులుగ, రణధరిత్రి యొప్పారె సం♦ద్రంబు పగిది.
తే॥ కంటసరులు కుండలములు♦కటకములును, కవచములు వీరఘంట లం♦గదచయంబు
లురలి విలయవాతమున నం♦బరమునుండి, దొరలు నక్షత్రములవలె♦ మెఱసిపడియె.
తే॥ లక్ష్మణుం డింద్రజిత్తు నా♦లంబులోన, నూపిరాడనీయక శర♦వ్యూహమమరఁ
జేసి దితిజుల మేనులఁ♦జించివైచెఁ, గుప్ప కుప్పలుగా నలుఁ♦గులను గూర్చి.
తే॥ లక్ష్మణుని వాహనంబు వా♦లమునఁ జుట్టి, నేలఁ దాఁచును మెడనల్పుఁ♦గాలరాచుఁ
ద్రొక్కుమింటికివైచును♦ద్రోచుఁ బొడుచు, విఱుచుఁ గఱచును బెదరించి♦తఱుము రిపుల
తే॥ఉఱిమిచూచునదల్చుఁబై♦కుఱుకుఁ గొఱుకుఁ, గరులఁబట్టివిసరివైచుఁ♦గడలిఁబడఁగ
గుఱ్ఱముల పొట్ట లగులఁగాఁ♦గూలఁదన్నుఁ, దేరు లొకటిపై నొకటి ఛే♦దిల్లఁద్రోచు:
క॥ హారులఁ గరుల నసురాళుల, విరులంబలె గిల్లు విఱుచు♦విటపములక్రియన్
సరసర దూయును దళముల, వెరవునఁ బండ్లవలె రాల్పుఁ♦బిసుకుం బిండున్.
క॥ పన్నగములె దారములుగఁ, బన్నుగఁ గట్టంగఁబడిన ♦ పఱపగు తేరుల్
క్రన్ననఁ గూల్చెను వేయిటి, నెన్నగఁ నొక గడియలో న♦హీనబలమునన్.
తే॥ విసము దిని మత్తుగొన్న మా♦నిసులు పిదప, మంచిమందుచే లేచిన♦మాడ్కిఁ బెక్కు
చోట్లఁ బడియున్న వానర♦స్తోమ మపుడు, తేఱి లేచి ప్రకోపంబు♦మీఱిపోరె.
తే॥ ఉగ్రకోపులై కవియుచు♦హుంకరించి, యింద్రజిత్తుపై శిలలు మ♦హీజములును
గిరులు వందలు వేలుగాఁ♦దెరలవైచి, యార్చి రొక్కపెట్టున వ్యో♦మగలు పగిది.
తే॥ వేయ నవయవములు ఛిన్న♦భిన్నములయి, గంట లులియశతాంగముల్ ♦ కార్మికాళి
యఱగొఱఁగఁ బనిచేసిన♦యరదములను, పోలి సంగ్రామమేదినిఁ♦గ్రాలుచుండె.

ఉ॥ అంగదుఁ డొక్క సాలము న♦హంకృతిఁ గైకొని తెచ్చి యింద్రజి
త్తుం గని చచ్చితోరి భుజ♦దుర్దమ సత్త్వము గల్గునేని త్రో
వం గలవాఁడ వంచు వడి♦వైవఁగ నయ్యది దైత్యు గౌరవం
బుం గొఱనేయు భంగి రథ♦ముం దొరలించెను నుగ్గునూచగన్. ౧౮౩౭
చ॥ తలఁపున వేల్పు లుల్లసిలి ♦ తాతకుఁ గల్గిన బన్న మియ్యెడన్
దొలఁగఁగఁజేసెఁ బౌత్త్రుఁడని ♦ తోషము వొంగఁగ నార్చి రంత దో
ర్బలమున నుప్పరం బెగసి ♦ రావణి వేఱొక తేరి మీఁదికిన్
జలుకఁగ దాఁటి నిల్చెమని♦చూఁడి యలుంగుల నేసె వానిపై. ౧౮౩౯

ఉ॥ జీవము గొందునంచు మొగి ♦ నేయఁగఁ దక్కిన వానరావళుల్
రావణిఁ జుట్టుముట్టి బవ ♦ రంబునఁ జచ్చిన వారి శీర్షముల్
వాపురముల్ శతాంగములు ♦ వారణ తుండము లందినట్టి వే
వేవియొ తెచ్చి వైచి శర ♦ వృష్టి నడంచిరి మించి యార్పుచున్. ౧౪౩౦
ఉ॥ అంతటఁ బ్రాభవ స్థితియు ♦ హార్మ్య నివాసము నిద్రపేసు ధీ
మంతుఁడు పోరుచున్న చెసు ♦ మానిసిదింతుల నొక్కఁడేని కా
న్పింతమ యన్నఁ గాని కర ♦ ణిం బరిమాఱుప నింద్రజిత్తు దు
ర్దాంత రుషా పరీతుఁడయి ♦ తారొక్కెనె నోర్వఁగరాక గ్రక్కునన్.
తే॥ సేనలం జొరుకొని యండ♦శిఖరమంటి, నట్టి రక్తజలధి యీఁద్వ♦తనువు దప్పి
రక్షణము చేసికొను చక్ర♦రక్షకులను, ధూమ్రనేత్రు మహాపార్శ్వ♦దొడరి కాంచె.
తే॥ పీనుఁగులు కొండలంబలెఁ♦బెరిఁగియుండ, జలదములు దాఁటలేదు భా♦స్కరరథంబు
దాఁటలేదు పక్షులుగూడ♦దాఁటలేదు, నిలుచు నిల్వన వారలు♦నిలిచిరల్లె.
తే॥ వారిమోములఁ గాంచి రా♦వణియుఁ గదిసి, ఏంత! మనసేన నలువది♦వెల్లువలను
లక్ష్మణుం డింతలోన న♦గ్గలవుఁ గినుక, నాశ మొనరించుటలు కాంచి♦నారె మీరు.
తే॥ అనుడు వార లింద్రారి! నీ♦వంతకంటె, నెక్కుడగు కపిసేన మా♦యింపలేదె?
సముఁడ వట్టి సంగ్రామమే♦సలిపితయ్య, చింతయేల యటంచు వ♦చించునంత.
తే॥ ఇంద్రజి ల్లక్ష్మణులు రెండి♦యేపుమీఱి, పోరఁదొడఁగిరి సౌమిత్రి♦మేరమీఱి
వేలకొలఁది శరములేయ♦విబుధవైరి, వేయుకోలఁదిఁ దున్మచునుండె♦వివిధగతుల.
తే॥ ఐదుపది నూఱు వేయి ప♦దాఱువేలు, మున్మరముగఁ గోలల నేసి♦మూర్ఛదేఱి
పోర వచ్చిన వానర♦వీరవరుల, మరల దశకంఠ సూనుండు♦ధరణిఁద్రోచె.
తే॥ వనచరేంద్రుండు మున్నగు♦వారు సోలి, పడఁగ నెదుట నిల్చిన సుర♦వైరితూల
వెదురుటడవిఁగాల్చెడి జాత♦వేదు కరణి, మండు శరముల గుప్పె ల♦క్ష్మణుఁడు కడిమి.
తే॥ ఇంద్రజిత్తు మూర్ఛిల్లె స♦హింపలేక, కొమ్మలంబలె నిల్చునోఁ♦కులు నిరువురు
దాఁగియుండిన రాకాసి♦దళము కొంత, తోడుగాఁ బోరఁదొడఁగి రు♦త్సుకతవిడక.
తే॥ రథగజాదికములు లేని♦రాక్షసాలి, మీఱి త్రుటి మాత్రలోన సౌ♦మిత్రి కురియు
బాణవర్షంబున మునింగి♦ప్రాణములను, విడిచినారు కొందఱు పాఱఁ♦దొడఁగినారు.
తే॥ నీరుపట్టుచేఁ గొందఱు♦నీరదముల, కెగసి నీర్ద్రావి వ్రణములఁ♦దగిలి నీరు
చొరఁగఁ జచ్చిరి కొందఱు♦దొరకకుండ, నాల్క లెండంగఁ జచ్చిరి♦నవసి నవసి.
మ॥ శరసంఘాత విదారితాంగులగు దో ♦ షాచారులం గొంద ఱా
ప్పురముం జేర వికీర్ణ కేశలయి సా ♦ మ్ముల్ రాలఁ జింతార్తిమైఁ
బరిచర్యల్ పొనరించు కాంతలఁ బరి ♦ ష్వంగమ్ము గావించి త
ద్వర జీవమ్ములతోడఁ జేరి రమల ♦ స్వర్గీయ తల్పమ్ములన్. ౧౪౪౩

మ॥ శర నిర్ఘాత విశీర్ణ వక్షులః నిశా ♦ సంచారులం గొంద ఱు
ద్ధుర వేగంబున నిండ్లు సేరి హితులన్ ♦ దుఃఖంబుతోఁ గాంచి యీ
చరణాబ్జంబులఁ జుట్టుగొన్న సుతులన్ ♦ సాఁకుండి యంచాంద్ర బా
లుర మోముల్ తనివారఁ గాంచుతఱిఁ గా ♦ లుం గాంచి రంత్యస్థితిన్.
శా॥ ఈసౌమిత్రి విజృంభణంబు క్షణ మి ♦ ట్లేయున్న వెయ్యేల లం
కా సామ్రాజ్యము నాశ మొందు నిజ మిం ♦ కన్ మేఘనాదుండు వి
శ్వాసుండౌటకు మున్నె డాఁగుఁడు గిరి ♦ ప్రాగ్భారమందంచు వి
శ్వాసాత్మీయుల కాడి కొందఱు గత ♦ శ్వాసాత్ములై రయ్యెడన్.
చ॥ నెఱఁకుల నాటియున్న శర ♦ నిర్గత శోణిత దిగ్ధ దేహు లు
క్కఱి యిలు సేర బంధులు న ♦ యంబునఁ దూపుల నూడ్పఁబూన ని
ట్లురివినఁ జత్తుమంచుఁ గడు ♦ నూర్పులు పుచ్చుచు మార్పు చెంది చే
మిరి యిడుపాలఁ బోలె విర ♦ మించిరి సర్వము మానులంబలెన్. ౧౮౫౬
ఉ॥ తేరులపై వడిం జనక ♦ తేజులమీఁదనఁ బోక కాల్నడం
బాఱక దంతిమూఁపులను ♦ పాఱక సిగ్గున లంకలోనికిం
జేరక యందు వెల్వల వ ♦ సింపక ప్రాణములందు తీపిచేఁ
దాఱిరి కొందఱా శవ వి ♦ తానము క్రింద నొదింగి యూర్పుచున్.
చ॥ కురిసిన చోటనే కురియు ♦ క్రొమ్మొగులుంబలె లక్ష్మణుండు దు
ర్భరముగ నాయముల్ నలఁచి ♦ రావణిఁ జంపుదు నంచుఁ గత్తళం
బరవర సేసి వాని వివ ♦ శాత్ముఁగఁ జేయఁగఁ దేఱుదాఁక సం
గర మొనరింత మంచుఁ గలు ♦ కావలి వారలు డాసి యుగ్రులై. ౧౮౫౭
చ॥ అరదములన్ గడించి పొలు ♦ పారి ప్రభంజన సూను లక్ష్మణుం
గుఱిగొని బాణజాలముల ♦ గుప్పఁగ లక్ష్మణుఁ డాగ్రహించి చి
చ్చుఱ పిడుగట్టి నారసము ♦ లొక్కట నూఱుల నేసి తేరులన్
ఖురువులఁ దేరి చోదకుల ♦ ఖండము ఖండము సేయు నంతటన్. ౧౮౫౮
చ॥ విరథులు వారు పెన్ గదల ♦ వీఁకను కైకొని మారుతాత్మజున్
దరమిడి మోఁదఁబోవఁగ ను ♦ దగ్రత నాతఁడు వాని లాగుడున్
వెరవున వీన వీఁడు కడు ♦ వీఁగి వధించున యంచుఁ బాఱి రి
ద్దఱుఁ దిను నన్నమేని యెడఁ ♦ దం దలపోయక ప్రాణ రక్షకై. ౧౮౫౯
ఉ॥ కాలము తీఱమిన్ మఱియుఁ ♦ గాలున కింతయు జాడ తోఁపమిన్
గాలియుఁ జల్లఁగాఁగఁ దమ ♦ కాయములం జెనకంగ నిద్దురం
దేలి శ్రమంబునీఁగి మిహి ♦ తేఁకువ చేవయు నొంది వాలముల్
పోలఁగఁ ద్రిప్పుచుం గపులు ♦ మూర్ఛలఁ దేఱిరి లేచి రుద్ధతిన్. ౧౮౬౦

తే॥ గవయ గంధమాదన గజ♦ద్వివిద మైంద, పనస జాంబవ దంగద♦ప్రముఖులెల్ల
వేలుపులు భద్రవాక్కుల♦వినుతిసేయఁ, దరుల గిరుల మోచికొని తే♦చ్చిరి కడంక.
తే॥ అంద ఱొక్క మొగినివై వ♦నసురవరుఁడు, ప్లవగ వీరులఁ గని కోప♦వివశుఁడగుచు
నింతయే గద మీచేవ♦ లేపు లనుచు, నవ్వి ఖండఖండములుగఁ♦ద్రెవ్వనేసె.
క॥ విసువక కోఁతులు జాలను, విసరుచు మునరుటను కాంచి♦విల్లును శరముల్
మసలని తోడుగ నిలిచిన, యసురుని యెడ సదయుపగిది♦నడఁగె నిసుంఢుల్.
క॥ శ్రుతులును స్మృతులును సత్యము, తత ధర్మము లెవని మహిమఁ♦దలపించునో త
త్పతి నెఱుఁగని వెడఁగుల యెద, వితమున నిరు లన్ని దెసల♦విరివిగఁ గ్రమ్మెన్.
ఉ॥ పాతిక కాష్ఠలో నితని ♦ ప్రాణము తీసినఁ దీయవచ్చుఁ గా
కీతఁడి తప్ప దానవుల ♦ కిమ్మగు కాలము వచ్చు వచ్చుచో
నాతఁడు మింట సంచరిలు ♦ నట్లయినం గెలుపొందువాఁడు ను
మ్మా! తడవేల యంచనుగ♦మించి విభీషణుఁ డాడు నయ్యెడన్. ౧౮౬౭
క॥ తనుచుట్టిన ప్లవగులపై, హనుమనిపై లెక్కలేని ♦ యంప గముల చే
సిన రావణిఁ దునుమఁగ స్వయం, దన మొక నారసముతోడ♦ధరఁ బడఁగొట్టెన్.

—: ఇంద్రజిత్తు నాగపాశముచే లక్ష్మణరాముల బంధించుట :—

చ॥ రథమును లక్ష్మణుం డొక శ♦రమ్మునఁ గూలుచు నంతలో వియ
త్పథమున కేగి వీరి నహి ♦ పాశముచేఁ బడఁద్రోయ జీవముల్
వ్యథగొని వీడు వారలని ♦ యారసి రావణి మబ్బుఁ జేరె దు
ష్ప్రధితునిచే నిఁకెయ్యది పో ♦ సంగునో యంచమరుల్ వడంకఁగన్.
క॥ విల్లును తూణీరంబులు, పెల్లగు కోపంబు క్రౌర్య ♦ విధులుం గల యా
ప్రల్లదుఁడు మింటఁ జీకటి, నల్లని మేఘములతోఁ గ♦నంబడకుండెన్. ౧౮౬౮
తే॥ పంక్తికంధరసుతుఁడు త ♦ పఃఫలమున, వరబలంబునఁ గులగౌర ♦ వంబువలన
మంత్రబలముచేత నణువు♦మాడ్కి నూత్న, గాత్రుఁడై కానరాక మే♦ఘముల
నడఁగె. ౧౮౬౯
తే॥ అబ్జభవునైన హరినైన, నభవునైనఁ, గట్ట్రితోడిగా కూరక♦క్రమ్మజేలని
భుజగపాశంబు నభిమంత్ర♦పూర్వకముగఁ, గేలఁగైకొనె వంచనా♦శీలుఁడంత. ౧౮౭౦
తే॥ అచటి వానరులును మాయ ♦ నరయలేక, కదనమున జంకి పాఱెన ♦ కాఁదలంచి
యుబ్బియార్పి గంతులువై చి♦రుత్సహించి, లక్ష్మణుఁడు నట్టియెడఁదఁ ద♦లంచి నవ్వె.
తే॥ జరుగునది కనలేక ల♦క్ష్మణుఁడు హనుమ, మూఁపునుండి ధాత్రికి దిగి♦చాప మంగ
దుని కరంబున నిడి మేనఁ♦దూఱియున్న, శరము లూడఁగఁదీసి వి♦శ్రాంతిగొనియె.

క॥ రావణి నాగాస్త్రంబును, తీవరమున వదలె వదల ♦ దిశలెల్లను తే
జో విలసనముగఁ జేయుచు, నోవగ వడిఁ జుట్టె లక్ష్మ ♦ ణుని బాహువులన్

మ॥ సకల ప్రాణు లెదిర్చినన్ మనమునన్ ♦ శంకింతయున్ లేని య
య్యకలంకాత్ముఁడు లక్ష్మణుం డిటియుఁ ద్రో ♦ యంగట్టు నిక్కట్టు వం
చకు మాయాబల మంచెఱుంగక యుదం ♦ చత్సత్త్వ హీనస్థితిన్
నికటా భీల రణస్థలిన్ గగనమున్ ♦ వీక్షించె వే పల్మఱుల్. ౧౮౭౪

శా॥ ఈమాయల్ పొనరించు దొంగను త్రుటిన్ ♦ హింసించి బంధింతు వాఁ
డే మార్గంబునఁ బోవువాఁడనుచు ♦ న స్రేక్షుండు సామీరి వే
వ్యోమప్రేక్షణుఁడైన యంతట దశా ♦ స్యున్ వాలి వాలంబు ప్రో
ద్దామ ప్రక్రియఁ జుట్టినట్టులు తద ♦ స్త్రంబంటి చుట్టెన్ వెసన్. ౧౮౭౫

తే॥ క్రూరదంష్ట్రలుగల పృదా ♦ కువులు తక్కు, వనచరులఁగూడ బంధించి ♦ వైచునంత
బాహుబలముక్కి యేమియుఁ ♦ బాలుపోక, భ్రాంతి నొందిర సమర భూ ♦ భాగమందు

ఉ॥ బంధితులైన కీశులోక ♦ పట్టున లేచుచు వ్రాలు చుగ్రులై
కంధిని గాంచి కంధరముఁ ♦ గాంచుచు వాలము నేల మోఁది పా
ణింధమ మేచఁ గాంచుచు గ ♦ ణించుచు లక్ష్మణుతీరు దుఃఖులై
యంధుల పోలె నుండిరి ర ♦ ణావని నేమియుఁ దోఁపకుండుటన్. ౧౮౭౭

క॥ ముడుఁగుదురు సత్త్వహీనత, నడుగుదురు విభీషణుఁ గని ♦ యరయఁ బ్రతికృతిన్
మడుఁగుదురు నడుము నిలువక, యుడుగుదు రసువుల్ చలింప ♦ నుగ్రేక్షణులై.

ఆ॥ సంకటంబు దీర్చ ♦ చతురు లెవ్వరు గాలి, కన్న కొడుకు బ్రదికి ♦ యున్నవాఁడె?
యనుచుఁ గలఁగి మలఁగి ♦ మనువంశ్యుఁ డీస్థితిఁ, గనిన నెంతచింత ♦ గాంచునొక్కొ?

ఆ॥ అనుచుఁ బసవుచుండ ♦ నంబరమున నింద్ర, జిత్తు నిలిచి చూచి ♦ శితశరముల
వైచి కట్టువడిన ♦ వానరవీరుల, నొంచి కూల్చె నేమి ♦ యెంచఁగలదు! ౧౮౮౦

ఆ॥ కరువపైన వ్రాలు ♦ కరిమొగుళులు మహా, వాతమునను వ్రీలు ♦ వైనమొప్పఁ
దూపులొడలఁ జొచ్చి ♦ దూసిపోవఁ బ్లవంగు, లురలి సోలి నేల ♦ దొరలి నారు

క॥ శరములు వేలకొలఁది తన, శిరమున నురమునను నాటఁ ♦ జింతింపక యా
కరువలి కొడుకు సుమిత్రా, వరపుత్త్రుని స్థితికిఁ జాల ♦ వగఁ జెందె మదిన్. ౧౮౮౧

క॥ తక్కినవీరులు బాణము, లుక్కఱఁ జేయఁగఁ గూలి ♦ రుర్విని గాత్రం
బొక్కెడ నమ్ములు మిక్కిలి, స్రుక్కించిన నంగదుండు ♦ సోలకయుండెన్. ౧౮౮౩

తే॥ గచ్ఛకాయలవలె మేను ♦ గదుములైనఁ, గారుచిచ్చునఁ గాలు కాం ♦ తారమట్లు
మనసు మేనును మండఁగా ♦ మలసెఁ బ్లవగ, రాజు రక్తాబ్ధిఁ బొడము మా ♦ ర్తండుఁడనఁగ.

చ॥ అనము ఫణీంద్ర పాశమున ♦ నర్దితుఁడై యొడలెల్ల దొడ్డ నా
రసములు గ్రుచ్చ నొచ్చియు భ ♦ రంబగు కష్టములోర్చి సంస్మృతిన్

విసివియుఁ ద్రోవఁజాలిన వి ♦ వేకము దార్ఢ్యము గల్గి కర్త్రలన్
వసమయి యాత్మ చిక్కువడు ♦ బాగున లక్ష్మణుఁ డుండె నయ్యెడన్.

సీ॥ శరములు కిరణ సం♦చయముగా సోలు మై, యెడలఁ గాఱెడి నెత్తు♦రెండగాఁగ
దెసలఁ బేర్చిన రా♦క్షసులను చీఁకట్లఁ, జెలఁగిన లక్ష్మణ ♦ జలజ హితుఁడు
ఉదయాచలేంద్రంబు ♦ పదురున విలసిల్లు, సామీరి భుజ నభ ♦ స్థలిని పోలిచి
విమధరాక్రాంత స♦ద్బింబంబుతో నింటి, నుండి మంటఁ బడిన♦యొజుపు దోఁచి

తే॥ సోలెఁ దక్కిన వీరులు ♦ స్రుక్కిపడిరి; యిషువు లోడకెల్లఁగప్పిన ♦ యింద్రజిత్తు
దుస్సహంబైన బాధతోఁ♦దూలిపడుచు, నోట నెత్తురు గ్రక్కుచు♦నొచ్చి స్రుక్కి.

ఉ॥ చెప్పిన యంతవట్టు పని ♦ చేకుఱె నామది సంకటంబు వోఁ
జెప్పెడిదేమి రేపె యవ ♦ శిష్టము పూర్తి యొనర్తు నేఁటితోఁ
దప్పకతీఱె లక్ష్మణుఁడు ♦ తత్ప్రృతనావళి మాసెనంచు నిం
పొప్పఁగ గెల్పు దెల్పు జవా ♦ శ్వోన్నత రావ మెదుర్కొనం జనెన్.

ఉ॥ ఈనెలు క్రమ్మిన ట్లతిశ♦యించిన యమ్ములవాన నించు రా
ట్శ్వాన పయోదముం దఱిమి♦చొక్కపు రావణియన్ విధుంపు లం
కా నగరంబు సొచ్చి పుర ♦ కాంతల మేటి కటాక్ష వీక్షణా
నూన పయోజ తోరణ వి♦నూత్న కృతస్థలిఁ జేరె వెంబడిన్. ౧౮౮

తే॥ రత్న దీపముల్ కైకొన్న♦రాజముఖులు, స్వరయుతంబుగ విజయంబు♦పాడుసఖులు
ముందు వెనుకల రా దశ♦ముఖసుతుండు, తండ్రియున్న శుద్ధాంత సౌ♦ధంబు సేరె.

తే॥ చేరి కై మోడ్చి జరిగిన♦తీరు దెలిపి, చింతవిడు మలసితి శ్రమ♦కాంత దీఱఁ
బిదప వచ్చి విశదరీతి ♦ విన్నవింతు, సెలవె యని వడివడిఁ దన♦నెలవు సేరె.

—: విభీషణుఁడు లక్ష్మణు నవస్థం గని దురపిల్లుట :—

మ॥ అటఁ జింతాకులుఁడై విభీషణుఁడు కా♦ర్యాలోచనం బంది చి
ల్కుటచే నైన దధింబలెం గలఁగి పొ♦ల్పుం దెల్వియుం దక్కి య
క్కట క్రూరాత్ముఁడు చంపఁడయ్యె నను లో♦కంబందు దుఃఖంబు లా
రటపెట్టం గడు నింద పాలయితి నా♦రాయంచు దూపిల్లుచున్. ౧౯౧

మ॥ చని కట్టంబడి యున్న లక్ష్మణుని రా ♦ జద్రాజభక్తిన్ సమి
త్తున జీవంబుల నప్పగించు కపి సం ♦ దోహంబులం గాంచి యే
మన లోకుల్నను నేమిగాఁ దలఁతురో♦ప్రాణంబులన్ మేనఁ బూ
నిన పాపంబున నిందపాలయితిఁ జ♦న్నే? యంచుఁ గుందె న్మదిన్.

శా॥ చెంతన్ వర్తిలి నంచుఁ బొంచి వధముం ♦ జేయించినాఁ డందురో?
వంతం గూర్పఁగఁ దోడితెచ్చి వధియిం ♦ పంబూనెనా యందురో?

పొంతంజేరెఁ బ్రతారణంబు సలుపన్ ♦ ముఖ్యుండుగా నందురో?
చింతింపఁగలవారు తోఁచు కరణిన్ ♦ జిత్తంబులన్ మానవుల్. ౧౬౫౩

శా॥ పోరంజొచ్చిన యింద్రజిత్తు నపుడే ♦ పొంగెల్ల వే తూలఁగన్
జేరన్ సారధి గుఱ్ఱముల్ దొరలఁగాఁ ♦ దీండ్రించి మర్దించితి మ
ద్వీరత్వంబును చూపనైతి నని మి ♦ త్త్రిం బొందఁగా నైతి. వే
సారం జింతిలి యేమి? నాకరణి ప♦శ్చాద్బుద్ధియుం గల్గునే? ౧౬౫౪

మ॥ దురమం దీ కపిసేనతోడ గెలుపో ♦ దుఃఖంబొ చావో ముదం
బొ రహిం బొందుచు నా తలంపు విశదీ ♦ భూతంబు చేయింప కి
ట్లరికింగాక శరణ్యమైన పతికిన్ ♦ వ్యర్థుండనై ధాత్రిలోఁ
గొఱవిం బోలిన వాఁడనైతి నిరు వాఁ ♦ గుల్ నష్టమై త్రుంగఁగన్.

మ॥ అనుచున్ వ్యాకులితాంతరంగుఁడయి శో ♦ కాక్రాంతుఁడై దిక్కుతోఁ
పని దీనస్థితు నవ్విభీషణుని తా ♦ పంబెంతయుం గాంచి వా
రని చింతం బరిహారపద్ధతుల నా ♦ రంజేయ సాధ్యంబె? యం
చనలుం డేగి వచించె రామునకు నా ♦ ద్యంతంబు వృత్తాంతమున్

చ॥ కుమిలి తపించి లోన మఱొ ♦ కొండు నెఱుంగక పల్క కన్నులన్
నిమిషము లేక చూడకయు ♦ నీరును కార్పక కిన్కతోడ లో
కములను కాల్ప కాద కలఁ ♦ గం బలవింపక రాఘవుండు చి
త్తమునఁ దలంచె లక్ష్మణుఁడు♦తప్పక జీవియె యంచు ధీరతన్. ౧౬౫౭

చ॥ కలఁగక రామచంద్రుఁ డిఁకఁ ♦ గార్యము వేఱొకరుండు లేదటం
చలఘుమతిం దలంచుచు ర ♦ యంబున లేచి గమించి వేగ రే
వెలఁదుక నీలిచీర తడి ♦ వీడఁగఁ బిండఁగ నిండెనన్న యా
నలువునఁ గప్పు కప్పు కద ♦ న స్థలిఁ జేరె మనస్వి రీకృతిన్. ౧౬౫౮

ఉ॥ చేరి యిరుల్ తొలంగి విల ♦ సిల్ల ధనంజయ కాండమేయ వే
దోరెను చీఁకటుల్ పగటి ♦ తోయము నొందె రణస్థలంబు పెం
పార యుగాంతవేళ నిట ♦ లాక్షునిచే భువనంబులెల్ల నే
తీరు భజించు నట్టి పగి ♦ దిం గనుపట్టె సుదుస్సహంబుగన్ ౧౬౫౯

తే॥ దుర్గికావాస యోగ్యమై ♦ దుష్టగంధ, మైన రణరంగమునఁ గుణ♦పాద్రి పొంత
రుధిర పంకిలాంతర గతా♦యుధ పరీత, దేహుఁ దమ్ముని కాంచె ధా♦త్రీ విభుండు

తే॥ కాంచి పైఁబడి తనదు వ♦క్షంబడంగఁ, గౌఁగిలింగొని నిట్టూర్చి♦కనుల నీరు.
గార్చి రవియొద్ద జలధార♦గార్చు కారు, మొగులసఁగ నొప్పె రఘుకుల♦పుంగవుండు.

ఉ॥ పుట్టియుఁ బుట్టు వొందని ప్ర ♦ ఫుల్ల సరోజదళాక్షుఁ డూర్చు నీ
ర్వట్టఁగ నేడ్చుఁ గుందుఁ బ్రద ♦ రంబుల నూడ్చును లక్ష్మణా యనున్

ముట్టును ముక్కురంధ్రముల ♦ బుద్ధి కలంగఁగ సోలు దూపిలున్
గొట్టుచు నన్న విస్ఫురణ ♦ గంటె లటించు ముదం బెదం గనున్.
ఉ॥ మేచకదేహుఁ డక్కునకు ♦ మేనొఱఁగించుచు మువ్వ వ్యోమముం
జూచును నేలఁజూచు వెలుఁ ♦ జూచు భుజంగమ పాశబంధముం
జూచు సురేంద్రవైరి చన ♦ చొప్పును మూచు జగంబుఁ గూల్పఁగాఁ
జూచుఁ గడింది నొచ్చు కెఱ ♦ చున్ మహనీయుల పల్కులం గొనున్.
తే॥ నెఱిఁ బ్రమాణంబులం దాఁటి♦నిల్చినట్టి, రామవిభుఁడు వానర సే♦నమును గాంచు
విధిని గాంచు నమ్మలఁ గాంచు♦వింటిఁ గాంచుఁ, దహాతహంబొందుఁ జిత్తంబు♦తత్తఱింప.
ఉ॥ పిల్చి వచించియుండిన వి ♦ భీషణ! యక్కట నాగపాశముం
దాల్చిన చేతులున్ శిరము ♦ ధారణి మల్లఁగ నేయకుండునే?
కాల్చితి నామనంబు పని ♦ గానక వాడొనరించి తిప్పి దన్
నిల్చు ఫలంబె ప్రాణములు ♦ నీఁగిన పిమ్మట దేహ మున్నరన్. ౧౯౦౫
ఉ॥ రాముని పల్కులన్ విని క ♦ రంబు వడంకు విభీషణుండు సం
గ్రామ భయంకరా! వినుము ♦ రావణి పోరొనరించువేళ నీ
ప్రేముడి తమ్మునే గెలుపు ♦ వేఁడెన కాఁ దలపోయుచుంటి మీ
బూమియ నాగపాశ బల ♦ ముం గొని పుట్టినదయ్య! వింటివే. ౧౯౦౬
సీ॥ అతికాయు మస్తక♦మట్టకు నెడఁబాపి, నట్టి లక్ష్మణుఁడు ద♦శాస్యుఁ డిటకు
పుత్త్రకారణ రోష♦మున వచ్చువాఁడని, తలఁచి యిచ్చోటనే♦నిలుచునంత
నలువది వెల్లాల♦దళముతో నింద్రజి, త్తేతెంచి రణమున ♦ నేపు మీఱి
నలువది వెల్లాల♦బలిముఖ సైన్యంబు, గంద్రించి త్రోచి ల♦క్ష్మణుని గదియ
తే॥ నతఁడు నల్వదివెల్లాల♦పృతనఁ గూల్చి, వేయి తేరుల విఱిచి త♦ద్విక్రమంబు
చావు వఱకును తెచ్చి య♦స్త్రములసంఖ్య, ములుగ గుప్పించి శోణిత♦మొలుకఁ జేసె.
తే॥ దడము లవిసెను నొచ్చి యొ♦క్కఁడుగ నిలిచెఁ, దప్పెనేని మాయలు సేయు ♦ దనుజుఁ డనుచుఁ
దమ్ము నెచ్చరించితి నంతఁ♦దమ్మి నంటు, చరమగిరిఁ జేరె ననువుగా♦నిరులు మీఱె.
తే॥ మాయియగు నింద్రజిత్తు వ్యో♦మమున డాఁగి, నాగపాశంబుచేత సై♦న్యములతోడ
లక్ష్మణుని కట్టివైచె జా♦లంబు చేసి, బద్ధులైనారు వీరు చా♦వంగ లేదు. ౧౯౦౯
తే॥ పెనచికొనియున్న పాశంబు♦వీడునేని, వీరు లేవఁగలరు స్వల్ప♦విశిఖములకు
జీవముల వీడువారె? రా♦జీవనేత్ర! పాపములు ధర్మమును గెలు♦వంగఁగలవె?
తే॥ అనుడు రాముఁడీ పాశంబు♦నరుదుగాఁగ, నెవ్వఁడిచ్చె దీనికిఁ బ్రతి♦కృతియుఁ గలదె?
తెలిసినంత తెల్పుమ యనఁ♦బలుకు నా వి, భీషణుండు సద్గుణగణ♦భూషణుండు

తే॥ బ్రహ్మయాగఫలంబుగాఁ♦బడసె దీని, శంకరుఁడు కొని జగమున♦జయమునొందె
భవునిగూర్చి చేసిన తపఃఫలముగాఁగ, నతఁడె వీనికి నొసఁగె నె♦య్యంబుకతన.
తే॥ దీనిచేఁ దొల్లియింద్రు బం♦ధించివైచె, దీనిచేతనే మన హను♦మానుఁగట్టె
నిర్జరులు స్వర్గపాలన♦నీఁగినదియు, దీనివలనన సుమ్ము వై♦దేహినాథ! ౯౧౩
తే॥ పట్టినట్టి వారల ప్రాణ♦వాయువులను, పీల్చికొనికాక యూరక ♦ వీడిపోదు
అజ హరాదులకును త్రోవ♦నలవికాదు, తక్కువారల సంగతి♦తలఁపనేల? ౯౧౪

మ॥ అన నైరాశ్యముచెంది రాఘవుఁడు రో ♦ షాక్రాంత చేతస్కుఁడై
కని యీపాశము నిచ్చి నాతని శిరః ♦ ఖండంబు గావింతునా?
మును లోకంబులఁ గాల్చి బూది జలధిం ♦ బూడ్చింతునా? లంక నీ
వనధిన్ ముంతున? యేమిచేసినను పా ♦ పంబింత చేకూరునే? ౯౧౫

చ॥ వరముల నిచ్చి యీభుజగ ♦ పాశము నిచ్చిన వారె వచ్చి సం
బరమునఁ గాతురేని తగు ♦ మన్ననఁ గాంతురు కావరేని శం
కరుఁడు పురంబు లేర్చిన తొ ♦ గం ద్రిజగంబు లొనర్తు బూదిగాఁ
బురహరుఁ డడ్డమైన సుర ♦ పూజ్యుఁడు ధాతయు నడ్డు నిల్చినన్. ౯౧౬

శా॥ నాతమ్ముండె మృతిం భజించిన భువిన్ ♦ మన్నింప నాకేది? వి
ఖ్యాతిం గూర్చునదేది? నిందయని ప ♦ ల్కందగ్గదేదీ? జగ
త్ఖ్యాతంబై తగు ధర్మమేది? కన మ ♦ ర్త్యుల్ దివ్యులున్ నాయెడన్
బ్రీతిం జేరి భజించుచున్న ప్లవగ ♦ వ్రాతంబుతో సాటియే? ౯౧౭

మ॥ అని రోషాకులితాత్ముఁడై పలికి మా ♦ యన్నిచుఁ డొక్కండు చిం
తను కల్గింపఁగ నాగ్రహించి జగముల్ ♦ నాశంబు గావించుటల్
మను వంశేంద్రులకున్ హితంబె యని సం ♦ భావించి నిట్టూర్చు ముం
దున నూయిన్ వెను గోయి యయ్యో ననుచుం ♦ దూపిల్లు సందేహులున్.

తే॥ రెండు తుండంబు లున్న వే♦దండ మొండు, తోత్రమునకు భయంబంది♦తూలి తలరు
సరణి రాముఁడు ధర్మపా♦శమ్ముఁదడవి, నన్నుఁ జంపదో యిదియని♦విన్ననొందె.

—: గరుడుఁడు రాఁగా నాగపాశము వీడుట :—

తే॥ ఈస్థితి యిఁకెట్టి పరిణతి♦నెనయునొక్కొ, యని వియచ్చరుల్ చింతించు♦నదనునందు
ప్రక్కనే యున్న గరుడుండు♦బ్రాఁతివలనఁ, గరఁగి చీఁకటిలో నటఁ♦గానవచ్చె.
సీ॥ కలఁగని హృదయంబు♦కలఁగుటచేఁ జింత, తగని డెందంబున ♦ నొగులువాఁడు
లంకేశుఁ గాంచిన ♦ లలి జగంబులఁ గాంచు, పడుపున కొరాట♦పడెడువాఁడు
పక్ష మారుత వేగ♦బలమున దిగ్దంతి, నేత్రముల్ మూయంగ♦నెగడువాఁడు
తన మేనికాంతి భూ♦తల వియత్తలములఁ, బట్ట పగలు చేయ♦వఱలువాఁడు

తే॥ మూరదస్నచక్షువులతోఁ♦దోయజాక్షు, మేనుగాంచియుత్సాహంబు♦మీఱువాఁడు
కడలి తరఁగలు చెదరఁ జేఁ♦కటులు బెదర,వచ్చువాఁడు నభశ్చరుల్ ♦ మెచ్చువాఁడు.

సీ॥ పాపజాతి కలఁగఁ♦బాఁపజాతి నలఁగ, దర్శన స్పర్శనో♦న్నతి గలాఁడు
అరులు గిరులఁ దూఱ♦సిరులు దరులఁ జేర, బలువు చెలువు మేనఁ♦గలుగువాఁడు
అలరు లత్తుక మేను♦వెలయ కత్తుక జాను, గలుగు వెలుఁగుతోడఁ♦జెలఁగువాఁడు
గుణ భూషణముల భూ♦షణ భూషణములన, స్వర్ణ భూషణమ్ముల♦మలయువాఁడు

తే॥ ఒడలివలన వెన్నెల కెండ♦లొలయుచుండఁ, గనకగిరిమీఁది భానుని♦కరణి నొప్పి
శీర్షమున రత్నమకుటమ్ము♦చెన్నుగులుక, వైనతేయుండు జానకీ♦జాని జూచె.

సీ॥ కాలమేఘములీలఁ♦గ్రాలు మేనినిగాంచి, చిరము నమస్కృతుల్ ♦ సేయుకుంట
ధ్వజముపై నుండి స♦ర్వ జగంబు లనువొందఁ, గాపించు వినుతులు♦గానకుంట
వాహనమై లోక♦వంద్యత్వము చిరమ్ము, మఱచిపోవఁగఁజాలి♦నులయుచుంట
తల్లిని పాసిన♦పిల్లకై వడిఁ జాల,కాలంబు ప్రభుఁ బాసి♦క్రాఁగుచుంట

తే॥ తలఁచి తలఁచి మెత్తనగఁ జి♦త్తంబుకరఁగ,లోకమూలకారణ రమా♦లోల! వరద!
బ్రహ్మరుద్రాది దేవతా♦వంద్యనామ! రామ! చింత యేలనుచుఁ జే♦రంగవచ్చె.

తే॥ మాయ జగమిది సర్వంబు♦మాయ నీవు, మాయకాఁడవు నీదగు♦మాయ నెఱుఁగ
నెవరు వలఁతు లీమాయ ని♦న్నేమినేయు? విశ్వజనక! విశ్వోదర! విశ్వసాక్షి!

సీ॥ ఆద్యమై కాంచి మ♦ధ్యమ్మయి పోషించి, యంత్యమై పరిమార్తు♦వరయ జగము
లన్నిట నుండు వి♦ప్తాప్తి యొసర్తువు, నరుఁడవై యొరులచే♦వరముగొందు
సీసములుగఁ గమ♦లాసన రుద్రులఁ, జేసి వారలతోడఁ ♦ జెలఁగుచుందు
తలఁపున సృష్టింతు ♦ తలఁపున విలయంబు, నెసఁగింతు వీవు ల ♦ యింపకుందు

తే॥ విట్టి పద్ధతి యినుమంత♦యెఱుఁగఁగోర, సంధులంజేసి చీఁకటి♦యందు నిలుతు
వహహ! జాణతనంబా? పి♦న్నాటయేమొ? యరసి పలుకంగ నేరికి♦నైతిగాదు.

సీ॥ జీవితమొసఁగుదు ♦ చెడక నైజస్థితి భావియం దుందువు ♦ వాంఛగొనవు
దొరకనిత్తువు కొన్ని♦దొరకనీయవు కొన్ని, దొరకిన యవికూడ♦దోఁతు కొన్ని
పసిబిడ్డ నేడ్పించి♦పండిచ్చు కరణి దుః, ఖింపఁ జేయుదువు సు♦ఖింపనిత్తు
వాహారమగుదువు♦ప్రాణంబు నగుదు దో, బూచులాడుచునుందు♦తోఁచకుందు

తే॥ కానబహురూపుఁడనుచునే♦కంబయనుచు, నందరానివాఁడంచుమా♦యావియంచు
జ్యోతియంచు నానందమ ♦ యుండవంచు, శ్రుతులు బహువిధంబులుగ వా ♦
క్రుచ్చుచుండు. ౧౯-౨౬

సీ॥ ఆస్తికు లౌనన ♦ నాస్తికుల్ లేదన, నెసఁగు నేర్పులకు దా ♦ విత్తువేల?
బహుళశంకలకుఁ దా ♦ వలమిత్తు వదియేల? మాయలతోడనే ♦ మలయుటేల?

పలువిధ మతములు ♦ ప్రబలనిచ్చుట యేల? జనులు తన్నుఁ గలాడఁ♦గనుట యేల?
పాపంబులను తోల్తఁ ♦ బండనిచ్చుట యేల? మొలకలో గిల్లుట ♦ తెలియవేల?
ఆ॥ మొలవ నిచ్చు టేల? ముదుర నిలుపు టేల? శ్రమలఁ బొంది తుదకుఁ♦జదుప నేల?
తెలిసి తెలియకుండు♦ తెరచాటు బ్రదు కేల? స్పష్టపఱుపకిట్లు♦చంపు టేల? ౧౯–౨౮
సీ॥ మఱచిన తెఱఁగేలఁ♦మఱవని వెర వేల? యెఱుగకుండుట యేల?♦యెఱుఁగు టేల?
వదలియుండుట యేల? వదలకుండుట యేల?♦యంటియుండుట యేల? యంట వేల?
ఒక్క-రూపం బేల; పెక్కు రూపము లేల? తిను టేల తిండికై ♦ తిరుగు టేల?
పుట్టించు టది యేల? పాలియించు టది యేల? నడుమఁ జిక్కులు వెట్టి♦నలఁచు టేల?
తే॥ దేహమును పొందు టేల? యీ♦త్రిప్పు టేల? ధర్మ సంస్థాపనమునకో? ధరణిజనుల
కెల్ల నాదర్శనమునకో? యేమి తెలియు? నీదు మాయలు కల్లలో? నిక్కువములో?
సీ॥ కర్మఫలంబుల ♦ కై జన్మ మొసఁగెదు, కర్మల నంటక ♦ కదలు వారి
కానంద మొసఁగి త♦న్మానసంబుల నుందు, మునులకు మొదలి ము♦మ్మూర్తులకును
జ్ఞానులౌ వారి క ♦ జ్ఞానులౌ వారికి, నెల్లవారికిఁ దెల్ల ♦ మెఱుఁగఁబడవు
పెనఁగినవారు చ ♦ చ్చినవారు కని దుఃఖి, మొందువారలయందు ♦ నుందు వనుట
తే॥ యిప్పు డిచ్చట నీయొద్ద♦నెఱుఁగనయ్యె, వెడఁగు వెడఁగు వివేకి వి♦వేకమీవు
నీది స్థిరగుణం బెయ్యదో? ♦ నిశ్చయముగ, నెఱిఁగి కొఱలేక యెఱిఁగింప ♦
నెవరి తరము? ౧౯–౨౯

తే॥ కార్తికేయకందము నొల్వఁ♦గడఁగునంత, లోన నేమియు లేకుండు♦జానుదోఁప
నీ వవతరించియును నిజ♦మెఱుఁగ నీవు, నీదు మాయలఁ దెలియంగ♦నేరమయ్య!
తే॥ అని నుతించుచు గరుడుండు ♦ తనువుదీప్తిఁ, దమముఁ దోలుచు రాఁ గాంచి ♦
దాశరథియు
వింతవాఁ డెవఁ డని చూచు♦నంతలోన, వచ్చి చెంగట నిలిచె స♦ద్భక్తి తోలఁక.
†చ॥ నిలిచినయంత నాగములు ♦ నెమ్మదిగా ధనముల్ గుణంబు ని
ర్మల యశముల్ గలట్టి విభు ♦ మన్ననఁ జెందిన వారి యంగదల్
తొలఁగిన చందమై కలువ ♦ తూఁటికి సన్నని దారమంతయుం
దెలియఁగ రాక మాయమయి ♦ తీఱె జగంబులు సంతసిల్లఁగన్. ౧౯–౩౦
క॥ ఎఱకల కరువలిచేఁ దమి, పఱచుట యేగాక మేనఁ♦బ్రబ్బిన యలుఁగుల్
తొఱఁగెను దద్దులతో డను, నెఱి తెలివరి కంటఁ గట్టు♦నిందయుఁ బోలెన్
తే॥ క్రూరకర్మ లధర్మ లిం♦ద్రారులందు, మందునకు నొక్కఁడే నును♦ఱొంద లేదు
క్రొత్తసృష్టిలో జీవుల♦కొమరు దాల్చి, వానరులు లేచి యుత్సాహ♦వంతులైరి.

---

† ఇంద్రజిత్తు ప్రయోగించిన నాగములు తిరువెణ్ణెయ్ నల్లూరున నుదారుండగు జటప్ప తమ్మని శరరాముని గాంచిన యాచకులయు బంధువులయు ఆఁకలివలె తొలఁగినవి. అనిమూలము.

ఉ. నీతివిదుండు రాఘవుఁడు ♦ నెమ్మది లేచి నమస్కరించు వి
ఖ్యాత చరిత్రు లక్ష్మణుని ♦ గాఢముగాఁగఁ బరిష్వజించి యు
ద్వీతటి బాముగూర్చు నిధి ♦ యే తొలఁగించె నటంచు వానరో
త్పాతము ప్రాణముం బలెఁ గ♦రంబున దువ్వుచుఁ బల్కె వాక్పటుత్వతన్.

మ॥ స్థిర దోషాకరు లీల నొవ్వ నఖ రా♦జింబొల్చు బ్రహ్మాస్త్ర! దు
ర్భర దుఃఖాంబుధినుండి తేల్చితి శివుఁ♦ ప్రాప్తిస్థ బ్రహ్మాంబు నా
గరుణామూర్తివి నీకుఁ బ్రత్యుపకృతిఁ ♦ గావింప నేనుండనా! స
త్పురుషుల్ ప్రత్యుపకారముం గొనఁగ సం♦తోషింతురే యెయ్యెడన్!

శా॥ ఏమిం దోఁపక వేఁగుచున్న యిటకే ♦ వేతెంచి మా ప్రాణముల్
ప్రేమన్ వెండి యొసంగి కాచుటలతో ♦ నిద్ధప్రచారోక్తులి
ట్లామోదంబుగఁ బల్కుచుంటివి మహా ♦ త్మా! దీనికిన్ సాటిగా
మేమేకానుక లీయఁగాఁగలము? మా♦మేరల్ మహాల్పంబులౌ. ౧౯-౩౭

శా॥ సందేహించుచునున్న ప్రాణముల ని ♦ చ్చెంగూర్చు పుణ్యాశయా!
నిబందెన్నండును చూడలేదు చెలిమిం ♦ బొల్పార దొక్కండు మా
యందుంబైకొనలేదు నీకుఁ గొఱయే ♦ యుండంబునన్ లేదు మా
చందంబారసి తెల్పు చేయఁదగు క ♦ ర్జం బెద్దియో నున్నచో. ౧౯-౩౮

మ॥ అను శ్రీరాముని ప్రేమపూర్ణ విమల ♦ వ్యాహార మాలించి య
ద్వినతాపుత్త్రుఁడు కేలు మోడ్చి యనఘా! విద్విడ్వధానంతరం
బున వత్తున్ మన ప్రాఁత చుట్టఱికముల్ ♦ మోదంబుతోఁ బూర్తిగా
విన వాక్రుచ్చెద పీడుకొలె యనుచున్ ♦ విచ్చేయుడుం గాంచుచున్.

చ॥ పిలువక వచ్చి జీవములఁ ♦ బ్రీతి నొసంగె నుదారుఁ డీతఁ డే
వలనను మాఱుమేలు మన ♦ పాల గ్రహింపఁడు లోకమందు పు
ణ్యులు తమయంత వచ్చి జని ♦ నొవ్వులఁ దీర్తురు గొప్పలాభముం
దలఁచియె వారిదంబు జన ♦ తా ఘన తాపము పాపుచుండుటల్?

చ॥ అని రఘురాముఁ డాడఁగ మ ♦ హాబల నూనుఁడు దేవ! లక్ష్మణుం
డని మరణించె నంచు మిథి ♦ లాధిప నందన కుందు నొందఁ గా
వున విజయోద్ధతి స్నిదురఁ ♦ బొందిన రక్కసిమూఁక భీతిలన్
గొనకొని సింహనాదము న ♦ కుంఠిత రీతి నొనర్తమా యనన్ ౧౯-౪౦

మ॥ ధరణీజాపతి మంచిదే యనఁగ స ♦ ప్తద్వీపముల్ సప్త సా
గరముల్ సప్త కులాచలంబులు కలం ♦ గన్ సప్త మేఘంబులున్
బరపై ఱాళుల రాల్ప దిక్కు లగలన్ ♦ బ్రహ్మాండ భాండంబు చిం
దఱగా వానరవీర సంతతి మహా ♦ ధ్వానంబు గావింపఁగన్. ౧౯-౪౧

మ॥ అకలంకాత్మ ధరాత్మజాత మదిలో ♦ నారాటముం గూర్పఁ ద్రుం
బకు వక్షంబునఁ గాఁడు మారుశరముల్ ♦ వక్షంబుఁ దొల్వంగ స
జ్జక సెజ్జం బొరలాడు పంక్తిముఖుఁ డా ♦ శబ్దంబు నాలించి యిం
చుక యోచించి నిజస్థితిం దెలియఁగాఁ ♦ జూచెన్ విలోలాత్ముఁడై. ౧౯౪౩

మ॥ జనకాజ్ఞన్ జడలూని ధర్మమును సం ♦ స్థాపించి దుష్పాప వ
ర్తనులం గూల్పఁగఁ గంకణంబు గొను శ్రీ ♦ రామున్ మనంబందు చిం
తన గావించుచు నున్న సీతయును సీ ♦ తాదేవిపైఁ బ్రేమ ని
ల్పిన మూఢుండును తక్క నిద్రిలని జీ ♦ వింగాన మాలంకలో. ౧౯౪౪

మ॥ ఆ శబ్దంబును విన్న రావణుఁడు కో ♦ పావిష్టుఁడై లేచి యా
కీశవ్రాతము లక్ష్మణుండు ననిలోఁ ♦ గీడొంది రన్నట్టి సం
దేశం బెంతటి సత్యమో? యనకులా ♦ ధీశాన శింజాన మా
కాశం బంటెను వానరావళుల పె ♦ న్గర్జా నినాదంబుతో. ౧౯౪౫

తే॥ రామ కోదండ మొసఁగె ని♦ర్ఘాతరవము, లక్ష్మణుని ధను వండగో♦శముఁబగిల్చె
హనుమ గర్జ శ్రవణభేరి♦యగలఁజేసెఁ, దరణిసుతు గర్జనంబు రో♦దసిని నించె.

తే॥ అంగదుం డార్చుచుండె నీ♦లాది కేశు, లుత్సుకత్వంబుచేఁ జేయు♦నుగ్రరవము
బ్రహ్మగోళంబులోన వె♦ల్పలను నిండెఁ, బాశమున నుండి వారు వీ♦డ్వడిరినిజము.

క॥ అనిలేచి పంక్తి కంఠుఁడు, చనియెను వడి నింద్రజిత్తు ♦ సదనంబునకున్
మునువెనుకల ఖడ్గలు దీ, ప నికరములు వట్టి దనుజ♦వనితలు నడవన్. ౧౯౪౬

తే॥ చేలములు జాఱుచుండఁగఁ♦గేలఁబట్టి, నెఱి కురులు వ్రేల మత్తెక్కు ♦నిదురకనులు
వ్రాలఁ దడఁబడు నడకతో♦వచ్చినారు, మధ్యమధ్యఁదూఁగుచుఁదటి♦న్మధ్యలపుడు.

తే॥ మద్యపానంబు కూర్కు నా♦మధ్యఁ గలలు, కనుల బరువును తోఁచితోఁ♦పనివిధమ్ము
పాట లందెల కొలఁది శ♦బ్దమ్ముగలుగఁ, దడఁబడుచు నడచిరి దేవ♦తరుణులపుడు.

తే॥ మొగులునకునల్పుగల్పించి♦పొగలునించి, పూలుతుఱిమినట్లుండు కొ♦ప్పులును నీల
నయనములును కెంబెదవులు♦నొరు గలుగు, పడఁతు లూఁగుచుఁ దూఁగుచుఁ♦
బడుచుఁ జనిరి. ౧౯౫౧

సీ॥ మధురసాలామృత♦మాధుర్యములఁజేర్చి, కలుకుల పలుకులు♦గాఁ గదించి
హరిణ మత్స్యాబ్జంబు♦లందలి సౌందర్య, ములఁ దీసి సోగ క♦న్నుల నమర్చి
తక్కు సుందర వస్తు♦తతినుండి కొన్నట్టి, మురువున నవయవ♦ములు సృజించి
చిత్రసృష్టిగ బ్రహ్మ♦చేసిన చెలువలు, దశముఖు నిరువెస♦దవిలి రాఁగఁ

తే॥ ప్లవగ భీకర రవములు♦చెవులఁబడుదుఁ, బిడుగు రొద విన్న భుజగుల♦వడువుగాఁగఁ
సింహ గర్జనమును విని♦చిదగొదవదుఁ, వారణముల చందము దైత్య♦వరులు పొంద.

తే॥ త్వరగఁ జని పెద్దకొడుకు సౌ♦ధంబుచేరి, గాయములనుండి నీచూరఁ♦గ్లమము నెంది
సింహఘాతంబుచేఁ జేవ♦చెడిన గజము, చెలువునను బెగ్గిలెడి యింద్ర♦జితునిగాంచె.

ఉ॥ లేచి నమస్కరించు దిట ♦ లేక కరంబులు శక్తిహీనతం
దోఁచు విధంబునన్ వినతి ♦ తో మెలమెల్లన మ్రొక్కు పుత్త్రకున్
జూచి యిదేమి చాల శ్రమ ♦ స్రుక్కితి? వేమి ఘటిల్లెఁ? జెప్పుమా
దాఁచక యంచుఁ బల్మెఱు లె ♦ దంగొని వేఁడఁ గుమారుఁ డిట్లనున్.

చ॥ కవచము పట్టు వీడినది ♦ గాటపు టొమ్మునఁ జెప్పరాని లా
ఘవమున దూసిపోయినవి ♦ కాండచయమ్ములు మేరమీఱ దా
నవకుల చంద్ర! మిక్కిలిగ ♦ నల్లయు వెల్వడె మేనుపోలె మా
య వలన లక్ష్మణుండు మృతి ♦ నందక యుండిన నేమియౌదునో! ౧౫౫

చ॥ హరిహయుఁడున్ హరుండు హరి ♦ యుక్కఁడు మున్నగువారు సేయు సం
గరముల నింతగా నలయి ♦ కం గొనలే దివు డాముసట్టి దీ
న రవము మున్నొకప్పుడుఁ గ ♦ నంబడ దమ్మనుజేంద్రు బల్మి యు
జ్జ్వరె! వివరించి తెల్ప నొక ♦ చాపముతోడిది గాదు నాయనా! ౧౫౬

చ॥ అనుజుని శక్తియిట్టి దగు ♦ నగ్రజు శక్తి తలంచి చూడఁగా
మనకది తెల్పఁగా వలఁతి ♦ మాత్రము గాదు పయిన్ మఱేమిగాఁ
జనునొ వచింపఁగాఁ దలఁపు ♦ చాలదు చూచెదుగాక గెల్వమే
మనకగు నంచు నిక్కటలు♦మా పొరపాటగు మాను నాయనా! ౧౫౭

ఉ॥ వానరవీరులం దునిమి ♦ వారక లక్ష్మణుఁ గూల్చి గెల్వమున్
నేను గడించుటల్ వినుము ♦ నిక్కము మాయను నాగపాశముం
బూనుటచేతనే; యిఁకను ♦ భూమిజభర్త యొకండ నిల్చెఁ బైఁ
గా నగు కార్యమెల్ల జరు ♦ గందగు నంచు వచించు నంతటన్. ౧౫౮

ఉ॥ రావణుఁ డిట్లనున్ గుణ వి♦రావము లక్ష్మణు వింటినుండి పై
తావులు బ్రద్దలౌ నటులు ♦ తా రొక్కనె వానర సింహనాదముల్
మేవుకొనెం దివంబు రణ ♦ మేదినిఁ బుట్టిన గొప్ప ఘోషముల్
నీవు వినంగలేదొ యన ♦ నివ్వెఱఁగొంది కుమారుఁ డిట్లనున్. ౧౫౯

ఉ॥ వారలు నాగపాశమున ♦ బంధితులైరి మొగంబులందు తే
జో రమ డిందెఁ జావక య ♦ సుప్రజ మొందుట సత్యమానొకో?
యేరికి దానిఁ దప్పికొన ♦ నిమ్మగుఁ? దప్పిన దైవశక్తికిం
దూఱు ఘటిల్లదే? యనుచుఁ ♦ దూఱి తలంచుచు నుండు నంతటన్.

ఆ॥ వేగు లరుగుదెంచి ♦ విభునకు మ్రొక్కంగ, నాతఁ డాత్రపడుచు♦నడుగునంత
వారలిట్టు లర్థ♦వంతమౌ వాక్కులఁ, బలికి రధిక నయము♦భయము గదుర.

ఉ॥ పాశ నిబద్ధులై శర వి ♦ పాటిత దేహులునై రణంబునం
గీశులుఁ దమ్ముఁ డుండఁ బరి ♦ కించి యలంగి తపించి యేడ్చి నీ
తేశుఁడు మిక్కిలిం గినిసి ♦ యిత్తఱి లోకములెల్ల నొక్కటన్
నాశ మొనర్తునంచు జత ♦ నం బొనరించుచు నుండునంతటన్. ౧౬౨

చ॥ గరుడుఁడువచ్చె వాని యెస ♦ కంబగు రాకను గాంచి నాగముల్
తురతురఁ గట్లువీడి చిఱు ♦ తున్కలుగా నశియించె వారి ము
మ్మరమగు మేనిగాయములు♦మాసెను మున్పటికంటెఁ దేటయున్
దిరము బలంబు గల్గి యటు ♦ తేఁకువ నార్చిరి వార లయ్యెడన్.

ఉ॥ నావుడు రావణుం డనియె ♦ నాదు కుమారుని నాగపాశ మీ
శేవను వైనతేయుఁడు ఘ ♦ టిల్లఁగ నాశిలెనేమి? వానికిం
గావర మింతగల్గెనె? వి ♦ కావిక లయ్యెను నాప్రయత్నముల్
నా విధులిట్టులై వెలఁగ♦నా గరువంబును మంటఁ గల్పనే? ౧౬౪

సీ॥ పదునాల్గు లోకంబు ♦ లుదరంబున నడంచి, వీడుచుండు ననెడి ♦ వెద్దకీర్తి
పడసిన వెన్నుండు ♦ బవరంబు నాతోడ, నొనరించు నాఁడు భీ ♦ తిని వహించి
జగములన్నియుఁ బెక్కు♦సార్లు చుట్టిననాఁడు, డాఁగురించి కడలి♦డాఁగునాఁడు
అల్ల వైకుంఠంబు ♦ కొల్లవెట్టిననాఁడు, నాశరమ్ము లురమ్ము ♦ నాటునాఁడు
తే॥ బరియలును వీఁపు బాహువుల్ ♦ నెఱఁకులంటఁ, గ్రుచ్చి తఱిమిననాఁడు నీ ♦ గ్రుడ్డిగరుడి
చూడదో? శక్తిలేదో? పి♦చ్చుకలమీఁది, కేగెనో! నాఁటి కడిమి నేఁ♦డెఱుఁగ దేమొ?
తే॥ కాఁగలది కాకమానదు♦కడచి బ్రదుకు, వారి నెట్లయినం జంప♦వలయుఁగాదె?
యీవ తగుదు చేయుము తార్క్ష్యుఁ♦డీలనొంద, ననుడు మేఘనాదుఁడు తండ్రి ♦ కనియె నిట్లు ౧౬౬

తే॥ నేఁడు మాత్రము శ్రమనీఁగ♦నిలిచి యెల్లి, వెడలి బ్రహ్మాస్త్రమున మనో♦వేదనంబు
నీకుఁ దొలఁగింతు ననిపల్క♦నిర్జరారి, మంచిదని చేరెఁ దన తల్ప♦మందిరంబు.

శ్రీ రామ.

కంబరామాయణము.

యుద్ధకాండము :: ఉత్తరభాగము

---

౧౯ సేనానాయక వధ పటలము. (౧-౨)

తే॥ మిన్నులము పెడబొబ్బలు♦విన్న దైత్యు, లడరి శంఖ భేర్యాది వా♦ద్యములు చెలఁగ
సమర కౌతూహలంబు డెం♦దములఁ బొడమ, ననురవిభుఁ జేరి యానతి♦యడుగునంత.

తే॥ఐవరమునకీవునమ్మహా♦పార్శ్వతోడఁ, బొమ్ము ధూమ్రాక్షయను దశ♦ముఖుని గాంచి
విన సహింపక దూతలు♦వీరుచేయు, చేఁత లించుక వినుఁడని♦చెప్పిరిట్లు. ౨

చ॥ రథములు వోవ వారణ తు♦రంగములెల్ల నశింప రాక్షసుల్
క్షుధగొని పోరునేసి యనిఁ ♦ గూలఁగ నింద్రజి యొంటి నిల్చుచో
వ్యథగొని లక్ష్మణాస్త్రములు ♦ వచ్చెనదో యిదో యంచుఁ గొంకుచున్
బథము దొలంగి వావిడిచి ♦ పాఱినవారలు ధీరులే యనన్. 3

తే॥ క్రూరకర్మంబులను జంకు♦గొంకు లేక, చేసి యలవాటు పడినట్టి♦చేయిగాన
దశముఖుం డదివిని ఘోర♦దావవహ్ని, కరణి మండుచు వారలఁ♦గట్టఁబనిచి. ౪

—: రావణుం డింద్రజితునిచక్రరక్షకుల ముక్కులుగోయ నాజ్ఞాపించుట :—

తే॥ వీరిసేవ యిట్టిది యంచు♦నూరివార, లెఱుఁగ నాసికగోసి యూ♦రెల్లఁ ద్రిప్పి
విఱువుఁ డంతియచాలును♦వేఱువలదు, పొండనఁగఁ గింకరులు కోయఁ♦బూనునంత.

ఆ॥ వలదు వలదటంచు♦వారల కడ్డంబు, వచ్చి యాఁపి పంక్తి♦వదనుఁ గాంచి
యేమిసేయఁదలఁచి♦తిది ధర్మమే? యంచు, మాల్యవంతుఁ డనియె♦మఱియునిట్లు.

చ॥ గెలిచినవార లోడుటయు ♦ గెల్వనివారలు వెండి గెల్చుటల్
తలఁపఁగ నైజమై పొనఁగు ♦ ధారణియందు మగంటిమిన్ సదా
చలనములేక నిల్చుకొనఁ ♦ జాలినవాఁ డొకరుండు కల్గునే?
వలపులఁ గూర్చుచుండు జయ ♦ పంకజగేహిని దాంతచిత్త యే? ౭

తే॥ పరబలం బించుకేనియు♦నరయవలదె?, తొల్లి నిర్జరసేనలు♦వెల్లివిరిసి
వచ్చి యోడవె? యంతతో♦వాసవుండు, జతనమును మానుకొనియెనే♦జగమునందు?

చ॥ వరుణుఁడు కంపితాంగుఁడయి ♦ పార్థివ వీరుని చేరవచ్చి తా
శరణమునొంది జీవముల ♦ జానుగ నిల్పుకొనంగఁజాలె నీ
పురువులు చూడ లెక్కకును ♦ పోల్పఁగఁజాలినవారె? ఘోర సం
గరమున వారితో నెదురఁ ♦ గా వశమే? యిది నీవెఱుంగవే? ౯

క॥ పొలిసె నలువది వెల్లువల్ ♦ కలనియందు, వీరు మువ్వురే ప్రాణమ్ము ♦ లార నిలుపు
కొన్న వారు గావున వీరి ♦ కన్న నెవరు, ప్రథన చాతుర్యమును బయ ♦ ల్పఱచినారు?

చ॥ చెడియెను నాగపాశమును ♦ చేడ్పడి యర్ధముకంటె హెచ్చుగా
మడిసె బలంబు నీవు నని ♦ మానవనాథుల నేర్పు పెంపు న
గ్గడువుగఁ గాంచివచ్చితివి ♦ గాదె కుమారునితోడ నుండమిన్
జెడుగుగ నెంచి ముక్కలను ♦ చెక్కదె? యియ్యది యుక్తకార్యమే?

తే॥ లక్ష్మణుని పేరుసెప్ప నీ ♦ లంకలోని, జనులు తమతలుపుల మూసి ♦ కొనెడివారు
ఎవరినాసిక గోసెదో ♦ యెంచిచూడు, జగము కలదాఁకఁ గోసిన ♦ నమయునేమి? ౧౨

తే॥ దూతయై వచ్చినట్టి వా ♦ తూలసుతుని, ఢాకకోడి ద్రొక్కినవారు ♦ సోఁకులందు
పెక్కురున్నారు వారలు ♦ ముక్కలొంది, యున్నవారలు కోయక ♦ యుంటివేల?

ఉ॥ సీతను వీడమిం గలుగు ♦ చిక్కులచే మనవీరు లెందఱో
యీతల శత్రురాజి వధి ♦ యింపఁ బ్రతిజ్ఞలు చేసిపోయి రా
రీతిగఁ జేసివచ్చు నొక ♦ రిం గనమింతకు రామలక్ష్మణుల్
సీతలఁద్రొక్కి నిల్చి రిఁక ♦ నెవ్వఁడి నెల్లర ముక్కలూడ్చెదే? ౧౪

చ॥ అనవిని వారు డెందముల ♦ నంజిక యించుక మాని కేలు మో
డ్పున గదియించి దైత్యకుల ♦ ముఖ్యుని గాంచి క్షమింపుదేవ! మా
మనముల నెందు రోసినను ♦ మాయలు మోసము లేదు సంగరం
బున ఘటియించు దుస్థితులఁ ♦ బూర్తిగఁ దెల్పెద మాలకింపుమా. ౧౫

మ॥ విరథుండై తనయుండు శక్రజితుఁడే ♦ విన్వీథి కేతెంచి శం
బర మాయల్ పచరించి ప్రాణములతో ♦ బైల్పడ్డవాఁడయ్యె మా
తిరముల్ సెప్పఁగనేల? దేవ! యిఁక ధా ♦ త్రీనాథ శీర్షంబులన్
జరణాబ్జంబులచెంత నుంచెదము ని ♦ చ్చల్ నీవు మోదింపఁగన్. ౧౬

ఉ॥ పంపుము పంపితేని యన ♦ వద్య రణంబున నేఁట రేపటన్
చంపిర యంచో చంపఁబడి ♦ చచ్చిర యంచునో విందుగాని వం
శంపు గురుత్వమే చెడఁగ. ♦ జాఱిరి తూఱిరి పాఱిరంచు నీ
చంపు వచస్సులన్ వినఁగఁ ♦ జాలవు మన్ననచేసి పంపవే. ౧౭

చ॥ అని శపథంబు సేయుటయు ♦ నాయుధపాణుల బంతి వెల్వలన్
దనుజ వరేణ్యుఁ డంపె రథ ♦ దంతి తురంగము లన్నితోడుగా

నను౛ుచు యజ్ఞశాత్రవు న ♦ హార్పతి శత్రుని మాల్యవంతుతో
ఘనుఁడగు వజ్రదంష్ట్రుని ని♦కాయముఁ గాయఁగఁ బంపు నంతటన్. ౧౮

ఆ॥ నింగి ముంగె ధూళి♦నిర్జరేంద్రులు కనుల్, గప్పుసేన మేర♦గాంచలేక
కనులు మూసికొనిరి♦కరముల నెవరికి, నైతిగాక యుండె♦నరసి తెలుప. ౧౯

తే॥ కాళ్లు గలిగిన కొండల♦కరణినొప్పు, హస్తిఘటలపైఁ డెక్కెంబు♦లలల వీవఁ
గైదువులు జలచరముల♦గతిఁ జలింప, నేమి రవముతో సేన వా♦ర్నిధిని పోలె.

క॥ శరనిధికై వడి భేరులు, మొరసెను కరు లిరులతో స ♦ ముద్రముతో మ
చ్చరికముగొని గీపెట్టెను, హరులును సకిలించె మిత్తి♦యఱచినభంగిన్. ౨౧

క॥ నడగంద్రు నడచు జడమున, నడవక సిడి లెక్కగొనక ♦ నాగంబులు పై
జడదముల జలముఁ బీల్చుచు, నడుగిడకయె నిలుచు నడచు ♦ నామిక తోడన్.

తే॥ కైదువులకాంతి భూషణ♦కాంతితోడఁ, దురగ వారణ స్యందన♦స్తోమములకుఁ
గల యలంకార కాంతితోఁ♦గలిసి పరవి, దశదిశల నున్న యిరులను♦తఱిమి చంపె.

తే॥ వచ్చు సేననుగని ధరా♦వరుఁడు కినిసి, దనుజచమువుతో వచ్చెడు♦ఘనుఁడు శక్ర
జితుఁడో కాఁడో తెల్పుమ యన♦శిష్టగుణ వి, భూషణుఁడు విభీషణుఁడు రా♦
మునకు ననియె. ౨౪

మ॥ గుహలోనుండి క్షుధాగ్ని రేఁపఁ బెలుచన్ ♦ ఘోషించుచున్ దుర్భయా
వహ రోమంబున నిప్పులం గురియుచున్ ♦ బాలేందు రేఖా సమో
న్మహ దంష్ట్రారుచులొప్పఁ దూణములు క్ర♦న్నందాల్చి కైవింటితో
బహుళాభీలత వచ్చునాతఁడు మహా ♦ పార్శ్వుండు రాజోత్తమా!

క॥ జ్వాలాభీలములగు క్రూ, రాలన నేత్రములతోడ ♦ నలరారుచుఁ బె
న్నాలుక నార్చుచు వడి వా, తూలగతిన్ వచ్చువాఁడు ♦ ధూమ్రాక్షుఁడగున్.

ఆ॥ వదరుబోతు శూల♦పాణి! యీతల నీది, యా యటంచు డాయ♦నరుగువాఁడు
కాళులొప్పు కొండ♦కరణి వచ్చెడువాఁడు, వజ్రదంష్ట్రుఁ డనఁగఁ♦బరఁగువాఁడు

క॥ పెదవులఁ గొఱికెడు నాతఁడు, నెద గాలిని గెలుచు తురగ♦మెక్కినవాఁ డు
న్మదుఁడు రణభయద రూపుఁడు, వదసద్జ్ఞ విహీనుఁడగు పి♦శాచుఁడు రాజా!

ఆ॥ వనధికంటె రవము♦వహ్నికంటెను వేఁడి, గలుగువాఁడు రథము♦గలుగువాఁడు
సూర్యశత్రు వనఁగ♦శోభిల్లువాఁడు త, త్ప్రాంతగతుఁడు యజ్ఞ♦వైరి యధిప! ౨౯

ఉ॥ ఎట్టని శాలి సస్యముల ♦ యెన్నులఁబోలు తురంగ సంఘముల్
బిట్టుగఁ గల్గువాఁడు రణ ♦ భీకర కర్ముఁడు నెట్టి కార్యముల్
వట్టుగఁ జేయఁగాఁ దగు త ♦ పః ఫలయుక్తుఁడు దూరదర్శియున్
గొట్టున శూలినైతెడి య♦కుంఠిత సత్త్వుఁడు మాల్యవంతుఁడా. ౩౦

ఆ॥ అనుచుఁ దెలుపుచుండ♦నినకుల వరునకు, జయము జయ మటంచు♦సవ్వడించి
ప్లవగవరులు దనుజ♦బలములపై రాలు, తరులు గొనుచుఁ బోరఁ♦దఱిసినారు. ౩౧

ఆ॥ ప్రళయజలధినుండి ♦ వడగండ్లు రాలిన, కరణి విండ్లనుండి ♦ శరచయమ్ము
వెడలుచుండ శిరము♦లెడలి కోఁతులు పెద, వులను కొఱుకఁ జచ్చి♦యిలకు దొరలె.

ఆ॥ తరులు గిరులు వైవఁ♦గరులును తురగంబు, లరదములును వీర♦వరుల శిరము
లాదిశేషు పడఁగ♦లడఁగంగఁ గుప్పలు, గూలిపడియెఁ గదన♦కువలయమున. ౩౩

తే॥ అమరవైరులు వైచు చ♦క్రములు త్రెంప, బాహువులు పాదములు పెను ♦ వాలములును
విఱిగి మోచిన గిరులతోఁ♦దరులతోడ, నడఁగి గ్రుక్కుమిక్కురనక♦పడిరి హరులు.

తే॥ పరువడిం దెసలకు దాఁటు♦పాటవంబు, నెలయు ఘోటకరాజి నా♦శ్వికులు రేఁచి
వీచినట్టి తోమరములు♦వీరవర శ, రీరములఁ గ్రొచ్చి పుడమిని♦గ్రెంచి చొచ్చె.

తే॥ బిఱ్ఱుబిఱ్ఱున వనచరుల్ ♦ వీచు శిలలు, పడగ లురలంగ వోఢల ♦ పండ్లురాలఁ
దలలు వ్రీలఁ బాతకుల గొం ♦ తులును తునుఁగ, నేనుఁగులు పీనుఁగులుగాఁగ ♦ నిలను గూల్చె. ౩౬

తే॥ కరక లురలంగ గుహలకుఁ♦బరుగులిడెడు, చిలువలంబోలియాశ్వికుల్♦చెలఁగవైచు
శూలములు కుంతములు వాన♦రాలి యొడళు, లందుచొచ్చి యుచ్చును సొమ్మ♦యలఁత యెసఁగ. ౩౭

తే॥ వారణములు తోఁకల మోఁదు♦వానరులను, దొలఁగివారలు కాళులఁ♦ద్రుంత్రువాని
కొంద ఱవ్వాని నెత్తి ర♦క్షోగణంబు, చదియవైచి యార్తురు రణ♦క్ష్మాతలమున.

తే॥ ముందునకుఁ ద్రోచికొని వచ్చి♦పొందనేయు, కపుల రాలచే నసురలు♦కలనఁబడిరి
వారి విండ్లనుండి వెడలు♦నారసములఁ, దునిసి పండ్లిగిలించి కోఁ♦తులును కూలె. ౩౯

మ॥ ధర సౌత్సుక్యముఁగూల్చ హేతువగు దు ♦ ర్దారిద్ర్య చింతార్తి యం
తరమం దెక్కుడుగల్ల వేదనను వం ♦ తంగుందు ఖిన్నాత్మ ము
క్కొరయుంబట్టఁగ నూపి రూడునను లో♦కోక్తి క్రమంబంది వా
నర శైలంబుల స్యందనాక్షములు భి ♦ న్నంబొంద నిల్చెన్ హరుల్. ౪౦

తే॥ మరణమొంద నాధోరణుల్♦మత్తకరులు, రక్తనదములఁ డెక్కెముల్♦రాజిలంగఁ
దిరిగె మాలుము లందఱుఁ♦ద్రెళ్లునంతఁ, గడలి స్వేచ్ఛతోఁ దిరుగాడు♦కలములట్లు.

క॥ పోఁడిమి చెడి యాశ్వికతతి, పాడఱఁ బంకమునఁ బడుచు ♦ వాంతుల రక్తం
బోడిగిలఁ గ్రక్కుచుండెడు, బాడబములు బాడబమ్ము ♦ పగిదిం దోఁచెన్. ౪౨

తే॥ వానరులు వైచు కొండల♦వలన నలఁగి, రూపుమాసిన దనుజుల♦కోపుచూడఁ
జిరము కూడిమాడిన వారి♦చెలులె వచ్చి, చూచి గుర్తింపరానట్టి♦చొప్పు గలిగె.

తే॥ హనుమ యెదిరించె ధూమ్రాక్షు◆సంగమందు, మాఱుకొనియె మహాపార్శ్వ◆
మాల్యవంతుఁ
జెనకె నీలుండు పనసుండు◆ మొనసి తాఁకె, నాయియఁగు పిశాచుని రణ◆క్ష్మాతలమున
తే॥ సూర్యశత్రుని మార్కొ◆నె సూర్యసుతుఁడు, యజ్ఞశత్రుఁ బీడాడె రా◆మానుజన్ము
వీరుఁడగు వజ్రదంష్ట్రుండు◆ బారిసమరు, చున్న ఋషభుని డీకొనె◆నుత్సహించి. ౮౯
ఆ॥ దనుజ నాయకులును◆వనచర నాయకుల్, కదనమందు వాఁకి◆కసిమసంగి
యొకరి నొకరు గెలువ◆నుత్సహించుచుఁబోరి, రుగ్రగతుల వేల్పు◆లుదరి బెదర.
ఆ॥ అట్లు పోరుచున్న◆యయ్యెడఁబదిలోన, నాఱువెల్లువలను◆హరిచయంబు
నలఁచె మిగిలినట్టి ◆ నాలుగు వెల్వాల, వెదకి లక్ష్మణుండు ◆ వేఁటలాడె. ౮౨
తే॥ కలిసినట్టి చందంబునఁ◆గాక యుదధి, రక్తజలధియే యుదియను◆రాణనొప్పె
ముత్తెములు గురిగింజల◆పొలుపుదాల్చె, మత్స్యములు పగడంబుల◆మాడ్కినలరె.
తే॥ జలధియెల్లను రక్తమై◆వెలుఁగుచుండ, పలువిధంబుల రత్నముల్ ◆ పద్మరాగ
సరణిఁ గనుపట్టఁ గుంభిమ◆స్తముల శుక్తులందుగలముత్తెములునొక్క◆యంగమయ్యె.
తే॥ ముమ్మరంబగు పోరిట్లు◆ మొనయుతఱిని, మాఱుకొన్న చీఁకటులను◆మదగజములఁ
దునిమి నెత్తుటఁదోఁగి యె◆జ్జనయి లేచె, ననఁగ భానుండు తోఁచె బూ◆ర్వాద్రిమీఁద.
తే॥ రాక్షసాంధకారముఁదోలి◆రామరవియు, నిరులఁ దోలిన తరణియు◆నిరవు రొప్ప
జగము తమమను పేరు నా◆శంబు నొంద, నుల్లసిల్లిన గతిఁ గాంతి◆యొప్పమీఱె.
తే॥ తమము తొలఁగ రుధిర సాగ◆రమును కరులు, తెప్పఁదేలిన జలధియుఁ◆గుప్పలైన
కుణప గణములు మితిమీఱి◆రణతలమున, నచ్చెరువుగఁ దోఁచెను భీతి◆పిచ్చలింప.
చ॥ ఉదయ గిరీంద్రమందు రవి ◆ యొప్పఁగ నెత్తురు వెంచలందునన్
మెదడుల పంకియం దొదిఁగి ◆ మిక్కిలి చుక్కలు ఱెక్కలున్న యా
ప్రదరములన్ శిలీముఖ వి ◆ వారము వ్రాలఁగఁ జచ్చువారివా
వదనములన్ జలేజములు ◆ వారక పూచిన చంద మేర్పడెన్. ౯౩
తే॥ కరులు హరులును తేరులు◆కలిసిపడిన, తలము విలయవాయువు వీవఁ◆గలఁగఁ బాఱి
యంబుదములు నక్షత్రంబు◆లమరరథము, లురలి ధరణిని కూలిన◆యొప్పుదోఁచె.
తే॥ విరియుకురులతో దనుజసుం◆దరులువచ్చి, యలమికొనఁ దమపతుల మే◆నులు రణోర్వి
వల్లులలమిన పెను వృక్ష◆వాటి కూలి, యున్న తెఱఁగునఁ గానంగ◆నొప్పెనపుడు.
తే॥ తమకు కౌనులు పీనస్త◆నములు రక్త, దీర్ఘ కుంతలములు గల◆తెఱవలు తమ
వరుల మస్తములోఁ గొన కటఁ◆దిరుగుచుండు, భూతములఁబట్టి చీల్చిరి◆పొడము కినుక.
తే॥ ప్రియుని యవయవములఁ గూర్చి◆ పెట్టి యొకతె, గుండెలను ప్రేవులను నక్క◆
గొనుచుఁబోవఁ
దఱుము త్రాణయులేక సం◆తాపమంది, కూలి జీవంబులను హాసి◆కూడెఁ బతిని. ౯౨

చ॥ పతుల భుజంబులం గొనుచుఁ ♦ బాఱెడు నక్కలఁ గాంచి దీన వా
క్ప్రతతుల వేఁడియున్ విడక ♦ పర్విడ వెంబడినేగి కైదువుల్
కుతికిలఁగూలునట్లు వడిఁ ♦ గ్రుచ్చుకొనం గడునొచ్చి యేడ్చుచున్
వెతగొని ప్రాణముల్ తమకి ♦ వీడిరి చేడెలు కొంద ఱయ్యెడన్. ౫౯

తే॥ కుణపరాసులలోఁ దగు♦లొ్కన్న పతుల, గాత్రముల వెదకుచునుండు♦కలువకంటు
లడవులం దమనంటులు♦విడిచిచనఁగఁ, దిరుగులాడు నాఁడునెమిళ్ల♦కరణి నుండ్రి.

తే॥ మడిచియున్నయొాడులతోడఁ♦గెడసియున్న, చెలువులంగనిజారత్వ♦చిహ్నములను
మఱుఁగుపఱుచుచున్నారను♦మౌగ్ధ్యబుద్ధిఁ, గినుకగొనిరి కొందఱు గోల♦వనితలచట.

తే॥ పతులమేనుల గుఱుతిడ♦వలనుగాక, జీర్ణ కవచంబులం దీసి♦చెట్టలపయిఁ
దమ నఖక్షతములఁ గని♦తలరి తలరి, పనవి కొందఱు జీవముల్♦పాసినారు. ౬౧

తే॥ అశ్రుపూరిత నయనలై♦యంబుజాస్య, లొక్క కొందఱుపతుల రో♦యుచుఁగడంకఁ
బీనుఁగులనుండి వెలువడు♦వెల్లులందు, పడి మునింగి జీవంబులఁ♦బాసినారు. ౬౨

—: ధూమ్రాక్షుండు హనుమంతునిచేఁ గూలుట :—

క॥ హనుమయు ధూమ్రాక్షుఁడు ముం, దునకు వెనుక కడరి యడఁగి♦తూఁకొనుచును పై
కొనుచును సములై పోగిరి, వినుద్రిమ్మరు లెల్లఁగాంచి♦విస్మయపడఁగన్. ౬౩

క॥ అసురయు నిరువది తూపుల, వెస మారుతి ఱొమ్ముదాఁక♦వీడిన నతఁడున్
విసిగి కసిమనఁగి పైఁబడి, పసచెడ నద్దనుజు తేరు ♦ భగ్నము చేసెన్. ౬౪

క॥ తే రవియ నింగి కెగసిన, వీరుని కైనున్నవిల్లు ♦ విఱిచెను రామ
ఖ్యారమణు తమ్ముఁ డురవడి, మారుతియును వాని సీడ్చి♦మహికిం దార్చెన్. ౬౫

తే॥ ఈడ్చి కడలి దాఁటినకాల ♦ నెగసి తన్ని, నిప్పు లుమిసెడు శిరమును♦త్రిపిత్రిప్పి
యూడ్చి కడలిలోఁబడనూకి♦యుబ్బరించి, యార్చె వానరావళులు మే♦లనుచుఁబొగడ.

—: మహాపార్శ్వుఁ డంగదునిచేఁ జచ్చుట :—

క॥ కోపము కన్నుల మిక్కిలి, దీపములవిధాన మండఁ♦దివిరిన పొగలున్
ధూపములఁబోల నొదవిన, తాపములను లెక్కగొనక♦దర్పితమతులై. ౬౬

క॥ సాహసముమీఱ విజయో, త్సాహంబున నొకరికొకరు♦తగ్గక శర సం
దోహమున గిరుల నమర, ద్రోహి మహాపార్శ్వుఁ డంగ♦దుండును పోరన్. ౫౯

క॥ కరిపై నుండ విసరుగతి, శరవింశతి నంగదుని భు♦జము నాట నిశా
చరుఁ డేయ రేఁగి రాక్షసు, నరదముఁ బైకెత్తి తిరుగ♦నవనికి వైచెన్ ౬౭

తే॥ విరథుఁడై వింటి నావల♦విసరివైచి, మొనసి కుప్పించి దైత్యుఁ డ♦మోఘమైన
శూలముం గొని ప్లవగరా♦ట్సూను వక్ష, మునకు సూటిగా గుఱిచూచి♦పూనియేసె.

క॥ మది సాధారణ శూలం, బిది గాదని యెంచి రామ♦నృపవరుఁడు మహా
　ప్రదరంబునఁ దుత్తుము త్రై, చెదరిపడఁగ నేసె సురల♦చిత్తము లలరన్ ౨౦
తే॥ శ్రీరఘుప్రవరునకు జే♦జే యటంచు, వంగదుండు మహాపార్శ్వ♦నడఁచి త్రొక్కి
　పదములంబట్టి మిక్కిలి♦పంగ టింపఁ, జెలఁగి నడిమికి రెండుగాఁ♦జీల్చివైచె. ౨౧

—: నీల మాల్యవంతుల యుద్ధము :—

తే॥ మాల్యవంతుండు నీలుండు♦మాఱుపడక, కదన మొనరించుచుండఁగఁ♦గాంచిసురలు
　తొల్లి యింద్రుఁడు పంక్తి వ♦క్త్రుండు పోరు, సరణి నున్నది యని విరుల్♦చల్లినారు.
తే॥ నీలుఁ డొక్క శైలము వైవ♦మాలియన్న, విల్లు విఱిగె వాఁడును విల్లు♦విడిచి వాలు
　పలక గొని యదలించుచు♦నిలువుమనుచు, నేలకుం దాఁటి యుక్కున♦నీలుఁ దాఁకె.
ఆ॥ వారలట్లు పోరు♦వడిఁగాంచి యెడసొచ్చి, కుధర మొక్కఁడెత్తి♦కుముదుఁడేసె
　నుగ్గునూచ మగుచు ♦ భగ్గున మండుచు, నసుర తేరు గూలె ♦ నంతమీఁద. ౨౪
తే॥ వృక్ష మొక్కండు నీలుండు♦విసర దాని, మాల్యవంతుండు వాలున♦మాల్చివైచి
　నీలు తలఁద్రెంప నెత్త నా♦కేలుతునిఁగి, నేలఁబడఁగూల్చె సౌమిత్రి♦నిశితశరము.
తే॥ శంపవంటి ఖడ్గముతో భు♦జంబు తెగియుఁ, గ్రమము చెడక దురము నేయు♦కఱకు సోఁకుఁ
గాంచి యిది యర్ధరథుతోడి♦కయ్యమనుచు, నవలఁబోరక సౌమిత్రి♦యవలికేగె. ౨౬
తే॥ ఘనభుజుని రామునొద్దకుఁ♦జనుచునున్న, లచ్చుమనుఁ గాంచి యమరులు ♦ మెచ్చిపొగడి
　రెవ్వ రీరీతి వీరత్వ♦మెసఁగియున్న, సమరధర్మంబు పాటించు♦చతురులనుచు. ౨౭
తే॥ యజ్ఞశత్రుండు వచ్చిరా♦మానుజన్ము, నిలిపి పాఱకుమని శర♦నికరమేయ
నాతఁడొక వాఁడియమ్ముచే♦నక్కవగుల, నేసి, కూల్చి యవ్వల రామ♦నృపుని చేరె.
తే॥ యజ్ఞశత్రుఁడు విలుద్రిల ♦ నవనిఁగూలె, గండుమిఱి కాలంగేలఁ♦గ్రతువులందు
జార్చుశిలలు లేవమ్యో వై♦శ్వానరుండు, స్వేచ్ఛగాఁ గుండములయందు♦వెలుఁగసాగె.
తే॥ తనదు జనకుని మున్నొక♦తడవ యడ్డ, గించి పేరొందు రవిశత్రు♦గీఁటడంచి
తండ్రికిం దగు పుత్త్రుఁడన్♦తరము గాంచె, సూర్యపుత్త్రకుఁ డారణ♦క్షోణియందు. ౩౦

—: ఋషభ వజ్రదంష్ట్రుల సమరము :—

తే॥ అగ్గలంబుగఁ దనతోడ♦నని యొనర్చు, వజ్రదంష్ట్రుని పెను తేరు♦వసుధఁగూల
హరులు సారథియును చది♦యంగ నొక్క, భూధరేంద్రమ్ముగొని ఋష♦భుండు వైచె.
తే॥ తెరుచదియఁ గార్ముకమును♦పాఱవైచి, దండముంగొని నేలకు♦దాఁటి పిడుగు
　కరణి వజ్రదంష్ట్రుఁడు వాని♦శిరము మోఁదెఁ, జచ్చెఁ జచ్చెన యని కపుల్♦పిచ్చలింప

తే॥ వ్రేటుగొన్నట్టి ఋషభుఁడు♦వీఁక చెడఁగ, మరణవేదన నొందుచు♦మఱుఁగుచుండ
హనుమఁ డెడసొచ్చి యాదైత్యు♦ననరులంటఁ, బొడువవాఁడునుదండానఁ♦బొదివికొట్టె.
తే॥ కొట్టి చను వజ్రదంష్ట్రుని♦గూర్చిపట్టి, దండమును లాగికొని వాని♦పండు లూడఁ
గొట్టి శిరమునుమోఁది యా♦క్రూరుపేరు, వ్యర్థముగఁ జేసి శమనుని♦పాలికనిపె.

—: పిశాచుని యుద్ధము :—

తే॥ పనసుఁ డేయఁగ ఱివ్వనఁ♦బలుకుఱాలు, మేనిఁజీఱఁ బిశాచుండు♦మిగులఁ గినిసి
తోమరముగొని వైవ నుత్♦త్తుంగభుజుఁడు, నెత్తు రొలుకుచుఁ బనసుండు♦నేలఁ బొరలె.
సీ॥ జలదమం దున్నాఁడొ ? జలధిపై నున్నాఁడొ ?, నేలపై నున్నాఁడొ? నింగిఁగలఁడొ?
వేలకొలంది గు♦ఱ్ఱాలు పాఱెడి నన్న, వడువున వాని త♦త్తడియుఁ దిరిగె
నేలఁ గాలూనక♦ తేలికఁ దిరుగాడుఁ, గంటిచూపులకందఁ♦గన్న నేగు
నెదకంటె వడినేగు♦నెచటనో గలదను, నంతలో డాయుచుఁ♦జెంత నిలుచు
తే॥ గరుడుకన్నను వడినేగు♦తురగముపయిఁ, దిరుగుచున్న పిశాచుని♦తీవ్రశక్తి
నొఱగికూలెఁగుప్పగఁబ్లవం♦గోత్కరంబు,తత్కృతముగాంచియటసుమి♦త్రాసుతుండు
ఉ॥ చండతరోగ్రుఁడై యనల♦సాయకముం బలువింటఁ గూర్చి యు
ద్దండ భుజాబలంబు చెలఁగఁ ♦ దార్చి పిశాచుని ఘోర శీర్షముం
జెండిన యంతఁ జేడ్పడక♦చేఁగల శూలము వీడకుండ నా
మొండెము మున్ను చేయు కొలఁ ♦ బూని నటించెను కొంత సేపటన్.
తే॥ క్షేమవార్తలు సీతకుఁ♦జెప్పకరణిఁ, దుమ్మెదలు రొదచేసెను♦దిమ్మపుట్ట
ధర్మదూతలు చేరిరి♦దక్షిణమున, కసుర దూతలు లంకకు♦నరిగినారు. ౮౯
ఆ॥ అరిగి విభుని చేరి♦యంజలి ఘటియించి, విజయవార్త దెలుపు♦వీలులేమిఁ
జింతతోడ జవము♦చేవయుఁ గల మన, సేన మడిసె ననుచుఁ♦జెప్పినారు. ౯౦

౨౦ మకరాక్ష వధ పటలము. (౩౮)

క॥ చారుల వార్తలు విని లం, కా రమణుఁడు సంతపించి♦కాలాహి క్రియన్
దోరంపు టూర్పు పుచ్చఁగ, నారసి మకరాక్షుఁ డిట్టు♦లనియెం గడిమిన్. ౯౧
మ॥ అనిలోఁ దండ్రి ఖరున్ వధించిన మహా ♦ హంకారులం ద్రుంపఁగా
నను పంపం దలపోయ కుంటివి తగ ♦ న్నా శౌర్యముం గాంచవో ? .
యనుపంగాఁ గలవంచు నోర్చితిని చిం ♦ తావార్తి నీకేల ?• భూ
జనులా నన్నెదిరించువారు ? సుమన ♦ స్సంఘంబులున్ లెక్కయే ? ౯౨
ఉ॥ కన్నుల నీరు ధారలుగఁ ♦ గార్చుచు నేడ్చుచుఁ గన్నతల్లి దా
ఖిన్నత నొంది భర్త నడఁ ♦ గించిన వాని శిరమ్ము ద్రొక్క గా

కన్నఁగ సూత్రముం దొఱఁగ ♦ నేనని పంతము పూనియున్న దా
జన్నియ పూర్తి గావలదె ? సాక్షికి వీరకుమారుఁ డుండియున్. ౯౩

చ॥ పనుపుము నన్న పోరికని ♦ ప్రాంజలియైన మకరాక్షుఁ గాంచి యా
దనుజవరేణ్యుఁ డిట్టులను ♦ ధైర్యమె తోడగుఁ గాక నీచిరం
తనమగు వైరముం దొలఁగ ♦ దానవవైరుల మస్తకంబులం
గొని యిటు తెమ్ము పొమ్మనుడుఁ ♦ గోరిక మీఱఁగ వాఁడు పొంగుచున్.

చ॥ విలుగొని తేరునెక్కి కడు ♦ వేడుక వాహిను లైదుకోట్లు చం
డ లలితరీతిఁ దన్నొలయ ♦ డంబుగ దానవనాథుఁ డంపు వె
ల్వాలు మఱి యిర్వదిం గడిసి ♦ వారిధి పొంగిన భంగి దోఁపఁ గా
హాళములు దుందుభుల్ చెలఁగ ♦ నమ్మకరాక్షుఁడు పోయె నుద్ధతిన్. ౯౫

శా॥ రాజద్రీతిని చక్రరక్షకులుగా ♦ రక్తాక్షుఁడున్ శంఖుఁడున్
దేజోవంతులు తోడరా నడుగడన్ ♦ ధీశుంబలేన్ వాహినీ
రాజిం దన్మకరాక్షుఁ డొప్పెను రజో ♦ రాగంబు వర్ధిల్లె ది
గ్రాజుల్ గన్నులుమూయ వేలుపుల మా♦ర్గంబు న్నిరోధించుచున్. ౯౬

తే॥ ధ్వజపటంబులు రవి కర♦ప్రతతిఁ గప్ప, మదకరుల శీకరంబులు♦మలయుచుండఁ
గదలు దానవసేనచేఁ♦గపిచయంబు, శ్రమము పూర్తిగాఁ దొలఁగె నా♦సమయమందు.

తే॥ గీఁకలును నకిలింపులు♦కేకలొలయఁ, బణవ కాహళ దుందుభి♦స్వనము లులియ
సింహనాదంబు లెల్లెడఁ♦జెలఁగి యుండ, గోళములు నిండ జీవులు♦గొవరుపోయె.

ఉ॥ వాఁడియు వేఁడియుం బొగడు ♦ పాడియుఁ బోఁడియుఁ గల్గు సైన్యముల్
వేడుక వాడుకల్ విడిచి ♦ బీరము చూపుచుఁ బోరు సేయుచున్
వీడక వాడుకన్ బఱవు ♦ విండ్లనుకండ్లను పూని యేయఁగా
నీడువ సాగె రక్తనదు ♦ లీడిగిలంబడు వారణంబులన్. ౯౯

ఉ॥ వానరులేయు శైలముల ♦ వారక చేతులఁబట్టి వెండియున్
దానవులేయ మేఘములు ♦ తారకలున్ భువిరాల భూతముల్
పీనుఁగులన్ భుజించు పెను ♦ వీఁకను గేకలువెట్ట భూమిపై
వానర సైన్యముల్ తలలు ♦ వ్రయ్యఁగఁ గూలెను కుప్పతిప్పలై. ౧౦౦

చ॥ దనుజుల కేలనున్న యడి ♦ దంబులు లాగి తదీయ శీర్షముల్
తునుమఁగ వారి కేలఁగల ♦ తోరపు ప్రాఁకులఁ బర్వతంబులన్
దనుజులు లాగికొంచు బెడి ♦ దంబుగ ఱివ్వునఁ బోవవైచుచున్
వనచర వార వక్షముల ♦ భగ్నము సేయుచుఁ బోరుచుండఁగన్. ౧౦౧

—: మకరాక్షుఁడు రామునితోఁబోరి మడియుట :—

మ॥ మకరాక్షుం డెదురైన వానరతతిన్ ♦ మాయించి తత్సైన్య నా
యక గాత్రంబుల యంత్ర నిర్గళిత ఘో ♦ రాశ్మంబులంబోలు సా
యక రాజంబుల ద్రుల్చుచున్ బహుళ కో ♦ పాటోప మేపారఁ బా
వకులీలన్ రఘుచంద్రముం గదిసి గ ♦ ర్వస్ఫూర్తిమై నిట్లనున్. ౧౦౨

చ॥ సమరమునందు నాజనకుఁ ♦ జంపిన యప్పటినుండి సీతలన్
దుమురుగఁ జేసి నాకుఁగల ♦ దుర్దమకోప మడంపనుంటి; మా
నము చెడునంచు భీతిగొని ♦ నాయెడ వైరము పూనరైరి యా
సుమనసులుం ద్రిమూర్తులును ♦ నూటిగఁ బూసితి వీవు మానవా!

చ॥ అనవుడు మందహాసరుచి ♦ యాననమందునఁ దోఁప రాఘవుం
డనుఁ గసిదీర్పుకోఁ గడఁగి ♦ యక్కటతోడను వచ్చినాఁడవా!
జననముతోడ వీరులకు ♦ క్షాత్త్రము వచ్చుట సాజమేకదా!
మొనసితి యుక్తవాక్యతులఁ ♦ బూర్వవిరోధము మాన్పుకొమ్మనన్.

మ॥ అనలజ్వాలలు కన్నులం బఱవ నీ ♦ హంకారమున్ మాన్తుఁబొ
మ్మని యంతన్ మకరాక్షుఁ డుగ్రుఁడగుచున్ ♦ జ్యారావముంజేసి క్ర
న్నన నిన్నొక్కనిఁద్రుంచి కాక కసి మా ♦ నంబోవదంచున్ మహా
శని కల్పాశుగ వర్షముం గురిసె ర ♦ క్షఃపాళి యగ్గింపఁగన్. ౧౦౫

మ॥ జలజాతేక్షణుపై మరుత్సుతునిపై ♦ సౌమిత్రిపై మార్గణం
బులు నూఱాఱుల నేసి దుస్సహ తర ♦ ప్రోత్తేజుఁడై సంగర
స్థలి నారాచ మయంబుగాఁ బఱపి గ ♦ ర్జానాద గంభీరుఁడై
జలముం జేవయుఁ జూప రాముఁడు శరా ♦ సారంబుచే మాన్పుచున్.

చ॥ ఒక విశిఖమ్ము రాక్షసుని ♦ యుక్కఱ నక్కున నాటనేయఁగాఁ
దకపికలాడి వాఁడు కను ♦ దమ్ముల నిప్పులు రాల్చి లోక పో
షక యశు రామచంద్రు కవ ♦ చమ్మునఁ దూఱఁగఁ బెక్కు వాఁడి సా
యకముల నేసి యార్చెను వి ♦ యత్తలమందలి వేల్పు లల్కఁగన్. ౧౦౭

ఉ॥ రాముఁడు మందహాస రుచి ♦ రస్థితి మోమునఁదోఁప సంగరో
ద్దామ కరంబునం దిగిచి ♦ దారుణ బాణము లేసి సారథిన్
సామ మడంచి రథ్య చర ♦ ణ స్థ ఖురంబులఁ ద్రెంచి చాపమున్
సాముగఁజేసి వక్షమునఁ ♦ జయ్యన నాఁటగఁ జొన్పు నంతటన్. ౧౦౮

చ॥ అరదము చాపముం ♦ జెడఁగ నమ్మకరాక్షుఁడు సొమ్మవోక నె
త్తురు వడిఁ గ్రక్కుచున్ ధరణి ♦ దూఁకక మింటికినేగి మేఘ సం

పరణ శరీరుఁడై విలయ ♦ వర్షము దాపురమయ్యెనో యనన్
సిరివిగ రాల్చెఁ జచ్చుఱుకు ♦ పిడ్గులు కాలును గాలి వానగన్. ౧౦౯

చ॥ పిడుగులు లెక్కలేక పడ ♦ భీకర వాయువు వీవ మేఘముల్
మిడుకులఁ జిందఁగా సమర ♦ మేదినిలోఁ గల వానరావళుల్
మిడుకుచుఁ బోరలేక తమ ♦ మేనలు చిందఱ వందఱై పడన్
మడిసిరి తక్కువార లసి ♦ మాని పలాయితులైరి భీతులై. ౧౧౦

ఉ॥ పాటన పెక్కులం బొగలు ♦ వాటి కనుంగవ సానరామి ను
క్కాటఁగ మేఘముల్ గవిసి ♦ యంతట నిస్ఫులవాన జ్వాలతో
మీటఁగ వానరుల్ మడియ ♦ మేడ్పడ రాముఁడు కాంచి వీనికీ
తీరు వరమ్ముచేనొ? మఱి ♦ తెక్కలిమాయనొ గల్గెఁ జెప్పవే! ౧౧౧

చ॥ అనుడు విభీషణుండు కరు ♦ ణాకరు రాముని గాంచి దేవ! యీ
దనుజున కీ బలంబు ఫల ♦ దంబుగ వాయు సముద్రరాజు లి
చ్చినయది యన్న రాఘవుఁడు ♦ చేడ్పడ దానిఁ దదస్త్రపాళిచేఁ
బొనువడఁజేయ మాయలును ♦ పోయెను వార్ధిని వైచు నింగువై.

క॥ అదిగని మకరాక్షుఁడు తో, యదము నెనయు రూపుగొని వి ♦ యత్పథమందే
యొదిఁగి వనచర కదంబము, గుదిగ్రువ్వఁగ శూలములను ♦ గుములుగ నేసెన్.

చ॥ అగపడకుండ డాఁగు మక ♦ రాక్షుఁ గనుంగొను చొప్పుగాన కే
వగఁ దెలియంగ వచ్చునని ♦ వారిజనేత్రుఁడు చింతతో మదా
శుగ హాతి నొల్కు నెత్తు రొక ♦ చోఁ గనుపడ్డది యిద్ది మాయచే
గగనమునందు దానవుఁడు ♦ గల్గిన తావని నిశ్చయించుచున్. ౧౧౪

ఆ॥ ఒక్క వాఁడియమ్ము♦నొగిఁగూర్చి పఱపఁగా, వాని శిరము తునిఁగి♦వసుధఁ బడియె
నొడలు పుడమి దొరలు♦చుండిన యంత న, మ్మాయ స్వప్నమట్లు♦మాసిపోయె.

—: రక్తాక్షుఁడు శంఖుఁడు నల పనసులచే నంతమొందుట :—

తే॥ మకరనేత్రుండు తెగిపడి♦మడియఁగాంచి, రథముపై గ్రీష్మభానుని♦రాణనొప్పి
శరదముంబలె శరములఁ♦గురిసి గాలి, వీఁకవచ్చు రక్తాక్షుని♦దాఁకె నలుఁడు. ౧౧౬

ఉ॥ తాఁకి శరోత్కరంబులు వి ♦ తావితమై చన సాలసాలముం
గై కొనివీచి త్రోచుచును ♦ గ్రక్కున నేనుఁగుఁ గాంచి యుర్వడిం
బై కొన్న సింగమో యనఁగ♦భాసిలి దూఁకెఁగ దైత్యుఁ డుగ్రుఁడై
వీఁకను తుండ్లుచేసి పెను ♦ వీకున నార్వ ఁనలుం డదాటునన్. ౧౧౭

ఉ॥ ఆొమ్మును వంచి నక్కి తల ♦ గ్రుంచి గుఫాలున రక్తనేత్రు శీ
ర్షమ్మున దూఁకి నాసికను ♦ చక్షువులం జెవులందు వేఁడి ర

త్తమ్మున గ్రొవ్వు బైలుపడఁ ♦ గాఁ బెనుముష్టిని తాఁచి కాలితోఁ
గ్రమ్మన ద్రొబ్బె నేలకుఁ బు ♦ రందర ముఖ్యులు మెచ్చి యుబ్బఁగన్.

ఆ॥ కొండమీఁదఁ బడిన ♦ కొరడు విధంబున, నలుఁడు రక్తనేత్రు ♦ తలను దుమికి
చదియఁబొడువఁగన్న ♦ శంఖుండు లయకాల, రుద్రుభంగిఁ బొంగి ♦ క్రుద్ధుఁడగుచు.

చ॥ నిలునిలుమం చదల్చి నలు ♦ నిక్కనఁ దాఁకఁగ నేగఁ గాంచి పే
రలుకను దాఁటుచుం బననుఁ ♦ డా సురవిద్విషు నడ్డగించెఁ జే
యలుఁగులు తొమ్మిదింట నుడి ♦ యన్ వడి శంఖుఁడు గొట్ట నేతిచే
వెలిఁగెడి యగ్నివోలెఁ గపి ♦ వీరుఁడు మండి చనెం గుభాలునన్. ౧౨౦

చ॥ పరువిడి తేరితో నసుర ♦ బాధ బలంబున నెత్తె నెత్తినన్
సురఁగక శంఖుఁ డిమ్మగ వ ♦ సుంధరకుం దిగునంత వానిపై
నరదమువైవ వాని యొడ ♦ లయ్యెడ ఘట్టని వచ్చి క్రొత్త నె
త్తురు ప్రవహింపఁగా నసుఱు ♦ దొరెను వేలుపు లుబ్బి యార్వఁగన్.

ఆ॥ చక్రవర్తి సుతుల ♦ శరములచేతను, హరుల నఖర శైల ♦ తరులవలన
నసురబలము చెడ ని ♦ రాయుధులగు దూత, లరిగి రమరవైరి ♦ కంత దెలుప. ౧౨౨

౨౧ బ్రహ్మాస్త్ర పటలము. (౨౩౧)

మ॥ అనితోనన్ ఖరపుత్రుఁ డీల్గుటయు ర ♦ క్తాక్షుండు శంఖాఖ్యుఁడున్
దనుజానీకముతోడఁ గూలుటయు నా ♦ దైత్యేంద్రుఁ డాలించి యిం
ద్రుని గర్వం బడఁగించు పుత్త్రు నిటకుం ♦ దోడ్తెండనన్ లెంక లు
వ్వున నేతెంచి తదాజ్ఞఁ దెల్ప నతఁడున్ ♦ బుద్ధిన్ విచారించుచున్. ౧౨౩

ఉ॥ పోయినవార లాగతిసె ♦ పోయిరొకో యనఁ జారు లోప్రభూ!
పోయిన వారలెల్ల మఱి ♦ పోయిన వారలె గాక నీవలెన్
గాయముతోడ లంకకును ♦ గ్రమ్మఱి నట్టిరు లేరు సుమ్మనన్
హా యని లేచి యింద్రజితుఁ ♦ డంతకుపోలిక వచ్చె నుగ్రుఁడై. ౧౨౪

ఉ॥ వచ్చి దశాస్యుఁ జేరి గరు ♦ వంబున వందన మాచరించి నీ
చెచ్చెర నంపు సేనలు న ♦ శించెన కాయని విన్నవాఁడ నా
మచ్చరులైన రాఘవుల ♦ మస్తకముల్ ప్లవగాళి శీర్షముల్
గ్రచ్చఱఁ దెత్తు మోదమును ♦ గాంచెదు నీవును సీత ముందటన్. ౧౨౫

చ॥ అమరుల కోర్కెలెల్లను హ ♦ తాశలు గావుత నేఁడు పోయెదన్
దమకక యుండుమా యనుచుఁ ♦ దండిరి యాజ్ఞను పూని వేయి సిం
గములు వహించు తేరిపయిఁ ♦ గ్రాలుచు వెల్వడె వెంబడిం దురం
గమ రథ దంతి సద్భట ని ♦ కాయము లర్వది వెల్వ లేగఁగన్. ౧౨౬

తే॥ పటహ కుంభికా మురజ త♦మ్మట హుడుక్క, మండు భులును తుత్తుంభికల్ ♦ తుడుము ఢక్క
కొమ్ములును తిమిలలును సం♦కులును కలిసి, చెలఁగ నెల్లవారి చెవులఁ♦ జెవుడు చేసె.

ఉత్సా॥ ద్విరద చయము మీఁద నులియు ♦ ఘంటారవముతోడఁ దత్
బరఁగె వాని ఘీంకృతులును ♦ పట్టెడలను ఘంటికల్
తురగ హేషతోడ మొరసెఁ ♦ దోలుపట్టె గజ్జియల్
విరిసె నేమి రవముతోడ ♦ వీర కటక రావముల్. ౧౨౮

సీ॥ శంఖ కాహళ తూర్య♦శబ్దముల్ జలద ని, స్వనముతో డీకొని♦జయము నొందె
కరి హయ రథ సింహ♦గర్జనములు పిడు, గుల ఘోషమును మీఱి♦గెలుపునొందె
శ్రావ్యవాద్య ధ్వనుల్ ♦ సంగీత రవములు, పికయూధ రుచులపై♦విజయమందె
నారి రవంబులు♦సవ్వ లడల్పులు, కడలి మ్రోఁతను క్రిందు♦పడఁగఁజేసె

తే॥ నాల్గు సంద్రంబులం బోలి♦నాల్గు తెగల, యెట్టపోగు లేచిన ధూళి♦యీడుకడచి
సైన్యవారాశిఁ గను సుర♦చంద్రముఖుల, యశ్రువారాశి నొక్కట♦నడఁచివైచె.

తే॥ ఇంద్ర సౌధము లనఁదగి♦యొసక మొసఁగు, సరదములు వేలకొలఁది త♦న్నలమి రాఁగ
గ్రహము లెల్లను గొలువసా♦గరము మీఁదఁ, జెలఁగు గ్రహరాజునా నింద్ర♦జితుఁడు వెలసెఁ.

తే॥ మెడయు ముక్కును కన్నులు♦కడుపు కాళ్లు, జెక్కలును గోళ్లు తోఁకయుఁ♦ జొక్కపడఁగఁ
గొంచ మొగ్గరముం దీర్చి♦మించి ప్లవగ, సేన నోరయ రావణియు సం♦సిద్ధుఁ డయ్యె.

తే॥ జంభభేది యిచ్చిన కల్ప♦జలదరవము, నెనయు వలమురి చిందంబు♦దనుజవిభుని
తనయుఁ డొత్తె సుపర్వులు♦తల్లడిల్లఁ, గలఁకనొంది ప్రాణులు కకా♦వికలు గాఁగ.

తే॥ తద్రవము చెవిఁబడ నుప♦ద్రవమునొంది, సింహ గర్జన మాలించి♦చెదరి పాఱు
వారణంబుల క్రియ జాత♦వైచినట్టి, కుండ పెంచిక లట్లయ్యెఁ♦గోఁతిమూఁక. ౧౩౩

తే॥ శింజినీరవమున వాని♦చెవులు వ్రీలె, మనసు కలఁగె నుత్సాహంబు♦మంటఁ గలిసెఁ
బరుగులిడఁ గాళ్లు తడఁబడెఁ♦గరములందు, పొదలు సాధనములు జాఱెఁ♦బెదవులెండె

క॥ పవన సుతుఁ డంగదుఁడు రా, ఘవులు విభీషణుఁడు సైన్య♦గణ నాయకులున్
రవిసుతుఁడు తక్కఁ దక్కిన, ప్లవగులు తత్తఱిలి విఱుగఁ♦బాఱిరి భీతిన్ ౧౩౪

క॥ సేనాపతులును రాక్షస, సేనలు ముందునకు సాఁగి ♦ జీమూతంబుల్
పూనిక నలమిన యనువున, వానరులం జుట్టెఁ గడఁక♦వర్ధిల్లంగన్ ౧౩౬

క॥ హనుమని భుజములపై శ్రీ, వనజదళాక్షుండు వాలి♦వరతనయునిపైఁ
గొనకొని లక్ష్మణుఁ డెక్కెను, ఘన సమరోత్సాహ విధము♦కడలుకొనంగన్.

క॥ వారల భుజములపై న, వ్వీరవరులు విండ్లుదాల్చి♦విశ్రుత ఖగరా
డ్గోరాజులపై రాజిలు, నారాయణ రుద్రులనఁ ద♦నర్చిరి కలనన్. ౧౩౭

క॥ బలిముఖ సేనావీరులు, మలలు తరులు గొనుచు మాఱు♦మలయఁగ దారిం
దిలకించి రాఘవుఁడు వెను, కల నుండఁగఁగోరి పలికెఁ ♦ గారణఘణితిన్. ౧౩౯
ఆ॥ క్రూరుఁ డింద్రజిత్తు ♦ ఘోరాస్త్రములు వీడ, సాగునేని మీఁర♦లాఁగలేరు
చోటు మాకు విడిచి♦చూచుచునుండుఁడు, విమతు లొందుమార్పు♦వింటినేర్పు.
ఆ॥ అనిన రాము పలుకు ♦ లాలించి కపివరు, లస్లైనిలిచి రంత ♦ నధిపసుతులు
నిశిత విశిఖ నిచయ♦నిర్ఘాత వర్షంబు, కురిసి రమరవైరి♦కోటిమీఁద. ౧౪౧
మ॥ త్రుటిలోఁ దమ్ము గవించు నా దనుజ సం ♦ దోహమ్ము నాశమ్ము సెం
దుటకై చూపిన రామ లక్ష్మణ ధను ♦ ర్దోర్దండ పాండిత్య సం
ఘటనం బేమని చెప్పవచ్చుఁ గనక ♦ క్ష్మాభృ ద్ధనుర్ముక్త ధూ
ర్జటి బాణ త్రిపురాసురాలిక్రియ నా ♦ శంబయ్యెఁ దత్సైన్యముల్.

—: తన సైన్యముపాటు నింద్రజితుఁడు కాంచుట :—

చ॥ శవములు కుప్పలై పడెడు ♦ చందముఁ దెల్పఁగవచ్చుఁగాని వీ
రు వడిరి వారు కూలిరని ♦ రూఢిగఁ జెప్ప నశక్యమైన రా
ఘవుల పరాక్రమ క్రమము ♦ కంటికిఱెప్పలు పెట్టకుండ నా
హవమునఁ గాంచుచుండె నమ ♦ రారి శరాసన మూని తేరిపై. ౧౪౩
చ॥ కరులు మరించె నంచుఁ దుర ♦ గంబులు గూలినవంచు స్యందనో
త్కరములు నుగ్గులయ్యెనని ♦ కర్బురవర్గము నీల్గెనంచు నా
యరదము పోవఁ ద్రోవ గన ♦ దంచు నభస్థ్సలి నంటు ప్రేత భూ
ధరములఁగాంచి హా యని వి♦తాకు గడించుఁ దపించు దూపిలున్. ౧౪౪
చ॥ సమరము సేయుచున్న నెఱ ♦ జాణలొ యుద్ధఱె చచ్చువారొ ని
క్కముగ వచింప నాఱుపది ♦ కాఁదగు వెల్వాలు; శాపశక్తిచే
సమరవిరోధి సేనల ల ♦ యంబొనరించిరి చాపశక్తిచేఁ
దుమురొనరింపలేద యిది♦దోర్బలమో? మఱి యింద్రజాలమో? ౧౪౫
మ॥ శరవర్షమ్మును గాంచు రక్తనదులం♦జక్కంగఁ జూచుం గళే
బర శైలమ్ములఁ గాంచుఁ గూలిన కరి ♦ వ్రాతంబు నీక్షించు నొ
డ్డొఱకంబై పడు వాజిరాజిఁగని ని ♦ ట్టూర్చున్ రఘుస్వామి సుం
దర బాహు ద్వయిఁ గాంచు దానవ మహాం♦తంబున్ విలోకించుచున్.
చ॥ శిరముల కొండలం గనును ♦ చెండిన ముండములన్ గణించుచున్
గొఱవులపోల్కి నాల్కలిడు ♦ కోలలఁగాంచు మరించువారలం
బారిపొరి గాంచుఁ దేరుల న ♦ ముద్ధత దంతుల వాజులన్ భటో
త్కరముల వేయిటిం దొలిచి ♦ దాఁటు శరాశుగ పద్ధతిం గనున్. ౧౪౭

చ॥ అఱువది వెల్లువల్ వయిచు ♦ నమ్ములు చక్ర గదాసి కుంత తో
మరములు ఫెళ్లుఫెళ్లుమని ♦ మ్రగ్గుచు వేణువనంబు గాలు వై
ఖరిగొని తారసిల్లకయె♦కాడ్పడుచుండుట దైత్య సైన్యముల్
ధరణిని వ్రాలుచుండుటయుఁ ♦ దక్కక రావణి కాంచె నాజిలో. ౧౪౮

చ॥ కడుపులు మోఁదికొంచుఁ జని ♦ కాంతులపైఁ బడి దానవాంగనల్
తడఁబడ నేడ్చుచుండు నిన ♦ దంబు వినన్ రదపంక్తి గీఁటుచున్
బుడమి శిరంబు లూడిపడ ♦ మొండెములాడుచు నుంటఁజేసి య
క్కడ దిగ వీలులేమిఁ బయిఁ ♦ గ్రాలు ఖగంబులఁ గాంచె నయ్యెడన్.

ఉ॥ సింగము లెట్టు లట్టడరి ♦ చెచ్చెర నాజిఁ జరించుచుండు నా
యంగద మారుతాత్మజుల ♦ యాశుగపద్ధతిఁ గాంచలేమి నిం
దంగద వాయుజుల్ బహు స ♦ హస్రగణంబులు క్రుమ్మరంగ ని
ల్వంగను చోటులేదు నరు ♦ లం గన నిద్దఱొకో కలారనన్.

ఉ॥ మోదరవంబు సేయు సుర ♦ ముఖ్యులఁ గాంచును వారి కేల నిం
పాదిగనున్న పుష్పముల ♦ నారయు స్వీయ భుజంబులం గనున్
జాదుగఁ జూచుమేర గనఁ♦జాలిన వీనుఁగు తిప్పలం గనున్
వేదుఱుగన్న వానిక్రియ ♦ వీక్షణసేయును దిక్కు లన్నిటన్. ౧౪౯

తే॥ లెక్కకును మీఱి కూలిన♦రక్కసులను, కోరి కాంచియుఁ బొఱిన♦కోఁతిమూఁక
శక్రజిద్భీతి కలఁకయు♦జాఱకునికి, దురము పొనరించు నాసతో♦మరలదయ్యె.

—: హనుమని సింహానాదము :—

ఉ॥ బృందములైన యాఱుపది ♦ వెల్వాలు నాల్గువిధాల సైన్యముల్
మ్రందఁగ రాఘవేంద్రుల ప ♦ రాక్రమ పద్ధతిఁ గాంచి యంజనా
నందనుఁ డుల్లసిల్లి జత ♦ నంబున బాహువు లప్పళించి యా
నందముతోడ భీకర ని ♦ నాద మొనర్చె రిపుల్ దిగుల్గొనన్. ౧౫౩

ఉ॥ కొందఱ గుండియల్ వగులఁ ♦ కొందఱ గూబలు వ్రీల ధాత్రికిన్
స్యందనమందునుండి దిగఁ ♦ జాఱిరి కొందఱు కేలఁ గైదువుల్
క్రిందికి జాఱ విహ్వలతఁ ♦ గీడ్పడి వ్రాలిరి లంకలోని వా
రెందఱొ నెత్తుగక్కి గతి ♦ యించిరి మారుతి సింహ గర్జనన్. ౧౫౪

ఉ॥ కోఁతి యొకం డొనర్చు పెను♦కూఁతకు జంకిన పందలార ! మీ
చేఁతలు తెల్లమయ్యె నిఁకఁ♦జెప్పెడిదేమి ? నశించినార లే ;
ఈఁతకు మించి లోఁతుగల ♦ దే ? యని రావణి ముందువోవఁగా
బ్రాఁతిగలట్టి కొందఱొగిఁ ♦ బ్రాపుగ వచ్చిరి ధీర చిత్తులై. ౧౫౫

—: లక్ష్మణుఁడు రాము ననుజ్ఞ గొని యింద్రజితునితోఁ బోరుట :—

శా॥ కేలన్ వజ్ర శరాసనంబు వెలయం ♦ గీలించి సౌమిత్రి య
వ్వేళన్ రాముని గాంచి మ్రొక్కి సురజి ♦ ద్వీరుండు ఘోరాహి పా
శాలిం గట్టుడు సత్త్వహీనతను సై ♦ న్యశ్రేణిఁ గావంగలే
కాలంబందున నోడినాఁడనను పే ♦ రయ్యెం ద్రిలోకంబులన్. ౧౫౬

శా॥ ఈవే కన్గొనుచుండ నాశరఘుచే ♦ నీదైత్యు మస్తంబు నీ
దేవవ్రాతము మెచ్చఁ ద్రుంచి పెను ధా ♦ త్రిం జేర్పకున్నన్ భవ
త్సేవాకార్య మదెట్లు సార్థకమగున్ ? దివ్యద్గతుల్ దక్కునే ?
నా వంశం గల నిందయుం దొలఁగునే ? నాకంబు సిద్ధించునే ? ౧౫౭

క॥ ఈ శోకుఁ జంపనేనిన్, నీ సేవాఫలము నాకు ♦ నెగడదు నరకా
వాసంబు చెందువాఁడను, నీసదమల పదములాన ♦ నిక్కము రామా ? ౧౫౮

తే॥ అనిన పల్కులు విని సుర♦లలరినారు, జగములెల్లను మిక్కిలి♦సంతసిల్లె
ధర్మదేవత మోదించె♦ధర్మరాజు, పొంచి మించి యదను పరీ♦క్షించుచుండె.

చ॥ అనఘుఁడు సుందరస్మిత ము ♦ ఖాంబుజుఁడై తన తమ్ముఁ గాంచి యా
దనుజ వరేణ్య సూనుని వ ♦ ధంబునకుం దొరకొన్న వాఁడ వి
ప్పుని కనువైన బుద్ధి బల♦భాగ్యము లందితి రక్షణంబు శి
క్షణ మొనరించు విష్ణువును ♦ శంభుఁడు నీకిల సాటి యౌదురే ? ౧౬౦

తే॥ నయము నీకగునట్ల యొ♦నర్పుమనుడుఁ, జెలఁగి సౌమిత్రి కడఁకతోఁ♦జెండ మెత్తె
నంగదుఁడు రథ్య సింహంబు♦లదలిబడల, బొబ్బవెట్టె శంఖమ్ము రా♦ముండు నూఁదె.

తే॥ శూల కుంత గదా భింది♦పాల ముసల, ముద్గరాదిక సాధన♦ములను వాన
కరణిఁ గురిసి దైత్యులు భూమి♦కళవళింప, ముసరికొని లక్ష్మణుని చుట్టు♦ముట్టినారు.

తే॥ లక్ష్మణుని శిత ఘోర భ♦ల్లములవలన, నింగినుండి రాలెడి ఋక్ష♦నికరమట్లు
పలపలన రాలి తునియలై♦పడ రణస్థ, లంబు సాధన ఖండ మ♦యంబ యయ్యె.

తే॥ ఒక్క తొడుగున నేయు శ♦రోత్కరమున, వేయి యరదంబు లిరుసులు♦విఱిగి కూలు
తురగములు చచ్చు సారథు♦లురలుచుండ్రు, రథికశిరములు నెగయు వా♦రణములవియు;

తే॥ విఱుగుఁజట్టముల్ చక్రముల్♦విఱుగువిండ్లు, విఱుగు సైంధవముల కాళ్లు♦విఱుగుడాళ్లు
విఱుగు గొడుగులు బొమిడికల్♦విఱుగు మురజ, భేరి కాహళాదికములుఁ♦విఱుగుచుండు.

తే॥ ఇట్టి యరదంబు లివి వీరు♦లిట్టివారు, వాజులిట్టివి యిట్టివి♦వారణమ్ము
లనుచు నేర్పఱుపఁగ రాక♦యవని ఛిన్న, భిన్నములుగఁ దార్మ్రాయి♦విఱిగి కూలె.

తే॥ తెగి శరంబులతో నింగి♦కెగసి చన్న, యువక శిరములు తండ్రుల♦యొడులయందు
పడియె జనకుల శిరములుఁ♦కొడుకులున్న, యరదములయందు వినిమయ♦మందఁబడియె.

తే॥ శర శరాసన యుత హస్త♦సముదయంబు, త్రెవ్వి రక్త హ్రదంబులఁ♦దేలియాడ
శృంగములతో జలధి సంచ♦రించుచుండు, చొజ్జమీలు ప్రకాశించు♦చొప్పు దోఁచె.

తే॥ క్రూర నారాచములు త్రుంచి♦త్రోయుచుండఁ, గెరలిపడు గొడుగులును చె♦క్కెమ్ము లడిద
ములును రక్తవాహినిలోన♦మునుఁగుచుండు, పలు వగల జలపక్షుల♦వగిదిఁ దోఁచె.

తే॥ కంబళమ్ము లమ్ములు విండ్లు♦కైదువులును, సిడము లింధనములుగాఁగఁ♦బడసి వీర
వర రుషా దృశాగ్ని నుడికి♦పక్వమైన, ప్రేతములఁ బ్రీతితోఁ దినె♦భూత గణము.

తే॥ కొన్ని చక్రముల్ విఱుగంగఁ♦గూలెఁ గొన్ని, త్రాళ్లు తెగ గుఱ్ఱములు జాఱి♦రక్త పంక
మందు మునిఁగెను సారథుల్♦మ్రందఁ గొన్ని, పరుగులిడె నరదము లిచ్చ♦వచ్చు వగిది.

తే॥ మినుకుచుండు మణుల కాంతి♦నెనసి రక్త, పంకమునఁ బూఁడి యెఱ్ఱని♦ప్రభలు చిమ్ము
రథ నికాయముల్ మారుతి♦రాఁజఁబెట్ట, మండు లంకలో భర్మ హ♦ర్మ్యములఁ బోలె.

క॥ శ్రీరాముఁడు హనుమంతుని, ప్రేరేఁచుచు నపుడు బాణ♦వృష్టిం గురియన్
దేరులు పొడిపొడియై భువిఁ, దీఱఁగ రావణికి నొక్క♦తేరే మిగిలెన్ ౧౭౩

క॥ పలు మొకములఁ బూన్చిన రథ, ములు రథికులతోడఁ గూడఁ♦బుయిలోడిన వా
రలఁ గని కుత్సించుచు నో, టిలక దనుజ విభు సుతుండు♦టెక్కునఁ బలికెన్ ౧౭౪

చ॥ ఇరువురు కూడి పోరెదరొ? యేపున నొక్కరె వత్తురో? చమూ
త్కరములతోడుతం దొడరి♦కాలుని ప్రోలికిఁ బోవఁజూతురో?
యిరవుగ నిచ్చగించినది♦యేదియొ తెల్పిన నట్టి తీరునన్
దుర మొనరింతు నంచలుక♦తో నన లక్ష్మణుఁ డంత నిట్లనున్. ౧౭౫

చ॥ అడిదమొ కార్ముకమ్మొ మఱి♦యాయుధ మెయ్యది యిమ్మొ దానినే
వడిఁ గొనిరమ్ము నిన్నెదిరి♦ప్రాణము తీయఁ బ్రతిజ్ఞ చేసితిన్
జెడు తెరువైన మాయలిఁకఁ♦జెల్లవు నిక్కువు బీరమున్నచో
బడిబడి డాఁగ కెచ్చటికిఁ♦బాఱక నిల్వుము నీచ! నావుడున్. ౧౭౬

చ॥ జనకుని తమ్ములం దొలుతఁ♦జంపిన రాముని వెన్కఁ జంపెదన్
దునిమెద నిన్ను మున్నగనె♦దోర్బల సంపద మీఱ నట్టు లేఁ
జెనకి వధింపనేని దశ♦శీర్షుని పుత్త్రుఁడ నైతినన్న యా
ఘనతయు నాకుఁ దక్కునె? జ♦గంబులు దీనికి సమ్మతించునే?. ౧౭౭

క॥ లక్ష్మణ! నాశరములకున్, లక్ష్మణముగఁ జేసి నిన్ను♦లలిఁ గూల్చినచో
లక్ష్మి వరించునె నన్నున్, లక్ష్మణ నామంబు సార్థ♦లక్ష్మం బగునే?. ౧౭౮

క॥ అఱువది వెల్వాల సైన్యము, లఱిముఱి గావించు మీర♦లడలుచుఁ జూడన్
నఱిమెద డెబ్బది వెల్వాలఁ, గొఱవడు మీ జీవములను♦గ్రోలెద నవలన్.

ఉ॥ కాను ఖరుండ దూషణుఁడఁ ♦ గాను త్రిశీర్షుఁడఁ గుంభకర్ణుఁడన్
గాను జగంబు గెల్చు దశ ♦ కంఠుని పుత్త్రుఁడ వీరసింహుఁడన్
మానవులార! తమ్ములకు ♦ మా పినతండ్రులకున్ ద్వదీయమా
శోణితమందు తర్పణము ♦ సుద్దిగఁ జేయఁగఁ బూని వచ్చితిన్. ౧౮౦

ఉ॥ నావుడు లక్ష్మణుం డను మ ♦ నంబునఁ దర్పణ చింత నూని తే?
చావఁగనున్నవారికిని ♦ చచ్చినవారికి నెల్లవారికిన్
నీవొనరించు వారలకు ♦ నీకు విభీషణుఁ డున్నవాఁడిటన్
జీవన తర్పణంబు దయ ♦ సేయగఁ దద్వ్యసనంబు మానుమా. ౧౮౧

సీ॥ అనుడు మనసు మండ♦నసురేంద్ర సూనుండు, పాలకడలిఁబోలి♦పరవియున్న
యగచర వరులపై♦నంగదుపై మారు, తాత్మజుపై లెక్క♦కడఁగరాక
చిటచిటఁ బెటపెటఁ♦జిటిలుచుఁ బోవు మా, ర్గణముల నేసి సం ♦ గ్రామ భూమి
శరమయంబుగఁ జేసి♦సౌమిత్రిపై రామ, విభునిపై బెడిదంపు♦విశిఖ తతుల

తే॥ నాటనేసి గర్జించె న♦ప్పాట వాని, కార్ముకము మండలాకృతిఁ♦గాంచియుండెఁ
గేలుదోయి వడింగాంచి♦ఖేచరులును, అనిమిషాక్షుంబులం గేల♦నదిమికొనిరి.

తే॥ లక్ష్మణుండు ప్రత్యస్త్ర బ ♦ లంబువలన, వాని శరవర్ష మడఁగించి♦వ్యర్థపఱచె
వెడఁగువాని యసత్యవా♦గ్బృందములను, ప్రాడ్వివాకుండు నేర్పున♦వ్రాల్చు పగిది.

ఉ॥ ధర్మముకాని హేతువు ను ♦ దారుఁడు రాముఁడు గౌరవించుచున్
గార్ముక మెత్తఁడయ్యె దశ ♦ కంఠకుమారుని పైని; లక్ష్మణున్
వర్మముపోల్కిఁ గావ నెడఁ ♦ బాయక ప్రక్కన నిల్చియుండె దు
ష్కర్మము సాధుకర్మమును ♦ సంగరరంగము నాక్రమింపఁగన్. ౧౮౪

ఉ॥ వాఁడి శరంబు లొండొకటి ♦ వారక తాఁకి జ్వలించుచుండుటన్
మాఁడెను శైలవర్గములు ♦ మాఁడెను చాల్పుగఁ బైఁడి మేడలున్
మాఁడెను సాగరంబులును ♦ మాఁడెఁ జరాచర జీవరాసులున్
మాఁడెను దానవావళులు♦మాఁడెను వానర సైన్య సంతతుల్. ౧౮౫

మ॥ శరవర్షంబు నడంచి లక్ష్మణుఁడు పం ♦ చాస్యంబులన్ డెక్కలున్
మురియల్ సేయఁ గళావిహీన రవినాఁ ♦ బొల్పొంది యింద్రారి య
య్యరదంబందున నిల్చి శత్రు బల సం ♦ హారంబు గావించుచున్
మొరయించెం దన చింద మంగదు మరు ♦ త్పుత్త్రున్ వెతారించుచున్.

శా॥ చిందంబొత్తిన వాని కంకటము వి ♦ చ్ఛేదంబు గావించుచున్
జందం బొప్పఁగ లక్ష్మణుండును ధను ♦ ష్టంకారముం జేయ నా
నందాశ్రుల్ తొలఁకాడఁ జిర్నగవునన్ ♦ గాకుత్థ్సవర్యుండు సైఁ
గం జెల్వన్ భువనంబులెల్లఁ బగులం ♦ గర్జించి రవ్వానరుల్. ౧౮౭

శా॥ జీమూతంబుల డాఁగి రావణి కడుఁ ♦ శీఘ్రంబునన్ రాఘవ
స్వామిం గాంచి సుమిత్రపట్టి యితనిం♦జక్కాడఁ కే వీడినన్
నేమం బింతయులేక వానరతతిన్ ♦ నిర్మూలమే సేయు నీ
పాముం బోలిన క్రూరుఁ ద్రుంచెదను నా ♦ బ్రహ్మాస్త్ర యోగంబునన్.

మ॥ అని పల్కన్ రఘురాముఁ డిట్లులను బ్ర♦హ్మాస్త్రంబు సంధించి యే
సిన లక్ష్యం బెదిలేమి లోకముల ని♦శ్శేషంబు గావించుఁ గా
వున నస్త్రేయుట పాడిగా దొకనికై ♦ పూనిక్కన్ జగన్నాశముల్
బొనరింపం దగునయ్య? మానుమన నా ♦ పుణ్యాత్ముఁడున్ మానుడున్.

చ॥ మొఱఁగిన మేఘనాదుఁడును ♦ భూపతి పుత్త్రుల భావనంబు లో
నెఱిఁగి విరించనాస్త్రమునె ♦ యేయఁదలంచి యధర్మయుక్తిఁ జా
గఱ యొనరింప నీకరణి ♦ కాదని యచ్చటు వీడి లంకకున్
వెఱచిన చందమొంది కపి ♦ వీరులు చూడఁగఁ బాఱె నెవ్వడిన్.

చ॥ చదలఁ బురంబుత్రోవ వెస ♦ జాఱిన రావణిఁ గాంచి వానరుల్
కదనము సేయజంకి తన ♦ కాళ్లకు బుద్ధి వచించెనంచు స
మ్మదమునఁ గేకవెట్టి రప ♦ మార్గము వట్టిన కీశవర్గముల్
బదపడి వచ్చి యాడుచును ♦ పాడుచు గెల్పు వహించె నుద్ధతిన్. ౧౯౧

చ॥ చిలికిన పాలసందరము ♦ చెన్నునఁ జాలఁ గలంక నొంది కీ
శుల రఘువర్యులన్ దనుమఁ ♦ జూచి విధాతృశరంబు మున్నుగాఁ
దలపడి వీడఁగాఁ దలఁచి ♦ దైత్యుఁడు పోవు టెఱుంగలేక యా
జలజ హితాన్వయుల్ దనుజ♦సంగతి యేమఱి సంగరస్థలిన్. ౧౯౨

తే॥ వాహనంబులపై నుండి♦వసుధకు దిగి, తూణ కార్ముక కవచముల్♦తొలఁగి విక్ర
మంబు గొనిరి వారల విక్ర♦మంబు మెచ్చి, చదలనుండి వేల్పులు పూలు♦చల్లినారు.

తే॥ కపుల కోలాహలము మింటిఁ♦గలఁతవెట్ట, నచట నుండుటకును నిర్జ♦రారి తొడఁగి
నలువశర మేయుటకు నహ♦నంబు సేయ, లేనివానికై వడిఁ గ్రుంకె♦భానుఁడపుడు.

తే॥ అగ్గలిక బవరము సేసి♦యలసియున్న, దడములకు వలసిన యంత♦కుడుపు లేదు
కణఁకఁ దెప్పింపుమా విభీ♦షణ! యటంచు, జానకీజాని చేసె నా♦జ్ఞాపనంబు.

తే॥ చిత్తమని తగువారలఁ♦జేర్చికొనుచుఁ, గడలి దాఁటిచనియె నొక్క♦గడియలోన
ధాతృకుల కలశాబ్ధి చం♦ద్రముఁడు; పిదప, రామచంద్రుండు లక్ష్మణ♦స్వామిఁ గాంచి.

తే॥ ఒనర దివ్యాస్త్రములను వి♦ధ్యుక్తవిధుల, నర్చనము సేసి యేయుట♦యంచితమగు
నరిగి వచ్చెదఁ బూజకు♦నంతదనుక, సైన్యములఁ గావుమని రణ♦స్థలిని వీడె. ౧౯౩

తే॥ జనకుఁగని యింద్రజిత్తాజి♦జరగుటయును, వారు బ్రహ్మాస్త్రమును విడు♦వంగనుంట
దెలుప నిశ్చేష్టుఁడై చేయఁ♦దలఁచినట్టి, కార్యమెదియని తను దశ♦కంఠుఁ డడుగ.

తే॥ చంపనెంచిన శత్రులఁ♦జంప వలను, గలుగ మానకుమంచు వి♦జ్ఞులు వచింత్రు
అట్లుచేయుట మానవు♦లరయరాక, నలువశేర మేయఁబూనితి♦నయముతోడ.

ఆ॥ వార లెఱిఁగి రేని♦ప్రత్యస్త్రమున నడఁ, గింత్రు చంప నిచ్చ♦గింత్రు వేల్మి
చేసి మఱుఁగునుండి♦చెడు తపోబలుల జీ, వముల క్షణములోనఁ♦బాపు టురవు.

క॥ నను వారు మఱచునట్లుగ, దనుజ నికర మంపుదేని♦తరువాతనె నా
పని తడలేక ముగియునన, ననియె మహోదరునితో ద♦శాస్యుండు వెసన్. ౨౦౧

క॥ ఘోరాకారులు త్రిశూల, ధారు లకంపనుని దొట్టి♦దైత్యగణముతోఁ
బోరికిఁజని నరవానర, వీరుల జీవములఁ గొల్ల♦వెట్టుము కడిమిన్. ౨౦౨

తే॥ గొప్పమాయలు పన్ని ర♦క్షోగణమున, కిమ్ముగాఁగ గాఢాంధకా♦రమ్ముగూర్చి
సంగరస్థలి రామల♦క్ష్మణులఁ గూల్చి, నాకుఁ దోడ్పడి పెక్కు మ♦న్ననలఁగొనుమ.

తే॥ అనుడుఁ దన్నెప్పుడంపునా♦యనుచునుత్స, హించుచున్న మహోదరుఁ♦డెక్కెఁ దేరు
కొండఁజుట్టిన గౌరుల♦కొమరు దాల్చి, సోఁకుమూఁక దైత్యాన్వయుఁ♦జుట్టి వెడలె.

—: మహోదరుని యుద్ధము :—

తే॥ కన్నుమేర దూరము కరి♦ఘటలుపోయెఁ, బరుగువాఱెఁ దేరులు లెక్క♦పక్కలేక
త్రోవ యశ్వమయంబయి♦తోఁచె సుభట, వర్గమా నేలయీనిన♦పగిది నుండె. ౨౦౫

తే॥ సాధనములును నిశితదం♦ష్ట్రలును భూష, ణములు వెన్నెల లెండలు♦క్రమము చెడక
కాయఁ గోడెల గుంపుల♦కరణి నడచె, దైత్యగణములు కలనికి♦ధాత్రి యదర.

తే॥ క్రిక్కిఱిసిన టెక్కెంబులు♦నిక్కి గగన, మెల్లఁగప్పుచు గాలికి♦మెల్లఁ గదలి
జలదములు పలపల రాలఁ♦గలఁచివైచె, నజుని కన్నులఁ గప్పెను♦రజము రేఁగి.

తే॥ ద్విరదపర్వతములనుండి♦దిగుచునుండు, మదఝరంబులుహాయఫేన♦మహితములయి
వెడలి యడవుల తరుశిలా♦వితతిఁ ద్రోచి, కొనుచుఁ బాఱి కలసిపోయె♦వనధియందు.

క॥ మెఱవులు మెఱసెను పెదవులు, గొఱుకు కఱకు సోఁకుమూఁక♦కుడిచేతులలో
నెఱసిన యాయుధములు నెఱిఁ, గఱకఱ మిడుఁగుఱుల రాల్చి♦క్రందుకొనంగన్.

తే॥ అసురవిభుఁడు పంపిన చతు♦రంగ బల గ, ణంబు లంకాపురంబు ద్వా♦రంబుమెల్ల
వెలివిడుట చూడఁ దొల్లి న♦బ్ధిజలమెల్లఁ, ద్రావి తఱిచూచి వీడిన♦తపసిఁబోలె.

తే॥ శంఖ కాహళ భేరికా♦స్వనము వీర, నినదమును గుణరుతి రథ♦నేమిరవము
గీఁకలును నకిలింపులు♦కెరలి లోక, గర్భువలె నడంచికొనె ఱ♦గంబునెల్ల ౨౧౧

ఉత్సా॥ నేఱ ముమ్మరముగఁ గలను ♦ చేరెఁ బ్లవగబృందమున్
బూని యతిశయించి డాసెఁ ♦ బోరుసేయ దైత్య నం
తానమేయు నంపగములఁ ♦ దరుల గిరుల నడ్డుచున్
వానరాలి కినిసి కెరలి ♦ వారి కడఁక మానిచెన్. ౨౧౨

ఉత్సా॥ శిలలను గుఱిచూచి వైచి ♦ చెలఁగు కపుల తాఁకిడిన్
నలుగు రైదుగురుగ నలఁగి ♦ నాశమైరి రక్కసుల్
కలభములు గుఱ్ఱాలు గూలెఁ ♦ గఱకుసోఁకు కైదువుల్
మలయుదాఁకఁ గీశచయము ♦ మడిసి పడియెఁ గుప్పలై. ౨౧౩

ఉత్సా॥ పరశు శూల ముసల భిండి ♦ పాల దండ వలయ ము
ద్గర ముసుండి కుంత ఘన గ ♦ దా పృషత్క పాశ తో
మర నికాయములును మించి ♦ మర్కటములు వైచు పెం
దరుల గిరుల నుగ్గుచేసి ♦ ధరణిఁ ద్రోచెఁ గీశులన్. ౨౧౪

ఉత్సా॥ మెఱుఁగు టాయుధముల నొడుపు ♦ మీఱ వైవఁ బ్లవగముల్
కఱకు సోఁకు మూఁక యెదుటఁ ♦ గడఁగి నిలువ నోపమిన్
వెఱచి పాఱె రక్త నదులు ♦ వీన్గు తిప్ప లడ్డమై
తఱుమ పీలు గాకపోయె ♦ దైత్య జనుల కయ్యెడన్. ౨౧౫

తే॥ సమర భూమిని మరణించి ♦ యమరభూమిఁ, జొచ్చి వేలుపులైన కీ♦శులను గూడి
చిర మభిలషించు కోర్కులు♦ చెల్లె ననుచు, నలమికొని తిరిగిరి మేన♦ కాదు తెలమి

తే॥ క్రూర హింసయే నైజమా♦గుణము గాఁగ, ధర్మమార్గంబు ద్రొక్కని♦ దనుజవరుల
మేటి సురలుగఁ జేయు సౌ♦మిత్రిశరము, కంటెఁ బావన వస్తు వొ♦క్కండు కలదె?

తే॥ విక్రమంబున నూర్మి శా♦విభుఁడు దురము, సలిపి యామ్యాస్త్రమున దైత్య♦సంఘ
స్వర్గమున కంప నచ్చట♦ స్థలము లేక, నింగియెల్లను వారలై♦ నిండినారు. [ములను

—: ఆంజనేయుండు కుంభకర్ణుని వజ్రదండము గొని దైత్యుల నుఱుమాడుట :—

క॥ అమరులఁ దఱిమిన యది లో, కముల నలఁచినదియుఁ గుంభ♦కర్ణునిచేతన్
సమరముల వెలయునది యగు, సుమహిత దండమును వాయు♦సూనుఁడు గొనియెన్.

ఉ॥ మేరు సమానధీరుడు స ♦ మీర కుమారుఁడు వజ్ర దండమున్
దీరుగ హస్తమందున గ ♦ దించి మహోద్ధతి విక్రమించె దు
ర్వార కృశానురేతుఁడొ ప్ర ♦ భంజనుఁడో లయకాల రుద్రుఁడో
వారని కోప భీకరత♦ వచ్చిన కాలుఁడొ యన్న కైవడిన్. ౨౨౦

క॥ వీరుల శీర్షంబులపైఁ, వారణ కుంభముల మీఁద♦ వారువములపైఁ
దేరులపైఁ జెలరేఁగెను, మారుతి యెల్లెడలఁ దాన ♦ మలసి హరిక్రియన్. ౨౨౧

క॥ అడరిన వారల నగ్గము, పడువారల నలఁచి త్రొక్కి ♦ బవరపునేలన్
గడు బీభత్సం బొనరిచి, పొడవడఁచెఁ ద్రివిక్రమేశు ♦ పోల్కిఁ జెలఁగుచున్. ౨౨౨

చ॥ కనుల శిరంబులం జెదరి ♦ కాంతులు చిందిన మౌక్తికంబులన్
దిరమగు మేని కళ్కు వడి ♦ దేర నభంబును దాఁకు నున్నతిన్

బరఁగె మరుత్సుతుండు లయ ♦ వాయువు వీవఁగ ఋక్షజాలముల్
తరణి విధుండు సంతతము♦తా రెడి మేరువుమాడ్కిఁ నొప్పాచుర్. ౨౨౩

చ॥ బలితపుఁ గేల దండమును ♦ బాఢముగా ధరియించి మేదినిన్
బలముగ మోఁదు చాడ్పునను ♦ బాఁదుచు దైత్యులు చాఁపకట్టుగన్
నలఁగి ధరిత్రిఁ దాఱఁగ గ ♦ ణంబులుగా రథ దంతి వాజులన్
నలినలి నజ్జు నజ్జుగ నొ ♦ నర్చి చలం బెసలార గర్జిలెన్. ౨౨౪

క॥ నదులైన శోణితంబున, మద గజముల బురదచేసి ♦ మారుతి కాలన్
మదయుతులం దాటించుచు, మదమెత్తిన దిగ్గజంబు♦మాడ్కిం దిరిగెన్. ౨౨౫

ఉ॥ కోఁడెల చంద మొంది రథ ♦ కుంజర వాజుల మీఁద వచ్చుచున్
బోఁడిమి చూపి పెక్కురణ ♦ ముల్ పొనరించి జయేందిరా సతిం
గూడిన వారలన్ దనుజ ♦ కోటుల దండముతోడ మోఁది యిం
కేడది లంక లంకె యని ♦ యేడ్తెఱఁ బంపెను స్వర్గ సీమకున్. ౨౨౬

తే॥ భానుపుత్త్ర, కుముద నీల ♦ పనస జాంబ, వద్గజాంగదాదులు రణా♦వనిని చొచ్చి
దైత్య సేనాపయోధిలోఁ♦దవిలి యీఁదు, చుండి రెఱుఁగక తమలోన♦నొకరి నొకరు.

తే॥ లెక్కలేని రక్కసులను ♦ చిక్కినంత, వఱకు దుక్కిదుమారంబు ♦ నెఱయఁజేసి
యుగ్ర నరసింహుక్రియ రేఁగి♦యున్న గాలి, పట్టి యారణస్థలి నకం♦పనుని గాంచె.

—: హనుమంతుఁ డకంపనుం జంపుట: —

తే॥ గాడిదలు వేయిపూన్చిన కనకరథము, పైని విలుపూని వెలుఁగొందు♦దానవుం డ
కంపనుఁడు పూర్వమున జగ♦త్కంటకుండు, తారకుండు కుమారుచే♦దోరినతఁడు.

తే॥ ముగురు మూర్తులు మఘవుండు♦మొనసివచ్చి, తాఁకినన్ప్రాణములఁగొను♦దంట
గలుగు నీకోఁతి కనుచు న♦కంపనుండు, వీనిఁ దెగటార్పఁగా నేది♦వెరవటంచు. [తనము

తే॥ అడ్డుపడకున్న చో రాక్ష♦సాంతకుఁడయి, వసుమతి నదైత్యముగఁజేయు♦వాఁడు
చంపవలయున యనుచు న♦కంపనుండు, దర్పమున నంపవానతోఁ♦దారసిల్లె. [వీఁడు

తే॥ మొగులుతో నగ్గియును గాలి♦తగులుపగిది, బలముతో నకంపనుఁడుత♦న్నలమునంత
వజ్రబాహుండు మారుతి♦వజ్రదండ, మమరఁద్రిప్పెను దనుజ మ♦ధ్యంబునందు.

ఆ॥ అసురు లేచి యేసి ♦ విసరి పొడిచి ద్రెంచు, వీరసాధనములు ♦ విఱిగిరాల
దనుజ తనువు లురల♦దండంబు ద్రిప్పుట, హనుమ కపుడు చాల♦నలవుపడియె.

ఆ॥ విలయ పవన హతికి♦వీఁగని మేరువు, కరణి నిలుచు హనుమ ♦ కఱకుసోఁకు
మూఁక చూచుచుండఁ♦బోకార్చెఁ దుంగమా, తంగ తురగ రథక♦దంబకముల.

ఆ॥ నేఁడు వీని సురల ♦ నెలవున కనిపి రా, ఘవుల నోర్చి పంక్తి ♦ కంధరునకు
జయము గూర్చి యమర ♦ జాల కష్టమ్ముల, నిలుపువాఁడ ననుచు♦నిక్కి యసుర.

ఆ॥ కటము లదరఁ బండ్లు♦పటపటఁ గొఱుకుచుఁ, గనులఁ బొగలు నగ్ని♦కణము లురల
రథము తోలఁ బంచి♦రాక్షస వీరుండు, హనుమఁ జేరుచుండ♦నతఁడు డాసె.

ఆ॥ పిడుగు గముల యట్లు♦మిడుఁగుఱుల్ కెలఁకుల, రాల్చునవి సురాళి♦రక్తములను
చవి యెఱింగినట్టి♦శరరాజముల నకం, పనుఁడు హనుమ యురము ♦ వగులనేసె.

ఆ॥ వాతనెత్తు♦రొలుక వాయుపుత్త్రుఁడు సొమ్మ, సిల్లి యించుకంత♦ సేపులోనఁ
దేఱి తేరితోడ♦సారథిఁ జదిపిఁ గా, డిదలఁ ద్రొక్కి త్రొక్కి♦ప్రిదుల నలఁచె.

ఆ॥ వీనితోడఁ బెనఁగి♦వింటితో గెలుచుట, కడఁది యనుచు నయ్య♦కంపనుండు
విశ్వకర్మ యొసఁగు♦వీరదండము కేలఁ, గొనుచు దూఁకి డాసె♦హనుమపైకి.

క॥ ఇరువురుఁ గుడియెడమలుగాఁ, దిరుగుచు డాయుచును పొంచి♦ తెగువకు వెరవుం
బరికించుచుఁ బాయుచు బడిఁ, దఱియుచు దండములతోడఁ♦దాఁకిరి పెలుచన్.

క॥ తడవిరి తట్టిరి నిక్కిరి, యడఁగిరి వ్రేసిరి తొలంగి♦ రార్చిరి భుజముల్
మడిచిరి విడిచిరి పొడిచిరి, కడిమిని ప్రకటించి సమము♦గాఁ బోరిరొగిన్. ౨౪౧

తే॥ కల్లతో వైరముంగొన్న♦గాడ్పుపట్టి, యంజనాద్రితోఁబగగొన్న♦యసురయురముఁ
దాఁప దండంబుతో దానిఁ♦దట్టివైచెఁ, గాని వల కేలు తునిఁగి రం♦గమునఁబడియె.

తే॥ తలరియును పిఱుతివియక ♦ దైత్యుఁడంత, నెడమచేతఁ బావనిఁజొమ్మఁ ♦ బొడిచెఁ బొడువఁ
బోటు వజ్రగిరిం దాఁకు♦వాటమగుచు, దనుజు కేల్మొగ్గ మారుతి♦కినిసి రేఁగె.

ఉ॥ దండధరాభుఁడౌ హనుమ ♦ దండధరుండయి విస్ఫుర ద్భుజా
దండ విహీనుఁడై కరము ♦ దండ విహీనత నుంటఁ జూచి యు
ద్దండ భుజాంతరంబు భుజ ♦ దండముచే వడిమోఁద దైత్యుఁడున్
గండలతోడ శోణితము ♦ గ్రక్కను గ్రాగుచుఁ గ్రక్కకై వడిన్.

తే॥ పిదప నాచేతితో గూబ ♦ లదరమోఁది, వాని వీరనాకమునకుఁ ♦ బంపునంత
హనుమనిం గని సింగముం♦గనిన హరిణ, వితతి యట్టు లసురసేన♦విరియఁబాఱె.

పంచ॥ అకంపనుండు గూలఁగా సు ♦ రారిసేన వ్రాలఁగా
అకంపితాంగులై ప్లవంగు ♦ లార్చిపేర్చి యాడఁగా
నకాలకాలుఁ బోలి లక్ష్మ ♦ ణాఖ్యుఁడేయు తూపులన్
వికావికల్ గడించిపాఱె ♦ వీరదైత్య సంఘముల్. ౨౪౬

—: మారుతి లక్ష్మణుని వెదకుచుఁబోవుట :—

తే॥ ధీరుఁడగు లక్ష్మణుని వింటి♦నారిమ్రోఁత, వివని కతన నెవ్వరికేమి♦పొనరెనొక్కొ
కదనరంగంబునందని♦కరువలి సుతుఁ, డెడఁదఁ దలఁచి కొందలమందె♦నింద్రపడియె.

తే॥ దితిజసేనలో నాగ్నేయ♦దిక్కునుండి, అంగదుం డేడు యోజనా♦లరిగియుండె
వాని కవ్వల నుండెను♦భానుసూనుఁ, డతని కాతల లక్ష్మణుఁ♦డడరుచుండె. ౨౮౮

తే॥ ఒకరికొకరికి నాల్గేసి♦యోజనములు, దూరమయ్యెను కపులకు♦దురమునందు
నీటిపైఁ బాఁచినా సేన♦నెగడ లక్ష్మ, ణునకు హనుమకు మూఁడు యో♦జనములుండె

తే॥ లక్ష్మణాఖ్యుని గను నభి♦లాష తన్ను, పురికొలుపఁ జండమారుత♦సరణిఁ జనుచుఁ
జింత వీడంగఁ దగు యుద్ధ♦చిహ్నములను, కొన్నిటిని గాంచి మారుతి♦కొంత తనిసె.

తే॥ దంతి దంతముల్ ఛత్రబృం♦దములు రత్న, హారములు మీలవలెఁ బ్రుల్లు♦నాయుధములు
కలిసి పరువిడుచుండు ర♦క్తప్రవాహ, ములను గాంచెను హనుమ యా♦స్థలములందు.

ఆ॥ ముట్టిపోరు పగఱ♦మూఁకపై వైచిన, శరచయంబు శీర్ష♦సమితితోడఁ
జదలఁజేరి మరలఁ♦జెదరి శిలావృష్టి, పగిదిఁబడుచు నుండు♦వానిఁగాంచె. ౨౯౨

ఆ॥ దనుజులేయు నాయు♦ధములు లక్ష్మణశర, వితతి వలన విఱిగి♦ప్రతతరవము
తోడ ఋక్షచయము♦దొరలిన చందానఁ, బ్రభలతోడ నురలి♦పడుటగాంచె.

తే॥ ఎడపడక సుమిత్రాసుతుఁ♦డేయు విశిఖ, బృందమెల్లెడఁ దాపమై♦వేసికంటి
ఘన జటామండలంబనఁ♦గ్రాలువాని, నంజనాసూనుఁ డయ్యెడ♦నలరికాంచె. ౨౯౪

తే॥ మేనిపై రక్తధారలు♦మేవుకొనఁగ, నంధతమసంబ రేయిరా♦జని మెఱింగి
కాలమెత్తిన దీపపుఁ♦గంబములనఁ, దనరి తిరుగుచున్న కబంధ♦వనముఁగాంచె.

ఆ॥ వీరవరులు మడియఁ♦దేరులు కరులును, హరులుఁ గాళ్లు నొవ్వఁ♦బరుగువాఱి
రక్షలేని రాజు♦రాజ్యమందలి ప్రజ, వలె నశించుచుండు♦వానిఁగాంచె. ౨౯౬

తే॥ అతిశయంబుగ లక్ష్మణుఁ♦డడరి పోరఁ, గలనఁ గూలిన క్రూరరా♦క్షసుల రక్త
సాధన శరీర తతులను♦సాగరవన, పర్వతంబులఁ బావని♦పరఁగఁ గాంచె. ౨౯౭

తే॥ విలయవాయువువలె నేగి♦వెదకిరుధిర, వాహినుల దాఁటియుండక♦టాహ మగలె
నగలె ననఁదగు సౌమిత్రి♦యల్లెనాడు, విని ముదంబున హనుమ గ♦ర్జనము నేసె.

ఆ॥ ఎల్లవారి సేమ♦మెఱుఁగంగ నగునని, హనుమ డాసి వినతుఁ♦డైనయంత
విజయశీలి రాజ♦వీరుండు సౌమిత్రి, యొలమిఁ గౌఁగిలించి♦యిట్టులనియె. ౨౯౯

ఉ॥ ఎక్కడ నున్నవారు కపు ♦ లెక్కడ నుండె దినేశ పుత్త్రకుం
డెక్కడ వాలి ముద్దుకొడు ♦ కెక్కడ తక్కినవారు సేనలో
నొక్కటియేని యేనెఱుఁగ ♦ నొయ్యన మారుతి! తెల్పుమయ్య యె
య్యెక్కడ నేమియేమి ఘటి ♦ యించె వినంగఁదలంతు నెవ్వడిన్. ౩౦౦

తే॥ రణముఁబోలెనైంద్రవ్యాక♦రణము దనుజ, గణము భూవరణము మేర♦గాంచు హనుమ
యతని పలుకులు విని యిట్టు♦లను దురాన, నొకరి నొకరు గానరు సుంత♦యును నిజమ్ము.

తే॥ తెలియఁదగునుపాయంబొండు♦గలదునీవు, చేయఁదగుదురక్కసి మాయ♦చేఁతలెల్లఁ
దొడరి పాశుపతమ్మునఁ♦దొలఁగఁదోల, నీదు సేవకు లెల్లరు♦నిన్ను గాంత్రు.

తే॥ అనుడు సౌమిత్రి లెస్సయౌ♦ననుచు రామ,విభునిమదిఁ మ్రొక్కి శరమును♦వింటఁగూర్చి
పాశుపత మంత్రము పఠించి♦పావులపయి, నేయ నయ్యస్త్రరాజ మ♦జేయమగుచు.

తే॥ అడరి వెదురుటడవిఁ గాల్చు♦నగ్గిపోలె, నెదుటఁబడు వస్తువులతోడ♦నెల్ల దనుజ
గణము వీడక క్షణములోఁ♦గాల్చివైచెఁ, దొలఁగె నిరులును కపులకుఁ♦గలఁకువడఁగె.

తే॥ పాశుపతముచేఁ బెనుమాయ♦నాశమందు, టెఱిఁగి యమ్మహోదరుఁ డని♦మఱుఁ గుపడియె
భ్రమము తొలఁగంగ సకల ప్ల♦వంగు లలరి, పాడుచాడుచు లక్ష్మణుఁ♦గూడినారు.

తే॥ కపులలో నెవ్వరును నొవ్విఁ♦గాంచకునికి, శంకవీడి సౌమిత్రి హ♦ర్షమ్మునొందెఁ
జుట్టి యార్చిరి ప్లవగు లు♦త్సుకతమీఱ, సురలు విరులను కురిసిరి♦పొరవులేక.

క॥ దూతలు దశకంఠునకు వి, నీతులగుచుఁ దెలుప నతఁడు♦నిజమా? యన వి
ఖ్యాతమగు పాశుపతమున, నా తెఱఁగయ్యె నని పలుక♦నగుఁగా కనుచున్. ౨౬౮

క॥ తనయునకుఁ దెలుపుఁడన వే, చనివారలు తెలుప నతఁడు♦చకితుండగుచున్
హనుమఁడు విభీషణుఁడు రవి, తనయుం డినకులజు లెచటఁ♦దగిలి రనంగన్. ౨౬౯

ఉ॥ రాముఁడు సంగరస్థలికి ♦ రాఁడొకకొండను చేరినాఁడు మా
యా మహిముండు నీదు పిన ♦ యయ్యె వనాటుల కోగిరంబుకై
యీమహి దాఁటిపోయెఁ బర ♦ మేశ్వరు నస్త్రము వీడు మున్నుగా
వ్యోమమునందు డాఁగెను మ ♦ హోదరుఁ డియ్యది వార్త నావుడున్.

చ॥ ఇది యదనంచు నెంచి దను ♦ జేంద్రసుతుం డొకమఱ్ఱిఁ జేరి యా
పదపడి బ్రహ్మరక్షసులు ♦ పట్టుగఁ దోడ్పడఁ బూని వేలిమిన్
జిదుగులు నేయి నూవులును ♦ చియ్యయు నల్లనిమేఁకనెత్తురుం
జిదుముచు శాస్త్రయుక్తముగఁ ♦ జేసి ముగించెను శ్రద్ధపెంపునన్. ౨౭౦

తే॥ దహనకీలలు మంచిగం♦దంబుతోడ, వలదిరిగి శుభసూచన♦వఱలఁజేయ
సహజ దుర్గుణనిధి యగు♦శక్రజిత్తు, జయము మనదని కడు నంత♦సమున లేచె.

క॥ మాయావిమేటి శంబర, మాయం బచరించి గగన♦మార్గమ్మున దై
తేయులె కనరాకుండఁగఁ, బోయి యడఁగె మొగుళులందు♦పొంచి యదనుకై.

క॥ అత్తఱి మహోదరుం డొక, క్రొత్త మతక మూని యింద్రు♦కోలము గొని యు
న్మత్త చతుర్దంతి పయిన్, మొత్తము వేలుపులఁగూడి♦మొనసెను పోరన్. ౨౭౩

క॥ దనుజు లమర వేషంబుల, మనుజులతో వనచరేంద్ర ♦ మండలములతో
నని సేయఁ దొడఁగ ఖీతిలి, కనుకని సైన్యంబులెల్ల ♦ గడగడ వడఁకెన్. ౨౭౪

క॥ వెలిగారు నెక్కి యింద్రుఁడు, వెలలె రణముసేయ మునులు♦వేల్పులు మనతోఁ
జలమూన హేతువేమని, మలఁగిరి వానరులు దిగ్భ్ర♦మంబునఁ గలఁకన్ ౨౭౫
క॥ రాముని తమ్ముఁడు హనుమని, మోముంగని మునులు సురలు♦మోహరమున రా
నేమి కొఱగామి జరగెనొ, సామీరీ! తెలుపఁగలవె ♦ శక్యంబేనిన్. ౨౭౬

—: ఇంద్రజిత్తు లక్ష్మణాదులపై బ్రహ్మాస్త్ర మేయుట :—

క॥ అని యడుగుచుండు తఱి రా, వణి నిర్మానుషము నిష్ప్ల♦వంగం బగుఁ గా
కని బ్రహ్మాస్త్రం బేసెను, కని వేల్పులు మనములందు ♦ కళవళపడఁగన్. ౨౭౭
తే॥ ఫులుఁగులట్టులు వెలుఁగుల♦యలుఁగుగములు, లక్ష్మణునిమేననాట ని♦ల్వరముతప్పి
తెలివి తొలఁగంగ మత్తేభ♦మిలను పడిన, చందమున సొమ్మసిల్లి భూ♦స్థలినివ్రాలె.
తే॥ ఇంద్రుఁడిట్టి యకార్యంబు ♦ నేలచేసె, వీని నేనుఁగుతో నెత్తి ♦ విసరివైతు
ననుచు లేచిన హనుమపై♦నలుఁగు లడర, నలుగులంపడి యాతండు♦నవని వ్రాలె.
తే॥ కనకగిరియందు మోదుగు♦ననిచినట్లు, నెత్తు రొడలెల్లఁ బరవంగ♦నిశిత సాయ
కములు నాటుటచేఁ దెల్వి♦కలఁకవాఱ, నెలవు దప్పి భాస్కరసూతి♦నేలవ్రాలె.
తే॥ పిడుగుపాటుచే మగసింగ♦ముడిగినట్లు, పొలుపుచెడి వాలిసూనుండు♦పుడమివ్రాలె
జాంబవంతుని కనుల వ♦క్షమునఁ బెక్కు, కోలలంట నాతఁడు రణ♦క్షోణినొఱఁగె.
తే॥ వేయిశరము లురముచొచ్చి♦దూయునంత, నలుఁడుసమవర్తి ముఖదర్శ♦నంబుచేసె
ముదితుఁడై వచ్చి యముఁడు కు♦ముదుని పిల్వ, నాతఁ డాతని వెనువెంట♦నరిగినాఁడు.
సీ॥ ఋషభుండు స్వర్గపు♦రింజేరె నీలుండు, రంభతోఁగూడంగ♦రాణనేగెఁ
బెద్దనిద్దురచెందె ♦ వినతుండు మైంద ద్వి, విదులు నాకముచూడ♦వెడలినారు
కేసరి యిహమును ♦ వేసరి వీడెను, గవయుండు భూమిని ♦ కౌఁగిలించె
శతబలి శతమఖు ♦ సన్నిధి కరిగెను, షేణుండు కైలాస ♦ శిఖరిఁజేరె
తే॥ తొలఁగి తప్పించుకొన వీలు♦గలుగకునికిఁ, జాఁపకట్టుగ నా రణ♦స్థలిని పడిన
కపులు వెదవైచు నాఱు మొ♦ల్కలను పోలి, ధరణి నందులే కొత్తుగా♦నెఱసియుండ్రి.
తే॥ దేవసుందరుల్ వ్రాలి ని♦ద్రించుపోల్కి, భూమిపైఁబడ్డ ప్లవగ స♦మూహమపుడు
క్రమ్మి రక్తమెల్లెడలఁబ♦ర్వఁగఁ బ్రవాళ, వనముగల క్షీర వారాశి♦పగిదిఁదోఁచె.
తే॥ కపులు స్వర్గంబుచేర వే♦లుపులు గాంచి, యతిథిపూజ లొనర్చి య♦నామయంబు
లడిగి యలరించి పదపడి ♦ యవని కిపుడ, పదఁడనుచు వేగ బలవంత♦పఱచినారు.
తే॥ అర్చనంబు చేసితిరి బ్ర♦హ్మాస్త్రమునకు, మీరు మరణింపఁదగినట్టి♦వారుకారు
రామదాస దాసులును క♦ర్మములఁగట్టు, పడక స్థిరముక్తి వరియించు♦వారు నిజము.
శా॥ మాకార్యం బొనరించుపొంటె భువి జ ♦ న్మంబందియున్నారు మీ
రా కాకుత్స్థుని తోడు వీడకుఁడు మీ ♦ ప్రాణంబె మాప్రాణముల్

మీకే హానియులేదు రాముకొఱకై ♦ మీ జీవముల్ వీడుటన్
మాకు న్యాయకులైతి రాకతన మా ♦ మర్యాదలం బొందుఁడీ. ౨౮౮

మ॥ అనివారల్ పరిచర్యచేసి రిట జ ♦ న్యక్షోణి సౌమిత్రి కా
నన సంచారులతోడ నీగ్లై ధరజా ♦ నాథుండు రాఁడయ్యెఁ దా
మనఁగా నేర్చునెయంచు నింద్రజితుఁ డు♦న్మత్త ప్రలాపంబుతోఁ
జని లంకేశున కంతయుం దెలుప నా♦శంకించి వాఁడిట్లనున్. ౨౮౯

ఉ॥ రాముఁడు చావలేదు గద ♦ రా జయమెట్లగు నీకు నన్న ను
ద్దాముఁడు మేఘనాదుఁ డనుఁ♦దండ్రి! భయంబున రాఘవుండు సం
గ్రామధరిత్రి వీడె నెటు♦గాంచినఁ దమ్ముఁడు మిత్రవర్గమున్
భూమిని కూలియుండఁ గని ♦ పోఁడిమి నిల్వఁగలాఁడె దిట్టయై ? ౨౯౦

తే॥ అని సమాధానపఱచి లం♦కాధిపతిని, తన గృహంబునకేగె రా♦వణి మహోద
రుండు తన యింటికేగె వీ♦రుండు రామ, భూవరుఁడు వేఱుచోఁ బని♦పూనియుండి

—: శ్రీరాముఁడు మరలివచ్చి పాలికలనిం గాంచుట :—

మ॥ కరిపంకేజము లెత్తువాఱ నిలుకన్ ♦ గల్పోక్తరీతిన్ మహా
శరజాలంబులఁ బూజసేసి యవలన్ ♦ సంగ్రామ రంగంబు గాం
చు రహిన్ జీఁకటిఁ దోలఁ జేకొఱవిగా ♦ శోభిల్లు నాగ్నేయమా
శరముం గైకొని వచ్చి కాంచెఁ గలనన్ ♦ సైన్యస్థితిం దత్తఱన్.

చ॥ శవమయమైన రంగమును ♦ సంశయ రోష విషాద దిగ్భ్రమల్
మివులఁగ నొక్కటొక్కటిగ ♦ మీఱఁగఁ గాంచుచు రక్షణంబునం
దవులక యప్రమత్తులయి ♦ తారియుఁ దాఱిన కీశరాజి రా
ఘవుఁడట నొక్క నొక్కనిగఁ ♦ గాంచె మహాకులితేక్షణస్థితిన్. ౨౯౩

శా॥ సుగ్రీవుం దన కన్నుదామరల న ♦ శ్రుల్ గాఱ వీక్షించి యా
ప్రగ్రీవంబిటు వ్రాలఁగాఁ దగినదే ♦ భావింపఁగా నంచు న
వ్యగ్ర స్వాంతముతోడ నవ్వలన వి ♦ ద్వద్వంద్య భక్తావన
ప్రాగ్రీయున్ శ్వసనాత్మజుం గనియె నే♦త్రంబుల్ కుమారిల్లఁగన్. ౨౯౪

మ॥ వనధిందాఁటి నిశాచరావళుల గ ♦ ర్భక్షోభముం జేసి యా
జనక క్ష్మావిభు పుత్త్రి సేమమును వి ♦ జ్ఞాపించి నా ప్రాణముల్
తనియం జేయుట యిట్టులౌటకొ ? మహా♦ధన్యాత్మ ! నీవక్షమున్
దనుజ క్రూర శరంబు దూసి చనియెం♦ద్రాఁచోర్చె నాగాంతకున్. ౨౯౫

మ॥ మును బ్రహ్మాద్యమరుల్ మునీశ్వరులు స ♦ మ్మోదంబుతో నిచ్చు దీ
వనలున్ జానకి యిచ్చు దీవనలు ని ♦ ర్వ్యర్థంబులై బీటఁబో

సిన బీజంబుల చందమై చెడియె నర్థ ♦ సేవించి నాకొందు నిం
దను పాపంగలవాఁడనై పడితె నా ♦ దౌర్భాగ్య సంపత్తిచే? ౨౯౬

శా॥ రాజ్యాంతే నరకం ధ్రువ మ్మనెడి వా ♦ ర్తన్నేర్చియుఁ లోభినై
రాజ్యాకాంక్షను తండ్రిఁ జంపుకొని యా ♦ రణ్యంబులం జొచ్చియుఁ
బూజ్యుండైన జటాయు జీవముల నేఁ ♦ బోకార్చితిఁ బ్రాభవ
ప్రాజ్యశ్రీ నను పొందునే? యధిక దౌ♦ర్భాగ్యుండ నిక్కంబుగన్. ౨౯౭

ఉ॥ అన్నను చంపి తమ్మునకు ♦ నా కపిరాజ్య మొసంగినట్టి యే
నెన్న సమస్తముం జెఱుప ♦ నెంచిన వాఁడన నైతి మీకిలన్
బన్నము గూర్చితిన్ భువన ♦ భారముగా బ్రదుకంగఁబుట్టితిన్
బన్నుగ నంచు నవ్వలికిఁ♦బాఱఁగఁజూచె మనంబు కందఁగన్. ౨౯౮

మ॥ వృషవర్గంబునఁ గోడెమాడ్కిఁ దనపై ♦ వీక్షింప నొప్పారు హ
ర్యృషభున్ వాలికుమారుఁ జూచి కడు ని♦ర్వేదించి డెందంబునన్
విషముం దిన్న విధిం దపించి యిఁక నే♦విల్లంది నిల్చుండి యి
వ్విషమావస్థను మాన్పలేనయితి నా ♦ విక్రాంతులం గాల్పనే? ౨౯౯

—: శ్రీరాముఁడు లక్ష్మణుం గని పరితపించుట :—

ఆ॥ అనుచు నవలికేగి♦యట నంపశయ్యపై, నీఁగ గములు మేన♦మూఁగు కరణి
విశిఖతతులు గ్రువ్వ♦వశమఱి యహిశాయి, పగిదినున్న తమ్మ♦నాగిలికాంచె.

ఆ॥ ఎడఁద యుడికెనొడలు♦వడఁకెఁ బిడుగుపాటు, వలనఁగూలు తరువు♦పగిదిఁబడియె
గడియదాఁక నూర్పు♦విడువఁ డేమెఱుఁగఁడు, కాలుచేయి కనులు♦కదలలేదు.

ఉ॥ తమ్ముని కౌఁగిలించికొని ♦ ధారణి వ్రాలిన తన్ను నెమ్మదిం
గొమ్మని పల్కువారలును ♦ కొందలమందకు మన్న వారలున్
లెమ్మని పల్కువారలును ♦ లేరొక మిత్రుఁడుఁ బ్రాణయుక్తుఁడై
యమ్మహి లేఁడ యొంటి జని ♦ యంగద నెవ్వఁడు తీర్చువాఁడొకో?

ఆ॥ మొండెములు పిశాచ♦ములు భూతములును న,క్కలును పతులవెదకు♦కామినులును
మిగిలియుండెఁ గాని♦మేనఁ బ్రాణములున్న, వాఁడొకండుఁ గాన♦రాఁడు కలన.

ఆ॥ అమరసతులు వగచి♦రమరులు నెగచిరి, మహితజగము విష్ణు♦మయముగాన
రాము చింత గని చ♦రాచర తతియేడ్చె, నేడ్వకుండు నెద్ది♦యిహమునందు? ౩౦౪

ఆ॥ నలువమోము వాడెఁ♦దలవ్రాల్చెఁ బశుపతి, బంధుచింత దెలిపి♦ఫలముగలదె?
పగయు వెక్కియేడ్చెఁ♦బాపదేవత యేడ్చె, దుఃఖమయముగాఁగఁ♦దోఁచె జగము.

ఆ॥ ఇంచుకంత తెలివి♦నెనసి శ్రీరాముండు, కనులు తెఱచి యనుజుఁ♦గాంచి కాంచి
దివముఁజేరె నింకఁ♦దిరుగఁ డనుచు నెదఁ, బొగిలె నొగిలెఁ గ్రుంగె♦క్రుంగె క్రుంగె

చ॥ ధరణిఁ దృణంబుగాఁ దలఁచి ♦ తమ్మున కిచ్చితిఁ దండ్రి మాలుచోఁ
దెరలకయుంటి జానకియు ♦ దెప్పరమందఁగ నోర్చియుంటి నో
క్కరుఁడవు నీవుగల్గిన సుఖమ్మె సమస్తముఁ గల్గునంచు నీ
కరణిని నన్ను వీడి చనఁ ♦ గాఁ దగవే? నిను వీడియుందునే? ౩౦౭

ఉ॥ తల్లియుఁ దండ్రియుం దపముఁ ♦ దమ్ముఁడుఁ బుత్త్రుఁడు సంపదాలి నా
కెల్లను నీవకావె? యెది ♦ యేగిన నీవు కలాఁడవంచు నా
యుల్లమునం గుమారిలక ♦ యుంటి సమస్తము నేఁడువోయె వ
న్నొల్లవ యేమి? కాదు కడు ♦ నుగ్ర శిలా కఠినాత్ముఁ డేనొకా?

చ॥ వ్రణమయమైన కాయమునఁ ♦ బ్రాణముఁ గానము చావకుంటి నా
కణఁక యదెట్టిదైన నగుఁ ♦ గానల నన్ను భజించి కష్టముల్
తొణఁకక యోర్చి యోగిరము ♦ తూఁగును మానిన ధీరచిత్త! యీ
రణభువి నేఁటికిట్లు నిదు ♦ రం గొన నేటికి? లెమ్ము నాయనా! ౩౦౯

ఉ॥ ఎండకు వానకోర్చి శ్రమ ♦ యింతయు లెక్క యొనర్పకుండఁ గో
దండము నూని కాచు గుణ ♦ ధామ! రణస్థలి నొంటివీడి తె
న్నుండుట నాయమేమి? ననునూల్కొని యెవ్వరుకాచువారు? నా
గుండియ లెట్టివంచుఁ గనఁ ♦ గోరితె? పంతములేల? నాయనా! ౩౧౦

చ॥ హృదయము జీవ మొక్కటని ♦ యెంచిన పల్కు నిరర్థమైనచో
నెద ననరున్నదంట నిజ ♦ మే యగునేమి? విశుద్ధమూర్తి నీ
పిదపను జీవముల్ విడక ♦ వెక్కుచునుంటిని నీకుఁ జుట్టమై
వదలకయున్నదీ తనువా? ప్రాణములో? కనరాదు నాయనా? ౩౧౧

ఉ॥ యోగముగాచి శంకర శ ♦ రాసన మెక్కిడి ప్రీల్చి యచ్చటన్
భోగములొంద నానను కు ♦ బుద్ధిని గొంటిని కాలకూటమున్
రాగము దానిపై నునిచి ♦ రాజును బంధులనెల్లఁ గాల్చితిన్
ద్యాగము లేమిచేసితిని? ♦ తక్కక మృత్యువు మీకుఁ గూర్చితిన్. ౩౧౨

ఉ॥ భూమిపయిన్ వహించు పెను ♦ మోహముచే ననలంబు పుంటిపైఁ
బ్రామినరీతిఁ దల్లికొక ♦ బాధను కూర్చితి నంతమాత్రమా?
రామపయిన్ వహించు ఘన ♦ రాగముచే నిటువంటి చెడ్డ పో
రాములు మీకుఁ గూర్చితిఁ గ ♦ రంబుగ నెల్లరబోఁటి వాఁడనే?

చ॥ మరణము నొందితీవు కసు ♦ మాలపు మేనును నేను వీడెదన్
భరతుఁడు రాజ్యమేలఁ డిఁక ♦ బంధులు తల్లులు దుఃఖవారిధిన్
దరలి నశించువార లొక ♦ ధర్మముకై వెలిపొంది పీఁగఁగా
జరగిన దింత యొడ్డొలవ ♦ జన్మము నాయది యెంత ధన్యమో? ౩౧౪

క॥ జననీ జనకుల బంధుల, ననుఁగుల నాకొఱకు విడిచి ♦ యడవుల వెంటన్
నను వీడకుండు తండ్రీ! నిను పాసియు నిలువఁగలనె♦నిముసం బేనిన్. ౩౧౫

ఉ॥ ఉత్తమ కామినిం బలిమి ♦ నొక్క మరాత్ముఁడు కారవైవఁగా
సత్తమ సన్నుతంబయిన ♦ చక్కటి వాని వశంబుచేరుచో
నిత్తఱి నూరకుంట తగ ♦ వే? త్రిజగంబుల వ్రాల్చకున్న నే
నెత్తిన జన్మమేల? ధరి ♦ యించిన చాపమునేల? కాల్పనే? ౩౧౬

క॥ ఖరునకుఁ గాకాసురునకు, విరాధునకు సప్తసాల ♦ వృక్షమ్ములకున్
శరధికి వాలికి మాత్రమె, సరగున నా శరము తూఱి♦చనఁజాలినదో? ౩౧౭

చ॥ ప్రతినను నిర్వహింపుమని ♦ పంపితిఁ దోడుగ నుండనైతి నీ
జత విడకుందునేని దను ♦ జప్రభుపుత్త్రుని మేని రక్తమున్
క్షితిపయిఁ జిందఁజేసి నిను ♦ చేకొని రక్షణసేయకుందునే?
గతజల సేతుబంధనము ♦ గాఁ దలపోసిన నేమి యబ్బెడిన్? ౩౧౮

ఉ॥ తమ్ములు బంధులుం బ్రజలుఁ ♦ దల్లులు నేగతి నున్నవారొ యం
చమ్మలికించుచుందురు మ ♦ హోత్సుకతం గనఁబోదమయ్య తే
లెమ్మ యయోధ్యయందు బహు ♦ లీలల మన్మకుటాభిషేక మి
ష్టమ్మునఁ జేయువార లది ♦ నమ్మతమే కద రమ్ము చూడఁగన్. ౩౧౯

తే॥ నాగపాశంబుచేఁ గట్టి♦నలఁచినపుడు, ప్రాణముం దీసినపుడు నీ♦పజ్జలేక
హా! సుహృద్ద్రోహ పద్ధతి ♦ ననుసరించు, నన్ను గని లోకులెల్లరు♦నవ్వకుంద్రె?

శా॥ లంకారాజ్య రమన్ విభీషణుని కు ♦ ల్లాసంబుతో నిచ్చి ని
శ్శంకం దచ్ఛపథంబు దీర్ప కిపుడే ♦ చావంగనున్నాఁడ నే
వంకం గల్పితి నాదుకీర్తి మఱియున్ ♦ వంశంపు సత్కీర్తి కే
యంకంబొందు గడించినాఁడ జను లా ♦ హా యంచు నిందింపఁగన్.

క॥ అని పరిపరి విధముల వా, కొనుచు లోనఁ గుమిలి కుమిలి♦క్రుంగుచు నాలిం
గన మొనరిచి తను మఱచుచు, మునిఁగెన్ మైథిలి విభుండు♦మూర్ఛానిద్రన్.

—: వేలుపుల విలాపము :—

క॥ ఇనకులుని గాంచి ఖచరులు, కనుఁగవఁ గరములఁ గదించి ♦ కళవళపడుచున్
గొనకేమి పరిణమించునో? యని చింతాకులితు లగుచు ♦ నారటపడుచున్.

సీ॥ సుఖదుఃఖరహిత! నీ♦శుద్ధస్వరూపంబు, దెలియంగ శక్తిమం♦తులము గాము
నీ యుదరంబున ♦ నిఖిల జగంబులు, నమరియున్న తెఱంగు ♦ నరయలేము
జరిగిన యదియును ♦ జరుగుచున్నదియును♦జరుగనున్నది నంత♦యెఱుఁగలేము
నిను వినుతించి నీ♦నిర్దేశపద్ధతి, మెలఁగుట దక్కొండు ♦ తెలియలేము

తే॥ దితిజవధచేసి దుఃఖముల్ ♦ తీర్పుమనుచు, వేఁడఁ గరుణించి యీరీతి♦వెలసితీవు
ధర్మమును గాచు పూన్కని♦దాఁగి నిలిచి, మాయనాటక మాడుచు♦మమ్ముఁ గలఁతె?

ఉ॥ కందులమైన మాకొనరు ♦ కష్ట పరంపర దీర్తువంచు నా
నందము గూర్తువంచుఁ గడు♦నమ్మికతోడను గంపెడాసతో
సుందరరూప! నిన్నెపుడుఁ ♦ జూచుచునుందు మదేమి మాయ? నీ
చందము విస్మరింపఁ బెడ ♦ జాడలఁ ద్రిప్పఁగ నుత్సహించెదే? 3౨౫

మ॥ పరమేష్ఠీ! బహుబ్రహ్మాండముల్ నిఖిల జీ♦వస్తోమముం జేసి యం
దిరవారన్ వెలి లోపల న్నిలిచి లో ♦ నిందించుచున్ వీడుచున్
బరిపోషించుచు వేఱుగా నిలుచుచున్ ♦ భావింప సాలేఁడు మై
నురవౌ నూలున గూఁడు గట్టు క్రియ సం ♦ యోజింతు సర్వేశ్వరా?

మ॥ ఇది దుఃఖంబులఁ గూర్చు లీల లనుచో ♦ నేచింత నిన్నంటు? ని
త్యాది నమోన్మాదనలీలలే యగును చు ♦ మ్మట్లంటకుం జాల మా
పద మేమొందిన నీదు ప్రేమయు దయా ♦ భాగ్యంబు నిండారు ధీ
యొదలు న్నీవయి తేఱకున్న నిట ని♦న్నోర్దార్పఁగా నేర్తుమే? 3౨౭

చ॥ కనఁబడుపోల్కిఁ దోఁచి ♦ మఱి కానకయుందు నమేయరూప! మే
దిని నవతారమొందితని ♦ తేఁకువ నుంటిమి నీవు దుఃఖముల్
మనమున నొందఁ దాళఁగల ♦ మా? జగదీశ్వర! నీవ మానఁగా
మొనయుదుగాక మే మొకట♦మోతుమొ? విత్తుమొ? నీదు మాయలన్.

మ॥ అజసూనున్ ఘను నంబరీషు ధ్రువుఁ బ్ర ♦ హ్లాదుం దశాస్యానుజున్
గజరాజుం గని గాచినట్టి కరుణా ♦ కల్యాణ వీక్షా రుచుల్
నిజ మీపాటికిఁ జూప కిట్టు లడలన్ ♦ నిశ్చింతమై నుందుమే?
భజనానందులమైన మాకు విమల ♦ ప్రజ్ఞాన మీయంగదే! 3౨౯

క॥ పలువిధుల నిట్లు వేల్పులు, పలవించిరి మనుజభావ ♦ బంధురగుణుఁ డ
జ్జలజాక్షుఁడు తమ్మునిపైఁ, గల ప్రేమమువలన మూర్ఛ♦గని యట్లుండన్. 330

ఉ॥ చారులు గాంచి రావణుని ♦ సన్నిధికేగి యెఱింగి శక్రజి
త్క్రూరశరాలిచేఁ బ్లవగ ♦ కోటియుఁ దమ్ముఁడుఁ గూలియుండుటల్
వారక చూచి శోక వన ♦ వహ్ని దహింప గతించె రాఘవుం
డా రణభూమియందె పగ ♦ యాఱెను సంతసమందుమా యనన్. 33౧

౨౨. మూర్ఛిత రామలక్ష్మణ సందర్శన పటలము. (3౨)

ఉ॥ దూతలు కల్లలాడరని ♦ దుష్ట నిశాటుఁడు రావణుండు మో
దాతిశయంబుచేఁ బురము ♦ నందు జయంబును చాటఁబంచుచున్

నేతి వసంత మాడుఁడని ✦ నిచ్చలు ద్రవ్యముచల్లి దూతలం
బ్రీతులఁజేసి వేగ పిలి ✦ పించి మరుత్తుని గాంచి యిట్లనున్. ౩౩౨

తే॥ కలనఁ జచ్చిన దనుజుల ✦ గాత్రములను, త్వరగ నంబుధిఁ బడవైచి ✦ మరలు దీని
నొరు లెఱింగిన సీతల✦నుత్తరింతు, ననుచు వాఁడట్లు కావించె✦నాక్షణమున. ౩౩౩

చ॥ దురమున రామలక్ష్మణుల ✦ దుస్థితి మైథిలి కన్నులారఁగా
స్థిరముగఁ గాంచి కాక తన ✦ చిత్తము మార్చదు నమ్మదంచు నా
సుర వనితావళిం బనుపఁ ✦ జుట్టఱికంబున గేలిచేయుచున్
దురితముగా విమానమునఁ ✦ దోడ్కొనిపోయిరి వారు జానకిన్. ౩౩౪

మ॥ పతి సౌందర్యముదక్క నొండొకటి భా ✦ వంబందు నెక్కొల్ప కీ
క్షితముం జేయని ధాత్రిజాత పతి ని ✦ స్థేమస్థితిన్ సంగర
క్షితిఁ దార్మొఱుగ నుండఁ గాంచి తనువుం ✦ జిత్తంబు విజ్ఞాన జీ
వితముల్ గ్రుక్క జలేజ మగ్నిఁబడు న✦వ్వేఁకం గుమారిల్లుచున్. ౩౩౫

సీ॥ విలపింప వేల్పుల ✦ వెలఁదులేడ్చిరి వారు, సామేననున్న యీ ✦ శ్వరియునేడ్చెఁ
గమలవాసిని యేడ్చె✦గంగ బోరున నేడ్చె, బ్రాహ్మియేడ్చెను ముని✦పత్నులేడ్చి
రదయులౌ సోఁకుల ✦ యతివలు నేడ్చిరి, జనకజ జనని మే ✦ దినియునేడ్చె
శ్రుతులేడ్చె ధర్మదే✦వత యేడ్చెఁ బాపంబు, నెల్లవారలకంటె✦నెక్కుడేడ్చెఁ

తే॥ దక్కువారలయేడ్పులఁ ✦ దడవనేల? ఎచటనుండిన వారచ్చ ✦ టచట నిలిచి
యేడ్చినారలు వైదేహి✦యేడ్చియేడ్చి, యుల్లమెరియ నిల్వక సొమ్మ✦సిల్లిరాలె.

ఉ॥ చేరువనున్న యద్దనుజ ✦ చేటిక లత్తఱి తేవనత్తి ప
న్నీరు మొగంబునం జిలికి ✦ నేర్పుమెయిం జలిసేవ సేయఁగా
ధారణిజాత కన్దెఱచి ✦ తల్లడమందుచుఁ గంపమొందుచున్
నీరద దేహుఁ గాంచి తన ✦ నేత్ర యుగంబును మోఁదెఁ బల్మఱుల్.

తే॥ వహ్నిఁబడిన వల్లికవలె✦వాడు నుడుకు, వడఁకు విహ్వాలించును వెక్కు✦నడఁగు మడఁగుఁ
ద్రుళ్లు గద్గదకంఠయై రోదనంబు, సేయు జీవంబు లురియాడఁ✦జిక్కు గ్రుక్కు

తే॥ పడును పొరలుఁజెమర్చు బె✦గ్గడిలుఁ నడలుఁ, దెలివిదప్పును లేచు వి✦దిర్చుఁ గేలు
దీనదృష్టుల దిక్కులు✦ తేఱిచూచుఁ, దలరు! దపియించు మొఱవెట్టుఁ✦బలవరించు.

ఉ॥ నీయెడఁ బ్రేమగల్గి నిను ✦ నిత్యము గొల్చెడువారిఁ గాచుచున్
నీయెడ వైరమూను రజ ✦ నీచరపాళులఁ ద్రుంచుచుండు మ
న్నాయకు నండనుండకిటు ✦ నాశము గోరినవారిఁ జేరితే?
నీ యువలక్షణంబు గమ ✦ నింపఁగ నిట్టిదె? ధర్మదేవతా! ౩౪౦

తే॥ ధర్మపద్ధతులం గాక ♦ తక్కుత్రోవ, లందు పోసి యుత్తముల క ♦ డిందిసేగి
చూడ నిచ్చగించితె? యిది♦వేడుకేమి? దుర్విధీ! నీవు దీనిచే♦దొడ్డవగుదె?

ఉ॥ పాపినినైన యేను నిటు ♦ వంటి పరిస్థితిఁ గాంచి సైఁపఁగా
నోపను ధర్మరాజ! దయ ♦ యుంచి ననుం గొని పొమ్ము పుణ్యమా
నాపతి నన్నుఁ బాపుటలు న్యాయమె? రావణుతోడఁ జేరితే?
పాపఫలంబు నాకుఁ గుడు ♦ పంగఁ దలంచిన త్రోవ యిద్దియే? 393

చ॥ తొలఁగని యంధకారమునఁ♦ద్రోచుట న్యాయమె? నాథ! యోకృపా
జలనిధి! నాతపఃఫలమ! సత్యదయాపర! యిన్నినాళ్లు లీ
సిలుగు సహించియుండినది ♦ చెన్నఁలు నీస్థితి గాంచు కోసమా?
తలఁగని నా దురాగతమె ♦ తార్చెను నీకు నకాలమృత్యువుల్

మ॥ అమరప్రార్థితజన్మ! ఆగమ సువే♦ద్యా! దేవ దేవేశ! జ
న్నము గావం జనుదెంచి యంత మిథిలా♦నాథానుదేశంబునన్
బ్రమథాధీశ్వరు చాపముల్ విఱిచి నా ♦పాపాలపుట్టైన హ
స్తముఁ జేపట్టుట యిట్టి యాపదకు ల ♦ క్ష్యంబౌటకా? రాఘవా!

మ॥ కడుపుం గాల్చెడువార్త కన్నకడుపౌ ♦ కౌసల్య విన్నంతనే
విడుచుం బ్రాణము లంత నాయనుజులున్ ♦ వీక్షింతురే జీవికన్?
చెడుగుల్గోరిన కైక యియ్యదియె తాఁ ♦ జింతించి కావించెనో?
చెడితిన్ సర్వవిధంబులం జెడితి ని♦స్సీ! నా భవం బెట్టిదో? 395

మ॥ వలదన్నన్ వెనువెంట వచ్చితిని క్ర ♦ వ్యాదాలితో సూడు నా
వలనం గల్గెఁ బసిండి లేడికయి ని ♦ ర్బంధించి నిన్నంపితిన్
గెలన న్నిల్చిన లక్ష్మణుం గఠిన వా ♦ గ్దిగ్ధంబులం గ్రుచ్చి యా
వలికిం బంపితి సర్వ మాపదలకే ♦ పాల్సేయనే యయ్యోఁగా? 396

ఉ॥ పాపఫలంబుచే నడవ ♦ భావ్యముగాని యరణ్యసీమకే
మోపిక నేగునాఁడు ప్రియ ♦ మొందగఁ బిల్చి కుమార! రాఘవుం
డాపదనొందునే నతని ♦ కన్నను మున్నె మరింపుమంచు నా
జ్ఞాపనసేయు తల్లి నుడి ♦ జాడనె కూలితె? తండ్రి! లక్ష్మణా! 397

చ॥ చివుళులు పువ్వులుం బఱపి ♦ చెన్నరు తల్పమునందు నిద్దురం
దవిలి త్యజించినట్టి గుణ ♦ ధన్యుఁడ! లక్ష్మణ! నిత్యశీల! దా
నవ ధను రుగ్ర ముక్త శర ♦ నవ్య సుతల్పమునందు చల్లనన్
మివులఁగఁ గూర్కి సెంద మది ♦ మేకొని వ్రాలితి వేమి? నాయనా!

తే॥ మఖము లొనరించి సద్ధర్మ♦మార్గమునను, ధరణిపాలన మొనరింపఁ♦దగిన నీవు
నన్ను చేపట్టి సత్యవా♦జ్ఞయము ధర్మ, ఫలము కృశియింప వగలఁ బా♦ల్పడితి నాథ!.

తే॥ కులిశమునన్నైనఁ బగులని♦గుండె గలిగి, పనవి ఫలమేమి ఖేదంబు♦పాయునట్లు
నీరజాక్షుపైఁబడి మర♦ణింతుఁగాక, యనుచుఁ బడఁబోవఁ ద్రిజట తా♦నడ్డువచ్చె.

—: త్రిజట సీత నూఱడించుట :—

తే॥ తన తపఃఫల రూపమై♦తనరు త్రిజట, సాంత్వనంబులు పలుకంగ♦సాహసించి
సకుల నవలికిఁ ద్రోసి జా♦నకిని డాసి, కౌఁగిలి నెపంబునం జెవి♦గఱచి పలికె.
తే॥ మాయజింకను పంపుట♦మాయ జనకు, ననుపుటయు నాగపాశ బం♦ధనవిముక్తి
యెంచు కేని విచారింప♦కిట్లు జీవ, ములను వీడఁ దలంచితే? ముద్దుతల్లి!. ౩౫౨
ఉ॥ గణ్య తపఃఫలంబు కల ♦ గన్న ఫలంబును మీరు దండకా
రణ్యమునం జరించుతఱి ♦ రాజిలు చేతలు ధర్మదేవతా
పుణ్యఫలంబునం బొడము ♦ పూరుషవర్యుని రాము వీర్య సా
ద్గుణ్యములుం దలంప నొక ♦ దుర్మరణం బతనికి జయించునే?. ౩౫౩
మ॥ ముగుదా! రాముని మేన నొక్క విశిఖం ♦ బున్నాట కున్నట్టి యా
పగిదిం గానవొ? నీ మఱంది మొగముల్ ♦ భావింప మార్తాండు రీ
తిగ భాసిల్లుచునుండె లక్ష్మణుఁడు మి♦త్తిం బొందలేదమ్మ! రి
త్తగ దుఃఖమ్ముల నొందకమ్మ! యిది స ♦ త్యం; బేల సందేహముల్?
మ॥ మరణంబే భజియించునేని త్రిజగ ♦ న్మాన్యుండు రాముండు దు
ర్భరమై లోకము లన్నియుం జెడవె? భా ♦ స్వచ్చంద్ర బింబంబులుల్
ధరణిన్ వ్రాలవె పట్టుదప్పి? పురజి ♦ ద్ధాత్రాదులు న్నిల్తురే?
స్థిరమై ధర్మము లోకముల్ నిలువఁగాఁ ♦ జింతింప నీ కేటికిన్? ౩౫౫
ఉ॥ నీవరశక్తిచే హనుమ ♦ నీరసజీవుఁడు గాఁడు వ్యర్థమై
పోవదు నీసతీత్వమున ♦ పోఁడిమి యూరక చింత సేతయుల్
భావుకరీతిగాదు సుర ♦ వర్యుల కోర్కులు రిత్తగావు రా
జీవ భవాస్త్ర పీడయు వి♦శీర్ణము కాఁగలదమ్మ! జానకీ! ౩౫౬
చ॥ మునుల నిలింపులం గనఁ ద్రి ♦ మూర్తులఁ గాంచిన పోల్కి రామల
క్ష్మణులను కాంచి హస్తముల ♦ మస్తములం దొదవించి మోద భా
వనముల నున్నవారు భయ ♦ పద్ధతి మానుము సాగరంబు నూ
తను వడిఁజొచ్చి నీరములఁ ♦ ద్రావుట చూడము మేదినీసుతా? ౩౫౭
చ॥ పతి మరణింప సూత్రమును ♦ పాయఁగనున్న సతీ మతల్లులన్
హితమతి! యీ విమానము వ ♦ హింపదు జార్చును తారకాణ లి
ప్సితమునఁ బెక్కు లున్నయవి ♦ వేఱేఁడి చందము నొందకమ్మ! నీ
పతి సుఖయుక్తుఁ గొందలము ♦ పాయుము నమ్ముము నన్ను తల్లిరో!

చ॥ అనుడు ధరాత్మజాత హృద ♦ యంబున నించుక తేటి యాసతిం
గని నిను తల్లిగాఁ దలఁచి ♦ కాలము ద్రోచితి నీదుపల్కు లె
ష్షును వృథగావు నేఁటి నిసి ♦ పోయెడుదాఁక భరింతు జీవముల్
నిను మది తెప్పగాఁ దలఁచి ♦ నిల్చితినమ్మ! శుభమ్ము నీకగున్. ౩౫౯

చ॥ సతులకు భూషణంబు లగు ♦ సాధుగుణంబుల నీటఁ గల్పియున్
బతి ముఖదర్శ నాశ నను ♦ బాధలఁ బెట్టఁగ జీవముల్ భరిం
చితి నెటులెట్టులో గురుత ♦ చెడ్డ శరీరము వీడుటన్నఁ గ
ష్టతరముగాదు తల్లి! త్రిజ ♦ టా! యని మైథిలి నెమ్మదిం గనెన్. ౩౬౦

చ॥ స్థిరుఁడగు జీవు నివ్వసుమ ♦ తిన్ విడిపించి బలంబుచేత న
స్థిరమగు దేహమున్ భ్రమము ♦ చేఁగొని యంబరవీథిఁ గాల కిం
కరులు గమించులీల జన ♦ కప్రభు పుత్త్రిని రాక్షసాంగనల్
కరముల మీఁద నుంచికొని ♦ క్రమ్మఱినారు బిరాన లంకకున్. ౩౬౧

౨౩ సంజీవన శైల పటలము. (౧౧౭)

క॥ ఇనకులుని యాజ్ఞ వనులకుఁ, జనిన విభీషణుఁడు భోజ్య♦సామగ్రులు చే
కొని మరలి పాళెమునకుం, బనిచి యవల వచ్చి సమర♦వసుధం గాంచెన్ ౩౬౩

తే॥ బ్రహ్మశాపంబుచే మృతిఁ ♦ బడసినట్లు, వనచరావలి యెల్లను♦వ్రాలి నేలఁ
జాఁపకట్టుగఁ బడియుండు♦నరణిఁ గాంచి, హా! యనుచు నేమిఁ దోఁచక♦యట్టె నిలిచె.

క॥ జరిగిన సంగతి నంతయు, నరయుని దనుజేంద్రుఁ డంత ♦ నటమట పడుచున్
బరుగునఁ జని లక్ష్మణుతో, ధరణిని వ్రాలిన నృపాల♦తనయుని గాంచెన్. ౩౬౪

ఉ॥ ప్రేమకుఁ బ్రాణ మస్థులు శ ♦ రీరము ముఖ్యములంచుఁ గాదటం
చీ మహిఁ బల్కవచ్చు రహ ♦ యించు పదావలిఁ గూర్చి నేర్పుచేఁ
బ్రేమకు సాటియైన దొక ♦ పేర్మిగుణంబు జగానఁ గల్గునే?
ప్రేమగుణమ్ము మేర గని ♦ పెట్టిరె వేల్పులు నేఁటి కేసియున్? ౩౬౫

ఉ॥ ఓరువలేని సంకటము ♦ నొంది తపించియు నెమ్మనంబునన్
వీరికిఁ జేటు లేదను వి ♦ వేకము నమ్మక ముంటఁజేసియే
యూరక ప్రాణముల్ విడక ♦ యొప్పుగ శీలన మాచరించి కం
గారుపడంగఁ దగ్గ దొక ♦ కాఱియ లేదని నిమ్మళించుచున్. ౩౬౬

తే॥ అజ శరంబుచేఁ గలిగిన ♦ దనియు నదియు, నింద్రజిత్తుచే సౌమిత్రి♦కొనసె ననియు
నతనికై రాముఁ డీరీతి♦నడలి సోలె, ననియుఁ దలపోసి ప్రతికృతి♦యరయసాగె

ఉ॥ శోక నిపీడితాంగుఁడయి♦శోషిలు రాముఁడు తేఱువెన్క న
స్తోకమతిం దలంతమనఁ ♦ దోడగు తమ్ముఁడు చావఁ బిమ్మటన్

జాక సహించి నిల్వఁ డటు ♦ సాగిన ధూర్తులకే జయంబిలన్
జేకుఱునంచుఁ గన్నుఁగవ ♦ చిత్తడి నొందఁగ నించె నశ్రువుల్. ౩౬౭

మ॥ ఫణిపాశంబు తొలంగినట్టి కరణిన్ ♦ బ్రహ్మాస్త్రముల్ వీడు ల
క్ష్మణు నాశంబును లేదు ప్రేల్లిపడు నీ ♦ శాఖామృగ వ్రాతముల్
ప్రబతిన్ జీవము లొందు ధర్మము స్థిరన్ ♦ వర్ధిల్లు మాయావి రా
వణ దుర్మానికి రాక్షసాలికి జయ ♦ ప్రాశస్త్యముం గూడునే? ౩౬౮

క॥ తేఱుటకు మున్నె యాపద, తీఱఁగఁ దోడ్పడెడి వారు ♦ ప్రేల్లక యెవ రు
న్నారో వెదకెదఁగాకని, కోరికతో నెమకెఁ జేతఁ ♦ గొఱవిం గొనుచున్.

ఆ॥ పెదవి మడిచి కేలు♦పెనవైచికొని వేఁడి, వాఁడిచూపు జంకె♦పోఁడి మెఱయ
వారణముల కుప్ప♦పైఁబడియున్న సా, మీరిఁ గాంచి కనుల♦నీరునించి, ౩౭౧

ఆ॥ అసువు లున్నవనుచు♦నరసి రక్తమువెల్చు, వ్రణములందు గ్రుచ్చు♦కొన్న శరము
లొక్కటొకటిగాఁగ♦నొయ్యన వెడలించి, మొగులు జలము చల్లె♦మొగముమీఁద.

ఆ॥ ఒడలు గగురు పొడిచె ♦ వెడవెడ నావియు, వచ్చె నావులింత ♦ వచ్చెఁగనులు
విచ్చెఁ దెలివివచ్చె♦నుచ్చరించెను రామ, రామ యనుచు మంత్ర♦రాజ మతఁడు.

చ॥ అలరును దుఃఖముం బెనఁగు ♦ లాడ విభీషణుఁ డంజనా సుతుం
జెలువుగఁ గౌఁగిలించికొన ♦ శ్రీరఘువీరుని యవ్యయంబు నిం
పెలయఁగఁ బ్రశ్నసేసి సుఖ ♦ మే యను వాక్యము వీనుదోయికిన్
గెలివిడి గూర్పజే యనుచుఁ ♦ గేలు మొగిడ్చె మరుత్సుతుం డటన్.

ఉ॥ తమ్మునిమీఁది ప్రేమ బలి ♦ తమ్మగు చింతఁ దపించి పోలినాఁ
డిమ్మగఁ దేఱ రామవిభుఁ ♦ డేమగునో యని సంశయించెదం
జుమ్మని దైత్యనేత యనఁ ♦ జూచుచు మారుతి భల్లుకేశ్వరుం
డిమ్ముల నున్నవాఁడె యతఁ ♦ డెచ్చటనుండు వచింపవే యనన్. ౩౭౫

చ॥ అతనిని కాంచలేదు మృతి ♦ నందెనొ యేమొ యెఱుంగ జానకీ
పతి విషయంబు చూడుమనఁ ♦ బావని భల్లుకరాజు నిత్య జీ
వితుఁడు వివేకి మేలు నొద ♦ వింపను నేగిఁదొలంప దక్షుఁడౌ
ప్రతికితిమయ్య పోదమన ♦ వైశమ యిర్వురు చేరి రోయుచున్. ౩౭౬

తే॥ పోవుచుండఁగ నొకచోట♦ముసలితనము, వలన సెలలునాటిన నొప్పి♦వలనఁగలఁక
వలన మైక మొందియు జాంబ♦వంతుఁ డిరువు, రరుగుదెంచుచుండుట నడి♦యరసి
యెటఁగె.] [తిరిగిరారు

తే॥ రాముఁడో హనుమంతుఁడో♦రాక్షసుండొ, సురలొ మునులొ పగఱు వోయి ♦
కాన వచ్చువారలు కావఁ♦గడఁగువారె, కావలయునని నెమ్మది♦గాంచె నతఁడు.

తే॥ వచ్చి చేరువ నిలిచిన♦వారిఁ గనులు, తెఱచి కనలేక యెవ్వరో♦ తెలుపుఁ డీర
లనుడు బ్రతికితిమను విభీ♦షణుని పలుకు, సవ్వడింబట్టి యాగసి♦సంతసించి.
తే॥ అవలివాఁ డెవఁడని మారు♦తాత్మజుఁడను, నుత్తరము విని జయము మ♦రుత్తనూజ!
మంటిమిఁకఁ బునర్జన్మంబు♦గొంటిమయ్య, యనుచు మెల్లనఁ గనువిచ్చి♦యతనిఁగాంచి.

చ॥ ఒడలి శరంబు లూడ్చికొని ♦ యుబ్బి యెలుంగులఁజేఁడు పావనిం
గడుకొని కౌఁగిలించికొని ♦ కంజ భవాస్త్రమయయ్యు రాఘవుం
దొడరి కలంపఁజాల దని ♦ దొడ్డగ నమ్మిగ గద్దునాకు నా
పుడమి కుమారిభర్త పని ♦ పూని యొనర్చినదేమి చెప్పుమా? ౩౮౧

చ॥ అనుడు మరుత్సుతుండను మ ♦ హాత్ముఁడు లక్ష్మణు పాటుగాంచి మూ
ర్ఛను మునిఁగెన్ స్మృతింగొనినఁ ♦ గ్రమ్మఱ నేమగు నో యెఱుంగఁజా
ల ననిన జాంబవంతుఁ డను♦లక్ష్మణుఁదేర్పఁగ నే వచించు త్రో
వను చని మందుతెమ్ము కపి ♦ వర్గమె కాదు జగమ్ము నేలొకనన్.

సీ॥ ఉదధిని దాఁటి తొ ♦ మ్మిదివేల యామడ, లరిగినఁ గాంతు హి ♦ మాచలమ్ము
నొగి నది ద్విసహస్ర ♦ యోజనాయతినొప్పు, నదిదాఁటి యోజన♦మరుగునంత
హేమకూటము వచ్చు ♦ శ్రీ మహితంబది, వెసదాఁటి తొమ్మిది♦వేల యోజ
నము లేగ నిమధశై♦లము గల్గు దానిని, కడచి యవ్వల నంత ♦ నడవ చనిన
తే॥ కనకశైలంబుఁ గానంగఁ♦గలవు దాని, విరివియుండు ముప్పదిరెండు♦వేల యోజ
నాలు పిమ్మటఁ దొమ్మిది♦వేల యోజ, నములు కడచిన నీలశై♦లమును కాంతు.

సీ॥ ఆమల రెండువే♦లామడల పొడవు, విలసిల్లు దాని క ♦ వ్వలను నాల్గు
వేల యామడలేగ♦లీలను కాంతువు, మందులుగల నల్ల♦మలను నీవు
కాంచినంతనె మన♦కడగండ్ల కడలికిఁ, బారంబు గాంతువు♦వాయుపుత్త్ర!
అందు ప్రాణము లిచ్చు♦మందొండు మఱియొండు, చెదరు సంగంబుల♦జేర్చునొండు
తే॥ చెడిన రూపంబుఁ గ్రొత్తగాఁ♦జేర్చునొండు, వికలమగు నస్థు లతుకు మూ♦లికయు
దనరు సంజీవకరణి సం ♦ ధానకరణి, శస్త్ర సౌవర్ణకరణి వి♦ శల్యకరణి [ననఁగ

చ॥ త్రిదశులు క్షీరవారిధి మ ♦ థించిన యత్తఱిఁ బుట్టె నోషధుల్
పదిలము గాఁగ నుంచి రట♦ వారలు విష్ణువు మున్ త్రిలోకముల్
పదములఁ గొల్చునాఁడు కడు ♦ భక్తిఁ బ్రదక్షిణ మేనునేయు న
య్యదనున దాని తత్త్వము మ ♦ హర్షులు తెల్పనెఱింగితిన్ సఖా!

ఉ॥ వానిని కాచువారు సుర ♦ వర్యులు పెక్కురు వారిఁ జక్రముం
బూనికఁగాచు నీవరిగి ♦ ప్రొద్దుదయింపక మున్నె తెచ్చుచో
భానుకులేశులుం బ్లవగ ♦ వర్గము జీవములొందు ధర్మమున్
మానుగ నేలొకనన్ జగతి ♦ మాఁడును దైత్యకులంబు నావుడున్.

—: ఆంజనేయుండు సంజీవనిం దేఁబోవుట :—

మ॥ ఇది కర్తవ్యమ యింతలో రఘుకులా ♦ ధీశుండు తబ్బిబ్బు నం
గదయుం బొందకయుండఁ దేరుపుఁ దుషగి ♦ కాలంబు గాకుండఁ దె
చ్చెద దివ్యౌషధు లెట్టులేని యని పెం ♦ చెన్ దేహ మాకాశ ము
ప్పిదమా శీర్షకభాతి దోఁపఁగ జగ ♦ ద్వీరుండు సామీరి తాన్. ౩౮౭

మ॥ గ్రహ బుక్షంబులు తారహారముల వీఁ ♦ కందోఁచెఁ గ్రుంగారెఁ బా
దహతిం భూమి భుజాంతర ప్రథిమ సా ♦ ధ్యంబే ప్రమాణింపఁగన్?
గ్రహియింపందగె బాహువుల్ దిశల లం ♦ కాద్వీప మందింక నె
వ్వహిఁ దా రెండవ పాదముంపఁ దల మే♦పాటిం గనన్ లేదుగా! ౩౮౮

ఉత్సా॥ వాలువంచి కేలుసాచి ♦ వాయి మడిచి పాదమున్
నేలనూని ఱొమ్ము విఱిచి ♦ నిక్కవోడువ రోమముల్
లీల మెడను క్రుంచి రామ ♦ లీల సంస్తుతించుచున్
గాలి కొడుకు నింగి కెగసెఁ ♦ గామచారియై చనన్. ౩౮౯

ఉ॥ లంక పయోధి మున్గిన క ♦ లంబన నొప్పఁగ నుప్పరంబునన్
వంకలు చిన్నతిప్పలును ♦ పాదపముల్ వడితోడ లేచె ని
ర్వంకలఁ దూలి సంభ్రమునఁ ♦ బడ్డది దేవ విమాన పంక్తి య
ఛ్భంకమ్మై మహాబ్ధి దిగి ♦ భంబుల బోరుకులార్చె నత్తఱిన్. ౩౯౦

చ॥ ఒఱగిన వూరు వేగమున ♦ నుత్తర దిక్కునకున్ మహీధ్రముల్
శరదములుం గలంగెఁ దరు ♦ జాలము కానల మండె రాపిడిన్
గరువలియుం బయోధి వెను ♦ కంబడఁ జిత్తములున్ వెనుంబడన్
గురుగతి వాయుసూతి చనఁ♦గోయని యార్చిరి వేల్పు లుబ్బుచున్. ౩౯౧

మ॥ జలముజ్మండలి దాఁటి చంద్రపథమున్ ♦ సంధించి యుగ్రాంశు మం
డలమున్ మీఱి తరించి బుక్షపథమున్ ♦ డాకొంచు దదూర్ధ్వగ భూ
ములతో నబ్జజు లోకముం గడచి చూ ♦ పుల్ పోవఁగారాని య
గ్గలికన్ మారుత నందనుండు చనియెన్♦గాకుత్స్థ కార్యార్థియై. ౩౯౨

సీ॥ వైనతేయుఁడు వడి♦వైకుంఠమున కేగు, వాఁడని కొందఱు♦పలికినారు
తెలిపిట్టపై నెక్కి♦నలువ స్వలోకంబు, నందు వాఁడని కొంద♦ఱాడినారు
శూలిగాకున్న నీ♦లీల నెవ్వఁడు చనఁ, గలఁడని కొందఱు♦తలఁచినారు
తలఁచిన రూపంబు♦దాల్చి లీలలు సల్పు, వెన్నుఁడె యని కొంద♦ఱెన్నినారు

తే॥ బాగుగాఁ జూతమని కొంద♦ఱేగి వెంట, ననుసరింపఁజాలక వృథా♦యానమంది
రమణఁజని పునరావృత్తి♦రహితమైన, మోక్షపద మందు వాఁడని♦మ్రొక్కినారు.

తే॥ రూపమున్నది యని జ్యోతి♦రూపమనుచు, జ్ఞానరూపుఁడనుచుఁ బర♦మానరూపుఁ
డనుచు సర్వకారణుఁడగు♦హరియటంచుఁ, బలువిధంబుల విజ్ఞులె♦తలఁచినారు.

తే॥ పరవి బ్రహ్మాండమెల్ల నం♦బరముగప్పి, నట్టి హనుమని వడిచేత♦నడరినట్టి
శబ్దయుత వాతమున దిగీ♦శాన శిరము, లల్లలాడె నజాండంబు♦తల్లడిల్లె. ౩౯౫

క॥ బలి ధారవోయ జగములఁ, గొలువఁగ హరి గొప్పరూపు♦గొన మునులును వే
ల్పులు సంతసిలిన తెఱఁగున, నలరిరి హనుమని మహోద♦యాకృతివలనన్ ౩౯౬

క॥ సుర సిద్ధ కింపురుష కి, న్నర విద్యాధరులు చల్లు♦ననలును గందం
బిరవార నెఱయ విరిసిన, హరిచందన మట్టులొప్పె♦హనుమంతుఁ డటన్ ౩౯౭

క॥ హిమవంతముఁ జేరఁగ నం, దమరిన తపసులును విబుధు♦లలరుచు నీకా
ర్యము ఫలియించుత మని రటఁ, బ్రమథవరుని నగముఁ గాంచి♦పావని యుబ్బెన్

క॥ ఈశాన్యాధీశుఁడు నై, లానంబును గని కరంబు♦లను మొగిచిన యా
కీశవరుఁగాంచి ప్రేమా, వేశంబున నుమకుఁజూపె♦వేడుకపడుచున్. ౩౯౯

క॥ ఇతఁడేగుచేల యను నా, సతికి హరుఁడు రామ దూత ♦ సంజీవనికై
హితమతిఁ జనియెడు లంకా, పతి నాశము రేపుచూడఁ♦బదమా యనియెన్.

క॥ హరిచక్రమువలెఁ జనియెడి, శరువలికొడు కచటు కడచి ♦ క్షణికంబగు కా
మ రతులఁ దనిసెడు సురగణ, మిరవుకొనిన హేమకూట ♦ శృంగము కాంచెన్.

క॥ మనసునకు జ్ఞాననేత్రం, బునకు విధికి నందకుండు♦పొలమునఁజను పా
వని కనియెఁ బైని భువనము, లను కొలిచెడి కల్ప నా న♦లరు కనకాద్రిన్. ౪౦౨

క॥ అనిమిషులేమియుఁ దోఁపక, కనుచుండఁగఁ గీశవరుఁడు♦కాంచనగిరిపైఁ
జని కనె నీదీవికిఁ జే, రెనయించిన జంబువును న ♦ మీాప్సితమతియై ౪౦౩

ఆ॥ మేరుశిఖరమందు♦సౌరైన యజపురిఁ, గాంచి దాని నడుమఁ♦గనక పీఠి
నలరు పలువఁగాంచి♦యలరారు మనముతో, వందనంబు సేసె♦వాయు సుతుఁడు.

క॥ సురతరు వనమున భక్తులు, పరవశులై వినుతిసేయఁ♦బ్రణవ రవమునన్
హరి శ్రీభూ తరుణులతోఁ, దిరుఁడయి వేంచేయఁ గని ను♦తించుచు నవలన్.

తే॥ అందు యీశాన్యభాగంబు♦నందుకోటి, భానుసంకాశ ఘృణి భాస♦మానుఁడగుచు
భక్త లర్చించు పూల కు♦ప్పలకు నడుమఁ, గ్రాలు భవ భవానులఁగాంచి♦ కేలు మోడ్చె.

తే॥ చంద్రువలెవెలిగొడుగుశీ♦ర్షమ్ముమీాఁద, వెలయు సుందరుల్ చామరల్ ♦వీచుచుండఁ
ద్రిదశు లలరి కొల్వఁగ నొప్పు♦ దేవ విభుని, కాంచి ముదమంది కేల్మోడ్చి♦కడచిచనియె.

తే॥ విరిసియున్న కల్పకతరుల్ ♦వెలయు రుచిర, కాంతు లొప్పారు నిర్జరా♦గారమైన
కనకగిరి శిఖరమున ది♦క్పతులఁ గన్న, లలరఁ గని యాంజనేయుండు♦హర్షమందె

ఉ॥ మేరువుదాఁటి వైశ్రమ న ♦ మీఁర కుమారకుఁ డుత్తరస్థలిన్
జేరి దినేశుఁ డస్తగతిఁ ♦ జెందమి నొక్కక్షణంబయేని రే
వాఱక యుంటఁజేసి యది ♦ భానుఁడు పుట్టినకాఁ దలంచి దై
వాఱిన చింత మున్గెఁ దన ♦ పట్టిన కార్యము భంగమౌటకున్. ౩౦౯

ఉ॥ భూపతి మూర్ఛదేఱుటకు ♦ మున్నగ నోషధు లిచ్చి లక్ష్మణున్
లేపగ నెంచి వచ్చితి మ ♦ లీమస బుద్ధిని పాడుచేసితిన్
రేపడు మున్నె మారుతి జ ♦ రీలున వచ్చున యంచుఁ గాచువా
రేపగిదిం జరింతు ? నిఁక ♦ నెయ్యది కార్యము ? సర్వముం జెడెన్. ౪౧౦

చ॥ అతుల వివేకశాలి యగు ♦ నాహనుమానుఁడు మానసంబునం
దతితర చింతనొందియు ర ♦ యంబునఁ దేఱి యుదీచియం దహ
ర్పతి యుదయించునే ? కనక ♦ పర్వతమున్ రవి చుట్టునంచుఁ బం
డితులు వచించు వారలని ♦ డెందము కుందు తొలంచె నత్తఱిన్. ౪౧౧

చ॥ మరణము లేక చింతయను ♦ మాటయు లేక సతంబు భోగమే
యురవుగనొప్పి యాలుమగ ♦ లొక్కశరీరమ యొంది ప్రేమ మో
గిరముగ నిష్టగోష్ఠిఁ దిల ♦ కించుచు జీవులు సంచరించు ను
త్తర కురు భూములం గనుచు ♦ దాఁటె మరుత్సుతుఁ డుగ్రవేగుఁడై.

తే॥ అటఁ గపర్దియు హరి కమ ♦ లాసనుండు, నెలవుకొన యోగ్యమై త్యాగి ♦ నిశ్చలుండు
నైన ధర్మప్రభుని రాజ ♦ ధానిఁబోలు, పట్టనములఁ గాంచుచుఁబోయెఁ ♦ బవనసుతుఁడు.

తే॥ మేరువునకంటెఁ బొడవుగ ♦ మీఱి యజుని, పట్టముం గొనువాఁడును ♦ భవము లేని
వాఁడు నగు కపివీరుండు ♦ పోఁడిమిని త్రి, విక్రముని పోలు నీలాద్రి ♦ వెలయఁగాంచె.

తే॥ ఇరులజోతులు జిమ్మ న ♦ గ్గిరిని దాఁటి, జాంబవంతుడు తెలిపిన ♦ శైలమును మ
హౌషధీ దీప్తులను మింటి ♦ నధికకాంతి, మంతముగఁ జేయు చిన్నియం ♦ బట్టి కాంచె

తే॥ కాంచి దిగె దిగినంత న ♦ క్కరువక్రుంగె, దానిఁగాచు దేవతలును ♦ తటమటపడి
నిలుకఁజెంది సన్నిధి నిల్చి ♦ నీ వెవండ, విటకు వచ్చిన కారియ ♦ మేది ? యనుడు.

ఉ॥ వచ్చిన కార్యముం ద్రిదశ ♦ వంద్యుఁడు మారుతి సాలుమూల వా
క్రుచ్చిన వారలున్ మదిని ♦ కొంకక గైకొనిపోయి పిమ్మటన్
దెచ్చి యథాస్థితి న్నిలుపు ♦ ధీవర! యంచు నదృశ్యులౌ తఱిన్
దిచ్చు మొగంబు చెందెఁ బొడ ♦ తెంచి సుదర్శనమున్ రయంబునన్.

చ॥ ఉడుగక యోషధుల్ వెదకు ♦ చుండినఁ గాలము మీఱుఁ గార్యమున్
జెడు నటుగాన నీశిఖరిఁ ♦ జేకొని పోవుట యుక్తమంచు నె
వ్వడిఁ బెకలించి యెత్తికొని ♦ వాయుకుమారకుఁ డంబరస్థలిన్
శిడిదపు టమ్మువోలెఁ గడు ♦ వేగమ తీవ్రన వచ్చుచుండఁగన్. ౪౧౨

—: జాంబవద్విభీషణులఁ గాంచి రాముఁడు పరితపించుట :—

చ॥ వెరవరి జాంబవంతుఁడు వి ♦ వేకి విభీషణుఁ డేగుదెంచి దా
శరథి పదాంబుజంబు లెల ♦ సంబున నొత్తె నెలర్చె భామినీ
వర హృదయాంబుజాత మధు ♦ పమ్ములు సత్కరుణా స్వరూపముల్
వరదములుం బవిత్రములు ♦ పంకజసామ్యములైన నేత్రముల్. ౪౧౮

చ॥ కనుగవ నీరునించుచు వ ♦ గర్చెడు వారలఁ గాంచి నీవు పో
యిన పనిమేలె? జీవము వ ♦ హింతె? విభీషణ! బ్రహ్మపుత్ర! నీ
కును శుభమేకదా? సమసి ♦ కూలె సమస్తబలంబు తమ్ముతో
నొనరుపఁ దగ్గదొండు తెరు♦వున్న వచింపుఁడు మీరు క్రచ్చఱన్.

చ॥ పుడమికుమారి వల్ల మతి ♦ పోయిన నాస్థితి చెప్పనేల? యీ
పుడమి కలంతకాలమును ♦ పోవని నిందను మోచినాఁడఁ ద
మ్ముఁడు నను మాయజింక యిది ♦ పోవలదన్నను నాఁడుదాని ప
ల్కొడపక పోవుటం గద వ♦హించితిఁ గూర్చితి నిన్ని చెట్టలున్. ౪౨౦

ఉ॥ రావణుఁగాంచి చేవను దు ♦ రం బొనరించితిఁ జంపనైతి నా
జీవములైన యిందఱకుఁ ♦ జేటొనఁగూర్చితి బొమ్మతూపుచే
రావణిఁ గూల్తునన్న సమ ♦ రస్థలి ధర్మముగాని పద్ధతిం
బోవకుమంచుఁ దమ్మునకుఁ ♦ బోయితి నడ్డము కీడు దెచ్చితిన్. ౪౨౧

ఉ॥ తమ్మునితోడ నుండక వె ♦ తారము దుర్విధి గూర్పఁబోలు న
న్నమ్ముల పూజసేయ నెడ ♦ కంపెను సోదరులెల్ల రాజి రం
గమ్మునఁ గూలి రింద్రజితు ♦ గండడఁగింపక లక్ష్మణుండు నా
కమ్మును చేరె నావెడఁగు ♦ కర్జము కూర్చె మహార్తి వీరికిన్. ౪౨౨

ఉ॥ ఇచ్చట నిట్టి పల్కు వచి ♦ యించుచు నిల్చు టపేక్షణీయమే?
ముచ్చుల రావణాదులను ♦ పోర వధించి సురాలికిన్ ముదం
బచ్చుగఁ గూర్చి వారుకొను ♦ నయ్యది యొయ్యది లేదు వీరలన్
హెచ్చిన ప్రేమఁగూడ దివి ♦ కేగుటయే తగుత్రోవ నాకగున్. ౪౨౩

ఉ॥ ఏటికి సీత? రాజ్యరమ ♦ యేటికి? నేఁటికిగీర్తి? ధర్మమిం
కేటికి? బంధు లేమిటికి? నేటికి ♦ శౌర్యము? సత్యమేటి కి
ల్లేటికి? వాకి లేమిటికి? నేటికి ♦ సత్కృతు? లేల వైరముల్?
సాటి యొకింత లేని యను ♦ జన్ముఁడు స్వర్గము చేరు పిమ్మటన్. ౪౨౪

చ॥ నెనరు వినిష్ఫలంబు గన ♦ నెయ్యవుఁ దమ్ముఁడు లేని పిమ్మటన్
దనుజులనెల్లఁ బోకడచి ♦ దర్పము చూపుదునేని చౌర్య వం

చనములు గల్గువాఁడనె ని ♦ జం బగుదుర్ మఱికాదయేని బ
చ్చెనబొమనొదు నిత్తఱిని ♦ జీవము వీడుటె యుక్తకార్యమౌ. ౪౨౫

ఉ॥ తండిరిఁ గోలుపోయి పెద ♦ తండ్రి యనందగు నజ్జటాయువున్
దండకయందు కోలుపడి ♦ తమ్ముని మిత్రుల నక్కవాలికిం
గండగ నిచ్చి సౌఖ్యములఁ ♦ గామినితోఁ గొనెనంచుఁ గర్ణముల్
పుండయి పుచ్చి విచ్చి పురు♦పుల్ పడఁ దిట్టదె సాధులోకముల్. ౪౨౬

ఉ॥ తమ్ముఁడు లేక సీతఁ గొని ♦ ధారణినేల నయోధ్యకేగుచోఁ
దమ్ముని వీడివచ్చితె సు ♦ తా! యనుతల్లి సుమిత్ర మోము నే
నెమ్మెయిఁగాంచి యేమి వచి ♦ యింతును? రక్కసివాతఁ బెట్టితిం
బొమ్మని పల్కుకంటె నసు♦వుల్ విడుటెంతయు మేల కాదొకో? ౪౨౭

తే॥ అనుచుఁ బలువిధంబుల నిట్టు♦లడలుచున్న, పుండరీకాక్షు జాంబవం♦తుండు కాంచి
దేవ! విలపించుచుండినఁ♦దెలివి మాయుఁ, దెన్నుదోఁపదు వినుమొక్క♦విన్నపంబు.

—: జాంబవంతుఁడు రాముని తేర్చుట :—

తే॥ అరిది సద్గుణావళులకు ♦ నాటపట్టు, వైన నీవు నిన్నెఱుఁగవు ♦ గాని నేను
నిన్ను మున్నె యెఱుంగుదుఁ♦దెన్నుదప్పి, సంభ్రమించిన సురల యా♦సలు నశించు.

ఆ॥ కదనమందు కీశ♦గణములఁ దమ్ముని, బ్రాణములను కొన్న♦ప్రదర మత్య
మోఘమైన యజుని ♦ ముఖ్యాస్త్ర మనియెదు, నాతలంపు నిజము ♦ నలిననేత్ర!

తే॥ పరఁగ బ్రహ్మాస్త్రమే యేయఁ♦బడునయేని, సమరమున దేవదానవ♦సమితినేని
చెలగియే తీరు నిన్నేమి♦చేయలేక, వదలినది యింతకంటె మో♦దదము గలదె?

తే॥ ధీరుఁడగు హనుమానుండు♦తెలివినంది, పనవుచో నది తగదని♦పంపినాఁడ
నోషధులు గొని తెచ్చుట♦కుత్తరమున, శాతఁడిప్పుడ వచ్చు నీ♦లాబ్దదేహ! ౪౩౧

తే॥ హిమగిరిని మేరువుం దాఁటి♦యేగియున్న, యాంజనేయుండు వచ్చిన♦యాక్షణమున
నీ మనశ్చింత లెల్లను♦నీఁగు నిజము, నిమున మూఁడుమా! జగ♦న్నియతచరిత!

ఉ॥ మార జితాంగ! యేను నజ ♦ మాధవ శంభులు తక్క నెవ్వరున్
దీరుగ నోషధి స్థితులఁ ♦ దెల్పఁగలేరు సుపర్వ దానవుల్
క్షీరపయోధిఁ ద్రచ్చుతఱిఁ ♦ జిక్కిన వానిని విష్ణుచక్రమే
వారక కాచుచుండు నవి ♦ వర్ధిలు నక్కురుభూమి కవ్వలన్. ౪౩౪

తే॥ ఇందనుక నేరిచే స్పృ శి♦యింపఁబడవు, నలువకైనఁ బ్రాణము లీయఁ♦గలిగినయవి
పరఁగు సంజీవకరణి సౌ♦వర్ణకరణి, యన విశల్య సంధాన క♦రణు లనఁగ. ౪౩౫

తే॥ ఓషధులు నిక్కముగ వచ్చు♦నుమ్మలికము, వదలు ధర్మమే త్రోవచూ♦పంగ హనుమ
వచ్చుఁ దేఁగలఁ డతనికి♦వలనుపడని, పనియుఁ గలదె? యోచింపుమా! భవవినాశ!

తే॥ అనుచు శ్రీరామభూపతి♦యతనిపలుకు, విని ముదంబందుచుండునం♦త నె మహారవం బుదీచిని పుట్టె సం♦ద్రంబు పొరలెఁ, జండమారుత మే తెంచె♦జవము మెఱయ.

తే॥ ఉడుగణంబులు వడిదప్పి♦యురలె సూర్య,మండలము పోయి ద్విజరాజ♦మండలమును చేర నందలి జింక కృ♦శించె దగను, మొగుళ్ళు లొండొంటిఁ దేటుల♦మొగిని తాఁకె

తే॥ వెల్లు వ్రాగుత్తులును విను♦వీథి కెగసె, భూధరమ్ములు ద్రుమాకులు♦మునుపటివలెఁ గడలి లోఁబడె మారుతి గర్జనంబు, చేసె రామాదుల యెడంద♦చింత దొలఁగ.

ఆ॥ భువియు దివియు మేఘ♦ములు సాగరంబులు, తక్కినవియు నొక్క♦తరుణమందె గొప్ప రవము చేయు♦కొమరున నుండెను, గాడ్పుపట్టి సేయు గర్జనంబు. ౪౪౦

ఆ॥ పాలవెల్లిఁ జిలుక♦వైకుంఠు నాజ్ఞ మం, దరముఁ దెచ్చుచున్న♦గరుడుకరణి నొప్పె నురుజవమున♦నోషధీశైలంబుఁ, బరఁగఁ దెచ్చుచున్న♦వాయుసుతుఁడు.

ఆ॥ పవనుఁ డాత్రికూట♦పర్వతంబుఁ బెకల్చి, తెచ్చుకరణి హనుమ♦ తెచ్చెఁ దెచ్చె ననుచునుండ నతఁడు♦నవనికి దిగియె న, మ్మల వభంబునంద♦నిలిచె దిగక. ౪౪౨

ఆ॥ మంద మారుతమ్ము♦మందులతో వీచి, యెల్ల వారియెదలు♦పల్లవింప భానుసుతునితోడ♦వానరావళి యార్చు, నట్లుచేసె విబుధు♦లలరుచుండ. ౪౪౩

ఆ॥ విబుధ వినుతు లగుచు♦విందులై యుండిన, కపులు మందుగాలి♦కలయ వీవ సొగసు చేవ దిటవు♦నెగడఁ గాలు జయించి, నక్కవాత మట్టి♦గ్రుక్కినారు.

ఆ॥ అసుర తనువు లెల్ల♦నంబుధిఁబడుటచే, బ్రదుకవయ్యెఁ దక్క♦పడవలును చిగిర్చి ప్రాణమొందఁ♦గీశుల విషయంబు, విప్పి చెప్పవలెనె♦విశద ఫణితి! ౪౪౫

ఆ॥ అలుఁగు లూడె గాయ♦ములు చల్లనై పూఁడెఁ, గలయ నేత్రతార♦కలు చలించె జగము వినుతిసేయ♦సౌమిత్రి తెలివందెఁ, గూర్కునుండి మేలుఁ♦కొన్నమాడ్కి.

ఆ॥ సప్త సాగరములు♦సంక్షోభ మందంగఁ, గపులు సేయు వీర♦గర్జనముల లేచె లక్ష్మణుండు♦లేఖుల భద్రగీ, తముల లేచు శేష♦తల్పుభంగి. ౪౪౭

ఆ॥ లేచినట్టి యనుజు♦ రేఁచిన భుజములఁ, గౌఁగిలించుకొన్న♦కంజ నయను చింతతోడ సురల♦చింతయు జగముల, చింత తఱిగి విఱిగి♦చెదరిపోయె. ౪౪౮

క॥ చెన్నగ నాడిరి వేలుపు, టన్నులు కిన్నరుల గీతి♦కా రవ మింపై మిన్నలమె మునులు నిగమపుఁ, బన్నములు పఠించి రవని♦పండువు సేసెన్ ౪౪౯

క॥ వేదంబులు ఘోషించెను, వేదవిదుల విజ్ఞతయును♦వికసించెను స మ్మోదము నొందె జగము నం, భోదము లంభోధు లుఱిమి♦పొలుపుం బొందెన్

క॥ కొల తొలఁగిన యాపిమ్మట, నలువశరము జానకీ మ ♦ న స్సదనునకున్ వలగొని కరుణించితివని, పలికి వినతిమై సదృశ్య ♦ భావమునందెన్ ౪౫౧

చ॥ ఎడఁద దురంత చింత నశి ♦ యింప ముదశ్రు పరీత నేత్రుఁడై
పుడమికుమారి భర్త కపి ♦ ముఖ్యుని వాయుతనూజుఁ గాఁగిటన్
దడవి మదీయ వంశమును ♦ ధారణిలో యశమంద నిల్పి నా
యొడలిని విక్రయించికొని ♦ యుంటివి వేతొఁకఁ డున్నె చేయఁగన్.

ఉ॥ మా కుల పూర్వులెల్లరు క్ర ♦ మంబునఁ బెంచిన ధర్మపద్ధతుల్
నాకతన న్నశింప మర ♦ ణంబె భజించితి మేము నీవ యి
క్ష్వాకుకులంబు నిల్పితివి ♦ ప్రాక్తన ధర్మములెల్ల నెక్కొనన్
నీ కరుణం బదంపడి జ ♦ నించిన వారము సుమ్ము పావనీ! ౮౫౩

ఉ॥ ప్రాణము పోవువేళ నొద ♦ వంగల పుణ్యులు తామొసంగు నా
ప్రాణముతోడ వారలకుఁ ♦ బ్రత్యుపకారముచేత సామ్యమే?
ప్రాణము లిచ్చు మాత్ర మన ♦ భావ్యమె యిప్పని? ముందటన్ జగ
త్ప్రాణ కుమారకా! యరుల ♦ ప్రాణము లూడ్చితి దూఱు వోవఁగన్

ఉ॥ సోదరుమీఁది ప్రేమమున ♦ స్రుక్కితి లోక మెఱుంగ నిట్టి యా
మోదము నీవు గూర్చుటను ♦ ముందటి దుఃఖము మిక్కిలిన్ సుఖ
శ్రీదముగాఁ దలంతుఁ జిర ♦ జీవివి సాయము యుక్తవేళ నా
కాదటఁ గూర్చినాఁడ వటు ♦ తొంటనె నిల్చె జగంబు మేలిమిన్. ౮౫౫

ఉ॥ ఎల్లరు ప్రాణముల్ విడక ♦ యిమ్మగు సౌఖ్యము లందునట్లు మే
లుల్లసిలంగఁ జేసి తొక ♦ యుమ్మల మందక శాశ్వతుండవై
చెల్లుమ యంచుఁ బల్కఁ గపి ♦ శేఖరు లుత్కట వీరనాద సో
ద్యల్లసితాస్యులై రి పవ ♦ నాత్మజుఁ డుబ్బున మ్రొక్కి యిట్లనున్. ౮౫౬

ఉ॥ తమ్ములవైరిఁ బిడ్చి యమ్మ ♦ తమ్మును తమ్మున కీయఁజాలనే?
క్రుమ్మి దివమ్ము నందమృత ♦ కుంభము దెచ్చి యొసంగఁజాలనే?
యిమ్ముగఁ బాలవెల్లి మథి ♦ యించి సుధం గొని తేరఁజాలనే?
బమ్మను పట్టి తెచ్చి తల ♦ వ్రాఁతనె మార్పఁగఁజాలనే? ప్రభూ! ౮౫౭

చ॥ గురుతరమైన నీకరుణ ♦ గూడిన నియ్యది కార్యమే? యనన్
నిరవధి సత్త్వసంయుత వ ♦ నేచర సింహమ! యొంతకెంత కే
సరుహాఁడవైన నీవు కల ♦ యంతకు నాపద మమ్ము చేరునే?
బెరసితిమేము సౌఖ్యములు ♦ పేరిమితోనని రాముఁ డాడఁగన్. ౮౫౮

చ॥ అతులితశౌర్యశాలి! పవ ♦ నాత్మజ! యిమ్మల యింద యుండినన్
దితిజకులంబు చావదు వ ♦ ధింపనుచాలము కావునన్ యథా
స్థితి నట దీనినుంచి చను ♦ దేరుమ వైళమ యంచు భల్లుక
క్షితిపతి పల్కఁ బావని వి ♦ శిష్టమతిం గొనియేగె శైలమున్. ౮౫౯

౨౪ హాలాపాన నటన పటలము (౨౧)

క॥ ఇట నిట్లు జరుగుచుండఁగ, నట రావణుఁ డుబ్బి కుతుక♦మంది వినోద
స్ఫుట హాలా జనిత విశం, కట యువతీ నటన లీలఁ♦గాంచుచు నుండెన్ ౪౬౦

తే॥ అమరకాంతలు విద్యాధ♦రాంగనలును, దైత్య వనితలు నాగ సుం♦దరులు యక్ష
మధురవాణులు సిద్ధ బం♦భర సువేణు, లెల్లఁ దెందేఁపలై వచ్చి♦రుల్లసిల్లి. ౪౬౧

తే॥ రంభయును తిలోత్తమయు నూ♦ర్వశియు మేన, కయు ఘృతాచియు బహువిధ ♦ క్రమ నినద
వాద్యములతోడ లయరాగ♦భావ సరణి, చెడక పాడుచు నాట్యంబు♦చేసినారు.

చ॥ ప్రచలిత కుండలంబులు ప్ర ♦ భా తిలకంబులు లోలనేత్రముల్
విచికిల దంతముల్ మధుర ♦ పేశల క్రమ సుధాధరంబులున్
ప్రచుర మనోహరాలక వి ♦ భాసిత తన్ముఖ చంద్రబింబముల్
రుచిరముగా వెలింగె ముఖ ♦ రోచులు రాగము నొందుచుండఁగన్.

ఉ॥ తేటలు వాఱు చిర్నగవు ♦ తెల్పును భూమల లేఁతయొండయున్
మూటలుగట్టి దీప గణ ♦ ముల్ వెలిఁగింపఁగఁ జాలు మేని డా
ల్పాటులు జీరువాఱఁ గను ♦ వారల తెల్విని పోలి మీటుచున్
బాటలుగా నిరుల్ మరుల ♦ పాలయి క్రుంగఁగసాగె నయ్యెడన్. ౪౬౪

చ॥ చదువులచేత సత్ప్రథిని ♦ చాఁగుచు భావి నెఱుంగు పెద్దలన్
ముదమున నాశ్రయింప గుణ ♦ మున్ దెలివిం గడు విస్తరించు న
ప్పుదురున మీఁదు గాన కిల ♦ బ్రక్కలఁబైఁ బ్రసరింపఁజేయు దు
ర్మదుల పరాక్రమంబు వలె ♦ మైకము నెవ్వడిఁ బర్వె నెల్లెడన్. ౪౬౫

ఉ॥ నవ్వులు మించె దంతముల ♦ నాణెము వెల్వడె స్వేదబిందువుల్
మవ్వముగా నెలర్చె లఘి ♦ మంబుగ వాతెఱలుం జలించె వే
నివ్వటిలెం గనుంగొనల ♦ నీటగు రక్తిమ నిక్కఁ గన్బొమల్
కవ్వికొనెన్ మొగంబులను ♦ గాటపుఁ దెల్లఁదనంబు వారికిన్. ౪౬౬

చ॥ తలముడులెల్ల వీడుచు ని ♦ తంబములం దగదాఁటి వ్రేల మే
ఖలలు పటాలితోడుత ది ♦ గంబడ మానముఁగాచెఁ గేశముల్
తులువలు దుండగంబులకుఁ ♦ దూకొన నుత్తను లడ్డువచ్చి దీ
నుల కగు బన్నముల్ తొలఁగ ♦ నూకఁదలంచుట యుక్తమే కదా?,

తే॥ మదన మృగయుండు పొది నుంచు♦ప్రదరమనఁగఁ, దగిన కన్నులతో నున్న♦ మగువ లపుడు
శ్రుతిని కలియక వెక్కిప♦ద్ధతులతోడఁ, బాడి రవ లయతో నప♦స్వరముతోడ.

తే॥ వేణునాదంబును జయించు♦విమలరవము, గలుగు చెలువలు పాటల♦గతులుదప్పి
కాకి యఱపుతో సుధయందు♦కల్లుచేర్చు, తీరు తోఁపంగఁ బాడిరి♦ తెలివిచెడఁగ.
తే॥ కాంచ నింద్రజాలమె యను♦కరణిఁదోఁచు, భావ విస్ఫూర్తి నభినయ♦పద్ధతులను
తెలుపు జాణలు నోటితో♦ద్విపముఁ బలికి, తేరు కరములతోఁ జూపు♦వారలైరి.
తే॥ ఆడుదురు పాడుదురు నవ్వి♦యేడుతురును,తూలు దురుసోలుదురుచాల ప్రేలుదురును
నీలుగుదురు తూఁగుదురును♦మూలుగుదురు, ప్రెమొక్కుదురు స్రుక్కుదురు మీఱి♦
నిక్కుదురును.
తే॥ మదిని గలదాని నంతయు♦మఱుఁగుపఱుప, లేక వెలిగ్రక్కినారలు♦లేమ లట్టి
తెఱఁగుఁగాంచి నిల్చిన జితేం♦ద్రియుల రోమ, కూపముల నెల్ల మదను ల♦కోరు లడరె
చ॥ భ్రమరములంబలెం జలన ♦ భావము నొందెడు కన్ను లెఱ్ఱనై
యమరెను రక్తిమంబగు ము ♦ ఖాంబుజముల్ తెలుపొంద దైత్య వం
శమునకు భావినాశమును ♦ జూడఁగఁ దెల్పెడిపోల్కిఁ గన్పడెన్
ద్రుమ మొకసైనఁ బుష్ప నికు ♦ రుంబను వేఱుగఁ బూచెనో యనన్.
తే॥ యముని కుంతంబు మదనుని♦యలుఁగు నుపమ, గాఁగఁజెప్పిన నొప్పని♦కన్నులుగల
చెలులు హారంబులను రశ♦నలను వస్త్ర, ములను కొప్పులలోపల♦ముడిచికొనిరి
తే॥ మందహాసరుచుల్ గల♦మందగమన, లిట్టి గతులొందఁ గని మోద♦మెనయుచున్న
రావణాసుర శ్రవణరం♦ధ్రములఁ జొచ్చెఁ, గపి సమూహంబు చేసిన కలకలంబు.
తే॥ పాట లాటలు కేకలు♦వాద్యరవము, లలుక లూఱటల్ కొతుకు మా♦టలు కటాక్ష
ములును తక్కుచేష్టలు బలి♦ముఖుల గర్జ, వలన వేఁడికిఁ బువులట్లు♦వాడిముడిఁగె
తే॥ కట్టుఁగంబములందె నా♦గములు సోల, వాజులుం దూల నసురుల♦పసిమి మాల
రామలక్ష్మణ శింజినీ♦రావ మడరె, వార్ధిఁ ద్రచ్చిన నాఁటి ర♦వంబుకరణి. ౪౭౭
చ॥ తరుణుల కూటముల్ కపి క ♦ దంబమువోలెఁ గనంబడంగ మం
దరము కలంప నొప్పు భయ ♦ దంబగు సంద్రమునాఁగ మానసం
బఱిముఱి సెంద నత్తఱి ని ♦ శాంతమ యయ్యె దశాస్యుమోము చం
దురునకుఁ ద్రోవరానిదయి ♦ తోఁచెను పట్టపగ ల్విధంబునన్. ౪౭౮
చ॥ విసవిస బంభరాకృతిని ♦ వేగులు వచ్చి దశాస్య కంత పు
ష్ప సరము లందుచేరి పగ ♦ వారలు ప్రాణములొంది చాల సం
తసమున నున్నవా రన నె ♦ దం దిగులొంది లతాంత శయ్యపై
మసలుట మాని తత్తఱను ♦ మంత్ర నిశాంతము చేరె గ్రక్కునన్. ౪౭౯

౨౫. మాయాసీతా పటలము (౯౭)

తే॥ చేరి వృద్ధులాప్తులు నింద్ర♦జితుఁడు సైన్య, పతులు విన జరిగినదెల్లఁ♦బలుకునంత
మాల్యవంతుండు చింతమై♦మనసువాడఁ, దెలిపె నిట్లు రావణునకు♦ధీరమతిని.

చ॥ చెడు తలఁపూని దానవులఁ ♦ జెచ్చెర నంబుధి వైవకున్న ని
య్యెడ ననువుల్ నిజంబుగ వ ♦ హించియె యుండుకు తప్పె నీదు దుం
దుడుకునఁ బంకజాసనుని ♦ తూపె నిరర్థకమాట వానరుల్
కడుకొని పైపయిం దొడరఁ ♦ గా నొకయుద్ధును లేదు రావణా! ౪౮౧

చ॥ కలఁక యొకింత గానని జ ♦ గత్పరిపాలు కటాక్షదృష్టిచేఁ
జెలంగి క్షణంబులోనఁ జని ♦ చేవ మహౌషధి భూధరేంద్రముల్
బలిమిఁ బెకల్చి తెచ్చిన య ♦ వార్యబలుండు మరుత్సుతుండె కా
వలయును తక్కువారలకుఁ ♦ బల్కఁ దలంప నొనర్ప శక్యమే? ౪౮౨

చ॥ మలఁగొని పోయినట్టి యల ♦ మారుతి మేరు ధరాధరంబు ని
ట్టలముగఁ దెచ్చి వైచిన న ♦ డంగమె? లంకను కెల్లగించి భూ
స్థలిఁ దిరుగంగ వైచిన ని ♦ శాచర వర్గము నిల్వనేర్చునే?
ములుచఁదనంబు మాని తల ♦ పోయుట కార్యము నిర్జరాంతకా!. ౪౮౩

చ॥ జగముల నెల్ల నొక్కపరి ♦ చావఁగ మోఁదఁగఁ జాలువాఁడు సా
ధుగుణమునం ద్రిమూర్తులకుఁ ♦ దోడుగ నాల్గవమూర్తియంచు నెం
చఁగఁ దగువాఁడు మారుతి ని ♦ జంబిఁకఁ జావకయున్నవారలన్
నెగడఁగఁ జూచుటల్ తగవు ♦ నెమ్మది నీవ తలంచిచూడుమా. ౪౮౪

శా॥ వాలిం గూలఁగనేసి గొప్ప జలధిన్ ♦ బంధించి లంకాపురిన్
గాలుంబోలిన కుంభకర్ణు ననిలో ♦ ఖండించు శ్రీరామ భూ
పాలున్ బుద్బుద సన్నిభుల్ దనుజు ♦ లా? బాధించి చక్కాడు వా
రేలా యీ యడియాస? రాఘవునకుం ♦ బృథ్వీజ నర్పింపుమా. ౪౮౫

చ॥ పొలిసిరి వార్ధిఁ ద్రావి దివి ♦ భూమిని పేర్చి వహింపఁజాలు శూ
రులు; రణధాత్రినుండి యసు ♦ రుల్ చనుదెంచినవారు నీవు నీ
యొలమి సుతుండు దక్క మఱి ♦ యెవ్వరు? గెల్చుట సున్న! వట్టి యా
సలఁబడి ప్రాణముల్ విడువఁ ♦ జాఁగుట యెన్నఁగ శూరకార్యమే?.

చ॥ అనుటయుఁ బంక్తికంఠుఁడు భ ♦ యంకరరీతి నదల్చి నీదు వి
న్ననువులు మేలుమేలు పలు ♦ కాడకు రాక్షసులెల్లఁ గూలినన్
బనుపడకుండఁ గైదువులు ♦ వ్యర్థములైనను నాసికాగ్రమం
దనువుగ నావి యున్న వఱ ♦ కంబుజనేత్ర నొసంగ నెట్టులున్. ౪౮౭

ఉ॥ జీవితముల్ వినాశమొగిఁ ♦ జేసికొనన్ ధరణీతనూజ న
త్యావిలబుద్ధిఁ దేను మది ♦ నవ్యయ సౌఖ్యము లందఁగోరియే
యీవగఁ దెచ్చితిన్ బ్రదుక ♦ నిచ్చయె యున్న నిరర్థకంబులౌ
జీవితముల్ భరించుచు వ ♦ సింపుఁడు నేన జయింతు నెల్లరన్. ౪౮౮

చ॥ అనుడుఁ గుమారుఁ డిట్టులను ♦ నబ్జభవాన్వయ వార్ధిచంద్రమా!
వినుమొకమాట యేను రఘు ♦ వీరుఁడు తక్కఁగఁ దక్కువారిపై
వనజభవాస్త్రముల్ విడుచు ♦ వాఁడను కానది వాని దేహముల్
జెనకకయే తొలంగినది ♦ చిత్రము దీనిఁ దలంపఁగా నగుల్. ౪౮౯

ఉ॥ తీరుగఁ జర్చసేయ నిది ♦ తేలికగాదు రఘుప్రభుం డసా
ధారణ మానవుండు పిన ♦ తండ్రి వచించిన గర్వ మోహ ని
స్తారులు యోగు లెల్లపుడు ♦ ధ్యానము సేయుచునుండు నా జగ
త్కారకుఁడే యటంచుఁ గొతు ♦ కం బనిలేక యెఱుంగనయ్యెడిన్.

చ॥ అది యటులుండని మ్మరుగ ♦ నైనది యైనది చింతయేల? నీ
మది ప్రమదంబు నొంద నొక ♦ మార్గము చూతు నికుంభిలాస్థలిన్
గుదిరిక నొక్కవేలిమిని ♦ కూరిచి పూర్తియొనర్తు దుర్గుణా
స్పదుఁడు విభీషణుం డెఱుఁగ ♦ భంగము సేయున యంచుఁ గుందెదన్.

సీ॥ ఐన విభీషణుఁ♦డరయకుండెడు భంగి, సీత యాకృతి యొండు♦సృష్టిచేసి
యువతీస్థితిం గాంచి ♦ యున్నతి నందిన, హనుమంతు నెదుట దా ♦ నిని వధించి
పరఁగ నయోధ్యపై♦కరుగుచుంటిన యని, పలుక వారలు ప్రమాను♦పడి యలంగు
వారు జానకి చచ్చె♦ఫలమేమి యిందని, తమ్ములు హితులు బాం♦ధవులు పురము
తే॥ తెరలి నాశమొందున యని♦మరలువారు, మరలకున్నను హనుమంతుఁ♦బురికిఁ బంపి
యెఱుఁగుదాఁక మగిఖముభరి♦యింప లేర, యంతలో నాదు వేలిమి♦నట ముగింతు.

చ॥ ముగిసినయంత వచ్చి కపి ♦ ముఖ్యుల రాఘవులన్ వధించి నీ
కు గెలుపు గూర్తునంచుఁ దన ♦ కూరిమి పుత్త్రుఁడు పల్క సంతసం
బు గలుగఁ బంక్తికంఠుఁ డను ♦ మోదము చూపెను మేఘనాదుఁడున్
జిగమిష మాయసీతను సృ ♦ జింపఁగ నుత్తరువందె నంతటన్. ౪౯౩

—: వానరులు లంకం గాల్చుట :—

మ॥ అట సుగ్రీవుఁడు రాఘవుం గని మహా ♦ త్మా! దైత్యు లున్నట్టి యీ
పుటభేదంబు దహింపఁగావలయు నా ♦ మోదంబు చూపింపవే
యటులైనన్ రిపురాజి వచ్చుననఁ గం ♦ జాక్షుండు యోచించి కా
ల్చుటయే యొప్పని యాజ్ఞయీయఁ బ్లవగుల్♦కోలాహలోత్సాహులై.

మ॥ కొఱవుల్ చేకొని తన్మయంబుగ రణ ♦ క్షోణీ తలంబెల్ల నా
త్తరమై కన్పడనేగి దైత్యనగర ♦ ద్వారంబున న్నిల్చి హీ
చిరి శంపాలతపోల్కి నుల్కలటు ల ♦ చ్ఛిద్రంబులై యొల్లచో
వఱలెన్ దైత్య వినాశసూచకముగా ♦ వారింపరాకుండఁగన్. ౪౯౫

ఉ॥ లంకను కీశు లేసిన య ♦ లాతము లెల్లెడఁ బర్వి మున్ను నా
యంకుఁడు వార్ధిపైఁ బఱపు ♦ నగ్ని శరంబు విధాన రేఁగి న
ల్వంకలఁ గాల్పఁ బక్షుల ర ♦ వంబులు దానవకోటి కూకలున్
సంకటపాటులుం దెలుప♦శక్యమె? కోఁతులు పెక్కులై చనన్. ౪౯౬

మ॥ ఒక (మ్రాన్ద్రి)మ్మరి మున్ను వచ్చి యొగి ని ♦ య్యూరెల్ల దుర్వార వ
హ్నికి నాహారము సేసిపోయె నిపుడో ♦ యిన్నంచుఁ దెల్పంగ లె
క్కకు రానట్టి వలీముఖావళులు లం ♦ కం జొచ్చె నింకెట్లు చా
వక జీవించెదు వారమంచు భయ ది ♦ గ్భ్రాంతాత్ములై రందఱున్.

ఆ॥ లోక వినుతుఁడైన♦కాకుత్స్థ తిలకుండు, వహ్ను లుమియు బాణ♦వర్గమేయ
గోపురంబు విఱిగి ♦ కూలి త్రికూటంబు, పైనిఁబడియెఁ గపులు ♦ ప్రమదమంద.

తే॥ మందు మలఁ గొనిపోయిన ♦ మారుతి వడి, వచ్చి కంఠీరవ రవంబు♦ వఱలఁ జేయ
విన్న లంక గరుడపక్షు ♦ భీమణరుతి, వినిన నాగలోకస్థితి.♦ నెనసె నపుడు. ౪౯౯

శా॥ మాయాకార్య విశారదుండు జముతో ♦ మాఱొడ్డి గెల్పొందు నై
తేయేంద్రాత్మజుఁ డుద్ధతుండయి మరు ♦ ద్వీథిన్ మహారంభుఁడై
మాయాజానకి కొప్పు వట్టికొని భీ ♦ మ ప్రౌఢి ఖడ్గంబుచే
వ్యాయామంబు వెలుంగఁ దిప్పుచు జగ ♦ త్ప్రాణాత్మజున్ డాయుచున్.

శా॥ మీరీ జానకికై దురంబు కడుఁ బే ♦ ర్మిం జేయుచున్నారు ర
క్షోరాజన్యుఁ డుపేక్షచే విడిన నీ ♦ క్రూరాత్మ నేఁజంపెదన్
దీరున్ సర్వము మీకు మాకు నన భీ ♦ తిన్ వాయుపుత్త్రుండు మా
యారంభంబులఁ సర్వముం జెడియె నేఁ ♦ డంచున్ మదిన్ స్రుక్కుచున్.

శా॥ తప్పింపంగ నుపాయమేదియును చి ♦ త్తంబందు కన్పట్టమిన్
నిప్పుం ద్రొక్కిన రీతిఁ దత్తఱిలి స ♦ న్నీతిం ప్రశంసించు లే
యొప్పంబోలు నటంచు నిట్టులను గ ♦ ణ్యోదార! యీపద్ధతుల్
మెప్పో? నీతియొ? యోగ్యమో? తగవొ? మే♦ల్మిం గూర్చునో? తెల్పుమా?

మ॥ అరవిందాసన వంశ్యుఁడై సకల శా♦స్త్రార్థంబుల న్నేర్చి యీ
కరణిన్ స్త్రీని వధించుటల్ పరమ దు ♦ ష్కార్యంబుగా నేర్వవో?
ధరణీ వ్యోమములే వడంకునవి చి ♦ త్తంబందు భావింపవో?
కరుణన్ దీనిని మాని తేని కని లో ♦ కం బెల్లఁ గీర్తింపదే? ౫౦౩

మ॥ కరుణాదూరత యేల? వంశ గురుతల్ ♦ కాలుష్యముం జెందు దు
ర్భరమౌ నింద వహింతు నైచ్య మబలన్ ♦ బాధించి చక్కాడుటల్
స్థిరమౌ కీర్తి నశించు రౌరవము ప్రా ♦ ప్తించున్ మహాపాతకం
బురవే సేయఁగ రాచపుట్టువునకున్ ♦ యోచింపుమా రావణీ! ౫౦౪

మ॥ అన నా రావణి నవ్వి యిట్టులనుఁ బ్ర ♦ వ్యాదుల్ సుఖంబంద నొ
ప్పని పేరాసల నొందు దుర్మతులు గీ ♦ ర్వాణాల్ నిరాశం జనన్
దనుజవ్రాతము తండ్రియుం జెడఁగ నా ♦ ద్యంబైన బీజంబు దీ
నిని వేటాడుటకంటె నన్నమగు పు ♦ న్నెంబున్నె యొడ్డై యిలన్.

శా॥ ఈ రేతెంచిన చేత త్రుళ్లినది నేఁ ♦ డే మీ యయోధ్యన్ సుదు
ర్వార క్రోధము మీఱఁ గాల్చెదను కా ♦ వన్ శక్యమైయున్న నా
నారాచంబుల పాలుగాక ధరణీ ♦ నాథానుజుల్ తల్లులున్
బౌరుల్ జీవిత మందఁ జూచుకొనుఁడీ ♦ వాగ్వాద మింకేటికిన్? ౧౦౬

:— ఇంద్రజిత్తు మాయాసీత తలఁదఱుఁగుట :—

తే॥ ఇపుడ యీపుష్పకంబున ♦ నేగువాఁడఁ, బ్రార్థనమున ఫలములేదు ♦ ప్లవగ! నీచ!
సకలలోకంబు లెదురైన ♦ నగ్గువాఁడ, నే? యనుచు సీత కంఠంబు ♦ నేయఁ దిరిగి.

క॥ కరుణింపుము నఱకకు మని, తరుణియుఁ బ్రార్థించుచుండ ♦ దయగొనక నిశా
చరుఁడు సరాలునఁ గైతవ, ధరణిజ శిర ముత్తరించి ♦ తటుకునఁ జనియెన్. ౧౦౮

తే॥ తెరలి పుష్పక మెక్కి యు ♦ దీచి దిశకు, నింద్రజితుఁ డరుగఁగఁ దపి ♦ యించి హనుమ
పృథివిఁ బడియెను వజ్ర ప్ర ♦ భిన్నశైల, లీల సర్వచేష్ట లుడిగి ♦ తూలి సోలి. ౧౦౯

తే॥ పోయినట్టులె పోయి యా ♦ పుణ్యజనుఁడు, మరలి చేరె నికుంభిల ♦ మఖము సేయ
మనసు సురుఁగంగ మారుతి ♦ మాఁడి వాడి, కలఁగి మలఁగి నలఁగి తేఱి ♦ పలవరించె.

మాలిని॥ బలముచెడఁ గృశించున్ ♦ భామినీ దీపమంచున్
దలరి మదిఁ గలంచున్ ♦ దైవమే లేదె యంచున్
తలఁచి తలఁచి యూర్చుం ♦ దల్లి యంచంగలార్చున్
అలఁగి దెసలఁ గాంచున్ ♦ హా చెడెం గార్యమంచున్ ౧౧౧

క॥ కింకగొని యసురపై బడ, నుంకించును వగపుత్రోవ ♦ నుర్విం గూలున్
శంకగొను జంకు వడఁకుఁ ద, లంకుం దలమోఁదికొను ని ♦ లంబడి పొరలున్.

తే॥ మా కతలుముగిసినవి ము ♦ ల్లోకములకుఁ, దమము తొలఁగినదని మదిఁ ♦ దలఁచునంత
మరల నిసివచ్చె దుష్ట క ♦ ర్మములు ప్రబలెఁ, జెనఁటి కత్తిచే లక్ష్మిని ♦ తునిమె నకట!

శా॥ కారాగారమునం దగుల్పడిన లో ♦ క ప్రార్థ్య సౌజన్య లం
కా రక్షోధిపునుండి వీడ్వఱచు వీఁ ♦ కన్ వచ్చి శోకంపుఁ గీ
కారణ్యంబున నేఁ దగుల్పడితిఁ బా ♦ పాత్ముండు వై దేహి న
ట్లారాటింపఁగఁ జూచుచుండితిఁ గదా ♦ వ్యర్థుండనై బిమ్మిటిన్. ౧౧౪

చ॥ పరమ తపస్వినిన్ ముగుదఁ ♦ బావన నన్నులమిన్న జానకిన్
జెఱ విడిపింపగా నిటకుఁ ♦ జేరినవాఁడను కాను దానవో

త్కరముల నాజిలోఁ దునుమఁ ♦ గాఁ జనుదెంచిన వాఁడఁగాను దు
ర్మరణము తల్లి యొంద బవ ♦ రంబున కిందఱఁ దోడితెచ్చితిన్. ౧౦౫

ఉ॥ జానకిఁ గానలేదు కనఁ ♦ జాలక చింతిలుచున్న రామ భూ
జానికి లంకలో జనక ♦ జాతను జూచితినంచుఁ బల్కి న
మ్మానము నొందు నోటనె కు ♦ మార్గుఁడు రావణి చంపఁజచ్చె నం
చేనె వచింపఁగా వలసె ♦ నేటికిఁ గాల్పనె నాదు జన్మముల్?. ౧౦౬

చ॥ కడలిని దాఁటి లంక నొగిఁ ♦ గాలిచి సేతువుగట్టి మేరువుం
గడచి మహౌషధీ శిఖరి ♦ గారవమారఁగఁ దెచ్చి నీనముల్
పుడమిని లేరు లేరనెడి ♦ భూరి యశంబు గడించినట్టి నా
యుడిగము బీఱు వోయెను ప ♦ యోనిధి నింగువ గల్పు కై వడిన్. ౧౦౭

ఉ॥ సీతను కత్తిచేఁ దునుము ♦ చెన్నటి నప్పుడ చంపనైతి న
బ్జాతముఖిన్ సమక్షమునఁ ♦ జంపుచునుండఁగఁ జూచుచుంటి నీ
పాతక జీవితంబు నెడఁ ♦ బాయఁగ జంకుచు నుంటి నింక నా
సీతకముల్ జగంబులు గ ♦ ణించి హసింపక యున్నె? యక్కటా!. ౧౦౮

మ॥ అని చింతించుచు రావణాత్మజుఁ డయో ♦ ధ్యాపట్టణం బేర్పఁగాఁ
జనియెన్ వానిని వెంబడించిన రఘు ♦ శ్రేష్ఠభర్త నాజాడ యే
మిని కాన్పింపమి నేమిగా వగచునో? మీఁదేమి కానున్నదో?
కనకున్నాఁడను తెల్పఁగాఁజనుటె యో ♦ గ్యంబైన కార్యంబగున్. ౧౦౯

చ॥ జరిగినదెల్లఁ దెల్పెదను ♦ జానకిభర్తకు నాతఁ డయ్యెడన్
మరణము నొందునేని యట ♦ మాఁడెద నట్టులు కాక యాతఁడే
కరణి వచించు నానరణిఁ ♦ గార్య మొనర్చెద రిత్తచింత నే
నొరయుట యేల? యంచిన కు ♦ లోత్తము చెంగట వ్రాలెఁ గక్కునన్.

ఉ॥ వ్రాలి తపించి మానసము ♦ ప్రాణము దేహము వాడ నూర్చుచున్
సోలుచుఁ దూలుచున్ మిగుల ♦ స్రుక్కుచు వెక్కుచు నేలఁగూల నం
శీలుఁడు రాముఁ డాతనిని ♦ చేరఁగఁజీరి వచింపుమయ్య! యి
క్లేల తపింప? హేతువది ♦ యెయ్యదొ గొప్పది యుండు మారుతీ! ౧౧౧

చ॥ నుడువుమ యన్న నాతఁడు క ♦ నుంగవ నశ్రులు గ్రమ్మ మేఘ నా
దుఁడు జనకాత్మజ న్నఱకి ♦ త్రోచెన యంచు వచించి యాపయిన్
నుడువ కొడల్ గదల్పక క ♦ నుంగవ యార్పక యార్పుపుచ్చకు
గ్గడువగు చింతనొంది యొక ♦ కైవడి ప్రాన్పడి యుండె నత్తఱిన్. ౧౧౨

ఉ॥ ఆ పలుకుల్ చెవింబడిన ♦ యంతనె కీశవరేణ్యు లెల్లరున్
రాపడి వాతఘాతమున ♦ ప్రాఁకులు గూలినయట్లు రామ రా

మా! పరమాత్మ! యేదిగతి ♦ మాకని రాముని పాదసన్నిధిన్
దాపముచేత బెగ్గిలి వి ♦ తాకునఁ గూలిరి ధారణీస్థలిన్. గీ_౨౩
ఉ॥ చిత్రమువోలె సూర్యకుల ♦ శేఖరుఁ డొక్క క్షణంబు నిల్చి సౌ
మిత్రికి మాఱుపల్కిడక ♦ మిత్రులఁ జూడక మత్తుఁడేనియున్
ధాత్రిని సుంతయైన మదిఁ ♦ దాళఁగలే నభిమాన మక్కునం
దోత్రము మాడ్కిఁగ్రుమ్మ నసి ♦ దూలి ధరాస్థలి వ్రాలె గ్రక్కునన్.
ఉ॥ అగ్రజు చింతఁగాంచి తమ ♦ కైన సుదుస్థితిఁ గాంచి కార్య మ
వ్యగ్రతనుండి యిమ్మువడి ♦ వచ్చియు నాశము చెందఁగాంచి వీ
రాగ్రణి లక్ష్మణుండు హృద ♦ యంబును మేనును వాడఁ దల్లి ప్ర
త్యగ్రత పీడు క్రేపువలె ♦ నారటమందుచు వ్రాలె మేదినిన్. గీ_౨౪
చ॥ మదిని విమర్శపైఁ బ్రతి వి ♦ మర్శ యొనర్చు విభీషణుండు త
న్నెద కుదియింప నార్తిగొని ♦ యేమియుఁ దోఁపక గెల్పులేమి దు
ర్మదుఁడగు మేఘనాదుఁడు ధ ♦ రాసుతచే దనుజాళికెల్ల నా
పద ఘటియించె నంచుఁ గర ♦ వాలునఁ ద్రుంచెనొ యంచు జంకుచున్.
ఉ॥ చల్లనినీరు హోముపయిఁ ♦ జల్లి పదంబులు మేను నొత్తఁగా
మెల్లనఁ గన్నువిచ్చి రఘు ♦ మేదినినాథుఁడు చూచె లక్ష్మణుం
డుల్లము సంచలింప నన ♦ నొయ్యనఁ గాంచి యితండు జీవముల్
తెల్లము పీడుబాఁ డనుచుఁ ♦ దేర్చఁదలంచి సహించి యిట్లనున్. గీ_౨౭
ఉ॥ అల్పులు దెప్పరంబు తఱి ♦ నార్తిని క్రుంగి కృశించువార ల
య్యల్పవిధంబు నీకుఁ దగు ♦ నా? పగవారలు నవ్వఁ జిత్త సం
కల్పము మాని యన్వయపు ♦ గౌరవముం దిగనాడి ధర్మపుం
బొల్పును వీడి యిట్లు దిట ♦ ముంజెడఁ జింతిలఁగాదు రాఘవా!. గీ_౨౮
మ॥ అసహాయన్ బతిదేవతన్ సుజన లో ♦ కారాధ్య వై దేహి నొ
క్కసురుం డంటి వధించె నంచు నిటు శో ♦ కాక్రాంత చిత్తుండవై
మసలం జెల్లునె? యక్ష నాగ మఖభు ♦ జ్ఞానీంద్రు లై రేనియున్
వసుధన్ సజ్జన హింసనేయు వడి న ♦ వ్వారిన్ వధింపందగున్. గీ_౨౯
మ॥ జగముల్ చేడ్పడకుండుటా? దనుజ దా ♦ ర్జన్యంబు లిక్లేచుటా?
నిగమ వ్యాపృతి సాగుటా? తగవు పు ♦ న్నెంబుల్ ధర న్నిల్చుటా?
తెగి సాధుల్ నశియించుటా? మనము నా ♦ ర్తింగుంది శోకించుటా?
పగవారల్ బ్రదుకొందఁగా మన ధను ♦ ష్పాండిత్య ముక్కాఱుటా?
మ॥ త్రుటిలో లంకను బూదిచేసి దనుజుల్ ♦ త్రోఁద్రోపుతోఁ బోవ్వ ది
క్తటముల్ గాల్చి దివంబు గూల్చి మది శాం♦తంబందుటల్ మాని త్రో

క్కటపాటొంది శిరంబు వ్రాల్చికొని దుఃఖ ♦ ఖంబందుచుండేని య
క్కట! యీ పేదతనంబు వీరజగము ♦ ఘాటించి యగ్గించునే? ౨౩౧

చ॥ పురమున నిట్టి ధర్మమును ♦ పూనియె రాజ్యమువీడి కానలం
జొరఁబడి దేవిఁ గోలుపడి ♦ స్రుక్కుచు లంకకుఁ జేరి యిందు దు
ర్భరమగు దుఃఖమొంది వసి ♦ వాడుచు ధర్మము ధర్మమంచు ని
బ్బరికము గొందుమేని యుడి ♦ వంబున కీడ్వరె కట్టి శాత్రవుల్. ౨౩౨

చ॥ వగవు భరింపలేక మన ♦ ప్రాణము వీడితిమేని లోకముల్
పగతుఁడు పట్టి తెచ్చి తన ♦ భార్యను ముందల వధింప రాముఁడా
పగతుని కొందికొంది కసి ♦ వాయఁగఁ జంపెడి శక్తిలేక సి
గ్గు గొని మరించె నంచు నిను ♦ గువ్వకరింగొని నిందనేయవే? ౨౩౩

మ॥ తగ నీవై ఖరి వీరధర్మము సుమి ♦ త్రా పుత్రకుం డాడుచో
వగలో మున్గిన సూర్యసూతి యొక స్వ ♦ ప్నంబంది మేల్కన్న సో
యగమై లేచి పరాకులేల వడి దీ ♦ పాగ్నిం బతంగక్రియన్
నగయం జూచు దశాస్య ఘోమ్మపయి లం ♦ ఘింపంగ రండో వెసన్.

శా॥ లంకా పట్టణముం బెకల్చి వడి నే ♦ లంగూల్చి యిల్లాండ్రతోఁ
జంకం బిడ్డలతో సుహృజ్జనులతోఁ ♦ జక్కాడి యన్యాయ మీ
పొంకంబంచు నిలింపు లడ్డుపడినం ♦ బొంగార్చి లోకం బద్దై
త్యాంకంబై చనఁజేసి తీఱవలెఁ గా ♦ ర్యంబిద్ది రండో వెసన్. ౨౩౫

శా॥ ధర్మంబే యగుఁగాక యారసిన దు ♦ ర్ధర్మంబె యౌఁగాక దు
ష్కర్మారంభుల దుంపఁ దెంప కిటు శో ♦ కస్వాంతులై యుంట న
త్కర్మం బెట్లును కాదు రండనుచు మా ♦ ర్తండాత్మజుం డాడఁగా
నిర్ముక్తంబులఁ బోలి లేచి రతనిన్ ♦ వెన్నంటి శాఖాచరుల్. ౨౩౬

శా॥ ఉత్సేకించుచు లేచు వానరుల యు ♦ ద్యోగంబు వీక్షించి సం
విత్సంయుక్తుఁడు వాయుసూతి యిఁక మీ ♦ విన్నాణముల్ చాలు దు
ర్మాత్సర్యంబునఁ గోసలంబు పయి కిం ♦ ద్రద్వేషి దండెత్తె మీ
యుత్సాహంబులు వ్యర్థమయ్యె నని దై ♦ త్యోద్దేశముం దెల్పుడున్.

—: ఇంద్రజిత్తయోధ్య కేగెనని విని రాముఁడు చింతించుట :—

తే॥ తల్లులును తమ్ములు మహర్తిఁ ♦ దపము చేయుచున్న కోసలంబునకు దై ♦ త్యుండు పోయె
ననెడు వార్త చెవింజొర ♦ ననఘు మనము, కలఁగినది మఱి మిక్కిలి ♦ కలఁగఁ బాఱె.

శా॥ క్షీరాంభోనిధి యోగనిద్ర విడి వ ♦ చ్చెన్నాఁగఁ జింతా మహా
పారావారము తీర మొంది త్రుటియుం ♦ బంటింప కూటాను సీ